Vol. 8 No. 4 OCTOBER - DECEMBER 2025
ปีที่ 8 ฉบับที่ 4 ตุลาคม – ธันวาคม 2568

วารสารวิชาการ
สถาบันพัฒนาพระวิทยากร

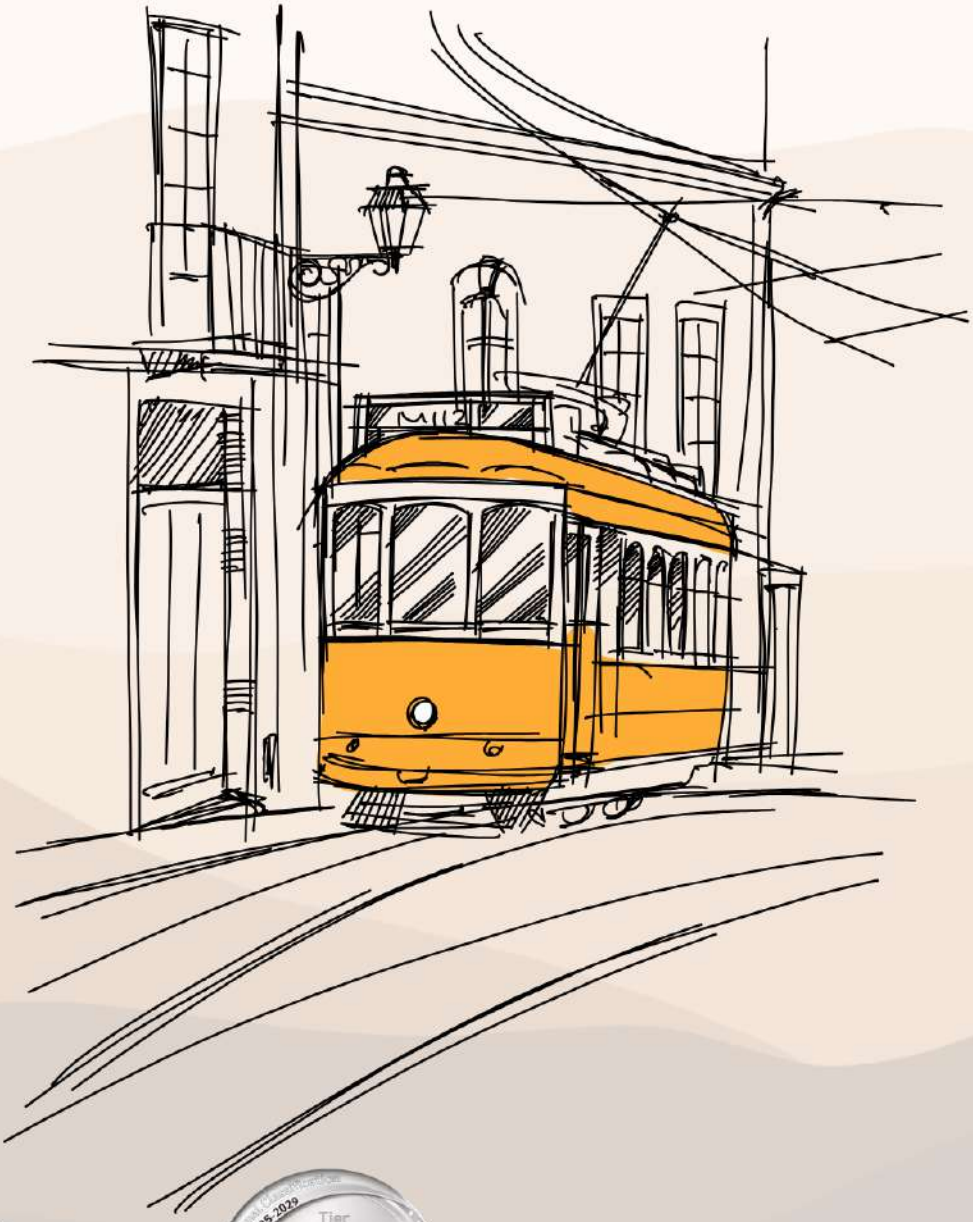

ISSN: 2985-0797 (Online)

JITMD

THE JOURNAL OF INSTITUTE OF TRAINER MONK DEVELOPMENT

วารสารวิชาการ สถาบันพัฒนาพระวิทยากร
ปีที่ 8 ฉบับที่ 4 ตุลาคม – ธันวาคม 2568
The Journal of Institute of Trainer Monk Development
Vol.8 No.4 October - December 2025
ISSN: 2985-0797 (Online)

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 4 ฉบับ
ฉบับที่ 1 มกราคม – มีนาคม
ฉบับที่ 2 เมษายน – มิถุนายน
ฉบับที่ 3 กรกฎาคม – กันยายน
ฉบับที่ 4 ตุลาคม – ธันวาคม

วัตถุประสงค์

วารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร ISSN: 2985-0797 (Online) เป็นวารสารวิชาการของสถาบันพัฒนาพระวิทยากร ซึ่งอยู่ภายใต้การดูแลของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วารสารนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อสนับสนุนการศึกษาวิจัยและตีพิมพ์บทความวิจัยและบทความวิชาการที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา ศาสนศึกษา และพุทธศาสนาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง หรือการประยุกต์พุทธศาสนากับสาขาวิชาอื่น เช่น การศึกษา การพัฒนาสังคม และการพัฒนาที่ยั่งยืน บทความทั้งหมดจะต้องเกี่ยวข้องกับการสอน และการวิจัยทางพระพุทธศาสนา ผู้เขียนที่ส่งผลงานจะต้องจำแนกต้นฉบับของตนโดยเลือกขอบเขตจากพุทธศาสนาทั้งสองกลุ่มนี้ ดังต่อไปนี้:

กลุ่มที่ 1 พระพุทธศาสนาแบบดั้งเดิม ได้แก่ หลักพุทธธรรม การวิเคราะห์หลักพุทธธรรม

1.1 พุทธธรรม หมายถึง หลักคำสอนที่เกิดจากการถ่ายทอดของพระพุทธเจ้าและเหล่าสาวก เช่น อริยมรรค ศีล อริยสัจ เป็นต้น

1.2 การวิเคราะห์หลักพุทธธรรม หมายถึง การตีความหลักธรรมด้วยทฤษฎีทางด้านการตีความ เพื่ออธิบายและขยายความคำสอนที่ปรากฏในพระไตรปิฎก อรรถกถาและคัมภีร์ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา

กลุ่มที่ 2 พุทธศาสนาประยุกต์ หมายถึง การประยุกต์หลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ ดังตัวอย่างดังต่อไปนี้

2.1 พระพุทธศาสนากับการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม เช่น ค่ายคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชน การจัดฝึกอบรมพระวิทยากร เทศกาลและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา

2.2 การบูรณาการหลักธรรมกับการศึกษา การบริหารการศึกษา การพัฒนาหลักสูตร เช่น การประยุกต์ใช้โยนิโสมนสิการกับการเรียนการสอน

2.3 พระพุทธศาสนากับการพัฒนาที่ยั่งยืน เช่น การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

บทความที่ตีพิมพ์ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed)

วารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร (The Journal of Institute of Trainer Monk Development) ได้ผ่านการประเมินคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) ได้รับการจัดให้อยู่ใน **วารสารกลุ่มที่ 2: วารสารที่ผ่านการรับรองคุณภาพของ TCI (จนถึง 31 ธันวาคม 2572)** ทั้งนี้ ทางวารสารได้เผยแพร่ผ่านระบบออไนลน์ ซึ่งผู้สนใจสามารถดาวโหลดบทความฉบับสมบูรณ์ได้ที่ https://so06.tci-thaijo.org/index.php/tmd

การเผยแพร่แบบออนไลน์ในวารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามเกณฑ์ รูปแบบก่อนเสนอบทความวิชาการ หรือบทความวิจัย ต้องผ่านเกณฑ์ของวารสารอย่างเคร่งครัด และต้องยึดหลักเกณฑ์จรรยาบรรณหรือจริยธรรมของนักวิชาการ ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยนำเสนอเผยแพร่ซ้ำซ้อนหรือกำลังอยู่ในระหว่างเสนอตีพิมพ์ในวารสารอื่นใดมาก่อน ผลการศึกษาที่ค้นพบองค์ความรู้หรือข้อความที่ปรากฏในบทความของผู้เขียน ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียน จะไม่ถือว่าเป็นความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการวารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากรแต่อย่างใด

บรรณาธิการ

พระมหาขวัญชัย กิตฺติเมธี, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กองบรรณาธิการ

รศ.ดร.ประเวศ อินทองปาน	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รศ.ดร.มานพ นักการเรียน	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
รศ.ดร.ธีรโชติ เกิดแก้ว	มหาวิทยาลัยหัวเฉียว
รศ.ดร.ศุภกาญจน์ ชยาพัฒน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
ผศ.ดร.คงสฤษฎ์ แพงทรัพย์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผศ.ดร.ประทีป พืชทองหลาง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
พระมหาไกรวรรณ์ ชินทตฺติโย,ดร.	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ดร.อรรถพงษ์ ผิวเหลือง	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ดร.มนูญ สอนโพนงาม	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ผศ.ดร.อุทัย สติมั่น	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ดร.พัชราภร พูลบุญ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
ผศ.ชนาธิป บุบผามาศ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
ดร.ประสิทธิ์ แก้วศรี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ดร. แม่ชีธรรมอธิษฐาน พรบันดาลชัย	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ดร.ปุณยวัฒน์ เหล่าจูม	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์อรรถสิทธิ์ สุนาโท	มหาวิทยาลัยหัวเฉียว
ดร.ชาตรี ชุมเสน	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

ประสานงาน

เกษริน บุตรา	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เจ้าของวารสาร: สถาบันพัฒนาพระวิทยากร
ศาลาสันติวัคคีย์บริเวณบรมบรรพต (ภูเขาทอง)
วัดสระเกศ ราชวรมหาวิหาร แขวงบ้านบาตร เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย
กรุงเทพมหานคร 10100

Email: monkde2563@gmail.com

online journal: https://so06.tci-thaijo.org/index.php/tmd/index

บทบรรณาธิการ

วารสารสถาบันพัฒนาพระวิทยากรฉบับนี้เป็นปีที่ 8 ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม 2568 โดยได้คัดเลือกบทความเผยแพร่ในฉบับนี้ประกอบด้วย บทความวิจัย จำนวน 34 บทความ บทความวิชาการ จำนวน 2 บทความ รวมทั้งหมด 36 บทความ เนื้อหาบทความโดยรวมยังคงเกี่ยวข้องกับการศึกษา การบริหาร การพัฒนา การออกแบบหลักสูตร หลักการทางศาสนาและแนวทางการส่งเสริมพระพุทธศาสนา ที่สามารถนำไปใช้ควบคู่กับการพัฒนาสังคมได้โดยรวม และแต่ละบทความมีประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

บทความวิจัย

พระทรงกรด ถาวโร (พรหมจินดา) และพระครูบวรชัยวัฒน์ เขียนบทความวิจัยเรื่อง "ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบรรพชาอุปสมบท: กรณีศึกษาพุทธศาสนิกชน อำเภอหาดใหญ่จังหวัดสงขลา" พบปัจจัยที่ส่งผลต่อการบรรพชาอุปสมบท 3 ด้านหลัก ได้แก่ ด้านอิทธิพลของผู้อื่น ด้านการตัดสินใจของตนเอง และด้านอิทธิพลของสื่อสารมวลชน โดยเฉพาะด้านการตัดสินใจของตนเอง สะท้อนให้เห็นว่าแม้จะมีปัจจัยภายนอกมากระตุ้น แต่การบวชยังเป็นผลของความศรัทธา ความตั้งใจ และเจตจำนงภายในของผู้บวชเป็นสำคัญ ในขณะที่อิทธิพลของบุคคลรอบข้าง เช่น บิดามารดา พระที่เคารพนับถือ และเพื่อน ก็มีผลต่อการตัดสินใจเช่นกัน ส่วนอิทธิพลจากสื่อสารมวลชน แสดงให้เห็นถึงบทบาทของการสื่อสารทางศาสนาในยุคปัจจุบันที่สามารถจูงใจผ่านสื่อและแบบอย่างในสังคมได้ดี

ธิดารัตน์ ตัดสายชล และประภาศ ปานเจี้ยง เสนอบทความวิจัยเรื่อง "การพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาโดยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับบอร์ดเกมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5" ได้นำเสนอว่ากระบวนการเรียนรู้เริ่มจากการกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน ต่อด้วยกิจกรรมการสำรวจผ่านการเล่นบอร์ดเกม จากนั้นให้นักเรียนอธิบายและสรุปองค์ความรู้ด้วยตนเอง แล้วนำความรู้ไปขยายความเข้าใจเชิงลึก และสิ้นสุดด้วยการประเมินความรู้และทักษะผ่านการมีส่วนร่วมและการตอบคำถาม บอร์ดเกมทำหน้าที่เป็นสื่อจำลองสถานการณ์ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกคิด วิเคราะห์ ตัดสินใจ และทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างเป็นระบบ ซึ่งมีส่วนสำคัญในการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

เมตตา นาคพันธ์ และจรุณี เก้าเอี้ยน ได้เขียนบทความวิจัยเรื่อง "ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 3" ประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 ด้าน คือ 1. การยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม 2. การพัฒนาความสัมพันธ์ของคนในองค์กร 3. การพัฒนาความสัมพันธ์ของคนในองค์กร 4. การมีความสามารถในการสื่อสาร และ 5. การมีคุณธรรมการสนับสนุนทรัพยากร เป็นสิ่งที่ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมควรมี

จิรารักษ์ อินทนพิชิต และคณะ ได้เขียนบทความวิจัยเรื่อง “ระบบกลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์วัดไทยในประเทศเยอรมนี” มีข้อเสนอว่า ก่อนพัฒนาระบบกลยุทธ์ ต้องกำหนดเนื้อหาสาระธรรมที่จะใช้เทศนาในเชิงรุก ด้วยการเปลี่ยนแปลงให้มีระบบในทางที่ดียิ่งขึ้นด้วยการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ ได้แก่ 1. หลักสติปัฏฐาน 2. หลักอานาปานสติ 3. หลักภาวนา และ 4. หลักไตรสิกขา หลักการดังกล่าวสามารถนำมาใช้จัดกิจกรรมโครงการเผยแผ่ ทำให้พระนักเผยแผ่และพุทธศาสนิกทั้งชาวไทย-ต่างชาติเพิ่มพูนประสิทธิภาพการเผยแผ่ได้ตามวัตถุประสงค์

กมลชัย พลายเพ็ชร์ และสุธาสินี แสงมุกดา เสนอบทความวิจัยเรื่อง “รูปแบบภาวะผู้นำเชิงฉากทัศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน” ปรากฏว่าได้องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงฉากทัศน์ 6 องค์ประกอบ คือ 1. การประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร 2. การสรรหา คัดเลือกบุคลากร 3. การสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน 4. การวางแผนการปฏิบัติงาน 5. การพัฒนาความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน และ 6. การร่วมกันวางแผนอัตรากำลัง ทำให้เป็นแนวทางในการพัฒนาความรู้ความสามารถและทักษะในการดำเนินงานของสถานศึกษาเพื่อรองรับต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาวการณ์ทุกรูปแบบทั้งในปัจจุบันและอนาคตต่อไป

มณฑา จำปาเหลือง และคณะ เขียนบทความวิจัยเรื่อง “การพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดเพื่อสร้างเสริมสังคมคุณธรรมของผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย” ภายใต้หลักการ “ระบบนิเวศการเรียนรู้เชิงพื้นที่” ที่มีความยืดหยุ่นและเชื่อมโยงกับบริบทเฉพาะของโรงเรียนแต่ละแห่ง ทำให้สามารถส่งเสริมพฤติกรรมคุณธรรมของผู้เรียนได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ที่เน้นการปฏิบัติจริง การสะท้อนคิด และการมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนไม่เพียงมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับคุณธรรมเท่านั้น แต่ยังสามารถแสดงพฤติกรรมเชิงคุณธรรมในสถานการณ์จริงได้อย่างมีนัยสำคัญ อีกทั้งยังเกิด “นักเรียนต้นแบบคุณธรรม” ที่สามารถผลิตและเผยแพร่สื่อสร้างสรรค์เพื่อถ่ายทอดค่านิยมที่ดีสู่สังคม

พระสมุห์สุทธิพงษ์ สิริวฑฺฒโน และคณะ ได้เสนอบทความวิจัยเรื่อง “ระบบการจัดการทรัพยากรอย่างคุ้มค่าตามแนวพระพุทธศาสนาเพื่อส่งเสริมรายได้ในครัวเรือนของชุมชนวัดชมภูเวก ตำบลท่าทราย อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี” โดยการใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัฐกาลที่ 9 ควบคู่กับหลักพุทธธรรมที่นำมาใช้จัดการทรัพยากรเพื่อส่งเสริมรายได้ชุมชนวัดชมภูเวก ได้แก่ 1) หลักโภควิภาค 2) หลักสันโดษ 3) หลักทิฏฐธัมมิกัตถะ เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันชุมชนให้สามารถรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงได้

ณัฐิกา สุริยาวงษ์ และชนสิทธิ์ สิทธิ์สูงเนิน เขียนบทความวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพร่วมกับการโค้ชแบบพหุวิธีด้วยการผสมผสานเทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมความสามารถในการประเมินพัฒนาการตามสภาพจริงของครูปฐมวัย” ได้ใช้ชื่อรูปแบบว่า “5S

Model” และมีองค์ประกอบของรูปแบบ 6 องค์ประกอบ โดยใช้กระบวนการ 5 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 กำหนดวิสัยทัศน์ร่วม (Set vision) ขั้นที่ 2 กำหนดกลยุทธ์ (Set strategy) ขั้นที่ 3 ดำเนินการโค้ช (Start to coach) ขั้นที่ 4 แลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Share) และขั้นที่ 5 ประเมินผล สรุปผล (Summarize)

กุลธิดา ล้ำเจริญทรัพย์ และสุธาสินี แสงมุกดา ได้เขียนบทความวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารทรัพยากรบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน” ปรากฏว่าได้องค์ประกอบ 6 องค์ประกอบ ดังนี้ 1. การประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร 2. การสรรหา คัดเลือกบุคลากร 3. การสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน 4. การวางแผนการปฏิบัติงาน 5. การพัฒนาความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานและ 6. การร่วมกันวางแผนอัตรากำลัง

พระครูสมุห์วชิรวิชญ์ ฐิตวํโส (ภัทรเกียรตินันท์) เสนอบทความวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการเรียนรู้บูรณาการในรายวิชาภาษาไทยตามหลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และการสร้างสรรค์ชิ้นงานนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ได้จัดกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน5 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 ตั้งประเด็นคำถาม Ask a question ขั้นที่ 2 แสวงหาความรู้ Seek knowledge ขั้นที่ 3 ออกแบบความรู้ที่ได้รับ Design the knowledge gained ขั้นที่ 4 นำเสนองค์ความรู้ที่ได้รับ Present the knowledge gained ขั้นที่ 5 ประเมินผล estimate

ลักษิกา ศรีบรรพต และสุวิมล สพฤกษ์ศรี ได้เขียนบทความวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความบทความภาษาจีนและความเข้าใจวัฒนธรรมจีนโดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถามเป็นฐานร่วมกับอินโฟกราฟิกแบบพีระมิด สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6” ปรากฏว่าการเรียนรู้ยังผสมผสานระหว่างคำถามกับสื่อภาพที่ช่วยสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่มีส่วนร่วมและเปิดกว้างทางความคิด การใช้คำถามกระตุ้นให้ผู้เรียนคิด วิเคราะห์ และแสดงความคิดเห็น เมื่ออยู่ในบรรยากาศที่เป็นมิตร จะส่งผลให้ผู้เรียนกล้าแสดงออก สนใจเนื้อหา และเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และอินโฟกราฟิกแบบพีระมิดช่วยจัดระบบความคิดของผู้เรียนและส่งเสริมการจับใจความอย่างมีลำดับขั้น

ณัฐนันท์ แสงช้าง และสุวิมล สพฤกษ์ศรี ได้เสนอบทความวิจัยเรื่อง “การพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานทางวิทยาศาสตร์และการกำกับตนเอง ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น ร่วมกับเทคนิคการสะท้อนคิด สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4” ประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้ 1) ขั้นตั้งคำถามสู่การเรียนรู้เป็นขั้นที่นักเรียนดู และสังเกตสถานการณ์จากสื่อที่หลากหลาย 2) ขั้นสืบค้นและอภิปรายความรู้ เป็นขั้นที่นักเรียนวางแผนเพื่อรวบรวมข้อมูล 3) ขั้นสร้างและบันทึกองค์ความรู้ เป็นขั้นที่สรุปองค์ความรู้ของตนเองผ่านการเขียนบันทึกในรูปแบบต่างๆ 4) ขั้นสื่อสารและนำเสนอความรู้ เป็นขั้นนำเสนอองค์ความรู้ที่ได้ 5) ขั้นบริการความรู้สู่สังคมและจิต

สาธารณะ เป็นขั้นที่นำองค์ความรู้ที่ได้จากกิจกรรมการเรียนรู้มาสร้างสรรค์ในรูปของผลงานที่หลากหลายเพื่อสะท้อนสิ่งที่นักเรียนปฏิบัติ และแสดงความคิดเห็นต่อการเรียนรู้

ชัยศึก เจตนาเสน และคณะ ได้เสนอบทความวิจัยเรื่อง “ผลของการจัดการเรียนรู้พลศึกษาแบบ 5 ขั้นตอน ร่วมกับเทคนิคการสอนแบบเพื่อนคู่คิดที่มีต่อทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์และทักษะการต่อสู้ในวิชาศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวของผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย” พบว่า ผู้เรียนในกลุ่มทักษะอ่อนและกลุ่มคละทักษะ มีพัฒนาการสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญและหากเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มจะพบว่า กลุ่มทักษะคละกันจะมีคะแนนทักษะสูงกว่าในหลายองค์ประกอบ แต่ข้อค้นพบที่ได้จากกลุ่มทักษะอ่อนจากเทคนิคการสอนแบบเพื่อนคู่คิด คือเทคนิคดังกล่าวส่งผลทางจิตวิทยาในด้านบวก เช่น เสริมสร้างแรงจูงใจภายใน เพิ่มเติมควรมีการติดตามผลการศึกษาในระยะยาวเพื่อประเมินความยั่งยืนของผลลัพธ์ พร้อมการขยายผลไปสู่กลุ่มอื่นหรือในบริบทรายวิชาอื่นต่อไป

ชไมพร จิตรใจมั่น และคณะ เขียนบทความวิจัยเรื่อง “การสังเคราะห์องค์ความรู้ของหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ท้องถิ่นในวิชาสังคมศึกษา” สรุปได้ว่าหลักสูตรท้องถิ่นช่วยส่งเสริมอัตลักษณ์ ความภาคภูมิใจ และการมีส่วนร่วมของผู้เรียนกับชุมชน ทั้งยังตอบสนองความหลากหลายทางวัฒนธรรมรวมถึงความต้องการของแต่ละพื้นที่ นอกจากนี้ผลการสังเคราะห์ยังสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรและจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทจริงของท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

สิรวิชญ์ พะมณี และคณะ ได้เขียนบทความวิจัยเรื่อง “ผลของการจัดการเรียนรู้พลศึกษาโดยใช้สมองเป็นฐานที่มีต่อความฉลาดรู้ทางกายของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย” พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานมีความฉลาดรู้ทางกายสูงกว่าในเกือบทุกองค์ประกอบ ยกเว้นด้านการลดพฤติกรรมเนือยนิ่งที่ทั้งสองวิธีให้ผลไม่แตกต่างกัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าทั้งสองวิธีมีประสิทธิภาพใกล้เคียงกันในการกระตุ้นให้นักเรียนมีกิจกรรมทางกายมากขึ้นและลดพฤติกรรมเนือยนิ่ง ครูผู้สอนสามารถเลือกใช้วิธีการสอนตามความเหมาะสมกับบริบทและทรัพยากรที่มี แต่หากต้องการพัฒนาความฉลาดรู้ทางกายแบบองค์รวม การจัดการเรียนรู้พลศึกษาโดยใช้สมองเป็นฐานเป็นทางเลือกที่มีประสิทธิภาพสูงกว่า

จุฑารัตน์ แก้วกำยาน และคณะ เสนอบทความวิจัยเรื่อง “ผลการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคเอสทีเอดีที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้วิชาวอลเลย์บอลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย” ปรากฏว่าการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมทักษะวอลเลย์บอล ผ่านการทำงานเป็นทีมที่เน้นการมีส่วนร่วม การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รวมถึงแรงจูงใจที่เกิดจากระบบคะแนนกลุ่ม กระบวนการนี้ไม่เพียงช่วยพัฒนานักเรียนทั้งด้านร่างกายและความรู้เท่านั้น แต่ยังเปิดโอกาสให้ครูสามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ได้หลากหลาย เหมาะสมกับ

ลักษณะของผู้เรียน ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการสอน และยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนการสอนโดยรวมอย่างเป็นรูปธรรม

พรจิรา ถิ่นถาน และคณะ ได้เขียนบทความวิจัยเรื่อง “ผลของโปรแกรมการยืดเหยียดกล้ามเนื้อเอสบีดีที่มีต่อความอ่อนตัวและมุมการเคลื่อนไหวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น” เป็นการฝึกโปรแกรมเอสบีดีที่สามารถพัฒนาความอ่อนตัวและมุมการเคลื่อนไหวให้กับนักเรียน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะกลุ่มที่ได้รับโปรแกรม (Dynamic Stretching) มีความอ่อนตัวดีที่สุด หลังการฝึกสัปดาห์ที่ 4 และสัปดาห์ที่ 8 เมื่อเทียบกับกลุ่มที่ได้รับโปรแกรม (Ballistic Stretching), (Static Stretching)

พุทธวรรณ สายศรีโกศล และซูฮัยรี บืองาฉา เสนอบทความวิจัยเรื่อง “สมรรถนะของผู้บริหารการศึกษาในการขับเคลื่อนนโยบาย เรียนดี มีความสุข สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2” ประกอบด้วยหลักการดังนี้ 1) ด้านคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณ (Morality and Professional Ethics) คือ “หัวใจ” 2) ด้านการบริหารการศึกษา (Education Administration) คือ “เครื่องมือ” 3) ด้านการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา (Promoting Educational Quality) คือ “เป้าหมาย” 4) ด้านความเป็นผู้นำทางวิชาการ (Instructional Leadership) คือ “พลังขับเคลื่อน” ที่สร้างแรงบันดาลใจและนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จ

กมลณัช นวภพ และคณะ ได้เสนอบทความวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารงานวิชาการในยุควิถีใหม่ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 3” ประกอบด้วยแนวคิด หลักการ วัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินการ เงื่อนไขความสำเร็จ และแนวทางการประเมิน ซึ่งในแต่ละรูปแบบนั้นมีแนวปฏิบัติที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่และสถานการณ์ในยุคสมัยปัจจุบัน มีความเชื่อมโยงส่งเสริมระหว่างกันเพื่อให้การบริหารงานวิชาการบรรลุผล

ณรงค์ เสียงดี และคณะ เสนอบทความวิจัยเรื่อง “ศึกษาแนวคิดและหลักการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยในรัฐแอริโซนา ประเทศสหรัฐอเมริกา” โดยใช้โซเชียลมีเดียในการเผยแผ่เชิงรุกที่ประกอบด้วยองค์ความรู้ ดีอีไอที (DEIT) ดังนี้ D = Desana การเทศน์เชิงรับและเชิงรุก E = Enunciation การบรรยายธรรม I = Implementation การนำหลักธรรมไปปฏิบัติ และ T= Training การฝึกอบรม เพื่อการเข้าถึงประชาชนให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาความรู้

บุญลือ คำถวาย เขียนบทความวิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” พบว่ามี 3 กลยุทธ์หลัก คือ 1) ส่งเสริมผู้เรียนเพื่อสร้างงานและคุณภาพชีวิตที่ดี 2) สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ และ 3) ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นเครื่องมือในการนำองค์การไปสู่ภาพลักษณ์ตามทิศทางที่ผู้บริหารต้องการ

บุญยานุช สุขร่าง และคณะ ได้เสนอบทความวิจัยเรื่อง “ระบบการพัฒนากิจกรรมการเรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของลูกเสือ-เนตรนารี สามัญรุ่นใหญ่ตามหลักอริยสัจ 4 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ได้ส่งเสริมการควบคุมอารมณ์ตามหลักอริยสัจ 4 คือ 1) ด้านความรับผิดชอบ เน้นการปฏิบัติตามคำปฏิญาณและกฎของลูกเสือ 2) ด้านคุณธรรมและจริยธรรม เน้นการทำความดีและการตัดสินใจที่ถูกต้องตามหลักธรรม 3) ด้านการเสริมสร้างความสามัคคี เน้นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างคนทุกคนในสังคม 4) ด้านความมุ่งมั่น เน้นให้ลูกเสือมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลและตั้งใจที่จะบรรลุเป้าหมายในชีวิตและ 5) ด้านความซื่อสัตย์ เน้นการทำสิ่งที่ถูกต้องไม่ว่าจะมีใครเห็นหรือไม่

ปรัชญาภรณ์ แตงอ่อน และคณะ เขียนบทความวิจัยเรื่อง “ตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำยุควิถีถัดไปของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 3” สรุปได้ดังนี้ 1) ความสามารถในการปรับตัว, การแสดงออกทางอารมณ์, การยอมรับความแตกต่าง ความเป็นผู้นำและความรับผิดชอบ คือตัวบ่งชี้ด้านบุคลิกภาพ 2) การบริหารจัดการ, ความสามารถในการสร้างทีม, ความสามารถในการปรับตัวต่อสภาพแวดล้อม, ความสามารถในการสร้างวิสัยทัศน์ และความสามารถในการตัดสินใจ คือตัวบ่งชี้ด้านความรู้ความสามารถ 3) การสื่อสาร การสร้างแรงบันดาลใจ ความชัดเจนของทิศทางรวมทั้งการสร้างภาพอนาคต คือตัวบ่งชี้ด้านวิสัยทัศน์ 4) ความโปร่งใส ความรับผิดชอบ ความยุติธรรมและการปฏิบัติตามหลักทางจริยธรรม คือตัวบ่งชี้ด้านคุณธรรม

ชนาธร กาฬภักดี และคณะ ได้เสนอบทความวิจัยเรื่อง “บทบาทภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการสร้างการมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรีเขต 2” พบว่า ผู้บริหารที่รู้จักประมาณจะสามารถวางแผนและใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสม รู้ชุมชนช่วยให้เข้าใจบริบทท้องถิ่นและเชื่อมโยงความร่วมมือได้ดี รู้หลักการทำให้การบริหารมีทิศทางและเป็นระบบ และรู้จุดหมายช่วยให้การดำเนินงานมุ่งสู่เป้าหมายร่วมกัน เมื่อผู้บริหารมีบทบาทดังกล่าว จะสามารถส่งเสริมให้ครู ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

โอมา ดายามา และอริสรา บุญรัตน์ เสนอบทความวิจัยเรื่อง “การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชากลศาสตร์โครงสร้าง 2 โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบโมเดลซิปปาของนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 3” ชี้ให้เห็นว่ารูปแบบการเรียนการสอนแบบโมเดลซิปปาสามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในรายวิชากลศาสตร์โครงสร้าง 2 ได้อย่างชัดเจน เป็นผลจากการใช้กระบวนการโมเดลซิปปาทั้ง 7 ขั้นตอน ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ โดยที่ผู้เรียนสามารถเข้าใจเนื้อหาและเชื่อมโยงองค์ความรู้ต่างๆ อีกทั้งยังเกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียนและผู้เรียนกับผู้สอน ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีการพัฒนาตนเองทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านสติปัญญา ด้านสังคม และด้านอารมณ์

ธนัญชกร วงค์สุข และรัตนา ศรีทัศน์ ได้เขียนบทความวิจัยเรื่อง “การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่องความน่าจะเป็นโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI ร่วมกับกระบวนการเมตาคอกนิชัน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง” ได้เสนอว่า การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI ร่วมกับกระบวนการเมตาคอกนิชัน มีขั้นตอนดำเนินการ 4 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 ขั้นนำ เป็นการเตรียมความพร้อมของผู้เรียน ขั้นที่ 2 ฝึกทักษะกลุ่ม นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันวางแผนในการแก้ปัญหาจากโจทย์ที่ครูกำหนดให้ ขั้นที่ 3 ขั้นสรุปบทเรียน ครูและนักเรียนร่วมกันตรวจสอบคำตอบที่ได้ว่ามีความสมเหตุสมผลหรือไม่ และสรุปบทเรียนให้ครอบคลุมเนื้อหาและตัวชี้วัด ขั้นที่ 4 คือ ขั้นประเมินผล

มนธิดา เก่งนำชัยตระกูล และคณะ เสนอบทความวิจัยเรื่อง “การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อสถานศึกษาอัจฉริยะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1” สรุปได้ว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participative Management) ควรมุ่งเน้นความยึดมั่นผูกผัน (commitment) การตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน (Goals and Objectives) การไว้วางใจกัน (Trust) และความมีอิสระในการปฏิบัติงาน (Autonomy) ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อสถานศึกษาอัจฉริยะเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

กาญจนา สิงห์หา และคณะ ได้เขียนบทความวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อองค์กรนวัตกรรมทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2” เมื่อกล่าวถึงในแง่ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก และมีภาวะผู้นำด้านการสร้างแรงบันดาลใจ การให้ความสำคัญกับปัจเจกบุคคล และการมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์สูง จึงส่งผลให้โรงเรียนมีความเป็นองค์กรนวัตกรรมทางการศึกษามากยิ่งขึ้น

นัจญมา สุมาลี และพล เหลืองรังษี เสนอบทความวิจัยเรื่อง “การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านคำศัพท์ภาษาอังกฤษ โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบเกมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1” ได้พัฒนาการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนโดยใช้เกมทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้นอย่างชัดเจน และมีความพึงพอใจในระดับสูงสุดกับกิจกรรมที่ใช้ เช่น Point and Say, Say and Act, Simon Says และ Touch and Say มีลักษณะสนุก เหมาะสมกับวัย ช่วยสร้างบรรยากาศที่น่าสนใจ และช่วยให้นักเรียนจำคำศัพท์ได้ง่ายขึ้น

อรมนท์ บัวจันทร์ และคณะ ได้เสนอบทความงานวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1” ได้นำเสนอภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลที่ครอบคลุมทั้ง 4 ด้านคือ ด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล ด้านการเป็นมืออาชีพ ด้านการสื่อสารดิจิทัล ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล เป็นปัจจัยสำคัญที่จะขับเคลื่อนให้เกิดประสิทธิผลในการ

บริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาส ซึ่งหมายถึงการที่ผู้บริหารสามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อบริหารจัดการงานวิชาการได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

รสริน ศรีลาอ่อน เขียนบทความวิจัยเรื่อง “สัมมัปปธาน 4 ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2” เมื่อนำสัมมัปปธาน 4 มาผสานเข้ากับกระบวนการบริหารงานวิชาการอย่างเป็นระบบพบว่าเป็นกลไกสำคัญที่เสริมสร้างประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้บริหารจะต้องมีความเพียรอย่างสม่ำเสมอทั้งในมิติการป้องกัน แก้ไข พัฒนาและรักษา ทำให้เกิดแนวทางการบริหารที่มีคุณธรรม จริยธรรม และมุ่งมั่นสู่เป้าหมายการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน

ธวัช สะเทิงรัม ได้เสนอบทความวิจัยเรื่อง “การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษด้วยการสอนโดยใช้เกมเป็นฐานกับวิธีการสอนแบบปกติสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ป.6 โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร” ทำให้เกิดการพัฒนาและเสริมสร้างทักษะที่หลากหลาย อาทิ ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการใช้ภาษา และทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ เกมคำศัพท์ยังมีบทบาทสำคัญในการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนุกสนานและผ่อนคลาย ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความสุขและความเพลิดเพลินในการเรียนรู้ โดยสามารถนำกิจกรรมเกมมาใช้เป็นเครื่องมือในการทบทวนบทเรียน และเป็นแรงเสริมทางบวกที่ช่วยกระตุ้นความสนใจและแรงจูงใจในการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม

พระเกรียงศักดิ์ ศรีโชติ และคณะ เสนอบทความวิจัยเรื่อง “สุนทรียศาสตร์ที่ปรากฏในภาพจิตรกรรมมงคล 38: กรณีศึกษาวัดสุทธิวราราม” มีข้อเสนอว่าความงามในจิตรกรรมมงคล 38 วัดสุทธิวราราม มิได้ถูกจำกัดอยู่ในกรอบของสุนทรียศาสตร์ตะวันตกที่เน้นเพียงรูปทรงหรืออารมณ์ แต่เป็นความงามเชิงพหุนิยมทางสุนทรียศาสตร์ที่ผสานศิลปะ ศาสนา และจิตวิญญาณเข้าด้วยกัน ความงามดังกล่าวทำให้จิตรกรรมมิใช่เพียงศิลปกรรมเพื่อการชื่นชม หากแต่เป็นสื่อกลางเชิงสัญลักษณ์และจิตวิญญาณ ที่นำผู้ชมไปสู่การตระหนักรู้ การดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรม และการสร้างสิริมงคลทั้งในระดับปัจเจกและสังคม

ปรียทรรศ์ คดีพิศาล ได้เขียนบทความวิจัยเรื่อง “การศึกษาองค์ประกอบของเพลงที่ส่งผลต่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ” ชี้ให้เห็นว่า เพลงสามารถใช้เป็นสื่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษได้อย่างมีประสิทธิภาพ นักเรียนที่เข้าร่วมการเรียนรู้ผ่านเพลงมีความคิดเห็นเชิงบวกและมีความพึงพอใจในระดับสูง เพราะเพลงช่วยกระตุ้นความสนใจและแรงจูงใจ ให้ผู้เรียนรู้สึกสนุกไปกับกระบวนการเรียนรู้ นอกจากนี้ยังทำให้ผู้เรียนรู้สึกผ่อนคลายและสามารถจดจำคำศัพท์ได้อย่างเป็นธรรมชาติ และเกิดความมั่นในการใช้ภาษาอังกฤษมากยิ่งขึ้น

สุรชัย แก้วคูณ และคณะ เขียนบทความวิชาการเรื่อง “การจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนด้านทักษะชีวิต” ได้ให้ข้อเสนอว่าการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ที่

เกิดขึ้นกับผู้เรียน ประกอบด้วย 3 วิธี ดังนี้ 1. การสร้างประเด็นในการค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับแนวทางในการดำเนินชีวิต เพื่อพัฒนาทักษะการค้นหาความรู้จากหลายๆ แหล่งเรียนรู้ 2. การนำความรู้มาบูรณาการกับทักษะการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ความรู้ให้เกิดขึ้นเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันรวมถึงกระบวนการเรียนรู้ 3. การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามความสนใจความสามารถของผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนมีศักยภาพในการเรียนรู้พัฒนาตนเองได้

พระกอบชัย เขมานนฺโท ได้เขียนบทความวิชาการเรื่อง “อัตตสัมมาปณิธิ: การตั้งจิตมุ่งหมายนำตนไปถูกทาง” เป็นหลักธรรมสำคัญสำหรับการเตรียมความพร้อมของชีวิตให้ก้าวสู่ความสำเร็จอย่างแท้จริง โดยในบทมงคลสูตร ชี้ลำดับการพัฒนาตั้งแต่การไม่คบคนพาลไปจนถึงความมีจิตเกษม ส่วนจักร 4 เน้นบทบาทของกัลยาณมิตรและสิ่งแวดล้อมที่เกื้อกูลต่อการตั้งตนไว้ชอบ ซึ่งล้วนเกื้อหนุนการเจริญทั้งทางโลกียะและโลกุตระ เมื่อการตั้งจิตมุ่งหมายนำตนไปถูกทาง คือหลักธรรมอัตตสัมมาปณิธิ จึงเป็นทั้งเป้าหมายและเครื่องมือของการพัฒนากาย วาจา ใจ ให้ชีวิตดำเนินไปบนฐานแห่งกุศลธรรม เพื่อให้บรรลุความเกษมอันเป็นจุดหมายสูงสุดของชีวิต

พระมหาขวัญชัย กิตฺติเมธี, ผศ. ดร.
บรรณาธิการ

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทบรรณาธิการ	**iv-xii**
บทความวิจัย	
ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบรรพชาอุปสมบท: กรณีศึกษาพุทธศาสนิกชน อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา The Factors Affecting Ordination: A Case Study of Buddhists in Hat Yai District, Songkhla Province พระทรงกรด ถาวโร (พรหมจินดา) และพระครูบวรชัยวัฒน์ Phrasongkord Thawaro (Promjinda) and Phrakrubowonchaiwat	**1-13**
การพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาโดยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับบอร์ดเกมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 The Development of Problem-Solving Skills Through the Inquiry-Based Learning (5E) Integrated with Board Game of Fifty-Year Primary Students ธิดารัตน์ ตัดสายชล และประภาศ ปานเจี้ยง Thidarat Tadsaichol and Prapas Panjiang	**14-29**
ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 3 Multicultural Leadership of School Administrators Under the Pattani Primary Educational Service Area Office, Area 3 เมตตา นาคพันธ์ และจรุณี เก้าเอี้ยน Metta Nakkaphan and Jarunee Kao-ian	**30-42**
ระบบกลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์วัดไทยในประเทศเยอรมนี Strategic System for Propagating Buddhism Among Monks at Thai Temples in Germany จิรารักษ์ อินทนพิชิต, สมชัย ศรีนอก และพระมหาสมบูรณ์ สุธมฺโม Jirarak Inthanapichit, Somchai Srinok, Phramaha Somboon Sudhammo	**43-58**
รูปแบบภาวะผู้นำเชิงฉากทัศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับ	**59-75**

ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
The Leadership's Scenario According to Buddhist Morality of the Education al Institution Administrations, Elementary Level, Under the Office of the Basic Education Commission
กมลชัย พลายเพ็ชร์ และสุธาสินี แสงมุกดา
Kamolchai Paipech and Suthasinee Saengmookda

การพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดเพื่อสร้างเสริมสังคมคุณธรรมของผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 76-92
Designing a Thinking-Based Learning Ecosystem to Promote Moral Citizenship in Upper Secondary Education
มณฑา จำปาเหลือง, เกรียงไกร จริยะปัญญา และปริตา สงวนทรัพย์
Monta Jumpaluang, Kriangkrai Jariyapanya, Parita Sanguansap

ระบบการจัดการทรัพยากรอย่างคุ้มค่าตามแนวพระพุทธศาสนาเพื่อส่งเสริมรายได้ในครัวเรือนของชุมชนวัดชมภูเวก ตำบลท่าทราย อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี 93-111
Cost-Effective Resource Management System According to Buddhism to Promote Household Income in Wat Chomphuwek Community, Tha Sai Subdistrict, Mueang Nonthaburi District, Nonthaburi Province
พระสมุห์สุทธิพงษ์ สิริวฑฺฒโน, สมชัย ศรีนอก และพระมหาสมบูรณ์ สุธมฺโม
PhraSamu Suthiphong Siriwattano, Somchai Srinok, Phramaha Somboon Sudhammo

การพัฒนารูปแบบชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพร่วมกับการโค้ชแบบพหุวิธีด้วยการผสมผสานเทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมความสามารถในการประเมินพัฒนาการตามสภาพจริงของครูปฐมวัย 112-128
Development of a Professional Learning Community (PLC) with Multiple Method Coaching Mixed Technology Model to Enhance the Ability of Authentic Developmental Assessment of Childhood Teacher
ณัฐิกา สุริยาวงษ์ และชนสิทธิ์ สิทธิ์สูงเนิน
Nuttika Suriyawong and Chanasith Sithsingneon

รูปแบบการบริหารทรัพยากรบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 128-145

The Human Resource Management Model in Small-Sized Schools Under the Office of Basic Education Commission
กุลธิดา ล้ำเจริญทรัพย์ และสุธาสินี แสงมุกดา
Kulthida Lamjaroensub and Suthasinee Saengmookda

รูปแบบการจัดการเรียนรู้บูรณาการในรายวิชาภาษาไทยตามหลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และการสร้างสรรค์ชิ้นงานนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 146-161

Integrated Learning Management Model in Thai Language Subject by the Threefold Training (Tri Sikkha) to Promote Learning and Works Creative Skills for Mathayom 4 Students, Phra Nakorn Si Ayutthaya Province
พระครูสมุห์วชิรวิชญ์ ฐิตวํโส (ภัทรเกียรตินันท์)
PhrakhuSamuVachiravich Ṭhitavaṃso (Pattarakiattinan)

การพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความบทความภาษาจีนและความเข้าใจวัฒนธรรมจีนโดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถามเป็นฐานร่วมกับอินโฟกราฟิกแบบพีระมิดสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 162-178

Developing Chinese Reading Comprehension and Cultural Understanding Skills through Question-Based Learning and Pyramid Infographic Techniques for Grade 12 Students
ลักษิกา ศรีบรรพต และสุวิมล สพฤกษ์ศรี
Laksika Sribunpot and Suwimon Saphuksri

การพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานทางวิทยาศาสตร์และการกำกับตนเอง ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น ร่วมกับเทคนิคการสะท้อนคิดสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 179-195

The Development of Creativity in Scientific Work and Selfregulation Skills Through The 5-Step Ladder Learning Model Combined with Reflective Thinking Techniques for Grade 4 Students
ณัฐนันท์ แสงช้าง และสุวิมล สพฤกษ์ศรี
Nutthanan Sangchang and Suwimon Saphuksri

ผลของการจัดการเรียนรู้พลศึกษาแบบ 5 ขั้นตอน ร่วมกับเทคนิคการสอนแบบเพื่อนคู่คิดที่มีต่อทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์และทักษะการต่อสู้ในวิชาศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวของผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 196-211

Effects of a Five-Step Physical Education Learning Approach Combined with the Think Pair Share on Analytical Thinking and Combat Skills in Self-Defense Martial Arts Among High School Students

ชัยศึก เจตนาเสน, ภาณุ กุศลวงศ์ และอนันต์ มาลารัตน์

Chaisuk Jettanasen, Phanu Kusolwong, Anan Maralat

การสังเคราะห์องค์ความรู้ของหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ท้องถิ่นในวิชาสังคมศึกษา **212-228**

Synthesis of the Knowledge from Local Curriculum and Learning Activities in Social Studies Subject

ชไมพร จิตรใจมั่น, มนัสนันท์ น้ำสมบูรณ์ และชัยรัตน์ โตศิลา

Chamaiporn Jitjaiman, Manasanan Namsomboon, Chairat Tosila

ผลของการจัดการเรียนรู้พลศึกษาโดยใช้สมองเป็นฐานที่มีต่อความฉลาดรู้ทางกายของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย **229-245**

The Effect of Brain-Based Physical Education Instruction on Physical Literacy in Upper Primary School Students

สิรวิชญ์ พะมณี, สาธิน ประจันบาน และภาณุ กุศลวงศ์

Sirawit Pamanee, Sathin Prachanban, Phanu Kusolwong

ผลการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคเอสทีเอดีที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้วิชาวอลเลย์บอลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย **246-262**

Effects of the STAD Cooperative Learning Technique on Learning Achievement in Volleyball of Upper Seconding School Student

จุฑารัตน์ แก้วกำยาน, สาธิน ประจันบาน และอนันต์ มาลารัตน์

Jutarat Kaewkamyan, Sathin Prachanban, Anan Malarat

ผลของโปรแกรมการยืดเหยียดกล้ามเนื้อเอสบีดีที่มีต่อความอ่อนตัวและมุมการเคลื่อนไหวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น **263-278**

Effects of the SBD Stretching Program on Flexibility and Range of Motion in Lower Secondary School Students

พรจิรา ถิ่นถาน, สาธิน ประจันบาน และอนันต์ มาลารัตน์

Pornjira Tinthan, Sathin Prachanban, Anan Maralat

สมรรถนะของผู้บริหารการศึกษาในการขับเคลื่อนนโยบาย เรียนดี มีความสุข สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2 **279-295**

Competencies of Educational Administrators in Driving the Policy of Good Learning with Happiness in Pattani Primary Educational Service Area Office 2

พุทธวรรณ สายศรีโกศล และซูฮัยรี บือง่าฉา

Phutawan Srisaikosol and Suhairee Beungacha

รูปแบบการบริหารงานวิชาการในยุควิถีใหม่ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 3 **296-311**

The Academic Affairs Administration Model in the New Normal in Schools Under the Office of the Basic Education Commission in the Official Inspection Region 3

กมลณัช นวภพ, พระมหาธำรงค์ ฐิตปุญฺโญ และพระมหาไกรวรรณ์ ชินทตฺติโย

Kamonnat Nawabhop, Phramaha Thamrong Thitapuñño, Phramaha Kraiwan Chiinathattiyo

ศึกษาแนวคิดและหลักการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยในรัฐแอริโซนา ประเทศสหรัฐอเมริกา **312-326**

A Study of the Concepts and Principles of Propagating Buddhism of Thai Monks in Arizona, The United States of America

ณรงค์ เสียงดี, พระมหาสมบูรณ์ สุธมฺโม และสมชัย ศรีนอก

Narong Seiyngdi, Phramaha Somboon Sudhammo, Somchai Srinok

กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน **327-340**

Secondary School Management Strategies on Eastern Economic Corridor for Sustainable Development

บุญลือ คำถวาย

Boonlue Kamtawai

ระบบการพัฒนากิจกรรมการเรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของลูกเสือ-เนตรนารีสามัญรุ่นใหญ่ตามหลักอริยสัจ 4 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นจังหวัดพระนครศรีอยุธยา **341-357**

A Development System of Learning Activities to Promote Life Skills of Senior Boy Scouts and Girl Guides Based on the Four Noble Truths for Lower Secondary Students in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province

บุญยานุช สุขร่าง, สมชัย ศรีนอก และสุรชัย แก้วคูณ
Bunyanuch Sookrang, Somchai Srinok, Surachai Kaewkoon

ตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำยุควิถีถัดไปของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 3 358-374

Next Normal Leadership Indicators for Administrators Under the Office of the Basic Education Commission, Inspection Region 3

ปรัชญาภรณ์ แตงอ่อน, สุธาสีนี แสงมุกดา, พระมหาธำรงค์ ฐิตปุญโญ และพันธุ์ธัช ศรีทิพันธุ์
Prachayaporn Taengon, Suthasinee Saengmookda, Thamrong Thitapunyo, Phanthad Srithiphan

บทบาทภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการสร้างการมีส่วนร่วมในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรีเขต 2 375-391

The Leadership Roles of School Administrators Affecting Participation Building in Schools Under the Jurisdiction of Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 2

ชนาธร กาฬภักดี, พิชญาภา ยืนยาว และนภาภรณ์ ยอดสิน
Chanatorn Kalapakdee, Pitchayapa Yuenyaw, Napaporn Yodsin

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชากลศาสตร์โครงสร้าง 2 โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบโมเดลซิปปาของนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 3 392-407

Development of Learning Achievement in Structural Mechanics 2 Course Using the CIPPA Instructional Model for Third-Year Vocational Certificate Students

โอมา ดายามา และอริสรา บุญรัตน์
Oma Dayama and Arisara Boonrat

การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่องความน่าจะเป็น โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI ร่วมกับกระบวนการเมตาคอกนิชันสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง 408-423

The Development of Mathematical Problem-solving Ability on Probability Using the Cooperative Learning Technique TAI Combined with Metacognition Process for Matthayomsuksa 3 Students of the

Demonstration School of Muban Chombueng Rajabhat University
ธนัญชกร วงค์สุข และรัตนา ศรีทัศน์
Thananchakon Wongsuk and Ratana Srithus

การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อสถานศึกษาอัจฉริยะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 424-438

Participative Management Affecting Smart School Under the Ratchaburi Primary Educational Service Area Office 1
มนธิดา เก่งนำชัยตระกูล, พิชญาภา ยืนยาว และนภาภรณ์ ยอดสิน
Montida Kengnumchaitrakul, Pitchayapa Yuenyaw, Napaporn Yodsin

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อองค์กรนวัตกรรมทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 439-455

Transformational Leadership of School Administrators Affecting Innovation Organization Under the Ratchaburi Primary Educational Service Area Office 2
กาญจนา สิงห์หา, พิชญาภา ยืนยาว และนภาภรณ์ ยอดสิน
Kanchana Singha, Pitchayapa Yuenyaw, Napaporn Yodsin

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านคำศัพท์ภาษาอังกฤษ โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบเกม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 456-469

The Development of English Vocabulary Learning Achievement through a Learning Method Using Games of Grade 1 Students
นัจญมา สุมาลี และพล เหลืองรังษี
Natjama Sumalee and Pol Luangrangsee

ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 470-486

Digital Leadership of School Administrators Affecting the Effectiveness of Academic Administrator of Opportunity Expansion Nakhon Si Thammarat Primary Educational Office Service Area 1
อรมนท์ บัวจันทร์, พระครูวุฒิชัยการโกศล และพระมหาโยธิน มหาวีโร (มาศสุข)

Oramon Buajan, PhraKhruWutthichaikarnkoson, Phramaha Yothin Mahawiro (Massuk)

สัมมัปปธาน 4 ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 487-504

The Four Sammappadhāna for Administrators Affecting Academic Administration Under Ratchaburi Primary Educational Service Area Office 2

รสริน ศรีลาอ่อน

Rossarin Srilaon

การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษด้วยการสอนโดยใช้เกมเป็นฐานกับวิธีการสอนแบบปกติสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ป.6 โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร 505-520

A Comparison of English Vocabulary Learning Achievement by Using Game Based Learning and the Traditional Teaching Method of Prathom Sueksa 6 Students, School in Bangkok Department

ธวัช สะเทิงรัม

Tawat Sathoengram

สุนทรียศาสตร์ที่ปรากฏในภาพจิตรกรรมมงคล 38: กรณีศึกษาวัดสุทธิวราราม 521-536

An Analytical Study of Aesthetics in the Thirty-Eight Maṅgala Sutta Paintings: A Case Study of Wat Suthiwararam

พระเกรียงศักดิ์ ศรีโชติ, พระจาตุรงค์ ชูศรี, พระมหาพรชัย ศรีภักดี และพระมหายงยุทธ พลมั่น

Phra Kriengsak Srichot, Phra Jaturong Choosri, Phramaha Pornchai Sripakdee, Phramaha Yongyut Polman

การศึกษาองค์ประกอบของเพลงที่ส่งผลต่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ 537-550

A Study of the Elements of Songs that Influence English Vocabulary Learning

ปรียทรรศ์ คดีพิศาล

Preeyatat Kadeepisal

บทความวิชาการ

การจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนด้านทักษะชีวิต **551-563**

Teaching Management in the 21st Century to Develop the Quality of Learner in Terms of Life Skills

สุรชัย แก้วคูณ, รสริน เจิมไธสง และสมชัย ศรีนอก

Surachai Kaewkoon, Rossarin Jermtaisong, Somchai Srinok

อัตตสัมมาปณิธิ: การตั้งจิตมุ่งหมายนำตนไปถูกทาง **564-574**

Attasammāpaṇidhi: Setting the Mind to Lead Oneself on the Right Path

พระกอบชัย เขมานนฺโท

Phra Kobchai Khemannato

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบรรพชาอุปสมบท: กรณีศึกษาพุทธศาสนิกชน อำเภอหาดใหญ่จังหวัดสงขลา

The Factors Affecting Ordination: A Case Study of Buddhists in Hat Yai District, Songkhla Province

[1*]**พระทรงกรด ถาวโร (พรหมจินดา)** Phrasongkord Thawaro (Promjinda)
[2**]**พระครูบวรชัยวัฒน์** Phrakrubowonchaiwat
[1,2]คณะศาสนาและปรัชญา, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
[1,2]Faculty of Religion and Philosophy, Mahamakut Buddhist University
[*]First author, e-mail: songkrod8836@gmail.com
[**]Corresponding, author e-mail: wanchaimateego@gmail.com

Received May 13, 2025; **Revised** May 30, 2025; **Accepted:** September 23, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบรรพชาอุปสมบทและเปรียบเทียบโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 2) ศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัจจัยที่ส่งผลต่อการบรรพชาอุปสมบท ซึ่งวัตถุประสงค์นี้เป็นกรณีศึกษาพุทธศาสนิกชนในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา งานวิจัยนี้เป็นเชิงปริมาณซึ่งทำการวิจัยกลุ่มตัวอย่างในพระภิกษุสงฆ์และสามเณรในพื้นที่จำนวน 238 รูปจากจำนวนพระภิกษุสงฆ์และสามเณรทั้งสิ้น 628 รูปในพื้นที่ ค่าจำนวนกลุ่มตัวอย่างนั้นได้นำเกณฑ์ขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางเครจซี่และมอร์แกนมาใช้ และมีแบบสอบถามที่มีคำถามสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการวิจัยครั้งนี้ โดยเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 4 ข้อ คำถามเกี่ยวกับหัวข้องานวิจัยจำนวน 30 ข้อและแบบสอบถามปลายเปิดจำนวน 3 ข้อ โดยได้สร้างแบบสอบถามจากการศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งสถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การหาค่าสหสัมพันธ์อย่างง่าย ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบรรพชาอุปสมบทในด้านการตัดสินใจด้วยตนเองมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\overline{X}$ = 4.43, S.D = 0.23) รองลงมาคือด้านอิทธิพลของผู้อื่นมีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ = 4.36, S.D = 0.31) และด้านอิทธิพลของสื่อสารมวลชนมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด($\overline{X}$ = 4.31,

S.D = 0.31) โดยปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อการบรรพชาอุปสมบทที่แตกต่างกันนั้นไม่ส่งผลต่อการบรรพชาอุปสมบท 2) การรวบรวมข้อเสนอแนะปัจจัยที่ส่งผลต่อการบรรพชาอุปสมบทพบว่าการตัดสินใจด้วยตนเองมีอิทธิพลมากที่สุดรวมถึงควรมีการส่งเสริมให้มีการศึกษาในระยะเวลาก่อนและระหว่างบรรพชาอุปสมบทเพื่อให้เข้าใจถึงหลักธรรมอย่างแท้จริงและมีการตรวจสอบประวัติของผู้ที่จะมาบรรพชาอุปสมบทก่อนอย่างเคร่งครัด รองลงมาคือต้องมีการส่งเสริมหรือช่วยเหลือในการจัดการต่างๆ สำหรับผู้ต้องการบรรพชาอุปสมบทและส่งเสริมเพื่อให้เข้าใจในการบรรพชาอุปสมบทอย่างแท้จริง และด้านอิทธิพลของสื่อสารมวลชนมีความถี่น้อยที่สุดคือควรมีการเผยแพร่ข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับศาสนาพุทธ

คำสำคัญ: การบรรพชาอุปสมบท; ปัจจัยต่อการบรรพชาอุปสมบท; พุทธศาสนิกชน

Abstract

This research article aims to 1) study the factors affecting ordination and compare them by classifying according to personal factors. 2) study the suggestions on the problems and solutions to the factors affecting ordination. This objective is a case study of Buddhists in Hat Yai District, Songkhla Province. This research is quantitative research, which is a sample group of 238 monks and novices in the area out of 628 monks and novices in the area. The sample size criteria were used from the Krejcie and Morgan table. The questionnaire was used with questions that were consistent with the objectives of this research. There were 4 questionnaires about the personal information of the respondents, 30 questions about the research topic, and 3 open-ended questions. The questionnaire was created from the study of documents and related research. The statistics used in the research were percentage, mean, standard deviation, and simple correlation coefficient. The research results found that 1) the factor affecting ordination in terms of self-determination had the highest mean ($\bar{X}$ = 4.43, S.D = 0.23), followed by the influence of others with the mean ($\bar{X}$ = 4.36, S.D = 0.31), and the influence of mass media had the lowest mean ($\bar{X}$ = 4.31, S.D = 0.31). The different personal factors affecting ordination did not affect ordination. 2) The collection of suggestions for factors affecting ordination found that self-determination had the highest influence, including the promotion of education before and during ordination to truly understand the principles of Dhamma and the strict examination of the background of those who will ordain. The

next most frequent was the promotion or assistance in various arrangements for those who want to ordain and the promotion to truly understand ordination. The influence of mass media had the least frequency, which was the dissemination of correct information about Buddhism.

Keywords: Ordination; Factors for Ordination; Buddhists

บทนำ

การดำรงอยู่ของพระพุทธศาสนาในสังคมไทยมีรากฐานจากการที่เยาวชนชายเข้าสู่เพศบรรพชิต ไม่ว่าจะในรูปแบบของสามเณรหรือพระภิกษุ ซึ่งเป็นขนบธรรมเนียมที่สืบต่อกันมาอย่างยาวนานในประวัติศาสตร์ไทย การบวชถือเป็นหนึ่งในค่านิยมสำคัญที่ได้รับการยอมรับจากสังคมไทยมาแต่ครั้งโบราณ โดยครอบครัวมักจัดพิธีอุปสมบทให้บุตรชายเมื่ออายุครบ 20 ปีบริบูรณ์ ณ วัดที่มีความผูกพัน หากอายุยังไม่ถึงก็จะบรรพชาเป็นสามเณร เพื่อเข้ารับการศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมและปฏิบัติธรรมในวัดควบคู่ไปกับการฝึกฝนวินัยวัตถุประสงค์หลักของการบวชในอดีต มุ่งเน้นที่การศึกษาเรียนรู้พระธรรมวินัย ตลอดจนพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา และในขณะเดียวกันยังเป็นกระบวนการอบรมให้ผู้บวชพัฒนาเป็นบุคคลที่มีคุณธรรม จริยธรรม และความรับผิดชอบเพื่อเติบโตเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ เมื่อพ้นจากเพศบรรพชิตก็สามารถทำหน้าที่เป็นหัวหน้าครอบครัวที่มีคุณภาพได้อย่างเหมาะสม ประเพณีการบวชจึงมีคุณค่าอย่างยิ่งต่อชายไทยในฐานะผู้สืบทอดพุทธธรรม ผู้ที่ผ่านการบวชจะได้สัมผัสกับชีวิตในวัดพบกับนักปราชญ์ผู้เปี่ยมด้วยศีลธรรม ได้เรียนรู้การดำเนินชีวิตที่อยู่บนพื้นฐานของศีลและวัตรปฏิบัติอันเหมาะสม นอกจากจะเป็นการฝึกตนแล้ว ยังถือว่าเป็นการแสดงความกตัญญูต่อบิดามารดา ซึ่งตามความเชื่อของชาวพุทธนั้น เมื่อบุตรชายได้อุปสมบท มารดาบิดาจะสามารถได้รับผลบุญอันยิ่งใหญ่ ถึงขั้นสามารถยึดชายผ้าเหลืองขึ้นสวรรค์ได้เมื่อสิ้นอายุขัย (พระสนธยา อธิจิตฺโต, 2564)

ในยุคปัจจุบัน สังคมไทยเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในหลายมิติ ค่านิยมดั้งเดิมที่เคยเป็นรากฐานของวัฒนธรรมไทยเริ่มถูกแทนที่ด้วยอิทธิพลของสังคมเมือง วิถีชีวิตของผู้คนเปลี่ยนแปลงไปอย่างเห็นได้ชัด ความเป็นชุมชนชนบทที่ยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีเริ่มเลือนหาย ขณะที่วัฒนธรรมร่วมสมัยเข้ามามีบทบาทมากขึ้น ส่งผลให้ประเพณีการบวชซึ่งเคยเป็นค่านิยมสำคัญในสังคมไทยเริ่มลดความนิยมลงในปัจจุบัน จำนวนเยาวชนที่เข้ารับการบรรพชาและอุปสมบทลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาจากสัดส่วนของพระภิกษุและสามเณรเปรียบเทียบกับจำนวนประชากรทั้งประเทศ จะพบว่าสัดส่วนนี้ลดลงมามาก (พระสนธยา อธิจิตฺโต, 2564) นอกจากนี้ผู้ที่เข้าสู่สมณเพศหลายคนก็มิได้มีเจตนาในการศึกษาพระธรรมวินัยอย่างลึกซึ้ง หากแต่กระทำไปตามประเพณีเพียงชั่วระยะเวลาสั้นๆ เช่น การบวชระยะเวลา 7 วัน 10 วัน หรือ 15 วัน แทนการบวช 3

เดือนตามธรรมเนียมเดิม ปรากฏการณ์นี้ส่งผลให้จำนวนพระภิกษุและสามเณรในช่วงนอกพรรษาลดลงอย่างชัดเจน ซึ่งถือเป็นสัญญาณของวิกฤติในการสืบทอดพระพุทธศาสนา โดยในปี พ.ศ. 2562 สัดส่วนของสามเณรเมื่อเทียบกับจำนวนประชากรลดลงเหลือเพียงร้อยละ 0.38 จากเดิมที่อยู่ที่ร้อยละ 0.75 และคาดการณ์ว่าแนวโน้มจะยังคงลดลงเรื่อยๆ หากไม่มีมาตรการในการแก้ไข สำหรับจังหวัดสงขลา โดยเฉพาะในเขตอำเภอหาดใหญ่ แม้จะมีวัดจำนวนมากถึง 47 วัด และทั้งจังหวัดมีวัดรวมถึง 382 วัด (สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสงขลา, 2567) แต่กลับพบว่าจำนวนผู้บวชใหม่ลดน้อยลงอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้บางวัดขาดพระภิกษุจำพรรษา และกลายเป็นวัดร้างในบางพื้นที่ ปัญหานี้จึงจำเป็นต้องมีการศึกษาเชิงลึกถึงสาเหตุและปัจจัยที่ทำให้ชาวพุทธลดความสนใจในการบวช เพื่อพัฒนาแนวทางในการฟื้นฟูค่านิยมการบรรพชาอุปสมบทให้กลับมาเป็นส่วนสำคัญของสังคมไทยอีกครั้งเนื่องจากการบรรพชาหรือการอุปสมบทนั้นถือเป็นการสร้างบุญกุศลที่ยิ่งใหญ่ทั้งในด้านส่วนบุคคลและส่วนรวม ผู้ที่ได้บวชจะมีโอกาสใช้ชีวิตในเพศบรรพชิตอย่างแท้จริง ได้ศึกษาคำสอนของพระพุทธเจ้าเพื่อน้อมนำไปปฏิบัติในชีวิตจริง อีกทั้งยังเป็นการแสดงความกตัญญูต่อบิดามารดา ซึ่งถือเป็นบุคคลสำคัญในชีวิต ขณะเดียวกัน ครอบครัวและญาติพี่น้องของผู้บวชก็ได้มีโอกาสร่วมทำบุญในลักษณะพิเศษ เสมือนได้ร่วมบวชทางใจไปด้วยในเชิงสังคม การบวชยังส่งผลดีต่อทั้งฝ่ายศาสนจักรและอาณาจักร กล่าวคือ วัดและสถานที่ทางศาสนา เช่น อุโบสถ วิหาร ศาลาการเปรียญ หรือหอฉันได้รับการใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ ขณะที่สังคมโดยรวมก็ได้รับความสงบร่มเย็น ทั้งยังเป็นการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาติเอาไว้ ที่สำคัญที่สุด การบรรพชายังเป็นกระบวนการที่ช่วยปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมในเยาวชนของชาติได้อย่างแนบเนียนและลึกซึ้ง อีกทั้งยังสะท้อนถึงการแสดงความกตัญญูกตเวทีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ นอกจากนี้การบวชยังเป็นเครื่องมือที่ทรงพลังในการพัฒนาเยาวชน ทั้งในด้านคุณธรรม จริยธรรม และพฤติกรรม โดยการน้อมนำหลักพุทธธรรมมาเป็นแนวทางในการอบรมและขัดเกลาจิตใจ เยาวชนที่ผ่านการบรรพชาจะได้รับการพัฒนาอย่างสมบูรณ์ (พระสนธยา อธิจิตฺโต, 2564) ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สติปัญญา และจิตใจ จนสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติที่สำคัญ การบรรพชาสามเณรยังมีส่วนสำคัญในการปลูกฝังจิตสำนึกด้านเมตตา ความอ่อนโยน ความกตัญญู และความเข้มแข็ง เพื่อให้เยาวชนเติบโตเป็นพลเมืองที่มีคุณธรรมและจริยธรรม พร้อมต่อการเผชิญกับบริบทของสังคมร่วมสมัย โดยมีพื้นฐานความเป็นไทยเป็นหลัก การประสานความร่วมมือระหว่างบ้าน วัด และโรงเรียน (กิจกรรมบวชหรือค่ายพุทธธรรม) จึงเป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้แก่เยาวชน และส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนในภาพรวม

จากสถานการณ์ที่กล่าวมาข้างต้น สะท้อนให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมทางศาสนาในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ซึ่งแม้จังหวัดสงขลาจะมีวัดอยู่มากถึง 382 แห่ง

โดยเฉพาะในเขตพื้นที่อำเภอหาดใหญ่เองมีวัดถึง 47 แห่ง (สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสงขลา, 2567) แต่กลับประสบปัญหาการลดลงของจำนวนผู้บรรพชาอุปสมบทอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้บางวัดเกิดภาวะขาดแคลนพระสงฆ์ผู้จำพรรษา จนกระทั่งบางแห่งกลายเป็นวัดร้าง ปัญหาดังกล่าวจึงจำเป็นต้องมีการศึกษาหาสาเหตุและปัจจัยที่ส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงนี้อย่างเป็นระบบ เพื่อให้สามารถพัฒนาแนวทางในการฟื้นฟูและส่งเสริมการบรรพชาอุปสมบทในหมู่พุทธศาสนิกชนได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืน ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยซึ่งอาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา จึงเห็นความสำคัญในการศึกษางานวิจัยครั้งนี้ โดยจะศึกษาในด้านความคิดเห็นของกลุ่มพระภิกษุซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของพุทธบริษัททั้ง 4 ต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจบวช แนวทางในการพัฒนา และวิธีการส่งเสริมให้เกิดการบรรพชาอุปสมบทเพิ่มขึ้น อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งในระดับบุคคล ชุมชน ตลอดจนต่อพระพุทธศาสนาในภาพรวมให้สามารถดำรงอยู่และขยายตัวได้อย่างมั่นคงต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบรรพชาอุปสมบทและเปรียบเทียบโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล: กรณีศึกษาพุทธศาสนิกชนอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

2. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัจจัยที่ส่งผลต่อการบรรพชาอุปสมบท: กรณีศึกษาพุทธศาสนิกชนอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความงานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) ซึ่งเป็นกลุ่มพระภิกษุสงฆ์ในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางตามหัวข้อดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ผู้วิจัยได้เก็บรวมรวมข้อมูลกับประชากรและกลุ่มตัวอย่างดังนี้ 1) ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ พระภิกษุสงฆ์และสามเณรที่อยู่ในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ซึ่งประกอบด้วย คณะสงฆ์ตำบล หาดใหญ่ เขต 1, คณะสงฆ์ตำบลหาดใหญ่เขต 2, คณะสงฆ์ตำบลควนลัง, คณะสงฆ์ตำบลทุ่งตำเสา, คณะสงฆ์ตำบลบ้านพรุ, คณะสงฆ์ตำบลพะตง, คณะสงฆ์ตำบลคูเต่า, คณะสงฆ์ตำบลน้ำน้อย, คณะสงฆ์ตำบลท่าข้าม เป็นประชากรจำนวนรวม 628 รูป 2) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระภิกษุสงฆ์และสามเณรที่อยู่ในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา จำนวน 238 รูป กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้จากตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยแบ่งประชากรออกเป็นกลุ่มทั้ง 9 เขตการปกครองคณะสงฆ์ระดับตำบลในพื้นที่อำเภอ

หาดใหญ่จังหวัดสงขลา แล้วสุ่มแบ่งกลุ่มอย่างเป็นสัดส่วน โดยเลือกตัวอย่างจากแต่ละกลุ่มตามสัดส่วนประชากรพระภิกษุสามเณร ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนประชากรพระภิกษุสามเณรและกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเขตการปกครองคณะสงฆ์ระดับตำบล ในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

คณะสงฆ์ตำบล	ประชากร (รูป)	กลุ่มตัวอย่าง (รูป)
คณะสงฆ์ตำบลหาดใหญ่เขต 1	171	65
คณะสงฆ์ตำบลหาดใหญ่เขต 2	101	38
คณะสงฆ์ตำบลควนลัง	76	29
คณะสงฆ์ตำบลทุ่งตำเสา	83	31
คณะสงฆ์ตำบลบ้านพรุ	46	17
คณะสงฆ์ตำบลพะตง	31	12
คณะสงฆ์ตำบลคูเต่า	39	15
คณะสงฆ์ตำบลน้ำน้อย	36	14
คณะสงฆ์ตำบลท่าข้าม	45	17
รวม	628	238

2. พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้เป็นพื้นที่ในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ซึ่งประกอบด้วยเขตการปกครองคณะสงฆ์ในระดับตำบลทั้งสิ้น 9 เขตการปกครองคณะสงฆ์ระดับตำบลได้แก่ เขตการปกครองคณะสงฆ์ตำบลหาดใหญ่ เขต 1, ตำบลหาดใหญ่เขต 2, ตำบลควนลัง, ตำบลทุ่งตำเสา, ตำบลบ้านพรุ, ตำบลพะตง, ตำบลคูเต่า, ตำบลน้ำน้อย, และตำบลท่าข้าม

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการบรรพชาอุปสมบท: กรณีศึกษาพุทธศาสนิกชนอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลสถานภาพทั่วไปเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามโดยเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการบรรพชาอุปสมบท: กรณีศึกษาพุทธศาสนิกชนอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ตามแนวคิดของ จำนงค์ อดิวัฒนสิทธิ์ มีลักษณะเป็นคำถามชนิดจัดอันดับคุณภาพ 5 อันดับจำนวน 30 ข้อ ตามแนวคิดของลิเคิร์ท (Likert’s five rating scale) 5 ระดับ ตั้งแต่น้อยที่สุดถึงมากที่สุด ตอนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิด เกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการบรรพชาอุปสมบท: กรณีศึกษาพุทธศาสนิกชนอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

4. การสร้างและทดสอบคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังนี้ 1) ศึกษาเนื้อหาและข้อมูลจากแอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปใช้ในการจัดทำแบบสอบถาม 2) กำหนดขอบเขตของคำถามให้ครอบคลุมเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการบรรพชาอุปสมบท: กรณีศึกษาพุทธศาสนิกชนอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยในแบบสอบถามจะมีทั้งสิ้น 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบรรพชาอุปสมบท ด้านอิทธิพลของผู้อื่น จำนวน 10 คำถาม เช่น เพื่อนชักชวนให้บวชพร้อมกัน เป็นต้น 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบรรพชาอุปสมบท ด้านการตัดสินใจของตนเอง จำนวน 10 คำถาม เช่น บวชเพราะเชื่อว่าจะทำให้ชีวิตดีขึ้น เป็นต้น 3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบรรพชาอุปสมบท ด้านอิทธิพลของสื่อสารมวลชน เช่น บวชตามสื่อต่างๆ ที่มีการชักชวนให้บวช เป็นต้น 3) นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จเรียบร้อยเสนอผู้เชี่ยวชาญาตรวจสอบ แก้ไขเสนอแนะปรับปรุง เพื่อความเหมาะสมและความถูกต้องของแบบสอบถาม 4) นำแบบสอบถามที่ได้รับการแก้ไขเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบความถูกต้อง ความเที่ยงตรงของเนื้อหาและภาษา จำนวน 3 ท่าน และคัดเลือกข้อคำถามที่มีดัขนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป 5) ปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือวิจัย คือ แบบสอบถามที่ได้ค่า IOC น้อยกว่า 0.50 โดยผู้วิจัยดำเนินแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ 6) ปรับปรุงแก้ไข โดยผู้วิจัยดำเนินแก้ไขตามคำแนะนำของคณะกรรมการจริยธรรมวิจัยในมนุษย์ 7) นำเครื่องมือวิจัย คือ แบบสอบถาม ไปทำการทดลองใช้ (Try out) กับพระสงฆ์ และสามเณรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริงของการวิจัยในครั้งนี้จำนวน 30 รูป เพื่อวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.865 8) นำเครื่องมือวิจัย คือ แบบสอบถามไปปรับปรุงแก้ไข หลังจากที่ได้ทำการทดลองใช้ (Try out) แล้วเพื่อให้ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์ และจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ในการเก็บข้อมูล

5. การก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ทำการวิจัยได้ดำเนินตามกระบวนการดังนี้ 1) ผู้วิจัยได้ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เพื่อเก็บรวมรวมข้อมูล จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช ถึงเจ้าคณะอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา 2) นำแบบสอบถามไปแจกให้กับพระสงฆ์และสามเณรในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เพื่อรวบรวมข้อมูล 3) ตรวจสอบข้อมูลความถูกต้องสมบูรณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วนตามที่ต้องการ 4) ประมวลผลทางสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป 5) นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ผล

6. การวิเคราะห์ข้อมูล การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1) นำผลคะแนนที่ได้มาหาค่าสถิติด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows ซึ่งผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนดังต่อไปนี้ (1) วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage)

(2) วิเคราะห์เกี่ยวกับ ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการบรรพชาอุปสมบท: กรณีศึกษาพุทธศาสนิกชนอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เป็นรายข้อ รายด้านและรวมทุกด้านโดยใช้เกณฑ์ค่าเฉลี่ยของบุญชม (บุญชม ศรีสะอาด, 2554)

2) วิเคราะห์เกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการบรรพชาอุปสมบท: กรณีศึกษาพุทธศาสนิกชนอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยหาความถี่และค่าร้อยละ ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)

3) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการบรรพชาอุปสมบท: กรณีศึกษาพุทธศาสนิกชนอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยจำแนกตาม อายุ อายุพรรณนา ระดับการศึกษาทางโลก และระดับการศึกษาทางธรรม ด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product-Moment Correlation Coefficient) โดยมีเกณฑ์ในการแปลความหมายตามแนวคิดของบุญชม ศรีสะอาด (2556) ดังนี้

ค่าสัมประสิทธิ์ฯ มีค่าเท่ากับ	1.00	หมายถึง มีความสัมพันธ์สมบูรณ์
ค่าสัมประสิทธิ์ฯ มีค่าตั้งแต่ระหว่าง	0.80 - 0.99	หมายถึง มีความสัมพันธ์สูงมาก
ค่าสัมประสิทธิ์ฯ มีค่าตั้งแต่ระหว่าง	0.60 - 0.79	หมายถึง มีความสัมพันธ์สูง
ค่าสัมประสิทธิ์ฯ มีค่าตั้งแต่ระหว่าง	0.40 - 0.59	หมายถึง มีความสัมพันธ์ปานกลาง
ค่าสัมประสิทธิ์ฯ มีค่าตั้งแต่ระหว่าง	0.20 - 0.39	หมายถึง มีความสัมพันธ์ต่ำ
ค่าสัมประสิทธิ์ฯ มีค่าตั้งแต่ระหว่าง	0.01 - 0.19	หมายถึง มีความสัมพันธ์ต่ำมาก
ค่าสัมประสิทธิ์ฯ มีค่าเท่ากับ	0.00	หมายถึง ไม่มีความสัมพันธ์

ผลการวิจัย

1. จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบรรพชาอุปสมบทของพุทธศาสนิกชนในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยภาพรวมในด้านอิทธิพลของผู้อื่น, ด้านการตัดสินใจด้วยตนเอง และด้านอิทธิพลจากสื่อมวลชน ดังในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับ ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการบรรพชาอุปสมบท: กรณีศึกษาพุทธศาสนิกชนอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยรวม

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบรรพชาอุปสมบท	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านอิทธิพลของผู้อื่น	4.36	0.31	มาก
2. ด้านการตัดสินใจของตนเอง	4.43	0.23	มาก
3. ด้านอิทธิพลของสื่อสารมวลชน	4.31	0.30	มาก
รวม	**4.37**	**0.24**	**มาก**

จากตารางที่ 2 พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการบรรพชาอุปสมบทของพุทธศาสนิกชนในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยภาพรวมในด้านอิทธิพลของผู้อื่น, ด้านการตัดสินใจด้วยตนเอง และด้านอิทธิพลจากสื่อมวลชน ซึ่งมีค่าแปลผลโดยรวมค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.37, S.D = 0.24) อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากสูงสุดไปต่ำสุด พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการตัดสินใจด้วยตนเอง ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.43, S.D = 0.23) อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านอิทธิพลของผู้อื่น ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.36, S.D = 0.31) อยู่ในระดับมาก และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านอิทธิพลของสื่อสารมวลชน ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.31, S.D = 0.30) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับโดยสามารถสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการบรรพชาอุปสมบท: กรณีศึกษาพุทธศาสนิกชนอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ในด้านต่างๆได้ว่า

2. จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ข้อเสนอแนะปัจจัยที่ส่งผลต่อการบรรพชาอุปสมบท : กรณีศึกษาพุทธศาสนิกชนอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พบว่า ด้านการตัดสินใจด้วยตนเอง ควรมีการส่งเสริมให้มีการศึกษาในระหว่างบรรพชาอุปสมบท และควรมีการอบรมก่อนบรรพชาอุปสมบท เพื่อให้เข้าใจถึงการบรรพชาอุปสมบทอย่างแท้จริง ควรมีการตรวจสอบประวัติ ของผู้ที่จะมาบรรพชาอุปสมบทก่อนอย่างเคร่งครัด รองลงมาด้านอิทธิพลต่อผู้อื่น คือ ต้องส่งเสริมหรือช่วยเหลือในการจัดการต่างๆ สำหรับผู้ต้องการบรรพชาอุปสมบทในพระพุทธศาสนา และควรมีการส่งเสริมให้เข้าใจถึงการบรรพชาอุปสมบทอย่างแท้จริง และด้านอิทธิพลของสื่อสารมวลชน ควรมีการเผยแพร่ข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและพระสงฆ์

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการบรรพชาอุปสมบทในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ในเรื่อง อายุ อายุพรรษา ระดับการศึกษาทางโลก ระดับการศึกษาทางธรรม ที่ต่างกันนั้นไม่ส่งผลต่อการบรรพชาอุปสมบท ซึ่งมีความเหมือนกับผลงานวิจัยของพระสนธยา อธิจิตฺโต ที่ได้วิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการบวชของพุทธศาสนิกชนในอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา” ซึ่งมีผลการวิจัยว่าความแตกต่างด้าน ต่างๆ ของพระสงฆ์ในเรื่อง อายุ อายุ

พรรษา วุฒิการศึกษาทางโลกและวุฒิการศึกษาทางธรรม ไม่ส่งผลต่อการบรรพชาอุปสมบทในพื้นที่อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา (พระสนธยา อธิจิตฺโต, 2564)

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ประเด็นความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการบรรพชาอุปสมบท: กรณีศึกษาพุทธศาสนิกชนอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา” ในแต่ละด้านแสดงรายละเอียดดังนี้

1) ด้านอิทธิพลของผู้อื่น อภิปรายได้ว่าปัจจุบันคนที่จะตัดสินใจจะบรรพชาอุปสมบทในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ด้วยปัจจัยจากการขอร้องโดยบิดามารดาให้ท่านเข้าสู่เพศบรรพชิตเพื่อทำตามจารีตประเพณีเป็นปัจจัยในส่วนด้านอิทธิพลของผู้อื่นมีมากที่สุด ซึ่งมีความเหมือนกับผลของงานวิจัยโดยพระมหาหลอด รตนญาโณ ที่ได้ศึกษาเรื่อง “ศึกษาความเห็นของพระนวกะต่อการอุปสมบท: ศึกษากรณี วัดชลประทานรังสฤษฎ์ จังหวัดนนทบุรี” ซึ่งผลการศึกษาพบว่าการบรรพชาอุปสมบทเพื่อทดแทนบุญคุณบิดามารดาหรือผู้มีพระคุณของวัดชลประทานรังสฤษฎ์ จังหวัดนนทบุรี จำนวน 226 รูปจากจำนวนทั้งสิ้น 300 รูป (พระมหาหลอด รตนญาโณ (พูลกิ่ง), 2564) ซึ่งเป็นจำนวนที่มากที่สุดเช่นกัน

2) ด้านการตัดสินใจของตนเองสามารถอภิปรายได้ว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการบรรพชาอุปสมบทในด้านการตัดสินใจของตนเองนั้นเพราะความศรัทธา โดยเชื่อว่าการได้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยนั้นทำให้ชีวิตดำเนินไปในอนาคตได้ดีกว่า ซึ่งมีความเหมือนกับงานวิจัยของพระมหาพงษ์เชฏฐ์ ธีรว์โส (ไกรจันทร์) ที่ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาการปฏิบัติหน้าที่ตามพระวินัยของพระอุปัชฌาย์ ตามทัศนะของสัทธิวิหาริก” ซึ่งผลการศึกษาพบว่าผู้บรรพชาอุปสมบทจะได้มีโอกาสศึกษาคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนาซึ่งสามารถนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ชีวิต (พระมหาพงษ์เชฏฐ์ ธีรว์โส (ไกรจันทร์), 2563)

3) ด้านอิทธิพลของสื่อสารมวลชน อภิปรายได้ว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการบรรพชาอุปสมบท ด้านอิทธิพลของสื่อสารมวลชนนี้ทำให้เกิดจากแรงจูงใจของสื่อต่างๆ เกิดความศรัทธาที่ทำให้เชื่อว่าการบรรพชาอุปสมบทจะเกิดผลดีต่อชีวิตและมีคุณภาพในการพัฒนาตนเองจากการเรียนรู้หลักธรรม ซึ่งมีความเหมือนกับงานวิจัยของ พระณัฏฐวัฒน์ ตั้งปฐมวงศ์ ที่ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการบวชของชายไทยชาวเชียงใหม่: ศึกษากรณี วัดอุโมงค์(สวนพุทธธรรม) จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งผลการวิจัยพบว่า การบวชเป็นการปลูกฝังให้ผู้บวชได้เรียนรู้หลักของพระพุทธศาสนาเพื่อจะได้นำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันโดยวัตถุประสงค์ตามพฤติกรรมของการบวชในด้านการศึกษาพระธรรมวินัยนั้นอยู่ในระดับมากที่สุด (พระณัฏฐวัฒน์ ตั้งปฐมวงศ์, 2562)

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยขอนำเสนอองค์ความรู้ใหม่ตามภาพที่ 1

รูปปิรามิดแสดงเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อการบรรพชาอุปสมบท
กรณีศึกษาพุทธศาสนิกชนอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

ภาพที่ 1 แสดงปัจจัยที่ส่งผลต่อการบรรพชาอุปสมบท ในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่จังหวัดสงขลา

จากภาพอธิบายได้ว่า การตัดสินใจบรรพชาอุปสมบทของพระภิกษุในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา มาจากการตัดสินใจด้วยตนเองมากที่สุด รองลงมาคือจากอิทธิพลของผู้อื่นและจากอิทธิพลของสื่อสารมวลชนตามลำดับ

บทสรุป

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบรรพชาอุปสมบทของพุทธศาสนิกชนในเขตอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ประกอบด้วย 3 ด้านหลัก ได้แก่ ด้านอิทธิพลของผู้อื่น ด้านการตัดสินใจของตนเอง และด้านอิทธิพลของสื่อสารมวลชน ซึ่งทั้งหมดอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการตัดสินใจของตนเองมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด สะท้อนให้เห็นว่าแม้จะมีปัจจัยภายนอกมากระตุ้น แต่การบวชยังเป็นผลของความศรัทธา ความตั้งใจ และเจตจำนงภายในของผู้บวชเป็นสำคัญ ในขณะที่อิทธิพลของบุคคลรอบข้าง เช่น บิดามารดา พระที่เคารพนับถือ และเพื่อน ก็มีผลอย่างมีนัยต่อการตัดสินใจเช่นกัน ส่วนอิทธิพลจากสื่อสารมวลชน แม้จะมีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด แต่ยังคงอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นถึงบทบาทของการสื่อสารทางศาสนาในยุคปัจจุบันที่สามารถจูงใจผ่านสื่อและแบบอย่างในสังคมได้ ยิ่งไปกว่านั้น เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการบรรพชาโดยจำแนกตามอายุ อายุพรรษา ระดับการศึกษาทางโลก และระดับการศึกษาทางธรรม พบว่าไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในทุกมิติ ซึ่งหมายความว่า ไม่ว่ากลุ่มประชากรจะมีพื้นฐานทางสังคมที่แตกต่างกันเพียงใด การตัดสินใจ

เข้าสู่เพศบรรพชิตยังคงมีรากฐานอยู่ที่แรงจูงใจภายในเป็นหลัก นอกจากนี้ ข้อเสนอแนะที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลยังชี้ให้เห็นว่า การส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบวช การจัดอบรมเตรียมความพร้อมก่อนการบรรพชา และการสื่อสารพระพุทธศาสนาอย่างสร้างสรรค์และถูกต้อง ล้วนเป็นแนวทางสำคัญที่สามารถสนับสนุนและพัฒนาโครงสร้างการบรรพชาในสังคมไทยให้ยั่งยืนต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ปัจจุบันเทคโนโลยีมีความก้าวหน้าและเข้ามามีบทบาทในการดำรงชีวิตของประชาชนทุกคนในสังคม ดังนั้นบางคนเมื่อเห็นโฆษณา หรือแผ่นป้ายประชาสัมพันธ์ ต่างๆ ที่ชักชวนให้บรรพชาอุปสมบท ก็เกิดความสนใจ เกิดความเชื่อถือ และทำให้ตัดสินใจที่จะบวชเพราะการประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานต่างๆ หรือตามสื่อต่างๆ ในโซเชียล โดยหน่วยงานประชาสัมพันธ์จากทางพระพุทธศาสนาทั้งจากทางภาครัฐและเอกชน ควรที่จะมีการสนับสนุนการประชาสัมพันธ์ในส่วนของประโยชน์และอานิสงส์ในการที่จะบรรพชาอุปสมบทอย่างทั่วถึง

2. ควรมีการตรวจสอบประวัติผู้เข้าขอบรรพชาอุปสมบทจากทางราชการโดยความประสานงานจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง โดยถือเป็นแนวทางอย่างจริงจังโดยเฉพาะการตรวจสอบจากพระอุปัชฌาย์ ทั้งนี้เพื่อการป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นในการที่จะมีบุคคลเข้ามาบรรพชาอุปสมบทเพื่อที่จะใช้ความเป็นเพศบรรพชิตในการทำเรื่องผิดกฎหมายหรือหลบหนีคดีความต่างๆ

3. ควรมีการเพิ่มระยะเวลาของการลางานในหน่วยงานราชการ เพื่อให้ผู้ที่มีความประสงค์ที่จะบรรพชาอุปสมบทได้มีเวลาศึกษาพระธรรมคำสั่งสอนได้มากขึ้น เพื่อนำไปใช้ในการปฏิบัติงานราชการ ซึ่งถือเป็นหน่วยงานที่สำคัญในการที่จะทำให้ประเทศชาติเกิดการพัฒนา บนพื้นฐานคุณธรรมจริยธรรม

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ควรนำงานวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบรรพชาอุปสมบท: กรณีศึกษาพุทธศาสนิกชนอำเภอหาดใหญ่จังหวัดสงขลา เพื่อหาข้อมูลเปรียบเทียบนำไปพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบวชของพุทธศาสนิกชนอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นโดยเฉพาะจากผลการวิจัยที่พบว่าการตัดสินใจบรรพชาอุปสมบทด้วยตนเองเพราะมีความศรัทธาในพระพุทธศาสนามีมากที่สุด ดังนั้นจึงควรมีการรณรงค์ในการพัฒนาเสริมสร้างความศรัทธาให้กับกลุ่มคนในพื้นที่ต่างๆ ให้หันมาสนใจในการบรรพชาอุปสมบทให้มากขึ้น

2. ควรดำเนินการในลักษณะของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม(Participatory Action Research) ซึ่งใช้เป็นวิธีการปฏิบัติในปัจจัยที่ส่งผลต่อการบรรพชาอุปสมบทของพุทธศาสนิกชนอำเภอหาดใหญ่จังหวัดสงขลา มาเพื่อปรับปรุงแก้ไขและเรียนรู้อย่างถูกวิธี

เอกสารอ้างอิง

บุญชม ศรีสะอาด. (2554). *การวิจัยเบื้องต้น.* กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *สถิติสำหรับการวิจัยทางการศึกษา.* กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

พระมหาพงษ์เชฎฐ์ ธีรวํโส (ไกรจันทร์). (2563). การศึกษาการปฏิบัติหน้าที่ตามพระวินัยของพระอุปัชฌาย์ตามทัศนะของสัทธิวิหาริก. *วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.*

พระมหาหลอด รตนญาโณ (พูลกิ่ง). (2564). ศึกษาความเห็นของพระนวกะต่อการอุปสมบท: ศึกษากรณีวัดชลประทานรังสฤษฎ์ จังหวัดนนทบุรี. *วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*

พระสนธยา อธิจิตฺโต (แฝกสูงเนิน). (2564). ปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการบวชของพุทธศาสนิกชนในอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา. *วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*

พระณัฏฐวัฒน์ ตั้งปฐมวงศ์. (2562). พฤติกรรมการบวชของชายไทยชาวเชียงใหม่: ศึกษากรณีวัดอุโมงค์ (สวนพุทธธรรม) จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2(2):* 8-23.

สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสงขลา. (2567). *รายงานบัญชีจำนวนวัด ที่พักสงฆ์ พระภิกษุสามเณร ชี ศิษย์วัด จังหวัดสงขลา แยกรายอำเภอ ประจำปี 2567.* สงขลา: สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสงขลา.

การพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาโดยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับบอร์ดเกมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

The Development of Problem-Solving Skills Through the Inquiry-Based Learning (5E) Integrated with Board Game of Fifty-Year Primary Students

[1*]**ธิดารัตน์ ตัดสายชล** Thidarat Tadsaichol
[2**]**ประภาศ ปานเจี้ยง** Prapas Panjiang
[1,2]คณะศึกษาศาสตร์และศิลปะศาสตร์, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่
[1,2]Faculty of Education and Liberal Arts, Hatyai University
[*]First author, e-mail: Thidarat.tad013@hu.ac.th
[**]Corresponding, author e-mail: pprapas@hu.ac.th

Received May 14, 2025; **Revised** May 31, 2025; **Accepted:** November 2, 2025

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการวิจัยมีดังนี้ 1) เพื่อเปรียบเทียบทักษะการแก้ปัญหาระหว่างก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับบอร์ดเกม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 2) เพื่อเปรียบเทียบการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับบอร์ดเกมกับการจัดการเรียนแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับบอร์ดเกม ประชากร คือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนมุสลิมสันติธรรมมูลนิธิ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 180 คน และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม ด้วยวิธีจับฉลาก ห้องประถมศึกษาปีที่ 5/4 เป็นกลุ่มควบคุม จำนวน 34 คน และห้องประถมศึกษาปีที่ 5/2 เป็นกลุ่มทดลอง จำนวน 34 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) แผนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับบอร์ดเกม 2) แผนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) 3) แบบวัดทักษะการแก้ปัญหา 4) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับบอร์ดเกม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ

ทดสอบสมมติฐานโดยใช้ t-test Independent ผลวิจัยพบว่า 1) ทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนหลังการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับบอร์ดเกมสูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับบอร์ดเกม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับบอร์ดเกมมีทักษะการแก้ปัญหาสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) ความพึงพอใจของนักเรียนหลังการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับบอร์ดเกมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้การสืบเสาะหาความรู้ (5E); ความพึงพอใจ; ทักษะการแก้ปัญหา; บอร์ดเกม

Abstract

The objectives of this research were: 1) to compare problem-solving skills before and after implementing inquiry-based learning (5E) with board games for fifth-grade students, 2) to compare problem-solving skills between students taught using inquiry-based learning (5E) with board games and those taught using only inquiry-based learning (5E), and 3) to study students' satisfaction with inquiry-based learning (5E) with board games. The population consisted of 180 fifth-grade students at Muslim Santitham Foundation School in the second semester of the 2024 academic year. The sample group included fifth-grade students selected through cluster random sampling by drawing lots. Class 5/4, consisting of 34 students, served as the control group, while Class 5/2, consisting of 34 students, served as the experimental group. The research instruments were: 1) learning management plans using inquiry-based learning (5E) with board games, 2) learning management plans using inquiry-based learning (5E), 3) a problem-solving skills assessment, and 4) a student satisfaction questionnaire regarding inquiry-based learning (5E) with board games. The statistics used for data analysis were mean, standard deviation, and hypothesis testing using independent t-test. The research findings revealed that: 1) problem-solving skills significantly improved after implementing 5E with board games ($p<.01$), 2) students taught using 5E with board games demonstrated significantly higher problem-solving skills than those taught using 5E alone ($p<.01$), and 3) student satisfaction with 5E learning with board games was at the highest level.

Keywords: 5E Inquiry Learning Model; Satisfaction; Problem-Solving Skills; Board Games

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 การพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาถือเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากผู้เรียนต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและซับซ้อน การมีทักษะการแก้ปัญหาช่วยให้ผู้เรียนสามารถรับมือกับความท้าทายที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน รวมถึงการทำงานในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ การศึกษาในปัจจุบันจึงต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนรู้จากการมุ่งเน้นการท่องจำหรือการฟังบรรยาย มาเป็นการพัฒนาทักษะเชิงปฏิบัติและการคิดวิเคราะห์ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบและมีเหตุผล (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ในปัจจุบัน เทคโนโลยีและอินเทอร์เน็ตเข้ามามีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวันของผู้เรียน การใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการเรียนรู้ การสื่อสาร และการทำงานกลายเป็นเรื่องปกติธรรมดา แม้ว่าการใช้อินเทอร์เน็ตจะเป็นประโยชน์ในหลายด้าน แต่ก็ยังมีความเสี่ยงและปัญหาที่เกี่ยวข้อง เช่น การละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล การเผชิญกับภัยคุกคามออนไลน์ การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ (Cyberbullying) และการเสพติดโซเชียลมีเดีย ปัญหาเหล่านี้เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาทักษะชีวิตและการเรียนรู้ของผู้เรียน (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2561)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ได้กำหนดมาตรฐาน ว 4.2 ที่มุ่งให้ผู้เรียนเข้าใจและใช้แนวคิดเชิงคำนวณในการแก้ปัญหาที่พบในชีวิตจริงอย่างเป็นขั้นตอน โดยเฉพาะในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีเนื้อหาสำคัญเกี่ยวกับการใช้อินเทอร์เน็ตอย่างปลอดภัย ซึ่งครอบคลุมการติดต่อสื่อสารผ่านอินเทอร์เน็ต อาชญากรรมทางอินเทอร์เน็ต และมารยาทในการใช้อินเทอร์เน็ต การจัดการเรียนรู้ในเนื้อหาดังกล่าวจำเป็นต้องให้ความสำคัญทั้งภาคทฤษฎีและการฝึกปฏิบัติ เพื่อให้นักเรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้จริง

การแก้ปัญหาเป็นทักษะที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาความรู้ทางวิทยาศาสตร์ เนื่องจากปัญหาเป็นเรื่องปกติและเกิดขึ้นได้กับนักเรียนทุกๆ คนโดยที่นักเรียนต้องเผชิญกับความยุ่งยากของปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสถานศึกษาหรือในชีวิตประจำวัน (Gallagher, 2015) การแก้ปัญหาเป็นกระบวนการที่มีหลักการและขั้นตอนที่มีระบบระเบียบต้องใช้ความคิดอย่างซับซ้อนเพื่อมองปัญหาได้หลายแง่มุม หลายวิธีการ แล้วเลือกวิธีการที่ดีที่สุดที่ทุกคนยอมรับไปใช้ในการแก้ปัญหา ทำให้ผลที่เกิดขึ้นมีประสิทธิภาพ (น้ำฝน คูเจริญไพศาล, 2562) การจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการแก้ปัญหา ฝึกการคิดวิเคราะห์ การตัดสินใจและการฝึกการทำงานร่วมกัน จะช่วยส่งเสริมการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผลของผู้เรียน (ทิศนา แขมมณี, 2555) ขั้นตอนในการแก้ปัญหานั้นมีขั้นตอน

ที่ใกล้เคียงกัน แต่อาจมีความละเอียดแตกต่างกันตามแต่ละบุคคล ดังที่ Weir (1974) ได้แบ่งขั้นตอนการแก้ปัญหาออกเป็น 4 ขั้น ประกอบด้วย ดังนี้ 1) ขั้นระบุปัญหาที่แสดงความสามารถในการระบุขอบเขตของปัญหาจากสถานการณ์ที่ผู้สอนเป็นผู้ที่กำหนด 2) ขั้นวิเคราะห์ปัญหาแสดงถึงความสามารถในการแยกแยะ วิเคราะห์ และนิยามสาเหตุของปัญหาจากสถานการณ์ที่กำหนด 3) ขั้นเสนอวิธีการเพื่อแก้ปัญหาที่แสดงถึงความสามารถในการสืบค้น คิดค้น วิเคราะห์และสังเคราะห์ 4) ขั้นตรวจสอบผลลัพธ์แสดงถึงความสามารถในการอธิบายผลที่เกิดขึ้นหลังจากการแก้ปัญหา ซึ่งการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดอย่างอิสระและฝึกฝนการแก้ปัญหาด้วยตนเอง เพื่อเสริมสร้างความชำนาญและเพิ่มพูนประสบการณ์ในการเรียนรู้ ทักษะการแก้ปัญหาช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้และความเข้าใจจากประสบการณ์ตรง สามารถนำไปใช้ในการตัดสินใจ คิดหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม (ณัชวิทย์ รัตนเดชา และธัญญาลักษณ์ จินะเขียว, 2566)

จากการศึกษาสภาพปัญหาในโรงเรียนมุสลิมสันติธรรมมูลนิธิ จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า นักเรียนยังมีพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตที่ไม่เหมาะสม และขาดทักษะการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ สะท้อนให้เห็นจากผลการประเมินคุณภาพผู้เรียน (NT) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2565 คะแนนเฉลี่ยร้อยละระดับประเทศ รวมความสามารถทั้ง 2 ด้าน คะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ ร้อยละ 54.28% ระดับคุณภาพอยู่ที่พอใช้ และในปีการศึกษา 2564 คะแนนเฉลี่ยร้อยละระดับประเทศ รวมความสามารถทั้ง 2 ด้าน คะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ ร้อยละ 55.57% ระดับคุณภาพอยู่ที่พอใช้ คะแนนเฉลี่ยร้อยละระดับเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช รวมความสามารถทั้ง 2 ด้าน คะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 49.47% ระดับคุณภาพ อยู่ที่พอใช้ คะแนนเฉลี่ยร้อยละระดับโรงเรียนมุสลิมสัติธรรมมูลนิธิ รวมความสามารถทั้ง 2 ด้าน คะแนนเฉลี่ย อยู่ที่ร้อยละ 45.00% ระดับคุณภาพอยู่ที่พอใช้ เมื่อเทียบกับผลการทดสอบระหว่างปี 2564 และ 2565 คะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ ซึ่งบ่งชี้ถึงความจำเป็นในการพัฒนาความสามารถทางการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาที่แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาความสามารถทางการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา ผู้วิจัยสนใจรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) เป็นวิธีการหนึ่งที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รู้จักศึกษาค้นคว้าและแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นสร้างความสนใจ ขั้นสำรวจและค้นหา ขั้นอธิบายและลงข้อสรุป ขั้นขยายความรู้ และขั้นประเมิน อย่างไรก็ตาม การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้เพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอต่อการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาในบริบทของการใช้อินเทอร์เน็ตอย่างปลอดภัย จึงมีแนวคิดในการนำบอร์ดเกม (Board Game) มาประยุกต์ใช้ร่วมด้วย บอร์ดเกมเป็นเกมประเภทหนึ่งที่เล่นบนแผ่นกระดานโดยมีการเคลื่อนย้ายเบี้ย (Marker) ไปตามเส้นทางที่กำหนดบนกระดานเป็นเกมที่ให้ความบันเทิงความสนุกสนาน บอร์ดเกมเป็นการจำลองสถานการณ์ในชีวิตจริงแบบง่ายๆ และได้รับความนิยมมาก

เพราะสามารถผสมผสานสิ่งต่างๆ เข้าด้วยกันได้อย่างลงตัวทำให้ผู้เล่นเกิดความเชื่อและแสดงบทบาทไปตามเกมเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการกระตุ้นความสนใจและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียน ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ผ่านความสนุกสนาน มีการจำลองสถานการณ์ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงและส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกกระบวนการคิดวิเคราะห์ สอดคล้องกับงานวิจัยของณัชวิทย์ รัตนเดชา และธัญญาลักษณ์ จินะเขียว ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะโดยใช้บอร์ดเกมการศึกษา ที่ส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในพื้นที่สูงถิ่นทุรกันดาร ที่ผ่านมาแสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นร่วมกับสื่อบอร์ดเกมช่วยพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ณัชวิทย์ รัตนเดชา และธัญญาลักษณ์ จินะเขียว, 2566)

ด้วยเหตุนี้ การบูรณาการการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับบอร์ดเกมในการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหา เรื่องการใช้อินเทอร์เน็ตอย่างปลอดภัย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จึงเป็นแนวทางที่น่าสนใจในการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และมีทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21

วัตถุประสงค์

1. พัฒนาทักษะการแก้ปัญหาการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับบอร์ดเกม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการแก้ปัญหาด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับบอร์ดเกมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E)
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับบอร์ดเกมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองเปรียบเทียบการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาโดยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับบอร์ดเกม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ห้องเรียน ป.5/1-ป.5/5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 180 คน โรงเรียนมุสลิมสันติธรรมมูลนิธิ

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนมุสลิมสันติธรรมมูลนิธิ จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม ด้วยวิธีจับฉลาก มีนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 2 ห้อง คือ ห้อง ป.5/2 จำนวน 34 คน เป็นกลุ่มทดลอง และห้อง ป.5/4 เป็นกลุ่มควบคุม

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1) แผนการจัดการเรียนรู้วิชาวิทยาการคำนวณและเทคโนโลยี เรื่องการใช้อินเทอร์เน็ตอย่างปลอดภัย โดยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับบอร์ดเกม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ประเมินความเหมาะสมมีค่าเท่ากับ 4.73 ซึ่งผ่านเกณฑ์ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553)

2) แผนการจัดการเรียนรู้วิชาวิทยาการคำนวณและเทคโนโลยี เรื่องการใช้อินเทอร์เน็ตอย่างปลอดภัยโดยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ประเมินความเหมาะสมมีค่าเท่ากับ 4.84 ซึ่งผ่านเกณฑ์ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553)

3) แบบวัดทักษะการแก้ปัญหาแบบชนิดเลือกตอบ มี 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ โดยใช้ฉบับเดียวกันทั้งก่อนและหลังผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.67 – 1.00 และมีค่าความยากง่าย (p) อยู่ในช่วงระหว่าง (0.53–0.76) ค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ในช่วงระหว่าง (0.24 – 0.47) และค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.80

4. แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับการใช้บอร์ดเกม และแผนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งประกอบด้วย ด้านบทบาทผู้สอน ด้านบทบาทผู้เรียนและ ด้านการจัดการเรียนรู้ โดยผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.67-1.00 (ไพศาล วรคำ, 2558)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล มีดังนี้

1) อธิบายวัตถุประสงค์ ความสำคัญ และขั้นตอนของการสอนซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการวิจัย และแนะนำวิธีการศึกษาพร้อมทั้งแจ้งเงื่อนไขในการศึกษาให้นักเรียนทราบ

2) ทำการสอนตามแผนการการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นกับกลุ่มตัวอย่างซึ่งมี จำนวน 3 แผน ใช้เวลาในการทดลองสอน 12 ชั่วโมง ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสอนเองตามแผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาวิทยาการคำนวณ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดย แผนการจัดการเรียนรู้โดยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับบอร์ดเกม มีรายละเอียด ดังนี้

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่องการติดต่อสื่อสารผ่านอินเทอร์เน็ต	4 ชั่วโมง
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เรื่องอาชญากรรมทางอินเทอร์เน็ต	4 ชั่วโมง
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 เรื่องมารยาทในการติดต่อสื่อสารผ่านอินเทอร์เน็ต	4 ชั่วโมง

3) เมื่อสิ้นสุดการเรียนการสอนแล้ว ผู้วิจัยให้นักเรียนทำการทดสอบหลังเรียนด้วยแบบวัดทักษะการแก้ปัญหาเพื่อเปรียบเทียบทักษะดังกล่าวของนักเรียนหลังการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับบอร์ดเกม และนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E)

4) ตรวจแบบวัดทักษะการแก้ปัญหา และแบบสอบถามความพึงพอใจ แล้วนำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์โดยวิธีการทางสถิติ เพื่อตรวจสอบสมมติฐานการวิจัย โดยหา ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย 2 กลุ่มที่ไม่อิสระต่อกัน ทดสอบสมมติฐานโดยใช้ t-test dependent

ผลการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการเปรียบเทียบทักษะการแก้ปัญหาระหว่างก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้(5E) ร่วมกับบอร์ดเกม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบทักษะการแก้ปัญหาระหว่างก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับบอร์ดเกม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

กลุ่มทดลอง	n	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	S.D.	t	p
ก่อนการจัดการเรียนรู้	34	20	10.00	2.72	5.427**	.000**
หลังการจัดการเรียนรู้	34	20	13.09	3.70		

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการเปรียบเทียบทักษะการแก้ปัญหาระหว่างก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับบอร์ดเกม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีค่าเฉลี่ยคะแนนเท่ากับ 13.09 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่า 3.70 สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้(5E) ร่วมกับบอร์ดเกมของนักเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 10.00 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.72 ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า จากการเปรียบเทียบทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้(5E) ร่วมกับบอร์ดเกมมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับบอร์ดเกมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการเปรียบเทียบทักษะการแก้ปัญหาด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้(5E) ร่วมกับบอร์ดเกม กับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E)

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบทักษะการแก้ปัญหาด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้(5E) ร่วมกับบอร์ดเกมกับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E)

วิธีการจัดการเรียนรู้	n	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	S.D.	t	Sig.
การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E)	34	20	9.00	2.17	-5.56**	.000
การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับบอร์ดเกม	34	20	13.09	3.70		

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 2 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับบอร์ดเกม มีคะแนนทักษะการแก้ปัญหาค่าเฉลี่ยเท่ากับ 13.09 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.70 ซึ่งสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) เพียงอย่างเดียว ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 9.00 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.17 ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า จากการเปรียบเทียบทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับบอร์ดเกมมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($p < .001$)

3. วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับบอร์ดเกม

ตารางที่ 3 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับบอร์ดเกม

ข้อ	รายการประเมิน	$\bar{x}$	*S.D.*	แปลผล
	ด้านบทบาทผู้สอน			
1.	ผู้สอนอธิบายเนื้อหาได้ชัดเจนและเข้าใจง่าย	4.76	0.43	มากที่สุด
2.	ผู้สอนสามารถกระตุ้นความสนใจของนักเรียนได้ดี	4.71	0.46	มากที่สุด
3.	ผู้สอนเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในชั้นเรียน	4.76	0.43	มากที่สุด
4.	ผู้สอนให้คำแนะนำและช่วยเหลือเมื่อนักเรียนมีข้อสงสัย	4.79	0.41	มากที่สุด
5.	ผู้สอนใช้สื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับเนื้อหา	4.74	0.45	มากที่สุด
6.	ผู้สอนส่งเสริมให้นักเรียนคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา	4.71	0.46	มากที่สุด
7.	ผู้สอนมีวิธีการสอนที่สร้างสรรค์และทำให้การเรียนสนุก	4.91	0.29	มากที่สุด

ข้อ	รายการประเมิน	$\bar{x}$	*S.D.*	แปลผล
	สรุปรวมด้านบทบาทผู้สอน	4.77	0.42	มากที่สุด
	ด้านบทบาทผู้เรียน			
8.	นักเรียนมีความกระตือรือร้นและสนใจในการเรียน	4.79	0.41	มากที่สุด
9.	นักเรียนสามารถแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนความรู้กับเพื่อน	4.91	0.29	มากที่สุด
10.	นักเรียนมีความกล้าแสดงออกและเสนอแนวคิดของตนเอง	4.79	0.41	มากที่สุด
11.	นักเรียนสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี	4.85	0.36	มากที่สุด
12.	นักเรียนมีความพยายามในการแก้ปัญหาที่พบระหว่างการเรียน	4.91	0.29	มากที่สุด
13.	นักเรียนสามารถเรียนรู้จากข้อผิดพลาดและปรับปรุงตนเองได้	4.79	0.41	มากที่สุด
	สรุปรวมด้านบทบาทผู้เรียน	4.84	0.36	มาก
	ด้านการจัดการเรียนรู้			
14.	การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้(5E) ร่วมกับบอร์ดเกมช่วยให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาบทเรียนมากขึ้น	4.79	0.41	มากที่สุด
15.	การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้(5E) ร่วมกับบอร์ดเกมช่วยเพิ่มความน่าสนใจในการเรียนรู้	4.88	0.33	มากที่สุด
16.	กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้(5E) ร่วมกับบอร์ดเกมช่วยส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียน	4.71	0.46	มากที่สุด
17.	การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้(5E) ร่วมกับบอร์ดเกมช่วยให้นักเรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ได้จริง	4.85	0.36	มากที่สุด
18.	กิจกรรมการเรียนรู้ทำให้นักเรียนมีส่วนร่วมและไม่รู้สึกเบื่อ	4.79	0.41	มากที่สุด
19.	การใช้บอร์ดเกมช่วยเสริมสร้างการทำงานเป็นทีมของนักเรียน	4.79	0.41	มากที่สุด
20.	กิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้สอนจัดทำให้นักเรียนอยาก	4.91	0.29	มากที่สุด

ข้อ	รายการประเมิน	$\bar{x}$	*S.D.*	แปลผล
	เรียนรู้เพิ่มเติม			
	สรุปรวมด้านการจัดการเรียนรู้	4.82	0.38	มาก
	ภาพรวม	4.81	0.39	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับบอร์ดเกม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านบทบาทผู้สอน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.77 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.42 มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านบทบาทผู้เรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.84 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.36 มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ด้านการจัดการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.82 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.38 มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับบอร์ดเกม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.81 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.39 ซึ่งมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาผลของการพัฒนาทักษะแก้ปัญหา โดยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับบอร์ดเกม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สามารถอภิปรายผล ดังนี้

1.ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับบอร์ดเกมสูงกว่าก่อนนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับบอร์ดเกม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย ทั้งนี้ เพราะการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับบอร์ดเกม เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการเรียนการสอนที่เป็นไปตาม 5 ขั้นตอนที่ผู้วิจัยได้วางไว้ ได้แก่ ขั้นที่ 1 สร้างความสนใจ ผู้วิจัยได้ใช้คำถามกระตุ้นความสนของนักเรียนก่อนเข้าสู่บทเรียน ขั้นที่ 2 สำรวจและค้นหา มีกิจกรรมให้ผู้เรียนวางแผนและลงมือปฏิบัติโดยแนะนำ สำรวจ และเล่นบอร์ดเกม ขั้นที่ 3 อธิบายความรู้และลงข้อสรุป เปิดโอกาสให้นักเรียนแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ ขั้นที่ 4 ขยายความรู้ ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้จากการเล่นบอร์ดเกมมาเชื่อมโยงกับความรู้เดิมและค้นคว้าเพิ่มเติม เพื่อมาขยายความรู้ความเข้าใจของผู้เรียน และขั้นที่ 5 ประเมินความรู้ เป็นการประเมินการเรียนรู้ด้วยกระบวนการว่านักเรียนมีความรู้อะไรบ้าง อย่างไร และมากน้อยเพียงใด โดยการสังเกตความเข้าใจของผู้เรียนจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรม และตรวจสอบความเข้าใจด้วยการใช้คำถาม แบบวัดทักษะ เพื่อวัดความรู้และทักษะที่ผู้เรียนได้พัฒนาจากการเรียนรู้ ดังที่ณัชวิทย์ รัตนเดชาและธัญญาลักษณ์ จินะเขียว ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ร่วมกับบอร์ดเกม ส่งผลให้

นักเรียนมีความเข้าใจเนื้อหาที่ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น ได้ฝึกกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ มีความกระตือรือร้น สนุกกับการเรียน และมีทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่นมากยิ่งขึ้น(ณัชวิทย์ รัตนเดชา และธัญญาลักษณ์ จินะเขียว, 2566) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวรรณิภา พรหมหาราช ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น ร่วมกับบอร์ดเกม เรื่องพันธะเคมี เพื่อพัฒนาทักษะ การแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพของการ พัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการสืบเสาะหาความรู้แบบ 5 ขั้น ร่วมกับบอร์ดเกม ของนักเรียน (E1 /E2) มีค่าเท่ากับ 77.32/83.23 และคะแนนทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียน กลุ่มตัวอย่างสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (วรรณิภา พรหมหาราช, 2564) จากงานวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การนำใช้บอร์ดเกมเป็นสื่อกลางในการเรียนรู้ช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียน กระตุ้นความคิด และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการแก้ปัญหาในบริบทที่หลากหลาย โดยการออกแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับขั้นตอนของกระบวนการ 5E เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาองค์ความรู้และทักษะได้อย่างเป็นระบบและยั่งยืน

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับบอร์ดเกมสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย ทั้งนี้เพราะการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับบอร์ดเกมช่วยเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่เป็นรูปธรรม ทำให้นักเรียนสามารถตัดสินใจและแก้ปัญหาในสถานการณ์จำลองได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นและยังสะท้อนให้เห็นว่าบอร์ดเกมเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุกและพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ บอร์ดเกมทำหน้าที่เป็นสื่อการเรียนรู้ที่จำลองสถานการณ์ปัญหาอย่างเป็นรูปธรรม ทำให้นักเรียนมีโอกาสฝึกการคิดเชิงวิเคราะห์ การวางแผน การตัดสินใจ และการปรับกลยุทธ์ในบริบทที่หลากหลาย การเผชิญสถานการณ์จำลองในเกมช่วยให้นักเรียนมองภาพปัญหาชัดเจนมากขึ้น ได้ฝึกคิดแบบยืดหยุ่น และคิดแก้ปัญหาอย่างไม่ตายตัว อันเป็นพื้นฐานสำคัญของทักษะการแก้ปัญหาในชีวิตจริง นอกจากนี้ การใช้บอร์ดเกมยังช่วย สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ผ่อนคลายและสนุกสนาน ลดความตึงเครียดในห้องเรียน ทำให้นักเรียนกล้าแสดงออก แสดงความคิดเห็น และมีส่วนร่วมในกิจกรรมมากขึ้น ลักษณะของเกมที่มีความท้าทายและการแข่งขันในระดับที่เหมาะสม ส่งผลให้นักเรียนเกิดแรงจูงใจภายในซึ่งเป็นพลังสำคัญที่ผลักดันให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองและยังเปิดโอกาสให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) นักเรียนได้ทำงานเป็นทีม แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ฝึกการสื่อสารและการคิดร่วมกัน ซึ่งช่วยเสริมทั้งพัฒนาการทางสังคมและการเรียนรู้ทางวิชาการไปพร้อมกัน บรรยากาศเช่นนี้เอื้อต่อการเรียนรู้เชิงลึกและการแก้ปัญหาในบริบทที่มีความซับซ้อน กล่าวโดยสรุป การผสมผสานบอร์ดเกมกับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) จึงเป็นแนวทางที่มีศักยภาพ

ในการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยไม่เพียงแต่ช่วยให้ความรู้เพิ่มขึ้น แต่ยังเสริมสร้างทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการตัดสินใจในสถานการณ์จริงอีกด้วย แต่ยังช่วยสร้างห้องเรียนให้เป็นพื้นที่แห่งความสุข แรงบันดาลใจ และการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นแนวทางการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 อย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอภิสิทธิ์ สางรัมย์ ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาด้วยการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง GPAS 5 Steps ร่วมกับ บอร์ดเกม วิชาวิทยาการคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ผลการวิจัยพบว่า 1) แผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง GPAS 5 Steps ร่วมกับบอร์ดเกม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ที่มีประสิทธิภาพของกระบวนการผลลัพธ์ (E1/E2) เท่ากับ 83.97/88.09 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ 2) นักเรียนที่เรียนโดยแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง GPAS 5 Steps ร่วมกับบอร์เกม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) ความสามารถในการแก้ปัญหาด้วยการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง GPAS 5 Steps ร่วมกับบอร์ดเกม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง แตกต่างกัน โดยค่าเฉลี่ยหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (อภิสิทธิ์ สางรัมย์, 2566) จากงานวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การผสมผสานบอร์ดเกมกับรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก ไม่ว่าจะเป็น 5E หรือ GPAS 5 Steps ล้วนมีแนวโน้มส่งผลดีต่อพัฒนาทักษะด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างยั่งยืน และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในบริบทต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.81 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.39 ซึ่งเป็นผลเนื่องจากการใช้บอร์ดเกมช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนุกสนาน ทำให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นและมีส่วนร่วมในการเรียนมากขึ้น การเรียนรู้ผ่านเกมส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนในชั้นเรียน ช่วยพัฒนาทักษะทางสังคมและการทำงานเป็นทีม นอกจากนี้ การแข่งขันและความท้าทายภายในเกมยังช่วยกระตุ้นแรงจูงใจในการเรียนรู้ โดยนักเรียนมีโอกาสเรียนรู้จากการลองผิดลองถูกและปรับกลยุทธ์เพื่อแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวรรณิภา พรหมหาราช ได้วิจัยเรื่องการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นร่วมกับบอร์ดเกม เรื่องพันธะเคมี เพื่อพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนมีทักษะการแก้ปัญหาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ในระดับมาก (วรรณิภา พรหมหาราช, 2564) จากงานวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การใช้บอร์ดเกมร่วมกับกระบวนการ 5E เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ไม่เพียงแต่ในระดับมัธยมศึกษาเท่านั้น แต่ยังสามารถประยุกต์ใช้ได้กับระดับ

ประถมศึกษา โดยช่วยส่งเสริมแรงจูงใจ ทักษะทางสังคม การทำงานเป็นทีม และการคิดวิเคราะห์ได้อย่างเป็นรูปธรรม

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยขอเสนอองค์ความรู้ใหม่ ดังภาพที่ 1

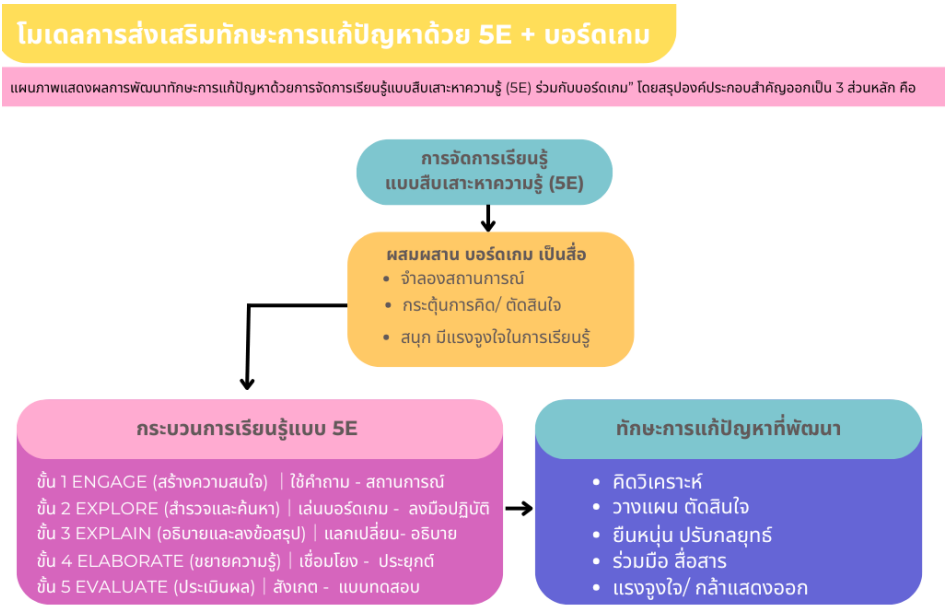

ภาพที่ 1 โมเดลการส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาด้วย 5E และบอร์ดเกม

จากภาพอธิบายได้ว่า แผนภาพแสดงแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับบอร์ดเกมเพื่อพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียน โดยกระบวนการเรียนรู้เริ่มจากการกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน ต่อด้วยกิจกรรมการสำรวจผ่านการเล่นบอร์ดเกม จากนั้นให้นักเรียนอธิบายและสรุปองค์ความรู้ด้วยตนเอง แล้วนำความรู้ไปขยายความเข้าใจเชิงลึก และสิ้นสุดด้วยการประเมินความรู้และทักษะผ่านการมีส่วนร่วมและการตอบคำถาม บอร์ดเกมทำหน้าที่เป็นสื่อจำลองสถานการณ์ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกคิด วิเคราะห์ ตัดสินใจ และทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างเป็นระบบ ซึ่งมีส่วนสำคัญในการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

บทสรุป

จากการผลวิจัยเรื่องการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาโดยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับบอร์ดเกม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สามารถสรุปได้ว่า การเปรียบเทียบทักษะการแก้ปัญหาระหว่างก่อนและหลังด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับ

บอร์ดเกม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จากผลการวิจัยพบว่า 1) ทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) ทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับบอร์ดเกมสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับบอร์ดเกม จากผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.81 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.39

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับบอร์ดเกมช่วยส่งเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ซึ่งการจัดการเรียนรู้ดังกล่าว สามารถช่วยกระตุ้นความสนใจและสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง

2. การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับบอร์ดเกมช่วยเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลาย การเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติ ทำให้นักเรียนเข้าใจสถานการณ์ของปัญหาและสามารถหาวิธีการแก้ปัญหาให้เหมาะสมกับสถานการณ์ และเกิดความเข้าใจในเนื้อหาได้อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนที่ดีขึ้นและสร้างความสนุกในการเรียนมากขึ้น

3. การนำบอร์ดเกมมาใช้ร่วมกับการจัดการเรียนรู้ (5E) ช่วยส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ เนื่องจากผู้เรียนได้เผชิญกับสถานการณ์จำลองที่ท้าทายภายในเกม ซึ่งเปิดโอกาสให้ฝึกการวางแผน การตัดสินใจ การคิดเชิงกลยุทธ์ และการปรับตัวต่อปัญหาที่เปลี่ยนแปลงอย่างหลากหลายยังสามารถพัฒนาทักษะการทำงานเป็นทีมและการสื่อสารผ่านกิจกรรมกลุ่ม

4. การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับบอร์ดเกม สามารถช่วยให้ครูผู้สอนมีแนวทางในการประเมินผลได้หลากหลาย โดยการจัดการเรียนการสอนด้วยแนวทางดังกล่าว เป็นการประเมินประเมินผู้เรียนได้ทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ ขณะเดียวกัน การสังเกตพฤติกรรมระหว่างการเล่นบอร์ดเกมยังสามารถใช้เป็นข้อมูลสะท้อนความสามารถในการคิด การสื่อสาร และการทำงานร่วมกับผู้อื่นของผู้เรียนได้อย่างเป็นธรรมชาติ

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาผลของระยะเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับบอร์ดเกม เนื่องจากงานวิจัยพบว่า การพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนต้องอาศัยเวลาในแต่ละขั้นของกระบวนการเรียนรู้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะขั้นสำรวจ (Explore) และขั้นอธิบาย (Explain) ที่ต้องใช้เวลาในการวางแผน ทดลอง แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และวิเคราะห์ปัญหาอย่างรอบด้าน

2. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษารูปแบบการจัดกลุ่มนักเรียนที่แตกต่างกันในการจัดการเรียนรู้แบบ 5E ร่วมกับบอร์ดเกม เพื่อศึกษาว่ารูปแบบใดมีผลต่อการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหา และการทำงานร่วมกันของนักเรียนมากที่สุด นอกจากนี้ควรพิจารณาจำนวนสมาชิกในแต่ละกลุ่มที่เหมาะสมกับการทำกิจกรรมร่วมกับบอร์ดเกม เพื่อให้การมีส่วนร่วมของนักเรียนในแต่ละบทบาทเกิดขึ้นอย่างทั่วถึงและสมดุล

3. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาปัจจัยภายนอกที่อาจส่งผลต่อผลการประเมินทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียน จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า นักเรียนบางคนมีผลคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนไม่เปลี่ยนแปลง ซึ่งอาจไม่ได้สะท้อนถึงการไม่พัฒนา แต่เกิดจากปัจจัยภายนอก เช่น การลอกคำตอบของเพื่อนระหว่างทำแบบทดสอบ การขาดสมาธิ ความเครียด หรือขาดแรงจูงใจในการทำแบบทดสอบ ดังนั้นการวิจัยในอนาคตควรมีการควบคุมสิ่งแวดล้อมในห้องสอบ รวมถึงพิจารณาใช้แบบประเมินเสริม เช่น การสังเกตพฤติกรรมการตอบ การสัมภาษณ์รายบุคคล หรือแบบประเมินตนเอง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายและแม่นยำยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตร แห่งประเทศไทย.

ณัชวิทย์ รัตนเดชา และธัญญาลักษณ์ จินะเขียว. (2566). การพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะโดยใช้บอร์ดเกมการศึกษา ที่ส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในพื้นที่สูงถิ่นทุรกันดาร. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 21(2):* 158–175.

ทิศนา แขมมณี. (2555). *ศาสตร์การสอน*: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 21). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

น้ำฝน คูเจริญไพศาล. (2562). ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ของนิสิตปริญญาตรีที่เรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่องความปลอดภัยด้านสารเคมี. *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยสารคาม, 1(13):* 144-159.

บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ไพศาล วรคำ (2558). *การวิจัยทางการศึกษา.* (พิมพ์ครั้งที่ 7). มหาสารคาม: ตักสิลาการพิมพ์.

วรรณิภา พรหมหาราช. (2564). การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น ร่วมกับบอร์ดเกมเรื่อง พันธะเคมี เพื่อพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตรศึกษา.* มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2561). *คู่มือการใช้หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมวิทยาศาสตร์กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560).* กรุงเทพฯ: คุรุสภาลาดพร้าว

อภิสิทธิ์ สางรัมย์. (2566). การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาด้วยการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง GPAS 5 Steps ร่วมกับ บอร์ดเกม วิชาวิทยาการคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3. *วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน*. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

Gallagher, S. A. (2015). Problem-Based Learning: Where did it come from. *Journal for the Education of the Gifted, 20(4):* 332-362.

Weir, J. J. (1974). Problem Solving is Everybody's Problem. *Science Teacher, 18(4):* 16-18.

ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 3

Multicultural Leadership of School Administrators Under the Pattani Primary Educational Service Area Office, Area 3

[1*]**เมตตา นาคพันธ์** Metta Nakkaphan
[2**]**จรุณี เก้าเอี้ยน** Jarunee Kao-ian
[1,2]คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
[1,2]Faculty of Education, Yala Rajabhat University
[*]First author, e-mail: matta19688@gmail.com
[**]Corresponding, author e-mail: jarunee.k@yru.ac.th

Received May 13, 2025; **Revised** June 3, 2025; **Accepted:** November 12, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 3 และ 2) เปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามตัวแปรเพศ ตำแหน่ง ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 3 การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน โดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิขนาดสถานศึกษาเทียบสัดส่วนจากกลุ่มตัวอย่างและทำการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.67-1 และมีค่าความเชื่อมั่นอยู่ที่ระดับ 0.97 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-Test) ทดสอบค่าเอฟ (F-Test) และทดสอบความแตกต่างด้วยวิธีของเชฟเฟ (Scheffe's Method) ผลการวิจัย พบว่า 1. ระดับภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 3 พบว่า ภาพรวม ($\bar{x}$ = 4.26, S.D. = 0.42) และรายด้านอยู่ในระดับมากและ 2. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ปัตตานี เขต 3 เมื่อจำแนกตามเพศ ตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของโรงเรียน พบว่า เพศ ตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงานโดยรวมและรายบุคคลไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ส่วนขนาดของโรงเรียน พบว่าระดับความเป็นผู้นำด้านพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารโรงเรียน โดยรวมและรายบุคคลมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
คำสำคัญ: ผู้บริหารสถานศึกษา; พหุวัฒนธรรม; ภาวะผู้นำ

Abstract

This research article aimed to 1) study the level of the multicultural leadership of school administrators under the Pattani Primary Educational Service Area Office 3 and 2) compare the multicultural leadership of school administrators under the Pattani Primary Educational Service Area Office 3, classified by gender, position, work experience, and school size. This research is quantitative research. The samples used in the research are school administrators and teachers. The method of stratified random sampling is based on the size of the school compared to the sample group and simple random sampling. The instrument used to collect data was a rating scale questionnaire with an IOC value of 0.67-1 and a reliability level of 0.97. The statistics used in data analysis were percentage, mean, standard deviation, t-test, F-test, and Scheffe's Method. The findings of the independent study showed that: 1. The level of the multicultural leadership of school administrators under the Pattani Primary Educational Service Area Office 3, overall and individual aspects, was high ($\bar{x}$ = 4.26, S.D. = 0.42). 2. The comparison of the multicultural leadership of school administrators under the Pattani Primary Educational Service Area Office 3, classified by gender, position, work experience, and school size showed that gender, position, work experience overall and individual aspects had no significant difference. As for school size, the level of the multicultural leadership of school administrators, overall and individual aspects were found statically significant difference at the .05 level.
Keywords: School Administrators; Multicultural; Leadership

บทนำ

บริบทการจัดการศึกษาในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส เป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายด้านวัฒนธรรม ศาสนา ขนบธรรมเนียม และวิถีชีวิตของ

ประชาชนอย่างลึกซึ้งและแตกต่างจากพื้นที่อื่นในประเทศไทย ความหลากหลายดังกล่าวส่งผลโดยตรงต่อรูปแบบและแนวทางในการจัดการศึกษา ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยผู้นำทางการศึกษาที่มีความสามารถในการบริหารจัดการอย่างมีวิสัยทัศน์ มีภาวะผู้นำที่เหมาะสมกับบทบาทหน้าที่ และเข้าใจบริบทของพื้นที่อย่างลึกซึ้ง เพื่อขับเคลื่อนสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายตามพันธกิจ ทั้งในด้านประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และการมีส่วนร่วมกับชุมชนโดยรอบ อีกทั้งต้องพร้อมเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในศตวรรษที่ 21 และสอดรับกับแนวทางการกระจายอำนาจในการบริหารการศึกษาอย่างเหมาะสมอย่างไรก็ตาม พื้นที่ดังกล่าวยังคงเผชิญกับความท้าทายจำนวนมาก ทั้งในด้านความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา การเข้าถึงบริการการศึกษาที่ยังไม่ทั่วถึง และผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักเรียนที่อยู่ในระดับต่ำกว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศ ซึ่งปัญหาเหล่านี้ทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้นจากความแตกต่างทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาการแยกกลุ่มของนักเรียนตามศาสนา เช่น นักเรียนไทยพุทธและไทยมุสลิมมีแนวโน้มจะแยกตัวจากกันมากขึ้นเมื่อเข้าสู่ระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษา อันเนื่องมาจากค่านิยมของผู้ปกครองและการเลือกเส้นทางการศึกษาที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะกลุ่มนักเรียนมุสลิมที่มักเลือกศึกษาต่อในสถาบันที่เน้นการเรียนการสอนทางศาสนา ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งสถานการณ์โดยรวมของการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมซึ่งรัฐบาลได้ระบุความสำคัญในส่วนภูมิภาคภาคใต้โดยส่วนพื้นที่จังหวัดยะลา ปัตตานี นราธิวาส สตูล และ 4 อำเภอของสงขลารวมถึง จะนะ นาทวี สะบ้าย้อย และเทพาเป็น"เขตพัฒนาพื้นที่พิเศษเฉพาะกิจการจังหวัดชายแดนภาคใต้" ซึ่งจะต้องเร่งพัฒนาด้านการศึกษา ให้พิจารณาวิจารณ์สังคม และวัฒนธรรม (เสริมศักดิ์ วิศาลาลกรณ์. และคณะ. 2552)

จังหวัดปัตตานี ซึ่งมีลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์อย่างชัดเจน เป็นแหล่งรวมของศิลปวัฒนธรรม ความเชื่อทางศาสนา และวิถีชีวิตที่หลากหลาย จนได้รับการขนานนามว่าเป็น “เมืองพหุวัฒนธรรม” การอยู่ร่วมกันอย่างหลากหลายของผู้คนในพื้นที่นี้เป็นเครื่องสะท้อนถึงความสำคัญของภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งเป็นบุคลากรหลักที่สามารถผลักดันการจัดการเรียนรู้และการดำเนินงานของสถานศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จในทุกกระบวนการท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคใหม่ ภาวะผู้นำลักษณะดังกล่าวจึงต้องมีการปรับตัวและพัฒนาให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยในฐานะบุคลากรที่ปฏิบัติงานในหน่วยงานทางการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ภายใต้สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ จึงมีความสนใจศึกษาภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 3 โดยมุ่งหวังที่จะค้นหาแนวทางการบริหารที่สามารถประยุกต์ใช้หลักการพหุวัฒนธรรมให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งผลการศึกษาในครั้งนี้จะเป็นแนวทางที่มีคุณค่าใน

การพัฒนาการจัดการศึกษาให้สามารถตอบสนองต่อบริบทเฉพาะของพื้นที่ และนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคมพหุวัฒนธรรมต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 3

2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามเพศ ตำแหน่ง ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 3

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มีวิธีดำเนินการ ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 3 โดยผู้วิจัยได้สังเคราะห์จากงานวิจัยที่เกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตาม แนวคิดของ Bordas (2009) ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ 1. ด้านการยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม 2. การพัฒนาความสัมพันธ์ของคนในองค์กร 3. การมีความสามารถในการสื่อสาร 4. การมีคุณธรรม 5. การสนับสนุนทรัพยากร

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 3 จำนวนทั้งหมด 256 คน คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรของยามาเน่ (Yamane, 1973 อ้างถึงใน สันติ บุญภิรมย์, 2552) จากนั้นจำแนกโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิโดยเทียบสัดส่วนจากกลุ่มตัวอย่าง และทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับฉลากแบบไม่คืนกลับ (Without Replacement)

3. เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 3) โดยผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามจากการศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ จากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวของกับภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ตามแนวคิดของตอเหเราะห์ ดอละ (2565) ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) จำนวน 35 ข้อ

4.การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยการหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์ (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยแต่ละข้ออยู่ระหว่าง 0.67-1.00

และความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ 0.97

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ จากมหาวิทยาลัยราภัฏยะลาถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 3 เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และส่งแบบสอบถามพร้อมหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษาและครูครูผู้อน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 3หลังจากนั้นนำแบบถามที่ได้เก็บรวบรวมมาทั้งหมด ดำเนินการตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วนสมบูรณ์ เพื่อนำไปดำเนินการวิเคราะห์ทางสถิติและสรุปผลตามขั้นตอนของการวิจัยต่อไป

6. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาทั้งหมด มาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ครบถ้วนของคำตอบในแบบสอบถามในแต่ละชุดได้จำนวน 256 ฉบับ จากนั้นนำแบบสอบสอบถามที่มีความสบูรณ์มาวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ SPSS และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบที่ (Independent T-Test) และสถิติทดสอบเอฟ (F-Test) และทำการทดสอบค่าเฉลี่ยรายคู่ที่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติโดยใช้วิธีของ เชฟเฟ่ (Scheffe’ Method)

ผลการวิจัย

1.ระดับภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 3 โดยภาพรวม 5 ด้าน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลของภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 3

ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหาร	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
การยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม	4.27	0.51	มาก
การพัฒนาความสัมพันธ์ของคนในองค์กร	4.26	0.58	มาก
การมีความสามารถในการสื่อสาร	4.28	0.48	มาก
การมีคุณธรรม	4.24	0.54	มาก
การสนับสนุนทรัพยากร	4.27	0.52	มาก
เฉลี่ย	**4.26**	**0.42**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 3 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.26, S.D. = 0.42) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการมีความสามารถในการสื่อสาร ($\bar{x}$ = 4.28, S.D. = 0.48) รองลงมา คือ การยอมรับความหลากหลายทาง

วัฒนธรรม ($\bar{x}$ = 4.27, S.D. = 0.51) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการมีคุณธรรม ($\bar{x}$ = 4.24, S.D. = 0.54)

2. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 3 จำแนกตามตัวแปรเพศ ตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของสถานศึกษา พบว่า ตัวแปรเพศ ตำแหน่ง และประสบการณ์การทำงาน ภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ดังตารางที่ 2 - ตารางที่ 5

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 3 จำแนกตามเพศ

ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรม	เพศ				t	p-value
	ชาย		หญิง			
	$\bar{x}$	S. D	$\bar{x}$	S. D.		
1. การยอมรับความหลากหลาย ทางวัฒนธรรม	4.27	0.42	4.27	0.53	0.038	0.781
2. การพัฒนาความสัมพันธ์ของคนในองค์กร	4.25	0.38	4.29	0.42	0.674	0.121
3. การมีความสามารถในการสื่อสาร	4.26	0.54	4.25	0.48	0.220	0.902
4. การมีคุณธรรม	4.30	0.55	4.22	0.52	0.801	0.482
5. การสนับสนุนทรัพยากร	4.24	0.40	4.27	0.40	0.270	0.624
รวม	**4.26**	**0.45**	**4.26**	**0.42**	**0.552**	**0.388**

จากตารางที่ 2 การเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 3 จำแนกตามเพศ พบว่า ภาพรวมและไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปัตตานี เขต 3 จำแนกตามตำแหน่ง

ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรม	ตำแหน่งหน้าที่				t	p-value
	ผู้บริหารสถานศึกษา		ครูผู้ปฏิบัติการสอน			
	$\bar{x}$	S. D	$\bar{x}$	S. D		
1. การยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม	4.30	0.35	4.20	0.45	0.256	0.521
2. การพัฒนาความสัมพันธ์ของคนในองค์กร	4.32	0.40	4.30	0.44	0.645	0.421

3. การมีความสามารถในการสื่อสาร	4.30	0.44	4.35	0.55	0.260	0.602
4. การมีคุณธรรม	4.29	0.48	4.25	0.50	0.410	0.552
5. การสนับสนุนทรัพยากร	4.30	0.48	4.25	0.60	0.370	0.424
รวม	**4.30**	**0.40**	**4.27**	**0.50**	**0.052**	**0.388**

จากตารางที่ 3 การเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 3 จำแนกตามตำแหน่ง พบว่าภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่าง

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 3 จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน

ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรม	**ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน**						F	p-value
	< 5 ปี (1)		5 – 15 ปี (2)		> 15 ปี (3)			
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
1. การยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม	4.57	0.44	4.57	0.46	4.38	0.67	2.991	0.052
2. การพัฒนาความสัมพันธ์ของคนในองค์กร	4.38	0.76	4.50	0.50	4.49	0.43	1.063	0.342
3. การมีความสามารถในการสื่อสาร	4.37	0.66	4.52	0.51	4.48	0.60	1.762	0.173
4. การมีคุณธรรม	4.48	0.97	4.62	0.44	4.55	0.58	1.252	0.241
5. การสนับสนุนทรัพยากร	4.46	0.59	4.56	0.47	4.48	0.46	1.042	0.353
รวม	**4.45**	**0.65**	**4.56**	**0.44**	**4.48**	**0.51**	**1.792**	**0.162**

จากตารางที่ 4 การเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 3 จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน พบว่า ภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่าง

ตารางที่ 5 การเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 3 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา

ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรม	**ขนาดสถานศึกษา**				t	p-value
	ขนาดเล็ก		**ขนาดกลาง**			
	$\bar{x}$	S.D	$\bar{x}$	S.D.		
1. การยอมรับความหลากหลายทาง	4.72	0.41	4.48	0.52	3.402*	0.021

วัฒนธรรม						
2. การพัฒนาความสัมพันธ์ของคนในองค์กร	4.67	0.45	4.42	0.60	2.772*	0.032
3. การมีความสามารถในการสื่อสาร	4.68	0.45	4.42	0.60	3.461*	0.022
4. การมีคุณธรรม	4.68	0.65	4.46	0.69	1.931*	0.041
5. การสนับสนุนทรัพยากร	4.69	0.40	4.47	0.52	3.221*	0.021
รวม	**4.69**	**0.42**	**4.45**	**0.54**	**3.322***	**0.022**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 5 การเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 3 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา พบว่า ความคิดเห็นของครูและผู้บริหารที่มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 3 โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่าภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะครูมีความเข้าใจในภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารที่แสดงออกให้เห็น และการให้ความสำคัญกับความแตกต่างทั้งทางศาสนาวัฒนธรรม ส่งเสริมการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน และเปิดโอกาสให้ครูได้พัฒนา ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความแตกต่างในสังคมพหุวัฒนธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของอัสรอฟ อาแว ได้ศึกษาเรื่องภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดนราธิวาส พบว่า ระดับภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดนราธิวาส ภาพรวมอยู่ในระดับมาก จากงานวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ครูมีความ เข้าใจในภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารที่แสดงออกให้เห็น และการให้ความสำคัญกับความแตกต่างทั้ง ทางศาสนาวัฒนธรรม ส่งเสริมการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน และเปิดโอกาสให้ครูได้พัฒนา ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความแตกต่างในสังคมพหุวัฒนธรรม (อัสรอฟ อาแว, 2567)

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า การเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 3 จำแนกตามตัวแปรเพศ ตำแหน่ง ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดสถานศึกษา ดังนี้

2.1 ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 3 จำแนกตามตัวแปรเพศ ภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้พราะอาจเนื่องมาจากครู และผู้บริหารที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นคนในพื้นที่มาตั้งแต่กำเนิด อาศัยอยู่ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ย่อมมีความเข้าใจถึงบริบทของพื้นที่ มีความหลากหลายของสังคมพหุวัฒนธรรม ครูเพศหญิงและเพศชาย มีโอกาสทำงานร่วมกันผู้บริหารสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องมีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ปฏิบัติงานในบริบทที่คล้ายคลึงกัน โดยไม่ได้เลือกเพศ ดังนั้นมุมมองต่อภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาจึงไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ อัสรอฟ อาแว ที่ได้กล่าวไว้ว่า ความเท่าเทียมทางเพศภายในองค์กร คือ องค์กรมีการส่งเสริมศักยภาพ สิทธิ และโอกาสที่เท่าเทียมกันของผู้ร่วมงานทุกคนโดยไม่จำกัดเพศสภาพ เพศวิถี หรืออัตลักษณ์ทางเพศ นอกจากนี้องค์กรยังสร้างความสมดุลทางเพศในการทำงานของจำนวนผู้ร่วมงานหญิงและชายให้สมดุลในแต่ละประเภทของงาน และการมอบหมายงานภายในองค์กร (อัสรอฟ อาแว, 2567) สอดคล้องกับงานวิจัยของฐิติกร ทองสุกใส และคณะ ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารจัดการพหุวัฒนธรรมศึกษาสำหรับการศึกษาปฐมวัยในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า ครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามตัวแปรเพศ ภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน (ฐิติกร ทองสุกใส และคณะ, 2563) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อารีชัน มาหามะ ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 2 พบว่า ครูที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 2 ไม่แตกต่างกัน (อารีชัน มาหามะ, 2562)

2.2 ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 3 จำแนกตามตัวแปรตำแหน่ง พบว่า ภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เพราะอาจอาจเนื่องมาจากครู และผู้บริหารที่ตอบแบบสอบถาม ได้มีประสบการณ์ในการทำงานร่วมกันมาโดยตลอด ย่อมมองเห็นพฤติกรรมการแสดงออกทางภาวะผู้นำของผู้บริหารในการแสดงออกถึงความต่างของสังคมที่เป็นพหุวัฒนธรรมได้อย่างชัดเจน ทั้งการประพฤติตน การแต่งกาย การส่งเสริมในด้านต่างๆ เพื่อให้เกิดภาวะที่เป็นไปอย่างปกติเรียบร้อยของสังคมพหุวัฒนธรรม ดังนั้นมุมมองต่อภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาไม่ว่าตำแหน่งใด จึงมองไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของอัสรอฟ อาแว ที่ได้กล่าวไว้ว่า ผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรม ต้องปฏิบัติตนทำงานร่วมกับผู้ร่วมงาน และผู้บริหารด้วยกันได้ ในสังคม พหุวัฒนธรรม โดยต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับนโยบายส่วนกลางในด้านนโยบายและกลยุทธ์ของการจัดการศึกษาตาม แนวทางพหุวัฒนธรรม การพัฒนาและการสร้างโปรแกรมการพัฒนาวิชาชีพและการ

อบรมให้ บุคลากรเพื่อให้แน่ใจได้ว่าบุคลากรมีความตระหนักในความเป็นพหุวัฒนธรรมระหว่างบุคคล รวมทั้ง การตรวจทัศนคติ ทักษะในการศึกษาระหว่างวัฒนธรรม ตลอดจนการจัดการกับเหตุการณ์ต่างๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับทัศนคติ อคติ การแบ่งแยกทางเชื้อชาติและศาสนา (อัสรอฟ อาแว, 2567)

2.3 ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 3 จำแนกตามตัวแปรประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน พบว่า ภาพรวมไม่แตกต่างกันทั้งนี้เพราะอาจเนื่องมาจากครูและผู้บริหารที่ตอบแบบสอบถามมีความเข้าใจต่อการบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา ที่มีการส่งเสริมให้ทุกคนในหน่วยงานมีความรู้ความเข้าใจด้านพหุวัฒนธรรม สังคมที่อยู่ร่วมกันโดยมีความแตกต่างก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจและปฏิบัติหน้าที่ด้วยกันอย่างมีความมุ่งมั่น มีความเข้าใจถึงบทบาทของผู้บริหารเป็นไปในทิศทางเดียวกัน จึงทำให้ครูและผู้บริหารที่ตอบแบบสอบถาม ที่มีประสบการณ์การทำงานที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับสอดคล้องกับงานวิจัยของ อารีซัน มาหามะ ศึกษาเรื่องภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 2 พบว่า ครูที่มีประสบการณ์ในทำงานต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 2 ไม่แตกต่างกัน (อารีซัน มาหามะ, 2562) และสอดคล้องกับงานวิจัยของอัสรอฟ อาแว ได้ศึกษาเรื่องภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดนราธิวาส พบว่า ครูที่มีประสบการณ์ในทำงานต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดนราธิวาส ไม่แตกต่างกัน (อัสรอฟ อาแว, 2567)

2.4 ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 3 จำแนกตามตัวแปรขนาดสถานศึกษา พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกัน ทั้งนี้เพราะอาจเนื่องมาจากครูและผู้บริหารที่ตอบแบบสอบถามสถานศึกษาขนาดกลางเป็นสังคมที่มีจำนวนครูมากกว่าสถานศึกษาขนาดเล็ก ทำให้สถานศึกษาขนาดเล็กสามารถสร้างความตระหนักและความอ่อนไหวต่อพหุวัฒนธรรมศึกษาดีกว่าสถานศึกษาขนาดกลาง อีกทั้งครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาขนาดเล็ก ครูและผู้บริหารสามารถสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ความเข้าใจ เข้าถึง และตระหนักถึงความต้องการในการทำงานร่วมกับชุมชนได้ดีกว่า สอดคล้องกับงานวิจัยของ นุรสาฮีดา แซมะแซ ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 2 พบว่า ครูที่ปฏิบัติงานใน

สถานศึกษาขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นในภาพรวมภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ .01 (นุรสาฮีดา แซมะแซ, 2567)

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยขอนำเสนอองค์ความรู้ใหม่ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา

จากภาพอธิบายได้ว่า องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 ด้าน คือ 1. การยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม 2. การพัฒนาความสัมพันธ์ของคนในองค์กร 3. การพัฒนาความสัมพันธ์ของคนในองค์กร 4. การมีความสามารถในการสื่อสาร และ 5. การมีคุณธรรมการสนับสนุนทรัพยากร

บทสรุป

ระดับภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 3 พบว่า ภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 3 จำแนกตามตัวแปรเพศ ตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของสถานศึกษา พบว่า ตัวแปรเพศ ตำแหน่ง และประสบการณ์การทำงาน ภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 การยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม ผู้บริหารควรทำความเข้าใจวัฒนธรรมช่วงชั้นอายุของครูในสถานศึกษา ผู้บริหารควรมีข้อมูลวัฒนธรรมของชาติอื่นที่ถูกต้อง ผู้บริหารจะต้องเข้าใจวัฒนธรรมของตนเองด้วย และผู้บริหารควรส่งเสริมกิจกรรมหลากหลายทางวัฒนธรรมเพื่อที่จะได้เข้าใจถึงความหลากหลายทางความคิดเห็น และความต้องการของครูนำไปสู่การปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานให้ดีขึ้นและเป็นระบบต่อไป

1.2 ด้านการพัฒนาความสัมพันธ์ของคนในองค์กร ผู้บริหารสถานศึกษาควรกระตุ้นให้ครูได้เกิดการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ ผู้บริหารควรสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับคนในองค์กร และผู้บริหารควรสร้างความตระหนักให้ครูเห็นความสำคัญของการรับผิดชอบร่วมกัน เพื่อให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

1.3 ด้านการมีความสามารถในการสื่อสาร ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีทำความเข้าใจในการใช้ภาษาท้องถิ่นในการติดต่อสื่อสาร ผู้บริหารควรมีความสามารถในการอ่านอย่างรอบคอบ และการเขียนอย่างถูกต้อง เพื่อการแสดงถึงการเอาใจใส่ของครูที่อยู่ในสถานศึกษา และเป็นการแสดงถึงการยอมรับความหลากหลายของวัฒนธรรมในสถานศึกษา

1.4 ด้านการมีคุณธรรม ผู้บริหารควรพัฒนาตนเองให้มีคุณสมบัติเหมาะสมกับวิถีชีวิตในชุมชนควรเข้าใจและตระหนักถึงความต้องการและการทำงานร่วมกับชุมชุมชนและสุดท้ายผู้บริหารควรเป็นผู้ที่สร้างความสัมพันธ์และทำงานร่วมกับชุมชน

1.5 ด้านการสนับสนุนทรัพยากร เพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารควรประสานงานกับทุกภาคส่วนในการสนับสนุนอุปกรณ์ ทรัพยากร งบประมาณให้สถานศึกษา และผู้บริหารควรประสานงานกับฝ่ายต่างๆ ของหน่วยงานทางการศึกษาให้ทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบ (องค์ความรู้) เกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรม 5 ด้านที่สำคัญ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำไประยุกต์ใช้กับการบริหารสถานศึกษา โดยควรให้ความสำคัญกับการบริหารสถานศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม...สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาความสามารถในการจัดการของผู้บริหารกับความหลากหลายทางวัฒนธรรม

2.2 ควรศึกษาภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่อื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดสตูล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

ฐิติกร ทองสุกใส และคณะ. (2563). การศึกษาสภาพการจัดการบริหารจัดการพหุวัฒนธรรมศึกษาสำหรับศึกษาปฐมวัยในจังหวัดชายแดนภาคใต้. *วารสารหาดใหญ่วิชาการ, 18(1):* 117-139.

ตอเหเราะห์ ดอละ. (2565). “ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดยะลา”. *วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา.* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.

นุรสาฮีดา แซมะแซ. (2567). “รูปแบบภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 2”. *วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา.* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.

สันติ บุญภิรมย์. (2552). *หลักการบริหารการศึกษา.* กรุงเทพมหานคร: บุ๊คพอยท์.

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ และคณะ. (2552). *สภาพการจัดการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้.* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

อัสรอฟ อาแว. (2567). “ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดนราธิวาส”. *วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา.* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.

อารีซัน มาหามะ. (2562). “ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 2”. *วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา.* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยทักษิณ.

Bordas, J. (2009). White men and women can't lead everyone: Eight ways to practice multicultural age. *Public Management, 91(1):* 3-6.

ระบบกลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์วัดไทยในประเทศเยอรมนี

Strategic System for Propagating Buddhism Among Monks at Thai Temples in Germany

[1*]**จิรารักษ์ อินทนพิชิต** Jirarak Inthanapichit,
[2**]**สมชัย ศรีนอก** Somchai Srinok
[3**]**พระมหาสมบูรณ์ สุธมฺโม** Phramaha Somboon Sudhammo
[1,2,3]คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
[1,2,3]Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University
[*]First author, e-mail: Jiraraki999@gmail.com
Corresponding, author e-mail: [**]Choo.sink@gmail.com [***]Somboon1595@gmail.com

Received May 14, 2025; **Revised** June 4, 2025; **Accepted:** November 14, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระบบกลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศเยอรมนี 2) พัฒนาระบบกลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศเยอรมนี 3) ทดสอบและประเมินหรือรับรองคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิของการพัฒนาระบบกลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศเยอรมนี และ 4) เสนอแนวทางระบบกลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์วัดไทยในประเทศเยอรมนี รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยและพัฒนา กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ พระสงฆ์วัดไทยนักเผยแผ่ในประเทศเยอรมนี จำนวน 10 รูป และผู้เชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้น 15 รูป/คน ใช้วิธีคัดเลือกแบบด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือในการวิจัยคือแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ วิเคราะห์ข้อมูลแบบคุณภาพ โดยวิเคราะห์เอกสาร วิเคราะห์เนื้อหาและการสนทนากลุ่ม ผลการวิจัยพบว่า 1. ระบบกลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์วัดไทยในประเทศเยอรมนี มีองค์ประกอบ 5 ส่วน ได้แก่ 1) ตัวควบคุม 2) ปัจจัยนำเข้า 3) กระบวนการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 4) ผลลัพธ์ 5) ผลสะท้อนกลับ 2. พัฒนาระบบกลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์วัดไทยในประเทศเยอรมนีจะต้อง

กำหนดเนื้อหาสาระธรรมที่จะใช้เทศนา โดยใช้หลักพุทธธรรมนำมาเป็นระบบกลยุทธ์ ได้แก่ 1) หลักสติปัฏฐาน 2) หลักอานาปานสติ 3) หลักภาวนา และ 4) หลักไตรสิกขา 3. ทดสอบและประเมินหรือรับรองคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิของการพัฒนาระบบกลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์วัดไทยในประเทศเยอรมนี พบว่า โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด และ 4. แนวทางระบบกลยุทธ์การเผยแผ่ ได้แก่ องค์ความรู้/ข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้ คือ‘ระบบกลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาฯ’: ระบบเอสเอ เอสบีเอเอส (SASBAS System) จะเป็นประโยชน์สามารถนำไปใช้กับวัดไทย ในรัฐอื่นๆ ของประเทศเยอรมนี

คำสำคัญ: กลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนา; พระสงฆ์วัดไทยในประเทศเยอรมนี; ระบบ

Abstract

This research aims to 1) study the Buddhist propagation strategy system in Germany 2) develop the Buddhist propagation strategy system in Germany and 3) test and evaluate or certify the quality of the development of the Buddhist propagation strategy system by qualified persons in Germany and 4) to propose a strategic approach for propagating Buddhism among Thai monks in Germany as a research and development project. The sample group of key informants was 10 Thai monks who were missionaries in Germany and 5 Buddhist experts, totaling 15 monks/persons. The research method was purposive sampling. The research instrument was a structured interview with key informants. Qualitative data were analyzed by document analysis, content analysis, and focus group discussions.The research results found that 1. The strategic system for propagating Buddhism among Thai monks in Germany has 5 components: 1) Control, 2) Input, 3) Buddhism propagation process, 4) Output, and 5) Feedback. 2. Developing a strategic system for propagating Buddhism among Thai monks in Germany will require determining the content of the sermons to be given, using Buddhist principles as a strategic system, including: 1) Satipatthana principles, 2) Anapanasati principles, 3) Bhavana principles, and 4) Tri-sikkha principles. 3. Testing and evaluation or certification of quality from qualified persons of the development of a strategic system for propagating Buddhism among Thai monks in Germany found that overall, all aspects are at the highest level. 4. Strategic system approach for propagation: Knowledge/findings from this research, namely the ‘Strategic System for Propagation of Buddhism’: SASBAS

System, will be useful and can be applied to Thai temples in other states of Germany.

Keywords: Strategy for propagating Buddhism; Monks at a Thai temple in Germany; System

บทนำ

สังคมไทยมีพระพุทธศาสนาเป็นสถาบันสำคัญอย่างยิ่งมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย พระสงฆ์ไทยมีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือเกื้อกูลสังคมเสมอมา ทั้งระดับพื้นฐานคือให้ความรู้ความเข้าใจในหลักพุทธธรรมที่ประชาชนสามารถนำไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างร่มเย็นเป็นสุข ด้วยหลักพุทธธรรม เช่น หลักสติปัฏฐาน 4 หลักอานาปานสติ หลักภาวนา 4 และหลักไตรสิกขา 3 รวมถึงระดับหลักธรรมขั้นสูงในพระพุทธศาสนาที่ทุกคนสามารถนำไปปฏิบัติเพื่อพัฒนาจิตของตนไปสู่ความพ้นทุกข์ ได้แก่ การฝึกอบรมวิปัสสนากรรมฐาน หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาจึงมีคุณค่าและประโยชน์สูงสุดที่จะนำพามนุษย์ให้เป็นคนอย่างสมบูรณ์ สามารถใช้ชีวิตในโลกปัจจุบันอย่างมีความสุข ทั้งยังมีความพิเศษมากกว่าหลักธรรมในศาสนาอื่นๆ อีก นั่นคือพระพุทธศาสนามีคำสอนที่จะช่วยให้มนุษย์ทุกคนสามารถพัฒนาศักยภาพชีวิตของตนได้ด้วยตนเองจากปุถุชนจนสามารถก้าวสู่ความหลุดพ้นโดยไม่ต้องหวนกลับมาเวียนว่ายตายเกิดอีกต่อไป หลังจากสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพาน ณ สาลวโนทยาน ของมัลลกษัตริย์ เมืองกุสินารา สิริรวมพระชนมายุได้ 80 พรรษา พระเจ้าอโศกมหาราชขึ้นครองราชย์ในปี พ.ศ. 218 หลังจากปีที่ 8 แห่งรัชกาล เมื่อทำศึกสงครามตีได้แคว้นกาลิงคะ ทรงสลดพระทัยต่อความทุกข์ยากของประชาชนจึงทรงหันมานับถือวิถีแห่งสันติและเมตตาของพระพุทธศาสนา ดำเนินโยบายธรรมวินัย เน้นการสร้างสาธารณูปโภคบำรุงสุขและศีลธรรมของประชาชนบำรุงอุปถัมภ์พระสงฆ์ ตลอดจนอุปถัมภ์การสังคายนาพระธรรมวินัยครั้งที่ 3 ทรงส่งพระศาสนทูต 9 สายไปประกาศพระศาสนาในดินแดนห่างไกลแต่ละแห่งมีพระภิกษุร่วมคณะพอครบสงฆ์ที่จะให้อุปสมบท ได้แก่ 1. พระมัชฌันติกะ ไปกัสมีระ-คันธารรัฐ 2. พระมหาเทวะ ไปมหิงสกมณฑล (อันธกรัฐ) 3. พระรักขิต ไปวนวาสี (รัฐ) 4. พระโยนกธรรมรักขิต ไปอปรันตกะ (รัฐ) 5. พระมหาธรรมรักขิต ไปมหารัฐ บางมติว่าสิยามรัฐ 6. พระมหารักขิต ไปโยนกรัฐ 7. พระมัชฌิมะ ไปเทศภาคแห่งหิมวันต์ (จีนรัฐ ประเทศจีน) 8. พระโสณะและพระอุตตระไปสุวรรณภูมิ (เมืองสะเทิม พม่า, บางมติว่า หริภุญชรัฐ) 9. พระมหินทเถระ ไปลังกาทวีป แสดงให้เห็นว่าพระพุทธศาสนาเริ่มเข้าสู่ดินแดนตะวันตกตั้งแต่เมื่อคราวตติยสังคายนาในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราชทรงส่งสมณทูตไปยังนอกชมพูทวีปครั้งแรก (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2552)

ในปี พ.ศ. 2293 (ค.ศ. 1750) คณะสงฆ์ไทยเดินทางไปต่างประเทศครั้งแรกในรัชกาล พระเจ้าอยู่หัวบรมโกศแห่งกรุงศรีอยุธยา อันเนื่องมาจากศาสนวงศ์ในลังกาทวีปสูญสิ้น พระเจ้ากีรติสิริราช

สิงห์จึงส่งคณะทูตมายังราชอาณาจักรสยาม ขอพระสงฆ์ไทยไปอุปสมบทชาวลังกา ได้พระอุบาลีเถระเป็นหัวหน้าคณะสงฆ์ไทยเดินทางไปถึงศรีลังกาในปี พ.ศ. 2296 พำนักที่วัดบุพพาราม เมืองแกนดี ประกอบพิธีผูกพัทธสีมาแล้วอุปสมบทกุลบุตรสืบศาสนวงศ์ในลังกาฟื้นสังฆะในลังกาทวีปขึ้นมาใหม่ ทำให้เกิดคณะสงฆ์เรียกว่า อุบาลีวงศ์ หรือ สยามวงศ์ หรือ สยามนิกาย อันเป็นคณะสงฆ์ใหญ่ที่สุดของลังกาในเวลานั้นสืบมาถึงปัจจุบัน

ศาสนาพุทธแพร่หลายในประเทศเยอรมันเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2446 (ค.ศ. 1903) หรือราว 100 ปีกว่ามาแล้ว โดยได้รับแรงสนับสนุนสำคัญจาก อาเธอร์ โชเปนฮอยเออร์ (Arthur Schopenhauer) นักปราชญ์ชาวเยอรมัน เป็นบุคคลแรกที่นำพระพุทธศาสนาไปประกาศแก่ชาวตะวันตก กล่าวได้ว่าเขาเป็นพุทธศาสนิกชนคนแรกในประเทศเยอรมัน นอกจากนี้ อันโตน วอลเตอร์ โฟลรุสเกิท (Anton Walter Florus Gueth) ชาวเยอรมันคนแรกที่อุปสมบทเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา โดยอุปสมบทในประเทศศรีลังกาเมื่อปี พ.ศ. 2448 (ค.ศ. 1905) ฉายาว่า “ญาณดิลก” พระญาณดิลกมหาเถระได้เขียนหนังสือ The World Of The Buddha ความจริงอันประเสริฐตามพุทธวจนะ เป็นหนังสือพระพุทธศาสนาที่นับว่าดีมากเล่มหนึ่งซึ่งมีผู้แปลเป็นภาษาต่างๆ มากกว่า 10 ภาษา โดยเฉพาะฉบับภาษาอังกฤษได้พิมพ์จำหน่ายมากกว่า 20 ครั้ง สำหรับฉบับภาษาไทย แปลโดยประเสริฐ เรืองสกุล และคาร์ล ยูเกน นอยมันน์ (Karl Eugen Neumann) ชาวออสเตรีย ผู้รวบรวมคำสอนหลักและนำพระไตรปิฎกภาษาบาลี มาแปลเป็นภาษาเยอรมัน จนกลายเป็นพระไตรปิฎก ฉบับมาตรฐาน สำหรับชาวพุทธในเยอรมัน (Wat Pah Puritattaram in Giessen, 2567)

พระพุทธศาสนาที่เข้ามาในเยอรมนีช่วงแรก ได้รับอิทธิพลมาจากนิกายเถรวาทของพระสงฆ์ที่ธุดงค์มาจากประเทศศรีลังกา อย่างไรก็ดี การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในช่วงนี้ดำเนินอย่างค่อยเป็นค่อยไป เนื่องจากประเทศเยอรมันในสมัยนั้นมีรากฐานความเชื่อมาจากศาสนาคริสต์และลัทธิมาร์ก (Marxism) หรือมักใช้ทับศัพท์ว่า มาร์กซิสม์ (เป็นวิธีวิเคราะห์เศรษฐศาสตร์สังคมวิทยาแบบฝ่ายซ้ายถึงซ้ายจัด) ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ไม่กล้าเปิดรับความคิดใหม่ๆ ที่เข้ามา จึงทำให้ฆราวาสที่สนับสนุนพระสงฆ์มีจำนวนไม่มากพอที่จะส่งเสริมให้พระพุทธศาสนาเป็นที่รู้จักแก่ประชาชนทั่วไปได้ แต่ในที่สุดปี พ.ศ. 2467 (ค.ศ. 1924) นายแพทย์พอล ดาห์ลเก้ (Paul Dahlke) เป็นผู้นำสถาปนาศูนย์ปฏิบัติธรรมพุทธศาสนาขึ้นแห่งแรกบนเนินเขาทางตอนเหนือของเมืองเบอร์ลิน ทำให้พุทธศาสนาเริ่มเป็นที่รู้จักมากขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มนักปราชญ์และนักศึกษาที่ใช้ชีวิตอย่างเรียบง่ายบนเทือกเขา ต่อมามีการสร้างศาสนสถานเพื่อใช้เป็นที่แลกเปลี่ยนความรู้ทางพระพุทธศาสนา พอล ดาห์ลเก้ (Paul Dahlke) สร้างวัดพุทธในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีชื่อ Das Buddhistische Haus ตั้งอยู่ที่ Berlin Frohnau เริ่มเปิดใช้งานครั้งแรกในปี ค.ศ. 1924 ปัจจุบันสถานที่แห่งนี้ถือว่าเป็นวัดที่เก่าแก่ที่สุดในทวีปยุโรปปัจจุบัน ประชากรประเทศเยอรมนีมีทั้งสิ้น 82.3 ล้านคน (แบ่งเป็นผู้หญิง 42.0 ล้านคน)

นอกจากนี้ ยังมีชาวต่างชาติอาศัยอยู่ในประเทศเยอรมนีถึง 7.3 ล้านคน (คิดเป็นร้อยละ 8.8. ของประชากรทั้งหมด ส่วนโครงสร้างอายุ: ผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี คิดเป็นร้อยละ 14 และผู้สูงอายุมากกว่า 65 ปี คิดเป็นร้อยละ 20 ด้านความสัมพันธไทย-เยอรมนี มีการสถาปนาความสัมพันธทางการทูตเมื่อ 7 ก.พ. พ.ศ. 2405 โดยการทำสนธิสัญญาทางไมตรีการคาและการเดินเรือระหว่างกัน ไทยมีสถานกงสุลใหญ่ที่ แฟรงคเฟรต 1 แหง มีสถานกงสุลกิตติมศักดิ์ 4 แหงคือที่มิวนิก ฮัมบูรก ดึสเซลดอรฟ และชตุททการท ขณะที่เยอรมนีมีสถานกงสุลกิตติมศักดิ์ในไทย 3 แหง คือ ที่เชียงใหม่ ภูเก็ต และเมืองพัทยา การสถาปนาความสัมพันธทางการทูตระหว่างไทย-เยอรมนีและการจัดตั้งหอการคาไทย-เยอรมนีครบวาระ 50 ปไปเมื่อป พ.ศ. 2555 ความสัมพันธทวิภาคีไทย-เยอรมนี ดำเนินด้วยความราบรื่น มีการแลกเปลี่ยนการเยือนทุกระดับอย่างสม่ำเสมอ โดยทั้งสองฝ่ายสนับสนุนความร่วมมือระหว่างกันใหแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในสาขาที่เยอรมนีเชี่ยวชาญ อาทิ พลังงานทดแทน การเกษตร เทคโนโลยีการรับมือกับภัยพิบัติ

ด้านศาสนา: ประเทศเยอรมนีมีผู้นับถือศาสนาคริสต์ราว 52 ล้านคน ศาสนาอิสลามราว 4 ล้านคน ศาสนาพุทธราว 235,000 คน และศาสนายิวอีก 106,000 คน ตามกฎหมายเยอรมนีให้เสรีภาพในการนับถือศาสนาและไม่มีโบสถ์ประจำชาติแต่อย่างใด (Sawadeedeutschland.com, 2567) กลุ่มพุทธศาสนิกชนแห่งประเทศเยอรมัน (German Buddhist Union) ประมาณการจำนวนพุทธศาสนิกชนในประเทศไว้ว่า ชาวเยอรมันที่นับถือศาสนาพุทธในปัจจุบัน มีจำนวน 100,000 คน โดยไม่รวมชาวต่างชาติซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวพุทธไทยและเวียดนามกว่า 120,000 คน

จากสถิติปี พ.ศ. 2547 พบว่า จำนวนศูนย์ปฏิบัติธรรมที่จดทะเบียนกับทางการเยอรมันมีกว่า 600 แห่งทั่วประเทศ เมื่อเปรียบเทียบกับปี พ.ศ. 2513 ซึ่งมีจำนวนศูนย์ปฏิบัติธรรมเพียง 15 แห่ง แสดงให้เห็นว่าศาสนาพุทธกำลังกลายเป็นปรากฏการณ์ใหม่ของประเทศเยอรมันที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง ปัจจุบัน กลุ่มพุทธศาสนิกชนแห่งประเทศเยอรมัน (German Buddhist Union) ซึ่งมีศูนย์ปฏิบัติธรรมในเครือข่ายรวม 52 แห่ง ได้มีนโยบายส่งเสริมพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะนิกายเถรวาทอย่างเป็นรูปธรรม โดยมิได้มีรูปแบบของประเพณีและพิธีกรรมที่ได้รับอิทธิพลมาจากศาสนาอื่น เช่น ฮินดู ชินโต เข้ามาเกี่ยวข้อง นอกจากนี้ ทางกลุ่มได้พยายามผลักดันจนทำให้พระพุทธศาสนาเป็นวิชาเลือกหนึ่งในโรงเรียนมัธยมศึกษาบางแห่ง และยังได้พิมพ์ตำราและเอกสารทางพระพุทธศาสนาที่จำเป็นแจกจ่าย โดยได้รับแรงสนับสนุนจากเงินบริจาคของกลุ่มสมาชิกทั่วประเทศ ส่วนการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศต่างๆ เช่น สาธารณรัฐเชค (Czech Republic) สวิตเซอร์แลนด์ (Switzerland) ศรีลังกา (Sri Lanka) และไทย (Thailand) ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดในระดับสากล นับว่าเป็นก้าวใหม่ของพระพุทธศาสนาที่กำลังเบ่งบานในประเทศ (Mgronline, 2567)

ปัญหา และอุปสรรคในการเผยแผ่พุทธศาสนาในประเทศเยอรมนี เช่น ปัญหาสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ปัญหาศาสนิกชนมีภาระงานจนไม่มีเวลาเข้าวัด ปัญหาผู้นำ คือเจ้าอาวาสขาดวิสัยทัศน์ ปัญหาจำนวนพระภิกษุและสามเณรลดน้อยลง ปัญหาพระสงฆ์ไม่เข้าใจภาษาเยอรมันและวัฒนธรรมท้องถิ่น ปัญหาองค์กรสงฆ์ดูแลคณะสงฆ์ไม่ทั่วถึง เป็นต้น จึงจำเป็นจะต้องคิดสร้างสรรค์ ‘ระบบกลยุทธ์การเผยแผ่พุทธศาสนาในประเทศเยอรมนี ที่ทำให้ศาสนิกชนชาวไทย ชาวเยอรมัน และชาวต่างชาติอื่นๆ เกิดความสนใจใคร่รู้อยากรับน้อมนำคำสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า และสาระสำคัญที่ควรรู้ ต้องรู้ไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ระบบกลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาจะต้องพัฒนาให้สอดคล้องกับสาระธรรมอย่างถูกต้องตามความเป็นจริงแม้โลกยุคปัจจุบันจะเปลี่ยนแปลงในทางทันสมัยก้าวหน้าเพียงไร ดังนั้นระบบกลยุทธ์ เป็นการกำหนดแผนการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ตามขั้นตอนการดำเนินงานและแก้ปัญหาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ โดยมีการกำหนดองค์ประกอบภาระหน้าที่ ความสัมพันธ์ ปฏิสัมพันธ์ ปัจจัยเกื้อหนุน และการประเมินผล ครอบคลุมถึง 1) สภาพแวดล้อมบริบท 2) ปัจจัยนำเข้า 3) กระบวนการผลลัพธ์ และ 4) ผลป้อนกลับ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระบบกลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์วัดไทยในประเทศเยอรมนี
2. เพื่อพัฒนาระบบกลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์วัดไทยในประเทศเยอรมนี
3. เพื่อทดสอบและประเมินหรือรับรองคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิของการพัฒนาระบบกลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์วัดไทยในประเทศเยอรมนี
4. เพื่อเสนอแนวทางระบบกลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์วัดไทยในประเทศเยอรมนี

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (R & D: Research & Development) โดยกำหนดเป้าหมาย ออกแบบระบบ ทดลองใช้จนได้ผลเป็นที่พอใจแล้วจึงนำไปเผยแพร่เพื่อพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จากการวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) และการวิจัยภาคสนาม คือ การสัมภาษณ์ (In-depth Interview) แบบเจาะจง พื้นที่วิจัย คือ วัดไทยในประเทศเยอรมนี จำนวน 10 วัด ได้แก่ 1. วัดพุทธเมตตา วาร์บวร์ก (ม) 2. วัดธรรมวิสุทธาราม ลินเซนโฮเฟน 3. วัดโพธิธรรม แฟรงก์เฟิร์ต (Wat Bodhi-Dhamm, Buddhistischer Verein e.V.) 4. วัดพระธรรมกาย แฟรงก์เฟิร์ต 5. วัดพระราชพรหมญาณ (ท่าซุง) รัฐไบเอิร์น 6. วัดสันติวนาราม (พุทธสมาคมและศูนย์วิปัสสนากรรมฐาน) เมืองออฟฟิงเก้น รัฐไบเอิร์น 7. วัดไทยมิวนิค กีซิ่ง เมืองมิวนิค 8. วัดพุทธธรรม

(ศูนย์ปฏิบัติธรรม) เมืองไฟร์ซิ่ง 9. วัดพุทธนันทาราม เฮล์มสตัดท์-บาเกน 10. วัดไทยสามัคคี โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ พระสงฆ์วัดไทยในประเทศเยอรมนีและผู้เชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนาในประเทศเยอรมนี รวมทั้งสิ้นจำนวน 15 รูป/คน ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) เป็นการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะเฉพาะเจาะจงตามหลักการของเหตุผล โดยให้มีความสอดคล้องกับปัญหาการวิจัย/จุดประสงค์นั้นๆ โดยมีการวางแผน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง และการเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ดี/เป็นตัวแทนปราศจากความลำเอียง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) แบบมีโครงสร้าง ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือในการวิจัย โดยศึกษาจากเอกสาร หนังสือ ตำราวิชาการ วารสารและงานวิจัยต่างๆ โดยมีกระบวนการสร้างเครื่องมือ ดังนี้ 1) ศึกษา เอกสาร หนังสือ ตำราวิชาการ วารสารและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวกับระบบกลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์วัดไทยในประเทศเยอรมนี จำแนกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านการดำเนินกิจกรรม ด้านวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและด้านการนำหลักพุทธธรรมไปปฏิบัติ 2) กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือ 3) สร้างเครื่องมือจากกรอบแนวคิด เนื้อหาในนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย 4) สร้างแบบสัมภาษณ์ฉบับร่างให้ครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับ ระบบกลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์วัดไทยในประเทศเยอรมนี 5) นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จแล้ว เสนอประธานที่ปรึกษาดุษฎีนิพนธ์และกรรมการที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบ รับการแนะนำ และปรับปรุงแก้ไข 6) เสนอฉบับร่างเครื่องมือการวิจัยต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน 7) นำแบบสัมภาษณ์ที่ผู้เชี่ยวชาญให้ข้อเสนอแนะเสนอประธานที่ปรึกษาดุษฎีนิพนธ์และกรรมการที่ปรึกษา เพื่อพิจารณาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมก่อนนำไปทดลองใช้ เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) ทั้งความเที่ยงตรงเนื้อหา (Content Validity) และความเที่ยงตรงตามโครงสร้าง (Construct Validity) โดยหาค่า IOC (Item-Object Congruence Index: IOC) ถ้ามีค่าตั้งแต่ 0.50ขึ้นไป แสดงว่า คำถามนั้นวัดได้ตรงจุดประสงค์หรือตรงตามเนื้อหา 8) นำเครื่องมือที่แก้ไขปรับปรุงสมบูรณ์ ไปเก็บรวบรวมข้อมูล จากการสัมภาษณ์พระสงฆ์ผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์วัดไทยในประเทศเยอรมนี จำนวน 10 รูป และผู้เชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้น 15 รูป/คน ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) และการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ประกอบด้วย 1) นำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) และความถูกต้องของภาษา เพื่อพิจารณาแบบสอบถามแต่ละข้อได้ตรงตามที่ต้องการวัด คือ เนื้อหาหรือวัตถุประสงค์ มาก น้อย เพียงใด โดยใช้เทคนิค IOC (Item-Object Congruence Index: IOC) ซึ่งพิจารณาใน 3 กรณี คือ เห็นด้วย ไม่แน่ใจและไม่เหมาะสม หลังจากนั้น นำข้อมูลที่ได้จากการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ หาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามแต่ละข้อกับจุดประสงค์หรือเนื้อหา

โดยใช้วิธีการคำนวณหาค่า IOC โดยใช้เกณฑ์การตัดสินค่า IOC ถ้ามีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปคำถามนั้นวัดได้ตรงจุดประสงค์หรือตรงตามเนื้อหา แสดงว่า คำถามนั้นใช้ได้ (สุวิมล ติรกานนท์, 2542)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้ 1) การรวบรวมเอกสาร ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ ตำราวิชาการ วารสารและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวกับ ระบบกลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์วัดไทยในประเทศเยอรมนี 2) ผู้วิจัยได้ขอหนังสืออนุญาตเข้าสัมภาษณ์จากผู้อำนวยการหลักสูตรปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์ หลังจากนั้น จึงเริ่มดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ 3) ผู้วิจัยดำเนินการการรวบรวมข้อมูล โดยแจกแบบสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่าง คือ พระสงฆ์นักเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์วัดไทยในประเทศเยอรมนี จำนวน 10 วัด ได้พระสงฆ์นักเผยแผ่ 10 รูป และผู้เชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้น 15 รูป/คน ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) เริ่มตั้งแต่เดือน ตุลาคม พ.ศ. 2557 ถึง มีนาคม พ.ศ. 2558 รวมเป็นระยะเวลา 6 เดือน

4. การวิเคราะห์และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 1) นำแบบสัมภาษณ์ทั้งหมดมาตรวจสอบความสมบูรณ์ ความถูกต้องในการตอบแบบสัมภาษณ์ นำมาคัดเลือกได้ฉบับที่สมบูรณ์และถูกต้อง เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยการบันทึกคะแนนแต่ละข้อของแต่ละคนลงในแบบลงรหัส (Coding Form) 2) ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อจัดหมวดหมู่ของเนื้อหา (Category) แล้วนำมาสังเคราะห์เชิงระบบ (Systematic Synthesis) เพื่อหาประเด็นร่วมหรือประเด็นหลัก และอธิบายเนื้อหา

ผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ที่ 1 องค์ความรู้ระบบกลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์วัดไทยในประเทศเยอรมนี พบว่า (1.1) ศึกษาสภาพปัญหา (1.2) ศึกษาด้านความต้องการระบบ (1.3) นำมาใช้จัดกิจกรรมโครงการเผยแผ่ นำแนวคิดทฤษฎีต่างๆ มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ความสอดคล้องของลำดับขั้นตอน วิธีการ และองค์ประกอบการพัฒนาระบบ 5 ส่วน ได้แก่ ตัวควบคุม (Control) ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการเผยแผ่พระพุทธศาสนา (Process) ผลลัพธ์ (Output) และ ผลสะท้อนกลับ (Feedback) ดังแสดงไว้ในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 องค์ความรู้เกี่ยวกับระบบกลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์วัดไทยในประเทศเยอรมนี

องค์ความรู้เกี่ยวกับระบบกลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์วัดไทยในประเทศเยอรมนี				
ตัวควบคุม (Control) พระสงฆ์วัดไทย	**ปัจจัยนำเข้า (Input) นักเผยแผ่**	**กระบวนการเผยแผ่ (Process)**	**ผลลัพธ์ (Output)**	**ผลสะท้อนกลับ (Feedback)**
- สภาพแวดล้อมคณะสงฆ์ - ความสามารถสื่อสาร - สามารถแก้ปัญหา - สามารถใช้เทคโนโลยี	-พระสงฆ์นักเผยแผ่ -กระบวนการเผยแผ่ -ต้นแบบพระสงฆ์ที่ประสบผลสำเร็จ	ขั้นศึกษาฝึกอบรม - ให้มีศรัทธา - ให้ดูแลสุขภาพ - ให้เป็นคนซื่อตรง - ให้พากเพียร ขั้นปฏิบัติการ - หลักการเผยแผ่ - วัตถุประสงค์ ขั้นประเมินผล	-ผลสัมฤทธิ์การเผยแผ่ -ประสิทธิภาพพระสงฆ์นักเผยแผ่ -ประสิทธิภาพการเผยแผ่	-เสริมข้อมูล -ทบทวนแนวคิด -ทบทวนวิธีเผยแผ่ -สื่อสารด้วยไมตรี

จากวัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาระบบกลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนา กำหนดเนื้อหาสาระธรรมที่จะใช้เทศนา ได้แก่ 1. หลักสติปัฏฐาน มี 2 แนวทางคือ 1) สมถกรรมฐาน และ 2) วิปัสสนากรรมฐาน 2. หลักอานาปานสติ คือ การฝึกอบรมวิธีกำหนดรู้ลมหายใจออก-เข้ายาว รู้ลมหายใจออก-เข้าสั้น และหายใจออก-เข้า กำหนดกองลมที่กระทบในกายทั้งปวง 3. หลักภาวนา คือคุณสมบัติในการพัฒนาบุคคล ได้แก่ 1) กายภาวนา 2) ศีลภาวนา 3) จิตภาวนา 4) ปัญญาภาวนา และ 4. หลักไตรสิกขา คือการฝึกฝนและพัฒนามนุษย์ในเรื่อง ศีล สมาธิ ปัญญา

จากวัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการทดสอบและประเมินหรือรับรองคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า ความเหมาะสมของระบบกลยุทธ์การเผยแผ่ฯ โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ความถูกต้องของเนื้อหามีค่าเฉลี่ยมากที่สุด อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา อยู่ในระดับ

มากที่สุดเช่นเดียวกัน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ที่ระดับมาก ยังพบว่ามี 2 ข้อ คือข้อปริมาณเนื้อหาในแต่ละหน้าและข้อความเหมาะสมของเนื้อหากับระดับของผู้เรียน

จากวัตถุประสงค์ที่ 4 แนวทางระบบกลยุทธ์การเผยแผ่ ได้แก่ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย 'ระบบกลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาฯ' คือ ระบบเอส เอ เอส บี เอ เอส (SASBAS System) S : กลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศเยอรมนี (Strategy for propagating Buddhism) A: คุณสมบัติของพระสงฆ์ (Attribute of monk) S: หลักไตรสิกขา (Sikkhattaya's Principles) B: หลักภาวนา (Bhavana's Principles) A: หลักอานาปานสติ (Anapanasati's Principles) S: หลักสติปัฏฐาน (Satipatthana's Principles)

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า องค์ประกอบและขั้นตอนเกี่ยวกับองค์ความรู้: (1) เริ่มต้นจากการศึกษาสภาพปัญหาในพื้นที่ที่ต้องแก้ไข (2) ความต้องการระบบกลยุทธ์การเผยแผ่ (3) นำมาใช้จัดกิจกรรมโครงการเผยแผ่ (4) ทำให้พระนักเผยแผ่และพุทธศาสนิกทั้งชาวไทย-ต่างชาติเพิ่มพูนประสิทธิภาพการเผยแผ่ตามวัตถุประสงค์ โดยพัฒนาระบบกลยุทธ์การเผยแผ่ จากแนวคิดทฤษฎีต่างๆ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี (Federal Republic of Germany) มีประชากร 84.48 ล้าน (พ.ศ.2566) ส่วนใหญ่นับถือศาสนาคริสต์ (ประมาณ ร้อยละ 68) และจากการสำรวจประชากรเยอรมันมากกว่า 10,000 กลุ่มในปี พ.ศ. 2549 พบว่า มีคนที่ไม่มีศาสนา (Non-Religious) หรือผู้ที่ไม่เชื่อเรื่องการมีอยู่ของพระเจ้า (Atheists) อยู่ถึงร้อยละ 29.6 สำหรับพุทธศาสนิกชนในประเทศเยอรมนี พบว่า มีราว 230,000 คน มีองค์กรทางพระพุทธศาสนาประมาณ 661องค์กร และมีแนวโน้มว่าจะเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของรุงนิภา เหลียง และขันทอง วิชาเดช ได้วิจัยเรื่อง "พุทธวิธีการบริหารเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา: กรณีศึกษาวัดพระธรรมกายในสหพันธสาธารณรัฐเยอรมนี" ผลการวิจัยพบว่า ในสมัยพุทธกาลการบริหารงานเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาใชปัจจัย 2 สวนคือ ทุนและทีม สวนที่หนึ่ง ทุน คือพระธรรมคำสั่งสอนที่ถูกคนพบขึ้นเป็นสัจธรรม ความจริงที่บุคคลทั่วไปสามารถเขาใจได้ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาจึงดำเนินไปอย่างรวดเร็ว สวนที่สองคือทีมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสมัยพุทธกาลมีทีมงานเชิงรุก โดยใชทรัพยากรที่มี อาทิ พระภิกษุเดินทางไปตามภูมิภาคต่างๆ เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาใหแกประชาชน เป้าหมายที่ปรากฏ คือพระพุทธศาสนาแผ่ขยายไปทั่วชมพูทวีปในเวลาตอมา และ พบแนวทางการบริหารงานของวัดพระธรรมกายในสหพันธสาธารณรัฐเยอรมนี ทั้งในด้านหลักการ วิธีการ และเป้าหมายมีสวนที่คล้ายคลึงกับสมัยพุทธกาล คือมีรูปแบบการบริหารงาน โดยใชทุน คือหลักธรรมมาปรับประยุกตใชกับงานด้านการบริหารองคกร และสวนที่ตางคือมีการใชหลักการบริหารงานแบบสมัยใหม่เพิ่มเติม รวมทั้งใหความสำคัญกับการใชสื่อและเทคโนโลยีเป็นแรงเสริมเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสหพันธสาธารณรัฐเยอรมนี (รุงนิภา เหลียง

และขันทอง วิชาเดช, 2563) จากงานวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยใช้พุทธวิธีการสอนจึงดำเนินการเผยแผ่หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาอย่างรวดเร็วซึ่งมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม ไม่ว่าจะเป็นการวางแผนจัดระเบียบ การประสานองค์ประกอบต่าง ๆ ของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้มีความสัมพันธ์กันในลักษณะที่สามารถทำให้บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ได้ แสดงให้เห็นว่าพระภิกษุเดินทางไปตามภูมิภาคต่างๆ เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้แกประชาชนไทยในประเทศเยอรมนีมีความสำคัญต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไม่ว่าจะอยู่ในพื้นที่ภูมิภาคใด

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ผลการพัฒนาระบบกลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์วัดไทยในประเทศเยอรมนี พบว่า ก่อนการพัฒนาระบบกลยุทธ์ฯ กำหนดเนื้อหาสาระธรรมที่จะใช้เทศนา ได้แก่ 1. หลักสติปัฏฐาน มี 2 แนวทางคือ (1) สมถกรรมฐาน และ (2) วิปัสสนากรรมฐาน 2. หลักอานาปานสติ คือการฝึกอบรมวิธีกำหนดรู้ลมหายใจออก-เข้ายาว รู้ลมหายใจออก-เข้าสั้น และหายใจออก-เข้า กำหนดกองลมที่กระทบในกายทั้งปวง 3. หลักภาวนา คือคุณสมบัติในการพัฒนาบุคคล ได้แก่ (1) กายภาวนา (2) ศีลภาวนา (3) จิตภาวนา (4) ปัญญาภาวนา 4. หลักไตรสิกขา คือการฝึกฝนและพัฒนามนุษย์ เรื่อง ศีล สมาธิ ปัญญา สอดคล้องกับงานวิจัย พระถวัลย์ โชติโย (หาญไชยนะ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาการเจริญสติปัฏฐาน 4 ตามแนวทางการเคลื่อนไหวของหลวงพ่อคำเขียน สุวณฺโณ วัดป่าสุคโต อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ผลการวิจัยพบว่า สติปัฏฐาน 4 เป็นข้อปฏิบัติที่มีสติเป็นตัวสำคัญในการปฏิบัติ จะเห็นได้ว่าในสติปัฏฐานยกให้เอาสติตั้งเป็นหลัก สติ แปลว่า ความระลึกได้ ย่อมทำกิจ สะกดความคิดมิให้พล่านไปมาทั้งคิดดีและคิดชั่วจัดเป็นความสำคัญทั้งคดีโลก คดีธรรมในขณะที่ทำพูด คิด และเป็นเครื่องพิจารณาความถูกผิดของความคิด การทำ การพูด รวมทั้งการพิจารณาอารมณ์จิตของตนเองอยู่เสมอว่าอารมณ์ของจิตเป็นไปอย่างไร เป็นอารมณ์ทางอกุศลหรือทางกุศล ละจากอำนาจการหลงใหลต่างๆ หรือไม่อย่างไร (พระถวัลย์ โชติโย (หาญไชยนะ), 2561) และสอดคล้องกับพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) กล่าวว่า ไตรสิกขา เป็นข้อปฏิบัติที่เป็นหลักในการศึกษา 3 ประการ เพื่อฝึกหัดอบรมกาย วาจา จิตใจ และปัญญาให้ยิ่งขึ้นไป จนบรรลุเป้าหมายสูงสุด คือ พระนิพพาน ด้วยพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งการรู้แจ้ง ทั้งทางหลักธรรมและการปฏิบัติตามธรรม อันประกอบด้วย การเรียนรู้ ฝึกฝนพัฒนาตน หลักสิกขา แสดงให้เห็นว่ามนุษย์จะต้องแก้ไขพัฒนาตนเองอยู่เสมอ โดยไม่ประมาท เป็นการพัฒนาที่เน้นการสร้างเสริมคุณภาพของมนุษย์ที่จะมาเป็นส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของยุคสมัย อีกทั้งเป็นการพัฒนามนุษย์ให้สอดคล้องกับจุดหมายระยะยาวแห่งความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2558) ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การทำให้ระบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเจริญก้าวหน้าในเชิงรุก ด้วยการเปลี่ยนแปลงให้มีระบบเป็นระเบียบในทางที่ดียิ่งขึ้นโดยใช้หลักพุทธธรรม คือ หลักสติปัฏฐาน 4 หลักอานาปานสติ หลักภาวนา 4 และหลักไตรสิกขา 3 ดังนั้นแสดงให้

เห็นว่าการพัฒนาตนของพระธรรมทูตต่างประเทศที่เน้นการสร้างเสริมคุณภาพของมนุษย์ที่จะมาเป็นส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและช่วยเหลือด้านจิตใจของคนไทยในต่างประเทศอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

3. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความเหมาะสมของระบบกลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์วัดไทยในประเทศเยอรมนี ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมของระบบกลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์วัดไทยในประเทศเยอรมนี โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ความถูกต้องของเนื้อหามีค่าเฉลี่ยมากที่สุด อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ อยู่ในระดับมากที่สุด เช่นเดียวกัน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ที่ระดับมาก และพบว่ามี 2 ข้อ คือ ข้อปริมาณของเนื้อหาในแต่ละหน้าและข้อความเหมาะสมของเนื้อหากับระดับของผู้เรียน ทั้งนี้เป็นเพราะว่า การกำหนดแผนการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ตามขั้นตอนการดำเนินงานและแก้ปัญหาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ โดยมีการกำหนดองค์ประกอบภาระหน้าที่ ความสัมพันธ์ ปฏิสัมพันธ์ ปัจจัยเกื้อหนุน และการประเมินผล ครอบคลุมถึง 1) สภาพแวดล้อมบริบท 2) ปัจจัยนำเข้า 3) กระบวนการผลลัพธ์ และ 4) ผลป้อนกลับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาบุญทิน ปุญฺญธโช (เทาศิริ) ได้วิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักปฏิสัมภิทา 4 สำหรับพระธรรมทูตไทยในทวีปยุโรป” ผลจากการวิจัยพบว่า ผลการพัฒนากลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักปฏิสัมภิทา 4 สำหรับพระธรรมทูตไทยในทวีปยุโรป มี 3 ประการ คือ วิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ และกลยุทธ์ 4 ประการ คือ (1) กลยุทธ์ด้านอัตถปฏิสัมภิทา (ชัดเจนในการรับ) (2) กลยุทธ์ด้านธัมมปฏิสัมภิทา (จับประเด็นได้) (3) กลยุทธ์ด้านนิรุตติปฏิสัมภิทา (สื่อสารเป็น) และ (4) กลยุทธ์ด้านปฏิภาณปฏิสัมภิทา (สร้างความคิดความหยั่งเห็นใหม่ได้) และกลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักปฏิสัมภิทา 4 สำหรับพระธรรมทูตไทยในทวีปยุโรป ประกอบด้วย 1. วิสัยทัศน์ (Vision) คือ เผยแผ่พุทธธรรมด้วยปัญญาแตกฉานในอรรถ เข้าใจในธรรม ช่ำชองในภาษา แก้ปัญหาด้วยความคิดทันการ 2. พันธกิจ (Mission) คือ (1) เผยแผ่พระพุทธศาสนาให้มั่นคงในทวีปยุโรป (2) พัฒนาพระธรรมทูตสายต่างประเทศให้เป็นผู้มีปัญญาแตกฉานในทักษะในในอรรถ เข้าใจในธรรม ช่ำชองในภาษา แก้ปัญหาด้วยความคิดทันการ 3. วัตถุประสงค์ (Objective) คือ (1) พระธรรมทูตสายต่างประเทศมีความสามารถในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา (2) พระธรรมทูตสายต่างประเทศมีทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ 4. กลยุทธ์ (Strategy) คือ กลยุทธ์การสร้างปัญญาให้แตกฉาน (ด้านอัตถปฏิสัมภิทา) กลยุทธ์เชี่ยวชาญในหลักธรรม (ด้านธรรมปฏิสัมภิทา) กลยุทธ์ใช้ถ้อยคำชี้แจงแสดงเหตุผล (ด้านนิรุตติปฏิสัมภิทา) และกลยุทธ์สร้างปฏิภาณ ชำนาญไหวพริบ (ด้านปฏิภาณปฏิสัมภิทา) (พระมหาบุญทิน ปุญฺญธโช (เทาศิริ), 2561) ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้บรรลุเป้าหมาย โดยมีองค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านการพัฒนาบุคลากร 2. ด้านการดำเนินกิจกรรม 3. ด้านยุทธศาสตร์การเผยแผ่พระพุทธศาสนา 4. ด้านการนำหลักพุทธธรรมไปปฏิบัติ ดังนั้นแสดงให้เห็นว่าพระธรรมทูตสาย

ต่างประเทศให้เป็นผู้มีปัญญาแตกฉานในทักษะในในอรรถ เข้าใจในธรรม ช่ำชองในภาษา แก้ปัญหาด้วยความคิดทันการ

4. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 4 แนวทางระบบกลยุทธ์การเผยแผ่ ได้แก่ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย 'ระบบกลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาฯ' คือ ระบบเอส เอ เอส บี เอ เอส (SASBAS System) S: กลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศเยอรมนี (Strategy for propagating Buddhism) A: คุณสมบัติของพระสงฆ์ (Attribute of monk) S: หลักไตรสิกขา (Sikkhattaya's Principles) B: หลักภาวนา (Bhavana's Principles) A: หลักอานาปานสติ (Anapanasati's Principles) S: หลักสติปัฏฐาน (Satipatthana's Principles) ทั้งนี้เป็นเพราะว่า การนำเอาหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา ออกมาขยายให้กว้างขวางไปสู่ประชาชนโดยใช้สื่อต่างๆ เพื่อให้เกิดความศรัทธาเชื่อมั่นในพระรัตนตรัย น้อมนำเอาหลักธรรมมาประพฤติปฏิบัติตามจนสามารถบรรลุประโยชน์สูงสุด หมายถึง การที่พระสงฆ์ ตั้งใจศึกษาหลักธรรมคำสอน ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีของสังคม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระศรีสิทธิวิเทศ (ธวัชชัย ธมฺมชโย) ได้วิจัยเรื่อง "รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูต ในเขตบริหารพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน" ผลการวิจัยพบว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในเขตบริหารพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน: พระธรรมทูตเริ่มเข้าไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาในเขตบริหารพิเศษฮ่องกงราวปี พ.ศ. 2534 สามารถสร้างวัดไทยแห่งแรกขึ้นในฮ่องกงและสร้างวัดขึ้นอีกหลายวัดจนถึงปัจจุบัน โดยมีลักษณะที่ศึกษา 2 ประเด็น คือ 1) สภาพปัญหาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในฮ่องกง แบ่งออกได้เป็น 6 ด้าน คือ ด้านการสื่อสาร ด้านวัฒนธรรมประเพณี ด้านความเชื่อ ด้านบริหารจัดการ ด้านสถานที่ และด้านบุคลากร 2) สภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในฮ่องกง แบ่งออกเป็น 5 ด้าน คือ (1) ด้านการใช้สื่อ (2) ด้านกิจกรรมการเผยแผ่ (3) ด้านสังคมสงเคราะห์ (4) ด้านพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา และ (5) ด้านปฏิปทาของพระธรรมทูต รูปแบบการเผยแผ่ของพระธรรมทูตในฮ่องกง: แบ่งออกเป็น 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการศึกษา ควรจัดโครงการอบรมภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่น 2) ด้านสังคมสงเคราะห์ ควรตั้งศูนย์ช่วยเหลือคนไทยในต่างแดน 3) ด้านแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม ควรจัดกิจกรรมวัฒนธรรมนานาชาติ 4) ด้านการสร้างภาคีเครือข่าย มีการลงนามความร่วมมือกับวัด ราชการ และองค์กรต่างๆ 5) ด้านการใช้สื่อเผยแผ่เชิงรุก มีโครงการธรรมสัญจร จิตอาสาเผยแผ่ และใช้สื่อออนไลน์ 6) ด้านบุคคลากร พระธรรมทูตมีภูมิรู้ ภูมิธรรม และมีธรรมทูตคฤหัสถ์จิตอาสา (พระศรีสิทธิวิเทศ (ธวัชชัย ธมฺมชโย), 2564) ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ด้านการสื่อสาร ด้านวัฒนธรรมประเพณี ด้านความเชื่อ ด้านบริหารจัดการ ด้านสถานที่ และด้านบุคลากร เช่น การใช้สื่อ การกิจกรรมการเผยแผ่ สังคมสงเคราะห์ รวมถึงการสร้างปฏิปทาของพระธรรมทูตและวัฒนธรรมท้องถิ่นด้านแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยทำให้เกิดองค์ความรู้ ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาระบบกลยุทธ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ดังแผนภาพที่ 1

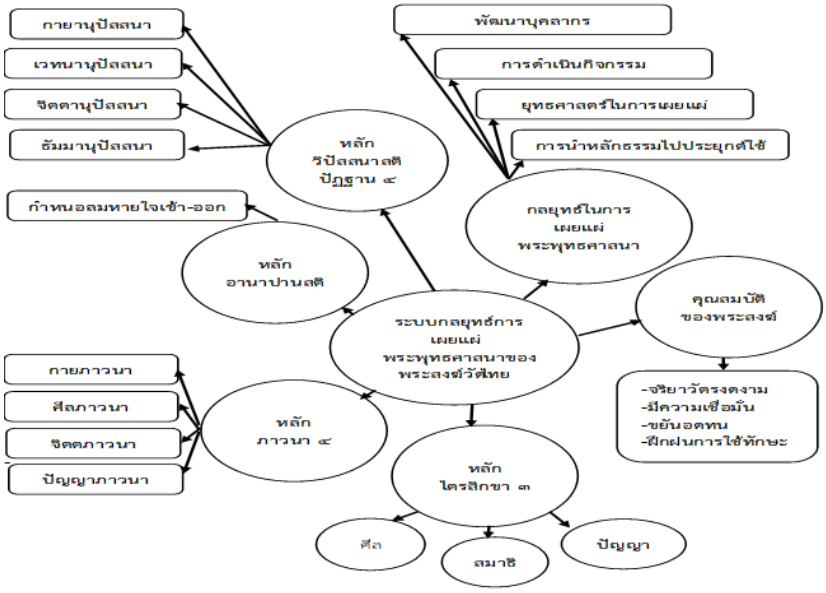

ภาพที่ 1 กระบวนการพัฒนาระบบกลยุทธ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

บทสรุป

ระบบกลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์วัดไทยในประเทศเยอรมนี ได้แก่ เริ่มต้นตั้งแต่ศึกษาสภาพปัญหาในพื้นที่วิจัย ความต้องการระบบกลยุทธ์ของพระสงฆ์นักเผยแผ่ที่มีประสิทธิภาพซึ่งสามารถนำมาใช้จัดกิจกรรมโครงการเผยแผ่ ทำให้พระนักเผยแผ่และพุทธศาสนิกทั้งชาวไทย-ต่างชาติเพิ่มพูนประสิทธิภาพการเผยแผ่ได้ตามวัตถุประสงค์ การพัฒนาระบบกลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์วัดไทย พบว่า ก่อนพัฒนาระบบกลยุทธ์ ต้องกำหนดเนื้อหาสาระธรรมที่จะใช้เทศนาในเชิงรุก ด้วยการเปลี่ยนแปลงให้มีระบบเป็นระเบียบในทางที่ดียิ่งขึ้นโดยใช้หลักพุทธธรรม ได้แก่ 1. หลักสติปัฏฐาน 2. หลักอานาปานสติ 3. หลักภาวนา และ 4. หลักไตรสิกขา ผลการทดสอบและประเมิน/รับรองคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า ผลการวิเคราะห์ความเหมาะสมของระบบกลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนา พบว่า ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมของระบบกลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์วัดไทยในประเทศเยอรมนี โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ความถูกต้องของเนื้อหามีค่าเฉลี่ยมากที่สุด อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ อยู่ในระดับมากที่สุด เช่นเดียวกัน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ที่ระดับ

มาก และพบว่ามี 2 ข้อ คือ ข้อปริมาณของเนื้อหาในแต่ละหน้าและข้อความเหมาะสมของเนื้อหากับระดับของผู้เรียน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1) คณะสงฆ์ควรนำระบบกลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์วัดไทยในประเทศเยอรมนีไปใช้กับวัดไทยรัฐอื่นๆ ในประเทศเยอรมนี เพื่อพัฒนาพระสงฆ์ไทย บุคลากรและเจ้าหน้าที่ให้มีความรู้ความสามารถในการนำธรรมะไปประยุกต์ใช้ให้ความรู้ความสามารถเพิ่มพูนยิ่งขึ้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการติดต่อวัดไทยเพื่อเชื่อมโยงองค์ความรู้

2) พระธรรมทูตไทยควรจัดให้มีการฝึกอบรมโครงการกิจกรรมให้ความรู้ระบบกลยุทธ์การเผยแผ่ ให้กับพระนักเผยแผ่ ชาวต่างชาติผู้เชี่ยวชาญพระพุทธศาสนา นักศึกษา/นิสิตและพุทธศาสนิกที่สนใจ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาวิเคราะห์เรื่อง เปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจเรื่องวิปัสสนากรรมฐานตามหลักสติปัฏฐาน 4 กรณีศึกษาคนไทยกับชาวเยอรมัน

2) ควรศึกษาวิจัยเรื่อง เปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจเรื่องสมถกรรมฐานตามหลักสติปัฏฐาน 4 ระหว่างคนไทยกับชาวต่างชาติในประเทศเยอรมนี

เอกสารอ้างอิง

พระถวัลย์ โชติโย (หาญไชยนะ). (2561). การศึกษาการเจริญสติปัฏฐาน 4 ตามแนวทางการเคลื่อนไหวของหลวงพ่อคำเขียน สุวณฺโณ วัดป่าสุคโต อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ”. *วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา.* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2558). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม.* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: ผลิธัมม์.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2552). *กาลานุกรม พระพุทธศาสนาในอารยธรรมโลก.* กรุงเทพมหานคร: บริษัทด่านสุทธาการพิมพ์ จำกัด.

พระมหาบุญทิน ปุญฺญธโช (เทาศิริ). (2561). “กลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักปฏิสัมภิทา 4 สำหรับพระธรรมทูตไทยในทวีปยุโรป”. *ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาพุทธบริหารการศึกษา.* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระศรีสิทธิวิเทศ (ธวัชชัย ธมฺมชโย). (2564). “รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในเขตบริหารพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน”. *ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

รุงนิภา เหลียง และขันทอง วิชาเดช. (2563). พุทธวิธีการบริหารเพื่อการเผยแผพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษาวัดพระธรรมกายในสหพันธสาธารณรัฐเยอรมนี”. *รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์.* คณะมนุษยศาสตรและสังคมศาสตร: มหาวิทยาลัยบูรพา.

สุวิมล ติรกานนท์. (2542). *ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์แนวทางสู่การปฏิบัติ*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Mgronline. (2567, 4 มีนาคม). *ข่าวปก: ศาสนาพุทธบูม!! ในเยอรมัน.* https://mgronline.com/dhamma/detail/

Sawadeedeutschland.com. (2567, 2 กุมภาพันธ์). *เกี่ยวกับประเทศเยอรมัน.* https://www.sawadeedeutschland.com/ประเทศเยอรมนี

Wat Pah Puritattaram in Giessen. (2567, 4 มีนาคม). ศาสนาพุทธ!! ในเยอรมัน. http://www.watgiessen.com/

รูปแบบภาวะผู้นำเชิงฉากทัศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

The Leadership's Scenario According to Buddhist Morality of the Education al Institution Administrations, Elementary Level, Under the Office of the Basic Education Commission

[1*]**กมลชัย พลายเพ็ชร์** Kamolchai Paipech
[2**]**สุธาสินี แสงมุกดา** Suthasinee Saengmookda
[1,2]คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
[1,2]Faculty of Education, Mahamakut Buddhist University
[*]First author, e-mail: Kamolchai123@gmail.com
[**]Corresponding author, e-mail: lovely386_3@hotmail.com

Received May 24, 2025; **Revised** June 5, 2025; **Accepted:** November 14, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงฉากทัศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา 2) พัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงฉากทัศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา และ 3) ยืนยันรูปแบบภาวะผู้นำเชิงฉากทัศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานข้อมูลถูกเก็บรวบรวมโดยใช้มาตรวัดระดับ 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่น 0.983 จากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งรวมถึงกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยนี้ กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโรงเรียนโดย วิธีการสุ่มแบบแบ่งประเภทจากตารางประมาณขนาดของกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 379 โรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า 1. ตัวแปรภาวะผู้นำด้านมุมมองตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา มี 5 องค์ประกอบ จำนวน 60 ตัวแปร ได้แก่ 1) ลักษณะภาวะผู้นำตามสถานการณ์ 2) หลักธรรมทางพุทธศาสนาของผู้บริหารตามสถานการณ์ 3) การกำหนดสถานการณ์ร่วมกัน 4) การทำงานตามสถานการณ์ และ 5) การเผยแพร่สถานการณ์และอธิบายรายละเอียดองค์ประกอบของภาวะผู้นำตามมุมมองหลักธรรมทางพุทธศาสนา

ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา 2. ผลการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงฉากทัศน์มีลักษณะผู้นำตามฉากทัศน์ หลักพุทธธรรมของผู้บริหารตามฉากทัศน์ การร่วมกันกำหนดฉากทัศน์ การปฏิบัติงานตามฉากทัศน์ และการเผยแพร่ฉากทัศน์ 3. จากการยืนยันรูปแบบองค์ประกอบจำนวน 5 องค์ประกอบ โดยภาพรวมแล้ว มีมาตรฐานด้านอรรถประโยชน์ มีมาตรฐานด้านความเป็นไปได้มีมาตรฐานด้านความเหมาะสม และมีมาตรฐานความถูกต้องของการประเมิน

คำสำคัญ: ผู้บริหารสถานศึกษา; รูปแบบภาวะผู้นำเชิงฉากทัศน์; หลักพุทธธรรม

Abstract

This research article aims to: 1) study the components of leadership in terms of perspective according to Buddhist principles of primary school administrators. 2) develop a perspective leadership model based on Buddhist principles for primary school administrators and 3) confirm the perspective leadership model according to Buddhist principles of primary school administrators under the Office of the Basic Education Commission. Data were collected using a 5-level rating scale with a reliability of 0.983 from a sample group, including the sample group used in this research study. The sample size of the schools was determined by stratified random sampling. The sample size was determined from the sample size estimation table of Krejcie and Morgan. The sample size was 379 schools. The research results found that: 1. The variable of leadership in terms of perspective according to Buddhist principles of primary school administrators found that there were 5 components and 60 variables: 1) Leadership characteristics according to the scenario, 2) Buddhist principles of administrators according to the scenario, 3) Jointly defining the scenario, 4) Working according to the scenario, and 5) Dissemination of the scenario and explain the details of the components of leadership in terms of perspective according to Buddhist principles of primary school administrators. 2. The results of developing a vision-based leadership model include leadership characteristics according to the vision, Buddhist principles of administrators according to the vision, joint determination of the vision, work operations according to the vision, and dissemination of the vision. 3. From the confirmation of the 5-component model, overall, there is a utility standard, a feasibility standard, a suitability standard, and a standard of evaluation accuracy.

Keywords: Educational Institution Administrators; Perspective Leadership Style; Buddhist Principles

บทนำ

การบริหารจัดการองค์กรให้เกิดผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วยปัจจัยหลายประการ หนึ่งในตัวแปรที่สำคัญคือบุคลากรทุกระดับในองค์กร โดยเฉพาะผู้บริหารที่เปรียบเสมือนผู้นำในการกำหนดเป้าหมายของการดำเนินงานและหล่อหล่อมความร่วมมือทั้งจากภายในและภายนอกเพื่อขับเคลื่อนให้กระบวนการทำงานบรรลุได้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ภายใต้สภาวการณ์ของสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นความสามารถในการปรับตัวและความยืนหยุ่นพร้อมรับมือต่อสถานการณ์ต่างๆ จึงเป็นคุณลักษณะที่สำคัญต่อความสำเร็จในการบริหารงานของผู้นำ (สาคร สุขศรีวงศ์, 2558) โดยการบริหารองค์กรเป็นไปตามวิถีทางที่เหมาะสมนั้นจำเป็นต้องอาศัยความเข้าใจสภาพการณ์ขององค์กรเพื่อให้สามารถกำหนดบทบาทและทิศทางขององค์กรได้อย่างชัดเจน รวมถึงฉายภาพวิสัยทัศน์ให้ผู้ปฏิบัติงานมีความเข้าใจที่ตรงกัน สร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในองค์กร นำไปสู่การได้รับการยอมรับและร่วมกันลงมือปฏิบัติหน้าที่ในส่วนที่ตนเองรับผิดชอบเพื่อความสำเร็จร่วมกัน (ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2553) ดังนั้นผู้บริหารที่ดีจึงควรเตรียมความพร้อมและมุ่งพัฒนาองค์กรให้เจริญก้าวหน้าด้วยวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนแต่ยืดหยุ่นเป็นทั้งผู้นำและผู้ตามยึดถือคุณธรรมในการปฏิบัติงาน ตัดสินใจบนพื้นฐานของข้อมูลและบริบทได้อย่างเหมาะสม ทบทวนและปรับปรุงวิธีการดำเนินงาน และสร้างการรับรู้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนเพื่อผลลัพธ์แห่งความสำเร็จที่ยั่งยืน นอกจากนี้การบริหารสถานศึกษายังต้องคำนึงถึงเป้าหมายของการพัฒนาทรัพยากรณ์มนุษย์ตามแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2566 - 2580) ในเป้าหมายของประเด็นที่ 12 การพัฒนาการเรียนรู้ ที่มุ่งพัฒนาให้คนไทยมีการศึกษาที่มีคุณภาพมาตรฐานสากลเพิ่มขึ้น มีทักษะที่จำเป็นของโลกศตวรรษที่ 21 สามารถแก้ปัญหา ปรับตัว สื่อสาร และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิผลเพิ่มขึ้น มีนิสัยใฝ่เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพตามความถนัดและความสามารถของพหุปัญญาดีขึ้น รวมถึงเป้าหมายของประเด็นที่ 10 การปรับเปลี่ยนค่านิยมและวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์มีความพร้อมในทุกมิติตามมาตรฐานและสมดุลทั้งด้านสติปัญญา คุณธรรมจริยธรรม มีจิตวิญญาณที่ดี เข้าใจในการปฏิบัติตนปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมดีขึ้นอีกด้วย

ปัจจุบันงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษามีการศึกษาอย่างลึกซึ้งและมีการเผยแพร่บทความและผลการวิจัยอย่างแพร่หลาย อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์โลกเกิดขึ้นอย่างไม่หยุดนิ่ง ทำให้แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำที่อาจจะใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพกลับไม่ตอบโจทย์กับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ทันท่วงที ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาเกี่ยวกับ

ภาวะผู้นำในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง และสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงฉากทัศน์ ซึ่งยังไม่เคยปรากฏข้อมูลทางวรรณกรรม แนวคิด หรือทฤษฎีที่มีการเผยแพร่มาก่อน โดยจากการศึกษาสามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่า ภาวะผู้นำเชิงฉากทัศน์ หมายถึง ความสามารถของผู้นำที่สามารถปรับเปลี่ยนแนวทางการดำเนินงานขององค์กรให้มีความสอดคล้องกับสถานการณ์หรือเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอยู่ตลอดเวลา ซึ่งเน้นย้ำให้เห็นถึงภาวะผู้นำที่สามารถปรับตัวและมีความยืดหยุ่นในการบริหารงานที่แปรผันได้ แม้ว่าจะไม่มีทฤษฎีที่เป็นสากลรองรับแต่ภาวะผู้นำเชิงฉากทัศน์ มีความสอดคล้องกับทฤษฎีการบริหาร 2 ประการ คือ ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ และภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ ซึ่งเป็นทฤษฎีที่มีการศึกษาอย่างแพร่หลาย โดยสามารถนำมาต่อยอดการศึกษาและสร้างนิยามของภาวะผู้นำเชิงฉากทัศน์ได้

การเป็นผู้บริหารที่ดีนอกจากจะมีวิสัยทัศน์ที่กว้าง มีความสามารถในการบริหารงานแล้วนั้นยังต้องประกอบด้วยคุณธรรมที่ถึงพร้อมอีกด้วย ดังนั้นการบริหารโรงเรียนโดยยึดโยงกับหลักของพระพุทธศาสนาเป็นอีกหนึ่งมิติที่ควรได้รับการส่งเสริมและเผยแพร่ ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีคุณธรรมมีหลักธรรมประจำใจย่อมเป็นที่ยอมรับของบุคลากรในสถานศึกษาและเป็นศูนย์รวมจิตใจ สามารถจัดการให้งานบรรลุวัตถุประสงค์ไปด้วยดี เนื่องจากหลักธรรมของพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น ไม่เพียงสอนให้มนุษย์บริหารจัดการชีวิตตนเองได้เพียงอย่างเดียว แต่ยังสอนการบริหารจัดการบุคคล กลุ่มบุคคล และองค์กรให้ประสบผลสำเร็จได้อีกด้วย อย่างไรก็ตามปัจจุบันหากเปรียบเทียบความนิยมของสาธารณะต่อรูปแบบการบริหารงาน โดยเฉพาะด้านการศึกษา นักการศึกษามักพึ่งพิงหลักการโดยชาวตะวันตกมากกว่า และละเลยองค์ความรู้เดิมจากตะวันออก เช่น แนวทางตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา จึงทำให้องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรมทางการบริหารตามหลักพุทธธรรมขาดการพัฒนาต่อยอดและเผยแพร่ต่อสาธารณะเท่าที่ควร

จากปัญหาการวิจัยที่กล่าวมาข้างต้นจึงทำให้ผู้วิจัยมีความประสงค์ที่จะศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำเชิงฉากทัศน์ตามหลักพุทธธรรม และสังเคราะห์รูปแบบภาวะผู้นำเชิงฉากทัศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาความรู้ความสามารถและทักษะในการดำเนินงานของสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน รองรับต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาวการณ์ทุกรูปแบบทั้งในปัจจุบันและอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาตัวแปรของภาวะผู้นำเชิงฉากทัศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. เพื่อพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงฉากทัศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. เพื่อยืนยันรูปแบบภาวะผู้นำเชิงฉากทัศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (mixed method) เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) และเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) มีรายละเอียดดังนี้

1. ขอบเขตการวิจัย คือ 1) การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงฉากทัศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งรวบรวมจากเอกสาร ผลงานวิจัย หนังสือ บทความวิชาการวารสารและเว็บไซต์ต่างๆ โดยทำการวิเคราะห์เอกสาร ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศนอกจากนี้ยังได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งเป็นนักวิชาการในสถาบันการศึกษาและนักบริหารการศึกษา และการประเมินรูปแบบภาวะผู้นำเชิงฉากทัศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) ประชากรและกลุ่มตัวอย่างประชากรสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ โรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 26,766 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโรงเรียนโดย วิธีการสุ่มแบบแบ่งประเภท (stratified random sampling) โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากตารางประมาณขนาดของกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 379 โรงเรียน กำหนดผู้ให้ข้อมูลครั้งนี้เป็น ผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือรองผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือรักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 1 คน และครู จำนวน 1 คน ในโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมทั้งสิ้นจำนวน 758 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล 3 ประเภท คือ 1) แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (semi-structured interview) ผู้วิจัยพัฒนามาจากการทบทวนวรรณกรรม เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ในการค้นคว้าเกี่ยวกับตัวแปร รูปแบบภาวะผู้นำเชิงฉากทัศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ 2) การวิเคราะห์องค์ประกอบและรูปแบบภาวะผู้นำเชิงฉากทัศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยใช้

แบบสอบถามความคิดเห็น (opinionnaire) สอบถามผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือรองผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือรักษาการในตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ การสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แต่ละขั้นตอนการดำเนินการมีรายละเอียด ดังนี้ ขั้นที่ 1 การค้นคว้าตัวแปรที่เกี่ยวกับองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงฉากทัศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (semi-structured interview) ขั้นที่ 2 การวิเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงฉากทัศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เครื่องมือในการวิจัย คือแบบสอบถามความคิดเห็น (opinionnaires) ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงฉากทัศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ขั้นที่ 3 การสร้างรูปแบบที่เหมาะสม ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้นำองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิง ฉากทัศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ได้จากการวิเคราะห์องค์ประกอบ (factor analysis) โดยการวิเคราะห์แบบองค์ประกอบเชิงสำรวจ (EFA) ด้วยวิธีสกัดปัจจัย (PCA) มาสร้างร่างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้แนวทางภาวะผู้นำเชิงฉากทัศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ขั้นที่ 4 การตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบภาวะผู้นำเชิงฉากทัศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ มีขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลตามรายละเอียด ดังนี้ 1) ผู้วิจัยทำหนังสือคำร้องถึงคณบดีคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยผ่านที่ปรึกษาและประธานคณะกรรมการหลักสูตร ในการทำหนังสือเพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลในการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยตนเอง 2) ผู้วิจัยทำหนังสือคำร้องถึงคณบดีคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในการทำหนังสือเพื่อขอความอนุเคราะห์ไปถึงผู้อำนวยการสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง (try out) เพื่อแจ้งให้ทราบวัตถุประสงค์และขอความร่วมมือในการจัดเก็บข้อมูล 3) ผู้วิจัยทำหนังสือคำร้องถึงคณบดีคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในการทำหนังสือเพื่อขอความอนุเคราะห์ไปถึงผู้อำนวยการสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 379 โรงเรียน จำนวนแบบสอบถามความคิดเห็น (opinionnaire) 758 ฉบับ เพื่อดำเนินการเก็บข้อมูลใน

ระหว่างวันที่ 1 พฤษภาคม 2567 ถึง 31 มิถุนายน 2567 4) ในการเก็บข้อมูลแบบสอบถามความคิดเห็น (opinionnaire) ผู้วิจัยจัดส่ง และรับคืนแบบสอบถามด้วยตนเองสำหรับโรงเรียนที่สามารถดำเนินการได้ แต่สำหรับโรงเรียนที่ติดขัดด้วยข้อจำกัดด้านเวลา และระยะทาง ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการส่งแบบสอบถามที่จัดทำด้วย Google Form ทางอีเมล์ และหากพบว่าผู้ให้ข้อมูลยังไม่ส่งแบบสอบถามตามกำหนด ผู้วิจัยจะส่งแบบสอบถามขอความร่วมมืออีกครั้ง 5) ผู้วิจัยทำหนังสือคำร้องถึงคณบดีคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในการทำหนังสือเพื่อขอความอนุเคราะห์จากผู้เชี่ยวชาญ ในการตอบแบบสอบถามความคิดเห็น (opinionnaire) เพื่อยืนยันรูปแบบภาวะผู้นำเชิงฉากทัศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 11 คน เพื่อดำเนินการเก็บข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้เป็นไปอย่างถูกต้องตามหลักระเบียบวิธีวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้ 1) การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสรุปเป็นตัวแปรที่ศึกษา 2) การวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อหาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงฉากทัศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ใช้สถิติดังนี้ (1) การวิเคราะห์ สถานภาพส่วนตัวของผู้ออกแบบสอบถาม ใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (percentage) (2) การวิเคราะห์ค่า ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามปลายปิดแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ใช้ค่ามัชฌิมเลขคณิต (arithmetic means) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ทั้งนี้ ในการวิเคราะห์ถือว่าค่ามัชฌิมเลขคณิตของคะแนนที่ได้ จากแบบสอบถาม ของผู้ให้ข้อมูลตกอยู่ในช่วงระดับความคิดเห็นใด ก็แสดงว่าผู้ให้ข้อมูลเห็นด้วยกับองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงฉากทัศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในระดับนั้น โดยกำหนดเกณฑ์ในการวิเคราะห์ตามแนวคิดของเบสท์ (3) การวิเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงฉากทัศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบ (factor analysis) โดยการวิเคราะห์แบบองค์ประกอบเชิงสำรวจ (EFA) ด้วยวิธีสกัดปัจจัย (PCA) เพื่อให้ได้ตัวแปรที่สำคัญซึ่งถือเกณฑ์การเลือกตัวแปรที่เข้าอยู่ในปัจจัยตัวใดตัวหนึ่งโดยพิจารณาค่าความแปรปรวนของตัวแปร (eigenvalue) มากกว่าหรือเท่ากับ 1 และถือเอาค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (factor loading) ของตัวแปรแต่ละตัวขององค์ประกอบนั้นมีค่าตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป 3) การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสร้างรูปแบบโดยนำองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงฉากทัศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมาร่างรูปแบบโดยอาศัยแนวคิด ทฤษฎีจากการทบทวนจากวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้รูปแบบภาวะผู้นำเชิงฉากทัศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัด

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 4) การวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบภาวะผู้นำเชิงฉากทัศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน การประเมินและตรวจสอบรูปแบบด้วยหลักเกณฑ์การประเมินของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) The joint Committee on Standards for Educational Evaluation ประกอบด้วย มาตรฐาน 4 ด้านคือ 1) มาตรฐานด้านอรรถประโยชน์ (utility) 2) มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ (feasibility) 3) มาตรฐานด้านความเหมาะสม (propriety) และ 4) มาตรฐานความถูกต้องของการประเมิน (accuracy) จากความคิดเห็นและประสบการณ์ของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้แบบสอบถามเพื่อปรับปรุงรูปแบบให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงฉากทัศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า มีจำนวน 5 องค์ประกอบ 60 ตัวแปร คือ องค์ประกอบที่ 1 ลักษณะผู้นำตามฉากทัศน์ องค์ประกอบที่ 2 หลักพุทธธรรมของผู้บริหารตามฉากทัศน์ องค์ประกอบที่ 3 การร่วมกันกำหนดฉากทัศน์ องค์ประกอบที่ 4 การปฏิบัติงานตามฉากทัศน์ และองค์ประกอบที่ 5 การเผยแพร่ฉากทัศน์ และสามารถอธิบายรายละเอียดขององค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงฉากทัศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ตรวจสอบโดยใช้สถิติตรวจสอบตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันโดยพิจารณาค่าจาก Kaiser - Meyer - Olkin Measure of Sampling Adequacy : KMO statistic อยู่ระหว่าง 0 ถึง 1 และทดสอบสถิติ Bartlett’s Test of Sphericity ใช้ทดสอบตัวแปรต่างๆ ว่ามีความสัมพันธ์กันหรือไม่ จากการวิเคราะห์องค์ประกอบ ได้ผลดังตาราง 1

ตาราง 1 แสดงผลการทดสอบความเหมาะสมของเมตริกซ์ในการวิเคราะห์องค์ประกอบ

KMO and Bartlett’s Test		
Kaiser - Meyer - Olkin Measure of Sampling Adequacy.		0.961
Bartlett’s Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	101499.076
	df	7140
	Sig.	0.000

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลตารางที่ 1 พบว่า KMO (Kaiser - Meyer - Olkin Measure of Sampling Adequacy.) มีค่าเท่ากับ 0.949 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.80 และมีค่าเข้าใกล้ 1.00 หมายถึง

ข้อมูลมีความเหมาะสมเพียงพอในการนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) ต่อไปได้ และเมื่อทดสอบสมมติฐานด้วย Bartlett's Test of Sphericity พบว่า มีค่า Chi-Square เท่ากับ 91351.701 และค่า Sig เท่ากับ 0.000 ซึ่งน้อยกว่า .05 จึงปฏิเสธ H_0 และยอมรับ H_1 หมายความว่า ตัวแปรที่เกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงฉากทัศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความสัมพันธ์กัน และเป็นข้อมูลที่เหมาะสมในการนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) ต่อไป

2. ผลการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงฉากทัศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ลักษณะผู้นำตามฉากทัศน์ หลักพุทธธรรมของผู้บริหารตามฉากทัศน์ การร่วมกันกำหนดฉากทัศน์ การปฏิบัติงานตามฉากทัศน์ และการเผยแพร่ฉากทัศน์

3. ผลการยืนยันรูปแบบภาวะผู้นำเชิงฉากทัศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า จากการยืนยันรูปแบบองค์ประกอบจำนวน 5 องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงฉากทัศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมแล้ว รูปแบบองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงฉากทัศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีมาตรฐานด้านอรรถประโยชน์ มีมาตรฐานด้านความเป็นไปได้มีมาตรฐานด้านความเหมาะสม และมีมาตรฐานความถูกต้องของการประเมิน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าความแปรปรวนของภาวะผู้นำเชิงฉากทัศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

องค์ประกอบ (Component)	Extraction Sums of Squared Loadings			Rotation Sums of Squared Loadings		
	ค่าความแปรปรวน (Eigenvalue)	ค่าร้อยละของความแปรปรวน (% of Variance)	ค่าร้อยละสะสมของความแปรปรวน (Cumulative % of Variance)	ค่าความแปรปรวน (Eigenvalue)	ค่าร้อยละของความแปรปรวน (% of Variance)	ค่าร้อยละสะสมของความแปรปรวน (Cumulative % of Variance)
1*	47.347	47.826	47.826	13.304	13.439	13.439

2*	5.389	5.444	53.269	10.077	10.179	23.618
3*	3.265	3.298	56.567	9.115	9.207	32.825
4*	2.581	2.607	59.174	8.851	8.941	41.765
5*	2.273	2.296	61.470	8.698	8.786	50.551
6	2.005	2.025	63.495	4.358	4.402	54.953
7	1.624	1.641	65.136	4.018	4.058	59.011
8	1.500	1.515	66.651	3.394	3.428	62.439
9	1.398	1.412	68.063	2.843	2.872	65.311
10	1.324	1.337	69.400	2.258	2.280	67.591
11	1.278	1.291	70.691	1.694	1.711	69.302
12	1.158	1.170	71.861	1.628	1.645	70.947
13	1.121	1.133	72.994	1.623	1.640	72.586
14	1.112	1.123	74.117	1.515	1.531	74.117

จากตารางที่ 2 พบว่า ในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจภาวะผู้นำเชิงฉากทัศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการสกัดปัจจัยด้วยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (Factor Extraction Method : Principal Component Analysis: PCA) และการหมุนแกนแบบแวริแมกซ์ (Varimax Rotation) มีองค์ประกอบที่มีค่าไอเกน (Eigenvalue) ที่มากกว่า 1.00 ตามแนวคิดของ Kaiser จำนวน 14 องค์ประกอบ ซึ่งสามารถอธิบายความแปรปรวนรวมได้ทั้งหมดเท่ากับร้อยละ 74.117 และเมื่อพิจารณาความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalues) ที่มากกว่า 1.00 ในการเลือกองค์ประกอบจากจำนวนตัวแปรทั้งหมดในแต่ละองค์ประกอบที่ต้องมีตัวแปรบรรยายองค์ประกอบนั้นๆ ตั้งแต่ 3 ตัวแปรขึ้นไป ตามแนวคิดของ Kaiser และมีค่าน้ำหนักปัจจัยแต่ละตัว (Factor Loading) ในแต่ละตัวแปรตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปนั้น พบว่า มีจำนวน 5 องค์ประกอบเท่านั้นที่เป็นไปตามเกณฑ์การพิจารณา

ในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจภาวะผู้นำเชิงฉากทัศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 99 ตัวแปร ด้วยสถิติการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis : EFA) พบว่า องค์ประกอบที่เป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้นแต่ละองค์ประกอบ (Component) มีค่าไอเกน (Eigenvalue) ที่มากกว่า 1.00 ตามแนวคิดของ Kaiser ค่าน้ำหนักปัจจัยแต่ละตัว (Factor Loading) มากกว่า 0.50 และในแต่ละองค์ประกอบมีตัวแปรอธิบายมากกว่า 3 ตัวขึ้นไป ซึ่งสรุปได้ว่า ตัวแปรภาวะผู้นำเชิงฉากทัศน์ตามหลักพุทธธรรม จำนวน 99 ตัวแปร สามารถวิเคราะห์องค์ประกอบได้ 5 องค์ประกอบ 60 ตัวแปร แผนภาพที่ 1

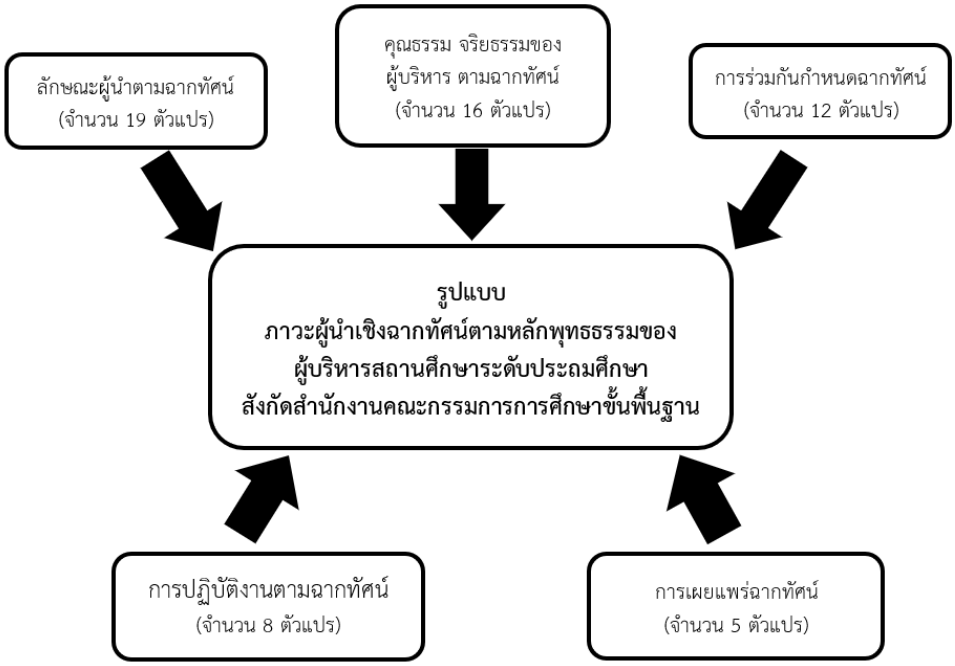

แผนภาพที่ 1 รูปแบบภาวะผู้นำเชิงฉากทัศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ผลการศึกษาตัวแปรภาวะผู้นำเชิงฉากทัศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีจำนวน 60 ตัวแปร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของภิญโญ ทองมี ได้ทำการวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำทางจริยธรรมเชิงพุทธ ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะภาวะผู้นำทางจริยธรรมเชิงพุทธที่ผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัตินั้นมีอยู่ในระดับมาก คือ ด้านมัททวะ ด้านขันติ ด้านอวิหิงสา ด้านตปะ ด้านปริจจาคะ และด้านอักโกธะ ระดับปานกลาง คือ ด้านศีล และระดับน้อย คือ ด้านอวิโรธนะ ด้านอาชชวะ และด้านทาน (ภิญโญ ทองมี, 2562) และสอดคล้องกับงานวิจัยของศศิวิมล ภู่พวง ได้ทำการวิจัยเรื่องการบริหารจัดการเชิงพุทธของมหาวิชชาลัยพุทธเศรษฐศาสตร์ ศึกษาการบริหารจัดการเชิงพุทธด้านการศึกษาของโรงเรียนชาวนาพุทธเศรษฐศาสตร์และสร้างต้นแบบการบริหารจัดการเชิงพุทธด้านการศึกษาสำหรับสถานศึกษานอกระบบ ผลการศึกษา พบว่า การบริหารจัดการเชิงพุทธของมหาวิชชาลัยพุทธเศรษฐศาสตร์มีโครงสร้างการบริหารออกเป็น 3 ส่วน คือ โรงเรียนชาวนาพุทธเศรษฐศาสตร์ โรงเรียนชีวกานุสรณ์ และโรงเรียนสืบศิลป์ถิ่นล้านนา การบริหารจัดการเชิงพุทธของมหาวิชชาลัยพุทธเศรษฐศาสตร์เป็นการบริหารจัดการที่ผสมผสานระหว่างการนำศาสตร์การจัดการสมัยใหม่ แล้วนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการ ได้แก่ (1) อริยสัจจ์ 4 (2) สัมมัปปธาน 4 (3) สุจริต 3 (4) สังคหพละ

4 (5) เวสารัชชกรณะ 5 (6) สัปปุริสธรรม 7 (7) ทศพิธราชธรรม 10 (8) พรหมวิหารธรรม 4 (9) กาลามสูตร (10) ทิฏฐธัมมิกัตถะ 4 และ (11) สังคหวัตถุ 4 2. การบริหารจัดการเชิงพุทธด้านการศึกษาของโรงเรียนชาวนาพุทธเศรษฐศาสตร์ (ศศิวิมล ภู่พวง, 2563) และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุพิศ ศรีบัว และจุฬาพรรณภรณ์ ธนะแพทย์ ได้ศึกษาการบริหารเชิงพุทธเป็นการนำหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนามาใช้ในด้านการบริหารโดยเน้นที่หลักการบริหาร รูปแบบการบริหารตามแนวทางของพุทธเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการบริหารซึ่งมี 3 ประการ คือ 1) อัตตาธิปไตย 2) โลกาธิปไตย และ 3) ธรรมาธิปไตย (สุพิศ ศรีบัว และจุฬาพรรณภรณ์ ธนะแพทย์, 2563)

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ผลการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงฉากทัศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า การวิเคราะห์ตัวแปรองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงฉากทัศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา จากกลุ่มตัวอย่าง พบว่า มีจำนวน 5 องค์ประกอบ 60 ตัวแปร คือ องค์ประกอบที่ 1 ลักษณะผู้นำตามฉากทัศน์ จำนวน 19 ตัวแปร องค์ประกอบที่ 2 หลักพุทธธรรมของผู้บริหารตามฉากทัศน์ จำนวน 16 ตัวแปร องค์ประกอบที่ 3 การร่วมกันกำหนดฉากทัศน์ จำนวน 12 ตัวแปร องค์ประกอบที่ 4 การปฏิบัติงานตามฉากทัศน์ จำนวน 8 ตัวแปร และองค์ประกอบที่ 5 การเผยแพร่ฉากทัศน์ จำนวน 5 ตัวแปร และสามารถอธิบายรายละเอียดขององค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงฉากทัศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวิรัตน์ ผดุงชีพ และคณะ ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธในประเทศไทย สรุปผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธในประเทศไทย ประกอบด้วยคุณลักษณะ 7 ด้าน ได้แก่ 1) คุณลักษณะทางร่างกาย 2) ด้านคุณลักษณะทางบุคลิกภาพ 3) ด้านคุณลักษณะทางนิสัยส่วนตัว 4) ด้านคุณลักษณะทางสังคม 5) ด้านมีบารมี 6) ด้านคำนึงถึงความแตกต่างของแต่ละบุคคล 7) ด้านกระตุ้นปัญญา (วิรัตน์ ผดุงชีพ และคณะ, 2564) และสอดคล้องกับงานวิจัยของบรรจง ลาวะลี ได้ทำการวิจัยเรื่องภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาจากการศึกษาแนวคิดองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ ผลการวิจัยพบว่า การนำหลักพุทธธรรมมาบูรณาการในการบริหารสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จจึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง ด้วยเหตุนี้ในการปฏิบัติงานของผู้บริหารควรมีหลักธรรมในการปฏิบัติงานให้ประสบผลสำเร็จ คือความมุ่งหมายให้เกิดผลนั้นควรยึดหลักอิทธิบาท 4 เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน หลักดังกล่าวมีองค์ประกอบดังนี้ ฉันทะ (ความพอใจรักใคร ในสิ่งนั้น) วิริยะ (การกระทำบ่อยๆ ในสิ่งนั้น) จิตตะ (การคิดสิ่งนั้น) และวิมังสา (ประเมิน นิเทศ ทบทวน) ในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาที่มี (บรรจง ลาวะลี, 2566)

3. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ผลการยืนยันรูปแบบภาวะผู้นำเชิงฉากทัศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นต่อรูปแบบภาวะผู้นำเชิงฉากทัศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษามาตรฐานด้านอรรถประโยชน์ มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ มาตรฐานด้านความเหมาะสม และมาตรฐานความถูกต้องของการประเมิน และ จำนวน 5 คน มีความเห็นตรงกันว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงฉากทัศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 5 องค์ประกอบ มีมาตรฐานด้านอรรถประโยชน์ จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 100 มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 100 มาตรฐานด้านความเหมาะสม จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 100 มาตรฐานความถูกต้องของการประเมิน จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 100 จากการยืนยันรูปแบบองค์ประกอบจำนวน 5 องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงฉากทัศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมแล้วรูปแบบองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงฉากทัศน์ ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีมาตรฐานด้านอรรถประโยชน์ มีมาตรฐานด้านความเป็นไปได้ มีมาตรฐาน ด้านความเหมาะสม และมีมาตรฐานความถูกต้องของการประเมิน และสอดคล้องกับงานวิจัยของสมชาย แก้วเจริญ การพัฒนารูปแบบภาวะผู้นาเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัย พบว่า การประเมินความเป็นไปได้และการนำไปใช้ประโยชน์ของรูปแบบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความเป็นไปได้ โดยรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด (สมชาย แก้วเจริญ, 2562) และสอดคล้องกับงานวิจัยของนพมาศ วรผาบ และคณะ ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ ภาค 11 ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กมีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (นพมาศ วรผาบ และคณะ, 2565) และสอดคล้องกับงานวิจัยของอัมรอน ดาระแน ได้ทำการวิจัย รูปแบบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1 ผลการวิจัยพบว่าการประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1 พิจารณาตามเกณฑ์การประเมินทางการศึกษา 4 มาตรฐานที่พัฒนาขึ้นโดยคณะกรรมการพัฒนาเกณฑ์มาตรฐานการประเมินทางารศึกษา พบว่า รูปแบบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความถูกต้องครอบคลุมมีประสิทธิภาพมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านความเป็นไปได้และด้านความเหมาะสม และด้านความเป็นประโยชน์มีประสิทธิภาพน้อยที่สุด (อัมรอน ดาระแน, 2567)

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยขอนำเสนอองค์ความรู้ใหม่ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงรูปแบบภาวะผู้นำเชิงฉากทัศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน แต่ละองค์ประกอบมีรายละเอียดดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 การประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร กิจกรรมทางการบริหารงานบุคคลที่เกี่ยวกับวิธีการที่ซึ่งหน่วยงานพยายามที่จะกำหนดให้ทราบแน่ ชัดว่าบุคลากรของตนสามารถปฏิบัติงานได้ประสิทธิภาพดีมากน้อย เพียงใด โดยมีการพิจารณาร้องทุกข์เพื่อสร้างความยุติธรรม มีการดำเนินการทางวินัย และการออกจากราชการ มีการให้ความยุติธรรม ความมั่นคงในงานมีการติดตามตรวจสอบการปฏิบัติงานเพื่อช่วยเหลือและให้ คำแนะนำ มีการการปรับปรุง ประสิทธิภาพแผนการพัฒนารายบุคคลมีการประเมินการปฏิบัติงานเพื่อแก้ไขปรับปรุงและพัฒนาบุคคลในการปฏิบัติงานมีการกำหนดวิธีและเกณฑ์การประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร มีการอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานมีการตรวจสอบปรับปรุง ประสิทธิภาพแผนการดำเนินงาน

องค์ประกอบที่ 2 การสรรหา คัดเลือกบุคลากร กระบวนการสำคัญที่องค์กรใช้เพื่อหาและคัดเลือกบุคคลที่มีความสามารถเหมาะสมกับตำแหน่งงานที่ว่าง หรือตำแหน่งงานที่ต้องการเติบโตพัฒนา ซึ่งการสรรหาบุคลากรเรียกได้ว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมากในการสร้างทีมงานที่แข็งแกร่งและสนับสนุนเป้าหมายขององค์กร โดยมีการส่งเสริมสนับสนุนการปฏิบัติงาน มีการจัดสวัสดิการนอกเหนือจากสวัสดิการของรัฐเพื่อสร้างขวัญกำลังใจให้กับบุคลากร มีการประเมินผลลัพธ์แผนงานสำหรับค่าตอบแทนบุคลากร มีการเลื่อนขั้นเงินเดือน มีความเป็นธรรมในสภาพการทำงาน มีการบริหารค่าจ้างและสวัสดิการ มีการให้ข้อเสนอแนะแก่ผู้มีอำนาจในการเพิ่มเงินเดือนเลื่อนตำแหน่งมี

สภาพการทำงานที่ดี มีการจัดสรรทุนสำหรับพัฒนาบุคลากรมีการทำให้ พนักงานมีความสุขในการดำรงชีวิตหลังจากหมดอายุการทำงานจากองค์กร

องค์ประกอบที่ 3 การสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน พฤติกรรมการทำงานของบุคคลที่มีความมุ่งหวังอย่างแรงกล้า เพื่อให้การปฏิบัติตามภารกิจสำเร็จเรียบร้อย ราบรื่น มีประสิทธิภาพสูงสุด ถึงแม้จะมีปัญหาหรือ อุปสรรคต่างๆ มาขวางกั้น บุคคลนั้นก็ไม่ย่อท้อ โดยมีการส่งเสริมสนับสนุนการปฏิบัติงาน มีการจัดสวัสดิการนอกเหนือจากสวัสดิการของรัฐเพื่อสร้างขวัญกำลังใจให้กับบุคลากร มีการยอมรับและสร้างความเชื่อมั่นในความสามารถบุคลากร มีการสร้างพนักงานสัมพันธ์ และแรงงานสัมพันธ์ มีการกำหนดนโยบายค่าตอบแทน ผลประโยชน์ และสวัสดิการต่างๆ

องค์ประกอบที่ 4 การวางแผนการปฏิบัติงาน ขั้นตอนการกำหนดแผนงาน กิจกรรมในการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งจะต้องมีการระบุผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ ตลอดจนระยะเวลาในการดำเนินงาน โดยมีการจัดทำแผนทรัพยากรมนุษย์ มีการบริการหาวัสดุ อุปกรณ์ มีการบริหารงบประมาณ มีการจัดทำข้อมูลบุคลากรอย่างเป็นระบบ มีการแจ้งและชี้แจงนโยบายการปฏิบัติงานให้ผู้ปฏิบัติงานทราบ มีการนำกฎระเบียบออกมาใช้ และการรักษากฎระเบียบมีงานเลขานุการคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) อ.ก.ค.ศ.เขตพื้นที่การศึกษามีงานบำเหน็จความชอบ และทะเบียนประวัติ

องค์ประกอบที่ 5 การพัฒนาความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน แนวทางหรือกระบวนการที่มีแบบแผนที่เสริมสร้าง และปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องของบุคคลนั้นๆ ให้ดีมากขึ้นทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา เป็นต้น เพื่อให้เป็นที่การสร้างภาพลักษณ์ที่ดี สร้างความน่าเชื่อถือแก่ผู้อื่น โดยมีการพัฒนาบุคคลเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการบริหารบุคคล มีการจัดกิจกรรมที่ปลูกฝังให้บุคลากรรักในโรงเรียนของตน มีการสร้างขวัญกำลังใจมีการศึกษาดูงานในสถานศึกษาหรือหน่วยงานอื่นๆ มีการส่งเสริมให้บุคลากรจัดทำแผนการพัฒนารายบุคคลมีการจัดอบรมเพื่อสร้างเจตคติที่ดีของบุคลากร

องค์ประกอบที่ 6 การร่วมกันวางแผนอัตรากำลัง กระบวนการที่ใช้ในการวางแผนและจัดการบริหารทรัพยากรบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้มีจำนวนและคุณภาพที่เหมาะสมโดยมีการวางแผนอัตรากำลัง มีการให้บุคลากรได้มีส่วนร่วมในการวางแผนงานมีการจัดทำแผนภูมิองค์การ มีการเกลี่ยอัตรากำลังข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา มีการวางแผนการพัฒนา

บทสรุป

จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) เพื่อสกัดตัวแปรองค์ประกอบที่สำคัญ โดยการวิเคราะห์ด้วยวิธีวิเคราะห์ความน่าจะเป็นสูงสุด (Maximum

Likelihood) ซึ่งปรากฏว่าได้องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงฉากทัศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งหมด 6 องค์ประกอบ ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 การประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์ประกอบที่ 2 การสรรหา คัดเลือกบุคลากร องค์ประกอบที่ 3 การสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน องค์ประกอบที่ 4 การวางแผนการปฏิบัติงาน องค์ประกอบที่ 5 การพัฒนาความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน และองค์ประกอบที่ 6 การร่วมกันวางแผนอัตรากำลัง เป็นแนวทางในการพัฒนาความรู้ความสามารถและทักษะในการดำเนินงานของสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน รองรับต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาวการณ์ทุกรูปแบบทั้งในปัจจุบันและอนาคตต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรนำรูปแบบภาวะผู้นำเชิงฉากทัศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา ไปใช้ในการบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการจัดการศึกษาในการพัฒนาความรู้ความสามารถและทักษะในการดำเนินงานของสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน รองรับต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาวการณ์ทุกรูปแบบทั้งในปัจจุบันและอนาคตต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ควรมีการศึกษาเชิงเปรียบเทียบระหว่างรูปแบบภาวะผู้นำเชิงฉากทัศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีการบริหารงานวิชาการแตกต่างกัน ระหว่างสถานศึกษาขนาดเล็ก และสถานศึกษาขนาดใหญ่

2. ติดตามผลใช้รูปแบบภาวะผู้นำเชิงฉากทัศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อสรุปเป็นองค์ความรู้ที่สมบูรณ์ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

นพมาศ วรผาบ และคณะ. (2565). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11. *วารสารการศึกษาพุทธศาสตร์และการวิจัย, 8(3):* 25–40.

บรรจง ลาวะลี. (2566). ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา. *วารสารวนัมฎองแหรกพุทธศาสตรปริทรรศน์, 10(2):* 157-172.

ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2553). *ผู้นำเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ: กระบวนทัศน์ใหม่และผู้นำใหม่ทางการศึกษา.* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภิญโญ ทองมี. (2562).รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำทางจริยธรรมเชิงพุทธสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา.* มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วิรัตน์ ผดุงชีพ และคณะ. (2564). การพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธในประเทศไทย. *วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 8(1):* 286-296.

ศศิวิมล ภู่พวง และคณะ. (2563). การบริหารจัดการเชิงพุทธของมหาวิชชาลัยพุทธเศรษฐศาสตร์. *วารสารวิชาการเครือข่ายบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ, 10(2):* 63-78.

สมชาย แก้วเจริญ. (2562). การพัฒนารูปแบบภาวะผู้นาเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยปทุมธานี.

สาคร สุขศรีวงศ์. (2558). *การจัดการจากมุมมองนักบริหาร.* (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพมหานคร: จี.พี. ไซเบอร์พริ้นท์.

สุพิศ ศรีบัว และจุฬาพรรณภรณ์ ธนะแพทย์. (2563). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงพุทธกับการบริหารสถานศึกษา. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 5(3):* 591-604.

อัมรอน ดาระแน. (2567). รูปแบบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1. *วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.* มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and psychological measurement, 30(3):* 607-610.

การพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดเพื่อสร้างเสริมสังคมคุณธรรมของผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

Designing a Thinking-Based Learning Ecosystem to Promote Moral Citizenship in Upper Secondary Education

[1*]**มณฑา จำปาเหลือง** Monta Jumpaluang
[2**]**เกรียงไกร จริยะปัญญา** Kriangkrai Jariyapanya
[3***]**ปริตา สงวนทรัพย์** Parita Sanguansap
[1,3]คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่
[1,3]Faculty of Education and Liberal Arts, Hatyai University
[2]คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ, มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
[2]Faculty of Information Technology, Phetchaburi Rajabhat University
[*]First author, e-mail: Monta.Jumpaluang@gmail.com
[**]Corresponding author, e-mail: [***]parita.benzin17@gmail.com

Received May 19, 2025; **Revised** June 5, 2025; **Accepted:** November 17, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความรู้ ความเข้าใจ ด้วยการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรมของผู้เรียนหลังทำกิจกรรมการคิด 6 กิจกรรม ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research) กลุ่มเป้าหมายการวิจัย คือ นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายจาก 2 โรงเรียนในจังหวัดเพชรบุรี จำนวน 58 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามเชิงสถานการณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าที และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนโรงเรียนท่ายางวิทยา และโรงเรียนวัดจันทราวาส (ศุขประสารราษฎร์) มีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับคุณธรรมโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 4.43; $\bar{x}$ = 4.35) ตามลำดับ มีความแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (t=0.975 Sig. = 0.352) ซึ่งการพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดทั้ง 6 รูปแบบ ได้แก่ การคิดระบุประเด็นคุณธรรม การคิดเปรียบเทียบ การ

คิดลงความเห็น การวิเคราะห์และตีความ ค่ายการคิดสร้างสรรค์พฤติกรรมคุณธรรม และการเล่าเรื่องคุณธรรม ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ สะท้อนคิด และแสดงพฤติกรรมคุณธรรมได้อย่างเป็นรูปธรรม ส่งผลให้เกิดนักเรียนต้นแบบคุณธรรม และสื่อสร้างสรรค์ที่เผยแพร่คุณธรรมสู่สาธารณะ ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในบริบทโรงเรียนอื่นได้อย่างมีประสิทธิผลและมีประสิทธิภาพ
คำสำคัญ: กระบวนการคิด; ระบบนิเวศการเรียนรู้; สังคมคุณธรรม

Abstract

This research article aimed to investigate the level of knowledge and understanding of moral values among upper secondary school students through the application of moral reasoning after participating in six structured thinking activities. The study employed a mixed methods research design, with the target group consisting of 58 upper secondary students from two schools in Phetchaburi Province. Data collection was conducted using a moral-situation-based questionnaire. Statistical methods used included mean, standard deviation, t-test, and content analysis. The findings revealed that students from Thayang Witthaya School and Wat Chantharawat (Sukprasarnrat) School demonstrated a high level of knowledge and understanding of moral values, with mean scores of ($\bar{x}$ = 4.43 and $\bar{x}$ = 4.35) respectively. The difference was not statistically significant (t = 0.975, Sig. = 0.352). The integration of a moral learning ecosystem through six thinking processes-Comparing Thinking, Inferring Thinking, Analysis & Interpretation, Moral Behavior Creativity Camp, and Moral Storytelling-played a key role in promoting students' participation, reflective thinking, and moral behavior expression. As a result, students developed into moral role models capable of producing creative media that disseminates moral values to the wider community. This approach can be effectively and efficiently adapted for implementation in other school contexts.
Keywords: Thinking Process; Learning Ecosystem; Moral Society

บทนำ

ในยุคปัจจุบันที่โลกเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เยาวชนไทยต้องเผชิญกับปัญหาการลดลงของคุณธรรมและจริยธรรม ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคม การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเป็นช่วงวัยที่มีพัฒนาการทางความคิดสูงและเหมาะสมต่อการพัฒนา

คุณลักษณะด้านคุณธรรมอย่างเป็นระบบ อย่างไรก็ตาม ระบบการศึกษาในโรงเรียนยังคงเน้นการเรียนรู้เชิงวิชาการมากกว่าการพัฒนา “คนดี” ส่งผลให้ผู้เรียนขาดระบบคิดที่นำไปสู่การตัดสินใจอย่างมีจริยธรรมในชีวิตจริง (บุญชม ศรีสะอาด, 2555; ประเวศ วะสี, 2551)

ระบบนิเวศการเรียนรู้ (Learning Ecosystem) เป็นแนวคิดที่มีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องเพื่อตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยี โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของกลุ่มบุคคลที่มีชีวิต ได้แก่ นักเรียน ครอบครัว โรงเรียน ครู และชุมชน กับการออกแบบบรรยากาศการเรียนรู้ที่ไม่มีชีวิต เช่น สื่อ เทคโนโลยี เนื้อหา และกิจกรรม เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก (นริศนา ใจคง และสิริกานต์ แก้วคงทอง, 2564; Holgado & Penalvo, 2017) แนวคิดดังกล่าวเชื่อมโยงกับแนวทางการพัฒนาคุณธรรมที่ต้องการสร้างผู้เรียนให้เป็น “พลเมืองคุณธรรม” ด้วยการใช้กระบวนการคิดเชิงเหตุผล เช่น การคิดเปรียบเทียบ การคิดวิเคราะห์ และการเล่าเรื่อง (Storytelling) ทั้งนี้ แนวคิดเกี่ยวกับ “ระบบนิเวศการเรียนรู้” (Learning Ecosystem) ได้รับการขยายความว่าเป็นสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงแบบเครือข่าย (networked learning) โดยผู้เรียนมีบทบาทร่วมกันในการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ผ่านการปฏิสัมพันธ์ทั้งในห้องเรียนและพื้นที่ดิจิทัล เพื่อสร้าง “ผู้เรียนที่เรียนรู้ตลอดชีวิต” ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Thomas & Brown (2011) ที่ชี้ว่าการเรียนยุคใหม่ต้องใช้เครือข่ายความรู้แบบเปิดที่ยืดหยุ่น อีกทั้งสอดคล้องกับแนวคิด Connectivism ของไซเมนส์ที่เสนอว่าการเรียนรู้เกิดจากการเชื่อมโยงข้อมูล ความรู้ และทรัพยากรทั้งที่เป็นบุคคลและไม่ใช่บุคคลเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ ซึ่งล้วนเป็นทักษะจำเป็นของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การสื่อสาร และการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล (Siemens, 2005) แนวคิดเหล่านี้จึงเป็นกรอบสำคัญในการออกแบบระบบนิเวศการเรียนรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ที่ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนา “พฤติกรรมคุณธรรม” อย่างเป็นระบบและยั่งยืน

การบูรณาการระบบนิเวศการเรียนรู้เข้ากับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมจำเป็นต้องอาศัยกลไกสำคัญ คือ “กระบวนการคิดเชิงเหตุผล” ซึ่งครอบคลุมทั้งการคิดเปรียบเทียบ การคิดวิเคราะห์ การคิดลงความเห็น และการสร้างเรื่องเล่า (storytelling) ที่สะท้อนคุณค่าทางจริยธรรม (Krulik & Rudnick, 1995) นอกจากนี้ แนวทางดังกล่าวยังต้องอิงกับบริบทของพื้นที่ โดยเฉพาะการเชื่อมโยงกับผู้นำชุมชน วัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของ “ระบบนิเวศการเรียนรู้เชิงพื้นที่” ที่ยืดหยุ่นและสอดคล้องกับทรัพยากรของแต่ละโรงเรียนและชุมชน (Kondratova et al., 2017) จากการลงพื้นที่ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดเพชรบุรี พบว่าแต่ละโรงเรียนมีแนวทางในการส่งเสริมคุณธรรมที่หลากหลายตามบริบท เช่น การเชื่อมโยงกับชุมชน วัด หรือครอบครัว ส่งผลให้ระบบนิเวศการเรียนรู้สามารถปรับตามทรัพยากรท้องถิ่น และกระตุ้นการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Kondratova et al., 2017) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Dewey (1963) ที่เน้นการเรียนรู้ผ่าน

ประสบการณ์จริงในชีวิตประจำวัน ดังนั้น การพัฒนาแนวทางจัดการเรียนรู้เชิงคุณธรรมที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง สามารถประเมินผลได้ และขยายผลได้จริงในบริบทของโรงเรียน จึงมีเป้าหมายเพื่อสร้าง "นักเรียนต้นแบบคุณธรรม" ที่มีทั้งความรู้ ความเข้าใจ ทักษะการคิด และพฤติกรรมคุณธรรม พร้อมทั้งสามารถผลิตและเผยแพร่สื่อสร้างสรรค์เพื่อสร้างแรงบันดาลใจแก่สังคมวงกว้างต่อไป (กระทรวงศึกษาธิการ, 2561; Jackson, 2013)

จากปัญหาเชิงโครงสร้างและพฤติกรรมของผู้เรียนดังกล่าว นำไปสู่ความจำเป็นในการพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้ที่บูรณาการกระบวนการคิดเชิงคุณธรรมอย่างเป็นระบบ ทั้งในเชิงทฤษฎีและปฏิบัติ โดยต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน รวมทั้งการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม เพื่อตอบสนองต่อเป้าหมายการเรียนรู้แห่งศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนให้เป็นคนดี มีคุณธรรม มีความคิดเป็นระบบ และสามารถอยู่ร่วมในสังคมอย่างรับผิดชอบ โดยผู้วิจัยเชื่อมั่นว่าการออกแบบและดำเนินการศึกษานี้ จะนำไปสู่ผลลัพธ์สำคัญในการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ ทักษะการคิด และพฤติกรรมคุณธรรมของผู้เรียน ตลอดจนสามารถผลิตและเผยแพร่สื่อสร้างสรรค์ที่จุดประกายแรงบันดาลใจแก่สังคมในวงกว้างได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาระดับความรู้ ความเข้าใจ ด้วยการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรมของผู้เรียนหลังทำกิจกรรมการคิด 6 กิจกรรม ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research) ที่ใช้ทั้งการวิจัยเชิงเอกสารเชิงปริมาณ เชิงคุณภาพ เชิงปฏิบัติการ และเชิงพัฒนา โดยมีลำดับวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศการเรียนรู้ กระบวนการคิด และคุณธรรม 6 ด้าน ได้แก่ ความมีวินัย ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต ความกตัญญูกตเวที ความเมตตากรุณา และความเสียสละและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการสร้างเครื่องมือวิจัยและออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้

2. ขั้นตอนที่ 2 การวิจัยเชิงปริมาณ มีรายละเอียดดังนี้

1) กลุ่มเป้าหมายการวิจัย นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จาก 2 โรงเรียนในจังหวัดเพชรบุรี คือนักเรียนโรงเรียนท่ายางวิทยา และโรงเรียนวัดจันทราวาส (ศุขประสารราษฎร์) โดยไม่มีการสุ่ม (Nonrandom Assignment) (ชูศรี วงศ์รัตนะ และองอาจ นัยพัฒน์, 2551)

2) เครื่องมือวิจัย ใช้แบบสอบถามเชิงสถานการณ์มาตราส่วนประมาณค่า 6 ระดับ จำนวน 30 ข้อ ครอบคลุมคุณธรรม 6 ด้าน ได้แก่ ความมีวินัย ความรับผิดชอบ ความเมตตากรุณา ความ

เสียสละและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความซื่อสัตย์สุจริต และความกตัญญูกตเวที เพื่อวัดระดับพฤติกรรมด้านคุณธรรมของนักเรียน เครื่องมือผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) และมีการตรวจสอบค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) พบว่ามีค่าความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูง

3) การเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บข้อมูลทำในลักษณะ Pre-test และ Post-test โดยดำเนินการก่อนและหลังการจัดกิจกรรมในโรงเรียนตัวอย่างทั้ง 2 ในระหว่างการดำเนินกิจกรรมการคิดทั้ง 6 รูปแบบ ได้แก่ การคิดระบุประเด็น (Identify Thinking) การคิดเปรียบเทียบ (Comparing Thinking) การคิดลงความเห็น (Inferring Thinking) การคิดวิเคราะห์และตีความ (Analysis & Interpretation) ค่ายการคิดสร้างสรรค์พฤติกรรมคุณธรรม (Moral Camp) และกิจกรรมการเล่าเรื่องคุณธรรม (Moral Storytelling) ผู้วิจัยได้ใช้แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมคุณธรรม เป็นเครื่องมือหลักในการเก็บข้อมูล โดยพฤติกรรมคุณธรรมที่ใช้ประเมินมีทั้งหมด 6 ด้าน รวม 22 ตัวชี้วัด ได้แก่ ด้านความมีวินัย ประกอบด้วย 1) การจดจ่อทำงาน 2) การทำงานตามช่วงเวลา และ 3) การส่งงานทันเวลา ด้านความรับผิดชอบ ได้แก่ 1) การทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย 2) การทำงานอย่างต่อเนื่อง และ 3) การส่งผลงาน ด้านความเมตตากรุณา ได้แก่ 1) การยอมรับงานที่ได้รับ (คิดดี) 2) การนำเสนองาน (พูดดี) 3) การไม่เอาเปรียบเพื่อนร่วมกลุ่ม (ทำดี) 4) การสืบค้นความหมายของคุณธรรม 5) การสรุปความหมายของกลุ่ม และ 6) การสร้างแผนภาพตัวชี้วัดจากบัตรงานหรือวีดิทัศน์ ด้านความเสียสละและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ได้แก่ 1) การใช้เวลาในการสืบค้นเว็บไซต์คุณธรรม 2) การใช้สติปัญญาสรุปตัวชี้วัดของกลุ่ม 3) การสืบค้นเพลงคุณธรรม และ 4) การใช้แรงกายในการค้นหาสื่อวีดิทัศน์ ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ได้แก่ 1) การทำงานด้วยตนเอง 2) การตรวจสอบผลงานของตน 3) การเผยแพร่เพลงคุณธรรม และ 4) การเผยแพร่วีดิทัศน์คุณธรรมลงสื่อออนไลน์ ด้านความกตัญญูกตเวที ได้แก่ 1) การลงข้อมูลอ้างอิงอย่างถูกต้อง และ 2) การเขียนบรรณานุกรมตามรูปแบบที่กำหนดการประเมินพฤติกรรมคุณธรรมทั้งหมดดำเนินการโดยผู้วิจัยและครูผู้ร่วมวิจัย โดยสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในสถานการณ์จริงขณะเข้าร่วมกิจกรรม พร้อมทั้งจดบันทึกผลการแสดงออกและระดับความสม่ำเสมอของพฤติกรรมเชิงคุณธรรม เพื่อนำข้อมูลไปวิเคราะห์เชิงคุณภาพและใช้ในการสะท้อนผลร่วมกับนักเรียนในระยะถัดไป

4) การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรม SPSS โดยวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่มด้วยสถิติ Independent Samples t-test

ผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความรู้ ความเข้าใจ การปรับเปลี่ยนเจตคติ/ค่านิยม พฤติกรรมตนเอง จากการฝึกทักษะการคิดเรื่องคุณธรรมของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยหลังจากทำกิจกรรมการคิดทั้ง 6 กิจกรรม ผู้วิจัยมีการวัดและประเมินผล 1) ระดับของความรู้ ความเข้าใจ และทักษะการคิดเรื่องคุณธรรม 2) ระดับเจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมคุณธรรม มีรายละเอียด ดังนี้

การวัดและประเมินผลระดับของความรู้ ความเข้าใจ คุณธรรมหลังทำกิจกรรม ผู้วิจัยจะใช้แบบวัดสถานการณ์ (โดยการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม) ของคุณธรรมทั้ง 6 ด้านของโรงเรียน คือ 1) โรงเรียนท่ายางวิทยา 2) โรงเรียนวัดจันทราวาส (สุขประสารราษฎร์) มีรายละเอียดแสดงดังตารางที่ 1-3 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานด้านความรู้ ความเข้าใจเรื่องคุณธรรม 6 ด้าน ด้วยการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม หลังจากทำกิจกรรมการคิด 6 กิจกรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/1 โรงเรียนท่ายางวิทยา

สถานการณ์คุณธรรม	**ความรู้ ความเข้าใจคุณธรรม (ด้วยการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม)**			
	($\bar{x}$)	(SD)	**ระดับ**	**อันดับ**
ด้านความมีวินัย				
สถานการณ์ที่ 1 ความมีวินัยต่อตนเอง	3.87	0.70	มาก	5
สถานการณ์ที่ 2 ความมีวินัยต่อตนเอง	3.96	0.64	มาก	3
สถานการณ์ที่ 3 ความมีวินัยต่อตนเอง	3.93	0.60	มาก	4
สถานการณ์ที่ 4 ความมีวินัยต่อสังคม	4.00	0.72	มาก	2
สถานการณ์ที่ 5 ความมีวินัยต่อสังคม	4.07	0.66	มาก	1
รวม	4.00	0.70	มาก	
ด้านความรับผิดชอบ				
สถานการณ์ที่ 1 ความรับผิดชอบต่อตนเอง	4.07	0.70	มาก	1
สถานการณ์ที่ 2 ความรับผิดชอบต่อครอบครัว	4.00	0.66	มาก	2
สถานการณ์ที่ 3 ความรับผิดชอบต่อสถานศึกษา	3.96	0.69	มาก	3
สถานการณ์ที่ 4 ความรับผิดชอบต่อชุมชนและสังคม	3.93	0.77	มาก	5
สถานการณ์ที่ 5 ความรับผิดชอบต่อประเทศชาติ	3.96	0.74	มาก	4
รวม	4.00	0.71	มาก	
ด้านความเมตตากรุณา				

สถานการณ์คุณธรรม	ความรู้ ความเข้าใจคุณธรรม (ด้วยการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม)			
	($\bar{x}$)	(SD)	ระดับ	อันดับ
สถานการณ์ที่ 1 ความเมตตากรุณา (การคิดดี)	4.18	0.61	มาก	3
สถานการณ์ที่ 2 ความเมตตากรุณา (การพูดดี)	3.93	0.77	มาก	5
สถานการณ์ที่ 3 ความเมตตากรุณา (การทำดี)	4.14	0.65	มาก	4
สถานการณ์ที่ 4 ความเมตตากรุณา (การทำดี)	4.21	0.69	มาก	2
สถานการณ์ที่ 5 ความเมตตากรุณา (การทำดี)	4.29	0.66	มาก	1
รวม	4.12	0.70	มาก	
ด้านความเสียสละและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่				
สถานการณ์ที่ 1 ความเสียสละและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ (ทรัพย์สิ่งของ)	4.07	0.77	มาก	3
สถานการณ์ที่ 2 ความเสียสละและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ (สติปัญญา)	4.11	0.69	มาก	1
สถานการณ์ที่ 3 ความเสียสละและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ (กำลังกายแรงงาน)	4.07	0.71	มาก	2
สถานการณ์ที่ 4 ความเสียสละและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ (เวลา)	3.75	0.93	มาก	5
สถานการณ์ที่ 5 ความเสียสละและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ (ความสุขสบายส่วนตน)	3.93	0.81	มาก	4
รวม	4.00	0.80	มาก	
ความซื่อสัตย์สุจริต				
สถานการณ์ที่ 1 ด้านความซื่อสัตย์สุจริต (ต่อตนเอง)	4.39	0.69	มาก	1
สถานการณ์ที่ 2 ความซื่อสัตย์สุจริต (ต่อหน้าที่)	4.25	0.80	มาก	4
สถานการณ์ที่ 3 ความซื่อสัตย์สุจริต (ต่อบุคคล)	4.29	0.76	มาก	3
สถานการณ์ที่ 4 ความซื่อสัตย์สุจริต(ต่อหมู่คณะ สังคม ประเทศชาติ)	4.32	0.72	มาก	2
สถานการณ์ที่ 5 ความซื่อสัตย์สุจริต (ต่อหมู่คณะ สังคม ประเทศชาติ)	4.25	0.84	มาก	5
รวม	4.30	0.80	มาก	
ด้านความกตัญญูกตเวที				

สถานการณ์คุณธรรม	ความรู้ ความเข้าใจคุณธรรม (ด้วยการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม)			
	($\bar{x}$)	(SD)	ระดับ	อันดับ
สถานการณ์ที่ 1 ความกตัญญูกตเวที (ต่อสิ่งแวดล้อม)	4.10	0.68	มาก	3
สถานการณ์ที่ 2 ความกตัญญูกตเวที (ต่อสิ่งแวดล้อม)	4.10	0.68	มาก	3
สถานการณ์ที่ 3 ความกตัญญูกตเวที (ต่อองค์กรหน่วยงานที่มีคุณค่าในสังคม)	4.04	0.79	มาก	5
สถานการณ์ที่ 4 ความกตัญญูกตเวที (ต่อบุคคลในสังคม)	4.14	0.71	มาก	2
สถานการณ์ที่ 5 ความกตัญญูกตเวที (ต่อบุคคลในสังคม)	4.18	0.61	มาก	1
รวม	4.11	0.72	มาก	

จากตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานด้านความรู้ ความเข้าใจเรื่องคุณธรรม 6 ด้านด้วยการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม หลังจากทำกิจกรรมการคิด 6 กิจกรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ (5/1) โรงเรียนท่ายางวิทยา พบว่า นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจเรื่องคุณธรรม โดยรวมแต่ละด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ($\bar{x}$ = 4.30, S.D=0.80) ด้านความเมตตากรุณา ($\bar{x}$ = 4.12, S.D=0.70) ด้านความกตัญญูกตเวที ($\bar{x}$ = 4.11, S.D=0.72) ด้านความมีวินัย ($\bar{x}$ = 4.00, S.D=0.70) ด้านความรับผิดชอบ ($\bar{x}$ = 4.00, S.D=0.71) และด้านความเสียสละและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ($\bar{x}$ = 4.00, S.D=0.80)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อในแต่ละด้าน พบว่า นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจเรื่องคุณธรรม ด้วยการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ซึ่งอยู่ในระดับมากทุกข้อ ดังนี้ ด้านความมีวินัย (ต่อสังคม, $\bar{x}$ = 4.03) และ (ต่อตนเอง, $\bar{x}$ = 3.92) ด้านความรับผิดชอบ (ต่อตนเอง, $\bar{x}$ = 4.07) (ต่อครอบครัว, $\bar{x}$ = 4.00) (ต่อสถานศึกษา, $\bar{x}$ = 3.96) (ต่อประเทศชาติ, $\bar{x}$ = 3.96) และ (ต่อชุมชนและสังคม, $\bar{x}$ =3.93) ด้านความเมตตากรุณา (การทำดี, $\bar{x}$ =4.21) (การคิดดี, $\bar{x}$ =4.18) และ (การพูดดี, $\bar{x}$ =3.93) ด้านความเสียสละและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ (สติปัญญา, $\bar{x}$ =4.11) (กำลังกายแรงงาน, $\bar{x}$ =4.07) (ทรัพย์สิ่งของ, $\bar{x}$ = 4.07) (ความสุขสบายส่วนตน, $\bar{x}$ = 3.93) และ (เวลา, $\bar{x}$ = 3.75) ด้านความซื่อสัตย์สุจริต (ต่อตนเอง, $\bar{x}$ = 4.39) (ต่อบุคคล, $\bar{x}$ = 4.29) (ต่อหมู่คณะ สังคม ประเทศชาติ, $\bar{x}$ = 4.28) และ (ต่อหน้าที่, $\bar{x}$ = 4.25) ด้านความกตัญญูกตเวที (ต่อบุคคลในสังคม, $\bar{x}$ = 4.16) (ต่อสิ่งแวดล้อม) ($\bar{x}$ = 4.10) และ(ต่อองค์กรหน่วยงานที่มีคุณค่าในสังคม, $\bar{x}$ = 4.04)

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานด้านความรู้ ความเข้าใจเรื่องคุณธรรม 6 ด้าน ด้วยการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม หลังจากทำกิจกรรมการคิด 6 กิจกรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/2 โรงเรียนวัดจันทรราวาส (สุขประสารราษฎร์)

สถานการณ์คุณธรรม	ระดับความรู้ ความเข้าใจคุณธรรม (ด้วยการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม)			
	($\bar{x}$)	(SD)	ระดับ	อันดับ
ด้านความมีวินัย				
สถานการณ์ที่ 1 ความมีวินัยต่อตนเอง	4.19	0.68	มาก	1
สถานการณ์ที่ 2 ความมีวินัยต่อตนเอง	4.15	0.60	มาก	2
สถานการณ์ที่ 3 ความมีวินัยต่อตนเอง	4.07	1.11	มาก	4
สถานการณ์ที่ 4 ความมีวินัยต่อสังคม	4.04	0.81	มาก	5
สถานการณ์ที่ 5 ความมีวินัยต่อสังคม	4.11	0.75	มาก	3
รวม	4.11	0.80	มาก	
ด้านความรับผิดชอบ				
สถานการณ์ที่ 1 ความรับผิดชอบต่อตนเอง	4.19	0.68	มาก	1
สถานการณ์ที่ 2 ความรับผิดชอบต่อครอบครัว	4.15	0.82	มาก	3
สถานการณ์ที่ 3 ความรับผิดชอบต่อสถานศึกษา	4.04	0.76	มาก	5
สถานการณ์ที่ 4 ความรับผิดชอบต่อชุมชนและสังคม	4.07	0.83	มาก	4
สถานการณ์ที่ 5 ความรับผิดชอบต่อประเทศชาติ	4.19	0.79	มาก	2
รวม	4.13	0.80	มาก	
ด้านความเมตตากรุณา				
สถานการณ์ที่ 1 ความเมตตากรุณา (การคิดดี)	3.93	0.73	มาก	2
สถานการณ์ที่ 2 ความเมตตากรุณา (การพูดดี)	4.04	0.71	มาก	1
สถานการณ์ที่ 3 ความเมตตากรุณา (การทำดี)	3.63	1.01	มาก	5
สถานการณ์ที่ 4 ความเมตตากรุณา (การทำดี)	3.89	0.93	มาก	4
สถานการณ์ที่ 5 ความเมตตากรุณา (การทำดี)	3.93	0.96	มาก	3
รวม	3.90	0.87	มาก	
ด้านความเสียสละและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่				
สถานการณ์ที่ 1 ความเสียสละและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ (ทรัพย์สิ่งของ)	4.19	0.74	มาก	1
สถานการณ์ที่ 2 ความเสียสละและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ (สติปัญญา)	4.00	0.68	มาก	2
สถานการณ์ที่ 3 ความเสียสละและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่	3.89	0.75	มาก	3

สถานการณ์คุณธรรม	ระดับความรู้ ความเข้าใจคุณธรรม (ด้วยการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม)			
	($\bar{x}$)	(SD)	ระดับ	อันดับ
(กำลังกายแรงงาน)				
สถานการณ์ที่ 4 ความเสียสละและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ (เวลา)	3.70	0.82	มาก	5
สถานการณ์ที่ 5 ความเสียสละและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ (ความสุขสบายส่วนตน)	3.74	0.76	มาก	4
รวม	3.90	0.75	มาก	
ความซื่อสัตย์สุจริต				
สถานการณ์ที่ 1 ด้านความซื่อสัตย์สุจริต (ต่อตนเอง)	4.30	0.78	มาก	1
สถานการณ์ที่ 2 ความซื่อสัตย์สุจริต (ต่อหน้าที่)	4.07	0.92	มาก	3
สถานการณ์ที่ 3 ความซื่อสัตย์สุจริต (ต่อบุคคล)	4.00	0.73	มาก	5
สถานการณ์ที่ 4 ความซื่อสัตย์สุจริต(ต่อหมู่คณะ สังคม ประเทศชาติ)	4.22	0.85	มาก	2
สถานการณ์ที่ 5 ความซื่อสัตย์สุจริต(ต่อหมู่คณะ สังคม ประเทศชาติ)	4.04	0.81	มาก	4
รวม	4.13	0.82	มาก	
ด้านความกตัญญูกตเวที				
สถานการณ์ที่ 1 ความกตัญญูกตเวที (ต่อสิ่งแวดล้อม)	4.15	0.53	มาก	1
สถานการณ์ที่ 2 ความกตัญญูกตเวที (ต่อสิ่งแวดล้อม)	3.96	0.81	มาก	2
สถานการณ์ที่ 3 ความกตัญญูกตเวที (ต่อองค์กร หน่วยงานที่มีคุณค่าในสังคม)	3.89	0.75	มาก	4
สถานการณ์ที่ 4 ความกตัญญูกตเวที (ต่อบุคคลในสังคม)	3.96	0.90	มาก	3
สถานการณ์ที่ 5 ความกตัญญูกตเวที (ต่อบุคคลในสังคม)	3.89	0.75	มาก	4
รวม	3.97	0.75	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจเรื่องคุณธรรม โดยรวมแต่ละด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความรับผิดชอบ ($\bar{x}$ = 4.13, S.D=0.80) ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ($\bar{x}$ = 4.13, S.D=0.82) ด้านความมีวินัย ($\bar{x}$ = 4.11, S.D=0.80) ด้านความกตัญญูกตเวที ($\bar{x}$ = 3.97, S.D=0.75) ด้านความเสียสละและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ($\bar{x}$ = 3.90, S.D=0.75) และ ด้านความเมตตากรุณา ($\bar{x}$ = 3.90, S.D=0.87)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อในแต่ละด้าน พบว่า นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจเรื่องคุณธรรม ด้วยการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ซึ่งอยู่ในระดับมากทุกข้อ ดังนี้ ด้านความมีวินัย (ต่อตนเอง, $\bar{x}$ = 4.13) และ (ต่อสังคม, $\bar{x}$ = 4.07) ด้านความรับผิดชอบ (ต่อตนเอง, $\bar{x}$ = 4.19) (ต่อประเทศชาติ, $\bar{x}$ = 4.19) (ต่อครอบครัว, $\bar{x}$ = 4.15) (ต่อชุมชนและสังคม, $\bar{x}$ = 4.07) และ (ต่อสถานศึกษา, $\bar{x}$ = 4.04) ด้านความเมตตากรุณา (การพูดดี, $\bar{x}$ = 4.04) (การคิดดี, $\bar{x}$ = 3.93) และ (การทำดี, $\bar{x}$ = 3.81) ด้านความเสียสละและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ (ทรัพย์สิ่งของ, $\bar{x}$ = 4.19) (สติปัญญา, $\bar{x}$ = 4.00) (กำลังกายแรงงาน, $\bar{x}$ = 3.89) (ความสุขสบายส่วนตน, $\bar{x}$ = 3.74) และ (เวลา, $\bar{x}$ = 3.70) ด้านความซื่อสัตย์สุจริต (ต่อตนเอง, $\bar{x}$ = 3.89) (ต่อหมู่คณะ สังคม ประเทศชาติ, $\bar{x}$ = 4.13) (ต่อหน้าที่, $\bar{x}$ = 4.07) และ (ต่อบุคคล, $\bar{x}$ = 4.00) ด้านความกตัญญูกตเวที (ต่อสิ่งแวดล้อม) ($\bar{x}$ = 4.05) (ต่อบุคคลในสังคม , $\bar{x}$ = 3.96) และ (ต่อองค์กรหน่วยงานที่มีคุณค่าในสังคม, $\bar{x}$ = 3.89)

จากวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณธรรม ด้วยการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของผู้เรียนหลังทำกิจกรรมการคิด 6 กิจกรรม ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย นักเรียนจากโรงเรียนท่ายางวิทยาและโรงเรียนวัดจันทราวาส (สุขประสารราษฎร์) พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมคุณธรรมใกล้เคียงกัน โดยโรงเรียนท่ายางวิทยามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.0883 และโรงเรียนวัดจันทราวาสฯ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.0233 ซึ่งต่างกันเล็กน้อย เมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยด้วยสถิติ t-test แบบ Independent Samples พบว่า t=0.975 p = 0.352 ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญที่กำหนดไว้ที่ 0.05 แสดงว่า ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ระหว่างคะแนนทั้งสองโรงเรียน กล่าวได้ว่า การสร้างเสริมสังคมคุณธรรมมีประสิทธิภาพในระดับที่ใกล้เคียงกันในทั้งสองบริบท

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับคุณธรรม (ด้วยการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม) ของผู้เรียนหลังทำกิจกรรมการคิด 6 กิจกรรม ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของนักเรียน ระหว่างโรงเรียนท่ายางวิทยาและโรงเรียนวัดจันทราวาส (สุขประสรราษฎร์)

รายการ	ผลความรู้		ระดับ	*t*	*p*
	($\bar{x}$)	S. D			
โรงเรียนท่ายางวิทยา					
ความรับผิดชอบ	4.00	0.70	มาก	0.975	.352
ความเมตตากรุณา	4.00	0.71	มาก		
ความกตัญญูกตเวที	4.12	0.70	มาก		

ความมีวินัย	4.00	0.80	มาก		
ความเสียสละและเอื้อเฟื้อ	4.30	0.80	มาก		
ความซื่อสัตย์สุจริต	4.11	0.72	มาก		
รวมทุกด้าน	**4.08**	**0.73**	**มาก**		
โรงเรียนวัดจันทราวาสฯ					
ความรับผิดชอบ	4.11	0.80	มาก	0.975	.352
ความเมตตากรุณา	4.13	0.80	มาก		
ความกตัญญูกตเวที	3.90	0.87	มาก		
ความมีวินัย	3.90	0.75	มาก		
ความเสียสละและเอื้อเฟื้อ	4.13	0.82	มาก		
ความซื่อสัตย์สุจริต	3.97	0.75	มาก		
รวมทุกด้าน	**4.02**	**0.79**	**มาก**		

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อศึกษาระดับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ผ่านการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม หลังการจัดกิจกรรมการคิด 6 รูปแบบ พบว่า นักเรียนจากโรงเรียนท่ายางวิทยาและโรงเรียนวัดจันทราวาส (สุขประสารราษฎร์) มีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมคุณธรรมใกล้เคียงกัน โดยโรงเรียนท่ายางวิทยามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.0883 ส่วนโรงเรียนวัดจันทราวาสฯ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.0233 ซึ่งแตกต่างกันเพียงเล็กน้อย เมื่อนำข้อมูลไปวิเคราะห์ด้วยสถิติ t-test แบบ Independent Samples พบว่า $t = 0.975$ และ $p = 0.352$ ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ที่ 0.05 แสดงว่า ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ระหว่างนักเรียนทั้งสองโรงเรียน กล่าวได้ว่า การดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมคุณธรรมมีประสิทธิภาพในระดับที่ใกล้เคียงกัน ผลดังกล่าวสะท้อนถึงความสำเร็จในการจัดกิจกรรมที่ออกแบบบนฐานของ กระบวนการคิด 6 รูปแบบ ภายใต้บริบทของโรงเรียนที่มีการส่งเสริม ระบบนิเวศการเรียนรู้ทางคุณธรรม ผ่านกลไกที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมระหว่างครูและนักเรียนอย่างเป็นระบบ โดยเน้นการปฏิบัติจริง การสะท้อนคิด การสื่อสารระหว่างกลุ่ม และการเรียนรู้จากสถานการณ์ที่ใกล้เคียงกับชีวิตจริง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Bruner ที่เสนอว่า การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพควรยึดโยงกับประสบการณ์ตรงและกิจกรรมที่สอดคล้องกับโลกแห่งความเป็นจริงของผู้เรียน (Bruner, 1966) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของวราภรณ์ ทองวิจิตร ที่พบว่าการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมโดยใช้สถานการณ์เชิงจริยธรรมร่วมกับกระบวนการคิดเชิงวิพากษ์

ทำให้นักเรียนสามารถพัฒนาความสามารถในการใช้เหตุผลทางคุณธรรม และแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน (วราภรณ์ ทองวิจิตร, 2564) จากผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการคิดเชิงจริยธรรมสามารถเสริมสร้างพฤติกรรมคุณธรรมของผู้เรียนได้อย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางในการศึกษาครั้งนี้ที่มุ่งพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้เชิงคุณธรรม โดยบูรณาการกระบวนการคิดหลากหลายรูปแบบ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ ตลอดจนพฤติกรรมที่แสดงออกถึงคุณธรรมอย่างแท้จริงในบริบทของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยขอนำเสนอองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แนวทางการพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียนผ่านระบบนิเวศการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิด 6 รูปแบบ

ผลการวิจัยจากงานวิจัยในครั้งนี้ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ของโดยนำข้อมูลที่ได้มาออกแบบเป็น “แนวทางการพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียนผ่านระบบนิเวศการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิด 6 รูปแบบ” ซึ่งเป็นระบบที่เชื่อมโยงระหว่างกระบวนการคิดของผู้เรียนกับบริบทของโรงเรียน ชุมชน และสังคม ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่ออกแบบอย่างเป็นระบบ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาพฤติกรรมคุณธรรมของผู้เรียนในเชิงลึกและยั่งยืน ซึ่งเป็นแนวทางที่บูรณาการแนวคิดเชิงทฤษฎีด้าน ระบบนิเวศการเรียนรู้ (Learning Ecosystem) เข้ากับกระบวนการคิดเชิงคุณธรรม (Moral Reasoning Process) เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมคุณธรรมของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ ระบบนิเวศการเรียนรู้ดังกล่าวประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ ผู้เรียน ครอบครัว โรงเรียน ครู/อาจารย์ และชุมชน และ

ได้รับการสนับสนุนจากปัจจัยเสริมที่ส่งผลต่อการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ ได้แก่ ความร่วมมือจากเครือข่าย เทคโนโลยี หลักสูตรและกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง ทรัพยากรที่ยืดหยุ่น วัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกัน และการสะท้อนคิดอย่างต่อเนื่อง โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาคุณธรรมใน 6 ด้าน ได้แก่ ความมีวินัย ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต ความกตัญญูกตเวที ความเมตตากรุณา และความเสียสละและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แนวทางนี้ขับเคลื่อนผ่าน กลไกกระบวนการคิด 6 รูปแบบ ซึ่งทำหน้าที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ที่สำคัญในการกระตุ้นให้ผู้เรียนคิด วิเคราะห์ และสะท้อนคุณค่าทางจริยธรรมจากสถานการณ์ที่สัมพันธ์กับชีวิตจริง ได้แก่ 1. การคิดระบุประเด็นคุณธรรม – การวิเคราะห์สถานการณ์และตั้งคำถามเชิงคุณค่า 2. การคิดเปรียบเทียบ – การประเมินทางเลือกที่หลากหลายในสถานการณ์ต่างๆ 3. การคิดลงความเห็น – การตัดสินใจโดยอิงหลักเหตุผลและจริยธรรม 4. การคิดวิเคราะห์และตีความ – การเข้าใจแรงจูงใจและผลกระทบจากพฤติกรรม 5. ค่ายการคิดสร้างสรรค์พฤติกรรมคุณธรรม – การลงมือปฏิบัติผ่านกิจกรรมค่าย/กลุ่ม 6. Storytelling คุณธรรม – การถ่ายทอดคุณค่าทางจริยธรรมผ่านเรื่องเล่า

องค์ความรู้ใหม่นี้เกิดขึ้นจากการบูรณาการ “เครือข่ายมีชีวิต” (ครู นักเรียน ครอบครัว ชุมชน) และ “สภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ที่ไม่มีชีวิต” (เนื้อหา กิจกรรม สื่อ เทคโนโลยี) เข้าไว้ด้วยกันอย่างเป็นระบบ ภายใต้หลักการ “ระบบนิเวศการเรียนรู้เชิงพื้นที่” ที่มีความยืดหยุ่นและเชื่อมโยงกับบริบทเฉพาะของโรงเรียนแต่ละแห่ง ทำให้สามารถส่งเสริมพฤติกรรมคุณธรรมของผู้เรียนได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน นอกจากนี้ กลไกการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวยังสอดคล้องกับวงจร PAOR (Planning – Action – Observation – Reflection) ที่เน้นการปฏิบัติจริง การสะท้อนคิด และการมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนไม่เพียงมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับคุณธรรมเท่านั้น แต่ยังสามารถแสดงพฤติกรรมเชิงคุณธรรมในสถานการณ์จริงได้อย่างมีนัยสำคัญ อีกทั้งยังเกิด “นักเรียนต้นแบบคุณธรรม” ที่สามารถผลิตและเผยแพร่สื่อสร้างสรรค์เพื่อถ่ายทอดค่านิยมที่ดีสู่สังคม

กล่าวโดยสรุป องค์ความรู้ใหม่นี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในโรงเรียนที่มีบริบทหลากหลายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ การสร้างเครื่องมือประเมิน และการพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ในระดับพื้นที่ เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายการศึกษาที่สร้าง “พลเมืองคุณธรรมแห่งศตวรรษที่ 21” อย่างแท้จริง

บทสรุป

การวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิด 6 รูปแบบ ได้แก่ การคิดระบุประเด็น การคิดเปรียบเทียบ การคิดลงความเห็น การคิดวิเคราะห์และตีความ ค่ายสร้างสรรค์พฤติกรรม และการเล่าเรื่องคุณธรรม เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมคุณธรรมของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษา

ตอนปลาย โดยใช้กระบวนการวางแผน ดำเนินการ สังเกตผล และสะท้อนผล ร่วมกับความร่วมมือจากครู ผู้บริหาร นักเรียน และชุมชน ผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ เจตคติ และพฤติกรรมคุณธรรมในระดับมาก มีความสามารถในการผลิตสื่อสร้างสรรค์คุณธรรมและเผยแพร่สู่สาธารณะได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างนักเรียนต้นแบบคุณธรรม และนำไปสู่การขับเคลื่อนสังคมคุณธรรมในระดับโรงเรียนและชุมชนได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. กระทรวงศึกษาธิการควรส่งเสริมการบูรณาการระบบนิเวศการเรียนรู้เชิงคุณธรรม ลงสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาทุกระดับ โดยสนับสนุนให้โรงเรียนสร้างความร่วมมือระหว่างครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนอย่างเป็นระบบ เพื่อสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรมอย่างยั่งยืน

2. ควรผลักดันให้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานมีองค์ประกอบของกิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมที่หลากหลาย โดยเฉพาะกระบวนการคิด 6 รูปแบบ ได้แก่ การคิดระบุประเด็นคุณธรรม การคิดเปรียบเทียบ การคิดลงความเห็น การคิดวิเคราะห์และตีความ ค่ายสร้างสรรค์ และ Storytelling ซึ่งควรจัดเป็นกิจกรรมบังคับหรือกิจกรรมเสริมที่มีการวัดผลและประเมินผลอย่างชัดเจน

3. จัดให้มีการอบรมครูเกี่ยวกับการออกแบบกิจกรรมเชิงคุณธรรมภายใต้ระบบนิเวศการเรียนรู้ เพื่อให้ครูมีทักษะในการส่งเสริมพฤติกรรมคุณธรรมของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสมกับบริบทของแต่ละโรงเรียน โดยอิงหลักการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง (Experiential Learning) และการสะท้อนคิด

4. สนับสนุนให้มีงบประมาณและนโยบายส่งเสริมการผลิตสื่อสร้างสรรค์ด้านคุณธรรมจากนักเรียน เพื่อใช้เป็นต้นแบบการเรียนรู้ร่วมกันทั้งในโรงเรียนและในสื่อสาธารณะ โดยเปิดพื้นที่ให้นักเรียนแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ผ่านการเล่าเรื่องคุณธรรม (Moral Storytelling)3. หน่วยงานฝึกอบรมครู ควรบรรจุแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงคุณธรรมผ่านกระบวนการคิดไว้ในการอบรมครูรุ่นใหม่ เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในการพัฒนาเด็กและเยาวชนในระยะยาว

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. สถานศึกษา โรงเรียนสามารถนำแนวทางการจัดกิจกรรม “กระบวนการคิด 6 รูปแบบ” ที่บูรณาการกับระบบนิเวศการเรียนรู้ ไปใช้ในการออกแบบกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมของนักเรียนในระดับชั้นต่างๆ โดยปรับให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน ชุมชน และทรัพยากรที่มีอยู่ เพื่อพัฒนาทักษะการคิด เจตคติ และพฤติกรรมคุณธรรมของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

2. ครูและบุคลากรทางการศึกษา ครูสามารถใช้ผลการวิจัยนี้เป็นแนวทางในการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ กิจกรรมโครงงาน หรือกิจกรรมเสริมทักษะชีวิต โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Active Learning) ที่เชื่อมโยงกับคุณธรรม 6 ด้าน พร้อมทั้งใช้เครื่องมือวัดพฤติกรรมเชิงคุณธรรมที่หลากหลาย เช่น แบบสังเกตเชิงพฤติกรรม แบบสะท้อนคิด หรือชิ้นงานสร้างสรรค์ของผู้เรียน

3. หน่วยงานต้นสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือหน่วยงานทางการศึกษาระดับนโยบาย อาจใช้ผลการวิจัยนี้เป็นต้นแบบในการพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนต่างๆ โดยเน้นการสร้างระบบสนับสนุนที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนทั้งครอบครัว ชุมชน และเครือข่ายการศึกษา

4. ผู้ปกครองและชุมชน สามารถใช้หลักการจากงานวิจัยนี้ในการส่งเสริมพฤติกรรมคุณธรรมของบุตรหลาน โดยการมีส่วนร่วมกับโรงเรียนในกิจกรรมต่างๆ เช่น ค่ายคุณธรรม การเล่าเรื่องคุณธรรม หรือการจัดเวทีชุมชนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งจะช่วยขยายขอบเขตของการเรียนรู้จากห้องเรียนสู่ชีวิตจริง

5. การขยายผลในระดับสังคม สื่อมวลชน สื่อออนไลน์ และแพลตฟอร์มการเรียนรู้ สามารถนำแนวทางการเล่าเรื่องคุณธรรม (Moral Storytelling) ที่พัฒนาจากกิจกรรมในงานวิจัยไปใช้ในการเผยแพร่เพื่อสร้างแรงบันดาลใจแก่เยาวชนและสังคมในวงกว้าง นำไปสู่การสร้างวัฒนธรรมสังคมคุณธรรมอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

ชูศรี วงศ์รัตนะ และองอาจ นัยพัฒน์. (2551). *วิจัยทางการศึกษากับการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้*. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

นริศนา ใจคง และสิริกานต์ แก้วคงทอง. (2564). ระบบนิเวศการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมพฤติกรรมคุณธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา. *วารสารการบริหารและพัฒนาการศึกษา, 17(1):* 77–88.

บุญชม ศรีสะอาด. (2555). *การวิจัยเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ประเวศ วะสี. (2551). *การปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อสร้างพลเมืองคุณธรรม*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

วราภรณ์ ทองวิจิตร. (2564). การจัดกิจกรรมเชิงสถานการณ์เพื่อส่งเสริมคุณธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 23(2):* 118–132.

Bruner, J. S. (1966). *Toward a theory of instruction*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Dewey, J. (1963). *Experience and education*. New York: Collier Books.

Holgado, F. P., & Penalvo, F. J. G. (2017). Learning ecologies through digital technologies in higher education. *Comunicar, 25(50):* 53–61.

Jackson, T. (2013). *Education for moral development in the 21st century*. Oxford: Oxford University Press.

Kondratova, I., et al. (2017). Learning ecosystem as a key element of education for sustainable development. *Proceedings of the International Conference on Education, Psychology, and Social Sciences (ICEPS) (pp. 215–220).* Taipei: International Business Academics Consortium.

Krulik, S., & Rudnick, J. A. (1995). *Reasoning and problem solving: A handbook for elementary school teachers.* (2nd ed.). Boston: Allyn and Bacon.

Siemens, G. (2005). *Connectivism: A learning theory for the digital age*. *International Journal of Instructional Technology and Distance Learning, 2(1): 3–10.*

Thomas, D., & Brown, J. S. (2011). *A new culture of learning: Cultivating the imagination for a world of constant change*. Lexington, KY: CreateSpace.

ระบบการจัดการทรัพยากรอย่างคุ้มค่าตามแนวพระพุทธศาสนาเพื่อส่งเสริมรายได้ในครัวเรือนของชุมชนวัดชมภูเวก ตำบลท่าทราย อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี

Cost-Effective Resource Management System According to Buddhism to Promote Household Income in Wat Chomphuwek Community, Tha Sai Subdistrict, Mueang Nonthaburi District, Nonthaburi Province

[1*]**พระสมุห์สุทธิพงษ์ สิริวฑฺฒโน** PhraSamu Suthiphong Siriwattano
[2**]**สมชัย ศรีนอก** Somchai Srinok
[3***]**พระมหาสมบูรณ์ สุธมฺโม** Phramaha Somboon Sudhammo
[1,2,3]คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
[1,2,3]Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University
[*]First author, e-mail: phrasmuhsuththiphngssiriwththt@gmail.com
Corresponding author, e-mail: [**]Choo.sink@gmail.com [***]Somboon1595@gmail.com

Received May 23, 2025; **Revised** June 7, 2025; **Accepted:** November 17, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับระบบการจัดการทรัพยากรอย่างคุ้มค่าตามแนวพระพุทธศาสนา 2) พัฒนาระบบการจัดการทรัพยากรอย่างคุ้มค่าตามแนวพระพุทธศาสนา 3) ประเมินประสิทธิภาพระบบการจัดการทรัพยากรอย่างคุ้มค่าตามแนวพระพุทธศาสนาและ 4) เสนอแนวทางระบบการจัดการทรัพยากรอย่างคุ้มค่าตามแนวพระพุทธศาสนาเพื่อส่งเสริมรายได้ในครัวเรือนของชุมชนวัดชมภูเวก รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยและพัฒนา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ คณะกรรมการชุมชนวัดชมภูเวก จำนวน 381 คน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ประธาน รองประธาน และคณะกรรมการชุมชนวัดชมภูเวก จำนวน 9 คน ใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรชุมชนวัดชมภูเวก 4 ด้าน ความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.81 และแบบสัมภาษณ์เรื่องระบบการจัดการทรัพยากรอย่างคุ้มค่าชุมชนวัดชมภูเวก วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ด้วยสถิติค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1. องค์ความรู้เกี่ยวกับระบบการจัดการทรัพยากรอย่างคุ้มค่าตามแนวพระพุทธศาสนา: ชุมชนวัดชมภูเวก ได้แก่ 1) หลักโภควิภาค 2) หลักสันโดษและ 3) หลักทิฏฐธัมมิกัตถะ 2. พัฒนาระบบการจัดการทรัพยากรอย่างคุ้มค่าตามแนวพระพุทธศาสนา ดังนี้ 1) ด้านการวางแผน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) ด้านการปฏิบัติ โดยรวมทุกข้ออยู่ในระดับมากที่สุด 3) ด้านการประเมินผลและควบคุม โดยรวมทุกข้ออยู่ในระดับมาก 4) ด้านการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนา โดยรวมทุกข้ออยู่ในระดับมากที่สุด 3. ประเมินประสิทธิภาพระบบการจัดการทรัพยากรอย่างคุ้มค่าตามแนวพระพุทธศาสนา พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และ 4. แนวทางระบบการจัดการทรัพยากรอย่างคุ้มค่าตามแนวพระพุทธศาสนาคือการจัดการทรัพยากรอย่างคุ้มค่าตามทฤษฎี 3R ได้แก่ 1) Reduce คือ การลดการใช้ในปัจจุบันโดยใช้สินค้ามีอายุการใช้งานนาน 2) Reuse คือ การนำสิ่งของที่ใช้งานไปแล้วแต่ยังสามารถใช้งานได้มาใช้อีก 3) Recycle คือ การเลือกใช้ทรัพยากรที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่

คำสำคัญ: การจัดการทรัพยากรอย่างคุ้มค่า; ระบบการจัดการทรัพยากร; ส่งเสริมรายได้ในครัวเรือน

Abstract

This research article aims to 1) study the knowledge about the resource management system for value-for-money according to Buddhism and 2) develop the resource management system for value-for-money according to Buddhism. 3) Evaluate the efficiency of the resource management system in accordance with Buddhism and 4) propose guidelines for the resource management system in accordance with Buddhism to promote household income of the Wat Chomphuwek community, Tha Sai Subdistrict, Mueang Nonthaburi District, Nonthaburi Province the research design was research and development. The sample group consisted of 381 members of the Chomphuwek Temple Community Committee. The key informants included the president, vice president, and 9 members of the Chomphuwek Temple Community Committee. The selection method was purposive. The research instruments were a questionnaire on the management of community resources of Chomphu Wek Temple in 4 dimensions, with a reliability of 0.81, and an interview form on the management system of valuable community resources of Chomphu Wek Temple. Qualitative data were analyzed using content analysis and quantitative data were analyzed using percentage, mean, and standard deviation statistics. The research results found that 1. Knowledge about the resource management system in

line with Buddhism: Chomphuwek Temple Community, including 1) the principle of Bhokavibhaga, 2) the principle of Contentment, and 3) the principle of Ditthadhammikattha. 2. Developing a resource management system that is worthwhile according to Buddhism principles. It was found that 1) the planning aspect was at the highest level overall. 2) the implementation aspect was at the highest level overall. 3) In terms of evaluation and control, all items are at a high level. 4) In terms of improvement, correction and development, all items are at the highest level. 3. Evaluating the efficiency of the resource management system in accordance with Buddhism found that the most appropriate item was the one that was most consistent with the theoretical concept. And 4. Guidelines for resource management in accordance with Buddhism found that resource management in accordance with the 3R theory includes: 1) Reduce, which is reducing current usage by using products with a long lifespan. 2) Reuse is to bring things that have been used but can still be used again. 3) Recycle is to choose to use resources that can be reused. Keywords: Cost-effective resource management; Resource management system; Promote household income.

Keywords: Cost-effective Resource Management; Resource Management System; To Promote Household Income

บทนำ

สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ กรรมการมหาเถรสมาคม ประธานกรรมการฝ่ายสาธารณูปการของมหาเถรสมาคม, ประธานกรรมการอำนวยการ ขับเคลื่อนโครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุข กล่าวว่า “หัวใจของโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข คือ กลไกการสร้างสายสัมพันธ์ความร่วมแรงร่วมใจกันของวัด ชุมชน และภาคเครือข่ายในท้องถิ่นด้วยอุดมการณ์ร่วมกัน คือ ศรัทธาปสาทะในบวรพระพุทธศาสนา และเจตจำนงให้วัดเป็นสถานสัปปายะ อำนวยสันติรสแก่ผู้เข้ามาพึ่งพา บำบัดทุกข์และเสริมสร้างความสุขทั้งกายและใจ อันจะนำไปสู่ความวัฒนาสถาวรของชาติและสถาบันพระพุทธศาสนา ด้วยเหตุนี้ จึงจำเป็นที่ทุกภาคส่วนต้องเพิ่มพูนสามัคคีธรรมให้งอกงามไพบูลย์ขึ้นในใจตน ในชุมชน และในประเทศชาติ ร่วมกันส่งเสริมให้มีกิจกรรมและองค์ความรู้ 5 ส ไปสู่การปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ การจัดการสิ่งแวดล้อม และรักษาความสะอาดภายในวัดให้ถูกต้องตามสุขลักษณะ และการพัฒนาการเรียนรู้ทางสังคมวิถีพุทธ รวมทั้งการมีจิตอาสาเพื่อการพัฒนาสังคม มีฉันทะและมีความสามัคคีต่อกัน พลังความสามัคคีจะก่อให้เกิดประโยชน์สุข มีการจับคู่การพัฒนากัน

มากขึ้นจะทำให้โครงการนี้สัมฤทธิ์ผล วัด ชุมชน และของชาติ ก็จะยังประโยชน์ให้เกิดพลังสร้างสรรค์ยิ่งๆ ขึ้นไป” (กองกิจการนิสิต สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2568) เนื่องจากโลกสมัยปัจจุบันมีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การสื่อสารไร้พรมแดนผ่านดาวเทียม อินเทอร์เน็ต โทรศัพท์มือถือ มีโครงข่ายเชื่อมต่อการสื่อสารไปประเทศต่างๆ ทำให้เกิดกระแสบริโภคนิยมแพร่กระจายไปทั่วโลก สื่อทุกประเภททั้งวิทยุโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ สื่อโซเชียลมีเดีย พากันโหมโฆษณาสินค้าเพื่อกระตุ้นเพิ่มการขาย ทำให้เกิดการบริโภคที่เกินความพอดี สังคมไทยยุคปัจจุบันจึงเกิดค่านิยมนับถือเงินเป็นเรื่องสำคัญ มีสำนวนไทยกล่าวว่า ‘มีเงินเขานับว่าน้อง มีทองเขานับว่าพี่’ หมายถึง เมื่อร่ำรวยมีเงินทองทรัพย์สมบัติ ผู้คนมากมายจักผูกมิตรนับเป็นญาติ โดยหวังในทรัพย์สินเงินทองของเรา สำนวนนี้สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของเงินทองในสังคมไทย ที่มักถูกมองว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิตและสร้างความสุข ในยุคปัจจุบัน เงินทองมีบทบาทสำคัญมากขึ้นกว่าในอดีต ยังมีคำกล่าว ‘เงิน ไม่ใช่ทุกอย่าง แต่ทุกอย่างในชีวิต ต้องใช้เงิน’ ผู้คนต่างมุ่งมั่นทำงานหาเงินเพื่อตอบสนองความต้องการและความสุขในชีวิตมากยิ่งขึ้น บางคนทำงานหนักจนไม่มีเวลาให้กับครอบครัวและคนรัก บางคนใช้เงินทองเพื่อซื้อความสุขและความสำเร็จ แต่กลับลืมที่จะใส่ใจกับความสัมพันธ์กับคนรอบข้างและชุมชน สิ่งสำคัญคือเราต้องตระหนักว่า เงินทองเป็นเพียงปัจจัยหนึ่งในการดำรงชีวิต แต่ความรักและความอบอุ่นจากคนรอบข้างเป็นสิ่งที่มีค่าและสำคัญยิ่งกว่า

สังคมไทยในอดีต วัด เป็นศูนย์กลางของชุมชนคู่กับสังคมไทยมานับแต่โบราณตราบจนถึงปัจจุบัน วัดไม่เพียงแต่เป็นที่พำนักของพระภิกษุสามเณรเท่านั้น แต่ยังเป็นสถานสาธารณสงเคราะห์ของชุมชนด้วย จึงสมควรที่จะให้วัดชมภูเวกที่มีศักยภาพเพียงพอที่จะอนุเคราะห์ประชาชนผู้ประสบความยากลำบาก ดำเนินภารกิจตามบทบาทหน้าที่ที่ดำรงอยู่นับแต่อดีตสืบมาถึงปัจจุบัน ด้วย ระบบการจัดการทรัพยากรอย่างคุ้มค่าตามแนวพระพุทธศาสนาเพื่อส่งเสริมรายได้ในครัวเรือนของชุมชนวัดชมภูเวก อยู่ที่ตำบลท่าทราย อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วย บ้าน 29,364 หลังคาเรือน ประชากรชาย 34,366 คน ประชากรหญิง 39,863 คน ประชากรรวม จำนวน 74,229 คน (เทศบาลนครนนทบุรี, 2567) สำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลนครนนทบุรี (ณ วันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2567) จากข้อมูลจำนวนประชากรและบ้าน ในรอบ 14 ปี พบว่า จำนวนบ้าน หลังคาเรือนเพิ่มขึ้น ประชากรชายและหญิง ลดน้อยลง รวมทั้งประชากรโดยรวมก็ลดน้อยลงด้วย ด้านพระสมุห์สุทธิพงษ์ สิริวฑฺฒโน เจ้าอาวาสวัดชมภูเวก ท่านมีความห่วงใยในสถานการณ์เศรษฐกิจบ้านเมืองสมัยปัจจุบันว่ายังมีนักเรียนที่ขาดโอกาสทางการศึกษาของเยาวชนในชุมชนวัดขมภูเวก จึงได้มอบทุนการศึกษาให้กับนักเรียนโรงเรียนวัดตำหนักใต้ เพื่อเป็นขวัญกำลังสร้างเสริมแรงใจให้ขยันหมั่นเพียรในการเรียนรู้เป็นอนาคตของชาติในภายภาคหน้าวัดในอดีต เป็นศูนย์กลางของชุมชนคู่กับสังคมไทยมานับแต่โบราณตราบจนถึงปัจจุบัน วัด ไม่เพียงแต่เป็นที่พำนักของพระภิกษุสามเณรเท่านั้น แต่ยังเป็นสถานสาธารณสงเคราะห์ของชุมชนด้วย จึงสมควรที่จะให้วัดที่มีศักยภาพเพียงพอที่จะอนุเคราะห์ประชาชนผู้ประสบความยากลำบาก

ดำเนินภารกิจตามบทบาทหน้าที่ที่ดำรงอยู่ นับแต่อดีต ชุมชนวัดชมภูเวกมีความน่าสนใจสำหรับพุทธศาสนิกชนทั้งหลาย เพราะอยู่ในภูมิศาสตร์แห่งการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์

ระบบการจัดการทรัพยากรอย่างคุ้มค่าตามแนวพระพุทธศาสนาชุมชนวัดชมภูเวก เป็นความพยายามนำหลักธรรมของพระพุทธศาสนามาประยุกต์กับวิชาสมัยใหม่เพื่อให้การทำงานสำเร็จและมีความสุข ผู้ที่จะสามารถสำเร็จและมีความสุข ควรยึดหลักธรรมะ 5 ข้อ ได้แก่ (1) ศรัทธา คือ การเชื่อมั่นประกอบด้วยเหตุผลหรือปัญญา (2) ฉันทะ คือ ความพอใจ (3) วิริยะ คือ ความเพียร (4) สมาธิ คือ การตั้งจิตมั่นอยู่กับสิ่งหนึ่งสิ่งใดอย่างเดียว (5) สันโดษ คือ ความพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่เพราะว่าพระพุทธศาสนามีหลักการบริหารจัดการทรัพย์สมบัติ เรียกว่า โภควิภาค 4 คือการใช้จ่ายทรัพย์โดยจัดสรรเป็น 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ใช้จ่ายเลี้ยงตัวเอง เลี้ยงผู้ควรบำรุงและทำประโยชน์ ส่วนที่ 2 และส่วนที่ 3 ใช้ลงทุนประกอบกิจการ ส่วนที่ 4 เก็บไว้ใช้เมื่อจำเป็น (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2543) โภควิภาค 4 มีคุณค่าในหลักการใช้จ่ายทรัพย์เป็นประโยชน์สูงสุดต่อตนเอง บุคคลรอบข้างและเศรษฐกิจ พระพุทธศาสนาถือว่า ความสุขทางเศรษฐกิจ มิใช่เกิดจากการมีทรัพย์สมบัติมากมาย แต่อยู่ที่วิธีการได้มาโดยชอบธรรม การบริหารจัดการทรัพย์สินอย่างคุ้มค่าสูงสุดโดยไม่ตกเป็นทาสเงิน แต่เป็นนายทรัพย์ ใช้ทรัพย์เป็นอุปกรณ์ทำประโยชน์เพื่อรับใช้มนุษย์ ครั้งพุทธกาล พระอานนท์เป็นตัวอย่างหนึ่งของการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่ามีประโยชน์สูงสุด สมัยนั้น หลังจากท่านพระอานนท์เถระแสดงพระธรรมเทศนา มเหสีของพระเจ้าอุเทน ทรงพอพระทัยถวายผ้าห่ม 500 ผืนแด่ภิกษุทั้งหลาย เมื่อพระเจ้าอุเทนทราบเรื่องก็ทรงไม่พอพระทัย ดำริว่า พระภิกษุจักเอาผ้ามากมายเหล่านี้ไปทำอะไร จึงไปหาพระอานนท์ ตรัสถามว่าเอาผ้าไปทำอะไร พระอานนท์: อาตมภาพจักแจกให้ภิกษุทั้งหลายที่มีจีวรเก่าคร่ำคร่า ตรัสว่าจักทำอย่างไรกับจีวรเก่าคร่ำคร่านั้น พระอานนท์: อาตมภาพจักทำเป็นผ้าดาดเพดาน ตรัสว่าจักทำอย่างไรกับผ้าดาดเพดานเก่า พระอานนท์: อาตมภาพจักทำเป็นผ้าปูฟูก ตรัสว่าจักทำอย่างไรกับผ้าปูฟูกเก่า พระอานนท์: อาตมภาพจักทำเป็นผ้าปูพื้น ตรัสว่าจักทำอย่างไรกับผ้าปูพื้นเก่า พระอานนท์: อาตมภาพจักทำเป็นผ้าเช็ดเท้า ตรัสว่าจักทำอย่างไรกับผ้าเช็ดเท้าเก่า พระอานนท์: อาตมภาพจักทำเป็นผ้าเช็ดธุลี ตรัสว่าจักทำอย่างไรกับผ้าเช็ดธุลีเก่า พระอานนท์: อาตมภาพจักโขลกผ้า ขยำกับโคลนแล้วฉาบทาฝา พระเจ้าอุเทนเกิดความเลื่อมใสว่าพระเหล่านี้นำผ้าไปแยบคายดี ไม่เก็บผ้าเข้าเรือนคลัง แล้วถวายผ้าเพิ่มอีก 500 ผืนแก่ท่านพระอานนท์เถระ รวมกับที่พระมเหสีถวายด้วยเป็น 1,000 ผืน (พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย เล่มที่ 7 ข้อที่ 636 หน้าที่ 312, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

ฉะนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นหลักการสำคัญที่อยู่ภายในหลักสิทธิชุมชนตามหลักรัฐธรรมนูญ การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้เกิดความสมดุลและยั่งยืน การมีส่วนร่วมของชุมชนหรือบุคคลในชุมชนเป็นสิ่งสำคัญ เพราะชุมชนจะอยู่รอดได้ด้วยการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่สมดุลและยั่งยืน โดยอยู่บนพื้นฐานความรับผิดชอบร่วมกันของสังคม

แนวคิด รูปแบบและปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงสภาพปัญหาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนและหาแนวทางการมีส่วนร่วมในการจัดการดูแลบำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุลและยั่งยืน (กฤติน จันทร์สนธิมา และอรทัย อินต๊ะไชยวงค์, 2568) จึงได้มีโครงการการจัดการทรัพยากรอย่างคุ้มค่าตามแนวพระพุทธศาสนาเพื่อส่งเสริมรายได้ในครัวเรือนของชุมชนวัดชมภูเวก ตำบลท่าทราย อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี เป็นเรื่องสำคัญ เพราะช่วยให้คนในชุมชนสามารถบริหารจัดการชุมชนให้เป็นระบบมีระเบียบ วัดชมภูเวกได้รับการคัดเลือกให้เป็นวัดดีเด่น ระดับภาค 1 เมื่อปี พ.ศ. 2563 โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข เป็นหนึ่งใน 14 โครงการของแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา โดยฝ่ายสาธารณูปการของมหาเถรสมาคมมีมติเห็นชอบให้ดำเนินการเพื่อพัฒนาวัดให้เป็นสถานที่สัปปายะ เป็นแหล่งเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนา และเป็นรมณียสถานอันเป็นความสงบทางจิตใจของพุทธศาสนิกชน โครงการนี้มีเป้าหมายสำคัญ คือ การส่งเสริมให้เกิดการขับเคลื่อนกิจกรรมและองค์ความรู้ 5 ส ไปสู่การปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ การจัดการสิ่งแวดล้อม และรักษาความสะอาดภายในวัดให้ถูกต้องตามสุขลักษณะ และการพัฒนาการเรียนรู้ทางสังคมวิถีพุทธ รวมทั้งการมีจิตอาสาเพื่อการพัฒนาสังคม

จากความเป็นมาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำประเด็นดังกล่าวมาศึกษาเพื่อออกแบบระบบการจัดการทรัพยากรอย่างคุ้มค่าตามแนวพระพุทธศาสนาเพื่อส่งเสริมรายได้ในครัวเรือนของชุมชนวัดชมภูเวก ตำบลท่าทราย อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี นำเสนอ ทดลองนำไปใช้เป็นประโยชน์ทั้งต่อตัวบุคคลและชุมชนส่วนรวม และเป็นประโยชน์อย่างยิ่งกับพระพุทธศาสนาได้มากที่สุด โดยการศึกษาองค์ความรู้ พัฒนา และประเมินประสิทธิภาพระบบการจัดการทรัพยากรอย่างคุ้มค่าตามแนวพระพุทธศาสนาเพื่อส่งเสริมรายได้ในครัวเรือนของชุมชนวัดชมภูเวก ทั้งยังนำไปใช้เป็นแบบอย่างในชุมชนอื่นๆ ได้อีกด้วย

วัตถุประสงค์

1) เพื่อศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับระบบการจัดการทรัพยากรอย่างคุ้มค่าตามแนวพระพุทธศาสนาเพื่อส่งเสริมรายได้ในครัวเรือนของชุมชนวัดชมภูเวก ตำบลท่าทราย อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี

2) เพื่อพัฒนาระบบการจัดการทรัพยากรอย่างคุ้มค่าตามแนวพระพุทธศาสนาเพื่อส่งเสริมรายได้ในครัวเรือนของชุมชนวัดชมภูเวก ตำบลท่าทราย อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี

3) เพื่อประเมินประสิทธิภาพระบบการจัดการทรัพยากรอย่างคุ้มค่าตามแนวพระพุทธศาสนาเพื่อส่งเสริมรายได้ในครัวเรือนของชุมชนวัดชมภูเวก ตำบลท่าทราย อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี

4) เพื่อเสนอแนวทางระบบการจัดการทรัพยากรอย่างคุ้มค่าตามแนวพระพุทธศาสนาเพื่อส่งเสริมรายได้ในครัวเรือนของชุมชนวัดชมภูเวก ตำบลท่าทราย อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (R & D: Research & Development) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. พื้นที่วิจัย คือ ชุมชนวัดชมภูเวก ตำบลท่าทราย อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี

2. ประชากรทั้งหมด ได้แก่ ประชากรชุมชนวัดชมภูเวก ตำบลท่าทราย อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี มีบ้าน 32,241 หลังคาเรือน ประชากรชาย 29,949 คน ประชากรหญิง 35, 747 คน ประชากรรวมทั้งสิ้น 65,696คน ประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ได้แก่ ประชากรวัดชมภูเวก ตำบลท่าทราย อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี ได้ประชากรคณะกรรมการชุมชนกลุ่มตัวอย่าง 381 คน จากการสุ่มขนาดกลุมตัวอยางของเครซี่และมอรแกน (Krejcie & Morgan, 1970) และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) คือ ผู้ให้สัมภาษณ์ ได้แก่ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ประธาน รองประธาน และคณะกรรมการชุมชนวัดชมภูเวก นายกองค์การบริหารส่วนตำบลท่าทราย จังหวัดนนทบุรี และประชากรชุมชนวัดชมภูเวก จำนวน 9 คน ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยพิจารณาจากการตัดสินใจของผู้วิจัยเอง ลักษณะของกลุ่มที่เลือกเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงต้องอาศัยความรอบรู้ ความชำนาญและประสบการณ์ในเรื่องนั้นๆ ของผู้ทำวิจัย การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบนี้มีชื่อเรียกอีกอย่างว่าการสุ่มแบบพิจารณา Judgement sampling เป็นการสุ่มตัวอย่างโดยใช้ดุลพินิจของผู้วิจัยในการกำหนดสมาชิกของประชากร ที่จะมาเป็นสมาชิกในกลุ่มตัวอย่างว่ามีลักษณะสอดคล้องหรือเป็นตัวแทนที่จะศึกษาหรือไม่ ข้อจำกัดของการสุ่มตัวอย่างแบบนี้คือ ไม่สามารถระบุได้ว่าตัวอย่างที่เลือก จะยังคงลักษณะดังกล่าวหรือไม่เมื่อเวลาเปลี่ยนไป

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 2 ชนิด ได้แก่ 1) แบบสอบถาม เพื่อการวิจัยประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ ชุมชนวัดชมภูเวก ตำบลท่าทราย อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี โดยมีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้ (1) ศึกษา เอกสาร หนังสือ ตำราวิชาการ วารสารและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวกับ ระบบการจัดการทรัพยากรอย่างคุ้มค่าตามแนวพระพุทธศาสนาเพื่อส่งเสริมรายได้ในครัวเรือนของชุมชนวัดชมภูเวก ตำบลท่าทราย อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี จำแนกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผน ด้านการปฏิบัติการ ด้านการประเมินผลและควบคุม และ ด้านการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนา (2) กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือ (3) สร้างเครื่องมือจากกรอบเนื้อหา ในนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย (4) สร้างแบบสอบถามฉบับร่างให้ครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับ ระบบการจัดการทรัพยากรอย่างคุ้มค่าตามแนวพระพุทธศาสนาเพื่อส่งเสริมรายได้ในครัวเรือนของชุมชน วัดชมภูเวก

ตำบลท่าทราย อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี (5) นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้ว เสนอประธานที่ปรึกษาดุษฎีนิพนธ์และกรรมการที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบ รับการแนะนำ และปรับปรุงแก้ไข (6) เสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน (7) นำแบบสอบถามที่ผู้เชี่ยวชาญให้ข้อเสนอแนะ เสนอประธานที่ปรึกษาดุษฎีนิพนธ์และกรรมการที่ปรึกษา เพื่อพิจารณาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม ก่อนนำไปทดลองใช้ เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) ทั้งความเที่ยงตรงเนื้อหา (Content Validity) และความเที่ยงตรงตามโครงสร้าง(Construct Validity) โดยหาค่า IOC (Item-Object Congruence Index: IOC) ถ้ามีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป แสดงว่า คำถามนั้นวัดได้ตรงจุดประสงค์หรือตรงตามเนื้อหา (8) นำเครื่องมือที่ตรวจสอบแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชากรชุมชนวัดชมภูเวก จำนวน 30 ชุด เพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) (Cronbach) ได้ความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.81 (9) นำเครื่องมือที่แก้ไขปรับปรุงสมบูรณ์ ไปเก็บรวบรวม สำหรับชุมชนวัดชมภูเวก จังหวัดนนทบุรี จำนวนทั้งสิ้น 381 ชุด 2) แบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้าง (structure interview) แนวคำถามในการสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์ มีเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ ระบบการจัดการทรัพยากรอย่างคุ้มค่าตามแนวพระพุทธศาสนาเพื่อส่งเสริมรายได้ในครัวเรือนของชุมชนวัดชมภูเวก ตำบลท่าทราย อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 1) การรวบรวมเอกสาร ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ ตำราวิชาการ วารสารและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวกับ ระบบการจัดการทรัพยากรอย่างคุ้มค่าตามแนวพระพุทธศาสนาเพื่อส่งเสริมรายได้ในครัวเรือนของชุมชนวัดชมภูเวก ตำบลท่าทราย อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี 2) ผู้วิจัยได้ขอหนังสืออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้อำนวยการหลักสูตรปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา เพื่อขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ หลังจากนั้น จึงเริ่มดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล 3) ผู้วิจัยดำเนินการการรวบรวมข้อมูล โดยแจกแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง คือ ประชากรชุมชนวัดชมภูเวก ตำบลท่าทราย อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี จำนวน 381 คน โดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปแจกและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ตั้งแต่ เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2567 - พฤศจิกายน พ.ศ. 2567 รวมเป็นระยะเวลาทั้งสิ้น 6 เดือน

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) ของคะแนนจากการตอบแบบสอบถามของประชากรชุมชนวัดชมภูเวก ตำบลท่าทราย อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิจัยเอกสาร วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลแล้วนำมาเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1.จากผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า องค์ความรู้เกี่ยวกับระบบการจัดการทรัพยากรอย่างคุ้มค่าตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนวัดชมภูเวก ประกอบด้วย 4 ด้าน 1) ด้านการวางแผนการใช้จ่ายในครัวเรือน ชุมชนวัดชมภูเวกมีการวางแผนการใช้จ่ายทรัพยากรในครัวเรือน ด้วยการปรับทัศนคติให้เห็นคุณค่าแท้ คุณค่าเทียมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน รวมทั้งการวางแผนการใช้จ่ายต่างๆ ที่จำเป็น และการใช้จ่ายเงินในการดำเนินชีวิตประจำวัน เพื่อการอุปโภคบริโภคในระดับครัวเรือน ระดับบุคคล และระดับชุมชน มีการวางแผนนโยบาย ดังนี้ การวางแผนเชิงเชิงนโยบาย จัดให้มีเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชนท้องถิ่น จัดทำแผนเชิงปฏิบัติการ ดำเนินงานโครงการเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชน และการให้ความรู้เชิงวิชาการ มีการจัดอบรม สัมมนาหรือจัดการเรียนการสอนหลักสูตรระยะสั้นเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรในชุมชน และทางการเงิน 2) ด้านการปฏิบัติการในการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า สร้างนิสัยการใช้จ่ายเชิงบวกและการใช้งบประมาณส่วนตัวที่ทุกคนควรรู้ รวมถึงเด็กๆ แนะนำเคล็ดลับการกำหนดงบประมาณเหล่านี้ในครัวเรือน เพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีสำหรับลูกๆ และเพื่อให้การดำเนินชีวิตได้ง่ายขึ้น แต่การใช้จ่ายเงินให้ดีเป็นเรื่องทั่วไป ไม่ว่าในครัวเรือจะทำธุรกิจหรือเพียงต้องการแน่ใจว่าครอบครัวจะไม่ใช้จ่ายมากเกินไป การทำความเข้าใจพิจารณาใช้เครื่องอุปโภคบริโภค หรือเงินที่ได้รับในแต่ละเดือน และเงินที่จ่ายออกไปใช้จ่ายในสิ่งจำเป็น และไม่สามารถจัดการงบประมาณได้ถ้าไม่รู้ว่าจริงๆ แล้วเรามีงบประมาณเท่าใด ถ้าครอบครัวใดมีความละเอียด ก็จดบันทึกตารางรายรับ และค่าใช้จ่าย ในสมุดบันทึกประจำวัน เพื่อสร้างแผ่นงานแสดงงบประมาณ และถ้าจะให้ดียิ่งขึ้น ควรจัดเก็บข้อมูลนี้ไว้ในเอกสารออนไลน์ที่ปลอดภัย เพื่อสามารถเข้าถึงได้ทุกที่และอับเดตข้อมูลได้เมื่อสถานการณ์ในชีวิตเปลี่ยนไป 3) ด้านการประเมินผลและควบคุมทรัพยากรในชุมชนการประเมินผลได้จากการวิเคราะห์ สังเคราะห์คุณค่าต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานหรือการดำเนินโครงการ เพื่อการขยายผลและเพื่อการพัฒนาต่อไป 4) ด้านปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาทรัพยากรในชุมชน จากการวิเคราะห์การประเมินความสำเร็จของงานที่ทำ หรือโครงการในชุมชน สิ่งที่ไม่สำเร็จตามเป้าหมายก็นำปัญหานั้นมาประชุมปรึกษาหาแนวทางแก้ไขปรับปรุงและพัฒนาให้ดีขึ้น ซึ่งช่วยให้การบริหารทราบจุดแข็งและจุดอ่อนจากสภาพแวดล้อมในชุมชน มองเห็นโอกาสที่จะพัฒนาและอุปสรรคจากการใช้ทรัพยากรในขุมชนตลอดจนผลกระทบการประกอบอาชีพในครัวเรือนชุมชน ซึ่งชุมชนร่วมกันวิเคราะห์และพิจารณาการใช้ทรัพยากรในชุมชน แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อที่จะพัฒนาจุดแข็งและปรับปรุงจุดอ่อนของงานที่ทำในชุมชนร่วมกัน หรือพัฒนาโครงการต่างๆ ในชุมชนให้ดีขึ้น เพื่อการบริหารที่ครอบคลุมทุกด้านทั้งด้านโครงสร้างระบบ ระเบียบ วิธีปฏิบัติงาน บรรยากาศในการทำงานและทรัพยากรในการบริหาร (คน เงิน วัสดุ การจัดการ 4M) และพัฒนาการทางด้านเครื่องมืออุปกรณ์ที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตทรัพยากรในชุมชน

2. จากผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า การพัฒนาระบบการจัดการทรัพยากรอย่างคุ้มค่าตามแนวพระพุทธศาสนาเพื่อส่งเสริมรายได้ในครัวเรือนของชุมชนวัดชมภูเวก ตำบลท่าทราย อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี ระบบการจัดการทรัพยากรอย่างคุ้มค่าคือ ระบบ (CHOMP System) ประกอบด้วย (1) Chomphuwek Temple Communication (2) Operation (3) Management (4) Principles โดยมีขั้นตอนพัฒนาระบบ ได้แก่ ขั้นที่ 1 วิเคราะห์สภาพทั่วไป ขั้นที่ 2 วิเคราะห์กิจกรรม ขั้นที่ 3 กำหนดรายละเอียด ขั้นที่ 4 ทบทวน แก้ไข ขั้นที่ 5 ประเมินผล ขั้นที่ 6 ดำเนินการปรับปรุงแก้ไข และการนำระบบไปใช้ เมื่อดำเนินการทดสอบระบบจนมั่นใจว่าระบบที่ได้รับการทดสอบนั้นพร้อมที่จะนำไปใช้งานในสถานการณ์จริง ขั้นตอนการนำระบบไปใช้งานอาจเกิดปัญหา ระบบที่พัฒนาใหม่ไม่สามารถนำไปใช้แทนระบบงานเดิมทันที จึงต้องปรับปรุงดัดแปลงข้อมูลระบบเดิมให้สามารถผสมผสานระบบใหม่เมื่อนำไปใช้ในสถานการณ์จริง ครั้นเมื่อระบบสามารถผสมผสานได้จนเป็นที่น่าพอใจทั้งสองฝ่าย (รูปแบบเดิมกับระบบที่พัฒนาแล้ว) ก็จะต้องจัดทำเอกสารคู่มือระบบ รวมถึงการฝึกอบรมผู้ใช้ต่อไปดังนั้น การพัฒนาระบบการจัดการทรัพยากรอย่างคุ้มค่า โดยประกอบด้วย กระบวนการ 7 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 (Step I) ทบทวนความรู้ที่เกี่ยวข้อง ขั้นที่ 2 (Step II) สำรวจและประเมินความจำเป็นในการพัฒนาต้นแบบ ขั้นที่ 3 (Step III) การพัฒนากรอบแนวคิดของต้นแบบ ขั้นที่ 4 (Step IV) การสำรวจความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ขั้นที่ 5 (Step V) พัฒนาร่างต้นแบบโดยใช้ความรู้และข้อมูลจากขั้นที่ 1, 2 และ 3 ขั้นที่ 6 (Step VI) ตรวจสอบต้นแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ และทดลองใช้งานต้นแบบและขั้นที่ 7 (Step VII) แก้ไขและสรุปผลการพัฒนาต้นแบบ

3. จากผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่าผลการประเมินประสิทธิภาพระบบการจัดการทรัพยากรอย่างคุ้มค่าตามแนวพระพุทธศาสนาเพื่อส่งเสริมรายได้ในครัวเรือนของชุมชนวัดชมภูเวก ตำบลท่าทราย อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความเหมาะสมของระบบการจัดการทรัพยากรอย่างคุ้มค่าตามแนวพระพุทธศาสนาเพื่อส่งเสริมรายได้ในครัวเรือนของชุมชนวัดชมภูเวก

ที่	ระบบการจัดการทรัพยากรอย่างคุ้มค่าเพื่อส่งเสริมรายได้ครัวเรือนของชุมชนวัดชมภูเวก	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1	ความสอดคล้องของเนื้อหากับวัตถุประสงค์	4.50	0.58	มาก
2	ความถูกต้องของเนื้อหา	4.58	0.42	มากที่สุด
3	ประชากรกลุ่มตัวอย่างมีความเหมาะสม	4.58	0.41	มากที่สุด
4	นิยามศัพท์ตรงประเด็นการวิจัย	4.42	0.58	มาก
5	ความสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎี	4.42	0.58	มาก

6	ความสอดคล้องของกรอบแนวคิด	4.42	0.58	มาก
7	ความเหมาะสมของลำดับขั้นตอนการนำเสนอเนื้อหา	4.42	0.58	มาก
8	ความชัดเจนในการนำเสนอเนื้อหา	4.42	0.58	มาก
9	ความน่าสนใจในการดำเนินเรื่อง	4.67	0.38	มากที่สุด
10	ปริมาณของเนื้อหาในแต่ละหน้า	4.67	0.39	มากที่สุด
11	ความถูกต้องของสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล	4.46	0.56	มาก
12	ความชัดเจนของเครื่องมือวิจัย	4.67	0.39	มากที่สุด
13	ความถูกต้องของการวิเคราะห์ข้อมูล	4.67	0.39	มากที่สุด
14	วิเคราะห์ข้อมูลเป็นไปตามวัตถุประสงค์	4.75	0.35	มากที่สุด
15	วิเคราะห์บทสัมภาษณ์ได้ตรงประเด็นการวิจัย	4.75	0.35	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยโดยรวมทุกด้าน		4.66	0.41	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมของระบบการจัดการทรัพยากรอย่างคุ้มค่าตามแนวพระพุทธศาสนาเพื่อส่งเสริมรายได้ในครัวเรือนของชุมชนวัดชมภูเวก จังหวัดนนทบุรี พบว่า ความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดคือ 4.66 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.41 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ประชากรกลุ่มตัวอย่างมีความเหมาะสม นิยามศัพท์ตรงประเด็นการวิจัย ความน่าสนใจในการดำเนินเรื่อง ปริมาณของเนื้อหาในแต่ละหน้า ความชัดเจนของเครื่องมือวิจัย ความถูกต้องของการวิเคราะห์ข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลเป็นไปตามวัตถุประสงค์ วิเคราะห์บทสัมภาษณ์ได้ตรงประเด็นการวิจัย ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.75 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.35 รองลงมา นิยามศัพท์ตรงประเด็นการวิจัย ความสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎี ความสอดคล้องของกรอบแนวคิด ความเหมาะสมของลำดับขั้นตอนการนำเสนอเนื้อหา ความชัดเจนในการนำเสนอเนื้อหา และความถูกต้องของสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ระดับ มาก ค่าเฉลี่ย 4.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.58 เช่นเดียวกัน

4. จากผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 พบว่า แนวทางระบบการจัดการทรัพยากรอย่างคุ้มค่าตามแนวพระพุทธศาสนาเพื่อส่งเสริมรายได้ในครัวเรือนของชุมชนวัดชมภูเวก ตำบลท่าทราย อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี การจัดการทรัพยากรอย่างคุ้มค่าตามทฤษฎี 3R ได้แก่ 1) Reduce คือ การลดการใช้ในปัจจุบันลงควบคุมปริมาณการใช้ให้อยู่ในสัดส่วนที่พอเหมาะให้เกิดการสูญเปล่าน้อยที่สุดเท่าที่จำเป็น ใช้สินค้ามีอายุการใช้งานนาน โดยเฉพาะการลดการบริโภคทรัพยากรที่ใช้แล้วทิ้ง 2) Reuse คือ การใช้ซ้ำเป็นการนำสิ่งของที่ใช้งานไปแล้วแต่ยังสามารถใช้งานได้มาใช้อีก 3) Recycle คือการเลือกใช้ทรัพยากรที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ เป็นการลดการใช้ทรัพยากรในธรรมชาติต้นไม้แร่ธาตุต่างๆ ส่วนทฤษฎี 5R เป็นหลักจัดการทรัพยากรอย่างคุ้มค่า เกิดขึ้นจาก 5 คำ คือ (1)

Reduce: คือ การลดการใช้ ลดการบริโภคทรัพยากรที่ไม่จำเป็นลง ด้วยวิธีนี้สามารถเก็บทรัพยากรด้านพลังงานไว้ใช้ได้นานมากขึ้น (2) Refuse: คือ การปฏิเสธ/ไม่ใช้ของที่ทำลายทรัพยากร/สร้างมลพิษกับสิ่งแวดล้อม (3) Reuse: คือ การใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่ามากที่สุด โดยการนำมาใช้ซ้ำ หลักการนี้จะช่วยลดค่าใช้จ่าย ลดการใช้พลังงาน ช่วยรักษาสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ (4) Recycle: คือการนำทรัพยากรที่ใช้แล้วกลับมาใช้ใหม่ ด้วยกระบวนการรีไซเคิล วิธีนี้จะลดปริมาณขยะให้ลดน้อยลงอย่างเห็นได้ชัดที่สุด (5) Repair: คือการซ่อมแซมสิ่งต่างๆ ให้สามารถใช้งานได้อย่างยาวนานมากขึ้น แทนที่จะนำไปทิ้งไปในทันที เช่น เสื้อขาด ก็นำไปเย็บ คอมพิวเตอร์พัง ก็นำไปซ่อม เป็นต้น

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า องค์ความรู้เกี่ยวกับระบบการจัดการทรัพยากรอย่างคุ้มค่าตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนวัดชมภูเวก ประกอบด้วย 4 ด้าน 1) ด้านการวางแผนการใช้จ่ายในครัวเรือน ชุมชนวัดชมภูเวกมีการวางแผนการใช้จ่ายทรัพยากรในครัวเรือนด้วยการปรับทัศนคติให้เห็นคุณค่าแท้ คุณค่าเทียมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน รวมทั้งการวางแผนการใช้จ่ายต่างๆ ที่จำเป็น 2) ด้านการปฏิบัติการในการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า สร้างนิสัยการใช้จ่ายเชิงบวกและการใช้งบประมาณส่วนตัวที่ทุกคนควรรู้ รวมถึงเด็กๆ แนะนำเคล็ดลับการกำหนดงบประมาณเหล่านี้ในครัวเรือน เพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีสำหรับลูกๆ และเพื่อให้การดำเนินชีวิตได้ง่ายขึ้น แต่การใช้จ่ายเงินให้ดีเป็นเรื่องทั่วไป 3) ด้านการประเมินผลและควบคุมทรัพยากรในชุมชน การประเมินผลได้จากการวิเคราะห์ สังเคราะห์คุณค่าต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานหรือการดำเนินโครงการ เพื่อการขยายผลและเพื่อการพัฒนาต่อไป 4) ด้านปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาทรัพยากรในชุมชน จากการวิเคราะห์การประเมินความสำเร็จของงานที่ทำ หรือโครงการในชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของสมิตรา โสรีวกุล ได้วิจัยเรื่องการศึกษาวิเคราะห์การดำรงชีวิตตามหลักปัจจัย 4 ในพระพุทธศาสนาเถรวาท ผลการวิจัยพบว่า การดำรงชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาทมีวิธีการเกี่ยวกับตัวบุคคลที่ปฏิบัติตามโดยเน้นความประพฤติและปฏิบัติเพื่อส่งผลให้จิตใจมีความสุขทำให้ชีวิตมีความสมบูรณ์ทั้งร่างกายและใจ (ศีล) เมื่อปฏิบัติตามแล้วย่อมส่งผลถึงสภาพจิตใจที่มีความตั้งมั่นและมั่นคง (สมาธิ) และสามารถทำให้เกิดสติปัญญาหรือมีความรอบรู้ในด้านต่างๆ (ปัญญา) เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า การปฏิบัติตามหลักไตรสิกขา เป้าหมายการดำรงชีวิตตามพระพุทธศาสนาประกอบไปด้วย (1) ทำกรรมปัจจุบันที่จะเป็นกรรมเก่าในอนาคตให้เป็นกุศลกรรม (2) การปฏิบัติตนให้สม่ำเสมอให้ถูกอนามัย (3) การบำรุงร่างกายด้วยอาหารและยา ดังนั้น เป้าหมายการดำรงชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนา พัฒนาเข้าสู่เป้าหมายที่สูงสุดในทางพระพุทธศาสนาทั้ง ประโยชน์ปัจจุบัน ประโยชน์ในเบื้องหน้า และประโยชน์สูงสุด คือ พระนิพพาน วิเคราะห์การดำรงชีวิตตามหลักปัจจัย 4 ในพระพุทธศาสนาเถรวาท พบว่า การดำรงชีวิตตามหลักปัจจัย 4 ใน 5 ประเด็น ได้แก่ 1) การ

ดำรงชีวิตตามหลักปัจจัย 4 เพื่อความไม่ประมาท 2) การดำรงชีวิตตามหลักปัจจัย 4 เพื่อความประหยัด 3) การดำรงชีวิตตามหลักปัจจัย 4 เพื่อความพอเพียง บริโภคใช้สอยให้เพียงพอไม่น้อยหรือมากจนเกินไป จนส่งผลต่อฐานะความเป็นอยู่และการดำรงชีวิต 4) การดำรงชีวิตตามหลักปัจจัย 4 เพื่อความดับทุกข์ ตามหลักพระพุทธศาสนาคือนิพพาน 5) การบริโภคปัจจัย 4 สามารถทำให้การบริโภคเข้าถึงจิตใจ ลด ละ เลิกการบริโภคปัจจัย 4 ที่เกินขอบเขต เกินความจำเป็น โดยคำนึงประโยชน์และโทษที่เกิดจากการใช้สอยปัจจัย 4 (สมิตรา โสรีวกุล, 2565) จากงานวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าซึ่งสอดคล้องกับปัจจัยสำคัญใดบ้างที่ทำให้งานหรือโครงการบรรลุหรือไม่บรรลุเป้าหมาย ตัวอย่างเช่น ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคน สภาพแวดล้อม และกลไกการดำเนินงาน การดำเนินงานแต่ละขั้นตอน ต้องใช้กระบวนการอะไร อย่างไรบ้างและควรใช้กระบวนการสำคัญอะไรบ้างที่จะส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของโครงการ ผลที่เกิดขึ้นทั้งที่โดยตั้งใจและไม่ตั้งใจมีอะไรบ้าง ทั้งที่เป็นผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบ และคุณค่าทั้งภายในและภายนอก ความสำเร็จที่สำคัญของงานหรือโครงการมีอะไรบ้าง และแนวทางการพัฒนาอย่างต่อเนื่องควรทำอย่างไร

2. จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า การพัฒนาระบบการจัดการทรัพยากรอย่างคุ้มค่าตามแนวพระพุทธศาสนาเพื่อส่งเสริมรายได้ในครัวเรือนของชุมชนวัดชมภูเวก ตำบลท่าทราย อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี ระบบการจัดการทรัพยากรอย่างคุ้มค่าคือ ระบบ (CHOMP System) ประกอบด้วย (1) Chomphuwek Temple Communication (2) Operation (3) Management (4) Principles โดยมีขั้นตอนพัฒนาระบบ ได้แก่ ขั้นที่ 1 วิเคราะห์สภาพทั่วไป ขั้นที่ 2 วิเคราะห์กิจกรรม ขั้นที่ 3 กำหนดรายละเอียด ขั้นที่ 4 ทบทวน แก้ไข ขั้นที่ 5 ประเมินผล ขั้นที่ 6 ดำเนินการปรับปรุงแก้ไข และการนำระบบไปใช้ เมื่อดำเนินการทดสอบระบบจนมั่นใจว่าระบบที่ได้รับการทดสอบนั้นพร้อมที่จะนำไปใช้งานในสถานการณ์จริง ขั้นตอนการนำระบบไปใช้งานอาจเกิดปัญหา ระบบที่พัฒนาใหม่ไม่สามารถนำไปใช้แทนระบบงานเดิมทันที จึงต้องปรับปรุงดัดแปลงข้อมูลระบบเดิมให้สามารถผสมผสานระบบใหม่เมื่อนำไปใช้ในสถานการณ์จริง ครั้นเมื่อระบบสามารถผสมผสานได้จนเป็นที่น่าพอใจทั้งสองฝ่าย ก็จะต้องจัดทำเอกสารคู่มือระบบ รวมถึงการฝึกอบรมผู้ใช้ต่อไปดังนั้น ทั้งนี้เป็นเพราะว่า การพัฒนาระบบการจัดการทรัพยากรอย่างคุ้มค่า โดยประกอบด้วยกระบวนการ 7 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 (Step I) ทบทวนความรู้ที่เกี่ยวข้อง ขั้นที่ 2 (Step II) สำรวจและประเมินความจำเป็นในการพัฒนาต้นแบบ ขั้นที่ 3 (Step III) การพัฒนากรอบแนวคิดของต้นแบบ ขั้นที่ 4 (Step IV) การสำรวจความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ขั้นที่ 5 (Step V) พัฒนาร่างต้นแบบโดยใช้ความรู้และข้อมูลจากขั้นที่ 1, 2 และ 3 ขั้นที่ 6 (Step VI) ตรวจสอบต้นแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ และทดลองใช้งานต้นแบบ และ ขั้นที่ 7 (Step VII) แก้ไขและสรุปผลการพัฒนาต้นแบบ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูญาณปรีชา (นพดล ตปสีโล) ได้วิจัยเรื่องการประยุกต์ใช้หลักทิฏฐธัมมิกัตถะประโยชน์ 4 ในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของอำเภอศรีเชียงใหม่จังหวัดหนองคาย”

ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดหลักทิฏฐธัมมิกัตถะประโยชน์ 4 ในพระพุทธศาสนาเถรวาท เป็นหลักธรรมในพระพุทธศาสนา คือ ประโยชน์ในปัจจุบัน 4 อย่าง บ้างเรียกว่า หัวใจเศรษฐี "อุ อา กะ สะ" เรียกสั้นๆ ว่า ทิฏฐธัมมิกัตถะ 4 หมายถึง ธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในปัจจุบัน หลักธรรมอันอำนวยประโยชน์สุขขั้นต้น เพื่อประโยชน์สุขสามัญที่มองเห็นกันในชาตินี้ที่คนทั่วไปปรารถนา มีทรัพย์ ยศ เกียรติ ไมตรีเป็นต้น อันจะสำเร็จด้วยธรรม 4 ประการ คือ 1) อุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่น เช่น ขยันหมั่นเพียร เลี้ยงชีพด้วยการหมั่นประกอบการงาน เป็นผู้ขยันไม่เกียจคร้านในการงานประกอบด้วยปัญญา เครื่องสอดส่อง ที่เป็นอุบายให้การงานประสบความสำเร็จ 2) อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษาโภคทรัพย์และเขารักษาคุ้มครองโภคทรัพย์เหล่านั้นไว้ได้พร้อมมูล ไม่ให้ถูกลักหรือทำลายไปโดยภัยต่างๆ 3) กัลยาณมิตร คบคนดีไม่คบคนชั่ว อยู่อาศัยในบ้านหรือนิคมใด ย่อมดำรงตน เจรจา สนทนากับบุคคลในบ้านหรือนิคมนั้น ซึ่งเป็นผู้มีสมาจารบริสุทธิ์ผู้ถึงพร้อมด้วยศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญาและ 4) สมชีวิตา อยู่อย่างพอเพียง รู้ทางเจริญทรัพย์และทางเสื่อมแห่งโภคทรัพย์แล้วเลี้ยงชีพพอเหมาะ ไม่สุรุ่ยสุร่าย ไม่ให้ฝืดเคืองนัก ด้วยคิดว่า รายได้ของเราจักต้องเหนือรายจ่าย และรายจ่ายของเราจักต้องไม่เหนือรายได้ (พระครูญาณปรีชา (นพดล ตปสีโล), 2564) จากงานวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าหลักโภควิภาค คือ หลักการแบ่งทรัพย์โดยจัดสรรเป็น 4 ส่วน หมายถึง การแบ่งโภคะเป็น 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ใช้จ่ายเลี้ยงตนเลี้ยงคนที่ควรบำรุงและทำประโยชน์ ส่วนที่ 2-3 ใช้จ่ายลงทุนประกอบการงาน ส่วนที่ 4 เก็บไว้ใช้ในคราวจำเป็นในการดำเนินชีวิตชุมชน ยึดหลักความพอเพียงร่วมมือกันเพื่อประโยชนสุขของคนในชุมชนทุกด้าน ยึดโยงชุมชนให้เป็นปึกแผ่น ลดอิทธิพลของความทันสมัยและความขัดแย้ง ร่วมกันพัฒนา นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวัน ทำให้ชุมชนมีค่านิยมและวัฒนธรรมที่ดีงาม ครอบครัวสามารถบ่มเพาะความเป็นผู้มีจิตสำนึกและอัตลักษณ์ ให้บุตรหลานได้ตระหนักถึงรากเหง้าของตนเอง นอกจากนี้ชุมชนท้องถิ่นยังเป็นกลไกที่มีความสามารถในการบริหารจัดการและมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและเชื่อมโยงกันเป็นพลังหลัก ในการพัฒนาฐานรากของตนให้มั่นคง ทำให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเอง บรรเทาปัญหาเศรษฐกิจสังคม การใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในระดับท้องถิ่นได้อย่างคุ้มค่า

3. จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ผลการประเมินมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ประชากรกลุ่มตัวอย่างมีความเหมาะสม นิยามศัพท์ตรงประเด็นการวิจัย ความน่าสนใจในการดำเนินเรื่อง ปริมาณของเนื้อหาในแต่ละหน้า ความชัดเจนของเครื่องมือวิจัย ความถูกต้องของการวิเคราะห์ข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลเป็นไปตามวัตถุประสงค์ วิเคราะห์บทสัมภาษณ์ได้ตรงประเด็นการวิจัย ในระดับมากที่สุด รองลงมา นิยามศัพท์ตรงประเด็นการวิจัย ความสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎี ความสอดคล้องของกรอบแนวคิด ความเหมาะสมของลำดับขั้นตอนการนำเสนอเนื้อหา ความชัดเจนในการนำเสนอเนื้อหา และความถูกต้องของสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ Zacher ได้ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อ

ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นปีที่ 1 ในรัฐมอนตานา (Montana) สหรัฐอเมริกา ผลการวิจัยพบว่า เพศ ขนาดครอบครัว การอ่านหนังสือพิมพ์ การได้ศึกษาความรู้ทางด้านสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนและภูมิลำเนาของนักเรียน เป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความรู้ทางสิ่งแวดล้อม (Zacher, 1977) จากงานวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ระดับการศึกษา การตั้งถิ่นฐานและการอพยพของประชาชน ลักษณะชุมชน ขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยม ความเชื่อและวัฒนธรรม สภาพแวดล้อมทางการเมือง และพัฒนาการทางด้านเครื่องมืออุปกรณ์ที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตทรัพยากรในชุมชน

4 จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 พบว่า แนวทางระบบการจัดการทรัพยากรอย่างคุ้มค่าตามแนวพระพุทธศาสนาเพื่อส่งเสริมรายได้ในครัวเรือนของชุมชนวัดชมภูเวก ตำบลท่าทราย อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี การจัดการทรัพยากรอย่างคุ้มค่าตามทฤษฎี 3R ได้แก่ 1) Reduce คือการลดการใช้ในปัจจุบันลงควบคุมปริมาณการใช้ให้อยู่ในสัดส่วนที่พอเหมาะให้เกิดการสูญเปล่าน้อยที่สุดเท่าที่จำเป็น ใช้สินค้ามีอายุการใช้งานนาน โดยเฉพาะการลดการบริโภคทรัพยากรที่ใช้แล้วทิ้ง 2) Reuse คือ การใช้ซ้ำเป็นการนำสิ่งของที่ใช้งานไปแล้วแต่ยังสามารถใช้งานได้มาใช้อีก 3) Recycle คือการเลือกใช้ทรัพยากรที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ เป็นการลดการใช้ทรัพยากรในธรรมชาติต้นไม้ แร่ธาตุต่างๆ ส่วนทฤษฎี 5R เป็นหลักจัดการทรัพยากรอย่างคุ้มค่า เกิดขึ้นจาก 5 คำ คือ (1) Reduce: คือ การลดการใช้ ลดการบริโภคทรัพยากรที่ไม่จำเป็นลง ด้วยวิธีนี้สามารถเก็บทรัพยากรด้านพลังงานไว้ใช้ได้นานมากขึ้น (2) Refuse: คือ การปฏิเสธ/ไม่ใช้ของที่ทำลายทรัพยากร/สร้างมลพิษกับสิ่งแวดล้อม (3) Reuse: คือ การใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่ามากที่สุด โดยการนำมาใช้ซ้ำ หลักการนี้จะช่วยลดค่าใช้จ่าย ลดการใช้พลังงาน ช่วยรักษาสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ (4) Recycle: คือการนำทรัพยากรที่ใช้แล้วกลับมาใช้ใหม่ ด้วยกระบวนการรีไซเคิล วิธีนี้จะลดปริมาณขยะให้ลดน้อยลงอย่างเห็นได้ชัดที่สุด (5) Repair: คือการซ่อมแซมสิ่งต่างๆ ให้สามารถใช้งานได้อย่างยาวนานมากขึ้น แทนที่จะนำไปทิ้งไปในทันที เช่น เสื้อขาด ก็นำไปเย็บ คอมพิวเตอร์พัง ก็นำไปซ่อม เป็นต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูญาณปรีชา (นพดล ตปสีโล) ได้วิจัยเรื่องการประยุกต์ใช้หลักทิฏฐธัมมิกัตถะประโยชน์ 4 ในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของอำเภอศรีเชียงใหม่จังหวัดหนองคาย” ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนดำเนินชีวิตด้วยความขยันในการดำเนินชีวิตที่เป็นระเบียบ รู้จักการรักษาทรัพย์ที่หามาได้ด้วยจากการรู้จักคุณค่าของสิ่งของข้าวของต่าง มีความเข้าใจในการดำรงตน เจรจาสนทนากับบุคคลในบ้านหรือชุมชนใช้คำพูดที่เป็นมิตร อยู่อย่างพอเพียงแล้วเลี้ยงชีพพอเหมาะ (พระครูญาณปรีชา (นพดล ตปสีโล), 2564) จากงานวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการจัดการทรัพยากรอย่างคุ้มค่า การวางแผนทางการเงินระดับครัวเรือน บัญชีครัวเรือน และการใช้จ่ายในการใช้สอยเครื่องอุปโภคบริโภค เป็นต้น เพื่อเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่ครัวเรือน จากสภาวการณ์ทางเศรษฐกิจที่มีความผันผวนอยู่ตลอดเวลา ทั้งนี้ เพื่อเป็นการเพิ่มศักยภาพชุมชน ช่วยยกระดับฐานะการเป็นอยู่ อันนำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนในชุมชน

องค์ความรู้ใหม่

จากการนำหลักพุทธธรรมมาบูรณาการการจัดการทรัพยากรอย่างคุ้มค่าตามแนวพระพุทธศาสนาเพื่อส่งเสริมรายได้ครัวเรือนของชุมชนวัดชมภูเวก ดังแผนภาพที่ 1

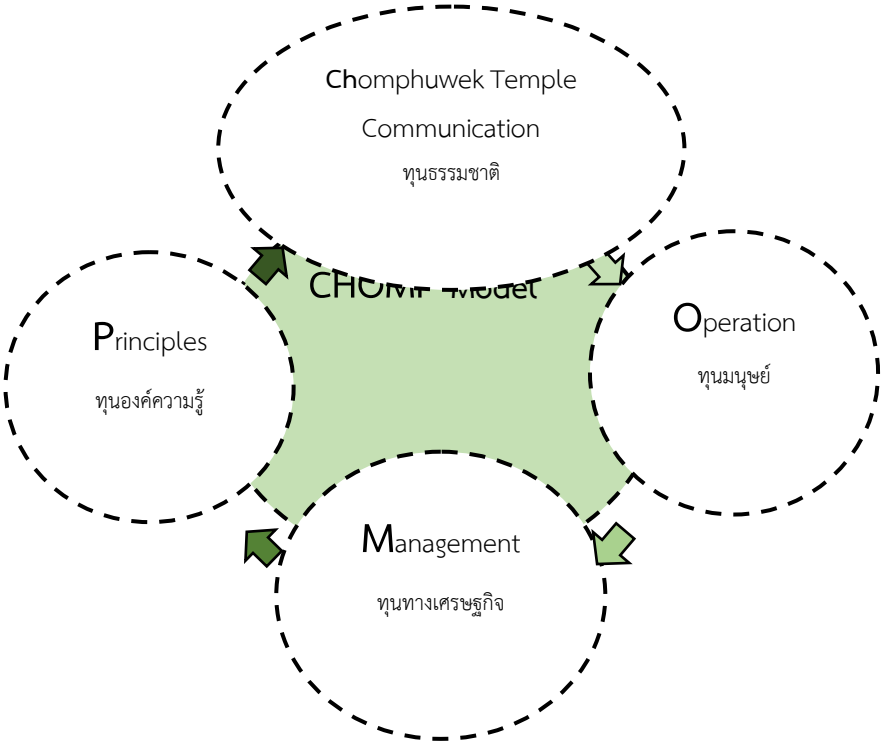

แผนภาพที่ 1 CHOMP System

จากภาพอธิบายได้ว่า ระบบการจัดการทรัพยากรอย่างคุ้มค่าตามแนวพระพุทธศาสนาเพื่อส่งเสริมรายได้ในครัวเรือนของชุมชนวัดชมภูเวก ตำบลท่าทราย อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี สามารถอธิบายองค์ประกอบ ระบบCHOMP System ได้แก่ (1) ทุนธรรมชาติ (Chomphuwek Temple Communication: วัดชมภูเวกศูนย์รวมกิจกรรมของชุมชน ประกอบด้วย (1.1) วัดชมภูเวกเป็นศูนย์รวมกิจกรรมของชุมชน (1.2) อุโบสถเก่า วิหาร พระพุทธบาทศิลา โบราณสถานแห่งชาติ (1.3) วัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน (ประเพณีตักบาตรน้ำผึ้ง) (2) ทุนมนุษย์ การดำเนินการ (Operation: ระบบ CHOMP System) ชุมชนวัดชมภูเวก มีระบบปฏิบัติการ โดยเจ้าอาวาสวัดชมภูเวก ประธาน กรรมการชุมชนวัดชมภูเวกร่วมกันขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชน ประกอบด้วย (2.1) เริ่มต้นสร้างความรู้ความเข้าใจร่วมกันของคนในชุมชน (2.2) เพื่อให้คนในชุมชนทุกภาคส่วนเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตน (2.3) มีความสัมพันธ์ของคนในชุมชนที่สอดคล้องกันด้วยระเบียบธรรมชาติตามหลักเหตุผลทางวิชาการ ได้แก่ 1) ด้านการวางแผน 2) ด้านการปฏิบัติการ 3) ด้านการประเมินผลและควบคุม และ 4) ด้านการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนา (3) ทุนทางเศรษฐกิจ

(Management) ประกอบด้วย (3.1) กำหนดเป้าหมายร่วมกันของคนในชุมชน (3.2) สร้างการพัฒนาและรับผลจากการพัฒนา (3.3) การแก้ปัญหาต้องอาศัยความร่วมมือจากสมาชิกชุมชน (3.4) แนวคิด 3R และแนวคิด 5R (4) ทุนองค์ความรู้ (Principles): หลักพุทธธรรม ได้แก่หลักโภควิภาค 4 หลักสันโดษ และ หลักทิฏฐธัมมิกัตถะ

บทสรุป

สภาพความเป็นอยู่ของชุมชนวัดชมภูเวก ก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุ มีประชากรสูงวัยเพิ่มขึ้นแต่วัยเด็กและวัยแรงงานลดน้อยลง ชุมชนได้รับการพัฒนาศักยภาพทุกช่วงวัย ปัญหาคุณภาพการศึกษาและระดับสติปัญญาของเด็ก พฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพและผลิตภาพแรงงานต่อประชาชนได้รับการคุ้มครองทางสังคมเพิ่มขึ้น มีการจัดสวัสดิการทางสังคมในหลายรูปแบบ กลุ่มผู้ด้อยโอกาสยังไม่สามารถเข้าถึงบริการทางสังคมได้อย่างทั่วถึง ความเหลื่อมล้ำทางรายได้ประชากรและโอกาสการเข้าถึงทรัพยากรเป็นปัญหาการพัฒนาชุมชน ทำให้เผชิญวิกฤตความเสื่อมถอยด้านคุณธรรมและจริยธรรม มีการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย รวมถึงเผชิญปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดและการเพิ่มขึ้นของการพนัน โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชน แต่ก็ตื่นตัวทางการเมืองและให้ความสำคัญกับความรับผิดชอบต่อสังคมและธรรมาภิบาลมากขึ้น ระบบการจัดการทรัพยากรอย่างคุ้มค่าตามแนวพระพุทธศาสนาเพื่อส่งเสริมรายได้ในครัวเรือนของชุมชนวัดชมภูเวก ตำบลท่าทราย อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี คือการสร้างภูมิคุ้มกันชุมชน เพื่อให้ชุมชนวัดชมภูเวกสามารถรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัฐกาลที่ 9 ควบคู่กับหลักพุทธธรรมที่นำมาใช้จัดการทรัพยากรเพื่อส่งเสริมรายได้ชุมชนวัดชมภูเวก ได้แก่ 1) หลักโภควิภาค 2) หลักสันโดษ 3) หลักทิฏฐธัมมิกัตถะ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 วัดควรนำระบบการจัดการทรัพยากรอย่างคุ้มค่าตามแนวพระพุทธศาสนาเพื่อส่งเสริมรายได้ในครัวเรือนของชุมชนวัดชมภูเวก ไปใช้กับชุมชนเก่าแก่อันมีประวัติศาสตร์ความเป็นมาในชุมชนวัดอื่นๆ เพื่อพัฒนาประชากรชุมชนให้มีความรู้ความเข้าใจสามารถในการนำหลักพุทธธรรมะไปประยุกต์ใช้ให้ประชากรในชุมชนมีความรู้ความสามารถ มีทักษะใช้องค์ความรู้ในการจัดทรัพยากรอย่างคุ้มค่าอย่างถูกต้องและไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย

1.2 หน่วยที่งานที่เกี่ยวข้องควรจัดให้มีการฝึกอบรม กิจกรรมให้ความรู้ระบบการจัดการทรัพยากรอย่างคุ้มค่าตามแนวพระพุทธศาสนาเพื่อส่งเสริมรายได้ในครัวเรือนของชุมชนวัดชมภูให้กับนักเรียนนักศึกษาและประชาชนผู้สนใจทั่วไป

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป จากงานวิจัยครั้งนี้ได้ข้อค้นพบว่าการพัฒนาชุมชนในด้านพัฒนาเศรษฐกิจในระดับชุมชน ถึงระดับองค์กร ควรสนับสนุนให้กลุ่มรวมพลังกันในรูปแบบสหกรณ์/เครือข่ายวิสาหกิจ ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนให้เป็นรูปธรรมในวิถีที่สามารถปฏิบัติได้เกิดประสิทธิผลอย่างแท้จริง โดยควรให้ความสำคัญกับการจัดอบรมการปลูกฝังค่านิยมให้เยาวชนคนรุ่นใหม่ใช้ชีวิตอยู่บนพื้นฐานของความพอเพียง เติบโตมาเป็นคนดีมีคุณธรรมเพื่อเป็นสมาชิกชุมชนที่เข้มแข็ง มั่นคงและยั่งยืน สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับระบบการจัดการพลังงานและทรัพยากรตามแนวพระพุทธศาสนาเพื่อเพิ่มศักยภาพของคนในชุมชน

เอกสารอ้างอิง

กฤติน จันทร์สนธิมาและอรทัย อินต๊ะไชยวงค์. (2568, 2 กุมภาพันธ์). *การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุลและยั่งยืน: ศึกษาเฉพาะกรณี ป่าชุมชน บ้านคลองห้วยหวาย อำเภอแม่เปิน จังหวัดนครสวรรค์.* http://ombstudies.ombudsman.go.th/download/Journals/2559/.pdf.

กองกิจการนิสิต สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2568, 2 กุมภาพันธ์). *โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ฝ่ายสาธารณูปการ มหาเถรสมาคม.* https://stud.mcu.ac.th/?p=10447.

เทศบาลนครนนทบุรี. (2567, 3 เมษายน). *สถิติจำนวนประชากร.* https://nakornnont.go.th/content/duty.

พระครูญาณปรีชา (นพดล ตปสีโล). (2564). “การประยุกต์ใช้หลักทิฏฐธัมมิกัตถะประโยชน์ 4 ในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของอำเภอศรีเชียงใหม่จังหวัดหนองคาย”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2543). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม.* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สมิตรา โสรีวกุล. (2565). “การศึกษาวิเคราะห์การดำรงชีวิตตามหลักปัจจัย 4 ในพระพุทธศาสนาเถรวาท”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา.* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement, 30(3):* 607-615.

Zacher, V. R. (1977). *Advertising Technique and Management*. Illinois: Richard D. Irwin, Inc.

การพัฒนารูปแบบชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพร่วมกับการโค้ชแบบพหุวิธีด้วยการผสมผสานเทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมความสามารถในการประเมินพัฒนาการตามสภาพจริงของครูปฐมวัย

Development of a Professional Learning Community (PLC) with Multiple Method Coaching Mixed Technology Model to Enhance the Ability of Authentic Developmental Assessment of Childhood Teacher

[1*]**ณัฐิกา สุริยาวงษ์** Nuttika Suriyawong
[2**]**ชนสิทธิ์ สิทธิ์สูงเนิน** Chanasith Sithsingneon
[1,2]คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยศิลปากร
[1,2]Faculty of Education, Silpakorn University
[*]First author, e-mail: sv.nuttika@gmail.com
[**]Corresponding, author e-mail: Sithsungnoen_c@su.ac.th

Received May 27, 2025; **Revised** June 7, 2025; **Accepted:** November 18, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการในการพัฒนารูปแบบชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพฯ และ 2) พัฒนาและหาคุณภาพของรูปแบบชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพร่วมกับการโค้ชแบบพหุวิธีด้วยการผสมผสานเทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมความสามารถในการประเมินพัฒนาการตามสภาพจริงของครูปฐมวัย รูปแบบที่ใช้ในการวิจัยแบบผสมผสานวิธี กลุ่มเป้าหมาย คือ 1) ครูปฐมวัย จำนวน 106 คน แบ่งเป็น 1.1) ครูปฐมวัยที่ใช้ในการประเมินความต้องการจำเป็น จำนวน 100 คน 1.2) ครูปฐมวัยที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม จำนวน 6 คน 2) ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน 3) ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ 1) แบบวิเคราะห์เอกสาร 2) แบบสอบถามความต้องการจำเป็น 3) ประเด็นสนทนากลุ่ม 4) แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและ 5) แบบรับรองคุณภาพของของรูปแบบชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพฯ สถิติที่ใช้ คือ การวิเคราะห์เนื้อหา ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดัชนีความ

ต้องการจำเป็น ($PNI_{Modified}$) และ t-test ผลการวิจัยพบว่า 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความจำเป็นของรูปแบบชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพ พบว่ารูปแบบดังกล่าวควรให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์ การระบุปัญหา และสร้างแนวปฏิบัติร่วมกัน โดยมีผู้รู้หรือโค้ชที่มีความรู้ความสามารถเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการชี้นำการพัฒนา ควรนำเทคโนโลยีมาใช้เป็นเครื่องมือเพื่ออำนวยความสะดวกในการดำเนินงานของ PLC สนับสนุนการแลกเปลี่ยนความรู้ และเผยแพร่ความรู้ที่ช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการประเมินพัฒนาการที่แท้จริง เทคโนโลยียังช่วยในการทบทวนความรู้และเปิดโอกาสให้เกิดการคิดวิเคราะห์และการเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา เมื่อเปรียบเทียบในแต่ละด้านพบว่าระดับความคาดหวังโดยเฉลี่ยสูงกว่าสถานการณ์ปัจจุบันในทุกด้าน 2. รูปแบบชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพฯ (5S Model) มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) กระบวนการ 4) การวัดและประเมินผล 5) เงื่อนไขสำคัญในการนำรูปแบบไปใช้และ 6) ระบบสนับสนุน ซึ่งการตรวจสอบคุณภาพความเหมาะสมในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การโค้ชแบบพหุวิธี; การประเมินพัฒนาการตามสภาพจริง; การเรียนรู้วิชาชีพ; รูปแบบชุมชน

Abstract

This research article aimed to 1) study the basic information and the need of development of a professional learning community model and 2) develop and find quality of a professional learning community (PLC) with multiple method coaching mixed technology model to enhance the ability of authentic developmental assessment of childhood teacher. This research was conducted using mixed methods research design. The target group consisted of 1) 106 Childhood teachers which are separated into 1.1) 100 teachers for needs assessment. 1.2) 6 teachers for the Focus Group Discussion (FGD). 2) 5 Experts, 3) 7 Specialists. Research instruments included 1) Document analysis forms, 2) A needs assessment questionnaire 3) Discussion guidelines for focus groups, 4) Expert interview form, 5) An evaluation form to validate the quality of the professional learning community model. Data analysis was conducted using content analysis, mean, standard deviation, the Modified Priority Needs Index (PNI Modified), and t-test. The research revealed that 1) the study on fundamental information and the need for a professional learning community model revealed that such a model should involve all members in establishing goals, vision, identifying problems, and forming shared practices. The presence of knowledgeable individuals or coaches is essential to guide development. Technology should be

employed as a tool to facilitate the operations of the PLC, support knowledge exchange, and disseminate knowledge that enhances the ability of authentic developmental assessment. Technology also helps in reviewing knowledge and enables reflective thinking and learning anytime, anywhere. The comparison of each aspect was found that the average level of expectations is higher than the current situation in all aspects. 2) The developed PLC model, referred to as the 5S Model, consists of six components which are 1) principles, 2) Objectives, 3) Processes, 4) Measurement and Evaluation, 5) Key Conditions for Implementation, 6) Supporting Systems. The overall result of checking the model's quality and appropriateness were rated at the highest level.

Keywords: Multiple Method Coaching; Authentic Developmental Assessment; Professional Learning; Community Model

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้บัญญัติแนวการจัดการศึกษาไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีคุณภาพชีวิตที่ดีมีขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเพิ่มศักยภาพของผู้เรียนให้สูงขึ้น กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ การประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียนพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียนความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมควบคู่ไปในกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา ระบบและกลไกการวัด การติดตาม และประเมินผลต้องมีประสิทธิภาพ มีตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่น มีระบบและกลไกการทดสอบ การวัดและประเมินความรู้ทักษะ และสมรรถนะของผู้เรียนทุกระดับการศึกษา และทุกกลุ่มเป้าหมายที่มีประสิทธิภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) นั่นแสดงให้เห็นว่าไม่ว่าจะเป็นการจัดการศึกษาในระดับใดหรือรูปแบบใดก็ตามสิ่งสำคัญประการหนึ่งที่ขาดไม่ได้คือการวัดประเมินผลผู้เรียน

การประเมินผลที่เหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมากที่สุดก็คือการประเมินผลตามสภาพจริง (Authentic Assessment) วิธีการประเมินดังกล่าวเป็นการประเมินผลจากงานหรือผลงานที่เป็นจริงมากกว่าการประเมินด้วยข้อสอบแบบเลือกตอบเพียงอย่างเดียวและเป็นการประเมินผลตามเกณฑ์ ซึ่งมีความสำคัญต่อการปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน (สมศักดิ์ ภู่วิภาดาวรรธน์, 2544) เนื่องจากการประเมินตามสภาพจริง เป็นกระบวนการตัดสินความรู้ความสามารถและทักษะต่างๆของผู้เรียน ในสภาพที่สอดคล้องกับชีวิตจริง โดยใช้เรื่องราว เหตุการณ์

สภาพจริงหรือคล้ายจริงที่ประสบในชีวิตประจำวัน ให้ผู้เรียนตอบสนองแสดงออก และผลผลิตที่มีคุณภาพจะเป็นการสะท้อนภาพเพื่อลงสรุปถึงความรู้ ความสามารถและทักษะต่างๆ ของผู้เรียน (ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม, 2556) การประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาเด็กปฐมวัย เป็นกระบวนการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมและความสามารถของเด็กในด้านต่างๆ ทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง แล้วนำมาเรียบเรียงอย่างเป็นระบบเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการจัดประสบการณ์ให้แก่เด็ก ครูที่ประเมินอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบจะสามารถใช้หลักสูตรและจัดประสบการณ์ได้อย่างเหมาะสมกับวัยและความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็ก (นฤมล เนียมหอม, 2554) สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 กล่าวว่า การประเมินพัฒนาการเด็กอายุ 3-6 ปี เป็นการประเมินพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญาของเด็ก โดยถือเป็นกระบวนการต่อเนื่องและเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมปกติที่จัดให้เด็กในแต่ละวัน ครูเป็นบุคคลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการประเมินและรายงานผลการประเมินของเด็กแต่ละคนไปใช้ในการทำความเข้าใจรู้จักเด็กเป็นรายบุคคลทำให้เข้าใจถึงจุดอ่อนจุดแข็งของผู้เรียน นำสารสนเทศที่ได้มาสู่การวางแผนการสอนการสนับสนุนเด็กเป็นรายบุคคล นำมาสู่การประเมินหลักสูตรและการพัฒนาปรับปรุงการทำงานของตนเองพร้อมทั้งเป็นข้อมูลได้แก่สถานศึกษาเพื่อการพัฒนาการเรียนการสอนโดยภาพรวม อีกทั้งยังสามารถใช้ในการรายงานให้ผู้ปกครอง และผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้เกี่ยวข้องทราบเพื่อการร่วมมือกัน (วัฒนา ปุญญฤทธิ์, 2552)

ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาให้ครูผู้สอนปฐมวัยมีความสามารถในการประเมินพัฒนาการตามสภาพจริงคือ ครูต้องได้รับความช่วยเหลือ แนะนำ ร่วมมือกันพัฒนาระหว่างเพื่อนครูหรือครูกับผู้โค้ชซึ่งวิธีหนึ่งที่สามารถทำได้เป็นไปตามบริบทของสถานศึกษาคือ การสร้างชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) เนื่องจากชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพเป็นการร่วมมือ ร่วมใจกันที่จะพัฒนาครูให้สามารถพัฒนาตนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา การออกแบบการจัดการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ การการวัดผลประเมินผลซึ่งชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพเป็นนวัตกรรมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาผ่านการพัฒนาศักยภาพผู้สอนและนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียน เป็นความร่วมมือ ร่วมใจกันทางวิชาการของครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษาที่มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ร่วมมือกัน ช่วยเหลือ สนับสนุนและส่งเสริมซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒผล, 2562) ดังที่วิจารณ์ พานิช (2559) กล่าวว่า PLC เป็นเครื่องมือของการเปลี่ยนชีวิตครูเปลี่ยนจาก “ผู้สอน” (Teacher) เป็น “นักเรียน” (Learner) เปลี่ยนจากโดดเดี่ยวเป็นมีเพื่อนมีกลุ่มรวมตัวกันเป็นชุมชนทำงานแบบปรึกษาหารือและช่วยเหลือกัน โดยมีเป้าหมายที่เด็ดเดี่ยวชัดเจน ทั้งนี้ครูปฐมวัยหากได้รับการส่งเสริมการประเมินพัฒนาการตามสภาพจริงผ่านชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพ จะส่งผลให้การดำเนินงานของครูปฐมวัยมีความเข้มแข็งทางวิชาการ สามารถแก้ปัญหา พัฒนางานได้เป็นอย่าง

ต่อเนื่องเนื่องจากได้รับการช่วยเหลือ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับบุคคลที่ร่วมคิด ร่วมแก้ปัญหาตั้งแต่เริ่มจนถึงการเห็นเป้าหมายร่วมกัน มีการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างสมาชิก แบ่งปันความรู้ เติมเต็มประสบการณ์ซึ่งกันและกันบนพื้นฐานความคิดว่าสมาชิกทุกคนมีส่วนรับผิดชอบในผลการเรียนรู้ของตน บูรณาการงานเข้าด้วยกันและประการสำคัญสมาชิกจะต้องได้รับการพัฒนาตามแผนการดำเนินงานที่วางไว้ให้บรรลุผลสำเร็จ (วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒผล, 2562)

จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน และบริบทของครูปฐมวัยพบว่า จะมีความแตกต่างกันในระดับของช่วงอายุและวิทยฐานะ รวมถึงความรู้ ความสามารถ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้เลือกใช้ประเภทของการโค้ชให้มีความเหมาะสมกับครูปฐมวัย ซึ่งการโค้ชแบบพหุวิธีเป็นการโค้ชที่การตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้รับการโค้ช ทั้งนี้เลือกใช้การโค้ชโดยผู้เชี่ยวชาญ (expert coach) การโค้ชโดยผู้บริหาร (administrative coach) และการโค้ชแบบเพื่อนช่วยเพื่อน (peer coach) ถึงแม้การโค้ชแต่ละประเภทอาจมีคุณสมบัติเฉพาะที่แตกต่างกัน แต่ก็ทำงานร่วมกันเพื่อขับเคลื่อน PLC ทั้งนี้การส่งเสริม พัฒนาครู ให้สามารถประเมินพัฒนาการตามสภาพจริงได้นั้น นอกจากการสร้างชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) การโค้ชยังเข้ามาเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพประสบผลสำเร็จ เนื่องจากการโค้ชช่วยให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาอย่างก้าวกระโดดและถูกทิศทาง โค้ชคอยชี้แนะถามให้คิด กระตุ้นให้เรียนรู้ สะท้อนข้อมูล ให้ข้อคิด ให้กำลังใจให้สมาชิกในชุมชนได้นำไปปฏิบัติ และถอดบทเรียนออกมาเป็นองค์ความรู้ต่อยอดออกไปอีก (วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒผล, 2562) การโค้ชจึงเข้ามามีบทบาทสำคัญเป็นวิธีการที่ช่วยในการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ให้ประสบผลสำเร็จมากยิ่งขึ้น ช่วยในการตั้งคำถามและปัญหาเพื่อช่วยให้การจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปตามธรรมชาติ และมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น ยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน มุ่งเน้นไปที่การพัฒนาคนให้สามารถเท่าทันเทคโนโลยีที่เกิด การเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ การนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ ในการพัฒนาวิชาชีพครู จึงเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ท้าทายและสามารถช่วยในการพัฒนาครูได้ โดยผู้โค้ชและผู้รับการโค้ชจะดำเนินงานได้อย่างสะดวก รวดเร็ว การใช้เทคโนโลยีเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาวิชาชีพจะก่อให้เกิดการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพที่ประสบความสำเร็จเพิ่มขึ้น

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าวของการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยตามสภาพจริง ซึ่งเป็นกระบวนการที่สำคัญในการจัดการศึกษา เป็นสิ่งที่สะท้อนผลการจัดประสบการณ์การเรียนการสอนจากครูสู่เด็ก ดังนั้นครูจึงเป็นบุคคลที่สำคัญยิ่งในการทำหน้าที่ประเมินพัฒนาการให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด ผู้วิจัยเห็นความสำคัญและความจำเป็นดังกล่าวจึงได้พัฒนารูปแบบชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพร่วมกับการโค้ชแบบพหุวิธีและการผสมผสานเทคโนโลยีเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการประเมินพัฒนาการตามสภาพจริงของครูปฐมวัย เกิดผลเชิงประจักษ์ส่งผลถึงเด็กปฐมวัยให้ได้รับการจัดประสบการณ์และการประเมินพัฒนาการอย่างมีคุณภาพเหมาะสมตามวัย

วัตถุประสงค์

1. ศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการในการพัฒนารูปแบบชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพร่วมกับการโค้ชแบบพหุวิธีด้วยการผสมผสานเทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมความสามารถในการประเมินพัฒนาการตามสภาพจริงของครูปฐมวัย

2. พัฒนาและหาคุณภาพของรูปแบบชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพร่วมกับการโค้ชแบบพหุวิธีด้วยการผสมผสานเทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมความสามารถในการประเมินพัฒนาการตามสภาพจริงของครูปฐมวัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้วิธีดำเนินการวิจัยในลักษณะของการวิจัยและพัฒนา (Research & Development: R&D) โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ด้วยการศึกษาวิธีการเชิงปริมาณ (Quantitative Methods) และวิธีการเชิงคุณภาพ (Qualitative Methods) เพื่อตอบคำถามการวิจัยให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ซึ่งมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการในการพัฒนารูปแบบชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพร่วมกับการโค้ชแบบพหุวิธีด้วยการผสมผสานเทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมความสามารถในการประเมินพัฒนาการตามสภาพจริงของครูปฐมวัย

1. กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยในขั้นที่ 1 การวิจัย (Research: R_1) ได้แก่

1) ครูปฐมวัย จำนวน 106 คน แบ่งเป็น (1) ครูปฐมวัยที่ใช้ในการประเมินความต้องการจำเป็น จำนวน 100 คน ซึ่งเป็นครูผู้สอนปฐมวัยระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1-3 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 การกำหนดขนาดตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้โปรแกรมกำหนดขนาดตัวอย่างของ Soper ที่คำนวณได้จากเว็บไซต์ www.danielsoper.com/statcalc กำหนดขนาดอิทธิพลที่ 0.5 ซึ่ง เป็นค่าขนาดอิทธิพลระดับปานกลาง กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และระดับความเชื่อมั่นที่ 95% ได้ขนาดตัวอย่างขั้นต่ำในการวิเคราะห์จำนวน 88 คน เพื่อป้องกันอัตราการสูญหายของข้อมูลจากการตอบกลับที่ไม่ครบถ้วน ผู้วิจัยจึงเก็บข้อมูลกับตัวอย่างจำนวน 100 คน และสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วนของขนาดโรงเรียน และกำหนดจำนวนครูผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามขนาดโรงเรียน ดังนี้ โรงเรียนขนาดเล็กจำนวน 28 คน ขนาดกลาง จำนวน 52 คน ขนาดใหญ่ จำนวน 11 คน และขนาดใหญ่พิเศษ จำนวน 9 คน (2) ครูปฐมวัยที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion: FGD) จำนวน 6 คน ซึ่งเป็นครูปฐมวัยที่มีวิทยฐานะตั้งแต่ชำนาญการพิเศษขึ้นไป และเป็นหัวหน้าสายชั้นปฐมวัย

2) ผู้เชี่ยวชาญ ด้านชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพ ด้านการโค้ช ด้านการศึกษาปฐมวัย และการวัดผลประเมินผล จำนวน 5 คน ซึ่งผู้เชี่ยวชาญเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยที่จบการศึกษาระดับปริญญา

เอก หรือเป็นครู ศึกษานิเทศก์ บุคลากรทางการศึกษาที่มีวิทยฐานะตั้งแต่ชำนาญการพิเศษขึ้นไป ที่ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในขั้นที่ 1 การวิจัย (Research: R_1) ได้รับการตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน ประกอบไปด้วยเครื่องมือ ดังนี้

1) แบบวิเคราะห์เอกสารเพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพฯ โดยวิเคราะห์ข้อมูลในประเด็น ดังนี้ (1) แนวคิด หลักการ และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบ (2) แนวคิด หลักการที่เกี่ยวข้องกับการโค้ชแบบพหุวิธี (3) แนวคิด หลักการการประเมินพัฒนาการตามสภาพจริง ตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาวิชาชีพ จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาปฐมวัย จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผลประเมินผล จำนวน 1 คน โดยใช้แบบประเมินความสอดคล้องเหมาะสม (Index of item objective congruence: IOC) มีค่าดัชนีความสอดคล้องเหมาะสม (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80 – 1.00

2) แบบสอบถามความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับความสามารถในการประเมินพัฒนาการตามสภาพจริงของครูปฐมวัย มีลักษณะเป็นประเด็นคำถามที่เกี่ยวกับสภาพที่เป็นจริงกับสภาพที่คาดหวังเกี่ยวกับความสามารถในการประเมินพัฒนาการตามสภาพจริง โดยใช้วิธีการสอบถามครูปฐมวัย จำนวน 100 คน ประเด็นคำถามเกี่ยวกับสภาพการประเมินพัฒนาการตามสภาพจริง เป็นการสอบถามถึงสภาพปัจจุบัน และสภาพที่คาดหวัง มีลักษณะเป็นแบบมาตรส่วนประเมินค่า (Rating scale 5 ระดับ) แบ่งเป็น 4 ด้าน รวม 20 ข้อ ประกอบด้วย (1) ด้านพัฒนาการเด็กปฐมวัย จำนวน 5 ข้อ (2) ด้านหลักการประเมินพัฒนาการตามสภาพจริง จำนวน 5 ข้อ (3) ด้านวิธีการในการประเมินตามสภาพจริง จำนวน 5 ข้อ (4) ด้านเครื่องมือในการประเมินตามสภาพจริง จำนวน 5 ข้อ ตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาวิชาชีพ จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาปฐมวัย จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผลประเมินผล จำนวน 1 คน โดยใช้แบบประเมินความสอดคล้องเหมาะสม (Index of item objective congruence: IOC) มีค่าดัชนีความสอดคล้องเหมาะสม (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80 – 1.00

3) ประเด็นสนทนากลุ่มครูปฐมวัย มีลักษณะเป็นข้อคำถามปลายเปิด (Open-end Question) โดยมีประเด็นในการสนทนาเกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อด้านการพัฒนารูปแบบชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพ การโค้ชแบบพหุวิธี วิธีการประเมินพัฒนาการตามสภาพจริง เทคโนโลยีเพื่อการนิเทศและความสามารถในการประเมินพัฒนาการตามสภาพจริง ตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาวิชาชีพ จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาปฐมวัย จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผลประเมินผล จำนวน 1 คน โดยใช้แบบประเมินความสอดคล้องเหมาะสม (Index of item objective congruence: IOC) มีค่าดัชนีความสอดคล้องเหมาะสม (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80 – 1.00

4) แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพ การโค้ชแบบพหุวิธี วิธีการประเมินพัฒนาการตามสภาพจริง เทคโนโลยีเพื่อการนิเทศและความสามารถในการประเมินพัฒนาการตามสภาพจริง โดยสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพ ด้านการโค้ช ด้านการศึกษาปฐมวัย และด้านเทคโนโลยี ใช้แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง (Structured Interview) และใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Formal Interview) ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเองตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาวิชาชีพ จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาปฐมวัย จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผลประเมินผล จำนวน 1 คน โดยใช้แบบประเมินความสอดคล้องเหมาะสม (Index of item objective congruence: IOC) มีค่าดัชนีความสอดคล้องเหมาะสม (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80 – 1.00

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้ 1) วิเคราะห์เอกสาร หนังสือ และตำราเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 และหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยโรงเรียนอนุบาลนครปฐม แนวคิด หลักการ และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพร่วมกับการโค้ชแบบพหุวิธีด้วยการผสมผสานเทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมความสามารถในการประเมินพัฒนาการตามสภาพจริง และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) สอบถามความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับความสามารถในการประเมินพัฒนาการตามสภาพจริงของครูปฐมวัย ที่เกี่ยวกับสภาพปัจจุบันกับสภาพที่คาดหวังเกี่ยวกับความสามารถในการประเมินพัฒนาการตามสภาพจริง โดยใช้วิธีการสอบถามครูปฐมวัยจำนวน 100 คน 3) สนทนากลุ่มครูปฐมวัย จำนวน 6 คน เกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนารูปแบบชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพ การโค้ชแบบพหุวิธี วิธีการประเมินพัฒนาการตามสภาพจริง เทคโนโลยีเพื่อการนิเทศและความสามารถในการประเมินพัฒนาการตามสภาพจริง ในรูปแบบออนไลน์ ผ่านแอปพลิเคชัน ZOOM 4) สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพ การโค้ชแบบพหุวิธี วิธีการประเมินพัฒนาการตามสภาพจริง เทคโนโลยีเพื่อการนิเทศและความสามารถในการประเมินพัฒนาการตามสภาพจริง โดยสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล มีรายละเอียด คือ 1) วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบวิเคราะห์เอกสาร ประเด็นการสนทนากลุ่มและแบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) 2) วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับความสามารถในการประเมินพัฒนาการตามสภาพจริงของครูปฐมวัย โดยใช้ค่าเฉลี่ย (*M*) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (*SD*) $PNI_{Modified}$

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาและหาคุณภาพของรูปแบบชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพร่วมกับการโค้ชแบบพหุวิธีด้วยการผสมผสานเทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมความสามารถในการประเมินพัฒนาการตามสภาพจริงของครูปฐมวัย สังเคราะห์ผลที่ได้จากการศึกษาในขั้นที่ 1 เพื่อนำมากำหนดกรอบแนวคิดในการ

พัฒนาร่างรูปแบบชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพฯ คู่มือการใช้รูปแบบชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพฯ แผนชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพฯ และเครื่องมือประเมินประสิทธิผลของรูปแบบ รวมไปถึงการตรวจสอบคุณภาพ ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยในขั้นที่ 2 การพัฒนา (Development: D_1) ได้แก่

1) ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน เพื่อสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion: FGD) และประเมินความเหมาะสมของรูปแบบชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพร่วมกับการโค้ชแบบพหุวิธีด้วยการผสมผสานเทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมความสามารถในการประเมินพัฒนาการตามสภาพจริงของครูปฐมวัย ซึ่งประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิด้านชุมชน การเรียนรู้วิชาชีพ จำนวน 2 คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการโค้ช จำนวน 1 คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านเทคโนโลยี จำนวน 1 คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษาปฐมวัย จำนวน 1 คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวัดผลประเมินผล จำนวน 2 คน ทั้งนี้เพื่อวิพากษ์และรับรองรูปแบบชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพฯ คู่มือการใช้รูปแบบชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพฯ และเครื่องมือประเมินประสิทธิผลของรูปแบบที่พัฒนาขึ้น

2) ครูปฐมวัยซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน สำหรับตรวจสอบคุณภาพของแบบทดสอบความรู้เรื่องการประเมินพัฒนาการตามสภาพจริง โดยตรวจสอบความยากง่าย (Difficulty) และตรวจสอบค่าอำนาจจำแนก (Discrimination)

2. เครื่องมือที่ใช้ในขั้นที่ 2 การพัฒนา (Development : D_1) ได้รับการตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน โดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพของแบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพร่วมกับการโค้ชแบบพหุวิธีด้วยการผสมผสานเทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมความสามารถในการประเมินพัฒนาการตามสภาพจริงของครูปฐมวัย มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ มีค่าดัชนีความสอดคล้องเหมาะสม (IOC) เท่ากับ 1.00 ทุกรายการ ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยการหาค่าเฉลี่ย (*M*) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (*SD*)

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการโดย

1) พัฒนารูปแบบชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพฯ และคู่มือการใช้รูปแบบชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพฯ โดยนำรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบ (ฉบับร่าง) เสนอผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสม ครอบคลุม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ โดยดำเนินการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion: FGD) ในรูปแบบออนไลน์ ผ่านโปรแกรม Zoom โดยผู้วิจัยปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ จากนั้นเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คนที่เป็นชุดเดิมให้ข้อมูลอีกครั้ง เพื่อประเมินความเหมาะสมของรูปแบบชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพฯ โดยใช้แบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพฯ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของ Likert ในภาพรวมพบว่า รูปแบบชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพฯ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (M = 4.83 , SD = 0.00)

2) เครื่องมือประเมินประสิทธิผลการใช้รูปแบบชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพร่วมกับการโค้ชแบบพหุวิธีด้วยการผสมผสานเทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมความสามารถในการประเมินพัฒนาการตามสภาพจริงของครูปฐมวัย ได้แก่

2.1 แบบทดสอบความรู้เรื่องการประเมินพัฒนาการตามสภาพจริงของครูปฐมวัย มีลักษณะเป็นข้อคำถามชนิดเลือกตอบ ตอบถูกได้ 1 คะแนน ตอบผิดได้ 0 คะแนน จำนวน 40 ข้อ ประเมินความเหมาะสมของแบบทดสอบโดยใช้แบบประเมินความเหมาะสมแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของ Likert พบว่า แบบทดสอบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (M = 4.97, SD = 0.06) หลังจากนั้นผู้วิจัยนำแบบทดสอบไป try out กับครูปฐมวัย จำนวน 30 คน จากนั้นนำผลการทดสอบมาหาค่าความยากง่ายและอำนาจจำแนกของแบบทดสอบ และเลือกข้อสอบที่เหมาะสมจำนวน 20 ข้อ มีค่าความยากง่าย (p) ระหว่าง 0.31 ถึง 0.78 และมีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.22 ถึง 0.78 หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์โดยใช้สูตร KR-20 ของคูเดอร์ ริชาดสัน (Kuder Richardson) ได้เท่ากับ 0.87

2.2 แบบประเมินความสามารถในการประเมินพัฒนาการตามสภาพจริงของครูผู้สอนปฐมวัย มีลักษณะเป็นเกณฑ์การให้คะแนน (Scoring Rubric) ใช้แบบประเมินที่มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของ Likert (Likert Rating scale) ภาพรวมมีระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (M = 4.93, SD = 0.07)

2.3 แบบประเมินความสามารถในการโค้ช มีลักษณะเป็นเกณฑ์การให้คะแนน (Scoring Rubric) ใช้แบบประเมินที่มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของ Likert (Likert Rating scale) ภาพรวมมีระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (M = 4.93, SD = 0.07)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล จากแบบประเมินความสอดคล้องเหมาะสมของรูปแบบชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพฯ คู่มือการใช้รูปแบบชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพ ฯ และเครื่องมือประเมินประสิทธิผลของรูปแบบชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพฯ ได้แก่ 1) แบบทดสอบความรู้เรื่องการประเมินพัฒนาการตามสภาพจริงของครูปฐมวัย 2) แบบประเมินความสามารถในการประเมินพัฒนาการตามสภาพจริงของครูผู้สอนปฐมวัย 3) แบบประเมินความสามารถในการโค้ช โดยใช้การหาค่าค่าเฉลี่ย (M) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการการพัฒนารูปแบบชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพร่วมกับการโค้ชแบบพหุวิธีด้วยการผสมผสานเทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมความสามารถในการประเมินพัฒนาการตามสภาพจริงของครูปฐมวัย ดังนี้

1.1 ความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับความสามารถในการประเมินพัฒนาการตามสภาพจริงของครูปฐมวัย ในด้านพัฒนาการเด็กปฐมวัย ด้านหลักการประเมินพัฒนาการตามสภาพจริง ด้านวิธีการประเมินพัฒนาการตามสภาพจริง และด้านเครื่องมือประเมินพัฒนาการตามสภาพจริง พบว่า ด้านที่ครูต้องการได้รับการส่งเสริมมากที่สุด คือด้านวิธีการประเมินพัฒนาการตามสภาพจริงและด้านเครื่องมือประเมินพัฒนาการตามสภาพจริง โดยครูต้องการที่จะออกแบบและสร้างเครื่องมือประเมินพัฒนาการให้มีความหลากหลายทั้งที่เป็นเครื่องมือเชิงปริมาณและเครื่องมือเชิงคุณภาพ สะท้อนพัฒนาการทุกด้านของเด็ก และต้องสอดคล้องกับตัวบ่งชี้ สภาพที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย 2560 รองลงมาคือด้านพัฒนาการเด็กปฐมวัย เป็นสิ่งที่ครูคาดหวังและต้องการที่จะพัฒนาให้สามารถจัดประสบการณ์ไปพร้อมกับการประเมินพัฒนาการ ทั้งนี้ก็เพื่อให้เป็นการประเมินพัฒนาการที่สอดคล้องกับบริบทของเด็ก และสุดท้ายคือด้านหลักการประเมินพัฒนาการตามสภาพจริง ครูควรได้รับการส่งเสริมในเรื่องของการออกแบบการวางแผนการประเมินพัฒนาการอย่างเป็นระบบ มีการวิเคราะห์ผล สรุปผลการประเมินได้ถูกต้องสอดคล้องกับพัฒนาการเด็กเป็นรายบุคคล

1.2 ผลการศึกษาข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพฯ จากการสนทนากลุ่มครูปฐมวัย พบว่า ความต้องการหรือความคาดหวังเกี่ยวกับการสร้างชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพเพื่อส่งเสริมความสามารถในการประเมินพัฒนาการตามสภาพจริงของครูปฐมวัย พบว่า ครูต้องการพัฒนาวิชาชีพของตนเองหรือพัฒนางานสู่การพัฒนาผู้เรียนผ่านกระบวนชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพ โดยจะต้องเป็นกระบวนการดำเนินงานร่วมกันสอดคล้องกับบริบทของตนเอง แล้วจึงมาร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งสิ่งที่ควรให้ความสำคัญของกระบวนการสร้างชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพ คือการกำหนดปัญหาต้องเป็นสภาพปัญหาที่แท้จริงและมีกระบวนการแก้ปัญหาที่เป็นขั้นตอน ทั้งนี้กระบวนการสร้างชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพจะต้องวางแผนสร้างข้อปฏิบัติร่วมกัน มีความเข้าใจที่ตรงกัน โดยมีผู้รู้หรือโค้ชในการช่วยพัฒนา โดยมีเทคโนโลยีมาเป็นเครื่องมือช่วยให้การดำเนินการชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หรือเผยแพร่ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมความสามารถในการประเมินพัฒนาการตามสภาพจริง ซึ่งเทคโนโลยีจะช่วยทบทวนและเข้าถึงได้ง่ายตามนโยบายเรียนได้ทุกที่ทุกเวลา (Anywhere Anytime) เช่น แอปพลิเคชัน Padlet

1.3 ผลการศึกษาข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพฯ จากการสมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านการศึกษาปฐมวัย พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพเพื่อส่งเสริมความสามารถในการประเมินพัฒนาการตามสภาพจริงของครูปฐมวัย พบว่า ชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพจะสามารถช่วยส่งเสริมความสามารถในการประเมินพัฒนาการตามสภาพจริงของครูปฐมวัย ต้องคำนึงถึงหลักการ 1) มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เกี่ยวกับหลักการแนวคิด ความเชื่อ ค่านิยม 2) สร้างวิธีการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อพัฒนาหรือแก้ปัญหา 3) ผลัดเปลี่ยนกันเป็นผู้นำการเรียนรู้ด้วยความตั้งใจ เต็มใจ ไว้วางใจซึ่งกันและกัน 4) เปิดโอกาสให้

เพื่อนร่วมวิชาชีพได้เรียนรู้ อภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ร่วมกันคิดแก้ปัญหา พัฒนางาน นอกจากนี้สมาชิกในชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพจะต้องตระหนังถึงปัญหาร่วมกัน มีความใส่ใจที่จะแก้ปัญหา พัฒนางานให้บรรลุผลสำเร็จ ผ่านกระบวนการที่เป็นลำดับขั้นตอน มีความรู้ความเชี่ยวชาญในสาขาหรือศาสตร์ที่จะโค้ชเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ประสบความสำเร็จ

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ผลการตรวจสอบคุณภาพและผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพร่วมกับการโค้ชแบบพหุวิธีด้วยการผสมผสานเทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมความสามารถในการประเมินพัฒนาการตามสภาพจริงของครูปฐมวัยโดยการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน และให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสมของรูปแบบชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพฯ ผู้วิจัยนำมาปรับปรุง แก้ไขและพัฒนารูปแบบชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพฯ โดยใช้ชื่อรูปแบบว่า "5S Model" และมีองค์ประกอบของรูปแบบ 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) กระบวนการ 4) การวัดและประเมินผล 5) เงื่อนไขสำคัญในการนำรูปแบบไปใช้ และ 6) ระบบสนับสนุน ซึ่งผลการประเมินความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (M = 4.83, SD = 0.00)

ตารางที่ 1 ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพ ฯ คู่มือการใช้รูปแบบชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพฯ แผนการใช้รูปแบบชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพฯ และเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลของรูปแบบชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพฯ

ที่	รายการประเมิน	*M*	*SD*	ระดับคุณภาพ
1	หลักการของรูปแบบชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพมี	5.00	0.00	มากที่สุด
2	วัตถุประสงค์ของรูปแบบชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพ	5.00	0.00	มากที่สุด
3	กระบวนการของรูปแบบชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพ	5.00	0.00	มากที่สุด
	ขั้นที่ 1 กำหนดวิสัยทัศน์ร่วม (Set vision)	5.00	0.00	มากที่สุด
	ขั้นที่ 2 กำหนดกลยุทธ์ (Set strategy)	5.00	0.00	มากที่สุด
	ขั้นที่ 3 ดำเนินการโค้ช (Start to coach)	5.00	0.00	มากที่สุด
	3.1 การโค้ชโดยผู้เชี่ยวชาญ (Expert Coach)	5.00	0.00	มากที่สุด
	3.2 การโค้ชแบบเพื่อนช่วยเพื่อน (Peer Coach)	5.00	0.00	มากที่สุด
	3.3 การโค้ชโดยผู้บริหาร	5.00	0.00	มากที่สุด
	ขั้นที่ 4 แลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Share)	5.00	0.00	มากที่สุด
	ขั้นที่ 5 ประเมินผล สรุปผล (Summarize)	5.00	0.00	มากที่สุด
4	การวัดและประเมินผลของรูปแบบชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพ	5.00	0.00	มากที่สุด
5	เงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ของรูปแบบชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพ	4.00	0.00	มาก

ที่	รายการประเมิน	*M*	*SD*	ระดับคุณภาพ
6	ระบบสนับสนุนของรูปแบบชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพ	4.00	0.00	มาก
7	แผนการใช้ชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพ	4.20	0.45	มาก
8	เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลของรูปแบบชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพ	4.93	0.15	มากที่สุด
	แบบทดสอบความรู้เรื่องการประเมินพัฒนาการตามสภาพจริงของครูปฐมวัย	4.80	0.45	มากที่สุด
	แบบประเมินความสามารถในการประเมินพัฒนาการตามสภาพจริงของครูปฐมวัย	5.00	0.00	มากที่สุด
	แบบประเมินความสามารถในการโค้ชแบบพหุวิธี	5.00	0.00	มากที่สุด
	แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการใช้รูปแบบชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพ	5.00	0.00	มากที่สุด
	รวม	**4.83**	**0.00**	**มากที่สุด**

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า การดำเนินการตามกระบวนการชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพ รูปแบบชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพเป็นกระบวนการดำเนินงานร่วมกันของสมาชิกในชุมชน ทั้งนี้อาจเป็นผู้อำนวยการการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา หัวหน้าระดับชั้น ศึกษานิเทศก์ ผู้เชี่ยวชาญ และครู ซึ่งมีเป้าหมายร่วมกันที่จะพัฒนาวิชาชีพของตนเองหรือพัฒนางานสู่การพัฒนาผู้เรียน โดยจะต้องเป็นกระบวนการดำเนินงานร่วมกัน สอดคล้องกับบริบทของตนเอง ร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สอดคล้องกับแนวคิดของวิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒผล ที่กล่าวถึงการสร้างชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพเป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมให้ครูปฐมวัยเป็นผู้ที่จัดประสบการณ์ และประเมินพัฒนาการตามสภาพจริง เป็นความร่วมมือ ร่วมใจกันทางวิชาการของครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษาที่มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ร่วมมือกัน ช่วยเหลือ สนับสนุน และส่งเสริมซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒผล, 2562) ทั้งนี้กระบวนการสร้างชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพจะต้องวางแผนสร้างข้อปฏิบัติและมีความเข้าใจที่ตรงกัน โดยมีผู้รู้หรือโค้ชช่วยพัฒนา ดำเนินการโค้ชด้วยวิธีการที่สอดคล้องกับความรู้ ความสามารถประสบการณ์ของครู ซึ่งเป็นการโค้ชแบบพหุวิธี ได้แก่ การโค้ชโดยผู้เชี่ยวชาญ (Expert coach) การโค้ชแบบเพื่อนช่วยเพื่อน (Peer coach) และการโค้ชโดยผู้บริหาร (Administrative coach) จะผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญถือเป็นเพื่อนร่วมวิชาชีพในการให้คำแนะนำ

แลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นระยะต่อเนื่องเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาณรงค์ราช ครองเชื้อ ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการโค้ชแบบพหุวิธีเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ โดยใช้อริยสัจเป็นฐานของพระสอนศีลธรรมในการเสริมสร้างความสามารถการคิดเชิงเหตุผลทางพระพุทธศาสนาสำหรับนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการโค้ชแบบพหุวิธีของผู้ทำหน้าที่โค้ชอยู่ในระดับสูงมาก ความสามารถในการออกแบบการสอนของผู้ถูกโค้ชอยู่ในระดับสูงมาก และความสามารถในการคิดเชิงเหตุผลของนักเรียนสูงกว่าก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (พระมหาณรงค์ราช ครองเชื้อ, 2564) นอกจากนี้ยังใช้เทคโนโลยีมาเป็นเครื่องมือช่วยเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หรือเผยแพร่ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมความสามารถในการประเมินพัฒนาการตามสภาพจริง ซึ่งเทคโนโลยีจะช่วยทบทวนและเข้าถึงได้ง่ายตามนโยบายเรียนได้ทุกที่ทุกเวลา (Anywhere Anytime) สามารถพัฒนาครูและพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของสุวิมล สพฤกษ์ศรี ได้ทำการวิจัยเรื่องชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพโดยผสมผสานเทคโนโลยีเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยใช้ศิลปะเป็นฐานที่ส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียนระดับประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า การใช้เทคโนโลยีผสมผสานกับชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพในแต่ละกระบวนการ ครูจะมีการพัฒนาการจัดการเรียนรู้สูงขึ้นและยังส่งผลดีต่อผู้เรียน (สุวิมล สพฤกษ์ศรี, 2561)

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า รูปแบบชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพ ฯ มีผลการตรวจสอบคุณภาพโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สามารถนำไปใช้ในการดำเนินการตามกระบวนการของรูปแบบชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพฯ ได้ ทั้งนี้ เนื่องมาจากการออกแบบดังกล่าว ได้รับการพัฒนามาจากกระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research & Development) โดยมีกระบวนการ ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 วิจัย (Research: R1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน สภาพการปฏิบัติจริง ปัญหาที่เกิดขึ้น รวมทั้งการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ผลการวิจัย การวิเคราะห์เอกสารต่างๆ แล้วนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์มาสังเคราะห์ไปสู่ขั้นตอนที่ 2 พัฒนา (Develop: D1) คือ ออกแบบและพัฒนานวัตกรรมโดยนำผลจากขั้นตอนที่ 1 (R1) มาพัฒนาทำให้รูปแบบชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพฯ ที่พัฒนาขึ้นสามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย และในขั้นพัฒนา (D1) นี้ต้องพัฒนารูปแบบชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพฯ ให้มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ Dick et al. กล่าวว่า การดำเนินการออกแบบจะต้องประกอบด้วย การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน การออกแบบวิธีการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย การออกแบบและพัฒนาเครื่องมือหรือนวัตกรรมสำหรับนำไปใช้ การนำเครื่องมือหรือนวัตกรรมที่พัฒนาขึ้นไปสู่การปฏิบัติ และประเมินความก้าวหน้า (Dick et al., 1990) สอดคล้องกับแนวคิดของ Joyce et al. กล่าวว่า องค์ประกอบของรูปแบบที่มีคุณภาพ ประกอบด้วย แนวคิดและหลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการ การวัดและประเมินผล เงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ (Joyce et al., 1996)

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยทำให้ได้รูปแบบชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพฯ 6 องค์ประกอบ ดังภาพที่ 1

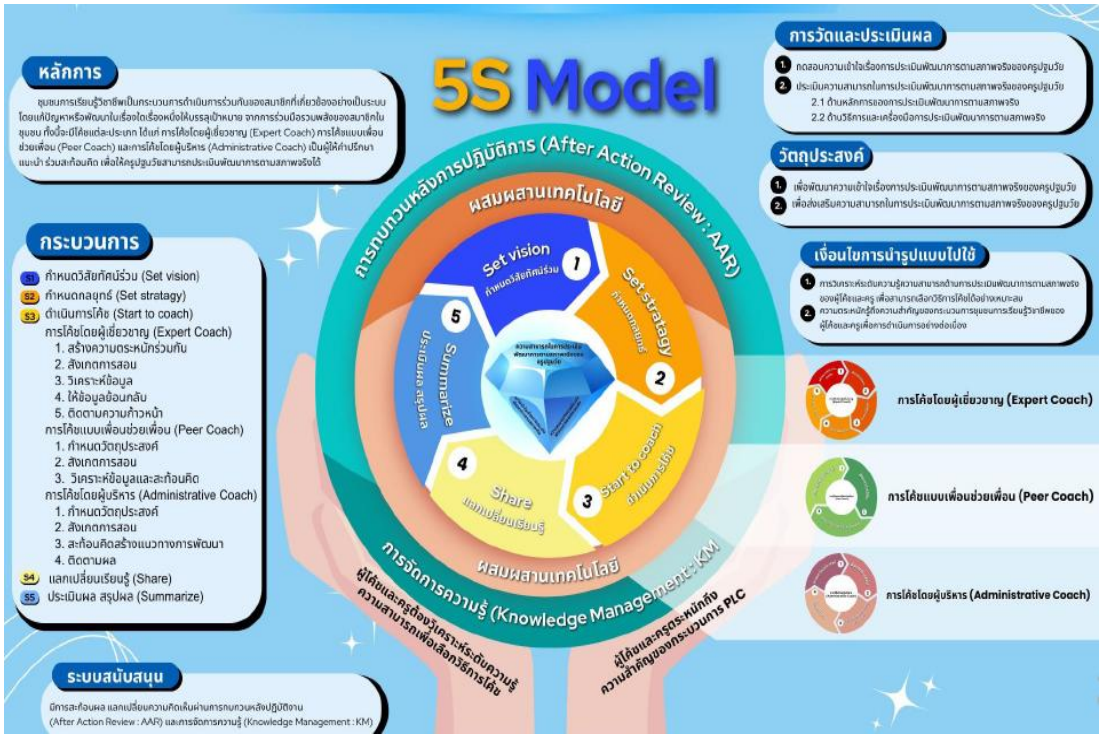

ภาพที่ 1 รูปแบบชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพร่วมกับการโค้ชแบบพหุวิธีด้วยการผสมผสานเทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมความสามารถในการประเมินพัฒนาการตามสภาพจริงของครูปฐมวัย

บทสรุป

รูปแบบชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพร่วมกับการโค้ชแบบพหุวิธีด้วยการผสมผสานเทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมความสามารถในการประเมินพัฒนาการตามสภาพจริงของครูปฐมวัย โดยใช้ชื่อรูปแบบว่า “5S Model” และมีองค์ประกอบของรูปแบบ 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) กระบวนการ 4) การวัดและประเมินผล 5) เงื่อนไขสำคัญในการนำรูปแบบไปใช้ และ 6) ระบบสนับสนุน ซึ่งผลการตรวจสอบคุณภาพโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (M = 4.83, SD = 0.00) และโดยกระบวนการชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพฯ มี 5 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 กำหนดวิสัยทัศน์ร่วม (Set vision) ขั้นที่ 2 กำหนดกลยุทธ์ (Set strategy) ขั้นที่ 3 ดำเนินการโค้ช (Start to coach) ขั้นที่ 4 แลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Share) และขั้นที่ 5 ประเมินผล สรุปผล (Summarize)

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรมีการพัฒนารูปแบบชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพร่วมกับวิธีการอื่นๆที่หลากหลาย เพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดประสบการณ์และการประเมินพัฒนาการตามสภาพจริงของครูปฐมวัย เช่น การศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) การผสมผสานเครือข่ายสังคม

2. ในการวิจัยครั้งต่อไปนักวิจัยที่ต้องการพัฒนารูปแบบชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพร่วมกับการโค้ชอาจศึกษาความรู้ ทักษะหรือความสามารถด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวของกับการพัฒนาวิชาชีพของครู

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการพัฒนาสมาชิกในชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพทุกคน ทั้งโค้ชและผู้รับการโค้ชให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการผสมผสานเทคโนโลยี เพื่อที่จะสามารถนำไปใช้ในการดำเนินการในแต่ละขั้นตอนได้อย่างเต็มศักยภาพ เพื่อให้เกิดประโยชน์บรรลุวัตถุประสงค์

2. ในระดับโรงเรียนควรนำรูปแบบชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพร่วมกับการโค้ชแบบพหุวิธีด้วยการผสมผสานเทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมความสามารถในการประเมินพัฒนาการตามสภาพจริงของครูปฐมวัยไปดำเนินการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยพัฒนาให้มีโค้ชที่สามารถพัฒนาครูและส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้เกิดเป็นวัฒนธรรมองค์กร

เอกสารอ้างอิง

ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม. (2556). *เอกสารคำสอน: การวัดและประเมินผลการศึกษา.* นครปฐม: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.

นฤมล เนียมหอม. (2554).*การประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย.* http://www.nareumon.com/index.php?option=com_content&task=view&id=15&Itemid=46

พระมหาณรงค์ราช ครองเชื้อ. (2564). การพัฒนารูปแบบการโค้ชแบบพหุวิธีเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยใช้อริยสัจเป็นฐานของ พระสอนศีลธรรมในการเสริมสร้างความสามารถการคิดเชิงเหตุผลทางพระพุทธศาสนาสาหรับ นักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน.* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

วัฒนา ปุญญฤทธิ์. (2552). การประเมินพัฒนาการตามสภาพจริงในระดับปฐมวัย. http://www.poonyarit.com

วิจารณ์ พานิช. (2559). *บันเทิงชีวิตครูสู่ชุมชนการเรียนรู้.* กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสยามกัมมาจล.

วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒผล. (2562). *การพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC).* กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ผู้นำนวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้

สมศักดิ์ ภู่วิภาดาวรรธน์. (2544). *การยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและการประเมินตามสภาพจริง.* กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ The Knowledge Center.

สุวิมล สพฤกษ์ศรี. (2561). ชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพโดยผสมผสานเทคโนโลยีเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการ เรียนรู้โดยใช้ศิลปะเป็นฐานที่ส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียนระดับประถมศึกษา. *วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน.* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (0–5 ปี) ระยะยาว พ.ศ. 2560–2569*. กรุงเทพมหานคร: วี ที ซี คอมมิวนิเคชั่น.

Dick, W., et al. (1990). *The systematic design of instruction*. (5th ed.). New York: Addison, Wesley and Longman.

Joyce, B., et al. (1996). *Model of Teaching*. (7th ed.). Boston: Allyn and Bacon.

รูปแบบการบริหารทรัพยากรบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

The Human Resource Management Model in Small-Sized Schools Under the Office of Basic Education Commission

[1*]**กุลธิดา ล้ำเจริญทรัพย์** Kulthida Lamjaroensub
[2**]**สุธาสินี แสงมุกดา** Suthasinee Saengmookda
[1,2]คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
[1,2]Faculty of Education, Mahamakut Buddhist University
[*]First author, e-mail: kulthida100@gmail.com
[**]Corresponding, author e-mail: lovely386_3@hotmail.com

Received May 28, 2025; **Revised** June 8, 2025; **Accepted:** November 19, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาตัวแปรการบริหารทรัพยากรบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก 2) พัฒนารูปแบบการบริหารทรัพยากรบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก 3) ประเมินรูปแบบการบริหารทรัพยากรบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยโรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 374 แห่ง โรงเรียนละ 2 คน รวมผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสิ้น 748 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง แบบสอบถามความคิดเห็น และแบบตรวจสอบรายการ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่ามัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ ผลการวิจัยพบว่า 1. การวิเคราะห์ตัวแปรการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ได้แบบสอบถามจำนวน 96 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นรวม 0.986 2. แบบจำลองการจัดการทรัพยากรมนุษย์ที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 6 ประการ ได้แก่ (1) การประเมินผลการปฏิบัติงาน (2) การสรรหาและคัดเลือกบุคลากร (3) การเสริมสร้างแรงจูงใจและขวัญกำลังใจ (4) การวางแผนปฏิบัติการ (5) การพัฒนาวิชาชีพ และ (6) การวางแผนกำลังคนแบบร่วมมือกัน 3. การประเมินรูปแบบการ

บริหารทรัพยากรบุคคลแสดงให้เห็นว่าเป็นไปตามมาตรฐานด้านประโยชน์ใช้สอย ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความถูกต้องแม่นยำ ผลการประเมินสอดคล้องกับแนวคิดการวิจัยเชิงทฤษฎี ผ่านการประเมินคิดเป็น 100%

คำสำคัญ: การบริหารทรัพยากรบุคคล; การบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก; รูปแบบการบริหารทรัพยากรบุคคล

Abstract

This research article aims to 1) examine the variables relevant to human resource management in small-sized schools, 2) develop a human resource management model in small-sized schools, and 3) evaluate the human resource management model in small-sized schools under the Office of Basic Education Commission. This research employs a mixed-methods approach. The sample consists of 374 small-sized schools under the Office of Basic Education Commission, with two respondents per school, totaling 748 respondents. The data collection tools include interviews, questionnaires, evaluation forms, and validation tools. Statistical methods used for data analysis include frequency, percentage, mean, standard deviation, and exploratory factor analysis. The results of the research were as follows: 1 . The analysis of HRM variables resulted in a questionnaire with 96 items, yielding an overall reliability coefficient of 0.986. 2. The developed HRM model consisted of six core components: (1) performance evaluation; (2) recruitment and selection; (3) motivation and morale enhancement; (4) operational planning; (5) professional development; and (6) collaborative workforce planning. 3 . The evaluation of the model demonstrated that it meets the standards of utility, feasibility, propriety, and accuracy. The evaluation results align with theoretical research concepts, achieving a 100% approval rate.

Keywords: Human Resource Management; Small-sized School Administration; Human Resource Management Model

บทนำ

การบริหารงานองค์กรที่มีขนาดขององค์กรที่แตกต่างกัน ย่อมส่งผลต่อรูปแบบในการบริหารงานองค์กรด้วย เนื่องจากทรัพยากรที่มีอาจจะจำกัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบริหารสถานศึกษา

ที่มีขนาดเล็ก ด้วยงบประมาณที่มีจำกัด และจำนวนบุคลากรที่น้อยกว่าที่ควรจะเป็นทำให้การบริหารสถานศึกษาขนาดเล็กเป็นไปด้วยความท้าทาย จากข้อมูลโดยสำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการศึกษา 2566 มีโรงเรียนขนาดเล็กที่อยู่ภายใต้การบริหารงานของสำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐานอยู่ทั้งสิ้น 15,659 โรงเรียน จากทั้งสิ้น 29,312 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 53.42 (สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566) ซึ่งจะเห็นได้ว่ามากกว่าครึ่งของสถาบันการศึกษาในปัจจุบันเป็นสถานศึกษาขนาดเล็ก ดังนั้นการหารูปแบบในการบริหารงานบุคลากรที่เหมาะสมกับสถานศึกษาขนาดเล็กจึงมีความสำคัญและจะช่วยเป็นแนวทางในการบริหารงานและยกระดับคุณภาพการศึกษาของประเทศไทยต่อไป

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในฐานะหน่วยงานหลักในการบริหารจัดการการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการบริหารงานบุคลากรในสถานศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงเรียนขนาดเล็ก จากแผนปฏิบัติราชการระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570) ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566) ได้ชี้ให้เห็นถึงประเด็นสำคัญเกี่ยวกับสภาวะการศึกษาไทยช่วงปี 2564 ที่ผ่านมาที่กล่าวว่าประเทศไทยประสบปัญหาการขาดแคลนครูในโรงเรียน และปัญหาคุณภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กมาอย่างต่อเนื่อง การผลิตและพัฒนาครูสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก จึงเป็นประเด็นที่เป็นจุดเน้น และควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจากหลายภาคส่วน จัดทำโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว จึงได้กำหนดข้อเสนอเชิงนโยบายที่จะแก้ปัญหาดังกล่าวโดยการส่งเสริมให้โรงเรียนขนาดเล็กมีศักยภาพในการระดมทรัพยากรพร้อมทั้งมีความยืดหยุ่นในการใช้ทรัพยากรเพื่อยกระดับคุณภาพโดยจากการลงสำรวจเชิงพื้นที่พบว่าโรงเรียนขนาดเล็กมีต้นทุนในการจัดการเรียนการสอนต่อหัวสูงมีจำนวนครูจำกัด และได้รับงบประมาณรวมน้อยมาก เนื่องจากมีจำนวนนักเรียนน้อยทำให้มีทรัพยากรจำกัดมาก ผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก ยังขาดการสนับสนุนให้สามารถระดมทรัพยากรด้วยตนเอง (สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566) จากปัญหาดังกล่าว จึงได้กำหนดกลยุทธ์การบริหารงานในแผนปฏิบัติราชการระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570) ในกลยุทธ์ที่ 4 เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษา โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา มีระบบการจัดสรรทรัพยากร โดยเฉพาะอัตรากำลังและงบประมาณที่มีประสิทธิภาพ เหมาะสมกับบริบท โดย (1) การปรับโครงสร้างองค์กรให้ยืดหยุ่นทันสมัยรองรับการเปลี่ยนแปลง (2) ปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบ วิธีการให้มีการกระจายอำนาจการบริหารงานบุคคล (3) จัดกรอบอัตรากำลังที่เหมาะสมกับการปฏิบัติงานในสถานการณ์ปัจจุบันทั้งข้าราชการพลเรือนสามัญ/ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา และสายสนับสนุน เช่น พนักงานราชการลูกจ้างประจำ ลูกจ้างรายปี (ครูอัตราจ้าง นักการภารโรง ธุรการโรงเรียน พี่เลี้ยงเด็กพิการ) และอื่นๆ (4) เสริมสร้างขวัญกำลังใจในความก้าวหน้าทางวิชาชีพและการยกย่องเชิดชูเกียรติบุคลากร นอกจากนี้ สำนักงาน

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานยังได้กำหนดนโยบายระยะเร่งด่วน ในปีงบประมาณพุทธศักราช 2567 เกี่ยวกับการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก และโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาไว้ 5 ประเด็นได้แก่ (1) จัดทำแผนการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก และโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา (2) จัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก และโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา (3) เสนอปรับเกณฑ์อัตรากำลังผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรสายสนับสนุน (4) จัดทำคำสั่งมอบอำนาจเกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ โดยให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นผู้ดำเนินการแทนโรงเรียน ที่มีจำนวนนักเรียนไม่เกิน 60 คน (5) จัดทำรูปแบบการบริหารเจ้าหน้าที่ธุรการ ในโรงเรียนขนาดเล็กและโรงเรียนขยายโอกาสและ (6) สร้างและใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ในระบบดิจิทัล และส่งเสริมการใช้ DLTV (บัลลังก์ โรหิตเสถียร, 2566)

จากนโยบายในระดับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นรูปธรรมทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาทุกคนควรเตรียมความพร้อมเพื่อวางแนวทางหรือกำหนดรูปแบบการบริหารงานบุคลากรในสถานศึกษาเพื่อให้สอดรับกับกลยุทธ์ข้างต้น อย่างไรก็ตามในระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งเป็นหน่วยงานทางการศึกษาที่มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการส่งเสริม สนับสนุน ระดมทรัพยากรด้านต่างๆ รวมทั้งทรัพยากรบุคคล เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาร่วมกับสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา ได้เล็งเห็นถึงสภาพปัญหาในปัจจุบันของสถานศึกษาในพื้นที่ พบว่า โรงเรียนขนาดเล็กมีสภาพอัตรากำลังที่เกณฑ์และมีจำนวนครูไม่ครบชั้นเรียนเนื่องจากการคิดเกณฑ์อัตรากำลังของข้าราชการครูในสถานศึกษาขึ้นอยู่กับจำนวนนักเรียนในสถานศึกษา ทำให้สภาพอัตรากำลังของข้าราชการครูมีการเปลี่ยนแปลงไปทุกปี โดยสาเหตุสำคัญของการเพิ่มและลดของจำนวนนักเรียนในโรงเรียนเกิดจากนโยบาย เป้าหมายของโรงเรียนไม่ต่อเนื่อง การขาดแคลนของสื่อการเรียนการสอน การขาดแคลนบุคลากร ค่านิยมของผู้ปกครองที่ต้องการ ส่งบุตรหลานเข้าเรียนในสถานศึกษาชั้นนำ การกระจุกตัวของสถานศึกษาในพื้นที่ทำให้เกิดการแข่งขันระหว่างสถานศึกษาของภาครัฐต่อภาครัฐและภาครัฐต่อภาคเอกชน ส่งผลให้โรงเรียนขนาดเล็ก ขาดแคลนบุคลากรอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับปัญหาข้าราชการครูที่ได้รับการบรรจุใหม่ส่วนมากเป็นครูที่มีภูมิลำเนาในต่างจังหวัด เมื่อมีคุณสมบัติการย้ายจึงขอย้ายกลับภูมิลำเนา และข้าราชการครูที่จบตามสาขาวิชาเอกในสถานศึกษา ไม่ตรงกับความต้องการตามหลักสูตรแกนกลางของสถานศึกษา ทำให้นักเรียนที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนขนาดเล็กขาดโอกาสและความเท่าเทียมในการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ

ปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยมีความประสงค์ที่จะศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานบุคคลเพื่อสังเคราะห์เป็นรูปแบบการบริหารทรัพยากรบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและวางแผนในการบริหารทรัพยากรบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็กและรู้จักใช้

ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด ตลอดจนการบริหารสถานศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์ไปใช้เป็นแบบอย่างในการบริหารทรัพยากรบุคคลได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาตัวแปรการบริหารทรัพยากรบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารทรัพยากรบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารทรัพยากรบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาตัวแปรการบริหารทรัพยากรบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) พัฒนารูปแบบการบริหารทรัพยากรบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 3) ประเมินรูปแบบการบริหารทรัพยากรบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. ขอบเขตการวิจัย คือ 1) งานวิจัยนี้เป็นศึกษาค้นคว้าตัวแปรเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยกำหนดวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้ ศึกษา วิเคราะห์ และสรุปวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริหารทรัพยากรบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งในและต่างประเทศ นำข้อสรุปที่ได้มาสังเคราะห์ (Content Analysis) เป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อใช้เป็นกรอบในการสร้างแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) นำแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ไปสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ใช้วิธีสัมภาษณ์แบบปฏิสัมพันธ์ (Interactive Interview) โดยผู้วิจัยใช้วิธีคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญผู้ทรงคุณวุฒิแบบเจาะจง (Purposive Method) เป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญด้านทรัพยากรบุคคล เป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับในแวดวงการศึกษาและมีประสบการณ์ด้านการพัฒนาทรัพยากรบุคคลไม่น้อยกว่า 5 ปีเป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่น้อยกว่า 5 ปี เป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับในแวดวงการศึกษา นำ

ผลสรุปตัวแปรเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากการวิเคราะห์เอกสาร และการสัมภาษณ์มาสังเคราะห์ (Content Analysis) เพื่อนำไปสร้างเป็นข้อคำถามในแบบสอบถาม 2) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 14,515 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโรงเรียน โดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งประเภท (Stratified random sampling) โดยมีวิธีการเลือกแบ่งโรงเรียนขนาดเล็กที่อยู่ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยแยกจำนวนโรงเรียนตามภูมิภาคทางภูมิศาสตร์ ฐานข้อมูลระบบสารสนเทศเพื่อการศึกษา สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2566) มีจำนวน 14,515 โรงเรียน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากตารางประมาณขนาดของกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 374 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูลครั้งนี้เป็น ผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือรองผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือรักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 1 คน และครู จำนวน 1 คน ในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งสิ้นจำนวน 748 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 ประเภท คือ 1) แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) พัฒนามาจากการทบทวนวรรณกรรม เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ในการค้นคว้าเกี่ยวกับตัวแปร รูปแบบการบริหารทรัพยากรบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิ 2) การวิเคราะห์องค์ประกอบและรูปแบบการบริหารทรัพยากรบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามความคิดเห็น (Opinionnaire) สอบถามผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือรองผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือรักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา และครูในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ การสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแต่ละขั้นตอนการดำเนินการมีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การค้นคว้าตัวแปรที่เกี่ยวกับองค์ประกอบการบริหารทรัพยากรบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้ 1) ศึกษาวิเคราะห์หลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการบริหารทรัพยากรบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อให้ได้กรอบแนวคิดการบริหารทรัพยากรบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน แล้วนำมาสร้างแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured

Interview) 3) นำแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณา 4) นำแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ที่ได้รับความเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาแล้ว ไปสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ซึ่งได้มาจากการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และใช้วิธีการสัมภาษณ์และปฏิสัมพันธ์ (Interactive Interview) โดยกำหนดคุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ คือ เป็นผู้ที่จบการศึกษาระดับปริญญาหรือมีประสบการณ์ทำงานด้านการบริหารหรือด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ไม่น้อยกว่า 5 ปี

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์องค์ประกอบการบริหารทรัพยากรบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสอบถามความคิดเห็น (Opinionnaires) ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับองค์ประกอบการบริหารทรัพยากรบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้ 1. ศึกษาวิเคราะห์หลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารทรัพยากรบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2. สร้างแบบสอบถามข้อเท็จจริงที่ใช้ในการวิจัยให้ครอบคลุมองค์ประกอบการบริหารทรัพยากรบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยผู้วิจัยสร้างข้อคำถามจากตัวแปรที่ได้จากการสรุปผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญ 3. นำแบบสอบถามความคิดเห็น (Opinionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณา4. นำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน พิจารณาตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) แล้วนำไปหาค่าความสอดคล้อง และความตรงกับสิ่งที่ต้องการวัด ที่เรียกว่า ค่า IOC (Index of Items Objective Congruence) เป็นรายข้อ พิจารณาเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC มากกว่า 0.50 ขึ้นไป ปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ และคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา 5. นำแบบสอบถามข้อเท็จจริงที่สมบูรณ์ไปทดลองใช้ (try out) แล้วนำผลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) 6. นำแบบสอบถามไปสอบถามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง และเมื่อ ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาแล้ว ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) โดยการวิเคราะห์แบบองค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis, EFA) ด้วยวิธีสกัดปัจจัย (Principal Component Analysis, PCA) เพื่อให้ได้องค์ประกอบที่สำคัญของการบริหารทรัพยากรบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ขั้นตอนที่ 3 การสร้างรูปแบบที่เหมาะสม ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้นำองค์ประกอบการบริหารทรัพยากรบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้จากการ

วิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) โดยการวิเคราะห์แบบองค์ประกอบเชิงสำรวจ (EFA) ด้วยวิธีสกัดปัจจัย (PCA)

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารทรัพยากรบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้ 1. นำองค์ประกอบการบริหารทรัพยากรบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาร่างรูปแบบโดยอาศัย แนวคิด ทฤษฎีจากการทบทวนวรรณกรรม 2. การประเมินและยืนยันรูปแบบด้วยหลักเกณฑ์การประเมินของ Stufflebeam & Shinkfield (2007) คือ The Joint Committee on Standards For Educational Evaluation ประกอบด้วย มาตรฐาน 4 ด้านคือ (1) มาตรฐานด้านอรรถประโยชน์ (Utility) (2) มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ (Feasibility) (3) มาตรฐานด้านความเหมาะสม (Propriety) และ (4) มาตรฐานความถูกต้องของการประเมิน (Accuracy) จากความคิดเห็นและประสบการณ์ของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้แบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามความคิดเห็นที่ภายใต้คำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา โดยแบ่งเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นแบบข้อคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของรูปแบบ และตอนที่ 2 เป็นข้อเสนอแนะและการวิจารณ์รูปแบบ นำไปสอบถามผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 11 คน โดยกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกดังนี้ 1) เป็นผู้ที่มีประสบการณ์การบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่ต่ำกว่า 5 ปี 2) เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำงานด้านการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ มีขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลตามรายละเอียด ดังนี้ 1) ผู้วิจัยทำหนังสือคำร้องถึงคณบดีคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยผ่านที่ปรึกษาและประธานคณะกรรมการหลักสูตร ในการทำหนังสือเพื่อขอความอนุเคราะห์ เก็บข้อมูลในการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยตนเอง 2) ผู้วิจัยทำหนังสือคำร้องถึงคณบดีคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยในการทำหนังสือเพื่อขอความอนุเคราะห์ไปถึงผู้อำนวยการสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง (Try Out) เพื่อแจ้งให้ทราบวัตถุประสงค์และขอความร่วมมือในการจัดเก็บข้อมูล 3) ผู้วิจัยทำหนังสือคำร้องถึงคณบดีคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในการทำหนังสือเพื่อขอความอนุเคราะห์ไปถึงผู้อำนวยการสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 374 โรงเรียน จำนวนแบบสอบถามความคิดเห็น (Opinionnaire) 748 ฉบับ เพื่อดำเนินการเก็บข้อมูล 4) ในการเก็บข้อมูลแบบสอบถามความคิดเห็น (Opinionnaire) ผู้วิจัยจัดส่ง และรับคืนแบบสอบถามด้วยตนเองสำหรับโรงเรียนที่สามารถดำเนินการได้ แต่สำหรับโรงเรียนที่ติดขัดด้วยข้อจำกัดด้านเวลาและระยะทาง ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการส่งแบบสอบถามที่จัดทำด้วย Google Form ทางอีเมล์ และหาก

พบว่าผู้ให้ข้อมูลยังไม่ส่งแบบสอบถามตามกำหนด ผู้วิจัยจะส่งแบบสอบถามขอความร่วมมืออีกครั้ง 5) ผู้วิจัยทำหนังสือคำร้องถึงคณบดีคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในการทำหนังสือเพื่อขอความอนุเคราะห์จากผู้เชี่ยวชาญ ในการตอบแบบสอบถามความคิดเห็น (Opinionnaire) เพื่อยืนยันรูปแบบการบริหารทรัพยากรบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 11 คน เพื่อดำเนินการเก็บข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้เป็นไปอย่างถูกต้องตามหลักระเบียบวิธีวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้ 1) การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องมาสรุปเป็นตัวแปรที่ศึกษา 2) การวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อหาองค์ประกอบการบริหารทรัพยากรบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ใช้สถิติดังนี้ (1) การวิเคราะห์ สถานภาพส่วนตัวของผู้ออกแบบสอบถาม ใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) (2) การวิเคราะห์ค่าระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามปลายปิดแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ใช้ค่ามัชฌิมเลขคณิต (Arithmetic Means) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ทั้งนี้ ในการวิเคราะห์ถือว่าค่ามัชฌิมเลขคณิตของคะแนนที่ได้จากแบบสอบถามของผู้ให้ข้อมูลตกอยู่ในช่วงระดับความคิดเห็นใด ก็แสดงว่าผู้ให้ข้อมูลเห็นด้วยกับองค์ประกอบการบริหารทรัพยากรบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในระดับนั้นโดยกำหนดเกณฑ์ในการวิเคราะห์ตามแนวคิดของเบสท์ (3) การวิเคราะห์องค์ประกอบการบริหารทรัพยากรบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) โดยการวิเคราะห์แบบองค์ประกอบเชิงสำรวจ (EFA) ด้วยวิธีสกัดปัจจัย (PCA) เพื่อให้ได้ตัวแปรที่สำคัญซึ่งถือเกณฑ์การเลือกตัวแปรที่เข้าอยู่ในปัจจัยตัวใดตัวหนึ่งโดยพิจารณาค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalue) มากกว่าหรือเท่ากับ 1 และถือเอาค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ของตัวแปรแต่ละตัวขององค์ประกอบนั้นมีค่าตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป ตามวิธีของไกเซอร์ (Kaiser) 3) การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสร้างรูปแบบโดยนำองค์ประกอบการบริหารทรัพยากรบุคคล ในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาร่างรูปแบบโดยอาศัยแนวคิด ทฤษฎีจากการทบทวนจากวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้รูปแบบการบริหารทรัพยากรบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 4) การวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารทรัพยากรบุคคล ในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน การประเมินและตรวจสอบรูปแบบด้วยหลักเกณฑ์การประเมินของ Stufflebeam & Shinkfield (2007) คือ The joint Committee on Standards For Educational Evaluation ประกอบด้วย มาตรฐาน 4 ด้านคือ 1) มาตรฐานด้านอรรถประโยชน์ (Utility) 2) มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ (Feasibility) 3) มาตรฐานด้านความเหมาะสม

(Propriety) และ 4) มาตรฐานความถูกต้องของการประเมิน (Accuracy) จากความคิดเห็นและประสบการณ์ของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้แบบสอบถามเพื่อปรับปรุงรูปแบบ ให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

ผลการวิจัย

1. จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ผลการศึกษาตัวแปรการบริหารทรัพยากรบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีจำนวน 6 องค์ประกอบ จำนวน 75 ตัวแปร ประกอบด้วยองค์ประกอบที่ 1 การประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร จำนวน 25 ตัวแปร องค์ประกอบที่ 2 การสรรหา คัดเลือกบุคลากร จำนวน 18 ตัวแปร องค์ประกอบที่ 3 การสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน จำนวน 13 ตัวแปร องค์ประกอบที่ 4 การวางแผนการปฏิบัติงาน จำนวน 8 ตัวแปร องค์ประกอบที่ 5 การพัฒนาความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน จำนวน 6 ตัวแปร และองค์ประกอบที่ 6 การร่วมกันวางแผนอัตรากำลัง จำนวน 5 ตัวแปร

ตารางที่ 1 องค์ประกอบและจำนวนตัวแปรการบริหารทรัพยากรบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

องค์ประกอบที่	การบริหารทรัพยากรบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน	จำนวนตัวแปร
1	การประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร	25
2	การสรรหา คัดเลือกบุคลากร	18
3	การสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน	13
4	การวางแผนการปฏิบัติงาน	8
5	การพัฒนาความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน	6
6	การร่วมกันวางแผนอัตรากำลัง	5
รวม		**75**

2. จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า การบริหารทรัพยากรบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย องค์ประกอบที่ 1 การประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์ประกอบที่ 2 การสรรหา คัดเลือกบุคลากร องค์ประกอบที่ 3 การสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน องค์ประกอบที่ 4 การวางแผนการปฏิบัติงานองค์ประกอบที่ 5 การพัฒนาความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน และองค์ประกอบที่ 6 การร่วมกันวางแผนอัตรากำลัง ผู้วิจัยได้ตรวจสอบโดยใช้สถิติตรวจสอบตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันโดยพิจารณาค่าจาก Kaiser - Meyer - Olkin Measure of Sampling Adequacy: KMO statistic อยู่ระหว่าง 0 ถึง 1

และทดสอบสถิติ Bartlett's Test of Sphericity ใช้ทดสอบตัวแปรต่างๆ ว่ามีความสัมพันธ์กันหรือไม่ จากการวิเคราะห์องค์ประกอบ ได้ผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงผลการทดสอบความเหมาะสมของเมตริกซ์ในการวิเคราะห์องค์ประกอบ

KMO and Bartlett's Test		
Kaiser - Meyer - Olkin Measure of Sampling Adequacy.		0.961
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	101499.076
	df	7140
	Sig.	0.000

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลตารางที่ 2 พบว่า KMO (Kaiser - Meyer - Olkin Measure of Sampling Adequacy.) มีค่าเท่ากับ 0.961 แสดงให้เห็นถึงความเหมาะสมและความเพียงพอของข้อมูล สามารถนำไปใช้วิเคราะห์องค์ประกอบได้ระดับ ดีมาก (ค่า KMO ควรมีค่าเกินกว่า 0.5) และจาก Bartlett's Test of Sphericity ยังพบว่ามีค่า Approx. Chi - Square เท่ากับ 101499.076 มีนัยสำคัญทางสถิติระดับน้อยกว่า .05 (Sig. < 0.05) แสดงว่าเมตริกซ์สหสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆ มีความสัมพันธ์กันหรือข้อมูลตัวแปรชุดนี้มีความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเหมาะสมที่จะทำการวิเคราะห์องค์ประกอบ

3. จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นต่อรูปแบบการบริหารทรัพยากรบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรฐานด้านอรรถประโยชน์ มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ มาตรฐานด้านความเหมาะสม และมาตรฐานความถูกต้องของการประเมิน และ จำนวน 11 คน มีความเห็นตรงกันว่า องค์ประกอบการบริหารทรัพยากรบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 6 องค์ประกอบ มีมาตรฐานด้านอรรถประโยชน์ จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 100 มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 100 มาตรฐานด้านความเหมาะสม จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 100 มาตรฐานความถูกต้องของการประเมิน จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 100 จากการประเมินรูปแบบองค์ประกอบจำนวน 6 องค์ประกอบของการบริหารทรัพยากรบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมแล้วรูปแบบองค์ประกอบการบริหารทรัพยากรบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีมาตรฐานด้านอรรถประโยชน์ มีมาตรฐานด้านความเป็นไปได้มีมาตรฐาน ด้านความเหมาะสม และมีมาตรฐานความถูกต้องของการประเมิน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ตัวแปรการบริหารทรัพยากรบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ได้ตัวแปร จำนวน 96 ข้อ นำไปสร้างแบบสอบถาม หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) ทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ 0.986 นำแบบสอบถามไป วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) ด้วยวิธีการสกัด ปัจจัย (Principal Component Analysis) “PCA” เพื่อให้ได้ตัวแปรที่สำคัญ ได้ 6 องค์ประกอบ จำนวน 75 ตัวแปร ประกอบด้วย องค์ประกอบที่ 1 การประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร จำนวน 25 ตัวแปร องค์ประกอบที่ 2 การสรรหา คัดเลือกบุคลากร จำนวน 18 ตัวแปร องค์ประกอบที่ 3 การสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน จำนวน 13 ตัวแปร องค์ประกอบที่ 4 การวางแผนการปฏิบัติงาน จำนวน 8 ตัวแปร องค์ประกอบที่ 5 การพัฒนาความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน จำนวน 6 ตัวแปร และองค์ประกอบที่ 6 การร่วมกันวางแผนอัตรากำลัง จำนวน 5 ตัวแปร ผลการศึกษาเป็นเช่นนี้เป็นเพราะว่าโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้มีการบริหารงานบุคคลภายใต้พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาไม่ว่าจะสังกัดสถานศึกษาขนาดก็ตามจะต้องมีการปฏิบัติงานตามโครงสร้างการบริหาร 4 ด้าน ด้วยกัน คือ การบริหารวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป ซึ่งการบริหารงานบุคคล มีความสำคัญในกระบวนการทางการบริหารทั้งในองค์การภาครัฐหรือภาคเอกชน การบริหารถือว่าทรัพยากรบุคคลเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดต่อประสิทธิภาพหรือผลสำเร็จของการปฏิบัติงานและกระบวนการบริหารงานบุคลากร เริ่มตั้งแต่กระบวนการวางแผนกำลังคนสรรหา การคัดเลือกบรรจุแต่งตั้ง การประเมินผลการปฏิบัติงาน และการให้พ้นออกจากกงานตามลำดับ ดังนั้น ผู้บริหารต้องมีความรู้ความเข้าใจ เข้าถึงและพัฒนาการบริหารงานบุคคลเพื่อที่จะให้สามารถปฏิบัติงานการบริหารงานบุคคลได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ธีระศักดิ์ เพ็งกระจ่าง, 2566) และสอดคล้องกับงานวิจัยของศศิวิมล คนเสงี่ยม ที่ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานทรัพยากรบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานทรัพยากรบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก สภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ศศิวิมล คนเสงี่ยม, 2563)

2. ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารทรัพยากรบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า การบริหารทรัพยากรบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย องค์ประกอบที่ 1 การประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์ประกอบที่ 2 การสรรหา คัดเลือกบุคลากร องค์ประกอบที่ 3 การสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน องค์ประกอบที่ 4 การวางแผนการปฏิบัติงาน องค์ประกอบที่ 5

การพัฒนาความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน และองค์ประกอบที่ 6 การร่วมกันวางแผนอัตรากำลัง ผลการศึกษาเป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าการบริหารงานบุคคลเป็นปัจจัยสำคัญต่อการบริหารในแง่หนึ่งการบริหารบุคคลนั้นคือภาระหน้าที่โดยตรงของผู้ที่จะต้องใช้ศิลปะในการบริหารจัดการทั้งในด้านของการวางแผนการใช้งานบุคคล การคัดสรร รวมถึงการบรรจุบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับตำแหน่งงาน อีกทั้งยังมีหน้าที่ในการรักษาไว้ซึ่งประโยชน์ในแง่ต่างๆ เพื่อพัฒนาบุคคลากรเหล่านั้นให้มีขีดความรู้ความสามารถที่ยังประโยชน์แก่โรงเรียนขนาดเล็กเพื่อให้ประสบผลสำเร็จ ในแง่ของการบบริหารจัดการต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูโพธิสังวรคุณ ได้ศึกษารูปแบบการบริหารงานบุคคล ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สกลนคร เขต 1 ผลการวิจัยพบว่าผลการพัฒนารูปแบบการบริหารงานบุคคล ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ควรประกอบด้วย หลักสังคหวัตถุ 4 คือ (1) ทาน การให้ (2) ปิยวาจา วาจาไพเราะ (3) อัตถจริยาประพฤติตนเป็นประโยชน์ (4) สมานัตตตา วางตนเหมาะสม (พระครูโพธิสังวรคุณ, 2565) และสอดคล้องกับงานวิจัยของนิรชา อภิชาต ที่ศึกษาเรื่องรูปแบบการบริหารงานบุคคลโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 ตามหลักไตรสิกขา ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบที่ 1 การวางแผนงานบุคลากร ด้านศีล ด้านสมาธิและด้านปัญญา รูปแบบที่ 2 การพัฒนาบุคลากร ด้านศีล ด้านสมาธิและด้านปัญญา รูปแบบที่ 3 การธำรงรักษาบุคลากร ด้านศีล ด้านสมาธิและด้านปัญญา และ รูปแบบที่ 4 การวัดผลการปฏิบัติของบุคลากร ด้านศีล ด้านสมาธิและด้านปัญญา (นิรชา อภิชาต, 2566)

3. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารทรัพยากรบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า จากการประเมินรูปแบบการบริหารทรัพยากรบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้ง 6 องค์ประกอบของการบริหารทรัพยากรบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมแล้วรูปแบบองค์ประกอบการบริหารทรัพยากรบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีมาตรฐานด้านอรรถประโยชน์ มีมาตรฐานด้านความเป็นไปได้ มีมาตรฐานด้านความเหมาะสม และมีมาตรฐานความถูกต้องของการประเมิน เหตุที่ผลการศึกษาเป็นเช่นนี้เพราะ การสร้างแรงจูงใจ การให้ความสำคัญแก่บุคคลากรในแง่ของการทำให้บุคคลากรพัฒนาศักยภาพในการทำงานอย่างเต็มที่ นอกจากนี้ยังรวมถึงวิธีการสร้างเสริมสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเติบโตของบุคลากร จึงสอดคล้องกับงานวิจัยของเอมรินทร์ จันทร์บุญนาค การพัฒนารูปแบบการบริหารงานบุคคลสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ผลการวิจัยพบว่าการตรวจสอบรูปแบบการบริหารงานบุคคลสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษาโดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจากมากไปหาน้อยพบว่า

ด้านความเป็นประโยชน์ ความเหมาะสม ความถูกต้อง อยู่ในระดับมากที่สุดตามลำดับส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดได้แก่ความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก (เอมรินทร์ จันทร์บุญนาค, 2561)

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยขอเสนอองค์ความรู้ใหม่ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงรูปแบบการบริหารทรัพยากรบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน แต่ละองค์ประกอบมีรายละเอียดดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 การประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร กิจกรรมทางการบริหารงานบุคคลที่เกี่ยวกับวิธีการซึ่งหน่วยงานพยายามที่จะกำหนดให้ทราบแน่ชัดว่าบุคลากรของตนสามารถปฏิบัติงานได้ประสิทธิภาพดีมากน้อย เพียงใด มีการอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานมีการตรวจสอบปรับปรุง ประสิทธิภาพแผนการดำเนินงาน

องค์ประกอบที่ 2 การสรรหา คัดเลือกบุคลากร กระบวนการสำคัญที่องค์กรใช้เพื่อหาและคัดเลือกบุคคลที่มีความสามารถเหมาะสมกับตำแหน่งงานที่ว่าง หรือตำแหน่งงานที่ต้องการเติบโตพัฒนา ซึ่งการสรรหาบุคลากรเรียกได้ว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมากในการสร้างทีมงานที่แข็งแกร่งและสนับสนุนเป้าหมายขององค์กร โดยมีการส่งเสริมสนับสนุนการปฏิบัติงาน การทำงานที่ดี มีการจัดสรรทุนสำหรับพัฒนาบุคลากรมีการทำให้ พนักงานมีความสุขในการดำรงชีวิตหลังจากหมดอายุการทำงานจากองค์กร

องค์ประกอบที่ 3 การสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน โดยมีการส่งเสริมสนับสนุนการปฏิบัติงาน มีการจัดสวัสดิการนอกเหนือจากสวัสดิการของรัฐเพื่อสร้างขวัญกำลังใจให้กับบุคลากร มีการยอมรับและสร้างความเชื่อมั่นในความสามารถบุคลากร มีการสร้างพนักงานสัมพันธ์ และแรงงานสัมพันธ์ มีการกำหนดนโยบายค่าตอบแทน ผลประโยชน์ และสวัสดิการต่างๆ มีการประเมินผลลัพธ์แผนงาน สำหรับค่าตอบแทนบุคลากร มีการเลื่อนขั้นเงินเดือน มีความเป็นธรรมในสภาพการทำงาน มีการบริหารค่าจ้างและสวัสดิการ

องค์ประกอบที่ 4 การวางแผนการปฏิบัติงาน ขั้นตอนการกำหนดแผนงาน กิจกรรมในการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งจะต้องมีการระบุผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ ตลอดจนระยะเวลาในการดำเนินงาน โดยมีการจัดทำแผนทรัพยากรมนุษย์ มีการบริการหาวัสดุ อุปกรณ์ มีการบริหารงบประมาณ มีการจัดทำข้อมูลบุคลากรอย่างเป็นระบบ มีการแจ้งและชี้แจงนโยบายการปฏิบัติงานให้ผู้ปฏิบัติงานทราบ มีการนำกฎระเบียบออกมาใช้ และการรักษากฎระเบียบมีงานเลขานุการคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) อ.ก.ค.ศ.เขตพื้นที่การศึกษามีงานบำเหน็จความชอบ และทะเบียนประวัติ

องค์ประกอบที่ 5 การพัฒนาความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน แนวทางหรือกระบวนการที่มีแบบแผนที่เสริมสร้าง และปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องของบุคคลนั้นๆ ให้ดีมากขึ้นทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา เป็นต้น เพื่อให้เป็นที่การสร้างภาพลักษณ์ที่ดี สร้างความน่าเชื่อถือแก่ผู้อื่น โดยมีการพัฒนาบุคคลเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการบริหารบุคคล มีการจัดกิจกรรมที่ปลูกฝังให้บุคลากรรักในโรงเรียนของตน มีการสร้างขวัญกำลังใจมีการศึกษาดูงานในสถานศึกษาหรือหน่วยงานอื่นๆ มีการส่งเสริมให้บุคลากรจัดทำแผนการพัฒนารายบุคคลมีการจัดอบรมเพื่อสร้างเจตคติที่ดีของบุคลากร

องค์ประกอบที่ 6 การร่วมกันวางแผนอัตรากำลัง กระบวนการที่ใช้ในการวางแผนและจัดการบริหารทรัพยากรบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อให้มีจำนวนและคุณภาพที่เหมาะสมโดยมีการวางแผนอัตรากำลัง มีการให้บุคลากรได้มีส่วนร่วมในการวางแผนงานมีการจัดทำแผนภูมิองค์การ มีการเกลี่ยอัตรากำลังข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา มีการวางแผนการพัฒนา

บทสรุป

จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) เพื่อสกัดตัวแปรองค์ประกอบที่สำคัญ โดยการวิเคราะห์ด้วยวิถีวิเคราะห์ความน่าจะเป็นสูงสุด (Maximum Likelihood) ซึ่งปรากฏว่าได้องค์ประกอบการบริหารทรัพยากรบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งหมด 6 องค์ประกอบ ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 การ

ประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์ประกอบที่ 2 การสรรหา คัดเลือกบุคลากร องค์ประกอบที่ 3 การสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน องค์ประกอบที่ 4 การวางแผนการปฏิบัติงาน องค์ประกอบที่ 5 การพัฒนาความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานและองค์ประกอบที่ 6 การร่วมกันวางแผนอัตรากำลัง

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรนำรูปแบบการบริหารทรัพยากรบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ คือ 1) การประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร 2) การสรรหา คัดเลือกบุคลากร 3) การสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน 4) การวางแผนการปฏิบัติงาน 5) การพัฒนาความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน และ 6) การร่วมกันวางแผนอัตรากำลัง ไปใช้ในการบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการจัดการศึกษา

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหลายฝ่าย เช่น ครู นักเรียน ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อศึกษาองค์ประกอบในการบริหารทรัพยากรบุคคลในสถานศึกษาว่ามีองค์ประกอบอื่นๆ อีกหรือไม่

2. ควรมีการวิจัยกระบวนการพัฒนาทรัพยากรบุคคลในสถานศึกษากับประสิทธิผลของการบริหารทรัพยากรบุคคลในสถานศึกษา เพื่อต่อยอดความรู้จากผลการวิจัยครั้งนี้เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษานำไปใช้ในการบริหารทรัพยากรบุคคลในสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

เอกสารอ้างอิง

ธีระศักดิ์ เพ็งกระจ่าง. (2566). การศึกษาปัญหาการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2. *การค้นคว้าอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

นิรชา อภิชาติ. (2566). *รูปแบบการบริหารงานบุคคลโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 ตามหลักไตรสิกขา. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

บัลลังก์ โรหิตเสถียร. (2566). *นโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567.* https://moe360.blog/2023/01/04/policy-and-focus-moe-fiscal-year-2024

พระครูโพธิสังวรคุณ. (2565). รูปแบบการบริหารงานบุคคล ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สกลนคร เขต 1. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา.* มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ศศิวิมล คนเสงี่ยม. (2563). การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก. *วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2566). *คู่มือการบริหารโรงเรียนในโครงการพัฒนาการบริหารรูปแบบนิติบุคคล.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2566, 10 พฤศจิกายน). *รายชื่อโรงเรียนในสังกัด สพฐ.* http://www.bopp.go.th/?page_id=878

เอมรินทร์ จันทร์บุญนาค. (2561). การพัฒนารูปแบบการบริหารงานบุคคลสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement, 30(3):* 607–610.

Stufflebeam, D. L., & Shinkfield, A. J. (2007). *Evaluation Theory, Models, & Application*. San Francisco: John Wilwy.

รูปแบบการจัดการเรียนรู้บูรณาการในรายวิชาภาษาไทยตามหลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และการสร้างสรรค์ชิ้นงานนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

Integrated Learning Management Model in Thai Language Subject by the Threefold Training (Tri Sikkha) to Promote Learning and Works Creative Skills for Mathayom 4 Students, Phra Nakorn Si Ayutthaya Province

พระครูสมุห์วชิรวิชญ์ ฐิตวํโส (ภัทรเกียรตินันท์)
PhrakhuSamuVachiravich Ṭhitavaṃso (Pattarakiattinan)
คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding author, e-mail: Pattarakiattinan@gmail.com

Received May 31, 2025; **Revised** June 20, 2025; **Accepted:** November 25, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องจำเป็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้บูรณาการในรายวิชาภาษาไทยตามหลักไตรสิกขา 2) ออกแบบรูปแบบการจัดการเรียนรู้บูรณาการในรายวิชาภาษาไทยตามหลักไตรสิกขา 3) ทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้บูรณาการในรายวิชาภาษาไทยตามหลักไตรสิกขา และ 4) ประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้บูรณาการในรายวิชาภาษาไทยตามหลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และการสร้างสรรค์ชิ้นงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยใช้การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา กลุ่มตัวอย่าง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนวังน้อย (พนมยงค์วิทยา) จำนวน 181 คน ได้จากการสุ่มกลุ่มตัวอย่างตามของเครจซี่และมอร์แกน เครื่องมือที่ใช้ คือ 1) แบบวิเคราะห์เอกสารเกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 2) แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จำนวน 30 ข้อ 3) แบบสัมภาษณ์มีลักษณะคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ และ

4) แบบรับรองคุณภาพของของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ฯ สถิติที่ใช้ คือ การวิเคราะห์เนื้อหา ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้บูรณาการในรายวิชาภาษาไทยตามหลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และการสร้างสรรค์ชิ้นงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2. รูปแบบการจัดการเรียนรู้บูรณาการในรายวิชาภาษาไทยตามหลักไตรสิกขา พบว่า องค์ประกอบของรูปแบบ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล และปัจจัยสนับสนุน 3. ผลการประเมินผลการเปรียบเทียบทักษะการเรียนรู้และการสร้างสรรค์ชิ้นงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/1 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และ 4. ผลการประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้บูรณาการในรายวิชาภาษาไทยตามหลักไตรสิกขาอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การบูรณาการ; การสร้างสรรค์ชิ้นงาน; ทักษะการเรียนรู้; หลักไตรสิกขา

Abstract

This research article aims to 1) study the current situation and necessity of integrated learning management in Thai language subjects based on the Tri-sikkha principle. 2) Design an integrated learning management model for Thai language subjects based on the Tri-sikkha principles. 3) Experiment with the integrated learning management model for Thai language subjects based on the Tri-sikkha principles and 4) Evaluate the integrated learning management model in Thai language subjects based on the Tri-sikkha principles to promote learning skills and creative work of Mathayom 4 students in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. This research was used as a research and development. The sample group was 181 high school students from Wang Noi School (Phanomyong Witthaya). They were randomly selected by R.V.Krejcie & D.W.Morgan. The instruments used were 1) a document analysis form related to the integrated learning management model, and 2) a 30-item questionnaire on opinions about the current state of teaching and learning activities. 3) The interview form is in the form of a final question about integrated learning management and 4) the quality assurance form of the learning management model. The statistics used are content analysis, mean, and standard deviation. The research results found that 1. The results of the basic data analysis were about the integrated

learning management in the Thai language subject according to the Tri-sikkha principle to promote learning skills and creative work of Mathayom 4 students in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. The overall results were at a high level. 2. The integrated learning management model in Thai language subjects according to the Tri-sikkha principles found that the components of the model consist of 5 elements: principles, objectives, teaching and learning activities, measurement and evaluation, and supporting factors. Support 3. The results of the evaluation of the comparative learning skills and creative work of Mathayom 4/1 students after studying were significantly higher than before studying at the statistical significance level of .05. And the results of the evaluation of student satisfaction were at the highest level overall and 4. The results of the evaluation of the integrated learning management model in the Thai language subject according to the Tri-sikkha principles were at the highest level.

Keywords: Integration; Creation of Works; Learning Skills; Tri-Sikkha Principles

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ได้อธิบายถึงความสำคัญที่เชื่อมโยงกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มุ่งเน้นให้เป็นจุดศูนย์กลางของการพัฒนามนุษย์ ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นผ่านกระบวนการพัฒนาด้านการจัดการศึกษา ซึ่งจะต้องยกระดับคุณภาพทางการศึกษาทางการเรียนรู้ในการสร้างสรรค์การเรียนรู้ ทักษะการเรียนรู้ และการสร้างทีม เนื่องจากปัจจัยในการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ คือ การใฝ่เรียนรู้ ใฝ่เรียน เพื่อพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืนที่เป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิต เช่น การเรียนรู้เพื่อความเข้าใจ ความรู้ที่เกิดจากทักษะการเรียนรู้ ทักษะชีวิตในการปรับเปลี่ยนแปลง และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข นอกจากนี้จุดมุ่งหมายสำคัญของกระบวนการเรียนรู้ที่ดี เพื่อให้สมองสามารถทำงานอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด คือ การเรียนรู้ต้องเป็นเรื่องของการคิด การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต้องกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น จึงจะถือว่าเรียนรู้เป็น ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายด้านหนึ่งของกระทรวงศึกษาธิการในการพัฒนาเยาวชนของชาติเข้าสู่โลกยุคศตวรรษที่ 21 คือ มีการพัฒนาหลักสูตรที่มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณธรรม รักความเป็นไทย มีทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ มีทักษะด้านเทคโนโลยี สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นและสามารถอยู่รวมกับผู้อื่นในสังคมโลกได้อย่างสันติ ทั้งยังเสมือนเป็นการเตรียมบุคลากรให้พร้อมกับการเข้าไปสู่องค์กรที่เป็นหน่วยงานแห่งการเรียนรู้ต่อไปใน

อนาคต และเพื่อสนองต่อนโยบายของรัฐบาลที่มุ่งหวังจะให้สังคมไทยเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

ในปัจจุบันได้มีกระบวนการปฏิรูปทางการศึกษา โดยเริ่มต้นจากการปฏิรูปทางการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เป็นขั้นพื้นฐาน เช่น ทฤษฎีการศึกษาใหม่ การเรียนรู้พื้นฐานของผู้เรียน เป็นต้น จุดเริ่มต้นจากการใช้ปัญญาชนเป็นฐานที่สามารถควบคุมความประพฤติที่ดีงามของผู้เรียนได้อย่างถูกต้อง มีความมั่นคงในการดำเนินชีวิต และการใช้ทักษะทางปัญญาในการเรียนรู้ที่เข้าใจในสรรพสิ่งที่เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมีประสิทธิภาพที่เกิดองค์ความรู้ใหม่ ได้มีกระบวนการขยายตัวของความรู้ใหม่ๆ ที่เกิดขึ้น ทั้งนี้หลักการสำคัญของการจัดการเรียนการสอนที่สามารถแก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวัน สามารถใช้แนวคิดเกี่ยวกับพระพุทธศาสนามาใช้ในการแก้ปัญหาด้วยตนเองและร่วมแก้ปัญหาร่วมกับผู้อื่นได้โดยการคิดวิเคราะห์ด้วยเหตุผลรวมถึงการเลือกแนวทางที่มีความเหมาะสมในการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข ประกอบด้วยการเรียนรู้ด้วยตนเอง ทำงานร่วมกับผู้อื่น นำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาเนื่องจากขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนประกอบด้วยส่วนสำคัญ 4 ประการ คือ 1) ขั้นสร้างกัลยาณมิตร 2) ขั้นนำหลักพุทธธรรมมาแกปัญหา เช่น การทำความดี ไม่ทำความชั่ว ทำใจให้สงบ มีกระบวนการคิดเป็นขั้นตอน มีความอดทน เพียรพยายาม และหมั่นทบทวนตนเองเสมอ 3) ขั้นสะท้อนความคิด และ 4) ขั้นสรุปและนำเสนอแนวทางการส่งเสริมกระบวนการจัดการเรียนการสอนให้เกิดความสัมพันธ์กับ (พระปลัดราชันย์ ขวัญเมือง , 2563) วิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ได้นำวิธีการสอนทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนเป็นวิธีสอนที่เน้นการปฏิบัติ ฝึกหัดอบรมตนด้วยหลักของศีล สมาธิ ปัญญา ให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริงด้วยตนเองและควบคุมพฤติกรรมของตนเองให้เป็นไปในทางที่ดี ก่อให้เกิดทักษะการเรียนรู้ที่อาศัยความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ร่วมกันทำหน้าที่ประสานกลมกลืนเป็นองค์รวมที่มีความหมายครบถ้วนสมบูรณ์ในตัวเอง (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2538) ดังนั้น กระบวนการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนเป็นการจัดเป็นกิจกรรมที่สร้างเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ เช่น กระบวนการสอนแบบเน้นการจัดกิจกรรม การจัดการเรียนการสอนที่สร้างความสนใจของนักเรียน การจัดการเรียนการสอนเน้นการมีส่วนร่วม และวิธีการสอนโดยให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติเน้นการนำไปใช้ในชีวิตจริง เพราะฉะนั้นครูผู้สอนต้องจัดบรรยากาศสื่อการเรียนการสอน และกิจกรรมต่างๆ ที่ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้สามารถเผชิญกับสถานการณ์รวมถึงการแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข

การจัดการเรียนการสอนให้มีความเหมาะสมกับผู้เรียนรวมถึงการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างเรียนได้ เนื่องจากวิธีการสอนมีหลายวิธี ดังนั้นจึงเลือกวิธีการสอนให้มีความเหมาะสมกับเนื้อหา และครูผู้สอนจะต้องเลือกใช้วิธีการสอนให้เหมาะสม ให้เกิดความสอดคล้องกับจุดประสงค์ เนื้อหา และผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งวิธีการสอนที่เหมาะสมได้แก่ กระบวนการเรียนแบบบูรณาการตาม

หลักไตรสิกขาที่มีลักษณะและขั้นตอนในการจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนดังนี้ (1) ขั้นนำสู่บทเรียนเป็นการวัดประเมินผลขั้นตอนต่างๆ ของกิจกรรมการเรียนรู้ (2) ขั้นศีลโดยครูเป็นผู้แนะนำให้นักเรียนเตรียมสภาพร่างกายให้พร้อมที่จะเรียน (3) ขั้นสมาธิ เป็นขั้นที่ผู้เรียนจะต้องตั้งใจมั่นรวบรวมจิตให้สงบแน่วแน่ ตั้งใจฟังและปฏิบัติตนตามกิจกรรมการเรียนการสอน (4) ขั้นปัญญาเป็นขั้นที่ผู้เรียนทำความเข้าใจเรื่องที่จะเรียน จนกระทั่งเกิดความชัดเจน (5) ขั้นสรุปและประเมินผล นอกจากนี้ กระบวนการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาที่มีคุณลักษณะที่จัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียนผ่านกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นขั้นตอนโดยเริ่มจากการสร้างปฏิบัติสัมพันธ์ที่ดีกับนักเรียน สร้างกัลป์ยาณมิตรและบรรยากาศในชั้นเรียน ทำให้นักเรียนมีความตั้งใจในการเรียนรวมถึงการทำกิจกรรมต่างๆ ตามที่ครูได้กำหนดทั้งยังเป็นการทำให้ผู้เรียนเกิดการสะท้อนความคิด สังเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้รับจากการร่วมกิจกรรมกับครูมีความคิดอย่างสร้างสรรค์ และสรุปผลที่ได้จากการปฏิบัติทุกครั้งซึ่งในรูปแบบการจัดกิจกรรมในลักษณะนี้เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย (กิตติพัฒน์ ศรีชัย, 2565)

จากปัญหาดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้บูรณาการในรายวิชาภาษาไทยตามหลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และการสร้างสรรค์ชิ้นงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาและศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการในรายวิชาภาษาไทยตามหลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และการสร้างสรรค์ชิ้นงานของนักเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพและความจำเป็นการจัดการเรียนรู้บูรณาการในรายวิชาภาษาไทยตามหลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และการสร้างสรรค์ชิ้นงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2. เพื่อออกแบบรูปแบบการจัดการเรียนรู้บูรณาการในรายวิชาภาษาไทยตามหลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และการสร้างสรรค์ชิ้นงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้บูรณาการในรายวิชาภาษาไทยตามหลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และการสร้างสรรค์ชิ้นงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

4. เพื่อประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้บูรณาการในรายวิชาภาษาไทยตามหลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และการสร้างสรรค์ชิ้นงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้วิธีดำเนินการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) โดยใช้แบบแผนการวิจัยแบบกลุ่มวัดก่อนและหลังการทดลอง (The one group Pretest Posttest Design) โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มประชากร คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวังน้อย (พนมยงค์วิทยา) อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 344 คน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวังน้อย (พนมยงค์วิทยา) อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 181 คน โดยกลุ่มตัวอย่างตามตารางกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie & Morgan (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, 2549) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ร่วมกับการทบทวนวรรณกรรมในการสร้างการจัดการเรียนรู้บูรณาการในรายวิชาภาษาไทยตามหลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และการสร้างสรรค์ชิ้นงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากผู้ทรงคุณวุฒิ 12 รูป/คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ที่มีความเชี่ยวชาญ ดังนี้ (1) ด้านการจัดการเรียนการสอน (2) ด้านการสอนวิชาภาษาไทย (3) ด้านหลักสูตรและการสอน (4) ด้านวิจัยและพัฒนา และ (5) ด้านพระพุทธศาสนา

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีรายละเอียด ดังนี้

1) แบบวิเคราะห์เอกสาร มีขั้นตอนวิธีดำเนินการสร้างและตรวจสอบเครื่องมือ ดังนี้ (1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (2) สร้างแบบวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการในรายวิชาภาษาไทยตามหลักไตรสิกขา โดยแบ่งประเด็นในการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ข้อมูลเอกสารทั่วไป คือ ชื่อเอกสาร ชื่อผู้แต่ง ปีที่พิมพ์ และสถานที่พิมพ์ ตอนที่ 2 ประเด็นเฉพาะเอกสาร คือ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีเรียนรู้แบบบูรณาการ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักไตรสิกขา และเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะการเรียนรู้และการสร้างสรรค์ชิ้นงาน นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นให้อาจารย์ที่ปรึกษาดุษฎีนิพนธ์ตรวจสอบความถูกต้องของภาษา ความเหมาะสมของประเด็นกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยและนำไปปรับปรุงแก้ไข (3) นำแบบวิเคราะห์เอกสารที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาดุษฎีนิพนธ์เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 รูป/คน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบการเรียนการสอน จำนวน 1 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัย 1 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล จำนวน 1 คน เพื่อตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา และความตรงตามโครงสร้างโดยใช้แบบประเมินความสอดคล้องที่มีลักษณะเป็น IOC เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของประเด็นความเหมาะสมของแบบวิเคราะห์

เอกสาร การวิเคราะห์ข้อมูลในการประเมินความเหมาะสมของแบบวิเคราะห์เอกสารหลังจากนั้นนำข้อมูลที่รวบรวมจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาคำนาณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC พบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้อง เท่ากับ 1.00 จากนั้นปรับปรุงแก้ไขตามข้อคิดเห็นและคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

2) แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ทางด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการสอนวิชาภาษาไทย ด้านหลักสูตรและการสอน ด้านวิจัยและพัฒนา และด้านพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นการสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง มีลักษณะของคำถามเป็นแบบคำถามปลาย โดยการเป็นการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการในรายวิชาภาษาไทยตามหลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และการสร้างสรรค์ชิ้นงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้แก่ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการสอนวิชาภาษาไทย ด้านหลักสูตรและการสอน ด้านวิจัยและพัฒนา และด้านพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นการศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็น และสภาพความเป็นจริงในปัจจุบันเพื่อการออกแบบรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการอย่างมีคุณภาพ การตรวจสอบคุณภาพของแบบสัมภาษณ์เป็นการตรวจสอบคุณภาพดำเนินการผ่านผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 รูป/คน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหากับวัตถุประสงค์ของแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งได้คำนาณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC พบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้อง เท่ากับ 1.00 จากนั้นปรับปรุงแก้ไขตามข้อคิดเห็นและคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

3) แบบสอบถามนักเรียน เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการออกแบบรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาวิชาภาษาไทยตามหลักไตรสิกขา นำแบบสอบถามความคิดเห็นที่ปรับปรุงตามข้อเสนอของอาจารย์ที่ปรึกษาแล้วเสนอต่อการตรวจสอบคุณภาพของแบบสัมภาษณ์เป็นการตรวจสอบคุณภาพดำเนินการผ่านผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 รูป/คน เพื่อตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา และความตรงตามโครงสร้าง โดยใช้แบบประเมินความสอดคล้องที่มีลักษณะเป็น IOC เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของประเด็นข้อคำถาม ประเมินความเหมาะสมของประเด็นข้อคำถามในแบบสอบถามความคิดเห็น การวิเคราะห์ข้อมูลในการประเมินความเหมาะสมของแบบสอบถามความคิดเห็นที่ใช้ในการศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูแบบการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการวิชาภาษาไทยตามหลักไตรสิกขา หลังจากนั้นนำข้อมูลที่รวบรวมจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาคำคำนาณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC พบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้อง เท่ากับ 1.00 จากนั้นปรับปรุงแก้ไขตามข้อคิดเห็นและคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

3.การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) จากแบบวิเคราะห์เอกสาร โดยการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) สัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการวิชาภาษาไทยตามหลักไตรสิกขา 3) เก็บข้อมูลจากแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4) แบบรับรองคุณภาพของของรูปแบบการจัดการเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญ

4.การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา 2) วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.)

ผลการวิจัย

1. จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่าผลการศึกษาสภาพและความจำเป็นการจัดการเรียนรู้บูรณาการในรายวิชาภาษาไทยตามหลักไตรสิกขา ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาการจัดการเรียนรู้บูรณาการในรายวิชาภาษาไทยตามหลักไตรสิกขา เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และการสร้างสรรค์ชิ้นงาน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม

(n = 181)

ที่	รายงาน	ความคิดเห็น		ระดับ
		$\bar{x}$	S.D.	
1	ด้านการจัดการเรียนรู้ของผู้สอน	4.10	0.78	มาก
2	ด้านเทคนิคการสอน	4.30	0.77	มาก
3	ด้านการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการในรายวิชาภาษาไทย	4.35	0.78	มาก
	รวม	4.25	0.78	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่าสภาพและความต้องการจำเป็นการจัดการเรียนรู้บูรณาการในรายวิชาภาษาไทยตามหลักไตรสิกขา เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และการสร้างสรรค์ชิ้นงาน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.25, S.D. = 0.78) โดยเรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการในรายวิชาภาษาไทย รองลงมาได้แก่ ด้านเทคนิคการสอน และ ด้านการจัดการเรียนรู้ของผู้สอน ตามลำดับ

2. จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 รูปแบบการจัดการเรียนรู้บูรณาการในรายวิชาภาษาไทยตามหลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และการสร้างสรรค์ชิ้นงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา การศึกษาแนวคิด ทฤษฎี รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการในรายวิชาภาษาไทยตามหลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และการสร้างสรรค์ชิ้นงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้ชื่อย่อว่า “ ASDPE model” ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 ตั้งประเด็นคำถาม Ask a question ขั้นที่ 2 แสวงหาความรู้ Seek knowledge ขั้นที่ 3 ออกแบบความรู้ที่ได้รับ Design the knowledge gained ขั้นที่ 4 นำเสนองค์ความรู้ที่ได้รับ Present the knowledge gained ขั้นที่ 5 ประเมินผล

Evaluation และมีองค์ประกอบของรูปแบบ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล และปัจจัยสนับสนุนการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการในรายวิชาภาษาไทยตามหลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และการสร้างสรรค์ชิ้นงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ไปใช้ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการในรายวิชาภาษาไทยตามหลักไตรสิกขา

3. จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้บูรณาการในรายวิชาภาษาไทยตามหลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และการสร้างสรรค์ชิ้นงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบทักษะการเรียนรู้และการสร้างสรรค์ชิ้นงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

รายการ	คะแนน	ค่าเฉลี่ย		ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	
		ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง
1.นักเรียนได้มีการสนทนารวมกันในระหว่างการเรียนการสอน	5	2.43	3.37	0.11	0.18
2.นักเรียนได้วิเคราะห์คุณลักษณะของผู้เรียน	5	2.53	3.89	0.12	0.78
3.นักเรียนได้กระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย	5	2.31	4.25	0.11	0.77
4.นักเรียนได้ร่วมกันอภิปรายหน้าชั้นเรียน แล้วสรุปร่วมกัน	5	2.38	4.36	0.21	0.75
5.นักเรียนได้ฝึกสมาธิ และคิดแก้ไขปัญหาร่วมกัน	5	2.39	4.34	0.11	0.51
6.การจัดการเรียนการสอนของครูสอดคล้องกับเนื้อหา	5	2.40	4.14	0.14	0.78
7.เนื้อหาที่ครูนำมาจัดการเรียนการสอนน่าสนใจ เกิดความเข้าใจในบทเรียน และทำงานสำเร็จตามเป้าหมายทุกครั้ง	5	2.40	3.96	0.21	0.80
8.ครูเป็นผู้อำนวยการในการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน และสร้างบรรยากาศในห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้	5	2.45	4.13	0.45	0.74
9.ครูผู้สอนและนักเรียนร่วมกันถอดบทเรียนหลังสอนทุกครั้ง	5	2.36	4.08	0.56	0.80
10.มีการวัดและประเมินผลทุกครั้งในการจัดการเรียนการสอน	5	2.44	4.06	0.43	0.70
รวม	**50**	**2.40**	**4.05**	**0.24**	**0.68**

จากตารางที่ 2 ผลการประเมินผลการเปรียบเทียบทักษะการเรียนรู้และการสร้างสรรค์ชิ้นงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้บูรณาการในรายวิชาภาษาไทยตามหลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และการสร้างสรรค์ชิ้นงาน หลังเรียน ($\bar{x}$ = 4.05, S.D. = 0.68) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{x}$ = 2.40, S.D. = 0.24) แสดงให้เห็นว่ารูปแบบการจัดการ

เรียนรู้บูรณาการในรายวิชาภาษาไทยตามหลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และการสร้างสรรค์ชิ้นงานมีผลทำให้นักเรียนมีองค์ความรู้เพิ่มมากขึ้น

4. จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 ผลการประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้บูรณาการในรายวิชาภาษาไทยตามหลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และการสร้างสรรค์ชิ้นงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้บูรณาการในรายวิชาภาษาไทยตามหลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และการสร้างสรรค์ชิ้นงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากผู้เชี่ยวชาญ

ที่	รายการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1	หลักการ	4.58	0.56	มากที่สุด
2	วัตถุประสงค์	4.65	0.58	มากที่สุด
3	กระบวนการกิจกรรมการเรียนการสอน	4.57	0.56	มากที่สุด
4	การวัดและประเมินผล	4.70	0.46	มากที่สุด
	รวม	**4.63**	**0.54**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 3 ผลการประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้บูรณาการในรายวิชาภาษาไทยตามหลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และการสร้างสรรค์ชิ้นงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 รูป/คน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.63, S.D.= 0.54)

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเป็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้บูรณาการในรายวิชาภาษาไทยตามหลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และการสร้างสรรค์ชิ้นงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จังหวัดพระนครศรีอยุธยาโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ด้านการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการในรายวิชาภาษาไทย ด้านเทคนิคการสอน และ ด้านการจัดการเรียนรู้ของผู้สอน ทั้งนี้เป็นเพราะว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียนเป็นการดำเนินการตามเนื้อหารายวิชาภาษาไทย ทั้งนี้การจัดการเรียนรู้บูรณาการในรายวิชาภาษาไทยตามหลักไตรสิกขา เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และการสร้างสรรค์ชิ้นงาน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการจัดการเรียนรู้ของผู้สอน อยู่ในระดับมาก สอนให้ได้ลงมือทำชิ้นงานด้วยตนเองโดยมีครูผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวก สอนให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าองค์

ความรู้ใหม่จากแหล่งเรียนรู้ บูรณาการสอนหลากหลายให้เกิดกระบวนการสร้างชิ้นงาน ส่วนด้านเทคนิคการสอน อยู่ในระดับมาก ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ โดยใช้ยกตัวอย่างประกอบ การจัดการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการทำงานเป็นทีม และการจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้เป็นฐาน และด้านการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการในรายวิชาภาษาไทย อยู่ในระดับมาก ได้แก่ นักเรียนได้เรียนรู้ที่หลากหลาย นักเรียนได้ร่วมกันอภิปรายหน้าชั้นเรียน แล้วสรุปร่วมกัน และครูผู้สอนและนักเรียนร่วมกันถอดบทเรียนหลังสอนทุกครั้ง สอดคล้องกับงานวิจัยของพนม จองเฉลิมชัย ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบของทักษะการแก้ไขปัญหาเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ ความสามารถในการแก้ไขปัญหา ความคิดสร้างสรรค์ และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาวิชาชีพครู ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ คือ หลักการ จุดประสงค์ สาระการเรียนรู้ กระบวนการจัดการเรียนรู้ สื่อและสิ่งสนับสนุน และการวัดและประเมินผล โดยผลการศึกษาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (พนม จองเฉลิมชัย, 2563)

2. จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้บูรณาการในรายวิชาภาษาไทยตามหลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และการสร้างสรรค์ชิ้นงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จังหวัดพระนครศรีอยุธยาจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการในรายวิชาภาษาไทยตามหลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และการสร้างสรรค์ชิ้นงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้ชื่อย่อว่า “ASDPE model” ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 ตั้งประเด็นคำถาม Ask a question ขั้นที่ 2 แสวงหาความรู้ Seek knowledge ขั้นที่ 3 ออกแบบความรู้ที่ได้รับ Design the knowledge gained ขั้นที่ 4 นำเสนองค์ความรู้ที่ได้รับ Present the knowledge gained ขั้นที่ 5 ประเมินผล estimate และมีองค์ประกอบของรูปแบบ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล และปัจจัยสนับสนุนการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการในรายวิชาภาษาไทยตามหลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และการสร้างสรรค์ชิ้นงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ไปใช้ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ ทั้งนี้ เป็นเพราะว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนั้นเป็นแนวทางในการส่งเสริมให้ผู้เรียนให้รู้จักการตั้งคำถาม การศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากประเด็นที่สงสัย การเรียบเรียงความรู้ การออกแบบความรู้ให้สอดคล้องกับประเด็นที่นำเสนอองค์ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม และการประเมินจากสิ่งที่ได้รับผ่านกระบวนการคิดอย่างสร้างสรรค์และชิ้นงานเพื่อถ่ายทอดความรู้ที่ได้รับลงในสมุดบันทึกต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของกิตติพัฒน์ ศรีชัย ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลัก

ไตรสิกขาร่วมกับแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี สำหรับนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพ ผลการวิจัยพบว่า แนวคิด ตำรา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำมาใช้สนับสนุนการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ประกอบ ดังนี้ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) กระบวนการจัดการเรียนรู้ 4) ระบบสังคม 5) หลักการตอบสนอง และ 6) ระบบสนับสนุน และรูปแบบการจัดการเรียนรู้มีกระบวนการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 เตรียมความพร้อม ขั้นที่ 2 ขั้นสมาธิ ขั้นที่ 3 ชั้นปัญญา ขั้นที่ 4 ขั้นสะท้อนความคิด และขั้นที่ 5 ขั้นประเมินผล เรียกว่า การจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขาพลัส มีผลการประเมินความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (กิตติพัฒน์ ศรีชัย, 2565)

3. จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้บูรณาการในรายวิชาภาษาไทยตามหลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และการสร้างสรรค์ชิ้นงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า นักเรียนที่ผ่านการจัดการเรียนการสอนตามการจัดการเรียนรู้บูรณาการในรายวิชาภาษาไทยตามหลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และการสร้างสรรค์ชิ้นงานของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เป็นเพราะว่าการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติ คิดวิเคราะห์และนำเสนอ ด้วยความมั่นใจ การสื่อสารด้วยบรรยากาศที่เป็นกันเอง เน้นในเรื่องการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนได้รับความรู้พื้นฐานแนวคิดตามเนื้อหาที่ได้กำหนดในกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นรวมถึงการเสริมทักษะการคิดอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของภัทรานิษฐ์ พรหมสุรินทร์ และนภาภรณ์ ธัญญา ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์สำหรับวิชาแอโรบิคของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนมัธยมศึกษาสาธิตวัดพระศรีมหาธาตุ ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทักษะความคิดสร้างสรรค์วิชาแอโรบิคหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด (ภัทรานิษฐ์ พรหมสุรินทร์ และนภาภรณ์ ธัญญา, 2566)

4. จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 พบว่า ผลการประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้บูรณาการในรายวิชาภาษาไทยตามหลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และการสร้างสรรค์ชิ้นงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้บูรณาการในรายวิชาภาษาไทยตามหลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และการสร้างสรรค์ชิ้นงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 รูป/คน อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่า กระบวนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนตามความสามารถ ผ่านกระบวนการเชื่อมโยงสาระการเรียนรู้ที่มีความสัมพันธ์กันให้เกิดองค์ความรู้ใหม่แก่ผู้เรียนในด้านปัญญา ทักษะ และการนำความรู้ไปใช้แก้ไขปัญหาด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Oladipo ได้ศึกษาเรื่องผู้มีส่วนรับผิดชอบการศึกษาคุณธรรมของนักเรียน

เพื่อที่จะตอบคำถามของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่ให้การช่วยเหลือนักเรียนในด้านคุณธรรม ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาคุณธรรมของเด็กค่อนข้างจะไม่มีใครเหลียวแลโดยตรงจากหน่วยวงานต่างๆ ในทางตรงข้ามสถาบันทางสังคมต้องร่วมมืออย่างจริงจังเพื่อให้เด็กได้รับประโยชน์ทางคุณธรรมทางการศึกษามากยิ่งขึ้น (Oladipo, 2009)

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยขอเสนอองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย ดังภาพที่ 2

แผนภาพที่ 2 กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของรูปแบบประกอบด้วย 5 ขั้นตอน

จากแผนภาพที่ 2 สามารถอธิบายได้ว่า ขั้นที่ 1 ตั้งประเด็นคำถาม Ask a question หมายถึง ครูนำเข้าสู่บทเรียนพร้อมกับการตั้งประเด็นคำถามเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสงสัยและอยากรู้ ขั้นที่ 2 แสวงหาความรู้ Seek knowledge หมายถึง ครูจัดลำดับข้อคำถามให้กับนักเรียนเพื่อได้ค้นหาความรู้ด้วยวิธีการหรือเทคนิคต่างๆ จากการเรียนรู้ ขั้นที่ 3 ออกแบบความรู้ที่ได้รับ Design the knowledge gained เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการประกอบด้วย (1) ขั้นนำสู่บทเรียน (2) ขั้นศีล (3) ขั้นสมาธิ (4) ขั้นปัญญา (5) ขั้นสรุปและประเมินผล ขั้นที่ 4 นำเสนองค์ความรู้ที่ได้รับ Present the knowledge gained หมายถึง ครูจัดบูรณาการให้ผู้เรียนได้ทำงานเป็นกลุ่ม ขั้นที่ 5 ประเมินผล estimate หมายถึง ครูให้ผู้เรียนได้ประเมินตนเองจากการลงมือปฏิบัติงานเป็นกลุ่มในครั้งนี้

บทสรุป

รูปแบบการจัดการเรียนรู้บูรณาการในรายวิชาภาษาไทยตามหลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และการสร้างสรรค์ชิ้นงาน ซึ่งองค์ประกอบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) กระบวนการจัดการเรียนรู้ 4) การวัดและประเมินผล และ 5) เงื่อนไขการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้ วิเคราะห์ผู้เกี่ยวกับทักษะการจัดการเรียนรู้บูรณาการในรายวิชาภาษาไทยตามหลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และการสร้างสรรค์ชิ้นงานโดยใช้การประเมินผลที่มีลักษณะของการวิจัยแบบกลุ่มเดียววัดก่อนและหลังการทดลองใช้ (The one group Pretest Posttest Design) ในรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการวิชาภาษาไทยตามหลักไตรสิกขานี้ พบว่า นักเรียนที่ผ่านการจัดการเรียนการสอนตามการจัดการเรียนรู้บูรณาการในรายวิชาภาษาไทยตามหลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และการสร้างสรรค์ชิ้นงานของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) ครูควรประยุกต์ใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้บูรณาการในรายวิชาภาษาไทยตามหลักไตรสิกขา เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และการสร้างสรรค์ชิ้นงานในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

2) ครูควรนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้บูรณาการในรายวิชาภาษาไทยตามหลักไตรสิกขา เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และการสร้างสรรค์ชิ้นงานไปใช้ในการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาเกี่ยวกับ รูปแบบการจัดการเรียนรู้บูรณาการในรายวิชาภาษาไทยตามหลักไตรสิกขา เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และการสร้างสรรค์ชิ้นงานกับรายวิชาอื่นๆ เช่น สังคมศึกษา และ ภาษาอังกฤษ

2) ควรศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้บูรณาการตามหลักไตรสิกขา เพื่อส่งเสริมทักษะของผู้เรียนด้านการแก้ไขปัญหาของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

กิตติพัฒน์ ศรีชัย. (2565). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาร่วมกับแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี สำหรับนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพ. *ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน*. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. (2549). *ระเบียบวิธีการวิจัยสังคมศาสตร์.* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: จามจุรีโปรดักท์.

พระปลัดราชันย์ ขวัญเมือง. (2563). พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดทางพระพุทธศาสนาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย. *ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน.* วิทยาลัยครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2538). *พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พนม จองเฉลิมชัย. (2563). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู. *ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้*. คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ภัทรานิษฐ์ พรหมสุรินทร์ และนภาภรณ์ ธัญญา. (2566). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์สำหรับวิชาแอโรบิคของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนมัธยมศึกษาสาธิตวัดพระศรีมหาธาตุ. *วารสาร Journal of Roi Kaensarn Academ, 8(3):* 49-66.

Oladipo, S. E. (2009). Moral Education of the Child: Whose Responsibility. *Department of Counseling Psychology, 20(2):* 149-156.

การพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความบทความภาษาจีนและความเข้าใจวัฒนธรรมจีนโดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถามเป็นฐานร่วมกับอินโฟกราฟิกแบบพีระมิด สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

Developing Chinese Reading Comprehension and Cultural Understanding Skills through Question-Based Learning and Pyramid Infographic Techniques for Grade 12 Students

[1*]**ลักษิกา ศรีบรรพต** Laksika Sribunpot
[2**]**สุวิมล สพฤกษ์ศรี** Suwimon Saphuksri
[1,2]คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยศิลปากร
[1,2]Faculty of Education, Silpakorn University
[*]First author, e-mail: nikknnnn@gmail.com
[**]Corresponding, author e-mail: saphuksri_s@silpakorn.edu

Received May 29, 2025; **Revised** June 13, 2025; **Accepted:** November 25, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาพัฒนาการทักษะการอ่านจับใจความบทความภาษาจีน 2. ศึกษาพัฒนาด้านความเข้าใจวัฒนธรรมจีน 3. ศึกษาความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถามเป็นฐานร่วมกับอินโฟกราฟิกแบบพีระมิด การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6/8 โรงเรียนรัตนราษฎร์บำรุง จังหวัดราชบุรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 1 ห้อง รวม 25 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ 2) แบบทดสอบทักษะการอ่านจับใจความบทความภาษาจีน 3) แบบทดสอบความเข้าใจวัฒนธรรมจีน 4) แบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ และวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวแบบวัดซ้ำ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1. พัฒนาการทักษะการอ่านจับใจความบทความภาษาจีน โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถามเป็นฐานร่วมกับอินโฟกราฟิกแบบพีระมิด สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 อยู่ในระดับที่สูงขึ้น 2. พัฒนาการด้านความเข้าใจวัฒนธรรมจีน โดยการ

จัดการเรียนรู้แบบใช้คำถามเป็นฐานร่วมกับอินโฟกราฟิกแบบพีระมิด สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 อยู่ในระดับที่สูงขึ้น 3. ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถามเป็นฐานร่วมกับอินโฟกราฟิกแบบพีระมิด สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก
คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถามเป็นฐาน; การอ่านจับใจความ; ความเข้าใจวัฒนธรรมจีน

Abstract

This research article aims to 1. Study the development of Chinese reading comprehension skills 2. Study the development of Chinese culture understanding 3. Study the satisfaction towards question-based learning combined with pyramid infographics. This research was experimental-research. The sample group was Mathayom 6/8 students at Rattana Rat Bamrung School, Ratchaburi Province, the second semester of the 2024 academic year, one room, a total of 25 people. The tools used to collect data included 1) Learning management plan 2) Chinese reading comprehension test 3) Chinese culture understanding test 4) Satisfaction questionnaire. The statistics used in data analysis included qualitative data analysis and one-way analysis of variance with repeated measures, mean and standard deviation. The results of the research found that: 1. The development of Chinese reading comprehension skills through the learning management using question-based learning combined with pyramid infographics for Mathayom 6 students was at a higher level. 2. Development in understanding of Chinese culture by organizing the learning using the question-based approach combined with the pyramid infographic for the 6th grade high school students at a higher level. 3. The satisfaction with the learning using the question-based approach combined with the pyramid infographic for the 6th grade high school students at a very satisfactory level.
Keywords: Question-based Learning Management; Reading Comprehension; Understanding Chinese culture

บทนำ

ตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ที่มีวิสัยทัศน์ว่า “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” (สำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, 2560) ซึ่งเป้าหมายสำคัญคือการเสริมสร้างทรัพยากร

มนุษย์ให้มีศักยภาพ กระทรวงศึกษาธิการจึงให้ความสำคัญกับการยกระดับการเรียนรู้ของผู้เรียนผ่านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Active Learning) และสนับสนุนการพัฒนาครูให้สามารถจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ตามที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเน้นส่งเสริมพหุปัญญา สื่อสาร คิดวิเคราะห์ และใช้เทคโนโลยี การจัดการเรียนการสอนด้านภาษาต่างประเทศ โดยเฉพาะ “ภาษาจีน” พบว่า มีการขยายตัวของการเรียนการสอนทุกระดับชั้นอันเนื่องมาจากความสำคัญของภาษาจีนในบริบททางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมระหว่างประเทศ ส่งผลให้รัฐบาลไทยและรัฐบาลจีนได้ร่วมลงนามในความร่วมมือเพื่อส่งเสริมและพัฒนาการศึกษาภาษาจีนในประเทศไทยอย่างเป็นระบบ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562) ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญนี้และดำเนินการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนอย่างมีเป้าหมาย โดยมุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาจีนเพื่อการสื่อสาร ศึกษาต่อ และประกอบอาชีพในอนาคตได้

จากที่ผู้วิจัยได้จึงนำมาพิจารณาถึงปัญหาที่เกิดขึ้น โดยการรวบรวมความคิดจากการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ผู้เรียนได้ให้ความคิดว่ากระบวนการจัดการเรียนการสอนและแบบทดสอบในด้านการอ่านจับใจความและความเข้าใจวัฒนธรรมจีนของครูผู้สอนในแต่ละระดับชั้นไม่ได้เจาะจงหรือให้ความสำคัญในการจัดการเรียนการสอนในด้านอ่านจับใจความและวัฒนธรรมจีนระหว่างการจัดการเรียนรู้ไม่มีการตั้งคำถามจากบทความหรือข้อความสั้นระหว่างเรียน ทั้งนี้เนื้อหาในบทความที่นำไม่มีเนื้อหาเกี่ยวกับวัฒนธรรมจีน ทำให้ผู้เรียนไม่เกิดทักษะการคิด วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อความจากบทความที่เรียนได้ จึงเป็นปัญหาที่ทำให้ผู้เรียนไม่สามารถอ่านสรุปในการจับใจความจากบทความและความเข้าใจวัฒนธรรมจีนได้จนส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ในรายวิชาภาษาจีนลดลง (รัตนราษฎร์บำรุง, 2566) ผู้วิจัยตระหนักถึงความจำเป็นในการแสวงหาแนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน การพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความบทความภาษาจีนและความเข้าใจวัฒนธรรมจีนควรเกิดจากการจัดการเรียนรู้ที่สมบูรณ์แบบและเป็นระบบ โดยครูผู้สอนเลือกวิธีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน โดยการจัดการเรียนตามแนวคิด Active learning เป็นการจัดการเรียนการสอนที่มีความหลากหลาย ซึ่งการจัดการเรียนรู้โดยแบบใช้คำถามเป็นฐานนั้นสามารถทำให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดมากขึ้น และพัฒนาทักษะได้ครบทั้ง 4 ด้าน นอกจากการจัดการเรียนรู้โดยแบบใช้คำถามเป็นฐานยังต้องอาศัยเทคนิควิธีการหรือตัวช่วยอื่นเข้าไป เพื่อให้การจัดการเรียนรู้เป็นตามที่คาดหวังนั้น จากที่ได้ศึกษาจากนักวิชาการและผู้วิจัยท่านอื่นๆ เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความและแก้ปัญหาการอ่านจับใจความบทความภาษาจีนและความเข้าใจวัฒนธรรมจีนยังต้องอาศัยเทคนิคต่างๆ เข้ามาช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาการอ่านจับใจความให้ได้ดียิ่งขึ้น

จากผู้วิจัยอีกท่านหนึ่งได้นำอินโฟกราฟิกสามารถช่วยในการจัดเก็บข้อมูลที่ได้รวดเร็วโดยที่อินโฟกราฟิกเป็นตัวช่วยสรุปข้อมูลให้เป็นสารสนเทศในลักษณะของข้อมูล โดยใช้รูปแบบเป็นสัญลักษณ์ กราฟ แผนภูมิ ไดอะแกรม แผนที่ เพื่อให้เข้าใจได้ง่ายและรวดเร็ว จากการศึกษาของนักวิชาการ พบว่า เมื่อนำการจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถามเป็นฐานมาช่วยพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความบทความภาษาจีนและความเข้าใจวัฒนธรรมจีน โดยกำหนดให้อินโพกราฟิกออกมาในรูปแบบพีระมิด เพื่อใช้แยกประเด็นองค์ความรู้ในการจับใจความบทความภาษาจีนและความเข้าใจวัฒนธรรมจีน เริ่มจากการ 1) หัวข้อคืออะไร 2) ใจความสำคัญของบทความเป็นอย่างไร และ 3) สรุปเนื้อหาที่ได้จากบทความ (อัญชริกา จันจุฬา และสุภาพร จันทรคีรี, 2563)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงการพัฒนาการทักษะการอ่านจับใจความบทความภาษาจีนและความเข้าใจวัฒนธรรมจีน โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถามเป็นฐานร่วมกับอินโฟกราฟิกแบบพีระมิด สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความคิด วิเคราะห์ สรุปใจความสำคัญที่ได้จากบทความภาษาจีนและความเข้าใจวัฒนธรรมจีนอย่างมีประสิทธิภาพและมีความสนใจในการเรียนรู้ภาษาจีนเพิ่มมากขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการทักษะการอ่านจับใจความบทความภาษาจีน โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถามเป็นฐานร่วมกับอินโฟกราฟิกแบบพีระมิด สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
2. เพื่อศึกษาพัฒนาการด้านความเข้าใจวัฒนธรรมจีน โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถามเป็นฐานร่วมกับอินโฟกราฟิกแบบพีระมิด สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถามเป็นฐานร่วมกับอินโฟกราฟิกแบบพีระมิด สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

วิธีดำเนินการวิจัย

แบบแผนการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experiment Research) โดยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองแบบกลุ่มเดียว ทดสอบหลายช่วงเวลา (One Group Time Series Design) (Campbell & Stanley, 1963) ใช้กับตัวแปรความเข้าใจวัฒนธรรมจีนและวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ผู้วิจัยได้ดำเนินการหลังจบการทดลอง ใช้แบบกลุ่มเดียว (The one - shot case study) (มาเรียม นิลพันธุ์, 2558) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนรัตนราษฎร์บำรุง จังหวัดราชบุรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567

จำนวน 10 ห้อง รวม 316 คน กลุ่มตัวอย่าง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6/8 โรงเรียนรัตนราษฎร์บำรุง จังหวัดราชบุรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 1 ห้อง รวม 25 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการหาคุณภาพเครื่องมือ คือ 1. แผนการจัดการเรียนรู้แบบการใช้คำถามเป็นฐานร่วมกับอินโฟกราฟิกแบบพีระมิด จำนวน 4 แผน 2. แบบทดสอบแบบทดสอบทักษะการอ่านจับใจความบทความภาษาจีน 3. แบบทดสอบด้านความเข้าใจวัฒนธรรมจีนและ 4. แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบการใช้คำถามเป็นฐานร่วมกับอินโฟกราฟิกแบบพีระมิด สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยผ่านผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน คือ 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 1 ท่าน 2) ด้านการสอนภาษาจีน จำนวน 1 ท่าน และ 3) การวัดและประเมินผล จำนวน 1 ท่าน เพื่อตรวจสอบประเมินหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูลตามแผนการจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถามเป็นฐานร่วมกับอินโพกราฟิก โดยทดลองกับกลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนรัตนราษฎร์บำรุง จังหวัดราชบุรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 1 ห้อง รวม 25 คน โดยดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ขั้นนำ ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาพัฒนาการทักษะการอ่านจับใจความบทความภาษาจีน เพื่อศึกษาพัฒนาด้านความเข้าใจวัฒนธรรมจีนและเพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถามเป็นฐานร่วมกับอินโฟกราฟิกแบบพีระมิด สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้เครื่องมือในการวิจัย ดังนี้ 1) แผนการจัดการเรียนรู้แบบการใช้คำถามเป็นฐานร่วมกับอินโฟกราฟิกแบบพีระมิดแบบทดสอบทักษะการอ่านจับใจความบทความภาษาจีน 2) แบบทดสอบความเข้าใจวัฒนธรรมจีน 3) แบบสอบถามความพึงพอใจ

2. ขั้นจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนี้

(1) ขั้นนำ ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาพัฒนาการทักษะการอ่านจับใจความบทความภาษาจีน เพื่อศึกษาพัฒนาด้านความเข้าใจวัฒนธรรมจีนและเพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถามเป็นฐานร่วมกับอินโฟกราฟิกแบบพีระมิด สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

(2) ขั้นวางแผนการใช้คำถาม คือ ขั้นที่ผู้เรียนจดจำและดึงข้อมูลจากบทความภาษาจีนและความเข้าใจวัฒนธรรม โดยใช้คำถามว่า จากบทความข้างต้นจงหาหัวข้อหรือเป้าหมายของบทความภาษาจีน ว่าใคร ทำไรอะไร ที่ไหน อย่างไร

(3) ขั้นเตรียมคำถาม คือ ขั้นที่ผู้เรียนนำความเข้าใจจากการอ่านจับใจความบทความภาษาจีนและความเข้าใจวัฒนธรรมจีน มาอธิบายหรือมาสรุปเป็นของตนเองว่ามีบทความภาษาจีนและความสำคัญวัฒนธรรมจีน อย่างไร

(4) ขั้นการใช้คำถาม คือ ขั้นที่นำความรู้หรือข้อมูลที่ได้จากการอ่านจับใจความบทความภาษาจีนและความเข้าใจวัฒนธรรมจีนไปประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์เนื้อหา ลำดับเหตุการณ์ที่เกิดจากบทความภาษาจีนและความเข้าใจวัฒนธรรมจีน เช่น จงวิเคราะห์เหตุการณ์สำคัญจากบทความภาษาจีนที่อ่านจับใจความเกี่ยวกับวัฒนธรรมจีน โดยสรุปเนื้อหาอย่างครบถ้วน เรียงตามลำดับจากบทนำ เนื้อหา สรุป เพื่อออกแบบอินโฟกราฟิกพีระมิด

(5) ขั้นสรุปและประเมินผล คือ ขั้นที่ครูผู้สอนและผู้เรียนใช้คำถามในการตัดสินใจหรือสรุปบทความภาษาจีนและความเข้าใจวัฒนธรรมจีน เพื่อนำไปสู่การนำเสนออินโฟกราฟิกพีระมิด นำจากข้อมูลการอ่านจับใจความว่ามีความคิดเห็นที่แตกต่างหรือตรงกัน เพื่อนำไปสู่ออกแบบสรุปเนื้อหาในรูปแบบใหม่ เช่น ให้ผู้เรียนบอกหรือแสดงความคิดเห็นที่ได้จากการอ่านจับใจความและนำสรุปเนื้อหาตามความคิดของผู้เรียนว่า ได้ข้อมูลอะไรบ้าง โดยการเรียงลำดับบทนำ เนื้อหา และสรุป

(6) ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่จัดทำขึ้น จำนวน 4 แผน แผนนละ 3 ชั่วโมง เป็นระยะเวลา 12 ชั่วโมง ทำแบบทดสอบทักษะการอ่านจับใจความบทความภาษจีนก่อนแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 และหลังแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 และ 4 เพื่อศึกษาพัฒนาการทักษะการอ่านจับใจความบทความภาษาจีน และทำแบบทดสอบทักษะความเข้าใจวัฒนธรรมจีนก่อนเรียนแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 และหลังแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 และ 4 เพื่อศึกษาพัฒนาการทักษะความเข้าใจวัฒนธรรมจีน

(7) เมื่อผู้วิจัยดำเนินการเสร็จจึงให้ผู้เรียนทำแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบการใช้คำถามเป็นฐานร่วมกับอินโฟกราฟิกแบบพีระมิด เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถามเป็นฐานร่วมกับอินโฟกราฟิกแบบพีระมิด สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

หลังเสร็จสิ้นการดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยได้ศึกษาพัฒนาการอ่านจับใจความบทความภาษาจีนและความเข้าใจวัฒนธรรมจีน โดยการจัดการเรียนรู้แบบการใช้คำถามเป็นฐานร่วมกับอินโฟกราฟิกแบบพีระมิด นำคะแนนจากแบบทดสอบทักษะการอ่านจับใจความบทความภาษาจีน คะแนนแบบทดสอบทักษะความเข้าใจวัฒนธรรมจีน และผลการประเมินแบบความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถามเป็นฐานร่วมกับอินโฟกราฟิกแบบพีระมิด มาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติและข้อมูลเชิงคุณภาพ เพื่อทดสอบสมมติฐานต่อไป

4. สถิติต่างๆ ในการวิเคราะห์ข้อมูลสถิติ ดังนี้

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาพัฒนาการทักษะการอ่านจับใจความบทความภาษาจีน โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถามเป็นฐานร่วมกับอินโฟกราฟิกแบบพีระมิด สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จากแบบทดสอบทักษะการอ่านจับใจความบทความภาษาจีน โดยวิเคราะห์ข้อมูลความแปรปรวนทางเดียวแบบวัดซ้ำ (One way repeated measures ANOVA)

4.2 วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาพัฒนาด้านความเข้าใจวัฒนธรรมจีน โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถามเป็นฐานร่วมกับอินโฟกราฟิกแบบพีระมิด สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จากแบบทดสอบทักษะการอ่านจับใจความบทความภาษาจีน โดยวิเคราะห์ข้อมูลความแปรปรวนทางเดียวแบบวัดซ้ำ (One way repeated measures ANOVA)

4.3 วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถามเป็นฐานร่วมกับอินโฟกราฟิกแบบพีระมิด สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากการแปลความหมายความพึงพอใจโดยใช้คะแนนค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่าผลการศึกษาพัฒนาการทักษะการอ่านจับใจความบทความภาษาจีน โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถามเป็นฐานร่วมกับอินโฟกราฟิกแบบพีระมิด สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความบทความภาษาจีน โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถามเป็นฐานร่วมกับอินโฟกราฟิกแบบพีระมิด สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เพื่อตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ และวิเคราะห์การความแปรปรวนทางเดียวแบบวัดซ้ำ (One way repeated measures ANOVA)

การทดสอบ	Mauchly's W	Approx. Chi-Square	df	Sig.	Greenhouse-Geisser
ครั้งที่ 1-3	.60	11.60	2	.00	.72

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 พบว่า การตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นได้มีการวัดซ้ำ 3 ครั้ง ด้วย Mauchly's Test พบว่า ค่าความแปรปรวนของคะแนนทักษะการอ่านจับใจความบทความภาษาจีนจากการวัดซ้ำในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ มีความแตกต่างอย่างมีสำคัญทางสถิติ โดยใช้สถิติ (Mauchly's W = .60 , Approx. Chi-Square = 11.60, df = 2, Sig = .00) ซึ่ง ค่า Sig. < .05 แสดงให้เห็นว่าข้อมูลไม่เป็นไปตามสมมติฐานของความเป็นทรงกลม (sphericity) ดังนั้นจึงจำเป็นต้องใช้ค่า Greenhouse-Geisser ค่าที่ได้ (.72) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนเฉลี่ยทักษะการอ่านจับใจความบทความโดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถามเป็นฐานร่วมกับอินโฟกราฟิกแบบพีระมิด สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เมื่อได้รับการวัดซ้ำ

การทดสอบ	สถิติการทดสอบ	SS	df	MS	F	Sig.
ครั้งที่ 1-3	Greenhouse-Geisser	752.83	1.43	525.55	95.51	.00
Error (ครั้งที่ 1-3)	Greenhouse-Geisser	189.17	34.38	5.50		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า จากการวัดซ้ำทั้ง 3 ครั้ง ผลการทดสอบค่าความแปรปรวนระหว่างการทดสอบทั้ง 3 ครั้งมีค่า SS = 752.83, df = 2.00 (เมื่อสมมติว่าเป็น Sphericity Assumed), ค่า F = 95.51 และค่า Sig. = .00 ซึ่งต่ำกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ที่ .05 แสดงให้เห็นว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาการปรับค่าความแปรปรวนด้วยวิธี Greenhouse-Geisser, Huynh-Feldt และ Lower-bound พบว่าผลการวิเคราะห์ยังคงแสดงความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในทุกกรณี (ค่า Sig. = .00) สรุปได้ว่าคะแนนทักษะการอ่านจับใจความบทความภาษาจีนของนักเรียนจากการทดสอบในแต่ละครั้ง (ครั้งที่ 1–3) มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ โดยเปรียบเทียบรายคู่ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยทักษะการอ่านจับใจความบทความภาษาจีน โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถามเป็นฐานร่วมกับอินโฟกราฟิกแบบพีระมิด สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จากการวัดทั้งหมด 3 ครั้ง เป็นรายคู่โดยใช้วิธีการทดสอบแบบ LSD

การทดลอง	ค่าเฉลี่ยคะแนน	เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยทักษะการอ่านจับใจความบทความภาษาจีน		
		ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ครั้งที่ 3
ครั้งที่ 1	7.84	-	2.44*	7.60*
ครั้งที่ 2	10.28		-	5.16*
ครั้งที่ 3	15.44			-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า จากการวัดซ้ำทั้ง 3 ครั้ง ผลการเปรียบเทียบรายคู่ พบว่า คะแนนเฉลี่ยทักษะการอ่านจับใจความบทความภาษาจีนครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยครั้งที่ 2 มีคะแนนเฉลี่ยทักษะการอ่านจับใจความบทความภาษาจีน สูงกว่าครั้งที่ 1 เท่ากับ 2.44 คะแนนเฉลี่ยทักษะการอ่านจับใจความบทความภาษาจีนครั้งที่ 2 และครั้งที่ 3 มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยครั้งที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ยทักษะการอ่านจับ

ใจความบทความภาษาจีน สูงกว่าครั้งที่ 2 เท่ากับ 5.16 คะแนนเฉลี่ยทักษะการอ่านจับใจความบทความภาษาจีนครั้งที่ 1 และครั้งที่ 3 มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยครั้งที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ยทักษะการอ่านจับใจความบทความภาษาจีน สูงกว่าครั้งที่ 1 เท่ากับ 7.60 แสดงให้เห็นว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถามเป็นฐานร่วมกับอินโฟกราฟิกแบบพีระมิด มีทักษะการอ่านจับใจความบทความภาษาจีนที่สูงขึ้นซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 และสอดคล้องกับการแสดงภาพกราฟการพัฒนาการทักษะการอ่านจับใจความบทความภาษาจีน ดังภาพที่ 1

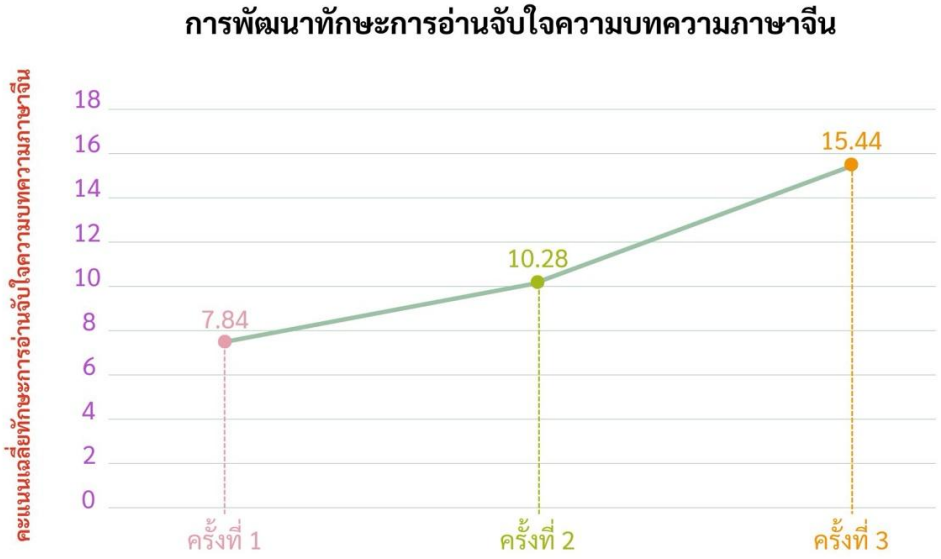

ภาพที่ 1 การแสดงกราฟพัฒนาการทักษะการอ่านจับใจความบทความภาษาจีน

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่าผลการศึกษาพัฒนาด้านความเข้าใจวัฒนธรรมจีน โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถามเป็นฐานร่วมกับอินโฟกราฟิกแบบพีระมิด สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

ตารางที่ 4 ผลการพัฒนาด้านความเข้าใจวัฒนธรรมจีน โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถามเป็นฐานร่วมกับอินโฟกราฟิกแบบพีระมิด สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เพื่อตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นในการวิเคราะห์การความแปรปรวนทางเดียวแบบวัดซ้ำ (One way repeated measures ANOVA)

การทดสอบ	Mauchly's W	Approx. Chi-Square	df	Sig.	Greenhouse-Geisser
ครั้งที่ 1-3	.47	17.40	2	.00	.65

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 พบว่า การตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นได้มีการวัดซ้ำ 3 ครั้ง ด้วย Mauchly's Test พบว่า ค่าความแปรปรวนของคะแนนด้านความเข้าใจวัฒนธรรมจีน จากการวัดซ้ำ ในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ มีความแตกต่างอย่างมีสำคัญทางสถิติ โดยใช้สถิติ (Mauchly's W = .47 , Approx. Chi-Square = 17.40, df = 2, Sig = .00) ซึ่ง ค่า Sig. < .05 แสดงให้เห็นว่าข้อมูลไม่เป็นไปตามสมมติฐานของความเป็นทรงกลม (sphericity) ดังนั้นจึงจำเป็นต้องใช้ค่า Greenhouse-Geisser ค่าที่ได้ (.65) ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนเฉลี่ยด้านความเข้าใจวัฒนธรรมจีน โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถามเป็นฐานร่วมกับอินโฟกราฟิกแบบพีระมิด สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เมื่อได้รับการวัดซ้ำ

การทดสอบ	สถิติการทดสอบ	SS	df	MS	F	Sig.
ครั้งที่ 1-3	Greenhouse-Geisser	582.59	1.31	445.87	56.06	.00
Error (ครั้งที่ 1-3)	Greenhouse-Geisser	249.41	31.36	7.95		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 5 พบว่า จากการเก็บข้อมูลค่าความแปรปรวนระหว่างการทดสอบทั้ง 3 ครั้งมีค่า SS = 582.59, ค่า df = 2.00 (เมื่อสมมติว่าเป็น Sphericity Assumed), ค่า F = 56.06 และมีค่า Sig. = .00 ซึ่งต่ำกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ที่ .05 แสดงให้เห็นว่ามีความแตกต่างของคะแนนในแต่ละครั้งของการทดสอบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิตินอกจากนี้ยังได้ตรวจสอบการปรับค่าความแปรปรวนด้วย Greenhouse-Geisser ซึ่งผลการวิเคราะห์ก็ยังคงแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในทุกกรณี (ค่า Sig. = .00) สรุปได้ว่า คะแนนด้านความเข้าใจวัฒนธรรมจีนของนักเรียนจากการทดสอบในแต่ละครั้ง (ครั้งที่ 1 ถึง ครั้งที่ 3) มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ โดยเปรียบเทียบรายคู่ ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยด้านความเข้าใจวัฒนธรรมจีน โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถามเป็นฐานร่วมกับอินโฟกราฟิกแบบพีระมิด สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จากการวัดทั้งหมด 3 ครั้ง เป็นรายคู่โดยใช้วิธีการทดสอบแบบ LSD

การทดลอง	ค่าเฉลี่ยคะแนน	เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยความเข้าใจวัฒนธรรมจีน		
		ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ครั้งที่ 3
ครั้งที่ 1	7.84	-	2.44*	7.60*
ครั้งที่ 2	10.28		-	5.16*
ครั้งที่ 3	15.44			-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 6 พบว่า จากการวัดซ้ำทั้ง 3 ครั้ง ผลการเปรียบเทียบรายคู่ พบว่า คะแนนเฉลี่ยด้านความเข้าใจวัฒนธรรมจีนครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยครั้งที่ 2 มีคะแนนเฉลี่ยด้านความเข้าใจวัฒนธรรมจีน สูงกว่าครั้งที่ 1 เท่ากับ 2.12 คะแนนเฉลี่ยด้านความเข้าใจวัฒนธรรมจีนครั้งที่ 2 และครั้งที่ 3 มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยครั้งที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ยด้านความเข้าใจวัฒนธรรมจีน สูงกว่าครั้งที่ 2 เท่ากับ 4.56 คะแนนเฉลี่ยด้านความเข้าใจวัฒนธรรมจีนครั้งที่ 1 และครั้งที่ 3 มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยครั้งที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ยด้านความเข้าใจวัฒนธรรมจีน สูงกว่าครั้งที่ 1 เท่ากับ 6.68

แสดงให้เห็นว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถามเป็นฐานร่วมกับอินโฟกราฟิกแบบพีระมิด มีความเข้าใจวัฒนธรรมจีนที่สูงขึ้นซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2 และสอดคล้องกับการแสดงภาพกราฟการพัฒนาด้านความเข้าใจวัฒนธรรมจีน ดังภาพที่ 2

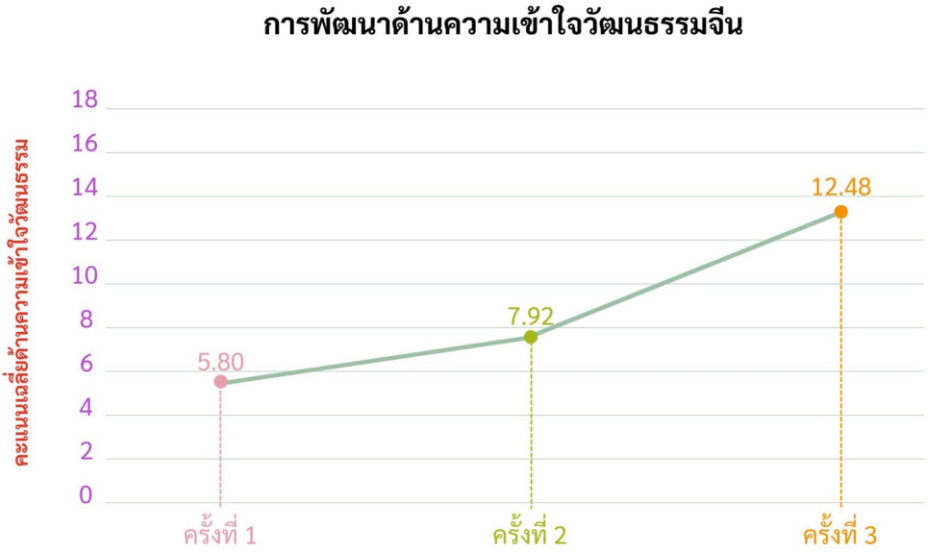

ภาพที่ 2 การแสดงกราฟการพัฒนาด้านความเข้าใจวัฒนธรรมจีน

3. วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ผลการศึกษาความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถามเป็นฐานร่วมกับอินโฟกราฟิกแบบพีระมิด สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับความพึงพอใจมาก ซึ่งยอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 3 เมื่อพิจารณารายด้านเรียงตามลำดับ พบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านบรรยากาศจัดการเรียนรู้ ความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยรองลงมา คือ ด้านประโยชน์ที่ได้รับ ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือด้านการจัดการเรียนรู้ ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก โดยมีรายละเอียดแต่ละด้านเรียงตามลำดับ ดังนี้

1. ด้านบรรยากาศการจัดการเรียนรู้นักเรียนมีความพึงพอใจ เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุดลงมา 3 ลำดับ คือ 1) บรรยากาศห้องเรียนขณะเรียนเป็นกันเอง นักเรียนสนับสนุนในการปฏิบัติกิจกรรมทุกขั้นตอน และครูผู้สอนเป็นกันเองกับนักเรียน และช่วยส่งเสริมให้นักเรียนดำเนินกิจกรรมได้อย่างราบรื่น (M = 4.84, S.D. = 0.37) ความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด 2) นักเรียนกล้าแสดงความคิดเห็นของตนเองหรือรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น (M = 4.72, S.D. = 0.46) ความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด 3) นักเรียนสามารถช่วยเหลือผู้อื่นในการตอบคำถาม (M = 4.36, S.D. = 0.95) ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

2. ด้านประโยชน์ที่ได้รับนักเรียนมีความพึงพอใจ เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุดลงมา 3 ลำดับ คือ 1) นักเรียนได้รับรู้ความรู้ใหม่ๆ จากการอ่านจับใจความบทความภาษาจีนและความเข้าใจวัฒนธรรม (M = 4.68, S.D. = 0.63) ความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด 2) นักเรียนมีทักษะในการอ่านจับใจความบทความภาษาจีนและความเข้าใจวัฒนธรรมอย่างมีระบบ และนักเรียนมีพัฒนาการด้านการอ่านจับใจความบทความภาษาจีนและความเข้าใจวัฒนธรรมดีขึ้น (M = 4.28, S.D. = 0.74) ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก 3) นักเรียนสามารถนำกระบวนการอ่านจับใจความไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ (M = 4.20, S.D. = 0.82) ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

3. ด้านการจัดการเรียนรู้นักเรียนมีความพึงพอใจ เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุดลงมา 3 ลำดับ คือ 1) กิจกรรมที่สามารถพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความบทความภาษาจีนและความเข้าใจวัฒนธรรมจีนได้ และกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนมีระบบการคิดอย่างมีจุดมุ่งหมาย (M = 4.44, S.D. = 0.77) ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก 2) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถามเป็นฐานร่วมกับอินโฟกราฟิกแบบพีระมิด (M = 4.28, S.D. = 0.74) ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก 3) กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้นักเรียนตั้งคำถามและตอบคำถามในสิ่งที่อยากรู้ (M = 4.20, S.D. = 0.91) ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า การจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถามเป็นฐานร่วมกับอินโฟกราฟิกแบบพีระมิด ส่งผลให้ทักษะการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยคะแนนเฉลี่ยจากการทดสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างต่อเนื่อง แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนรู้ที่ส่งเสริมกระบวนการคิดวิเคราะห์ การสรุปใจความ และการเชื่อมโยงข้อมูลอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้เพราะจากการจัดการเรียนรู้ 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นวางแผนการใช้คำถาม ขั้นการเตรียมคำถาม ขั้นการใช้คำถาม และขั้นสรุปผลและประเมินผล ช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ และสามารถตีความ สรุป และวิเคราะห์บทความภาษาจีนได้อย่างลึกซึ้ง สอดคล้องกับงานวิจัยของแตงเถา แซ่เจี๋ย ได้วิจัยเรื่องการอ่านภาษาจีนเพื่อจับใจความ

สำคัญโดยใช้แผนผังมโนทัศน์แบบใยแมงมุม พบว่า นักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่เพิ่มขึ้น รวมถึงมีทัศนคติเชิงบวกต่อการเรียนการสอนรูปแบบดังกล่าว (แตงเถา แซ่เจี๋ย, 2565) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของธัญญ์พิชชา วัชรพรธนารัตน์ ได้วิจัยเรื่องความสามารถในการอ่านบทความข่าวภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ความสามารถในการอ่านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญตามแผนการเรียนที่ได้รับ ซึ่งชี้ให้เห็นว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้มีผลต่อพัฒนาการด้านการอ่านอย่างแท้จริง (ธัญญ์พิชชา วัชรพรธนารัตน์, 2561) จากงานวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถามเป็นฐานร่วมกับอินโฟกราฟิกแบบพีระมิด เป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมทักษะการอ่านจับใจความภาษาจีนของผู้เรียน เพราะช่วยกระตุ้นการคิดวิเคราะห์ การตั้งคำถาม และการจัดระบบความคิดอย่างมีแบบแผน

2. จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า การจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถามเป็นฐานร่วมกับอินโฟกราฟิกแบบพีระมิด ส่งผลต่อการพัฒนาความเข้าใจวัฒนธรรมจีนของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นในแต่ละช่วงของการทดลอง แสดงให้เห็นว่าแนวทางการเรียนรู้ดังกล่าวส่งเสริมการเรียนรู้ที่ลึกซึ้งและมีความหมาย ทั้งนี้เพราะจากการจัดการเรียนรู้ 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นวางแผนการใช้คำถาม ขั้นการเตรียมคำถาม ขั้นการใช้คำถาม และขั้นสรุปผลและประเมินผล ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ด้านภาษาเข้ากับบริบททางวัฒนธรรม วิเคราะห์เนื้อหา และสรุปสาระสำคัญเกี่ยวกับวัฒนธรรมจีนได้อย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับงานของสถิตาภรณ์ ศรีหิรัญ ที่กล่าวไว้ การจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถามเป็นฐานร่วมกับอินโฟกราฟิกแบบพีระมิด เครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้นักเรียนพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ และเตรียมความพร้อมสำหรับการประยุกต์ใช้ภาษาจีนในระดับที่สูงขึ้น (สถิตาภรณ์ ศรีหิรัญ, 2560) จากงานวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถามเป็นฐานร่วมกับอินโฟกราฟิกแบบพีระมิด เป็นแนวทางในการส่งเสริมความเข้าใจวัฒนธรรมจีนของผู้เรียน ช่วยกระตุ้นการคิดวิเคราะห์ การตั้งคำถาม และการจัดระบบความคิดอย่างมีแบบแผน

3. จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถามเป็นฐานร่วมกับอินโฟกราฟิกแบบพีระมิดในภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผสมผสานการตั้งคำถามและการใช้สื่ออินโฟกราฟิกสามารถส่งเสริมทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจสูงสุดในด้านบรรยากาศการจัดการเรียนรู้ โดยเฉพาะในด้านบรรยากาศห้องเรียนที่เป็นกันเอง การได้รับการสนับสนุนจากเพื่อนและครู ตลอดจนการส่งเสริมให้กล้าแสดงความคิดเห็น ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของปัทมา ดีลิ่น ที่ว่าการจัดการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมควรเน้นกิจกรรมที่เสริมสร้างประสบการณ์ตรง เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจเชิงลึก (ปัทมา ดีลิ่น, 2561) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพรพิมล รองชูเพ็ง ได้วิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ

บูรณาการของเมอร์ด๊อคร่วมกับเทคนิคการใช้คำถามเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านภาษาจีนสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า การใช้เทคนิคการตั้งคำถามร่วมกับกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการสามารถเพิ่มประสิทธิภาพและความพึงพอใจของผู้เรียนได้ แม้ด้านการจัดการเรียนรู้จะมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดแต่ยังอยู่ในระดับความพึงพอใจมาก แสดงให้เห็นว่านักเรียนยังคงเห็นว่ากิจกรรมต่างๆ ที่ออกแบบมามีประโยชน์ โดยเฉพาะกิจกรรมที่ส่งเสริมการคิดอย่างมีจุดมุ่งหมายและกระตุ้นให้ตั้งคำถามจากสิ่งที่สงสัย อย่างไรก็ตาม รายการที่มีค่าคะแนนต่ำกว่ารายการอื่นอาจสะท้อนให้เห็นถึงโอกาสในการพัฒนาเพิ่มเติม โดยเฉพาะในเรื่องการฝึกทักษะการตั้งคำถามและตอบคำถามที่เกี่ยวข้องกับบทความภาษาจีน (พรพิมล รองชูเพ็ง, 2567) จากงานวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความบทความภาษาจีนและความเข้าใจวัฒนธรรมจีน โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถามเป็นฐานร่วมกับอินโฟกราฟิกแบบพีระมิดอยู่ในระบดับมาก

การใช้คำถามเป็นฐานร่วมกับอินโฟกราฟิกแบบพีระมิด ไม่เพียงส่งผลต่อทักษะการอ่านจับใจความเท่านั้น แต่ยังมีศักยภาพสูงในการส่งเสริมความเข้าใจวัฒนธรรมจีนอย่างรอบด้าน และผู้เรียนมีความพึงพอใจในหลายมิติ และเป็นแนวทางที่สามารถใช้พัฒนาแรงจูงใจ ทักษะการคิด และการอ่านเชิงวิเคราะห์ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยได้เสนอองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถามเป็นร่วมกับอินโฟกราฟิกแบบพีระมิด

จากภาพอธิบายได้ว่า การจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถามเป็นฐานร่วมกับอินโฟกราฟิกแบบพีระมิด เป็นแนวทางที่ส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาจีนและความเข้าใจวัฒนธรรมจีนให้กับนักเรียนชั้น

มัธยมศึกษาตอนปลาย ตามขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 4 ขั้น ได้แก่ ขั้นวางแผนการใช้คำถาม ขั้นการเตรียมคำถาม ขั้นการใช้คำถาม และขั้นสรุปผลและประเมินผล ผู้วิจัยเห็นถึงการเรียนรู้ยังผสมผสานระหว่างคำถามกับสื่อภาพที่ช่วยสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่มีส่วนร่วมและเปิดกว้างทางความคิด การใช้คำถามกระตุ้นให้ผู้เรียนคิด วิเคราะห์ และแสดงความคิดเห็น เมื่ออยู่ในบรรยากาศที่เป็นมิตรจะส่งผลให้ผู้เรียนกล้าแสดงออก สนใจเนื้อหา และเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และอินโฟกราฟิกแบบพีระมิดช่วยจัดระบบความคิดของผู้เรียนและส่งเสริมการจับใจความอย่างมีลำดับขั้น

บทสรุป

จากการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการทักษะการอ่านจับใจความบทความภาษาจีนและความเข้าใจวัฒนธรรมจีน โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถามเป็นฐานร่วมกับอินโฟกราฟิกแบบพีระมิด สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ตามขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 4 ขั้น ได้แก่ ขั้นวางแผนการใช้คำถาม ขั้นการเตรียมคำถาม ขั้นการใช้คำถาม และขั้นสรุปผลและประเมินผล ซึ่งสามารถพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการคิด วิเคราะห์ และสามารถสรุปสาระสำคัญได้อย่างมีระบบ นอกจากนี้นักเรียนยังมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้โดยเฉพาะด้านบรรยากาศการเรียนรู้ที่เป็นกันเอง เอื้อต่อการแสดงออกทางความคิด และการได้รับความรู้ใหม่จากกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนั้น เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและส่งเสริมให้นักเรียนสามารถพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความบทความภาษาจีนและความเข้าใจวัฒนธรรมจีนได้

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัยพบว่า ในแผนการจัดกาเรียนรู้ที่1-4 มีเนื้อหาที่ผู้เรียนไม่ได้เรียนมาก่อนและบทความภาษาจีนไม่ควรมีเนื้อหาหรือคำศัพท์ที่ยากเกินไปเพราะอาจจะทำให้มีผลต่อการใช้เวลาในการจัดการเรียนรู้ยาวนาน ดังนั้นครูควรเลือกเนื้อหาสาระเหมาะสมกับวัยและความสนใจของนักเรียน หรือบทความภาษาจีนที่เหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถามเป็นฐานร่วมกับอินโฟกราฟิกแบบพีระมิด

2. จากผลการวิจัยพบว่า ด้านประโยชน์ที่ได้รับในการจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถามเป็นฐานร่วมกับอินโฟกราฟิกแบบพีระมิด นักเรียนไม่สามารถใช้คำถามและตอบคำถามจากการอ่านจับใจความบทความภาษาจีนและความเข้าใจวัฒนธรรม ดังนั้นขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ครูควรอธิบายให้ผู้เรียนเข้าใจในรูปแบบการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้ดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามขั้นตอนและมีประสิทธิภาพตามที่ได้กำหนดไว้

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยการพัฒนาการทักษะการอ่านจับใจความบทความภาษาจีนและความเข้าใจวัฒนธรรมจีน โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถามเป็นฐานร่วมกับอินโฟกราฟิกแบบพีระมิดกับนักเรียนชั้นอื่นๆ โดยเน้นตั้งแต่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา 4-6 เพื่อนำไปใช้ในการสอบวัดระดับภาษาจีนต่อไป

2. ควรศึกษาความแตกต่างของผลการเรียนรู้ระหว่างการจัดการเรียนรู้แบบใช้คำถามเป็นฐานร่วมกับอินโฟกราฟิกแบบพีระมิด กับรูปแบบการเรียนรู้แบบอื่น เช่น การเรียนรู้แบบร่วมมือ หรือการเรียนรู้แบบโครงงาน เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพในการพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความและความเข้าใจวัฒนธรรมจีนของผู้เรียนอย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น

3. ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการอ่านจับใจความบทความภาษาจีนและความเข้าใจวัฒนธรรมจีนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดวิเคราะห์และสรุปความสำคัญเป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560).* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

ธัญญ์พิชชา วัชรพรธนารัตน์. (2561). ความสามารถในการอ่านบทความข่าวจากนิตยสารภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนศีลาจารพิพัฒน์. *วิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 26(50):* 125–143.

ปัทมา ดีลิ่น. (2561). เทคนิคการจัดการเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหาการเรียนการสอนวิชาวัฒนธรรมจีนในระดับอุดมศึกษา.*อินทนิลทักษิณสาร,12(3):* 101–125.

รัตนราษฎร์บำรุง (2566). *ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของโรงเรียนรัตนราษฎร์บำรุง ปีการศึกษา 2566.* ราชบุรี: โรงเรียนรัตนราษฎร์บำรุง.

พรพิมล รองชูเพ็ง. (2567). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการของเมอร์ด๊อคร่วมกับเทคนิคการใช้คำถามเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านภาษาจีนสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. *มจร อุบลปริทรรศน์, 9(2):* 801–814.

มาเรียม นิลพันธุ์. (2558). *วิธีวิจัยทางการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สถิตาภรณ์ ศรีหิรัญ. (2560). *เทคนิคการอ่านเชิงวิชาการ.* (พิมพ์ครั้งที่ 2). พิษณุโลก: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). *แผนยุทธศาสตร์การจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในสถานศึกษา พ.ศ. 2562-2565*. กรุงเทพฯ: สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา.

สำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (2560). *ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561–2580 (ฉบับย่อ)*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

อัญชริกา จันจุฬา และสุภาพร จันทรคีรี. (2563). การพัฒนาสื่ออินโฟกราฟิกเพื่อสร้างการรับรู้และจดจำสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย จังหวัดยะลา. *อัล-นูร บัณฑิตวิทยาลัย, 17(3): 1-13*

แตงเถา แซ่เจี๋ย. (2565). การอ่านภาษาจีนเพื่อจับใจความสำคัญโดยใช้แผนผังมโนทัศน์แบบใยแมงมุม. *บริหารธุรกิจและภาษา, 10(1):* 1-13.

Campbell, D. T., & Stanley, J. C. (1963). *Experimental and quasi-experimental designs for research*. Chicako: Rand McNally & Company.

การพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานทางวิทยาศาสตร์และการกำกับตนเอง ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น ร่วมกับเทคนิคการสะท้อนคิด สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

The Development of Creativity in Scientific Work and Selfregulation Skills Through The 5-Step Ladder Learning Model Combined with Reflective Thinking Techniques for Grade 4 Students

[1*]**ณัฐนันท์ แสงช้าง** Nutthanan Sangchang
[2**]**สุวิมล สพฤกษ์ศรี** Suwimon Saphuksri
[1,2]คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยศิลปากร
[1,2]Faculty of Education, Silpakorn University
[*]First author, e-mail: nutty.ty.19@gmail.com
[**]Corresponding author, e-mail: saphuksri_s@silpakorn.edu

Received May 31, 2025; **Revised** June 13, 2025; **Accepted:** November 25, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพัฒนาการความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น ร่วมกับเทคนิคการสะท้อนคิด 2) ศึกษาพัฒนาการความสามารถในการกำกับตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น ร่วมกับเทคนิคการสะท้อนคิด 3) ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น ร่วมกับเทคนิคการสะท้อนคิด รูปแบบการวิจัยคือการวิจัยเชิงทดลอง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4/1 จำนวน 26 คน โรงเรียนอนุบาลวัดลูกแกประชาชนูทิศ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 ได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น ร่วมกับเทคนิคการสะท้อนคิด จำนวน 3

แผน 2) แบบประเมินความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานทางวิทยาศาสตร์ 3) แบบประเมินความสามารถในการกำกับตนเองและ 4) แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (M) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวแบบวัดซ้ำ และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า 1. พัฒนาการความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียน ร่วมกับเทคนิคการสะท้อนคิดสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2. พัฒนาการความสามารถในการกำกับตนเองของนักเรียนร่วมกับเทคนิคการสะท้อนคิดสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3. การรับรู้ของนักศึกษาต่อแนวทางการเรียนการสอนอยู่ในระดับสูง

คำสำคัญ: การกำกับตนเอง; ความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์; บันได 5 ขั้น; เทคนิคการสะท้อนคิด

Abstract

This research article aims to: (1) examine the development of scientific creativity among Grade 4 students through the implementation of the Five-Step Ladder Learning Model integrated with reflective thinking techniques; (2) investigate the development of self-regulation abilities among Grade 4 students using the same instructional approach; and (3) explore students' perceptions toward the Five-Step Ladder Learning Model combined with reflective thinking techniques. The research design is experimental research. The sample group included 26 students from Grade 4/1, from Anubalwatlukkaeprachachanutis School during the second semester of the 2024 academic year, selected through cluster random sampling. The research instruments comprised: (1) three instructional plans based on the Five-Step Ladder Learning Model with reflective thinking techniques; (2) a scientific creativity assessment; (3) a self-regulation assessment; and (4) a student perception questionnaire. Data were analyzed using mean (M), standard deviation (S.D.), repeated measures one-way ANOVA, and content analysis. The findings revealed that: 1. Students' scientific creativity significantly improved after the intervention at the .05 level 2. Students' self-regulation abilities also showed significant improvement at the .05 level 3. Students' perceptions toward the instructional approach were at a high level.

Keywords: Self-Regulation; Scientific Creativity; 5-Step Staircase; Reflective Thinking Techniques

บทนำ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 (ฉบับปรุงปรุง พ.ศ. 2560) มีความมุ่งหมายเพื่อที่จะพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้เป็นบุคคลที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลเมืองโลก มีความรู้และทักษะพื้นฐาน โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่เชื่อว่าบุคคลสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ โดยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานจะต้องสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สภาพแวดล้อม และความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว เพื่อพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคนของชาติให้สามารถเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ โดยการยกระดับคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ให้มีคุณภาพและมาตรฐานระดับสากลสอดคล้องกับประเทศไทย 4.0 และโลกในศตวรรษที่ 21 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ซึ่งในปัจจุบันโลกได้เข้าสู่ยุค BANI World ซึ่งเป็นแนวคิดที่พัฒนาโดย Jamais Cascio นักอนาคตศาสตร์ ซึ่งได้เสนอว่าโลกในยุคหลัง VUCA ได้เปลี่ยนผ่านไปสู่บริบทที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น โดยมีลักษณะสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ โลกที่มีความเปราะบาง (Brittle) โลกที่มีความวิตกกังวล (Anxious) โลกที่ไม่เป็นเส้นตรงหรือคาดเดาได้ยาก (Nonlinear) และโลกที่ยากจะเข้าใจ (Incomprehensible) (สุมนทิพย์ บุญเกิด และคณะ, 2567) ซึ่งสภาวะเหล่านี้ส่งผลต่อทุกภาคส่วนของสังคม รวมถึงการศึกษาที่ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว คาดการณ์ได้ยาก และบางครั้งไม่สามารถใช้กรอบเหตุผลเดิมๆ ในการอธิบายหรือแก้ปัญหาได้อีกต่อไป (ชูขวัญ รัตนพิทักษ์ธาดา และประทุมทอง ไตรรัตน์, 2566) ดังนั้น การเตรียมผู้เรียนให้สามารถเผชิญกับโลกยุคใหม่อย่าง BANI World จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการสร้างทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 อย่างรอบด้าน

การสร้างสรรค์ผลงานเป็นการพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมของผู้เรียน ทั้งยังเป็นทักษะสำคัญของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ที่ควรได้รับการพัฒนาเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตและประกอบอาชีพได้อย่างมีคุณภาพ โดยทักษะนี้จัดเป็นทักษะเชิงประยุกต์ (Applied Skills) ที่ต้องผสมผสานความสามารถหลากหลายเข้าด้วยกัน ประกอบด้วยการใช้ความรู้ (Knowledge) จินตนาการ (Imagination) ความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) และความร่วมมือ (Collaboration) อันจะส่งผลให้เกิดนวัตกรรมที่อาจอยู่ในรูปของแนวคิด วิธีการ หรือสิ่งประดิษฐ์ต่างๆ ซึ่งอาจเป็นสิ่งใหม่ทั้งหมด หรือใหม่เพียงบางส่วนก็ได้ (วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒผล, 2562) ซึ่งโลกอนาคตเป็นพื้นที่สำหรับคนที่มีศักยภาพในการคิดสร้างสรรค์ ที่จะนำไปสู่การคิดเริ่มต้นสร้างผลงานสิ่งประดิษฐ์ หรือนวัตกรรม ทุกสาขาอาชีพมีความต้องการบุคลากรที่มีความคิดสร้างสรรค์

และสามารถแปลงความคิดสร้างสรรค์นั้นไปเป็นผลงานหรือนวัตกรรมได้ ด้วยเหตุนี้ การพัฒนาผู้เรียนจึงจำเป็นต้องเน้นให้ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์และสามารถนำความคิดสร้างสรรค์ของตนเองไปพัฒนาให้เกิดผลงานได้จริง (ปัญจนาฏ วรวัฒนชัย, 2565) อีกทั้งความคิดสร้างสรรค์เป็นทักษะสำคัญที่ช่วยพัฒนาศักยภาพของบุคคลและขับเคลื่อนเศรษฐกิจ ช่วยให้บุคคลปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงและแก้ปัญหาที่ซับซ้อนในอนาคต เป็นทักษะที่จำเป็นในการทำงานที่มีความ ท้าทายและเป็นกุญแจสำคัญในการแก้ปัญหาและนำมาซึ่งนวัตกรรมที่มีคุณค่า ซึ่งจะส่งผลในทางบวกต่อบุคคล สังคม และเศรษฐกิจของประเทศ (ชฎารัตน์ เฮงษฎีกุล, 2566) และการกำกับตนเองเป็นกระบวนการที่ผู้เรียนใช้ในการวางแผน ควบคุม และประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้ของตนเองอย่างเป็นระบบ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางการเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ ทักษะการกำกับตนเองสามารถพัฒนาได้ผ่านการฝึกฝนอย่างเป็นระบบ และเป็นปัจจัยสำคัญที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสำเร็จทางการเรียน เนื่องจากช่วยให้นักเรียนสามารถจัดการกับความท้าทายในการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (Bandura, 1993) อีกทั้งเป็นทักษะสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการเรียนรู้ของนักเรียนระดับประถมศึกษา (วรปภา เทศประสิทธิ์ และคณะ, 2566) ซึ่งการกำกับตนเองมีค่าอิทธิพล (effect size) ในระดับสูงต่อผลสัมฤทธิ์ในการเรียน กล่าวคือ นักเรียนที่ได้รับการฝึกฝนให้มีการกำกับตนเองในการเรียนรู้มีโอกาสสูงมากที่จะมีผลสัมฤทธิ์ในการเรียนที่ดีขึ้น โดยทำให้นักเรียนกำกับการรู้คิด แรงจูงใจและพฤติกรรมนำไปสู่การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ในการเรียน (ปิยวรรณ วิเศษสุวรรณภูมิ, 2566)

จากการดำเนินกิจกรรมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ของกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โรงเรียนอนุบาลวัดลูกแกประชาชนูทิศ ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 พบว่า การจัดการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องด้วยการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนในปัจจุบันมุ่งเน้นเนื้อหาวิชามากเกินไปขาดการส่งเสริมกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติผ่านกระบวนการคิด เพื่อให้นักเรียนไม่สามารถนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆที่พบเจอในชีวิตประจำวัน ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของโรงเรียนอนุบาลวัดลูกแกประชาชนูทิศ ในปีการศึกษา 2566 ไม่เป็นไปตามค่าเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนด อีกทั้งผลการทดสอบ O-NET รายวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2566 ที่มีคะแนนเฉลี่ย 37.92 ซึ่งต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ คือ 40.75 (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2567)

ส่วนการจัดการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น มีลักษณะเด่นที่เน้นการสร้างความรู้ด้วยตนเองของนักเรียน โดยมุ่งสู่การประยุกต์ใช้ความรู้ในการสร้างสรรค์ชิ้นงานจริง เพื่อส่งเสริมพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 อย่างรอบด้าน แนวทางการสอนนี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ครูมีบทบาทสำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง เชื่อมโยงความรู้กับสถานการณ์จริง หรือประยุกต์ใช้จากภาระงาน เพื่อสร้างประโยชน์แก่ชุมชนและสังคม โดยส่งเสริม

การทำงานร่วมกัน การช่วยเหลือเกื้อกูลกันในหมู่นักเรียน เพื่อปลูกฝังแนวคิดเรื่องความเท่าเทียมและความเสมอภาคในการเรียนรู้และการอยู่ร่วมกันในสังคม (ชรินรัตน์ สิงห์หันต์, 2565) ดังนั้น การพัฒนาการสอนวิทยาศาสตร์จำเป็นต้องบูรณาการองค์ความรู้ต่างๆ ให้เข้ากับเหตุการณ์จริง เพื่อเตรียมความพร้อมให้กับนักเรียนที่กำลังก้าวสู่โลกในศตวรรษที่ 21 ครูจะต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียนรู้ใหม่ เพิ่มความสนใจในด้านวิทยาศาสตร์ให้กับนักเรียน (อารีวรรณ ทองสุ และคณะ, 2562)

ผู้วิจัยจึงเห็นถึงความสำคัญในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ กล่าวคือ การจัดการเรียนรู้ควรส่งเสริมให้นักเรียนได้รับการพัฒนาความสามารถในการคิด โดยการนำองค์ความรู้ที่ได้รับมาสร้างสรรค์ผลงานในรูปแบบต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางในการให้นักเรียนสามารถพัฒนาผลงานและส่งเสริมความสามารถในการคิดสร้างสรรค์และแก้ปัญหาได้โดยในการจัดการเรียนรู้ต้องส่งเสริมให้นักเรียนได้กำกับตนเองในการเรียนรู้เพื่อเป็นการพัฒนาในระยะยาว

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น ร่วมกับเทคนิคการสะท้อนคิด
2. เพื่อศึกษาพัฒนาการความสามารถในการกำกับตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น ร่วมกับเทคนิคการสะท้อนคิด
3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น ร่วมกับเทคนิคการสะท้อนคิด

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองตามแบบแผนการวิจัยแบบ Pre - Experimental Design ประกอบด้วย แบบอนุกรมเวลากลุ่มเดียว ประเภทอนุกรมเวลาสมมูล (Equivalent Time Series Design) และแบบกลุ่มเดียว ทดสอบหลังเรียน (The One – Shot Case Study) มีรายละเอียดการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอนุบาลวัดลูกแกประชาชนูทิศ อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 79 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4/1 จำนวน 26 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้แบบนันได 5 ขั้น ร่วมกับเทคนิคการสะท้อนคิด จำนวน 3 แผน แผนละ 4 ชั่วโมง รวม 12 ชั่วโมง 2) แบบประเมินความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นแบบรูบริค 4 ระดับ ประเมิน 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านที่ 1 ความถูกต้องสมบูรณ์ ด้านที่ 2 ความคิดสร้างสรรค์ ด้านที่ 3 ทักษะการทำงาน และด้านที่ 4 คุณสมบัติของผลงาน 3) แบบประเมินความสามารถในการกำกับตนเอง โดยเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 3 ระดับ ประเมิน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 การตั้งเป้าหมาย ด้านที่ 2 ด้านการวางแผนการเรียน ด้านที่ 3 ด้านการดำเนินงานทางการเรียน และ ด้านที่ 4 การติดตามผลการดำเนินงานในการเรียน จำนวน 20 ข้อ และ 4) แบบสอบถามความคิดเห็น โดยเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 3 ระดับ โดยมี 3 ด้านประกอบด้วย ด้านที่ 1 ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านที่ 2 ด้านบรรยากาศการเรียนรู้ และด้านที่ 3 ประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรู้ จำนวน 20 ข้อ ทำการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยนำเครื่องมือไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ผลการพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแผนการจัดการเรียนรู้ มีค่าเท่ากับ 1.00 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบประเมินความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานทางวิทยาศาสตร์ มีค่าอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 วิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างผู้ประเมิน (Inter-rater Reliability) พบว่าแบบประเมินความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานทางวิทยาศาสตร์มีความสอดคล้องระหว่างผู้ประเมินอยู่ในระดับสูง (ICC = .65, p = .00) ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบประเมินความสามารถในการกำกับตนเอง มีค่าเท่ากับ 1.00 หาค่าความเชื่อมั่น โดยสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของ Cronbach ได้ค่าเท่ากับ 0.83 และค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามความคิดเห็นมีค่าเท่ากับ 1.00 หาค่าความเชื่อมั่น โดยสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของ Cronbach ได้ค่าเท่ากับ 0.86

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการโดยมีรายละเอียด ดังนี้ 1) ขั้นก่อนการทดลอง 1.1) สร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1.2) ทบทวนเกี่ยวกับวิธีการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น ร่วมกับเทคนิคการสะท้อนคิดให้กับนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง 2) ขั้นทดลอง ดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น ร่วมกับเทคนิคการสะท้อนคิด ประกอบด้วย ขั้นตั้งคำถามสู่การเรียนรู้ ขั้นสืบค้นและอภิปรายความรู้ ขั้นสร้างและบันทึกองค์ความรู้ ขั้นสื่อสารและนำเสนอความรู้ และขั้นบริการความรู้สู่สังคมและจิตสาธารณะ (1) ทำการประเมินความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานทางวิทยาศาสตร์และความสามารถในการกำกับตนเองของกลุ่มตัวอย่าง (2) ทำการประเมินความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบบันได 5 ขั้น ร่วมกับเทคนิคการสะท้อนคิด และนำคะแนนจากแบบสอบถามความคิดเห็น คะแนนจากการประเมินความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานทางวิทยาศาสตร์ และคะแนนการประเมินความสามารถในการกำกับตนเองมาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ เพื่อทดสอบสมมติฐาน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ศึกษาพัฒนาการความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานทางวิทยาศาสตร์ และความสามาถในการกำกับตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น ร่วมกับเทคนิคการสะท้อนคิด โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวแบบวัดซ้ำ (One way repeated measure ANOVA) และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียน โดยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (Mean) และวิเคราะห์ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ผลการศึกษาพัฒนาการความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานทางวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น ร่วมกับเทคนิคการสะท้อนคิด ซึ่งมีรายละเอียด ดังตารางที่ 1-3

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นในการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ (One-way Repeated Measures ANOVA) ของความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานทางวิทยาศาสตร์

การประเมิน	Mauchly's W	Approx. Chi-Square	df	Sig.
ครั้งที่ 1-3	0.97	0.66	2.00	0.72

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ พบว่า การตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นของการวัดความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานทางวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น ร่วมกับเทคนิคการสะท้อนคิด เมื่อได้รับการวัดซ้ำ 3 ครั้ง ด้วย Mauchly test พบว่า ความแปรปรวนของคะแนนความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานทางวิทยาศาสตร์จากการวัดซ้ำ ในแต่ละครั้ง มีความแตกต่างอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งค่า Sig. > .05 แสดงว่าคะแนนความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานทางวิทยาศาสตร์จากการวัดซ้ำใน 3 ครั้ง มีความแปรปรวนเท่าๆ กัน (Compound Symmetry) ซึ่งเป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้นของการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่มแบบวัดซ้ำ ดังนั้น จึงสามารถใช้ค่า sphericity assumed ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานทางวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น ร่วมกับเทคนิคการสะท้อนคิด เมื่อได้รับการวัดซ้ำ

การประเมิน	สถิติทดสอบ	SS	df	MS	F	Sig
ครั้งที่ 1 - 3	Sphericity Assumed	315.49	2.00	157.74	228.53	0.00
Error (ครั้งที่ 1 - 3)	Sphericity Assumed	34.51	50.00	0.69		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 ผลการทดสอบความแปรปรวนระหว่างการวัดซ้ำ โดยใช้ค่า Sphericity Assumed ในการวิเคราะห์ พบว่า ค่าเฉลี่ยของความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานทางวิทยาศาสตร์จากการวัดซ้ำทั้ง 3 ครั้ง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และตรวจสอบความแตกต่างของแต่ละครั้ง โดยการเปรียบเทียบรายคู่ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานทางวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น ร่วมกับเทคนิคการสะท้อน จากการวัดซ้ำ 3 ครั้ง เป็นรายคู่ด้วยวิธีการทดสอบแบบ LSD

การจัดการเรียนรู้	ค่าเฉลี่ย	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ครั้งที่ 3
ครั้งที่ 1	8.77	-	2.62*	4.92*
ครั้งที่ 2	11.38		-	2.31*
ครั้งที่ 3	13.69			-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบรายคู่ พบว่า คะแนนเฉลี่ยความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานทางวิทยาศาสตร์ของครั้งที่ 1 และ ครั้งที่ 2 มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยครั้งที่ 2 มีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานทางวิทยาศาสตร์ สูงกว่าครั้งที่ 1 เท่ากับ 2.62 คะแนนเฉลี่ยความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานทางวิทยาศาสตร์ของ ครั้งที่ 2 และครั้งที่ 3 มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยครั้งที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานทางวิทยาศาสตร์สูงกว่าครั้งที่ 2 เท่ากับ 2.31 และคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานทางวิทยาศาสตร์ของครั้งที่ 1 และ ครั้งที่ 3 มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยครั้งที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานทางวิทยาศาสตร์สูงกว่า ครั้งที่ 1 เท่ากับ 4.92 แสดงให้เห็นว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น ร่วมกับเทคนิคการสะท้อนคิด มีพัฒนาการความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานทางวิทยาศาสตร์ที่สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ผลการศึกษาพัฒนาการความสามารถในการกำกับตนเอง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น ร่วมกับเทคนิคการสะท้อนคิด ซึ่งมีรายละเอียด ดังตารางที่ 4-6

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นในการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ (One-way Repeated Measures ANOVA) ของความสามารถในการกำกับตนเองของนักเรียน

การประเมิน	Mauchly's W	Approx. Chi-Square	df	Sig.
ครั้งที่ 1-3	.86	3.72	2	.16

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ พบว่า การตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นของการวัดความสามารถในการกำกับตนเอง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น ร่วมกับเทคนิคการสะท้อนคิด เมื่อได้รับการวัดซ้ำ 3 ครั้ง ด้วย Mauchly test พบว่า ความแปรปรวนของคะแนนความสามารถในการกำกับตนเองจากการวัดซ้ำ ในแต่ละครั้ง มีความแตกต่างอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งค่า Sig. > .05 แสดงว่าคะแนนความสามารถในการกำกับตนเองจากการวัดซ้ำใน 3 ครั้ง มีความแปรปรวนเท่าๆ กัน (Compound Symmetry) ซึ่งเป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้นของการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่มแบบวัดซ้ำ ดังนั้น จึงสามารถใช้ค่า sphericity assumed ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้ ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการกำกับตนเอง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น ร่วมกับเทคนิคการสะท้อนคิด เมื่อได้รับการวัดซ้ำ

การประเมิน	สถิติทดสอบ	SS	df	MS	F	Sig
ครั้งที่ 1-3	Sphericity Assumed	1402.80	2.00	701.40	56.58	0.00
Error (ครั้งที่ 1-3)	Sphericity Assumed	619.87	50.00	12.40		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 5 ผลการทดสอบความแปรปรวนระหว่างการวัดซ้ำ โดยใช้ค่า Sphericity Assumed ในการวิเคราะห์ พบว่า ค่าเฉลี่ยของความสามารถในการกำกับตนเองจากการวัดซ้ำทั้ง 3 ครั้ง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และตรวจสอบความแตกต่างของแต่ละครั้ง โดยการเปรียบเทียบรายคู่ ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการกำกับตนเอง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น ร่วมกับเทคนิคการสะท้อนคิด จากการวัดซ้ำ 3 ครั้ง เป็นรายคู่ด้วยวิธีการทดสอบแบบ LSD

การจัดการเรียนรู้	ค่าเฉลี่ย	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ครั้งที่ 3
ครั้งที่ 1	43.12	-	6.26*	10.30*
ครั้งที่ 2	49.38		-	4.04*
ครั้งที่ 3	53.42			-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 6 ผลการเปรียบเทียบรายคู่ พบว่า คะแนนเฉลี่ยความสามารถในการกำกับตนเองของครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยครั้งที่ 2 มีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการกำกับตนเองสูงกว่าครั้งที่ 1 เท่ากับ 6.26 คะแนนเฉลี่ยความสามารถในการกำกับตนเองของครั้งที่ 2 และครั้งที่ 3 มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยครั้งที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการกำกับตนเองสูงกว่าครั้งที่ 2 เท่ากับ 4.04 คะแนนเฉลี่ยความสามารถในการกำกับตนเองของครั้งที่ 1 และครั้งที่ 3 มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยครั้งที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการกำกับตนเองสูงกว่าครั้งที่ 1 เท่ากับ 10.30 แสดงให้เห็นว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น ร่วมกับเทคนิคการสะท้อนคิด มีพัฒนาการความสามารถในการกำกับตนเองที่สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น ร่วมกับเทคนิคการสะท้อนคิด ซึ่งมีรายละเอียด ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น ร่วมกับเทคนิคการสะท้อนคิด

ความคิดเห็น	M	S. D	ระดับความคิดเห็น	ลำดับที่
ด้านที่ 1 กิจกรรมการเรียนรู้	2.70	0.19	มาก	2
ด้านที่ 2 บรรยากาศการเรียนรู้	2.59	0.20	มาก	3
ด้านที่ 3 ประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรู้	2.73	0.22	มาก	1
รวม	2.68	0.12	มาก	

จากตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์ พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น ร่วมกับเทคนิคการสะท้อนคิด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (M = 2.68, S.D = 0.12) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านนักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก และด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านที่ 3 ประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรู้ (M = 2.73, S.D = 0.22) รองลงมา ได้แก่ ด้านที่ 1 กิจกรรมการเรียนรู้ (M = 2.70, S.D = 0.19) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ ด้านที่ 2 บรรยากาศ การเรียนรู้ (M = 2.59, S.D = 0.20)

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า นักเรียนมีพัฒนาการความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานทางวิทยาศาสตร์ที่สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการจัดการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น ร่วมกับเทคนิคการสะท้อนคิด เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้นักเรียนพัฒนาทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มต้นจากการตั้งคำถามเกี่ยวกับเนื้อหาที่จะเรียน ซึ่งช่วยกระตุ้นความสงสัยใฝ่รู้ในตัวนักเรียน จากนั้นนักเรียนจะได้ฝึกกระบวนการสืบค้นข้อมูลและสารสนเทศที่หลากหลายจากการทดลอง การสืบเสาะ การสังเกต การสอบถามจากเพื่อน ครูหรือผู้ปกครอง เพื่อนำมาสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ของตนเองและบันทึกองค์ความรู้ในรูปแบบที่หลากหลาย ได้แก่ แผนผังความคิด ตาราง การเขียนบรรยาย การวาดภาพ ซึ่งนักเรียนจะเลือกรูปแบบที่เหมาะสมกับตนเอง เมื่อได้องค์ความรู้แล้วนักเรียนจะได้ฝึกการสื่อสารและนำเสนอความรู้เหล่านั้นอย่างสร้างสรรค์ โดยมีเพื่อน และครูคอยสะท้อนให้ข้อเสนอแนะแก่นักเรียน และนักเรียนจะนำองค์ความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์เป็นผลงานทางวิทยาศาสตร์ จัดนิทรรศการผลงานเพื่อบริการความรู้สู่สังคม โดยมีครูทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกและกระตุ้นการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง จากการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบนี้ ส่งผลให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจที่ลึกซึ้งและคงทนมากยิ่งขึ้น อีกทั้งเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยให้นักเรียนวางแผนการสร้างสรรค์ผลงานทางวิทยาศาสตร์อย่างเป็นระบบ กระตุ้นความคิดสร้างสรรค์และการลงมือปฏิบัติจริงของนักเรียน ทำให้นักเรียนพัฒนาผลงานได้อย่างต่อเนื่องผ่านการสะท้อนคิด ซึ่งการสะท้อนคิดช่วยให้นักเรียนได้อภิปรายความรู้ของตนเองอย่างสร้างสรรค์ สอดคล้องกับแนวคิดและงานวิจัยของชรินรัตน์ สิงห์หันต์ ได้ศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์งานปั้นประติมากรรมดินเผารูปลอยตัวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีคะแนนความคิดสร้างสรรค์งานปั้นประติมากรรมดินเผารูปลอยตัวหลังการเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 0.01 ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากิจกรรมการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น สามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนได้ ส่งผลให้หลังการจัดการเรียนรู้นักเรียนจึงมีความคิดสร้างสรรค์งานปั้นประติมากรรมดินเผารูปลอยตัว

สูงขึ้น (ชรินรัตน์ สิงห์หันต์, 2565) อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดและงานวิจัยของรรินธร อุณหะ และแสน สมนึก ได้ศึกษาผลของกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น ที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีคะแนนความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการวิจัยข้อนี้แสดงให้เห็นว่า กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น เป็นขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียน ทำให้หลังการจัดการเรียนรู้นักเรียนจึงมีความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์สูงขึ้น (รรินธร อุณหะ และแสน สมนึก, 2566)

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่านักเรียนมีพัฒนาการความสามารถในการกำกับตนเองที่สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การจัดการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น ร่วมกับเทคนิคการสะท้อนคิดมีความเหมาะสมในการพัฒนาความสามารถในการกำกับตนเอง ซึ่งเทคนิคการสะท้อนคิดเป็นแรงกระตุ้นที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ โดยทำให้นักเรียนกำกับการรู้คิดของตนเอง สร้างแรงจูงใจ และพฤติกรรมที่จะนำไปสู่การพัฒนาการเรียนรู้ของตนเองให้ดีขึ้นได้ อีกทั้งเทคนิคการสะท้อนคิดยังเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่ช่วยส่งเสริมให้การสะท้อนคิดมีประสิทธิภาพ ช่วยให้นักเรียนสามารถต่อยอดความรู้ในเนื้อหาที่กำลังเรียนได้ดีขึ้น นอกจากนี้ยังช่วยให้นักเรียนสามารถหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการกำกับการเรียนรู้ของตนเอง ทำให้นักเรียนเกิดการกำกับตนเองในการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เนื่องจากการสะท้อนคิดทำให้นักเรียนเกิดความตระหนักรู้ ส่งผลให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่ยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของรัตติกร เหมือนนาดอน และคณะ ที่กล่าวว่า การสะท้อนคิดเป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่มีความสำคัญทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ การสะท้อนคิดทำให้ได้ทบทวนตนเองทั้งความคิด ความรู้สึก และการกระทำ รวมทั้งประเมินศักยภาพตนเอง ค้นหาวิธีการพัฒนาตนเองและพัฒนาการการเรียนให้ดีขึ้นโดยผ่านการเรียนรู้จากประสบการณ์และการวิเคราะห์ตนเองอย่างมีวิจารณญาณ ก่อให้เกิดความรู้ที่แตกต่างไปจากเดิม (รัตติกร เหมือนนาดอน และคณะ, 2562) อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพัชกุล แก้วกำพลนุชิต ได้ศึกษาผลการจัดกิจกรรมอ่านจับใจความโดยใช้เทคนิคการสะท้อนคิดที่มีต่อการตระหนักรู้ในตนเองของนักเรียนประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีการตระหนักรู้ในตนเองเพิ่มขึ้นทั้ง 3 องค์ประกอบ และนักเรียนมีการตระหนักรู้ในตนเองหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการวิจัยข้อนี้แสดงให้เห็นว่าเทคนิคการสะท้อนคิดสามารถช่วยพัฒนาความตระหนักรู้ในตนเองของนักเรียน ทำให้นักเรียนเกิดการกำกับตนเองในการเรียนรู้ส่งผลให้หลังการจัดการเรียนรู้นักเรียนจึงมีผลการตระหนักรู้ที่สูงขึ้น (พัชกุล แก้วกำพลนุชิต, 2565)

3. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น ร่วมกับเทคนิคการสะท้อนคิด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อ

พิจารณารายด้าน พบว่าทุกด้านนักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก และด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านที่ 3 ประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรู้ รองลงมา ได้แก่ ด้านที่ 1 กิจกรรมการเรียนรู้ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ ด้านที่ 2 บรรยากาศการเรียนรู้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การจัดการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น ร่วมกับเทคนิคการสะท้อนคิด มีความเหมาะสมและตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียน กิจกรรมการเรียนรู้ออกแบบอย่างเป็นขั้นตอนช่วยให้นักเรียนสามารถปฏิบัติงานตามขั้นตอน ส่งเสริมให้นักเรียนสร้างองค์ความรู้และความเข้าใจด้วยตนเองผ่านการค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย อีกทั้งยังสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม รวมถึงปลูกฝังความรับผิดชอบในการทำงาน ซึ่งล้วนเป็นผลดีต่อการพัฒนาความสามารถและการเรียนรู้ในระยะยาว สอดคล้องกับแนวคิดของสิทธิพล อาจอินทร์ ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิด เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ มุ่งพัฒนานักเรียนให้สามารถเรียนรู้ สร้างความรู้ด้วยตนเอง โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ตามวิธีการทางวิทยาศาสตร์ (สิทธิพล อาจอินทร์, 2564) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจิตต์โสภิณ สุธีบุตร ที่ได้ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการวิจัยขอนี้แสดงให้เห็นว่ากระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs หรือกระบวนการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น ตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียน ทำให้หลังการจัดการเรียนรู้นักเรียนจึงมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด (จิตต์โสภิณ สุธีบุตร, 2563) อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของชุติมา นันบุญ และคณะ ได้ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือแบบ CIRC เสริมด้วยเทคนิคการสะท้อนคิด ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือแบบ CIRC เสริมด้วยเทคนิคการสะท้อนคิดอยู่ในระดับมาก ผลการวิจัยขอนี้แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ที่เสริมด้วยเทคนิคการสะท้อนคิด ตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียน ทำให้หลังการจัดการเรียนรู้นักเรียนจึงมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก (ชุติมา นันบุญ และคณะ, 2567)

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิเคราะห์ผลการวิจัย ผู้วิจัยสามารถนำเสนอองค์ความรู้ใหม่เป็นขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น ร่วมกับเทคนิคการสะท้อนคิด โดยขั้นตอนดังกล่าวเป็นการบูรณาการระหว่างการจัดการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น กับเทคนิคการสะท้อนคิด ผ่านการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเป็นระบบขั้นตอนเพื่อศึกษาพัฒนาการความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานทางวิทยาศาสตร์ พัฒนาการความสามารถในการกำกับตนเอง และความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งการจัดการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น จะช่วยพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานทาง

วิทยาศาสตร์ ส่วนเทคนิคการสะท้อนคิดจะช่วยพัฒนาความสามารถในการกำกับตนเอง องค์ความรู้นี้สามารถต่อยอดไปสู่การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบอื่นที่หลากหลาย ซึ่งจะช่วยพัฒนาการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ในระยะยาว ผู้วิจัยขอนำเสนอองค์ความรู้ใหม่ ดังภาพที่ 1

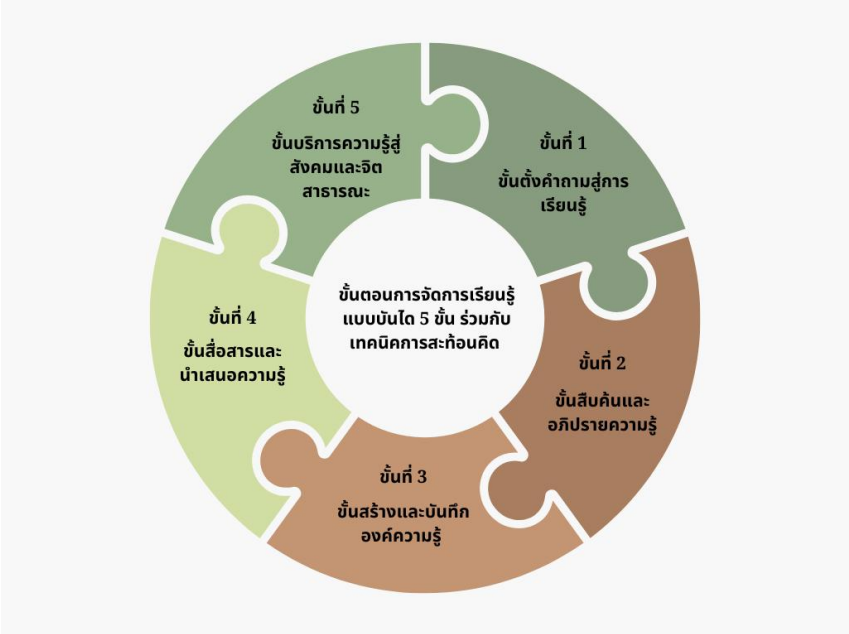

ภาพที่ 1 ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น ร่วมกับเทคนิคการสะท้อนคิด

จากภาพอธิบายได้ว่า การจัดการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น ร่วมกับเทคนิคการสะท้อนคิด ประกอบด้วยขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นตั้งคำถามสู่การเรียนรู้ เป็นขั้นที่นักเรียนดู และสังเกตสถานการณ์จากสื่อที่หลากหลาย จากนั้นครูใช้คำถามเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนตั้งคำถามสำคัญของกิจกรรมการเรียนรู้ คาดคะเนคำตอบ และกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ของตนเอง 2) ขั้นสืบค้นและอภิปรายความรู้ เป็นขั้นที่นักเรียนวางแผนเพื่อรวบรวมข้อมูลและสารสนเทศจากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ด้วยวิธีการที่หลากหลาย ร่วมกันอภิปราย และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล 3) ขั้นสร้างและบันทึกองค์ความรู้ เป็นขั้นที่สรุปองค์ความรู้ของตนเองผ่านการเขียนบันทึกในรูปแบบต่างๆ เช่น แผนผังความคิด ตารางเขียนบรรยาย วาดภาพ 4) ขั้นสื่อสารและนำเสนอความรู้ เป็นขั้นนำเสนอองค์ความรู้ที่ได้ แบ่งปันความคิดเห็นของตนเองสู่เพื่อนๆผ่านการสัมภาษณ์จากครู และการนำเสนอองค์ความรู้ เพื่อสะท้อนสิ่งที่นักเรียนปฏิบัติ 5) ขั้นบริการความรู้สู่สังคมและจิตสาธารณะ เป็นขั้นที่นำองค์ความรู้ที่ได้จากกิจกรรมการเรียนรู้มาสร้างสรรค์ในรูปของผลงานที่หลากหลาย นำผลงานที่ได้ มาจัดนิทรรศการในห้องเรียนหรือมอบให้ห้องวิทยาศาสตร์เพื่อเป็นสื่อการเรียนรู้ให้นักเรียนชั้นอื่นๆ และให้นักเรียนแบ่งปันองค์ความรู้ผ่านการสัมภาษณ์จากครู เพื่อสะท้อนสิ่งที่นักเรียนปฏิบัติ และแสดงความคิดเห็นต่อการเรียนรู้

บทสรุป

ผลการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น ร่วมกับเทคนิคการสะท้อนคิดสามารถพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานทางวิทยาศาสตร์ และความสามารถในการกำกับตนเองของนักเรียนได้อย่างเหมาะสม โดยพัฒนาการความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานทางวิทยาศาสตร์และพัฒนาการความสามารถในการกำกับตนเองหลังการจัดการเรียนรู้สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ นักเรียนยังแสดงความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น ร่วมกับเทคนิคการสะท้อนคิดอยู่ในระดับมาก ความสำเร็จนี้เป็นผลจากการออกแบบกิจจกรรมการเรียนรู้อย่างเป็นขั้นตอน นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง กิจกรรมการเรียนรู้เหมาะสมกับช่วงวัยของนักเรียน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และทคโนโลยีควรนำแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น ร่วมกับเทคนิคการสะท้อนคิดไปวางแผนและออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียนเพื่อพัฒนานักเรียนในระดับชั้นอื่น

2. ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆนำแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น ร่วมกับเทคนิคการสะท้อนคิดไปวางแผนและออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียนเพื่อพัฒนานักเรียนในระดับชั้นต่างๆ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ครูควรให้นักเรียนกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ของตนเองให้ชัดเจน และคอยกระตุ้นให้นักเรียนตื่นตัวตลอดการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนสามารถเรียนรู้และเกิดการเรียนรู้ไปพร้อมกันได้

2. ผู้วิจัยจึงเสนอแนะว่าในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แต่ละครั้งครูควรจัดเตรียมวัสดุไว้สำหรับนักเรียน และควรเป็นวัสดุที่หลากหลายให้นักเรียนได้เลือกตามแบบของตนเอง รวมทั้งเตรียมเครื่องมือที่จะต้องอำนวยความสะดวกให้กับนักเรียน โดยอาจจะมีการปรับประยุกต์หรือเพิ่มเติมวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ให้สอดคล้องและเหมาะสมกับแต่ละบริบทของตนเอง

3. ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่าในขั้นตอนที่ 5 ครูควรให้นักเรียนได้สร้างผลงานเพิ่มเติมในชั่วโมงชุมนุมหรือซ่อมเสริม พร้อมทั้งกำหนดเวลาให้ชัดเจน อีกทั้งยืดหยุ่นเวลาให้เหมาะสมกับกิจกรรม และบริบทของนักเรียน รวมทั้งสามารถให้นักเรียนสร้างผลงานหรือปรับแก้ไขผลงานนอกเวลาเรียนได้เพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560).* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

จิตต์โสภิณ สุธีบุตร. (2563). ผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ 5 Steps (QSCCS) ร่วมกับเทคนิคผังกราฟฟิก ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทักษะการคิดวิเคราะห์ทางวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน.* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยทักษิณ.

ชฎารัตน์ เฮงษฎีกุล. (2566). ความคิดสร้างสรรค์: เกิดขึ้นเองหรือพัฒนาได้. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, 13(2):* 122-130.

ชรินรัตน์ สิงห์หันต์. (2565). การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์งานปั้นประติมากรรมดินเผารูปลอยตัวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. *การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน.* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยพะเยา.

ชุติมา นันบุญ และคณะ. (2567). ผลการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือแบบCIRCเสริมด้วยเทคนิคการสะท้อนคิดต่อความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. *วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย (สพบท.), 6(6):* 254-270.

ชูขวัญ รัตนพิทักษ์ธาดา และประทุมทอง ไตรรัตน์. (2566). สมรรถนะของผู้นำทางการศึกษาเพื่อการอยู่รอดและเติบโตในยุค BANI World. *วารสารวิชาการสถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิค, 9(1)*: 16-28.

ปัญจนาฏ วรวัฒนชัย. (2565). ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์. *ครุศาสตร์สาร, 16(1):* 14-31.

ปิยวรรณ วิเศษสุวรรณภูมิ. (2566). *การสร้างแรงจูงใจสำหรับผู้เรียนในยุคดิจิตัล.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พัชกุล แก้วกำพลนุชิต. (2565). ผลการจัดกิจกรรมอ่านจับใจความโดยใช้เทคนิคการสะท้อนคิดที่มีต่อการตระหนักรู้ในตนเองของนักเรียนประถมศึกษา. *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาประถมศึกษา.* บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

รรินธร อุณหะ และแสน สมนึก. (2566). ผลของกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทาง การเรียนและความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้น

ประถมศึกษาปีที่ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 1. *วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย, 7(4):* 1270-1285.

รัตติกร เหมือนนาดอน และคณะ. (2562). การพัฒนาการเรียนรู้ผ่านการสะท้อนคิด. *วารสารวิจัยสุขภาพและการพยาบาล, 35(2):* 13-23.

วรปภา เทศประสิทธิ์ และคณะ. (2566). ผลการจัดการเรียนรู้เสริมสร้างจิตสานึกและความสามารถกากับตนเองตามแนวคิดอภิปัญญาการเรียนรู้แบบร่วมมือทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. *Journal of Roi Kaensarn Academi, 8(4):* 227-238.

วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒผล. (2562). *การพัฒนาทักษะสร้างสรรค์นวัตกรรม.* กรุงเทพฯ: ศูนย์ผู้นำนวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้.

สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. (2567). *รายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 2566*. กรุงเทพฯ: สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน).

สิทธิพล อาจอินทร์. (2564). *ศาสตร์และศิลป์การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21*. ขอนแก่น: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สุมนทิพย์ บุญเกิด และคณะ. (2567). การประยุกต์ใช้แนวคิดจิตวิทยาเชิงบวก เพื่อสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ และการเรียนรู้ตลอดชีวิตในยุค BANI. *วารสารมหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล, 37(2):* 1-14.

อารีวรรณ ทองสุ และคณะ. (2562). สภาพการจัดการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์ที่ส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร, 39(6):* 175-186.

Bandura, A. (1993). Perceived self-efficacy in cognitive development and functioning. *Educational Psychologist, 28(2):* 117-148.

ผลของการจัดการเรียนรู้พลศึกษาแบบ 5 ขั้นตอน ร่วมกับเทคนิคการสอนแบบเพื่อนคู่คิดที่มีต่อทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์และทักษะการต่อสู้ในวิชาศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวของผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

Effects of a Five-Step Physical Education Learning Approach Combined with the Think Pair Share on Analytical Thinking and Combat Skills in Self-Defense Martial Arts Among High School Students

[1*]**ชัยศึก เจตนาเสน** Chaisuk Jettanasen
[2**]**ภาณุ กุศลวงศ์** Phanu Kusolwong
[3***]**อนันต์ มาลารัตน์** Anan Maralat
[1,2,3]คณะพลศึกษา, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
[1,2,3]Faculty of Physical Education, Srinakharinwirot University
[*]First author, e-mail: ps518@ps.ac.th
Corresponding author, e-mail: [**]phanu@g.swu.ac.th[***]dr.ananswu@gmail.com

Received May 11, 2025; **Revised** June 15, 2025; **Accepted:** November 25, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการจัดการเรียนรู้พลศึกษาแบบ 5 ขั้นตอน ร่วมกับเทคนิคการสอนแบบเพื่อนคู่คิด 2) เปรียบเทียบทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์และทักษะการต่อสู้ป้องกันตัว (มวยไทย) ก่อนและหลังเรียน และ 3) เปรียบเทียบทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์และทักษะการต่อสู้ป้องกันตัว (มวยไทย) หลังเรียนระหว่างกลุ่มทักษะอ่อนและกลุ่มคละทักษะ ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้พลศึกษาแบบ 5 ขั้นตอน ร่วมกับเทคนิคการสอนแบบเพื่อนคู่คิด การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนโพธิสารพิทยากร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 1 จำแนกเป็น กลุ่มทักษะอ่อน 27 คน และกลุ่มคละทักษะ 21 คน รวม 48 คน เครื่องมือในการทดลอง ได้แก่แผนการจัดการเรียนรู้พลศึกษาแบบ 5 ขั้นตอน ร่วมกับเทคนิคการสอนแบบเพื่อนคู่คิด เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย 1) แบบทดสอบทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ 2) แบบทดสอบทักษะการต่อสู้ป้องกันตัว (มวยไทย) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน Dependent Sample t-test และ One Way ANCOVA ผลการวิจัยพบว่าหลังเรียน ทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์และทักษะการต่อสู้ป้องกันตัว (มวยไทย) สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งสองกลุ่ม ในขณะ

ที่หลังเรียน กลุ่มคละทักษะมีพัฒนาการทั้งสองทักษะสูงกว่ากลุ่มทักษะอ่อนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในหลายองค์ประกอบ
คำสำคัญ: ทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์; ทักษะการต่อสู้ป้องกันตัว (มวยไทย); เทคนิคการสอนแบบเพื่อนคู่คิด; พลศึกษา

Abstract

This quasi-experimental research aimed to: 1) study the 5-step physical education learning management approach combined with peer tutoring technique, 2) compare analytical thinking skills and self-defense combat skills (Muay Thai) before and after instruction, and 3) compare analytical thinking skills and self-defense combat skills (Muay Thai) after instruction between the low-skill group and mixed-skill group receiving the 5-step physical education learning management approach combined with peer tutoring technique. This study employed a quasi-experimental research design. The sample consisted of Grade 11 students from Potisarnphittayakon School under the Secondary Educational Service Area Office Bangkok 1, categorized into a low-skill group (n=27) and a mixed-skill group (n=21), totaling 48 participants. The experimental instrument was the 5-step physical education learning management plan combined with peer tutoring technique. Data collection instruments included: 1) analytical thinking skills test, and 2) self-defense combat skills (Muay Thai) test. Statistical analyses employed were percentage, mean, standard deviation, Dependent Sample t-test, and One-Way ANCOVA. The findings revealed that post-instruction analytical thinking skills and self-defense combat skills (Muay Thai) were significantly higher than pre-instruction at the .05 level for both groups. Meanwhile, post-instruction, the mixed-skill group showed significantly greater improvement in both skills compared to the low-skill group at the .05 level across multiple components.
Keywords: Analytical Thinking Skills; Self-Defense Skills (Muay Thai); The Think Pair Share Technique; Physical Education

บทนำ

ในบริบทของสังคมไทยยุคปัจจุบัน หากกล่าวถึง ปัญหาความรุนแรงในกลุ่มเยาวชนมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งในรูปแบบของการทำร้ายร่างกาย การกลั่นแกล้ง รวมไปถึงพฤติกรรมก้าวร้าวต่างๆ ซึ่งเกิดขึ้นทั้งภายในสถานศึกษา ชุมชนที่อยู่ใกล้ชิดกันและในชีวิตประจำวันของผู้เรียน จากรายงานของศูนย์การเฝ้าระวังเตือนภัยทางสังคม พบว่า ตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2556 มีการทำร้ายร่างกายเด็กและสตรี ความรุนแรงในครอบครัว รวมถึงความรุนแรงในสังคมทุกรูปแบบเป็นปัญหาสำคัญที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อร่างกาย จิตใจ และการพัฒนาสังคม คิดเป็น ร้อยละ 54.25 ทั้งนี้สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) จัดกิจกรรมรณรงค์ยุติความรุนแรงต่อสตรี

และเด็ก ประจำปี 2567 ซึ่งใจความสำคัญกล่าวถึงจำนวนข่าวความรุนแรงที่เพิ่มสูงถึง 1,086 ข่าว (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2567) หากกล่าวถึงเยาวชนไทยซึ่งมีความเสี่ยงต่อการถูกทำร้ายร่างกายโดยเฉพาะในวัยเรียน ซึ่งเป็นช่วงเปลี่ยนผ่านของพัฒนาการด้านสังคมและอารมณ์ อีกหนึ่งสาเหตุสำคัญคือ การขาดทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ในการจัดการกับสถานการณ์ความขัดแย้งหรือเหตุการณ์ทะเลาะวิวาทที่เกิดขึ้น โดยไม่คาดคิดรวมถึงการขาดทักษะการป้องกันตนเองและการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ของผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งสอดคล้องกับทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 ที่เน้นการเรียนรู้เพื่อการอยู่รอดในโลกที่ซับซ้อน ประกอบด้วย 3 กลุ่มหลัก ได้แก่ 1) ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม (Learning and Innovation Skills) เช่น การคิดวิเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ การทำงานร่วมกัน 2) ทักษะชีวิตและอาชีพ (Life and Career Skills) และ 3) ทักษะสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี (ICT Literacy) โดยเฉพาะทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ (Analytical Thinking) ซึ่งถือเป็น “ทักษะพื้นฐาน” ที่ผู้เรียนต้องมีในการประเมินทางเลือกการวางแผนและแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ ความสำคัญของทักษะดังกล่าวยังสะท้อนอยู่ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งกำหนดให้การจัดการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เช่น มีเหตุผล กล้าคิด กล้าแสดงออกและรู้จักรับผิดชอบ โดยเฉพาะกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา ที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักดูแลตนเอง รู้เท่าทันอันตราย และสามารถจัดการสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพและความปลอดภัยได้อย่างเหมาะสม อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาในสถานการณ์ปัญหาของผู้วิจัย พบว่า การจัดการเรียนรู้ในวิชาพลศึกษา หลายสถานศึกษายังคงใช้วิธีการถ่ายทอดความรู้แบบเดิม (Passive Learning) ที่เน้นการบอกเล่าและการท่องจำมากกว่าการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาทักษะการคิดระดับสูง ด้วยเหตุนี้แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการเน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติหรือ Active Learning จึงได้รับความสนใจมากขึ้นในฐานะเครื่องมือสำคัญที่ช่วยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้คิด ลงมือปฏิบัติจริง แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และสะท้อนความคิดของตนเองในกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งบุคคลสำคัญที่จะคอยยกระดับของการศึกษาที่สังคมยอมรับคือ "ครู" หรือ “ผู้สอน” นั้นเอง หากได้ฟันเฟืองสำคัญอย่างผู้สอนจะดำเนินการการสร้างคุณภาพของผู้เรียนให้มีความสามารถในทักษะการคิดสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้อย่างแน่นอน นอกจากนี้บทบาทของผู้สอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการเน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ (ลัดดาวัลย์ สอิ้งทอง, 2564) ผู้สอนต้องจัดให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอนสะท้อนความต้องการพัฒนาผู้เรียน เน้นการนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตจริง โดยการสร้างบรรยากาศของการมีส่วนร่วมการเจรจาโต้ตอบที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับผู้สอนและเพื่อนในชั้นเรียนส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมรวมพร้อมทั้งกระตุ้นให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จ ในการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตราที่ 6 ระบุว่าการจัดการศึกษานั้นจะต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์แข็งแรงทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

การจัดการเรียนรู้พลศึกษาในยุคปัจจุบันที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ควรต้องปรับเปลี่ยนแนวคิด วิธีการให้ทันตามยุคสมัยปัจจุบัน สนุกสนาน น่าติดตาม ในช่วงของกิจกรรมการเรียนรู้ เน้นการปฏิบัติให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการกระทำจริง มีส่วนร่วม สร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน พร้อมพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ของผู้เรียนสอดคล้องกับเทคนิคการสอนที่เน้นการมีปฏิสัมพันธ์และการทำงานร่วมกันเป็นทีม อย่างการสอนแบบเพื่อนคู่คิด (Think Pair Share) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิคดังกล่าวถูกนำไป ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หลากหลายวิชาให้กับผู้เรียน แม้ว่าจะเป็นเทคนิคที่มีมานาน แต่ยังคงมีการศึกษาวิจัยอย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้ในบริบทใหม่ๆ เช่น การใช้ร่วมกับเทคโนโลยีดิจิทัล การปรับใช้ในการเรียนการสอนออนไลน์ และการบูรณาการกับวิธีการสอนอื่นๆ เทคนิคการสอนแบบเพื่อนคู่คิดเป็นเทคนิคที่พัฒนาขึ้นโดย Lyman (1987) ซึ่งมีโครงสร้างชัดเจน เริ่มจากผู้เรียนใช้เวลาคิดคนเดียว (Think) จากนั้นจับคู่พูดคุย (Pair) และสุดท้ายแบ่งปันความคิดเห็นกับกลุ่มใหญ่ (Share) เทคนิคนี้เอื้อต่อการพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์โดยไม่สร้างความรู้สึกถูกตัดสินหรือความกดดัน ในห้องเรียน นอกจากนี้ ยังช่วยส่งเสริม กระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ การประเมินข้อมูล หลายด้าน และการสื่อสารทางปัญญาได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยนำเทคนิคการสอนแบบเพื่อนคู่คิดมาบูรณาการกับวิธีการสอนพลศึกษาแบบ 5 ขั้นตอน ซึ่งสามารถนำไปจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมกิจกรรมหรือทักษะทางกีฬา ทักษะการคิด และการทำงานเป็นทีมควบคู่ ไปกับการเรียนรู้ โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ Lynott et al. (2022) ที่พบว่า เทคนิคการสอนแบบเพื่อนคู่คิดช่วยเพิ่มการมีส่วนร่วมในห้องเรียนพลศึกษา ส่งเสริมความสามารถ ในการวิเคราะห์สถานการณ์จริง เช่น การวางแผนกลยุทธ์กีฬา และการจัดการความขัดแย้งในทีมอย่างมีเหตุผล ขณะที่งานวิจัยของ Lin et al. ชี้ให้เห็นว่าเทคนิคการสอนแบบเพื่อนคู่คิด เมื่อนำไปใช้ในบริบทของกิจกรรมกีฬาแบบผสมผสาน สามารถพัฒนาทักษะ การแก้ปัญหาและความคิดสร้างสรรค์ได้อย่างชัดเจนโดยเฉพาะในกลุ่มผู้เรียนที่มีความแตกต่างทางศักยภาพและในประเทศไทย (Lin et al., 2025) และงานวิจัยของ Firmana & Sofyan ที่พบว่าเทคนิคการสอนแบบเพื่อนคู่คิด ร่วมกับกิจกรรมกีฬาไทยพื้นบ้านสามารถเพิ่มศักยภาพในการคิดวิเคราะห์และการประเมินสถานการณ์ในกลุ่มเยาวชนระดับมัธยมศึกษาได้อย่างเด่นชัด โดยเฉพาะในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับศิลปะป้องกันตัว ซึ่งต้องอาศัย ทั้งการตัดสินใจ การวางแผนและการตอบสนองต่อสถานการณ์เฉพาะหน้า (Firmana & Sofyan, 2024)

จากปัญหาที่ผู้วิจัยได้ศึกษาพร้อมวิเคราะห์ปัจจัยและที่มา จึงนำไปสู่การออกแบบการจัดการเรียนรู้พลศึกษาแบบ 5 ขั้นตอน ร่วมกับเทคนิคการสอนแบบเพื่อนคู่คิด ที่จะนำมาใช้จัดการเรียนรู้ในรายวิชาศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว กับผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ภายในสถานศึกษา โรงเรียนโพธิสารพิทยากร โดยใช้เทคนิคการสอนแบบเพื่อนคู่คิด (Think Pair Share) ว่าสามารถส่งเสริมความสามารถทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ของผู้เรียน ได้อย่างไร พร้อมทั้งพัฒนาทักษะการต่อสู้ป้องกันตัวในสถานการณ์ขัดแข้งหรือเหตุที่ต้อง เอาตัวรอดโดยเฉพาะในบริบทของการจัดการเรียนรู้รายวิชาพลศึกษา ซึ่งนอกจากจะช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางกายภาพแล้ว ยังสามารถเป็นเครื่องมือสำคัญในการป้องกันตนเอง และลดความเสี่ยงจากความรุนแรงในสังคมได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1. ศึกษาการจัดการเรียนรู้พลศึกษาแบบ 5 ขั้นตอน ร่วมกับเทคนิคการสอนแบบเพื่อนคู่คิด (Think Pair Share) ที่มีผลต่อทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์และทักษะการต่อสู้ในวิชาศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว (มวยไทย) ของผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนโพธิสารพิทยากร

2. เปรียบเทียบทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์และทักษะการต่อสู้ป้องกันตัว (มวยไทย) ก่อนและหลังเรียนของผู้เรียนกลุ่มทักษะอ่อนและกลุ่มคละทักษะ ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้พลศึกษาแบบ 5 ขั้นตอน ร่วมกับเทคนิคการสอนแบบเพื่อนคู่คิด (Think Pair Share)

3. เปรียบเทียบทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์และทักษะการต่อสู้ป้องกันตัว (มวยไทย) หลังเรียนระหว่างกลุ่มทักษะอ่อนและกลุ่มคละทักษะ ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้พลศึกษาแบบ 5 ขั้นตอน ร่วมกับเทคนิคการสอนแบบเพื่อนคู่คิด (Think Pair Share)

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยรูปแบบกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Design) แบบมีกลุ่มทดลอง 2 กลุ่ม มีการวัดผลก่อนและหลังการทดลอง โดยมีวิธีดำเนินการดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ 1) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนโพธิสารพิทยากร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 กระทรวงศึกษาธิการ กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 12 ห้องเรียน รวมจำนวนผู้เรียน 300 คน 2) กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนโพธิสารพิทยากร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 1 กระทรวงศึกษาธิการ กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 48 คน ซึ่งคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้โปรแกรม G* Power เมื่อกำหนดค่า Effect size เท่ากับ 0.5 และได้มาจากการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) จากผลการทดสอบทักษะการต่อสู้ป้องกันตัว (มวยไทย) โดยจำแนกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลองที่ 1 เป็นผู้เรียนที่มีทักษะอ่อน จำนวน 27 คน และกลุ่มทดลองที่ 2 เป็นผู้เรียนที่คละทักษะ จำนวน 21 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) เครื่องมือทดลอง คือ เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้พลศึกษาแบบ 5 ขั้นตอน ร่วมกับเทคนิคการสอนแบบเพื่อนคู่คิด (Think Pair Share) จำนวน 8 แผน จัดการเรียนรู้ 1 ครั้ง ต่อ 1 สัปดาห์ คาบเรียนละ 50 นาที รวมทั้งหมด 8 สัปดาห์ ดำเนินการหาคุณภาพโดยประเมินความถูกต้อง (Accuracy) และความเหมาะสม (Propriety) พบว่าทั้ง 8 แผนการเรียน มีค่ามัธยฐานอยู่ระหว่าง 4.00 - 5.00 และมีค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ อยู่ระหว่าง 0.50-1.50 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพที่กำหนด 2) เครื่องมือในการวัดผล คือ แบบทดสอบทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์และแบบทดสอบทักษะการต่อสู้ป้องกันตัว (มวยไทย) ซึ่งดำเนินการหาคุณภาพโดยตรวจสอบค่าดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity Index : CVI) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน พบว่าทั้ง 2 แบบทดสอบ มีค่า S-CVI เท่ากับ 1.00 และทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างในการทดลองใช้เครื่องมือจำนวน 30 คน พบว่าแบบทดสอบทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .90 และค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .35 - .88 ส่วน

แบบทดสอบทักษะการต่อสู้ป้องกันตัว (มวยไทย) มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .84 และค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .46 - .73 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพที่กำหนด

3) วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยทดสอบทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์และทักษะการต่อสู้ป้องกันตัว (มวยไทย) ก่อนเรียนในกลุ่มทดลอง ทั้ง 2 กลุ่ม คือกลุ่มทดลองที่ 1 กลุ่มทักษะอ่อน จำนวน 27 คน และกลุ่มทดลองที่ 2 กลุ่มคละทักษะคละ จำนวน 21 คน จากนั้นดำเนินการทดลองโดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้พลศึกษาแบบ 5 ขั้นตอน ร่วมกับเทคนิคการสอนแบบเพื่อนคู่คิด โดยมีแบบแผนการทดลอง ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แบบแผนการทดลอง

กลุ่ม	วัดผลก่อนทดลอง	ทดลอง	วัดผลหลังทดลอง
E 1	O 1	X	O 2
E 2	O 1	X	O 2

จากแบบแผนการทดลอง ดำเนินการจัดการเรียนรู้ 1 คาบเรียน ต่อ 1 สัปดาห์ คาบเรียนละ 50 นาที รวมทั้งหมด 8 สัปดาห์ โดยผู้วิจัยดำเนินการสอนด้วยตนเองทั้ง 2 กลุ่มทดลอง

4) การวิเคราะห์ข้อมูลสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือทดลอง ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่ามัธยฐาน(Median)และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Inter Quartile Range) โดยกำหนดเกณฑ์การผ่านคือค่ามัธยฐาน มากกว่าหรือเท่ากับ 3.50 และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ น้อยกว่าหรือเท่ากับ 1.50 และการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวัดผล โดยการวิเคราะห์ค่าดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity Index: CVI) โดยกำหนดเกณฑ์การผ่านคือ มากกว่าหรือเท่ากับ .80 การวิเคราะห์ความเชื่อมั่น โดยพิจารณาจากค่า Cronbach's Alpha Coefficient โดยกำหนดเกณฑ์การผ่านคือ มากกว่าหรือเท่ากับ .70 การวิเคราะห์อำนาจจำแนก โดยพิจารณาจากค่า Corrected Item Total Correlation โดยกำหนดเกณฑ์การผ่านคือ มากกว่าหรือเท่ากับ .70 ในการวิเคราะห์ข้อมูลจากผลการทดลอง ดำเนินการจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อคำนวณค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานการวิจัยโดยใช้สถิติ Parried sample t-test และสถิติ One way ANCOVA

ผลการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่าเมื่อพิจารณาด้านทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ ก่อนเรียนผู้เรียนทั้ง 2 กลุ่มส่วนใหญ่อยู่ในระดับทักษะอ่อน (คะแนน < 2.33) ในขณะที่หลังเรียน ผู้เรียนส่วนใหญ่พัฒนาเป็นระดับเก่ง (คะแนน 3.66-5.00) และปานกลาง (คะแนน 2.33-3.65) โดยกลุ่มคละทักษะมีสัดส่วนผู้เรียนระดับเก่งสูงกว่ากลุ่มคะแนนทักษะอ่อน และด้านทักษะการต่อสู้ป้องกันตัว (มวยไทย) ก่อนเรียน ผู้เรียนทั้ง 2 กลุ่มส่วนใหญ่อยู่ในระดับทักษะอ่อน (คะแนน < 2.33) ในขณะที่หลังเรียน ผู้เรียนส่วนใหญ่พัฒนาเป็นระดับเก่ง (คะแนน 3.66-5.00) และระดับปานกลาง (คะแนน 2.33-3.65) โดยกลุ่มคละทักษะมีสัดส่วนผู้เรียนที่มีทักษะระดับเก่งสูงกว่ากลุ่มทักษะอ่อนในบางทักษะ

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์และทักษะการต่อสู้ป้องกันตัว (มวยไทย) หลังการจัดการเรียนรู้พลศึกษาแบบ 5 ขั้นตอน ร่วมกับเทคนิคการสอนแบบเพื่อนคู่คิด คะแนน

ของทักษะสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้ง 2 กลุ่ม ดังนี้ (1) ด้านทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ เมื่อเปรียบเทียบก่อนและหลังเรียน พบว่า การจัดการเรียนรู้พลศึกษาฯ สามารถพัฒนาให้ทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ ทั้ง 8 องค์ประกอบของผู้เรียนทั้งกลุ่มทักษะอ่อนและกลุ่มคละทักษะ ให้สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยองค์ประกอบที่ 1 การวิเคราะห์สถานการณ์ กลุ่มทักษะอ่อนมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจาก 1.15 เป็น 3.15 และกลุ่มคละทักษะมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจาก 1.85 เป็น 4.06 องค์ประกอบที่ 2 การวิเคราะห์เพื่อเชื่อมโยงความสัมพันธ์ กลุ่มทักษะอ่อน มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจาก 1.97 เป็น 3.78 และกลุ่มคละทักษะมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น จาก 2.10 เป็น 4.14 องค์ประกอบที่ 3 การวิเคราะห์แยกแยะองค์ประกอบ กลุ่มทักษะอ่อน มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจาก 1.37 เป็น 3.69 และกลุ่มคละทักษะมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจาก 1.62 เป็น 3.90 องค์ประกอบที่ 4 การวิเคราะห์เพื่อจัดลำดับความสำคัญ กลุ่มทักษะอ่อน มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจาก 1.33 เป็น 3.96 และกลุ่มคละทักษะมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจาก 1.57 เป็น 4.05 องค์ประกอบที่ 5 การวิเคราะห์ประเมินสถานการณ์ กลุ่มทักษะอ่อนมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจาก 1.07 เป็น 3.51 และกลุ่มคละทักษะมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น จาก 1.76 เป็น 4.14 องค์ประกอบที่ 6 การวิเคราะห์เพื่อคาดการณ์ผลลัพธ์ กลุ่มทักษะอ่อนมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจาก 1.89 เป็น 3.89 และกลุ่มคละทักษะมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น จาก 2.14 เป็น 3.90 องค์ประกอบที่ 7 การวิเคราะห์แก้ปัญหา กลุ่มทักษะอ่อนมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจาก 2.00 เป็น 3.56 และกลุ่มคละทักษะมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจาก 2.05 เป็น 3.95 องค์ประกอบที่ 8 การวิเคราะห์เปรียบเทียบ กลุ่มทักษะอ่อนมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น จาก 1.33 เป็น 3.59 และกลุ่มคละทักษะมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจาก 1.86 เป็น 4.38 (2) ด้านทักษะการต่อสู้ป้องกันตัว (มวยไทย) เมื่อเปรียบเทียบก่อนและหลังเรียน พบว่าการจัดการเรียนรู้พลศึกษาฯ สามารถพัฒนาให้ทักษะการต่อสู้ป้องกันตัว (มวยไทย) ของผู้เรียนทั้งกลุ่มทักษะอ่อนและกลุ่มคละทักษะสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในทุกทักษะ ดังต่อไปนี้ 1) ทักษะการชกหมัด กลุ่มทักษะอ่อนมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจาก 1.74 เป็น 3.65 และกลุ่มคละทักษะมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจาก 2.05 เป็น 3.79 2) ทักษะการใช้เท้า กลุ่มคะแนนทักษะอ่อนมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจาก 1.46 เป็น 4.30 และกลุ่มคละทักษะมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจาก 2.02 เป็น 3.86 3) ทักษะการใช้เข่า กลุ่มคะแนนทักษะอ่อนมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจาก 1.11 เป็น 4.22 และกลุ่มคละทักษะมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจาก 2.12 เป็น 3.88 4) ทักษะการใช้ศอก กลุ่มคะแนนทักษะอ่อนมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจาก 1.13 เป็น 4.90 และกลุ่มคละทักษะมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจาก 1.79 เป็น 4.24

3. วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ผลการเปรียบเทียบคะแนนทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์และทักษะการต่อสู้ (มวยไทย) ระหว่างกลุ่ม พบว่า กลุ่มคละทักษะ หลังเรียน มีพัฒนาการทั้งสองทักษะสูงกว่ากลุ่มทักษะอ่อนในหลายองค์ประกอบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จากข้อมูลที่นำเสนอพบว่ากลุ่มคละทักษะมีพัฒนาการด้านทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์และทักษะการต่อสู้ป้องกันตัว (มวยไทย) หลังเรียนสูงกว่ากลุ่มทักษะอ่อนในหลายองค์ประกอบ แสดงให้เห็นว่าการจัดผู้เรียนแบบคละความสามารถมีแนวโน้มที่จะส่งผลดีต่อการพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์และทักษะการต่อสู้ป้องกันตัว (มวยไทย) ดังรายละเอียดในตารางที่ 2 และ 3

ตารางที่ 2 ผลการทดสอบทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์และทักษะการต่อสู้ป้องกันตัว (มวยไทย) ก่อนและหลังเรียน ด้วย paired sample t-test

ตัวแปรที่ศึกษา	กลุ่มทักษะอ่อน		กลุ่มคละทักษะ	
	t	P-Value	t	P-Value
1. การวิเคราะห์สถานการณ์	-21.63	<.01*	-9.51	<.01*
2. การวิเคราะห์เพื่อเชื่อมโยงความสัมพันธ์	-12.50	<.01*	-10.19	<.01*
3. การวิเคราะห์แยกแยะองค์ประกอบ	-15.96	<.01*	-9.92	<.01*
4. การวิเคราะห์เพื่อจัดลำดับความสำคัญ	-13.59	<.01*	-10.10	<.01*
5. การวิเคราะห์ประเมินสถานการณ์	-15.86	<.01*	-9.07	<.01*
6. การวิเคราะห์เพื่อคาดการณ์ผลลัพธ์	-13.25	<.01*	-9.72	<.01*
7. การวิเคราะห์แก้ปัญหา	-14.00	<.01*	-8.00	<.01*
8. การวิเคราะห์เปรียบเทียบ	-13.67	<.01*	-8.97	<.01*
9. ทักษะการชกหมัด	-16.38	<.01*	-8.69	<.01*
10. ทักษะการใช้เท้า	-25.02	<.01*	-8.94	<.01*
11. ทักษะการใช้เข่า	-38.16	<.01*	-11.53	<.01*
12. ทักษะการใช้ศอก	-56.25	<.01*	-11.70	<.01*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง พบว่ากลุ่มทดลองทั้ง 2 กลุ่ม มีทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ และทักษะการต่อสู้ป้องกันตัว (มวยไทย) สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในทุกทักษะย่อย

ตารางที่ 3 ผลการทดสอบทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์และทักษะการต่อสู้ป้องกันตัว (มวยไทย) หลังเรียน เมื่อเปรียบเทียบระหว่างกลุ่ม ด้วย One Way ANCOVA

ตัวแปรที่ศึกษา	ผลการวิเคราะห์ตัวแปรรวม		ผลการเปรียบเทียบระหว่างกลุ่ม	
	F	P-Value	F	P-Value
1. การวิเคราะห์สถานการณ์	.10	.76	46.06	<.01*
2. การวิเคราะห์เพื่อเชื่อมโยงความสัมพันธ์	.84	.36	3.97	.05
3. การวิเคราะห์แยกแยะองค์ประกอบ	.02	.90	.07	.79
4. การวิเคราะห์เพื่อจัดลำดับความสำคัญ	1.82	.18	.44	.51
5. การวิเคราะห์ประเมินสถานการณ์	.01	.92	8.10	.01*
6. การวิเคราะห์เพื่อคาดการณ์ผลลัพธ์	.18	.68	.00	.98
7. การวิเคราะห์แก้ปัญหา	.91	.35	5.04	.03*
8. การวิเคราะห์เปรียบเทียบ	5.40	.02*	32.64	<.01*
9. ทักษะการชกหมัด	1.65	.21	1.12	.29
10. ทักษะการใช้เท้า	.00	.95	6.53	.01*
11. ทักษะการใช้เข่า	4.89	.03*	13.68	<.01*
12. ทักษะการใช้ศอก	.43	.52	29.72	<.01*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง พบว่าหลังเรียน กลุ่มคละทักษะมีทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ และทักษะการต่อสู้ป้องกันตัว (มวยไทย) ดีกว่ากลุ่มทักษะอ่อนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นส่วนใหญ่ ยกเว้นในทักษะการวิเคราะห์เพื่อเชื่อมโยงความสัมพันธ์ การวิเคราะห์แยกแยะองค์ประกอบ การวิเคราะห์เพื่อจัดลำดับความสำคัญ การวิเคราะห์เพื่อคาดการณ์ผลลัพธ์ ทักษะการชกหมัด ที่พบว่าทั้ง 2 กลุ่มมีผลการทดสอบหลังเรียนไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และข้อที่ 2 พบว่า ทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์และทักษะการต่อสู้ป้องกันตัว (มวยไทย) หลังการจัดการเรียนรู้พลศึกษาแบบ 5 ขั้นตอน ร่วมกับเทคนิคการสอนแบบเพื่อนคู่คิด คะแนนของทักษะสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งสองกลุ่ม

1.1 ทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ ของกลุ่มทดลองทั้งสองกลุ่มคือ กลุ่มคะแนนทักษะอ่อน และกลุ่มคละทักษะ หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีการพัฒนาระดับคะแนนทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์จากระดับอ่อน เป็นระดับปานกลาง และระดับเก่ง ผลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้พลศึกษาแบบ 5 ขั้นตอน ร่วมกับเทคนิคการสอนแบบเพื่อนคู่คิดสามารถส่งเสริมพัฒนาการในเรื่อง ทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ในองค์ประกอบทั้ง 8 ด้าน ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 การวิเคราะห์สถานการณ์ องค์ประกอบที่ 2 การวิเคราะห์เพื่อเชื่อมโยงความสัมพันธ์ องค์ประกอบที่ 3 การวิเคราะห์แยกแยะองค์ประกอบ 4 การวิเคราะห์เพื่อจัดลำดับความสำคัญ องค์ประกอบที่ 5 การวิเคราะห์ประเมินสถานการณ์ องค์ประกอบที่ 6 การวิเคราะห์เพื่อคาดการณ์ผลลัพธ์ องค์ประกอบที่ 7 การวิเคราะห์แก้ปัญหา และองค์ประกอบที่ 8 การวิเคราะห์เปรียบเทียบ ที่มีระดับคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นทั้งในกลุ่มคะแนนทักษะอ่อนและกลุ่มคละทักษะจากก่อนทดลองกลุ่มคะแนนทักษะอ่อนจะมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับอ่อน หลังการทดลองคะแนนเฉลี่ยในแต่ละองค์ประกอบสูงขึ้นอย่างชัดเจน อยู่ในระดับปานกลางและระดับเก่ง

การเชื่อมโยงปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ สืบเนื่องมาจากกระบวนการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคการสอนแบบเพื่อนคู่คิด ที่ผู้วิจัยได้ออกแบบโดยให้ผู้เรียนได้รู้จักใช้เหตุผล ช่วยให้วินิจฉัยข้อเท็จจริง เข้าใจ ในเรื่องที่ซับซ้อน สามารถแก้ไขปัญหาได้จากสถานการณ์ที่ถูกสร้างหรือกำหนดจากผู้สอน ช่วยในการประเมิน และตัดสินใจได้อย่างสมเหตุสมผล นอกจากนี้ทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ยังเป็นพื้นฐานการคิดในมิติด้านอื่นโดยกระบวนการนี้จะกระตุ้นให้ผู้เรียนมีการคิดอย่างลึกซึ้งผ่านการตั้งคำถาม การหารือกับเพื่อน และการสรุปความคิดเห็นร่วมกันในชั้นเรียน ซึ่งช่วยให้เกิดการคิดแบบมีระบบและเชื่อมโยงความรู้เดิมกับสถานการณ์ใหม่ได้ดียิ่งขึ้น จากการศึกษางานวิจัยจะช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนมีการพิจารณาเชิงลึก และแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล สอดคล้องกับงานวิจัยของ Sari ซึ่งผลของงานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าเทคนิคการสอนแบบเพื่อนคู่คิด (Think Pair Share) ช่วยเสริมสร้างทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ในการอ่านของผู้เรียนผ่านการอภิปรายและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น (Sari et al., 2018) อีกทั้งการศึกษาของ Hamdan ในกลุ่มผู้เรียนในประเทศจอร์แดนยังชี้ข้อมูลสำคัญว่าผู้เรียนที่ผ่านการเรียนรู้ด้วยกลยุทธ์เพื่อนคู่คิด (Think Pair Share) มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการคิดเชิงวิเคราะห์ในระดับคะแนนที่สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 เช่นกัน (Hamdan, 2017) นอกจากนี้การศึกษาของ Lanlod พบว่า การใช้เทคนิคการสอนแบบเพื่อนคู่คิด (Think Pair Share) การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ส่งผลต่อพัฒนาการในเรื่อง ทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์โดยเฉพาะเมื่อมีการแบ่งปันแนวคิด การสร้างแผนการเรียนรู้ร่วมกัน ปรึกษา หาแนวทางร่วมกันจากการคิดด้วยตนเองก่อนโดยไม่ปรึกษาผู้อื่น ถัดมาได้แลกเปลี่ยนในส่วนคำตอบหรือข้อมูลที่ผู้เรียนสามารถสังเคราะห์ได้จากคำถามของผู้สอน ในส่วนขั้นตอนการแลกเปลี่ยนความคิดจะได้คำตอบหรือวิธีการใหม่ที่ดีมากและเหมาะสมมากขึ้น สุดท้ายแลกเปลี่ยนหน้าชั้นเรียนกับผู้สอนและผู้เรียน โดยออกมาหน้าชั้นเรียนอธิบายคำตอบหรือแนวคิดของคู่ตนเอง หลังจากนั้นเพื่อนร่วมชั้นเรียน รวมทั้งผู้สอนจะร่วมกันแสดงความคิดเห็นโดยการอภิปราย (Lanlod, 2022) จึงสามารถสรุปได้ว่าเทคนิคการสอนแบบเพื่อนคู่คิด เป็นเทคนิคการสอนที่ทรงประสิทธิภาพในการส่งเสริมทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ ทั้งในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และระดับอุดมศึกษาในหลายมิติ

ข้อค้นพบที่สำคัญของเทคนิคการสอนแบบเพื่อนคู่คิด (Think Pair Share) มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนกลุ่มทักษะอ่อน โดยเฉพาะในแง่ของการเสริมสร้างความมั่นใจ การกล้าแสดงออก และการมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ เทคนิคนี้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนที่อาจไม่มั่นใจในตนเองได้มีพื้นที่ในการคิด การอภิปรายร่วมกับเพื่อนในคู่สนทนาแบบไม่กดดัน ซึ่งช่วยลดความกลัวความล้มเหลวและเพิ่มแรงจูงใจในการเรียนรู้ ผลการวิจัย พบว่าผู้เรียนกลุ่มทักษะอ่อนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้พลศึกษาแบบ 5 ขั้นตอนร่วมกับเทคนิคการสอนแบบเพื่อนคู่คิด มีการพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์และทักษะการต่อสู้ (มวยไทย) หลังทดลองเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สะท้อนว่าแม้ผู้เรียนจะมีพื้นฐานทักษะในระดับอ่อนแต่ก็สามารถพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพผ่านการเรียนรู้แบบร่วมมือ นอกจากนี้ เทคนิคการสอนนี้ยังส่งผลทางจิตวิทยาในด้านบวก เช่น เสริมสร้างแรงจูงใจภายใน ความเชื่อมั่นในศักยภาพตนเองและลดความวิตกกังวลในการเรียนรู้ โดยเฉพาะการศึกษางานวิจัยของ Aeni ข้อค้นพบคือ ผู้เรียนรู้สึกสนุก มีกำลังใจในการเรียนภาษาอังกฤษ และรู้สึกมีคุณค่าในการแสดงความคิดของตนเองผ่านการพูดคุยแบบเพื่อนคู่คิด (Aeni, 2020) เช่นเดียวกับการศึกษางานวิจัยของ Emad & Rashad ที่พบว่าเทคนิคนี้ส่งเสริมแรงจูงใจและความกระตือรือร้นของนักศึกษาหญิงในรายวิชาพลศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถติที่ระดับ .05 (Emad & Rashad, 2021) จึงกล่าวได้ว่าเทคนิคการสอนแบบเพื่อนคู่คิดไม่เพียงพัฒนาทักษะเชิงวิชาการ แต่ยังมีอิทธิพลเชิงจิตวิทยาที่ช่วยเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และความเชื่อมั่นในตนเองของผู้เรียนกลุ่มทักษะอ่อนได้อย่างดีขึ้น เป็นการทดสอบสมมติฐานการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

1.2 ทักษะการต่อสู้ป้องกันตัว (มวยไทย) ของกลุ่มทดลองทั้งสองกลุ่มคือ กลุ่มคะแนนทักษะอ่อนและกลุ่มคละทักษะ หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีการพัฒนาระดับคะแนนความสามารถทักษะการต่อสู้ป้องกันตัว (มวยไทย) จากก่อนทดลองในคะแนนระดับอ่อน หลังการทดลองเป็นคะแนนระดับปานกลางและระดับเก่ง ผลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้พลศึกษาแบบ 5 ขั้นตอน ร่วมกับเทคนิคการสอนแบบเพื่อนคู่คิดสามารถส่งเสริมพัฒนาการในเรื่อง ทักษะการต่อสู้ป้องกันตัว (มวยไทย) ในแบบทดสอบทักษะทั้ง 4 ชุดทักษะ ได้แก่ ทักษะการชกหมัด ทักษะการใช้เท้า ทักษะการใช้เข่า และทักษะการใช้ศอก ที่มีระดับคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นทั้งในกลุ่มคะแนนทักษะอ่อนและกลุ่มคละทักษะ

การเชื่อมโยงกับการจัดการเรียนรู้พลศึกษาแบบ 5 ขั้นตอนร่วมกับเทคนิคการสอนแบบเพื่อนคู่คิด (Think Pair Share) ต่อทักษะการต่อสู้ป้องกันตัว (มวยไทย) ได้ยืนยันสมมติฐานข้อที่ 1 อย่างชัดเจน โดยพบว่าผู้เรียนทั้งกลุ่มทักษะอ่อนและกลุ่มคละทักษะมีคะแนนทักษะการต่อสู้ป้องกันตัว (มวยไทย) หลังทดลองสูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งครอบคลุมทั้งทักษะการชกหมัดตรง ทักษะการใช้เท้า ทักษะการใช้เข่า และทักษะการใช้ศอก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาผู้เรียนกลุ่มทักษะอ่อนสามารถพัฒนาในทุกทักษะได้ดี และพัฒนาอย่างชัดเจนที่สุดคือ ทักษะการใช้เข่าหลังตรง และผู้เรียนในกลุ่มคละทักษะ มีพัฒนาการที่ดีในทุกทักษะ โดยเฉพาะทักษะการชกหมัดหน้าตรง ทักษะการใช้ศอกหน้างัด และทักษะการใช้เข่า แสดงให้เห็นว่าเทคนิคการสอนเพื่อนคู่คิดที่นำมาเสริมกับการจัดการเรียนพลศึกษาแบบ 5 ขั้นตอน ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้เชิงปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ กระบวนการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้คิด วิเคราะห์ ร่วมมือกับเพื่อน และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นก่อนนำไปสู่การปฏิบัติทักษะจริง ทำให้ผู้เรียนมีโอกาสทบทวนความรู้ พัฒนาความเข้าใจ และกล้าลงมือทำมากขึ้น ผลการวิจัยยังยืนยันว่าผู้เรียนในกลุ่มทดลองทั้งสองกลุ่มมีพัฒนาการด้านทักษะการต่อสู้ป้องกันตัว (มวยไทย) ที่สูงขึ้นหลังการทดลองสะท้อนถึงประสิทธิผลของการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยได้บูรณาการระหว่างการจัดการเรียนรู้พลศึกษาแบบ 5 ขั้นตอนกับเทคนิคการสอนแบบเพื่อนคู่คิด (Think Pair Share) อย่างเป็นระบบ โดยกระบวนการเรียนรู้แบบ 5 ขั้นตอนซึ่งประกอบด้วยขั้นการเตรียมการ ขั้นอธิบายและสาธิต ขั้นการฝึกปฏิบัติ ขั้นการนำไปใช้ และขั้นสรุปและการประเมินผล 5 ขั้นตอนดังกล่าวสะท้อน การสอนพลศึกษาที่มีการวางรากฐานที่มั่นคงให้แก่การเรียนรู้เชิงปฏิบัติโดยเฉพาะในเชิงของทักษะการปฏิบัติ ในขณะที่เทคนิคการสอนแบบเพื่อนคู่คิดช่วยกระตุ้นกระบวนการคิดเชิงวิเคราะห์ การแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างผู้เรียนอย่างมีส่วนร่วม การช่วยเหลือกัน การเห็นใจกันและการไม่กดดันกัน เช่น ในขั้นการฝึกปฏิบัติ ผู้เรียนได้ร่วมวิเคราะห์วิธีการชกหมัดหรือท่าทางการป้องกันที่ถูกต้องกับคู่ของตนก่อนลงมือฝึกจริง ซึ่งการมีผู้ช่วยคิด การให้ข้อเสนอแนะทำให้เกิดความมั่นใจ ช่วยสร้างพัฒนาทางความคิดอย่างต่อเนื่อง การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นก่อนการปฏิบัติจริงยังส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเข้าใจที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ไม่เพียงจำท่าทาง แต่เข้าใจเหตุผลเชิงกลไกของการเคลื่อนไหว สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง Effect of TPS strategy in teaching basketball defensive skills in female students of Physical Education and Sports Sciences ที่นำเทคนิคดังกล่าวมาใช้ในงานวิจัยของ Emad & Rashad ซึ่งการศึกษาผลของกลยุทธ์เพื่อนคู่คิด (Think Pair Share) พบว่า ทักษะการป้องกันหรือตั้งรับในกีฬาบาสเกตบอลในนักศึกษาหญิง ผู้เรียนกลุ่มทดลองมีพัฒนาการด้านทักษะป้องกันและการเคลื่อนไหวที่ดีขึ้น รวมทั้งมีแรงจูงใจสูงขึ้นในการเรียนรู้ (Emad & Rashad, 2021 จึงกล่าวได้ว่าการบูรณาการนี้ส่งผลให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะทั้งทางร่างกายและการคิดอย่างสมดุล สอดคล้องกับความมุ่งหมายของหลักสูตรพลศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่เน้นทักษะชีวิต ความร่วมมือ และการเอาตัวรอดในสถานการณ์จริง สะท้อนว่าเทคนิคนี้ไม่ได้ส่งเสริมแค่ทักษะการคิดเพียงเท่านั้น แต่ยังสามารถพัฒนาทักษะการปฏิบัติในเรื่องศิลปะการป้องกันตัวได้อย่างแท้จริงในกลุ่มผู้เรียนทุกระดับ

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ผลการเปรียบเทียบคะแนนทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์และทักษะการต่อสู้ (มวยไทย) ระหว่างกลุ่ม กลุ่มคละทักษะ หลังเรียนมีพัฒนาการทั้งสองทักษะสูงกว่ากลุ่มทักษะอ่อนในหลายองค์ประกอบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การวิจัยใน

ครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อตรวจสอบผลของการจัดการเรียนรู้พลศึกษาแบบ 5 ขั้นตอนร่วมกับเทคนิคการสอนแบบเพื่อนคู่คิด (Think Pair Share) ที่มีต่อผู้เรียนกลุ่มที่มีระดับทักษะต่างกัน โดยเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มทักษะอ่อนกับกลุ่มคละทักษะในวิชาศิลปะป้องกันตัว (มวยไทย) ทั้งในมิติของทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์และทักษะการต่อสู้ป้องกันตัว (มวยไทย) ซึ่งผลการศึกษาชี้ชัดว่า สมมติฐานที่ตั้งไว้ว่าไม่แตกต่างกันนั้นไม่เป็นจริง เนื่องจากพบ ความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในหลายองค์ประกอบ คือ ด้านทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าผู้เรียนกลุ่มคละทักษะมีผลคะแนนในทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ในองค์ประกอบที่ 1 การวิเคราะห์สถานการณ์ องค์ประกอบที่ 5 การวิเคราะห์ประเมินสถานการณ์ องค์ประกอบที่ 7 การวิเคราะห์แก้ปัญหา และองค์ประกอบที่ 8 การวิเคราะห์เปรียบเทียบ สูงกว่ากลุ่มทักษะอ่อนอย่างชัดเจน ทั้งนี้งานวิจัยของวรกมล วงศธรบุญรัศมิ์ สนับสนุนข้อค้นพบนี้ โดยระบุว่าผู้เรียนที่มีทักษะพื้นฐานแตกต่างกันย่อมตอบสนองต่อเทคนิคการสอนแบบเพื่อนคู่คิดที่แตกต่างกัน โดยบริบทของกลุ่มการเรียนมีผลต่อการพัฒนาของทักษะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (วรกมล วงศธรบุญรัศมิ์, 2565) ในส่วนของทักษะการต่อสู้ป้องกันตัว (มวยไทย) เช่น ทักษะการใช้เข่า ทักษะการถีบ และทักษะการใช้ศอก พบว่ามีความแตกต่างระหว่างกลุ่มทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งผลของทักษะการถีบหลังตรง ทักษะการใช้เข่าหน้าตรง ทักษะการใช้เข่าหลังตรง รวมถึงทักษะการใช้ศอกหน้างัด และทักษะการใช้ศอกหน้างัดหลังงัด มีค่า F-test สูงถึง 22.040 และ 21.347 ตามลำดับ ซึ่งกลุ่มคละทักษะอาจมีข้อได้เปรียบในการเรียนรู้ผ่านการสังเกตและการได้รับคำแนะนำจากเพื่อนที่มีทักษะที่ดีกว่า ซึ่งกลุ่มนี้ได้รับประโยชน์จากการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์กับเพื่อนร่วมกลุ่มที่มีความสามารถสูงกว่าอย่างเห็นได้ชัด ข้อค้นพบนี้ได้รับการยืนยันงานวิจัยของ Lynott et al. ที่ระบุว่าเทคนิคการสอนแบบเพื่อนคู่คิด เป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถทางกายภาพโดยเฉพาะในวิชาพลศึกษา (Lynott et al., 2022) ผลลัพธ์การศึกษาครั้งนี้ยังสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ในทักษะการเคลื่อนไหวของ Schmidt & Lee ที่อธิบายว่า ผู้เรียนที่มีพื้นฐานความสามารถแตกต่างกัน จะมีอัตราการพัฒนาทักษะการเคลื่อนไหวที่แตกต่างกันเช่นกัน โดยเฉพาะในทักษะที่มีความซับซ้อนต้องใช้การประสานงานของกล้ามเนื้อหลายส่วน (Schmidt & Lee, 2011)

อย่างไรก็ดี ข้อมูลจากการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2 อาจสะท้อนให้เห็นว่า การจัดกลุ่มแบบคละความสามารถร่วมกับการใช้เทคนิคการสอนแบบเพื่อนคู่คิด มีความเหมาะสมมากกว่าการจัดกลุ่มแบบเฉพาะผู้ที่มีทักษะอ่อน เนื่องจากสามารถลดช่องว่างทางศักยภาพ รวมทั้งส่งเสริมการเรียนรู้แบบร่วมมือกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Lin et al. ที่เสนอว่าการเรียนรู้ในรายวิชาพลศึกษาควรส่งเสริมให้เกิดการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนที่หลากหลายเพื่อเพิ่มพูนทักษะการคิดเชิงกลยุทธ์ (Lin et al., 2025) และการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าในสถานการณ์จริงได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Firmana & Sofyan ที่พบว่า การสอดแทรกกิจกรรมกีฬาพื้นบ้านร่วมกับกระบวนการเรียนรู้แบบเพื่อนคู่คิด (Think Pair Share) ส่งเสริมการคิดเชิงวิเคราะห์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากผู้เรียนมีโอกาสได้สะท้อนความคิด การแลกเปลี่ยน และร่วมวางแผนกับเพื่อนซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาทักษะระดับสูงของสมอง ทั้งนี้แสดงให้เห็นถึงคุณลักษณะสำคัญของเทคนิคเพื่อนคู่คิด ในการสนับสนุนการเรียนรู้แบบกลุ่มที่มีความแตกต่างระหว่างบุคคล (Firmana & Sofyan, 2024)

ความแตกต่างระหว่างกลุ่มทดลองที่พบในการศึกษาครั้งนี้ สามารถอธิบายได้ด้วยแนวคิดของ Vygotsky เกี่ยวกับเรื่อง Zone of Proximal Development ที่เสนอว่า การเรียนรู้จะเกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพเมื่อผู้เรียนได้รับการช่วยเหลือที่เหมาะสมกับระดับความสามารถของตน (Vygotsky, 1978) ในบริบทของการเรียนรู้แบบเพื่อนคู่คิด (Think Pair Share) ผู้เรียนที่มีระดับความสามารถแตกต่างกันอาจได้รับประโยชน์จากการมีปฏิสัมพันธ์ และการช่วยเหลือจากเพื่อนในระดับที่ไม่เท่ากัน นอกจากนี้ ในเชิงจิตวิทยาการเรียนรู้ เทคนิคการสอนแบบเพื่อนคู่คิดยังช่วยเสริมสร้างความรู้สึกร่วมกัน ความเชื่อมั่นในตนเอง ความรู้สึกปลอดภัยทางอารมณ์ในการเรียนรู้ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้เกิด ภาวะโฟกัส หรือ Flow State ในกระบวนการเรียนรู้ เช่นเดียวกับงานวิจัยของ Opstoel et al. เสนอว่ากระบวนการเรียนรู้แบบมีปฏิสัมพันธ์ ส่งเสริมความร่วมมือ ไม่เพียงแต่เพิ่มทักษะทางกาย แต่ยังยกระดับทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ และสร้างความเข้าใจในเนื้อหาวิชาศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว ได้อย่างลึกซึ้ง (Opstoel et al., 2020) อีกประการหนึ่งยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาทักษะทางสังคมและจิตวิทยาการเรียนรู้เทคนิคการสอนแบบเพื่อนคู่คิด ไม่เพียงแต่ช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ แต่ยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการเสริมสร้างกระบวนการคิดเชิงวิเคราะห์ การสื่อสาร และความร่วมมือในหมู่ผู้เรียน ประเด็นสำคัญที่สนับสนุนประสิทธิภาพของเทคนิคการสอนดังกล่าวคือ การส่งเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Active Participation) ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนทั้งสองกลุ่มทดลองสามารถมีส่วนในการแสดงออกและการพัฒนาอย่างเท่าเทียมกัน แม้จะมีความแตกต่างในด้านพื้นฐานทางทักษะการคิด และทักษะการปฏิบัติ โดยเฉพาะในชั้นเรียนที่มีผู้เรียนหลากหลายระดับความสามารถ เช่น กลุ่มผู้เรียนที่มีทักษะอ่อนร่วมกับกลุ่มที่มีทักษะเก่ง เทคนิคนี้จะช่วยลดภาวะผู้เรียนเงียบเพิ่มโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนสามารถฝึกการคิด วิเคราะห์ และเสนอความคิดเห็นได้โดยผู้เรียนไม่รู้สึกถูกตัดสินหรือกดดัน

กล่าวโดยสรุป ผลการศึกษาในครั้งนี้ชี้ชัดว่า แม้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้จะใช้รูปแบบเดียวกัน แต่ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกลับแตกต่างกันตามระดับทักษะเริ่มต้นของผู้เรียน ดังนั้น ผู้สอนที่ใช้การจัดการเรียนรู้พลศึกษาแบบ 5 ขั้นตอนร่วมกับเทคนิคการสอนแบบเพื่อนคู่คิด ควรคำนึงถึงระดับทักษะของผู้เรียนในการจัดกลุ่มเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ทั้งในด้านทักษะการคิดและทักษะการปฏิบัติ โดยเฉพาะในวิชาศิลปะการต่อสู้ที่ต้องอาศัยทั้งความเข้าใจเชิงทฤษฎีและความชำนาญในเชิงปฏิบัติ

องค์ความรู้ใหม่

การจัดการเรียนรู้พลศึกษาแบบ 5 ขั้นตอน ร่วมกับเทคนิคการสอนแบบเพื่อนคู่คิด สามารถพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ทั้ง 8 องค์ประกอบ และทักษะการต่อสู้ป้องกันตัว (มวยไทย) ทั้ง 4 ทักษะ โดยกลุ่มทดลองทั้งสองกลุ่มมีคะแนนหลังทดลองสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ข้อค้นพบที่สำคัญของการบูรณาการระหว่างการสอนพลศึกษาแบบ 5 ขั้นตอนกับเทคนิคการสอนแบบเพื่อนคู่คิด 3 หัวข้อหลัก คือ การคิด แลกเปลี่ยน และการนำเสนอจะช่วยไปเสริมในส่วนขั้นตอนการสอนพลศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ข้อค้นพบจะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะด้านความคิด นำเสนอมุมมองความคิดของตนเอง การได้เห็นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เรียนที่ระดับทักษะแตกต่างกัน ผลลัพธ์ที่ได้จะเห็นความหลากหลายทางความคิด มุมมองที่แต่ละคนเข้าใจและรับรู้

ถึงโจทย์ปัญหา สถานการณ์ที่ผู้สอนกำหนด ในกลุ่มทักษะอ่อน ผลที่ศึกษาจะบ่งชี้ว่า ช่วยสร้างแง่ของการเสริมสร้างความมั่นใจ การกล้าแสดงออก และการมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ เทคนิคนี้จึงเปิดโอกาสให้ผู้เรียนที่อาจไม่มั่นใจในตนเองได้มีพื้นที่ในการคิด การอภิปรายร่วมกับเพื่อนในคู่สนทนาแบบไม่กดดัน ซึ่งช่วยลดความกลัวความล้มเหลวและเพิ่มแรงจูงใจในการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การบูรณาการระหว่างการสอนพลศึกษาแบบ 5 ขั้นตอน กับเทคนิคการสอนแบบเพื่อนคู่คิด 3 หัวข้อหลัก

บทสรุป

การจัดการการเรียนรู้พลศึกษาแบบ 5 ขั้นตอน ร่วมกับเทคนิคการสอนแบบเพื่อนคู่คิด สามารถพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์และทักษะการต่อสู้ป้องกันตัว (มวยไทย) ของผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ได้อย่างมีประสิทธิภาพเป็นอย่างมาก ทั้งทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ 8 องค์ประกอบ ทักษะการต่อสู้ป้องกันตัว (มวยไทย) 12 ทักษะย่อย โดยผู้เรียนในกลุ่มทักษะอ่อนและกลุ่มคละทักษะ มีพัฒนาการสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญและหากเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มจะพบว่า กลุ่มทักษะคละกันจะมีคะแนนทักษะสูงกว่าในหลายองค์ประกอบ แต่ข้อค้นพบที่ได้จากกลุ่มทักษะอ่อนจากเทคนิคการสอนแบบเพื่อนคู่คิดคือ เทคนิคดังกล่าวส่งผลทางจิตวิทยาในด้านบวก เช่น เสริมสร้างแรงจูงใจภายใน เพิ่มเติมควรมีการติดตามผลการศึกษาในระยะยาวเพื่อประเมินความยั่งยืนของผลลัพธ์ พร้อมการขยายผลไปสู่กลุ่มอื่นหรือในบริบทรายวิชาอื่นต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้พลศึกษาแบบ 5 ขั้นตอน ร่วมกับเทคนิคการสอนแบบเพื่อนคู่คิด (Think Pair Share) ไปประยุกต์ใช้ในการสอนวิชาพลศึกษาในทักษะกีฬาที่มีลักษณะการฝึกแบบมีช่วงพักเช่น กีฬาแบดมินตัน กีฬาบาสเกตบอล กีฬาเทควันโด

2. ควรส่งเสริมการจัดกลุ่มผู้เรียนแบบคละความสามารถในกิจกรรมทางพลศึกษาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้เรียนที่มีทักษะแตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ควรติดตามผลการจัดการเรียนรู้พลศึกษาแบบ 5 ขั้นตอน ร่วมกับเทคนิคการสอนแบบเพื่อนคู่คิดในทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์กับทักษะกีฬาอื่น

2. ควรมีการติดตามผลในระยะยาวเพื่อดูความคงทนของทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์และทักษะการต่อสู้ป้องกันตัว (มวยไทย)

3. ควรศึกษาปัจจัยอื่นที่อาจส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ และทักษะการต่อสู้ป้องกันตัว (มวยไทย) เช่น เพศ อายุ หรือพื้นฐานทางวัฒนธรรม

4. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบผลของการจัดการเรียนรู้พลศึกษาแบบ 5 ขั้นตอนร่วมกับเทคนิคการสอนแบบในรูปแบบอื่นเพื่อหารูปแบบที่เหมาะสมที่สุดในการพัฒนาทักษะของผู้เรียน

เอกสารอ้างอิง

ลัดดาวัลย์ สอิ้งทอง. (2564). แนวทางการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรีเขต 1. *วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

วรกมล วงศธรบุญรัศม์. (2565). ผลการพัฒนาแนวทางปฏิบัติที่ดีในการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการอาร์แอลพีซีเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ. *วารสารศาสตร์การศึกษาและการพัฒนามนุษย์, 6(1):* 25-42.

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2567, 22 พฤศจิกายน). *จัดกิจกรรมรณรงค์ยุติความรุนแรงต่อสตรีและเด็ก ประจำปี 2567*. https://www.thaihealth.or.th

Aeni, Y. K. (2020). The Use of Think Pair Share technique in teaching speaking. *Professional Journal of English Education, 3(5):* 570-576.

Emad, K. T., & Rashad, T. (2021). Effect of TPS strategy in teaching basketball defensive skills in female students of Physical Education and Sports Sciences. *Journal of Sport Sciences, 4(11):* 1-11.

Firmana, I., & Sofyan, D. (2024). Enhancing Critical Thinking Skills through the Integration of Traditional Sports in Physical Education Teaching. *Indonesian Journal of Sport Management, 4(1):* 186-195.

Hamdan, R. K. (2017). The Effect of (Think Pair Share) Strategy on the Achievement of Third Grade Student in Sciences in the Educational District of Irbid. *Journal of Education and Practice, 8(9):* 88-95.

Lanlod, Y. (2022). A Study of Online Learning Management's Achievement by Using Think-Pair-Share Method in the 21 st Century Skills for Life and Career Subject for Physical Education Students. *Lawarath Social E-journal, 5(1):* 127-142.

Lin, et al. (2024). Developing students' creative problem-solving strategies in the context of blended sports education. *British Journal of Education Teachnology, 56(1):* 190-207.

Lyman, F. (2007, 20 January). *Think-Pair-Share: An expanding teaching technique: MAA-CIE Cooperative News.* https://serc.carleton.edu/introgeo/interactive/tpshare.html

Lynott, et al. (2022). Fostering students' physical literacy through academic conversations: Using Think-Pair-Share as a teaching strategy in physical education. *A Journal for Physical and Sport Educators. 35(3):* 11-17.

Opstoel, et al. (2020). Personal and Social Development in Physical Education and Sports. A Review Study. *Sage Journal, 3(4):* 797-813.

Sari, D. F., et al. (2018). The Use of Think Pair Share Technique to Improve Students Critical Thinking in Reading Skill. *Proceedings of the International Conference on the Roles of Parents in Shaping Children's Characters (pp. 334-351).* Banda Aceh: Anjong Mon Mata Banda Aceh Indonesia.

Schmidt, R. A., & Lee, T. D. (2019). *Motor control and learning: A behavioral Emphasis: Volume 5: Human Kinetics.* Champaign: Human Kinetics.

Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes.* Cambridge: Harvard University Press.

การสังเคราะห์องค์ความรู้ของหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ท้องถิ่นในวิชาสังคมศึกษา

Synthesis of the Knowledge from Local Curriculum and Learning Activities in Social Studies Subject

[1*]**ชไมพร จิตรใจมั่น** Chamaiporn Jitjaiman
[2**]**มนัสนันท์ น้ำสมบูรณ์** Manasanan Namsomboon
[3***]**ชัยรัตน์ โตศิลา** Chairat Tosila
[1,2,3]คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยศิลปากร
[1,2,3]Faculty of Education, Silpakorn University
[*]First author, e-mail: ttt.61@hotmail.com
Corresponding, author e-mail: [**]manasanan.nam@gmail.com [***]TOSILA_C@SU.AC.TH

Received June 2, 2025; **Revised** June 15, 2025; **Accepted:** November 29, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาคุณลักษณะของงานวิจัยที่เกี่ยวกับหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ท้องถิ่นในวิชาสังคมศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และ 2) สังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ท้องถิ่นในวิชาสังคมศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณลักษณะ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทขึ้นไป จำนวน 24 เรื่อง ซึ่งคัดเลือกจากฐานข้อมูล ThaiLis ตามเกณฑ์ที่กำหนด เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบประเมินคุณภาพงานวิจัยและเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพงานวิจัย แบบบันทึกคุณลักษณะงานวิจัย และสมุดลงรหัส วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1. งานวิจัยส่วนใหญ่มุ่งเน้นการพัฒนาและบูรณาการองค์ความรู้ท้องถิ่นเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ทางสังคมศึกษา โดยใช้กลุ่มตัวอย่างในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา มีการกำหนดตัวแปรต้นและตัวแปรตามในด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย โดยเฉพาะผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการปฏิบัติงาน 2. การสังเคราะห์องค์ความรู้ชี้ว่า การพัฒนาหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนรู้ควรยึดโยงกับบริบทของชุมชน วิถีชีวิต วัฒนธรรมและทรัพยากรท้องถิ่น โดยจัด

กิจกรรมที่หลากหลายนอกห้องเรียน และใช้สื่อที่หลากหลาย รวมถึงวิธีประเมินผลที่ครอบคลุมหลายมิติ

คำสำคัญ: การจัดกิจกรรมการเรียนรู้; ความรู้ของหลักสูตร; หลักสูตรท้องถิ่น

Abstract

This research article aims to: 1) examine the characteristics of research related to curricula and local learning activities in social studies at the basic education level, and 2) synthesize knowledge about the curriculum and local learning activities in social studies at the basic education level. A qualitative content analysis methodology was employed. The sample consisted of 24 graduate-level theses selected from the ThaiLis database based on predetermined criteria. The research instruments included a research quality assessment form, a research characteristic recording form, and a coding book. Data were analyzed using descriptive statistics and content analysis. The research results found that: 1. most research focuses on the development and integration of local knowledge into the social studies learning process. Using a sample group at the primary and secondary levels, independent and dependent variables were determined in the cognitive domain, affective domain, and skill domain, especially academic achievement and work performance skills. 2. Knowledge synthesis indicates that curriculum development and learning activities should be linked to the context of the community, way of life, culture, and local resources by organizing various activities outside the classroom and using a variety of media, including assessment methods that cover many dimensions.

Keywords: Learning Activities; Curriculum Knowledge; Local Curriculum

บทนำ

การศึกษาท้องถิ่นมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเรียนรู้ความเป็นมาหรือรากเหง้าของกลุ่มคนในท้องถิ่น โดยทำให้ผู้เรียนทราบถึงต้นกำเนิดประวัติความเป็นมาของกลุ่มคน ความเชื่อ ประเพณีและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่หล่อหลอมอัตลักษณ์ของชุมชน (สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ, 2557) การเรียนรู้เหล่านี้ไม่เพียงแต่จะสร้างความเข้าใจในอดีตเท่านั้น แต่ยังเป็นพื้นฐานสำคัญให้คนในท้องถิ่นปัจจุบันและในอนาคตได้สืบสาน เรียนรู้ และอนุรักษ์ไว้เพื่อส่งต่อให้คนรุ่นหลังต่อไป (อรุณี อ่อนสวัสดิ์, 2562) โดยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) ได้

กำหนดแผนยุทธศาสตร์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาในระดับต่างๆ โดยมีเป้าหมายสำคัญคือการกำจัดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม การกระจายอำนาจการปกครอง และการสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนท้องถิ่น ตามมิติปัจจัยผลักดันการพลิกโฉมประเทศ หมุดหมายที่ 12 มุ่งเน้นให้ไทยมีกำลังคนสมรรถนะสูงและมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อตอบโจทย์การพัฒนาแห่งอนาคต โดยสนับสนุนให้คนทุกช่วงวัยมีโอกาสพัฒนาทักษะอย่างเต็มศักยภาพ มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และมีสมรรถนะที่สอดคล้องกับบริบทของโลกยุคใหม่ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566)

หลักสูตรท้องถิ่นมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความเป็นชาติของทุกประเทศ เนื่องจากประเทศต่างๆ รวมตัวกันได้ด้วยพลังของความรักและความหวงแหนในภาษา ความคิด ศิลปะ ประเพณี วัฒนธรรม การเมือง การปกครอง ความเชื่อ และเรื่องอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับจิตสำนึกในความรักและความหวงแหนแผ่นดินถิ่นกำเนิดของตน (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2563) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติจึงส่งเสริมการอนุรักษ์ท้องถิ่นให้เป็นหลักสูตรที่สำคัญ เช่นเดียวกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้ปรับขยาย เพิ่ม หรือสร้างหลักสูตรย่อยขึ้นใหม่ โดยมีเนื้อหาสาระที่สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของแต่ละท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้เรื่องราวของตนเอง อาชีพ สภาพเศรษฐกิจ สังคม ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมในท้องถิ่น เพื่อนำไปแก้ปัญหาและพัฒนาชีวิตของตนเอง ครอบครัว และท้องถิ่นได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ที่กล่าวถึงหลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคม (All for Education) ในการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพให้กับประชาชนทุกคน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) เนื่องจากรัฐต้องใช้ทรัพยากรจำนวนมากในการจัดการศึกษาที่ครอบคลุมทุกช่วงวัย ทุกระดับการศึกษา และทุกกลุ่มเป้าหมาย เพื่อสนองความต้องการและความจำเป็นของแต่ละบุคคลและสนองยุทธศาสตร์ชาติ รวมถึงความจำเป็นในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ รัฐจึงต้องให้ความสำคัญและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นๆ ในการจัดการศึกษา โดยบุคคล กลุ่มบุคคล หรือองค์กรต่างๆ จะได้รับการส่งเสริมให้เข้าร่วมจัดการศึกษา เสนอแนะ กำกับติดตาม และสนับสนุนการจัดการศึกษาในรูปแบบต่างๆ ตามความพร้อมเพื่อประโยชน์ของสังคมโดยรวม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

คำว่า “หลักสูตรท้องถิ่น” เป็นคำที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในช่วงการประกาศใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในช่วงเวลานั้น มีกระแสเรียกร้องว่าหลักสูตรชาติ หรือหลักสูตร

แม่บทที่กระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้จัดทำ โดยสถานศึกษา ชุมชน และท้องถิ่นมิได้มีส่วนร่วมในการจัดทำ ทำให้เนื้อหาสาระไม่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น แนวโน้มนี้สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการเปิดพื้นที่ทางการศึกษาให้ท้องถิ่นมีบทบาทในการออกแบบหลักสูตร ซึ่งวิชชุลดา ขันตีแก้ว (2564) กล่าวว่าหลักสูตรท้องถิ่นไม่เพียงเป็นเครื่องมือสะท้อนอัตลักษณ์ชุมชนเท่านั้น แต่ยังเป็นกระบวนการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนกับสถานศึกษาอย่างแท้จริง เพื่อให้การเรียนรู้เกิดจากบริบทจริงของผู้เรียน แนวคิดนี้ช่วยขับเน้นให้เห็นความสำคัญของการกระจายอำนาจด้านหลักสูตรลงสู่ระดับพื้นที่ โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาถึงเป้าหมายของการพัฒนาผู้เรียนให้สามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับชุมชนของตนได้อย่างเข้าใจและมีคุณค่า

การพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องตามความต้องการของท้องถิ่นตามเงื่อนไขหรือข้อเสนอแนะของกระทรวงศึกษาธิการดังกล่าว เป็นที่มาของคำว่า "หลักสูตรท้องถิ่น" ต่อมาเมื่อมีการประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ได้กำหนดให้สถานศึกษาต้องจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาในส่วนที่เกี่ยวเนื่องกับบริบทของการจัดการศึกษาในระดับท้องถิ่นนั้น แม้จะมีความพยายามในการพัฒนาหลักสูตรที่ตอบสนองต่อบริบทของชุมชน แต่กลับพบว่าสภาพปัญหาหลายประการยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งควรจะเป็นฐานของหลักสูตรท้องถิ่น กลับไม่สามารถนำมาใช้ได้อย่างเต็มศักยภาพ เนื่องจากขาดการจัดระเบียบความรู้และการถ่ายทอดในรูปแบบที่เป็นระบบ อีกทั้งปราชญ์ชาวบ้านหรือผู้รู้ท้องถิ่นก็ยังมิได้มีบทบาทอย่างแท้จริงในกระบวนการพัฒนาหลักสูตร ปัญหานี้สะท้อนให้เห็นถึงช่องว่างระหว่างภูมิปัญญาชุมชนกับระบบหลักสูตรที่โรงเรียนใช้ ซึ่งมักถูกออกแบบโดยยึดกรอบจากส่วนกลางมากกว่าจะเชื่อมโยงกับชีวิตจริงของผู้เรียนในท้องถิ่น นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมในชุมชน เช่น การย้ายถิ่นฐาน การใช้เทคโนโลยีแทนแรงงาน และการลดลงของอาชีพดั้งเดิม ยังส่งผลให้ องค์ความรู้พื้นบ้านที่ควรเป็นรากฐานของการเรียนรู้ท้องถิ่นเริ่มเลือนหายไป และไม่ได้รับความสนใจจากคนรุ่นใหม่ ทำให้หลักสูตรท้องถิ่นขาดความร่วมสมัย ไม่สามารถตอบสนองต่อบริบทการเรียนรู้ของผู้เรียนในปัจจุบันได้อย่างแท้จริง

จากสภาพปัญหาดังกล่าว จึงเกิดความจำเป็นเร่งด่วนในการ สังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ท้องถิ่น เพื่อจัดระเบียบเนื้อหาและวิธีการเรียนรู้ที่สามารถผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นกับมาตรฐานการศึกษาได้อย่างเหมาะสม ซึ่งจะเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรที่ทั้งมีคุณภาพ มีอัตลักษณ์ และสอดคล้องกับชีวิตของผู้เรียนในชุมชน ซึ่งในส่วนนี้เนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่น หรือตามความต้องการของท้องถิ่นที่ประชาชนและผู้แทนของชุมชนต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ สามารถนำไปจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาได้ การจัดทำเนื้อหาสาระในส่วนที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นเพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้นั้น กระทรวงศึกษาธิการใช้คำว่า "สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น" และได้ให้การส่งเสริมสนับสนุนให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และ

หน่วยงานทางการศึกษาที่เกี่ยวข้อง ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ เพื่อนำไปใช้พัฒนาผู้เรียน โดยเชื่อมโยงกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่ได้กล่าวเกี่ยวกับการจัดทำเนื้อหาเกี่ยวกับท้องถิ่นและสถานศึกษาได้นำไปใช้เป็นกรอบและทิศทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนไทยทุกคนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีคุณภาพด้านความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงและแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ท้องถิ่นในวิชาสังคมศึกษาจึงเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับการพัฒนาผู้เรียนให้มีความเข้าใจในบริบทชุมชนของตนเอง ตลอดจนมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาท้องถิ่น การเรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรม และทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ที่ได้รับกับชีวิตจริง และส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน เนื่องจากสามารถตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนและเสริมสร้างความเข้าใจที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับบริบททางสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมของผู้เรียน (สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ, 2557)

การสังเคราะห์งานวิจัยเป็นระเบียบวิธีการศึกษาหาข้อเท็จจริงเพื่อตอบปัญหาเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยเป็นการนำข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยหลายเรื่องที่ศึกษาปัญหาวิจัยเรื่องเดียวกันมาสรุปให้ได้เป็นคำตอบที่เป็นข้อสรุปการวิจัยที่ต้องการ ทำให้เกิดความเข้าใจปรากฏการณ์อย่างลุ่มลึกเกินกว่าระดับความรู้ความเข้าใจที่นักวิจัยจะได้จากงานวิจัยแต่ละเรื่อง โดยการสังเคราะห์การวิจัยจะแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือการสังเคราะห์เชิงปริมาณและการสังเคราะห์เชิงคุณภาพ (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542) และความสำคัญของการสังเคราะห์งานวิจัยมีเพิ่มมากขึ้น เพราะนักวิชาการตระหนักถึงความสำคัญของการวิจัยและทำการวิจัยเพิ่มมากขึ้นตามเวลาที่ผ่านไป โดยปัจจุบันมีงานวิจัยจำนวนหลายเรื่องที่ศึกษาปัญหาเดียวกันโดยใช้รูปแบบวิธีการวิจัยและกลุ่มตัวอย่างต่างกัน ซึ่งผลการวิจัยที่ผ่านมามีทั้งที่สอดคล้องและขัดแย้งกัน เป็นผลให้ผู้วิจัยทำการวิจัยสืบเนื่องและผู้ต้องการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัยเกิดความสับสนและไม่สามารถหาข้อสรุปที่เป็นข้อยุติได้ ด้วยเหตุนี้นักวิจัยจึงให้ความสำคัญกับการสังเคราะห์งานวิจัยและพยายามพัฒนาวิธีการวิเคราะห์ให้มีระบบ มีความเที่ยงตรงเชื่อถือได้ เพื่อให้ได้ผลการสังเคราะห์งานวิจัยที่มีคุณค่าเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยและการนำผลการวิจัยไปสร้างความเจริญให้กับสังคมอย่างแท้จริง

จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่นในวิชาสังคมศึกษา โดยศึกษาจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่างานวิจัยการสังเคราะห์ส่วนใหญ่เป็นการสังเคราะห์เชิงปริมาณ โดยมีการวิจัยที่ศึกษาทางด้านองค์ความรู้จากการสังเคราะห์วิทยานิพนธ์ของมณี อาสากุล (2563) คือการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในวิชาสังคมศึกษาที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะด้านการพิมพ์และผู้วิจัย คุณลักษณะด้านเนื้อหาสาระของงานวิจัย ในช่วงปีพุทธศักราช 2551 - 2565 ที่ได้มีการกำหนดให้

สถานศึกษาได้มีการพัฒนาหลักสูตรเป็นของตนเอง โดยให้มีความสอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่นนั้นๆ หรือที่เรียกว่าหลักสูตรท้องถิ่น ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่ามีวิทยานิพนธ์ในด้านที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรในวิชาสังคมศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นจำนวนมากและยังมีการทำงานวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้อย่างต่อเนื่อง เพื่อจะได้ทราบว่ามีงานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในวิชาสังคมศึกษา มีรูปแบบคุณลักษณะของงานวิจัยที่เกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่นในวิชาสังคมศึกษาและองค์ความรู้หลักสูตรท้องถิ่นในวิชาสังคมศึกษางานวิจัยเป็นแบบใด เพื่อเป็นแนวทางที่ถูกต้องและเหมาะสมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในวิชาสังคมศึกษาสำหรับผู้ที่สนใจจะทำหลักสูตรท้องถิ่นวิชาสังคมศึกษาต่อไป และงานวิจัยนี้มีความแตกต่างจากงานสังเคราะห์หลักสูตรท้องถิ่นอื่นๆ โดยเน้นการวิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างองค์ความรู้ของหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ท้องถิ่นบนฐานงานวิชาการที่ครอบคลุมและเป็นปัจจุบัน มีมิติการวิเคราะห์ที่หลากหลาย และนำไปสู่ข้อเสนอแนะที่มุ่งสู่การปฏิบัติจริง เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่นอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะของงานวิจัยที่เกี่ยวกับหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ท้องถิ่นในวิชาสังคมศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ท้องถิ่นในวิชาสังคมศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณลักษณะมีขั้นตอนดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทขึ้นไปที่เกี่ยวกับหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ท้องถิ่นในวิชาสังคมศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่พิมพ์เผยแพร่ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 - 2565 จำนวน 24 เรื่อง

2. การคัดเลือกโดยใช้วิธีเลือกตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนด ดังนี้ 1) เป็นงานวิจัยทางการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้จากการสืบค้นบนฐานข้อมูลออนไลน์จากโครงการเครือข่ายห้องสมุดแห่งประเทศไทย (ThaiLis) ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ฉบับสมบูรณ์ (Fulltext) 2) ใช้คำค้นว่า “หลักสูตรท้องถิ่น” หรือ “หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม” หรือ “แหล่งการเรียนรู้ท้องถิ่น” หรือ “ชุมชนเป็นฐาน” เป็นงานวิจัยทางการศึกษาในรายวิชาสังคมศึกษา

3. เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) แบบประเมินคุณภาพงานวิจัย ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ แบบประเมินคุณภาพงานวิจัยและเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพงานวิจัย 2) แบบบันทึก

คุณลักษณะงานวิจัย ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ แบบบันทึกคุณลักษณะงานวิจัย และสมุดลงรหัส (code book)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บข้อมูลงานวิจัยที่ทำตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 ถึงเดือนธันวาคม ปี พ.ศ. 2565 โดยมีขั้นตอนในการรวบรวมข้อมูลดังนี้ 1) สืบค้นรายชื่องานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนรู้ท้องถิ่นในวิชาสังคมศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ตีพิมพ์ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 – 2565 จากฐานข้อมูล ThaiLis โดยใช้คำค้น “หลักสูตรท้องถิ่น” หรือ “หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม” หรือ “แหล่งการเรียนรู้ท้องถิ่น” หรือ “ชุมชนเป็นฐาน” 2) คัดเลือกงานวิจัย โดยพิจารณาคุณสมบัติของงานที่ตรงตามเกณฑที่กำหนดแล้วคัดเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่าง 3) ประเมินคุณภาพงานวิจัยตามแบบประเมินที่ผู้วิจัยสร้างไว้โดยพิจารณาจากเกณฑ์ที่กำหนด บันทึกข้อมูลคุณลักษณะงานวิจัย 4) ศึกษาคุณลักษณะของงานวิจัยที่เกี่ยวกับหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนรู้ท้องถิ่นในวิชาสังคมศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 5) วิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่น

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ 1) สถิติเชิงบรรยาย คือ จำนวนกับค่าร้อยละ 2) การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 งานวิจัยเกี่ยวกับหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ท้องถิ่นในวิชาสังคมศึกษาผลการวิจัยพบว่า งานวิจัยเกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่นในวิชาสังคมศึกษาส่วนใหญ่ตีพิมพ์มากที่สุดในปี พ.ศ. 2551, พ.ศ. 2561 และพ.ศ. 2563 ทั้งนี้เพราะ ช่วงเวลาดังกล่าวเป็นช่วงที่ประเทศไทยมีการเน้นย้ำเรื่องการจัดการศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และการปรับปรุงหลักสูตรในระยะต่อมา ซึ่งสนับสนุนการบูรณาการเนื้อหาท้องถิ่นในวิชาต่างๆ รวมถึงสังคมศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่เน้นให้โรงเรียนพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของท้องถิ่น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551) ในส่วนของประเภทงานวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่เป็นวิทยานิพนธ์ปริญญาโท ทั้งนี้เพราะการทำวิทยานิพนธ์เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ซึ่งเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ลงลึกในการศึกษาปัญหาหรือประเด็นที่สนใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ในท้องถิ่น สอดคล้องกับแนวคิดของสุมน อมรวิวัฒน์ ที่กล่าวถึงความสำคัญของวิทยานิพนธ์ในการสร้างองค์ความรู้ใหม่และแก้ปัญหาในทางปฏิบัติ (สุมน อมรวิวัฒน์, 2549) ลักษณะงานวิจัยส่วนใหญ่เน้นที่ หลักสูตรท้องถิ่นในวิชาสังคมศึกษาเป็นหลัก และมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเกี่ยวกับข้อมูลของท้องถิ่นในวิชาสังคมศึกษามากที่สุด ทั้งนี้เพราะการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นจำเป็นต้องเริ่มต้นจากการทำความเข้าใจข้อมูล

พื้นฐานของท้องถิ่นนั้นๆ ก่อน เพื่อให้เนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทจริง สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมศักดิ์ ภู่วิภาดาวรรธน์ ที่เน้นย้ำถึงความสำคัญของการสำรวจข้อมูลท้องถิ่นเพื่อการออกแบบหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพ (สมศักดิ์ ภู่วิภาดาวรรธน์, 2550) นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นระดับชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษา โดยพื้นที่ศึกษาด้านภูมิภาคที่ใช้ในการวิจัยหรือใช้หลักสูตรส่วนใหญ่เป็นภาคกลาง ทั้งนี้เพราะ ภาคกลางเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรม มีความหลากหลายของบริบทท้องถิ่นที่สามารถนำมาเป็นกรณีศึกษาได้ง่ายกว่า และการเข้าถึงกลุ่มตัวอย่างในเขตเมืองใหญ่หรือพื้นที่ใกล้เคียงก็ทำได้สะดวกกว่า

ผลการวิจัยยังแสดงให้เห็นว่า งานวิจัยส่วนใหญ่มีตัวแปรต้นทุกงานวิจัย และส่วนใหญ่มีจำนวนตัวแปรตาม 3 ด้าน โดยแบ่งประเภทตัวแปรตาม เรื่องผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน/ผลการเรียนรู้ออกเป็นอีก 3 ด้าน คือ ด้านพุทธิพิสัยมากที่สุดคือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, ด้านจิตพิสัยมากที่สุดคือเจตคติ/มโนทัศน์/ความพึงพอใจ/จิตลักษณะ, และด้านทักษะพิสัยมากที่สุดคือทักษะการปฏิบัติงาน/สร้างชิ้นงาน/ทักษะกระบวนการ ทั้งนี้เพราะ การวิจัยด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้มักต้องการวัดผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนในมิติที่หลากหลาย เพื่อให้เห็นผลกระทบที่ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ สอดคล้องกับแนวคิดการวัดผลการเรียนรู้แบบองค์รวมตามแนวคิดของ Bloom ที่แบ่งพฤติกรรมการเรียนรู้เป็น 3 ด้านหลัก ได้แก่ ด้านพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัย และด้านทักษะพิสัย (Bloom, 1956) และงานวิจัยส่วนใหญ่ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลความถี่/ร้อยละ และค่าเฉลี่ย มีการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ตาราง และความเรียง ทั้งนี้เพราะการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาโดยใช้สถิติพื้นฐานเป็นวิธีที่เหมาะสมกับการวิจัยเชิงสำรวจหรือการวิจัยที่ต้องการอธิบายลักษณะของปรากฏการณ์ เพื่อให้เห็นภาพรวมของข้อมูลได้ชัดเจนและเข้าใจง่าย สอดคล้องกับหลักการทางสถิติของบุญชม ศรีสะอาด ที่ระบุว่าการใช้สถิติเชิงพรรณนา เช่น ความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ย เหมาะสำหรับการบรรยายลักษณะของข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2554).

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2. การสังเคราะห์องค์ความรู้พบว่า การพัฒนาหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนรู้ท้องถิ่นในวิชาสังคมศึกษา

ตอนที่ 1 หลักสูตรท้องถิ่นในวิชาสังคมศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการศึกษาข้อมูลของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรท้องถิ่นในวิชาสังคมศึกษา (หลักสูตรท้องถิ่น) จำนวน 14 เรื่อง ผู้วิจัยขอนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นประเด็น ประกอบด้วย หลักการ จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ แหล่งการเรียนรู้ การวัดผลและประเมินผล

1. หลักการเกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่นในวิชาสังคมศึกษา หลักการเกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่นในวิชาสังคมศึกษาเน้นการปรับหลักสูตรการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 เพื่อส่งเสริมผู้เรียนให้มีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะการปฏิบัติงานและการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ทั้งนี้เพราะ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติเป็นกรอบ

แนวทางสำคัญในการจัดการศึกษาของประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกระจายอำนาจทางการศึกษาและการส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตรที่ตอบสนองต่อบริบทท้องถิ่น สอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ที่เน้นย้ำถึงความสำคัญของการนำข้อมูลท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักรู้และภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2546)

2. จุดประสงค์การเรียนรู้เกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่นในวิชาสังคมศึกษา จุดประสงค์การเรียนรู้เกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่นในวิชาสังคมศึกษามุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาและแนวทางการพัฒนาท้องถิ่น ทั้งนี้เพราะ การสร้างความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับท้องถิ่นเป็นสิ่งสำคัญในการปลูกฝังจิตสำนึกรักบ้านเกิดและเป็นพื้นฐานสำหรับการพัฒนาทักษะอื่นๆ ต่อไป สอดคล้องกับแนวคิดของไพฑูรย์ สินลารัตน์ ที่กล่าวถึงความสำคัญของการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเพื่อสร้างความตระหนักในอัตลักษณ์และรากเหง้าของตนเอง (ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2553)

3. เนื้อหาเกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่นในวิชาสังคมศึกษา เนื้อหาเกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่นในวิชาสังคมศึกษาครอบคลุมประเด็นสำคัญ เช่น ความเป็นมา วิถีชีวิต สังคมและวัฒนธรรม ลักษณะภูมิศาสตร์ การระบุขอบเขตการใช้ประโยชน์ หลักฐานทางประวัติศาสตร์ ความสำคัญและคุณค่า การอนุรักษ์โบราณสถานโบราณวัตถุ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น ทั้งนี้เพราะ เนื้อหาเหล่านี้เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนเข้าใจบริบทและความเป็นอยู่ของท้องถิ่นอย่างรอบด้าน และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาหรือพัฒนาท้องถิ่นได้ สอดคล้องกับแนวคิดของนิคม รายรัตน์ ที่เสนอแนะว่าเนื้อหาของหลักสูตรท้องถิ่นควรมีความหลากหลาย ครอบคลุมทั้งมิติทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ภูมิศาสตร์ และสังคม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ (นิคม รายรัตน์, 2555)

4. กิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่นในวิชาสังคมศึกษา กิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่นในวิชาสังคมศึกษาสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภทหลัก ได้แก่ กิจกรรมการบรรยายและปฏิบัติในห้องเรียน และกิจกรรมการเรียนรู้นอกห้องเรียน ทั้งนี้เพราะ การเรียนรู้ที่หลากหลายรูปแบบจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งและพัฒนาทักษะได้รอบด้าน โดยกิจกรรมในห้องเรียนจะเน้นการสร้างความรู้ความเข้าใจในเนื้อหา ส่วนกิจกรรมนอกห้องเรียนจะเน้นการปฏิบัติจริงและการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง สอดคล้องกับหลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Active Learning) ของ Kolb (1984) ที่เน้นการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงและการสะท้อนคิด

5. สื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่นในวิชาสังคมศึกษา สื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่นในวิชาสังคมศึกษาที่พบบ่อยประกอบไปด้วย ใบงาน ใบความรู้ แบบฝึกหัด อุปกรณ์และวัสดุอุปกรณ์ ทั้งนี้เพราะสื่อเหล่านี้เป็นเครื่องมือพื้นฐานที่มีประสิทธิภาพในการถ่ายทอดความรู้และฝึกทักษะให้กับผู้เรียน และยังสามารถออกแบบให้สอดคล้องกับเนื้อหาท้องถิ่นได้ง่าย สอดคล้องกับ

แนวคิดการออกแบบสื่อการเรียนรู้ของ Dick & Carey (1996) ที่เน้นความสำคัญของการออกแบบสื่อให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้และกลุ่มเป้าหมาย นอกจากนี้สื่อและเอกสารการเรียนการสอนที่จัดทำขึ้นจะต้องสอดคล้องกับจุดประสงค์ของหลักสูตรท้องถิ่นหรือเนื้อหาท้องถิ่น ใช้งบประมาณน้อย มีการเลือกใช้สื่อที่ร่วมสมัย วัสดุหาได้ง่ายภายในท้องถิ่น และเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน เช่น แผนที่ แผนผังความคิด วีดิทัศน์รายการ (การละเล่น) ภาพถ่าย (การแต่งกาย บ้านเรือน วัฒนธรรม อาหาร) เอกสารประกอบการเรียน แผ่นพับ เกมบัตรภาพ ใบความรู้ และใบงาน เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับหลักการเลือกและผลิตสื่อการเรียนรู้ที่เน้นความประหยัด ความเหมาะสม และการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุด ตามแนวคิดของชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2545)

6. แหล่งการเรียนรู้เกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่นในวิชาสังคมศึกษา แหล่งการเรียนรู้เกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่นในวิชาสังคมศึกษาสามารถแบ่งได้เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ได้แก่ ภูเขา ป่าไม้ แม่น้ำ แหล่งเรียนรู้ที่จัดหรือสร้างขึ้น ได้แก่ อุทยานประวัติศาสตร์ พิพิธภัณฑ์ โบราณสถาน วัดประจำท้องถิ่น ศาลเจ้าพ่อหลักเมืองประจำท้องถิ่น สิ่งของที่ขึ้นชื่อของท้องถิ่น อาทิ พระเครื่องของท้องถิ่น และแหล่งเรียนรู้ที่เป็นทรัพยากรบุคคล ได้แก่ ผู้รู้ในท้องถิ่น อาทิ วิทยากรหรือปราชญ์ชาวบ้าน ทั้งนี้เพราะการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้จริงในท้องถิ่นช่วยให้ผู้เรียนได้สัมผัสประสบการณ์ตรงและเข้าใจเนื้อหาได้อย่างลึกซึ้ง สอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนของบรูเนอร์ ที่เน้นการเรียนรู้ผ่านการค้นพบและสัมผัสกับสิ่งแวดล้อมจริง (Bruner, 1966)

7. การวัดผลและประเมินผลเกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่นในวิชาสังคมศึกษา การวัดผลและประเมินผลเกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่นในวิชาสังคมศึกษามักใช้เครื่องมือ ได้แก่ แบบสังเกตพฤติกรรม แบบทดสอบหลังเรียน และแบบประเมินผลงานหรือแบบประเมินทักษะการปฏิบัติงาน ทั้งนี้เพราะการวัดผลและประเมินผลควรมีความหลากหลายและครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) ของ Wiggins & McTighe (2005) ที่เน้นการประเมินผู้เรียนจากสิ่งที่ผู้เรียนปฏิบัติจริงและสะท้อนความสามารถที่แท้จริง

ตอนที่ 2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ท้องถิ่นในวิชาสังคมศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของงานวิจัยที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นในวิชาสังคมศึกษา จำนวน 10 เรื่อง ผู้วิจัยขอนำเสนอผลการศึกษาเป็นประเด็น ประกอบด้วย จุดประสงค์การเรียนรู้ (ด้านพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัย และด้านทักษะพิสัย) สาระการเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ แหล่งการเรียนรู้ การวัดผลและประเมินผล และผลการวิจัยดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. จุดประสงค์การเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นในวิชาสังคมศึกษา จุดประสงค์การเรียนรู้ของการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นในวิชาสังคมศึกษาพบว่ามีการให้

ความสำคัญใน 3 ด้านหลัก คือ ด้านพุทธิพิสัย ด้านทักษะพิสัย และด้านจิตพิสัย ทั้งนี้เพราะ การเรียนรู้ที่สมบูรณ์ควรครอบคลุมการพัฒนาผู้เรียนในทุกมิติ ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการจำแนกจุดประสงค์การเรียนรู้ของ Bloom ที่เน้นการกำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนในแต่ละด้านเพื่อให้การวัดผลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ (Bloom, 1956)

2. สาระการเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นในวิชาสังคมศึกษา สาระการเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นในวิชาสังคมศึกษาสามารถแบ่งได้เป็น 5 สาระการเรียนรู้ ได้แก่ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม, หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม, เศรษฐศาสตร์, ประวัติศาสตร์ และภูมิศาสตร์ ทั้งนี้เพราะ สาระเหล่านี้เป็นแกนหลักของวิชาสังคมศึกษาที่สามารถบูรณาการเนื้อหาท้องถิ่นเข้าไปได้ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจบริบททางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจของท้องถิ่นอย่างลึกซึ้ง สอดคล้องกับโครงสร้างสาระการเรียนรู้แกนกลางของวิชาสังคมศึกษาที่กำหนดโดย กระทรวงศึกษาธิการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

3. สมรรถนะสำคัญของผู้เรียนเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นในวิชาสังคมศึกษา สมรรถนะสำคัญของผู้เรียนที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรท้องถิ่นในวิชาสังคมศึกษาเน้นพัฒนาทักษะที่เกี่ยวข้องกับการคิด การสื่อสาร และการใช้ทักษะชีวิต ทั้งนี้เพราะ การเรียนรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นไม่ได้เน้นแค่ความรู้ แต่ยังต้องการให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงและแก้ปัญหาในชุมชนได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนที่เน้นความสามารถในการนำความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะไปใช้ในการดำเนินชีวิตจริง ตามแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551)

4. คุณลักษณะอันพึงประสงค์เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นในวิชาสังคมศึกษา คุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ส่งเสริมผ่านหลักสูตรท้องถิ่นในวิชาสังคมศึกษา ได้แก่ ซื่อสัตย์สุจริต, มีวินัย, ใฝ่เรียนรู้, อยู่อย่างพอเพียง, มุ่งมั่นในการทำงาน, รักความเป็นไทย, และมีจิตสาธารณะ ทั้งนี้เพราะ การจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นมีเป้าหมายในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่ดีงามให้กับผู้เรียน เพื่อให้เป็นพลเมืองที่ดีและมีความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งสอดคล้องกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เน้นการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีคุณธรรม และใช้ชีวิตอย่างพอเพียง ตามแนวคิดของ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2542)

5. กิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นในวิชาสังคมศึกษา กิจกรรมการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่นในวิชาสังคมศึกษาที่พบมากที่สุด คือ การบรรยายปฏิบัติในห้องเรียน และการเรียนรู้นอกห้องเรียน จำนวน 6 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 60 และการบรรยายและปฏิบัติในห้องเรียน จำนวน 4 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 40 ทั้งนี้เพราะ แนวทางการจัดกิจกรรมดังกล่าวส่วนหนึ่งยังคงอยู่ภายใต้กรอบความคิดแบบเดิมที่ให้ความสำคัญกับผู้สอนเป็นศูนย์กลาง และ

เน้นเนื้อหาวิชาการมากกว่าการเชื่อมโยงกับภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือการมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งขัดกับหลักการพัฒนาท้องถิ่นตามแนวทางของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2542) ที่มุ่งเน้นการพัฒนาคนและชุมชนโดยใช้ทรัพยากรท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ฉะนั้นพงษ์ศักดิ์ ศรีสันต์ (2565) กล่าวว่าการจัดการเรียนรู้ที่ดีในบริบทท้องถิ่น ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้จริงในชุมชน ไม่ใช่จำกัดอยู่แค่ในห้องเรียนเท่านั้น เพราะการเรียนรู้จากบริบทจริงจะทำให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าและเข้าใจความสำคัญของท้องถิ่นตนเองอย่างลึกซึ้ง จากแนวคิดดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าการออกแบบกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงและภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นหัวใจสำคัญของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในหลักสูตรท้องถิ่น ดังนั้น การพัฒนาหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนรู้จึงควรมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน การใช้แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น และการบูรณาการองค์ความรู้กับประสบการณ์ตรงของผู้เรียน เพื่อสร้างความเชื่อมโยงระหว่างวิชาสังคมศึกษากับชีวิตจริงในพื้นที่

6. สื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นในวิชาสังคมศึกษา การจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นในวิชาสังคมศึกษาจำเป็นต้องใช้ สื่อการเรียนรู้ ที่มีความหลากหลาย สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่น และสามารถเชื่อมโยงผู้เรียนเข้ากับประสบการณ์จริงในชุมชน ทั้งนี้เพราะสื่อการเรียนรู้ถือเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยกระตุ้นความสนใจและส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย ดังที่ณัฐพงษ์ ขำทอง (2563) กล่าวว่าสื่อการเรียนรู้ท้องถิ่นควรเป็นสื่อที่ผลิตจากบริบทจริงของพื้นที่ เช่น สื่อภาพถ่าย วิถีชีวิต บันทึกเรื่องเล่าของผู้รู้ท้องถิ่น หรือสื่อที่นักเรียนมีส่วนร่วมในการผลิตร่วมกับชุมชน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการใช้สื่อที่มีความเฉพาะเจาะจงสะท้อนอัตลักษณ์ท้องถิ่น และสามารถนำมาใช้ในห้องเรียนเพื่อสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่ใกล้ชิดกับชีวิตจริง

7. แหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นในวิชาสังคมศึกษา การจัดการเรียนรู้สาระท้องถิ่นในวิชาสังคมศึกษาควรเน้นการใช้แหล่งเรียนรู้ที่อยู่ใกล้ตัวผู้เรียน ทั้งในด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น บุคคลสำคัญในชุมชน ศาสนสถาน โบราณสถาน หรือหน่วยงานราชการท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากบริบทจริง สัมผัสกับประสบการณ์ตรง และสามารถเชื่อมโยงความรู้กับชีวิตจริงได้อย่างมีความหมาย (ธัญญารัตน์ จิตตเสถียร, 2564)

8. การวัดผลและประเมินผลเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นในวิชาสังคมศึกษา การวัดผลและประเมินผลในการจัดการเรียนรู้สาระท้องถิ่นในวิชาสังคมศึกษาควรเน้นรูปแบบการประเมินที่หลากหลาย ทั้งการประเมินกระบวนการเรียนรู้ (process-based assessment) และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (product-based assessment) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประเมินตามสภาพจริง (authentic assessment) เช่น การประเมินจากชิ้นงาน การรายงานผลการศึกษาชุมชน และการนำเสนอผลงานต่อสาธารณะ (กิตติพงศ์ โสภณสิริ, 2565)

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ท้องถิ่นในวิชาสังคมศึกษา ส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยระดับปริญญาโท โดยมีการพัฒนาหลักสูตรในรูปแบบของหลักสูตรท้องถิ่นและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการบูรณาการแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นและชุมชนเป็นฐาน ทั้งนี้เพราะการจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับบริบทท้องถิ่นและชุมชนเป็นฐานช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายและยั่งยืน สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้ ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การพัฒนาทักษะชีวิต และการสร้างจิตสำนึกที่ดีต่อท้องถิ่นของตนเอง ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของจิราภรณ์ ศรีบุญเรือง ที่กล่าวว่าการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นที่เน้นการพัฒนาหลักสูตรโดยเชื่อมโยงกับภูมิปัญญาและบริบทของชุมชน มีส่วนช่วยเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักในอัตลักษณ์ท้องถิ่นของผู้เรียนอย่างลึกซึ้ง และยังส่งผลต่อการพัฒนาความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์และจิตสำนึกพลเมืองในระดับพื้นที่ (จิราภรณ์ ศรีบุญเรือง, 2564) ขณะเดียวกันวราภรณ์ คำภูษา ก็เสนอว่างานวิจัยที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (community-based learning) มีแนวโน้มเน้นการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น ทั้งในด้านเนื้อหาและกระบวนการเรียนรู้ ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง และส่งเสริมความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน (วราภรณ์ คำภูษา, 2565) นอกจากนี้ยังพบว่าแนวโน้มของงานวิจัยในลักษณะนี้มักเกิดขึ้นในระดับปริญญาโท เนื่องจากเป็นระดับการศึกษาเชิงปฏิบัติที่เน้นการพัฒนาเครื่องมือ สื่อ และกิจกรรมที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในสถานศึกษา โดยเฉพาะในโรงเรียนชนบทหรือโรงเรียนขนาดเล็กที่ต้องการรูปแบบการเรียนรู้ที่ตอบสนองบริบทเฉพาะของชุมชน (ธนวัฒน์ บุญเกิด, 2566)

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่าการสังเคราะห์องค์ความรู้ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนรู้ท้องถิ่นในวิชาสังคมศึกษาควรคำนึงถึงปัจจัยพื้นฐาน เช่น บริบทของชุมชน วิถีชีวิต วัฒนธรรม และทรัพยากรในท้องถิ่น ทั้งนี้เพราะการออกแบบหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชน จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและมีส่วนร่วมในการเรียนรู้มากขึ้น การส่งเสริมการเรียนรู้นอกห้องเรียนผ่านกิจกรรมภาคปฏิบัติ เช่น การสัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้าน การศึกษาพิพิธภัณฑ์ และการใช้แหล่งเรียนรู้ธรรมชาติ เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงและพัฒนาทักษะที่หลากหลาย นอกจากนี้ การใช้สื่อการเรียนรู้ที่ครอบคลุมทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ อุปกรณ์การเรียนรู้ และเทคโนโลยีดิจิทัล รวมถึงการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย จะช่วยให้การจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพและสามารถวัดผลการเรียนรู้ของนักเรียนได้อย่างครอบคลุม สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เน้นการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการพัฒนาสมรรถนะที่สอดคล้องกับบริบทของโลก (อรุณี อ่อนสวัสดิ์, 2562)

องค์ความรู้ใหม่

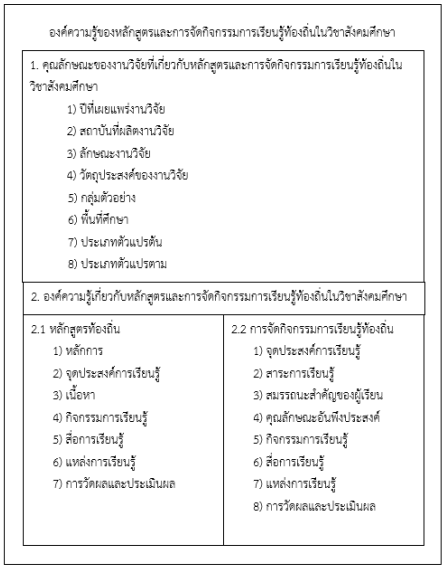

ภาพที่ 1 หลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ท้องถิ่นในวิชาสังคมศึกษา

จากภาพอธิบายได้ว่าองค์ความรู้ใหม่ คือ ผลการสังเคราะห์องค์ความรู้ในการพัฒนาหลักสูตรและกิจกรรมควรคำนึงถึงบริบทของชุมชน วิถีชีวิต วัฒนธรรม และทรัพยากรท้องถิ่น โดยกิจกรรมการเรียนรู้ควรเน้นการเรียนรู้นอกห้องเรียน สื่อการเรียนรู้ควรหลากหลาย การวัดผลการเรียนรู้ ได้แก่ 1) คุณลักษณะของงานวิจัยเป็นการศึกษาวิเคราะห์ที่มาของข้อมูล ประเภทงานวิจัย และขอบเขตพื้นที่/กลุ่มเป้าหมาย ซึ่งส่งผลต่อแนวโน้มการพัฒนาและรูปแบบการจัดทำหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนรู้ท้องถิ่น 2) องค์ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนรู้ท้องถิ่น คือ (1) ด้านหลักสูตรท้องถิ่น: เน้นความสอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น โดยใช้หลักการ เนื้อหา สื่อ และการประเมินผลที่เหมาะสม (2) ด้านกิจกรรมการเรียนรู้: เน้นการบูรณาการภูมิปัญญา วัฒนธรรม และแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดสมรรถนะและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาพลเมืองที่มีคุณภาพ มีความตระหนักในอัตลักษณ์ของตน และสามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

บทสรุป

งานวิจัยนี้มุ่งสังเคราะห์องค์ความรู้จากวิทยานิพนธ์เกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่นในวิชาสังคมศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระหว่างปี 2551-2565 เพื่อวิเคราะห์คุณลักษณะและเนื้อหาสาระของหลักสูตร ตลอดจนแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทท้องถิ่น การวิจัยพบว่าหลักสูตรท้องถิ่นช่วยส่งเสริมอัตลักษณ์ ความภาคภูมิใจ และการมีส่วนร่วมของผู้เรียนกับชุมชน ทั้งยังตอบสนองความหลากหลายทางวัฒนธรรมรวมถึงความต้องการของแต่ละพื้นที่ ผลการสังเคราะห์

สามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรและจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบทจริงของท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. กระทรวงศึกษาธิการควรส่งเสริมและจัดทำแนวทางกลางในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อให้สถานศึกษาในแต่ละภูมิภาคสามารถปรับใช้ได้ตามบริบทท้องถิ่นของตนเองอย่างมีมาตรฐาน

2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรสนับสนุนให้โรงเรียนร่วมมือกับชุมชนในการจัดทำหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนรู้ท้องถิ่น โดยให้การสนับสนุนด้านงบประมาณและวิชาการ

3. หน่วยงานระดับท้องถิ่น เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีบทบาทร่วมในการออกแบบและให้ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้หลักสูตรสะท้อนอัตลักษณ์และความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ส่งเสริมการจัดกิจกรรมที่บูรณาการภูมิปัญญา วัฒนธรรมท้องถิ่น และแหล่งเรียนรู้ในชุมชน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์

2. พัฒนาเทคนิคการเรียนรู้ที่เน้นการมีส่วนร่วม เช่น การเรียนรู้แบบโครงงาน การเรียนรู้แบบบูรณาการ และการใช้แหล่งเรียนรู้จริงในชุมชน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.* กรุงเทพมหานคร: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กิตติพงศ์ โสภณสิริ. (2565). *แนวทางการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นในรายวิชาสังคมศึกษา.* ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

จิราภรณ์ ศรีบุญเรือง. (2564). *การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นบนฐานภูมิปัญญาเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกพลเมือง.* ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยราชภัฏขอนแก่น.

ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2545). *การออกแบบและพัฒนาสื่อการเรียนการสอน.* กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.

ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2563). *การพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน.* ศูนย์หนังสือแห่งจุฬาลงกรณ์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ณัฐพงษ์ ขำทอง. (2563). *การพัฒนาสื่อการเรียนรู้ท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21.* นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ธนวัฒน์ บุญเกิด. (2566). *แนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นระดับมัธยมศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในบริบทชนบท.* กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยการเรียนรู้ท้องถิ่น.

ธัญญารัตน์ จิตตเสถียร. (2564). *แนวทางการใช้แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตในรายวิชาสังคมศึกษา.* เชียงใหม่: สถาบันพัฒนาท้องถิ่นศึกษา.

นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2542). *การวิเคราะห์อภิมาน: Meta – analysis.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นิคม รายรัตน์. (2555). *หลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่น.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

บุญชม ศรีสะอาด. (2554). *การวิจัยเบื้องต้น.* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

พงษ์ศักดิ์ ศรีสันต์. (2565). *การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ท้องถิ่นเชิงบูรณาการในวิชาสังคมศึกษา.* เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2553). *ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการพัฒนาหลักสูตร.* กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มณี อาสากุล. (2563). การสังเคราะห์วิทยานิพนธ์หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต. *วิชาการล้านนา, 9(2):* 15-23.

วราภรณ์ คำภูษา. (2565). *การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานในวิชาสังคมศึกษา: กรณีศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก.* อุดรธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

วิชชุลดา ขันตีแก้ว. (2564). *แนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์ของผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน.* เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

สมศักดิ์ ภู่วิภาดาวรรธน์. (2550). *การพัฒนาหลักสูตรและแผนการสอน.* กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). *แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2546). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545.* กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2542). *ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง.* กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2542). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545–2549).* กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579.* กรุงเทพฯ: พริ้นท์ติ้ง 1 แอนด์ พับลิชชิ่ง.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566-2570.* กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สุมน อมรวิวัฒน์. (2549). *การวิจัยทางการศึกษา.* กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ. (2557). *21 วิธีจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการคิด.* กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.

อรุณี อ่อนสวัสดิ์. (2562). *จิตวิทยาการศึกษา.* กรุงเทพฯ: ธิงค์ บียอนด์ บุ๊คส์ จำกัด.

Bloom, B. S. (Ed.). (1956). *Taxonomy of educational objectives: The classification of educational goals.* Handbook I: Cognitive domain. New York: David McKay.

Bruner, J. S. (1966). *Toward a theory of instruction.* Cambridge, MA: Harvard University Press.

Dick, W., & Carey, L. (1996). *The systematic design of instruction.* (4th ed.). New York, NY: HarperCollins College Publishers.

Kolb, D. A. (1984). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development.* Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

Wiggins, G., & McTighe, J. (2005). *Understanding by design.* (2nd ed.). Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.

ผลของการจัดการเรียนรู้พลศึกษาโดยใช้สมองเป็นฐานที่มีต่อความฉลาดรู้ทางกายของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย

The Effect of Brain-Based Physical Education Instruction on Physical Literacy in Upper Primary School Students

[1*]**สิรวิชญ์ พะมณี** Sirawit Pamanee
[2**]**สาธิน ประจันบาน** Sathin Prachanban
[3***]**ภาณุ กุศลวงศ์** Phanu Kusolwong
[1,2,3]คณะพลศึกษา, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
[1,2,3]Faculty of Physical Education, Srinakharinwirot University
[*]First author, e-mail: sirawitbcc165@hotmail.com
Corresponding author, e-mail: [**]drsathin@gmail.com [***]phanu@g.swu.ac.th

Received May 11, 2025; **Revised** June 16, 2025; **Accepted:** November 29, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้พลศึกษาโดยใช้สมองเป็นฐานที่มีต่อความฉลาดรู้ทางกาย 2) เปรียบเทียบผลของการจัดการเรียนรู้พลศึกษาโดยใช้สมองเป็นฐานที่มีต่อความฉลาดรู้ทางกายก่อนและหลังทดลอง 3) เปรียบเทียบผลของการจัดการเรียนรู้พลศึกษาโดยใช้สมองเป็นฐานที่มีต่อความฉลาดรู้ทางกายหลังการทดลองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนชุมชนภูเรือ จำนวน 46 คน คำนวณขนาดตัวอย่างโดยใช้โปรแกรม G*Power กำหนดขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.5 เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง คือ แผนการจัดการเรียนรู้พลศึกษาโดยใช้สมองเป็นฐาน และแผนการจัดการเรียนรู้พลศึกษาแบบ 5 ขั้นตอน เครื่องมือเก็บข้อมูล คือ แบบประเมินความฉลาดรู้ทางกาย 4 ด้าน คือ 1) ด้านความรู้และความเข้าใจ 2) ด้านแรงจูงใจและความเชื่อมั่น 3) ด้านสมรรถนะการเคลื่อนไหว และ 4) ด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางกายเพื่อชีวิต สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบ t ของกลุ่มตัวอย่างแบบจับคู่ และการทดสอบ t ของกลุ่มตัวอย่างอิสระ ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนกลุ่มทดลองส่วนใหญ่มีความรู้และความเข้าใจอยู่ในระดับปานกลาง ร้อย

ละ 43.48 แรงจูงใจและความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูง ร้อยละ 56.52 สมรรถนะการเคลื่อนไหวอยู่ในระดับสูง ร้อยละ 100 และมีส่วนร่วมในการออกกำลังกายอยู่ในระดับสูง ร้อยละ 91.30 ขณะที่พฤติกรรมเนือยนิ่งอยู่ในระดับต่ำ ร้อยละ 78.30 2) นักเรียนกลุ่มทดลองมีความฉลาดรู้ทางกายหลังทดลองสูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) นักเรียนกลุ่มทดลองมีความฉลาดรู้ทางกายหลายองค์ประกอบสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางกายเพื่อชีวิตประเด็นพฤติกรรมเนือยนิ่งที่ไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: ความฉลาดรู้ทางกาย; ประถมศึกษาตอนปลาย; พลศึกษาโดยใช้สมองเป็นฐาน

Abstract

This research article aimed to: 1) examine the effects of brain-based physical education instruction on physical literacy, 2) compare physical literacy before and after the implementation of brain-based physical education instruction, and 3) compare post-intervention physical literacy between an experimental group and a control group. The sample consisted of 46 Grade 4 students from Chumchon Phu-Ruea School. The sample size was determined using G*Power software with an effect size of 0.5. The experimental tools included two instructional plans: one based on brain-based physical education instruction and the other following traditional five-step physical education instruction. The data collection instrument was a physical literacy assessment covering four components: (1) knowledge and understanding, (2) motivation and confidence, (3) physical competence, and (4) engagement in physical activity for life. Data were analyzed using mean, standard deviation, paired sample t-test, and independent sample t-test. The research findings revealed that: 1) Most students in the experimental group demonstrated a moderate level of knowledge and understanding (43.48%), high levels of motivation and confidence (56.52%), high physical competence (100%), and high engagement in physical activity (91.30%), while sedentary behavior was low (78.30%). 2) Physical literacy scores of students in the experimental group after the intervention were significantly higher than before the intervention at the .05 level. 3) Post-test results showed that students in the experimental group scored significantly higher than those in the control group in several components of physical literacy at the .05 level, except for engagement in physical activity for life, which was not different in the sedentary behavior issue.

Keywords: Physical Literacy; Upper Primary School; Brain-based Physical Education

บทนำ

การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีเป้าหมายเพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม ผ่านการถ่ายทอดความรู้และการฝึกอบรม เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2542) ภายใต้กรอบการพัฒนาประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566–2570 ได้เน้นการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของประชาชนทุกกลุ่ม โดยเฉพาะในด้านปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต และการมีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพทั้งกายและใจ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565)

ในบริบทของการเรียนรู้ระดับโรงเรียน วิชาพลศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งเสริมการพัฒนานักเรียนในมิติต่างๆ ผ่านกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหว การออกกำลังกาย และกีฬา ซึ่งมีส่วนช่วยในการสร้างสมรรถภาพทางกายและสุขภาพจิตที่ดี อย่างไรก็ตาม ผลการสำรวจจากกรมอนามัย (2564) พบว่านักเรียนร้อยละ 64.7 มีพฤติกรรมเนือยนิ่งอย่างน้อย 3 ชั่วโมงต่อวัน ขณะที่มีเพียงร้อยละ 10.7 ของนักเรียนที่มีกิจกรรมทางกายเพียงพอตามเกณฑ์ที่แนะนำ ซึ่งต่ำกว่าเป้าหมายของแผนส่งเสริมกิจกรรมทางกาย พ.ศ. 2561–2573 ที่กำหนดไว้ที่ร้อยละ 75 (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส), 2566)

สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความเสี่ยงต่อการเกิดโรคไม่ติดต่อเรื้อรังในกลุ่มเด็กและเยาวชน และยังชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการส่งเสริมความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่ดีต่อการเคลื่อนไหวร่างกาย โดยแนวคิดเรื่อง “ความฉลาดรู้ทางกาย” (Physical Literacy) ได้รับการยอมรับว่าเป็นแนวทางสำคัญในการส่งเสริมพฤติกรรมการเคลื่อนไหวที่ยั่งยืน โดยครอบคลุมแรงจูงใจ ความมั่นใจ ความสามารถทางกายภาพ ความรู้ และความเข้าใจที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางกายตลอดชีวิต (International Physical Literacy Association, 2017) ผู้ที่มีความฉลาดรู้ทางกายจะมีความมั่นใจ ความสามารถสามารถทางกาย ความรู้ ความเข้าใจ และมีความรับผิดชอบในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางกายตลอดชีวิต (Canadian Sport for Life, 2015)

จากการเก็บข้อมูลเบื้องต้นของผู้วิจัยในกลุ่มนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย พบว่านักเรียนมีคะแนนความสามารถด้านความฉลาดรู้ทางกายอยู่ในระดับต่ำในหลายมิติ ได้แก่ ด้านความรู้และความเข้าใจ ด้านแรงจูงใจและความเชื่อมั่น ด้านสมรรถนะการเคลื่อนไหว และด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางกายเพื่อชีวิต นอกจากนี้ยังพบพฤติกรรมเนือยนิ่งในระดับสูง โดยเฉพาะในช่วงเวลาว่างที่ใช้ไปกับการอยู่หน้าจอ ส่งผลต่อการพัฒนาทางร่างกายและทัศนคติต่อการมีกิจกรรมทางกาย

ตรงกับผลการศึกษาของ Saunders (2018) ซึ่งระบุว่า เด็กที่มีพฤติกรรมติดหน้าจอมากมักมีระดับความฉลาดรู้ทางกายต่ำกว่าเด็กที่มีพฤติกรรมติดหน้าจอน้อย

เพื่อส่งเสริมการพัฒนาความฉลาดรู้ทางกายอย่างมีประสิทธิภาพ การจัดการเรียนรู้จึงจำเป็นต้องออกแบบกระบวนการที่สอดคล้องกับการทำงานของสมอง การจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (Brain-Based Learning) เป็นแนวทางที่เน้นการเรียนรู้ตามธรรมชาติของสมอง ที่ช่วยพัฒนาแนวคิดวิเคราะห์ การคิดวิจารณญาณ และการแสดงออกเชิงสร้างสรรค์ของผู้เรียน (ศรีกัญภัสสร์ รังษีบวรกุล, 2558) โดยมุ่งเน้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการคิด วิเคราะห์ และสร้างความรู้ด้วยตนเอง ผ่านการเชื่อมโยงความรู้กระบวนการ ความรู้กลไกทางกาย และความรู้ด้านอารมณ์ เพื่อนำมาประมวลผลเป็นความรู้ใหม่ที่สามารถนำไปใช้ได้จริง มีความหมายต่อชีวิต เป็นประโยชน์ต่อเพื่อนและสังคม ทำให้นักเรียนรู้สึกถึงคุณค่าของความรู้ที่ได้รับอย่างแท้จริง (สถาบันส่งเสริมอัจฉริยภาพและนวัตกรรมการเรียนรู้, 2550) จากการวิจัยแสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานช่วยพัฒนาทักษะกีฬา ความคิดสร้างสรรค์ (บุญโต ศรีจันทร์, 2563) สร้างแรงจูงใจของนักเรียน และส่งเสริมให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้เพิ่มขึ้น (Amjada et al., 2023)

จากเหตุผลข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานมาใช้ในการจัดการเรียนรู้วิชาพลศึกษา เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางกายของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย โดยคาดว่าผลจากการวิจัยครั้งนี้จะส่งผลให้นักเรียนมีพัฒนาการด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ มีสมรรถนะการเคลื่อนไหวที่ดีขึ้น มีแรงจูงใจในการเรียนรู้เพิ่มขึ้น และลดพฤติกรรมเนือยนิ่ง อีกทั้งยังเป็นการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้พลศึกษาที่มีประสิทธิภาพ เพื่อสนับสนุนการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีให้แก่เด็กและเยาวชนไทยให้สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาประเทศและแผนส่งเสริมกิจกรรมทางกาย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้พลศึกษาโดยใช้สมองเป็นฐานที่มีต่อความฉลาดรู้ทางกายของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย

2. เพื่อเปรียบเทียบผลของการจัดการเรียนรู้พลศึกษาโดยใช้สมองเป็นฐานที่มีต่อความฉลาดรู้ทางกายของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลายก่อนและหลังเรียน

3. เพื่อเปรียบเทียบผลของการจัดการเรียนรู้พลศึกษาโดยใช้สมองเป็นฐานที่มีต่อความฉลาดรู้ทางกายของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลายระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

วิธีดำเนินการวิจัย

วิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงกึ่งทดลอง (Quasi-experimental research) แบบกลุ่มทดลอง/กลุ่มควบคุมวัดก่อนและหลังการทดลอง (The control Group Design) (ทิพย์สิริ กาญจนวาสี, 2564) โดยมีขั้นตอนดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนชุมชนภูเรือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3 จังหวัดเลย ปีการศึกษา 2567 จำนวน 146 คน โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่าง ได้จากดำเนินการประเมินความฉลาดรู้ทางกายของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลายทั้ง 3 ระดับชั้น พบว่านักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีผลความฉลาดรู้ทางกายต่ำที่สุด ผู้วิจัยจึงเลือกมาเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยโดยมีทั้งหมด จำนวน 2 ห้องเรียน 46 คน จากนั้นดำเนินการสุ่มวิธีการทดลองให้กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ได้ผลคือ ห้อง 1 จำนวน 23 คน เป็นกลุ่มทดลอง ทีได้รับการจัดการเรียนรู้พลศึกษาโดยใช้สมองเป็นฐาน และ ห้อง 2 จำนวน 23 คน เป็นกลุ่มควบคุม ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้พลศึกษาแบบ 5 ขั้นตอน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง คือ แผนการจัดการเรียนรู้พลศึกษาโดยใช้สมองเป็นฐาน จำนวน 8 แผน เวลา 8 ชั่วโมงและแผนการจัดการเรียนรู้พลศึกษาแบบ 5 ขั้นตอน จำนวน 8 แผน เวลา 8 ชั่วโมง 2) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบประเมินความฉลาดรู้ทางกาย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านความรู้และความเข้าใจ 2) ด้านแรงจูงใจและความเชื่อมั่น 3) ด้านสมรรถนะการเคลื่อนไหว 4) ด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางกายเพื่อชีวิต ผู้วิจัยดำเนินการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ ดังต่อไปนี้

2.1 การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ ศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2566) จากนั้นศึกษาแนวทาง วิธีการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ และสังเคราะห์ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งการจัดการเรียนรู้พลศึกษาโดยใช้สมองเป็นฐาน ออกแบบตามหลักการทำงานของสมอง (The Principles of Brain Function: BF) แบ่งเป็น 12 ข้อ ดังนี้ 1) (BF1) สมองเรียนรู้ได้จากการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม 2) (BF2) สมองเรียนรู้ได้จากการแสวงหาความหมายของสิ่งที่เรียนรู้ 3) (BF3) สมองเรียนรู้ได้จากการเชื่อมโยงความรู้เป็นแบบแผนการเรียนรู้ 4) (BF4) สมองเรียนรู้แบบองค์รวม 5) (BF5) สมองเรียนรู้โดยการทำงานร่วมกันแบบประชาคม 6) (BF6) สมองเรียนรู้ได้ดีหากมีอารมณ์เข้ามาเป็นส่วนประกอบการเรียนรู้ 7) (BF7) สมองเรียนรู้ได้ดีโดยใช้ความสำเร็จเป็นเงื่อนทางบวกในการเรียนรู้ 8) (BF8) สมองเรียนรู้ได้จากระบบความจำเพื่อช่วยในการคิด 9) (BF9) สมองเรียนรู้ได้จากสิ่งที่จดจ่อและมีการรับรู้ต่อสภาพแวดล้อม 10) (BF10) สมองเรียนรู้จากการจดจำความรู้ 2 รูปแบบ 11) (BF11) สมองเรียนรู้โดยการอาศัยการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 12) (B12) สมองมีลักษณะเฉพาะตัวไม่เหมือนกัน ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่

1. ขั้นเตรียมสมองสู่บทเรียน 2. ขั้นนำเสนอความรู้และสาธิต 3. ขั้นฝึกประสบการณ์และปฏิบัติทักษะ 4. ขั้นนำประสบการณ์การเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ 5. ขั้นสรุปประสบการณ์การเรียนรู้ และการจัดการเรียนรู้พลศึกษาแบบ 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1. ขั้นเตรียมเข้าสู่บทเรียน 2. ขั้นอธิบายและสาธิต 3. ขั้นฝึกปฏิบัติ 4. ขั้นนำไปใช้ 5. ขั้นสรุป จากนั้นดำเนินการเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน พิจารณาและประเมินในด้านความถูกต้อง (Accuracy) และความเหมาะสม (Propriety) โดยมีเกณฑ์การประเมินเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยกำหนดเกณฑ์การผ่านคือ มีค่ามัธยฐานมากกว่าหรือเท่ากับ 3.50 และมีค่าพิสัยระหว่างควอไทล์น้อยกว่าหรือเท่า 1.50 พบว่า มีค่ามัธยฐาน เท่ากับ 4.98 , 4.99 และมีค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ เท่ากับ 1.50, 1.12 ตามลำดับ จากนั้นนำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผ่านการพิจารณาและตรวจสอบจากผู้เชียวชาญ มาปรับปรุงและแก้ไขตามข้อเสนอแนะจำนวน 1 แผน ไปทำการทดลองสอน (Try out) กับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของขั้นตอน กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ ระยะเวลาที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ เมื่อพบข้อบกพร่อง จึงดำเนินการนำแผนการจัดการเรียนรู้มาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องและเหมาะสมก่อนนำไปใช้ในการทดลองจัดการเรียนรู้จริง

2.2 การสร้างแบบประเมินความฉลาดรู้ทางกาย ทั้ง 4 องค์ประกอบ ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาประเมินความฉลาดรู้ทางกายจากเอกสารและการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดรู้ทางกาย โดยในส่วนของแบบประเมินความฉลาดรู้ทางกายของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย องค์ประกอบที่ 1–3 ผู้วิจัยใช้แบบประเมินของวิชนนท์ พูลศรี (2564) โดยก่อนนำแบบประเมินความฉลาดรู้ทางกายทั้ง 3 องค์ประกอบข้างต้นไปใช้ ผู้วิจัยนำไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มที่ใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง และนำผลที่ได้ไปวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) กำหนดเกณฑ์การผ่านคือ มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่าเท่ากับหรือมากกว่า .70 จึงจะถือว่าแบบประเมินความฉลาดรู้ทางกายทั้ง 3 องค์ประกอบมีคุณภาพสามารถนำไปใช้งานได้ พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่าเท่ากับ 0.72, 0.75, 0.75 ตามลำดับ และในส่วนของแบบประเมินความฉลาดรู้ทางกาย องค์ประกอบที่ 4 ผู้วิจัยประยุกต์ใช้แบบประเมินความฉลาดรู้ทางกายของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย ด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางกายเพื่อชีวิตของจักรี อย่าเสียสัตย์ (2564) ผู้วิจัยกำหนดรูปแบบและวิธีการให้คะแนนของแบบประเมินความฉลาดรู้ทางกายด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางกายเพื่อชีวิตเป็นแบบสอบถามการปฏิบัติกรรมทางกาย จำนวน 2 ข้อ ให้คะแนนโดยมาตรประมาณค่า 6 ระดับ ดังนี้ 1) ด้านความมุ่งมั่นในการออกกำลังกาย 2) ด้านพฤติกรรมเนือยนิ่ง ดำเนินการเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง 5 ท่าน พิจารณาและตรวจสอบหาคุณภาพ และวิเคราะห์ค่าดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (CVI: Content validity index) โดยกำหนดเกณฑ์การผ่าน คือ มากกว่าหรือเท่ากับ 0.80 พบว่า ค่าดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (S- CVI) เท่ากับ 1.00 จากนั้นปรับปรุงแก้ไขตามข้อคิดเห็นและคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มที่ใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน จากนั้นนำผลที่ได้ไป

วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability)และค่าอำนาจจำแนก (corrected item total correlation) กำหนดเกณฑ์การผ่านคือ มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่าเท่ากับหรือมากกว่า .70 และมีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป จึงจะถือว่าแบบประเมินความฉลาดรู้ทางกายองค์ประกอบที่ 4 มีคุณภาพสามานำไปใช้งานได้ พบว่า ในประเด็นที่ 1 การมีส่วนร่วมและความมุ่งมั่นในการออกกำลังกาย และประเด็นที่ 2 การมีพฤติกรรมเนือยนิ่ง มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.76, 0.86 และมีอำนาจจำแนกเท่ากับ 0.50, 0.61 ตามลำดับ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการทดลอง โดยจัดการเรียนรู้สัปดาห์และ 1 คาบเรียน ครั้งละ 60 นาที ระยะเวลา 8 สัปดาห์ ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการสอนด้วยตัวผู้วิจัยเอง โดยนักเรียนกลุ่มทดลองได้รับการจัดการเรียนรู้พลศึกษาโดยใช้สมองเป็นฐาน และนักเรียนกลุ่มควบคุม ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้พลศึกษาแบบ 5 ขั้นตอนเมื่อดำเนินการสอนครบตามที่กำหนด จากนั้นทำการทดสอบความฉลาดรู้ทางกายด้วยแบบประเมินความฉลาดรู้ทางกาย หลังการเรียนและผลคะแนนที่ได้ไปใช้ในการวิเคราะห์ทางสถิติ เพื่อทดสอบสมมุติฐาน

4. วิเคราะห์ข้อมูลสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป โดยการคำนวณค่า สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมุติฐานการวิจัยโดยใช้การทดสอบหาค่าที ได้แก่ Paired sample t-test และ Independent sample t-test

ผลการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลของการจัดการเรียนรู้พลศึกษาโดยใช้สมองเป็นฐานที่มีต่อความฉลาดรู้ทางกาย ของนักเรียน ดังแผนภาพที่ 1-2

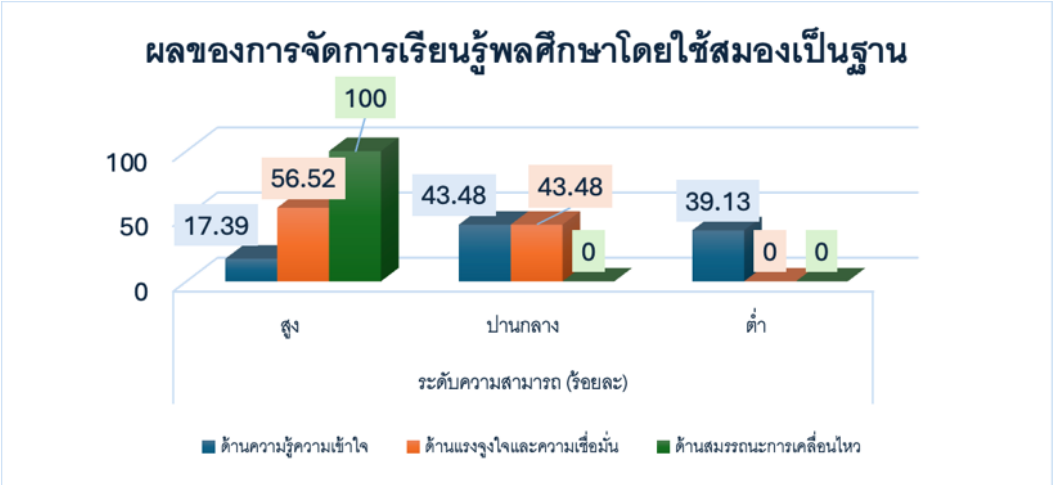

ภาพที่ 1 ระดับความสามารถของความฉลาดรู้ทางกาย องค์ประกอบที่ 1-3 ของนักเรียนกลุ่มทดลอง

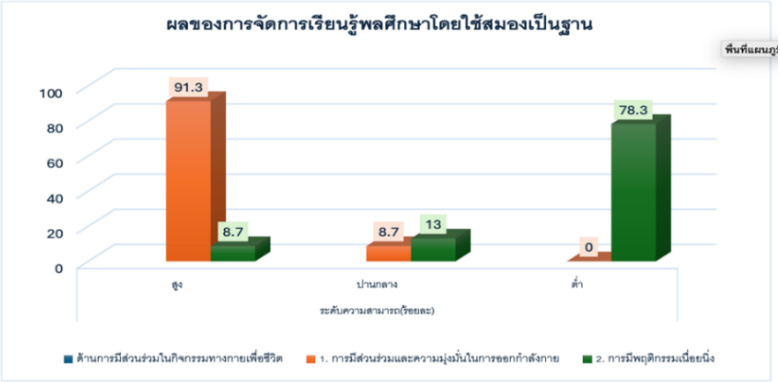

ภาพที่ 2 ระดับความสามารถของความฉลาดรู้ทางกาย องค์ประกอบที่ 4 ของนักเรียนกลุ่มทดลอง

จากภาพที่ 1-2 อธิบายได้ว่า หลังการทดลองนักเรียนกลุ่มทดลองมีระดับความสามารถความฉลาดทางกายองค์ประกอบที่ 1 ส่วนใหญ่อยู่ระดับปานกลาง (ร้อยละ 43.48) องค์ประกอบที่ 2 ส่วนใหญ่อยู่ในระดับสูง (ร้อยละ 56.52) องค์ประกอบที่ 3 นักเรียนทั้งหมดอยู่ในระดับสูง และองค์ประกอบที่ 4 ด้านที่ 1 นักเรียนส่วนใหญ่อยู่ในระดับสูง (ร้อยละ 91.3) ด้านที่ 2 นักเรียนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมเนือยนิ่งในระดับต่ำ (ร้อยละ 78.3)

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การเปรียบเทียบผลการจัดการเรียนรู้พลศึกษาโดยใช้สมองเป็นฐานที่มีต่อความฉลาดรู้ทางกาย ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลายก่อนและหลังทดลอง ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบคะแนนความฉลาดรู้ทางกายก่อนและหลังการทดลองของนักเรียนกลุ่มทดลอง

องค์ประกอบความฉลาดรู้ทางกาย	n	ก่อนทดลอง		หลังทดลอง		t	P-Value
		$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
1. ด้านความรู้และความเข้าใจ	23	44.42	18.58	59.74	20.36	7.70	<.05*
2. ด้านแรงจูงใจและความเชื่อมั่น	23	2.39	0.40	3.12	0.46	6.29	<.05*
3. ด้านสมรรถนะการเคลื่อนไหว	23	2.87	0.76	4.57	0.59	7.36	<.05*
3.1 ทักษะการยืนแกว่งแขน	23	2.87	0.76	4.57	0.59	7.36	<.05*
3.2 ทักษะการสควอช	23	2.57	0.73	4.26	0.75	9.29	<.05*
3.3 ทักษะการกระโดดขาคู่	23	2.61	0.78	4.52	0.59	10.19	<.05*
3.4 ทักษะการวิ่ง	23	3.09	0.79	4.74	0.45	9.53	<.05*
3.5 ทักษะการก้าวสลับเท้า	23	2.83	0.98	4.22	0.80	5.41	<.05*
3.6 ทักษะการรับลูกบอลสองมือ	23	2.91	0.67	4.65	0.65	8.26	<.05*
3.7 ทักษะการโยนลูกบอลสองมือ	23	3.09	0.73	4.74	0.45	10.22	<.05*
3.8 ทักษะการเลี้ยงลูกบอลด้วยฝ่าเท้า	23	2.65	0.71	4.00	0.85	7.31	<.05*
4. ด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางกายเพื่อ							

ชีวิต							
4.1 การมีส่วนร่วมและความมุ่งมั่นในการออกกำลังกาย	23	2.65	1.43	4.52	0.79	4.68	<.05*
4.2 การมีพฤติกรรมเนือยนิ่ง	23	3.52	1.50	0.83	1.44	3.59	<.05*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนความฉลาดรู้ทางกายทั้ง 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านความรู้และความเข้าใจ 2) ด้านแรงจูงใจและความเชื่อมั่น 3) ด้านสมรรถนะการเคลื่อนไหว 4) ด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางกายเพื่อชีวิต สูงขึ้นหลังการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 การเปรียบเทียบผลของการจัดการเรียนรู้ที่มีต่อความฉลาดรู้ทางกายของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลายระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบคะแนนความฉลาดรู้ทางกายหลังการทดลองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

องค์ประกอบความฉลาดรู้ทางกาย	กลุ่มตัวอย่าง	n	$\bar{x}$	S.D.	t	P-Value
1. ด้านความรู้และความเข้าใจ	ทดลอง	23	59.74	20.36	2.49	<.05*
	ควบคุม	23	44.99	19.78		
2. ด้านแรงจูงใจและความเชื่อมั่น	ทดลอง	23	3.12	0.46	2.79	<.05*
	ควบคุม	23	2.78	0.36		
3. ด้านสมรรถนะการเคลื่อนไหว	ทดลอง	23	4.46	0.33	6.80	<.05*
	ควบคุม	23	3.60	0.51		
3.1 ทักษะการยืนแกว่งแขน	ทดลอง	23	4.57	0.59	4.29	<.05*
	ควบคุม	23	3.65	0.83		
3.2 ทักษะการสควอช	ทดลอง	23	4.26	0.75	3.91	<.05*
	ควบคุม	23	3.35	0.83		
3.3 ทักษะการกระโดดขาคู่	ทดลอง	23	4.52	0.59	4.85	<.05*
	ควบคุม	23	3.52	0.79		
3.4ทักษะการวิ่ง	ทดลอง	23	4.74	0.45	3.51	<.05*
	ควบคุม	23	4.00	0.90		
3.5 ทักษะการก้าวสลับเท้า	ทดลอง	23	4.22	0.80	3.04	<.05*
	ควบคุม	23	3.43	0.95		
3.6 ทักษะการรับลูกบอลสองมือ	ทดลอง	23	4.65	0.65	3.61	<.05*
	ควบคุม	23	3.87	0.81		
3.7 ทักษะการโยนลูกบอลสองมือ	ทดลอง	23	4.74	0.45	6.27	<.05*
	ควบคุม	23	3.74	0.62		

3.8 ทักษะการเลี้ยงลูกบอลด้วยฝ่าเท้า	ทดลอง	23	4.00	0.85	2.92	<.05*
	ควบคุม	23	3.26	0.86		
4.องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางกายเพื่อชีวิต						
4.1 การมีส่วนร่วมและความมุ่งมั่นในการออกกำลังกาย	ทดลอง	23	4.52	0.79	3.50	<.05*
	ควบคุม	23	3.17	1.67		
4.2 การมีพฤติกรรมเนือยนิ่ง	ทดลอง	23	0.83	1.44	-1.25	.22
	ควบคุม	23	1.30	1.15		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า นักเรียนที่กลุ่มทดลองมีคะแนนความสามารถความฉลาดรู้ทางกายทางกาย องค์ประกอบที่ 1-3 สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05) ยกเว้นองค์ประกอบที่ 4 ด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางกายเพื่อชีวิต ในประเด็นการมีพฤติกรรมเนือยนิ่งที่ไม่มีความแตกต่างกัน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีระดับความสามารถความฉลาดรู้ทางกายในแต่ละองค์ประกอบแตกต่างกันไป โดยองค์ประกอบที่ 1 อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนองค์ประกอบที่ 2 และ 3 อยู่ในระดับสูง และในองค์ประกอบที่ 4 ประเด็นที่ 1 นักเรียนส่วนใหญ่อยู่ในระดับสูง ขณะที่ประเด็นที่ 2 มีพฤติกรรมเนือยนิ่งในระดับต่ำ ทั้งนี้เพราะว่า การออกแบบกิจกรรมตามหลักการทำงานของสมอง ซึ่งเน้นการเรียนรู้จากปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม (BF1) และการมีอารมณ์ร่วมในกระบวนการเรียนรู้ (BF6) แนวทางดังกล่าวช่วยกระตุ้นระบบประสาทส่วนกลาง เสริมสร้างแรงจูงใจ และส่งผลให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการพัฒนาทักษะทางกาย และพฤติกรรมที่เอื้อต่อสุขภาพ นอกจากด้านร่างกายแล้ว ยังพบว่านักเรียนมีความรู้ที่เพิ่มขึ้น และมีแรงจูงใจในการเรียนสูงขึ้น ซึ่งเป็นผลจากกิจกรรมที่กระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง ผ่านการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติจริง การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมกลุ่ม และการได้รับประสบการณ์ที่เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน ส่งผลให้เกิดการเชื่อมโยงองค์ความรู้ที่ลึกซึ้งและยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Jensen ที่กล่าวว่าการจัดการเรียนรู้ที่กระตุ้นอารมณ์ และมีความเกี่ยวข้องกับบริบทจริงของผู้เรียนจะช่วยเพิ่มพลังการเรียนรู้และสร้างความจำระยะยาวได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Jensen, 2020) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของวิภาพรรณ เขตรสิน ที่แสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน ช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ถึงร้อยละ 79.053 สะท้อนให้เห็นถึงผลในด้านความรู้และแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนอย่างชัดเจน (วิภาพรรณ เขตรสิน, 2564)

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า การจัดการเรียนรู้พลศึกษาโดยใช้สมองเป็นฐาน ส่งผลในการพัฒนาคะแนนความสามารถความฉลาดรู้ทางกายทั้ง 4 องค์ประกอบ ได้แก่

ด้านความรู้และความเข้าใจ ด้านแรงจูงใจและความเชื่อมั่น ด้านสมรรถนะการเคลื่อนไหว 8 ทักษะ และด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางกายเพื่อชีวิต 2 องค์ประกอบสูงขึ้นหลังการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถติติที่ระดับ .05 ทั้งนี้การพัฒนาดังกล่าวเป็นเพราะ การออกแบบกิจกรรมตามหลักการทำงานของสมอง (The Principles of Brain Function: BF) ที่ครอบคลุมทั้งด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคม และร่างกาย ดังนี้

2.1 ด้านความรู้และความเข้าใจผลการพัฒนาเกิดจากการใช้กิจกรรม Brain Gym เพื่อเตรียมสมองและสื่อการสอนที่กระตุ้นการคิดวิเคราะห์ ซึ่งอิงหลักการ สมองเรียนรู้ได้จากการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม (BF1), สมองเรียนรู้ได้จากการเชื่อมโยงความรู้เป็นแบบแผนการเรียนรู้ (BF3), และสมองเรียนรู้ได้จากระบบความจำเพื่อช่วยในการคิด (BF8) โดยการบริหารสมองช่วยให้สมองสองซีกทำงานสัมพันธ์กัน เพิ่มประสิทธิภาพการรับรู้ และลดความเครียด อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของวิภาพรรณ เขตรสิน ที่พบว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนถึงร้อยละ 79.053 (วิภาพรรณ เขตรสิน, 2564)

2.2 ด้านแรงจูงใจและความเชื่อมั่น การใช้กิจกรรมที่ส่งเสริมความสำเร็จแบบค่อยเป็นค่อยไปพร้อมคำชมและสภาพแวดล้อมเชิงบวกตามหลักการที่ว่า สมองเรียนรู้ได้ดีหากมีอารมณ์เข้ามาเป็นส่วนประกอบการเรียนรู้ (BF6), สมองเรียนรู้ได้ดีโดยใช้ความสำเร็จเป็นเงื่อนทางบวกในการเรียนรู้ (BF7), และ สมองเรียนรู้โดยการอาศัยการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (BF11) ซึ่งช่วยเพิ่มแรงจูงใจและเชื่อมั่นของนักเรียน ผลนี้สอดคล้องกับแนวคิดของศรีกัญภัสสร์ รังษีบวรกุล ที่ชี้ว่าอารมณ์เชิงบวกมีอิทธิพลต่อความจำและความสนใจ (ศรีกัญภัสสร์ รังษีบวรกุล, 2558) และสอดคล้องกับการวิจัยของ Damayanti et al. ที่พบว่า BBL ช่วยเพิ่มแรงจูงใจภายในในการเรียนรู้ (Damayanti et al., 2017) และผลการวิจัยของธัญญรัตน์ อุยโต ที่พบว่า BBL ช่วยเสริมความมั่นใจและความสุขในการเรียน (ธัญญรัตน์ อุยโต, 2561)

2.3 ด้านสมรรถนะการเคลื่อนไหว การจัดกิจกรรมให้เหมาะกับพัฒนาการ และส่งเสริมการฝึกฝนซ้ำๆ อิงหลัก BF4 (การเรียนรู้แบบองค์รวม), BF5 (เรียนรู้แบบประชาคม), BF9 (จดจ่อและรับรู้ต่อสิ่งแวดล้อม), และ BF10 (จดจำทั้งรูปธรรม-นามธรรม) ทำให้ผู้เรียนควบคุมการเคลื่อนไหวได้ดีขึ้น ผลนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของบุญโต ศรีจันทร์ ที่พบว่าการเรียนรู้ผ่าน BBL ช่วยเพิ่มทักษะฟุตบอลและความคิดสร้างสรรค์ได้อย่างมีนัยสำคัญ (บุญโต ศรีจันทร์, 2563) และแนวคิดของชนาธิป พรกุล ที่ให้สนับสนุนการสร้างสภาพแวดล้อมเอื้อต่อการลงมือปฏิบัติ (ชนาธิป พรกุล, 2557)

2.4 ด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางกายเพื่อชีวิต การใช้กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน และเปิดโอกาสให้เลือกกิจกรรมตามความสนใจ โดยใช้หลักการสมองเรียนรู้ได้จากการแสวงหาความหมายของสิ่งที่เรียนรู้ (BF2), สมองเรียนรู้โดยการทำงานร่วมกันแบบประชาคม (BF5), และ สมองมีลักษณะเฉพาะตัวไม่เหมือนกัน(BF12) ที่เน้นการมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ทุก

ขั้นตอน ซึ่งช่วยลดพฤติกรรมเนือยนิ่ง และสร้างการมีส่วนร่วมอย่างสม่ำเสมอในการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Balansag ที่ชี้ว่า BBL ช่วยให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจสูงขึ้น ทำให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียน มองเห็นคุณค่าของการเรียนรู้ และรู้สึกควบคุมการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง (Balansag, 2022)

3. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนรู้พลศึกษาโดยใช้สมองเป็นฐานมีความฉลาดรู้ทางกายสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบ 5 ขั้นตอนในองค์ประกอบที่ 1 ถึง 3 ได้แก่ ด้านความรู้และความเข้าใจ ด้านแรงจูงใจและความเชื่อมั่น ด้านสมรรถนะการเคลื่อนไหว ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดการเรียนรู้พลศึกษาโดยใช้สมองเป็นฐาน ได้ออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมให้สมองทำงานผ่านการเรียนรู้ร่วมกันแบบประชาคม (BF5) การใช้ความสำเร็จเป็นเงื่อนไขบวกในการเรียนรู้ (BF7) และการออกแบบกิจกรรมให้เหมาะสมกับลักษณะเฉพาะของผู้เรียน (BF12) กลไกเหล่านี้ช่วยกระตุ้นระบบประสาท ส่งเสริมความเข้าใจเชิงลึก ด้านความรู้และทักษะทางกายได้อย่างมีประสิทธิภาพ แตกต่างจากการจัดการเรียนรู้พลศึกษาแบบ 5 ขั้นตอน ที่มักเน้นเพียงกระบวนการมากกว่าปฏิสัมพันธ์เชิงอารมณ์หรือบริบทจริงของนักเรียน ผลลัพธ์นี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Jensen ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ที่กระตุ้นอารมณ์ และเชื่อมโยงกับประสบการณ์ของผู้เรียน จะช่วยเพิ่มพลังการเรียนรู้และสร้างความจำระยะยาวได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Jensen, 2020) เช่นเดียวกับงานวิจัยของ Camacho-Sánchez et al. ซึ่งสนับสนุนว่าการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางจะช่วยส่งเสริมแรงจูงใจและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้น (Camacho-Sánchez et al., 2023) อย่างไรก็ตาม ในองค์ประกอบที่ 4 การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางกายเพื่อชีวิต ในประเด็นที่ 2 พฤติกรรมเนือยนิ่ง ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม อาจเป็นเพราะอิทธิพลของปัจจัยภายนอกที่ไม่สามารถควบคุมได้ในการวิจัย เช่น บริบทของครอบครัวและสิ่งแวดล้อมชุมชน ที่ยังมีบทบาทสำคัญต่อพฤติกรรมการใช้ชีวิตของนักเรียน ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Watson et al. ที่พบว่าการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในชีวิตประจำวันของผู้เรียนจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องจากสิ่งแวดล้อมรอบตัว (Watson et al., 2017) ซึ่งจากคำแนะนำของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ที่ระบุว่า การลดพฤติกรรมเนือยนิ่งอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน ทั้งครอบครัว โรงเรียน และชุมชน เพราะพฤติกรรมเนือยนิ่งแทรกอยู่ในทุกกิจวัตรประจำวัน (สำนักงานกองทุนสนันสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.), 2562) สะท้อนให้เห็นว่าการมุ่งเน้นเฉพาะกิจกรรมในชั่วโมงพลศึกษาอาจไม่เพียงพอต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเนือยนิ่งในภาพรวม จำเป็นต้องมีการบูรณาการกิจกรรมทางกายเข้าสู่ชีวิตประจำวันนอกเหนือจากชั่วโมงเรียน ดังนั้น แม้ว่าการจัดการเรียนรู้พลศึกษาโดยใช้สมองเป็นฐานจะมีศักยภาพในการส่งเสริมความรู้ ทักษะ และแรงจูงใจในห้องเรียนอย่างชัดเจน แต่การส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพในชีวิตประจำวันยัง

จำเป็นต้องมีการออกแบบกิจกรรมหรือมาตรการที่เชื่อมโยงกับบริบทชีวิตจริง และได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องจากภายนอกระบบโรงเรียน เพื่อให้เกิดผลเชิงพฤติกรรมที่ยั่งยืนในระยะยาว จากการศึกษาของฐิติกร โตโพธิ์ไทย และคณะ ยืนยันว่าประเทศไทยมีนโยบายส่งเสริมกิจกรรมทางกายและลดพฤติกรรมเนือยนิ่งในทุกองค์กร โดยวิชาพลศึกษาในโรงเรียนเป็นเพียงกลไกหนึ่งในการขับเคลื่อนนโยบายดังกล่าว (ฐิติกร โตโพธิ์ไทย และคณะ, 2564)

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยขอเสนอองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย ดังภาพที่ 3

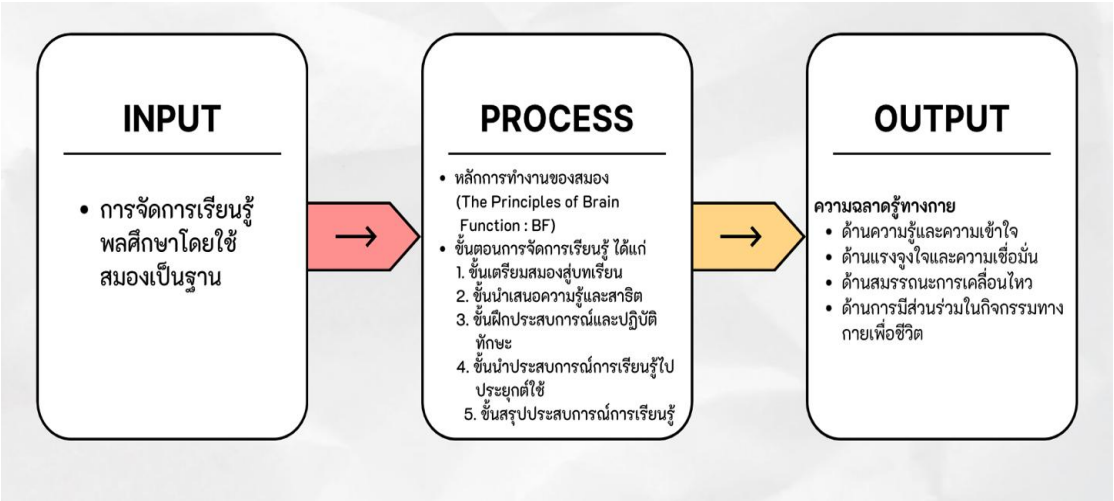

ภาพที่ 3 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากภาพอธิบายได้ว่า แนวทางการจัดการเรียนรู้พลศึกษาโดยใช้สมองเป็นฐานประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1. ขั้นเตรียมสมองสู่บทเรียน 2. ขั้นนำเสนอความรู้และสาธิต 3. ขั้นฝึกประสบการณ์และปฏิบัติทักษะ 4. ขั้นนำประสบการณ์การเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ 5. ขั้นสรุปประสบการณ์การเรียนรู้ ออกแบบโดยใช้หลักการทำงานของสมอง (The Principles of Brain Function: BF) ทั้ง 12 ข้อ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ส่งผลต่อการพัฒนาความฉลาดรู้ทางกายของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยปรากฏพัฒนาการอย่างชัดเจนในทุกมิติ ได้แก่ ด้านความรู้และความเข้าใจ ด้านแรงจูงใจและความเชื่อมั่น ด้านสมรรถนะการเคลื่อนไหว และด้านการมีส่วนร่วมกับกิจกรรมทางกายเพื่อชีวิต การศึกษาชี้ให้เห็นว่าการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีการกระตุ้นการทำงานของสมอง เน้นประสบการณ์ตรงผ่านการเคลื่อนไหวหรือทางประสาทสัมผัสทั้งหลาย และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสมองทุกส่วนในการปฏิบัติกิจกรรม เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของนักเรียนให้เกิดการเรียนรู้อย่างลึกซึ้ง ดังนั้น แนวทางการจัดการเรียนรู้พลศึกษาโดยใช้สมองเป็นฐานจึงเป็นเครื่องมือที่มีศักยภาพในการพัฒนานักเรียนอย่างรอบด้านในรายวิชาพลศึกษา

บทสรุป

การจัดการเรียนรู้พลศึกษาโดยใช้สมองเป็นฐาน สามารถพัฒนาความฉลาดรู้ทางกายของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลายได้อย่างมีประสิทธิภาพในทุกองค์ประกอบ ทั้งด้านความรู้ความเข้าใจ แรงจูงใจและความเชื่อมั่น สมรรถนะการเคลื่อนไหว และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางกาย โดยนักเรียนมีพัฒนาการสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ เมื่อเปรียบเทียบกับการจัดการเรียนรู้พลศึกษาแบบ 5 ขั้นตอน พบว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานมีความฉลาดรู้ทางกายสูงกว่าในเกือบทุกองค์ประกอบ ยกเว้นด้านการลดพฤติกรรมเนือยนิ่งที่ทั้งสองวิธีให้ผลไม่แตกต่างกัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าทั้งสองวิธีมีประสิทธิภาพใกล้เคียงกันในการกระตุ้นให้นักเรียนมีกิจกรรมทางกายมากขึ้นและลดพฤติกรรมเนือยนิ่ง ครูผู้สอนสามารถเลือกใช้วิธีการสอนตามความเหมาะสมกับบริบทและทรัพยากรที่มี แต่หากต้องการพัฒนาความฉลาดรู้ทางกายแบบองค์รวม การจัดการเรียนรู้พลศึกษาโดยใช้สมองเป็นฐานเป็นทางเลือกที่มีประสิทธิภาพสูงกว่า

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ควรวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้พลศึกษาในช่วงเวลาที่เหมาะสม โดยหลีกเลี่ยงช่วงบ่ายหรือช่วงเวลาที่มีแสงแดดจัด เพราะอาจส่งผลให้นักเรียนเกิดความเหนื่อยล้า ขาดสมาธิ และไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้อย่างเต็มที่

2. ครูผู้สอนควรเน้นการทบทวนและย้ำเนื้อหาในกระบวนการจัดการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความจำระยะยาว (Long-term memory) ให้แก่นักเรียน โดยการทบทวนอย่างสม่ำเสมอจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถจัดเก็บความรู้ไว้ในระบบความจำได้ลึกและยั่งยืน นำไปสู่การนำความรู้ไปใช้ในสถานการณ์จริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ครูผู้สอนควรสร้างความมั่นใจในการเรียนรู้ให้แก่นักเรียน โดยส่งเสริมให้นักเรียนรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ เพื่อกระตุ้นแรงจูงใจภายใน (intrinsic motivation) ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมและพัฒนาการเรียนรู้ที่ยั่งยืน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรนำรูปแบบการวิจัยแบบ Time Series เพื่อวิเคราะห์ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละด้านตามช่วงระยะเวลาที่กำหนด โดยการเก็บข้อมูลในหลายช่วงเวลา ทั้งก่อนและหลังการดำเนินการ เพื่อสังเกตการเปลี่ยนแปลงและแนวโน้มของข้อมูล การใช้ Time Series Design จะช่วยให้สามารถระบุได้ว่า ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นมีความสัมพันธ์กับการดำเนินการในช่วงเวลาใด และสามารถวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินการกับผลลัพธ์ได้อย่างชัดเจน

2. ควรบูรณาการแนวคิด Growth Mindset และ Executive Function (EF) เข้ากับการจัดการเรียนรู้แบบ Brain-Based Learning (BBL) ผ่านการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความเชื่อมั่นในความสามารถของนักเรียน (Growth Mindset) และพัฒนาทักษะการควบคุมตนเอง การวางแผน และการตัดสินใจ (Executive Function) ผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่กระตุ้นการทำงานร่วมกันของสมอง เช่น การใช้กิจกรรมที่ต้องใช้การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการทำงานเป็นทีม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กรมอนามัย. (2564). *รายงานการสำรวจภาวะสุขภาพนักเรียนในประเทศไทย พ.ศ. 2564*. https://hp.anamai.moph.go.th/th/teenager-emag/download/?did=211751&id=98458&reload=

จักรี อย่าเสียสัตย์. (2564). การพัฒนาโปรแกรมการเล่นตามแนวคิดแอคทีฟเพลย์ร่วมกับการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางกายของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย. *วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสุขศึกษาและพลศึกษา*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชนาธิป พรกุล. (2557). *การสอนกระบวนการคิด ทฤษฎีและการนำไปใช้*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ฐิติกร โตโพธิ์ไทย และคณะ. (2564). การส่งเสริมสุขภาพประชาชนไทยผ่านการจัดทำข้อแนะนำการส่งเสริมกิจกรรมทางกาย การลดพฤติกรรมเนือยนิ่งและการนอนหลับเพื่อสุขภาพ. *วารสารการส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม, 44(1):* 21-23.

ทิพย์สิริ กาญจนวาสี. (2564). *วิธีวิทยาการวิจัย Research methodology*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธัญญรัตน์ อุยโต. (2561). การพัฒนาทักษะการเขียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยโดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้สมองเป็นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. *ปริญญานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้*. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

บุญโต ศรีจันทร์. (2563). การพัฒนาทักษะกีฬาฟุตบอลและความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษาโดยใช้การเรียนรู้โดยสมองเป็นฐาน. *วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสุขศึกษาและพลศึกษา.* จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิชนนท์ พูลศรี. (2564). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างความฉลาดรู้ทางกายของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบ พี แอล อี เอ. *ปริญญานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาสุขศึกษาและพลศึกษา.* มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

วิภาพรรณ เขตรสิน. (2564). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน เรื่อง ครอบครัวของเราชั้นประถมศึกษาปีที่ 1. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา.* มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคราม.

ศรีกัญภัสสร์ รังษีบวรกุล. (2558). *ธรรมชาติการเรียนรู้ BBL IQ EQ MI.* (พิมพ์ครั้งที่ 5). (ม.ป.ท.).

สถาบันส่งเสริมอัจฉริยภาพและนวัตกรรมการเรียนรู้. (2550). *แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลัก BBL.* กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมอัจฉริยภาพและนวัตกรรมการเรียนรู้ สสอน.

สำนักงานกองทุนสนันสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.). (2562). *ส่งเสริมเด็กไทยเคลื่อนไหวลดเนือยนิ่ง.* https://www.thaihealth.or.th/ส่งเสริมเด็กไทยเคลื่อน

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส). (2566). *รายงานสุขภาพคนไทย ปี 2566.* https://www.thaihealth.or.th/e-book/รายงานสุขภาพคนไทย-ปี-2566/

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542.* https://www.moe.go.th/backend/wp-content/uploads/2020/10/1.-พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ-พ.ศ.2542-ฉ.อัพเดท.pdf

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566-2570.* https://www.nesdc.go.th/article_attach/article_file_20230307173518.pdf

Amjada, et al. (2023). The Impact of Brain-Based Learning on Students' Intrinsic Motivation to Learn and Perform in Mathematics: A Neuroscientific Study in School Psychology. *International Electronic Journal of Elementary Education, 16(1):* 111-122.

Balansag, G. (2022). BRAIN-BASED APPROACH AND THE STUDENTS'MOTIVATIONS IN LEARNING PHYSICAL SCIENCE. *International Journal of Applied Science and Research, 5(6):* 164-168.

Camacho-Sánchez, et al. (2023). Game-based learning and gamification in physical education: A systematic review. *Education Sciences, 13(2):* 183-194.

Canadian Sport for Life. (2015). *Canada's Physical Literacy Consensus Statement*. https://physicalliteracy.ca/physical-literacy/consensus-statement/

Damayanti, et al. (2017). Improving Students Executive Function through Brain-Based Physical Education Learning. *the 2 nd International Conference on Sports Science, Health and Physical Education (pp. 489-495).* Bandung: Universitas Pendidikan Indonesia.

International Physical Literacy Association. (2017). *Physical literacy.* https://www.physical-literacy.org.uk

Jensen, E. (2020). *Brain-based learning: Teaching the way students really learn.* (3rd ed.). Thousand Oaks, California: Corwin Press.

Saunders, J. (2018). The Relationship Between Sedentary Behaviors and Physical Literacy in Canadian Children: a Cross-Sectional Analysis from the RBC-CAPL Learn to Play Study. *BMC Public Health, 18(2):* 45-65.

Watson, et al. (2017). Physical activity and academic achievement: A systematic review and meta-analysis. *Pediatrics, 140(6):* 114-137.

ผลการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคเอสทีเอดีที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้วิชาวอลเลย์บอลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

Effects of the STAD Cooperative Learning Technique on Learning Achievement in Volleyball of Upper Seconding School Student

[1*]**จุฑารัตน์ แก้วกำยาน** Jutarat Kaewkamyan
[2**]**สาธิน ประจันบาน** Sathin Prachanban
[3***]**อนันต์ มาลารัตน์** Anan Malarat
[1,2,3]คณะพลศึกษา, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
[1,2,3]Faculty of Physical Education, Srinakharinwirot University
[*]First author, e-mail: gingrat40@gmail.com
Corresponding, author e-mail: [**]drsathin@gmail.com [***]ananma@swu.ac.th

Received June 2, 2025; **Revised** June 20, 2025; **Accepted:** November 29, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคเอสทีเอดีที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวอลเลย์บอลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนรู้วิชาวอลเลย์บอลก่อนและหลังเรียนของกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคเอสทีเอดี และ 3) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนรู้วิชาวอลเลย์บอลหลังเรียนระหว่างกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคเอสทีเอดีและกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้พลศึกษา 5 ขั้นตอน การวิจัยนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 70 คน ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคเอสทีเอดีและกลุ่มควบคุม ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ทางพลศึกษา 5 ขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบวัดทักษะวอลเลย์บอล แบบวัดความรู้วิชาวอลเลย์บอล แบบวัดเจตคติที่มีต่อรายวิชาวอลเลย์บอล และแบบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยคำนวณค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการทดสอบค่าที ด้วยเทคนิคการทดสอบทีแบบจับคู่ การทดสอบทีแบบกลุ่มตัวอย่างเดียว การทดสอบที

แบบอิสระ และการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมแบบทางเดียว ผลการวิจัยพบว่า 1) การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคเอสทีเอดี มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวอลเลย์บอลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาวอลเลย์บอลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคเอสทีเอดี ผลการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 3) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาวอลเลย์บอลหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคเอสทีเอดีสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการเรียนรู้แบบพลศึกษา 5 ขั้นตอน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ; เทคนิคเอสทีเอดี; ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน; วิชาวอลเลย์บอล

Abstract

This research article aimed to: 1) study the effect of cooperative learning using the STAD technique on the volleyball learning achievement of upper secondary school students. 2) compare the volleyball learning achievement before and after instruction in the group that received cooperative learning using the STAD technique and 3) compare the post-instruction learning achievement in volleyball between the group taught using the STAD cooperative learning technique and the group taught using the five-step physical education instructional model. This research employed a quasi-experimental design. The sample consisted of 70 Grade 11 students which received cooperative learning, and a control group, which received the 5-step physical education learning model. The instruments used in the study included a volleyball skills assessment, a volleyball knowledge test, an attitude questionnaire toward the volleyball subject, and a desirable characteristics assessment. Data were analyzed using mean, standard deviation, paired sample t-test, one-sample t-test, independent sample t-test, and one-way ANCOVA. The results revealed that: 1) The STAD cooperative learning technique affects the learning achievement in volleyball of upper secondary school students. 2) The post-instruction volleyball learning achievement of Grade 11 students taught through the STAD cooperative learning technique was significantly higher than their pre-instruction achievement, at the 0.05 level of significance. 3) The post-learning achievement in volleyball of Grade 11 students who received instruction through the

STAD cooperative learning technique was significantly higher than that of students who received instruction through the five-step physical education model, at the 0.05 level of statistical significance.

Keywords: Collaborative Learning Management; The STAD Technique; Academic Achievement; Volleyball Subject

บทนำ

วิชาพลศึกษาเป็นรายวิชาหนึ่งในกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษาตามที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) กำหนดไว้เพื่อมุ่งเน้นให้นักเรียนเกิดความรู้และเข้าใจธรรมชาติของการเจริญเติบโตและพัฒนาการของมนุษย์ เห็นคุณค่าของชีวิตครอบครัว เพศศึกษาและมีทักษะในการดำเนินชีวิต ตลอดจนทักษะในการเคลื่อนไหว กิจกรรมทางกาย การเล่นเกม กีฬาไทยและกีฬาสากล มีทักษะในการเสริมสร้างสุขภาพ การดำรงสุขภาพ การป้องกันโรคและการเสริมสร้างสมรรถภาพเพื่อสุขภาพรู้จักป้องกันและหลีกเลี่ยงปัจจัยเสี่ยงหรือพฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพ อุบัติเหตุการใช้ยาเสพติดและความรุนแรง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552) การจัดการเรียนรู้พลศึกษาโดยใช้กิจกรรมพลศึกษาและกีฬาเป็นสื่อให้นักเรียนมีพัฒนาการทั้งในด้านร่างกาย ด้านทักษะ ด้านความรู้ ด้านคุณธรรม และด้านเจตคติที่ดีไปพร้อมๆ กัน ด้วยการมีส่วนร่วมและลงมือปฏิบัติจริงด้วยตนเอง ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่สำคัญที่ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดพัฒนาการในด้านทักษะในการกีฬาที่ดียิ่งขึ้น ด้านความรู้ความเข้าใจในวิธีการเล่นและการออกกำลังกายมากยิ่งขึ้น ทางด้านคุณธรรม มีน้ำใจนักกีฬา มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ มีความสามัคคี มีการรู้จักแพ้ชนะ รู้จักอภัย มีความอดทนและมีความเชื่อมั่นในตนเองมากยิ่งขึ้น มีพัฒนาการทางด้านเจตคติที่ดี เห็นคุณค่า และมีความรักในการเล่นกีฬา (วรศักดิ์ เพียรชอบ, 2561) การจัดการเรียนรู้พลศึกษานอกจากจะเป็นกระบวนการที่สำคัญที่พัฒนาร่างกาย ความรู้ และเจตคติของนักเรียนแล้วยังช่วยส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรมของนักเรียนในด้านความสามัคคีอีกด้วย

ในปัจจุบันผู้เรียนต่างศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองไม่ได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เมื่อเปรียบเทียบความสามารถในการทำงานเป็นกลุ่มกับความสามารถในการทำงานเป็นรายบุคคล ผู้เรียนจะสามารถทำงานคนเดียวได้ดีกว่าการทำงานเป็นกลุ่ม และหากมีการแบ่งกลุ่มผู้เรียนจะจับกลุ่มกันเองโดยแยกประเภท เด็กเก่ง เด็กกลาง และเด็กอ่อน ได้อย่างชัดเจนและเมื่อมีการทำงานเป็นกลุ่มเด็กเก่งจะจับกลุ่มอยู่ด้วยกันโดยไม่สนใจเด็กที่อ่อนกว่า (อธิษฐ์ เชิญขวัญชัย และธนดล ภูสีฤทธิ์, 2563) ในปัจจุบันการนำวิธีการสอนแบบร่วมมือด้วยเทคนิคเอสทีเอดีมาช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้และพัฒนาทักษะกระบวนการกลุ่มได้ วิธีสอนนี้ผู้เรียนยังสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้แบบกระบวนการกลุ่มเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียน

ได้รับความรู้จากการลงมือปฏิบัติเป็นกลุ่ม กลุ่มจะมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของสมาชิกแต่ละคน และสมาชิกแต่ละคนในกลุ่มมีอิทธิพลและมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและกันช่วยให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น มีทักษะกระบวนการกลุ่ม มีความสุขในการเรียน มีกระบวนการดำเนินงานร่วมกันมีผู้นำกลุ่ม และสมาชิกทำหน้าที่ของตนเองอย่างเหมาะสม เพื่อนำกลุ่มไปสู่วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ การจัดการเรียนการสอนแบบกระบวนการกลุ่มจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดทักษะทางสังคม ได้แก่ ทักษะกระบวนการกลุ่ม ทักษะมนุษยสัมพันธ์ และพัฒนาผู้เรียนทางด้านวิชาการขยายขอบเขตการเรียนรู้ให้กว้างขวางขึ้น และสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพเป็นวิธีการที่ส่งให้ผู้เรียน มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ ซึ่งการเรียนรู้แบบร่วมมือแต่ละรูปแบบจะมีความเหมาะสมทางด้านเนื้อหาและวิธีการสอนที่แตกต่างกัน การเรียนแบบร่วมมือด้วยเทคนิคเอสทีเอดีเป็นวิธีการจัดการเรียนการสอนที่จัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนให้แก่ผู้เรียนได้เรียนร่วมกันเป็นกลุ่มเล็กๆ แต่ละกลุ่มประกอบด้วยสมาชิกที่มีความรู้ความสามารถที่แตกต่างกัน โดยแต่ละคนจะมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการเรียนรู้และความสำเร็จของกลุ่มทั้งโดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การแบ่งปันทรัพยากรการเรียนรู้ร่วมกันการเป็นกำลังใจให้กันและกัน คนที่เรียนเก่งกว่าจะช่วยเหลือคนที่เรียนอ่อนกว่า สมาชิกในกลุ่มไม่เพียงแต่รับผิดชอบต่อการเรียนของตัวเองเท่านั้นต้องร่วมกันรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของเพื่อนสมาชิกในกลุ่ม ความสำเร็จของแต่ละบุคคลคือความสำเร็จของกลุ่ม (วรศักดิ์ เพียรชอบ, 2561)

การเรียนรู้แบบร่วมมือช่วยให้ผู้เรียนมีความพยายามที่จะเรียนรู้ให้บรรลุเป้าหมาย ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นและมีผลงานมากขึ้นคอยช่วยให้มีความคงทนในการเรียนรู้ (Long–term retention) ซึ่งเกิดจากการมีแรงจูงใจภายในมีการใช้เวลาอย่างมีประสิทธิภาพ และคิดอย่างมีวิจารณญาณมากขึ้น (Johnson & Holubec, 1994) และแนวคิดเรื่องการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเชื่อว่าการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาความภาคภูมิใจในตนเอง (Self-esteem) ผู้เรียนจะเรียนด้วยความสุข และพัฒนาสติปัญญาของตนเองอยางเต็มที่พร้อมกับเกิดความรู้สึกที่ดีงามในทางสังคมจากกระบวนการทำงานกลุ่ม ซึ่งการเรียนรู้แบบนี้จะช่วยให้ผู้เรียนใช้ความสามารถเฉพาะตัวและศักยภาพของตนเองร่วมมือกันแก้ปัญหาต่างๆ ให้บรรลุผลสำเร็จได้โดยสมาชิกในแต่ละกลุ่มตระหนักว่าตนเองเป็นสมาชิกของกลุ่ม ดังนั้นความสำเร็จหรือความล้มเหลวของกลุ่ม สมาชิกทุกคนในกลุ่มต้องรับผิดชอบร่วมกัน สมาชิกต้องมีการพูดคุยกัน ช่วยเหลือกันผู้เรียนจะได้รับความรู้จากเพื่อน ซึ่งทำให้สมาชิกเกิดความรู้สึกถึงคุณค่าของตนเอง เนื่องจากได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มและมีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จของกลุ่ม (Slavin, 1985) โดยเฉพาะเทคนิคเอสทีเอดี (Student Teams Achievement Divisions) คือ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบแบ่งกลุ่ม โดยกำหนดให้นักเรียนที่มีความสามารถแตกต่างกันทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 4-5 คน ซึ่งประกอบด้วยนักเรียนที่เรียนเก่ง 1 คน นักเรียนที่เรียนปานกลาง 2-3 คน และนักเรียนที่เรียนอ่อน 1 คน เทคนิคเอสทีเอดีมีองค์ประกอบสำคัญอยู่ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ โอกาสความสำเร็จที่เท่าเทียมกันซึ่งเป็น

แรงจูงใจในการเรียนรู้ผลจากความรับผิดชอบรายบุคคลที่จะทำให้กลุ่มประสบความสำเร็จและรางวัลของกลุ่มที่จะได้รับเมื่อทำคะแนนได้ถึงเกณฑ์ตามที่กำหนดไว้เทคนิคเอสทีเอดีเป็นเทคนิคที่ส่งเสริมให้เกิดสัมพันธภาพระหว่างผู้เรียนเป็นการเน้นการดูแลช่วยเหลือกันในกลุ่ม (อธิษฐ์ เชิญขวัญชัย และธนดล ภูสีฤทธิ์, 2563)

การทำงานเป็นทีมจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะมนุษย์ไม่สามารถทำงานที่ซับซ้อนเพียงลำพังได้การทำงานร่วมกับผู้อื่นก่อให้เกิดการพึ่งพาอาศัยกัน ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และตอบสนองความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ นำไปสู่ผลงานที่มีประสิทธิภาพและสร้างสรรค์มากกว่าการทำงานแบบต่างคนต่างทำ ดังนั้น ทักษะการทำงานเป็นทีมจึงควรได้รับการส่งเสริมตั้งแต่วัยเยาว์ โดยเฉพาะในระดับอาชีวศึกษา ซึ่งมุ่งพัฒนาให้นักเรียนมีความรู้ ทักษะ และสามารถประยุกต์ใช้ในการทำงานอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่เรียนรู้ แก้ปัญหาได้ดี และทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างเคารพสิทธิ หน้าที่ และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี การพัฒนาโปรแกรมพลศึกษาเพื่อส่งเสริมทักษะการทำงานเป็นทีม จึงเน้นใช้กิจกรรมการเคลื่อนไหว การออกกำลังกาย เกม และกีฬาเป็นสื่อกลางในการเรียนรู้ วิชาพลศึกษามีเป้าหมายเพื่อพัฒนาร่างกายให้แข็งแรง สร้างทักษะในการเคลื่อนไหว ส่งเสริมน้ำใจนักกีฬา และฝึกการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า วางแผน และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสร้างสรรค์ ผ่านการจำลองสถานการณ์จริงระหว่างการเล่นกีฬา นักเรียนจะได้เรียนรู้บทบาทหน้าที่ของตนเองและพัฒนาทักษะทางสังคมให้สอดคล้องกับชีวิตและการทำงานในอนาคต (วรศักดิ์ เพียรชอบ, 2561) วิชาพลศึกษามีเป้าหมายที่จะพัฒนานักเรียนให้มีร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรง ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ มีทักษะการเคลื่อนไหวและปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ได้ถูกต้อง ช่วยปลูกฝังให้มีน้ำใจเป็นนักกีฬา คือการรู้แพ้ รู้ชนะ รู้อภัย รู้จักช่วยเหลือเกื้อกูลและมีจิตใจที่แจ่มใสร่าเริง ฝึกให้นักเรียนได้แก้ไขปัญหาเฉพาะหน้ารวมไปถึงการคิดวางแผนหรือการพัฒนาทักษะต่างๆ ของตนเองและได้ฝึกประสบการณ์การเข้าไปมีส่วนร่วมในสังคมตามหลักการปรัชญาทาง พลศึกษา คือ 1) ด้านสมรรถภาพทางกาย 2) ด้านทักษะการเคลื่อนไหวส่วนต่างๆ ของร่างกายและทักษะการเล่นกีฬา 3) ด้านความรู้ความเข้าใจในวิธีการเคลื่อนไหวส่วนต่างๆ ของร่างกายและการเล่นกีฬา 4) ด้านคุณธรรม จริยธรรมประจำตัว 5) ด้านเจตคติที่ดีต่อการพลศึกษาและการเล่นกีฬา (วาสนา คุณาอภิสิทธิ์, 2561)

หลักการและปรัชญาทางพลศึกษาข้างต้นมีความหมายสอดคล้องกับการพัฒนาโปรแกรมกลุ่มสัมพันธ์ในกีฬาวอลเลย์บอล (Volleyball) โดยทักษะพื้นฐานที่สำคัญของกีฬาวอลเลย์บอล เช่น การเสิร์ฟ การรับลูก การเซต การตบ การบล็อก และการขุดลูก เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยให้การเล่นมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การเคลื่อนที่ที่ดี การสื่อสารในทีม และการอ่านเกม ยังเป็นปัจจัยเสริมที่ช่วยเพิ่มความสามารถของผู้เล่นและสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน นอกจากนี้การฝึกซ้อมอย่างสม่ำเสมอและการทำงานเป็นทีมที่ดี จะทำให้การเล่นวอลเลย์บอลมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมทักษะการทำงานร่วมกันทำให้เกิดการพึ่งพาอาศัยกัน โดยแต่ละทีมมีผู้เล่น 6 คนในสนาม แบ่งเป็น 3 คนอยู่แดน

หน้า และ 3 คนอยู่แดนหลัง และมีตัวสำรองสูงสุด 6 คน ส่งผลให้เกิดผลงานที่มีประสิทธิภาพ มีส่วนร่วมในการดำเนินงานในกลุ่มการประสานงานในกลุ่มการตัดสินใจร่วมกันและผลประโยชน์ของทีม กีฬาประเภททีม เป็นกิจกรรมทางพลศึกษาที่ประกอบไปด้วยผู้เล่นฝ่ายละสองคนขึ้นไป โดยผู้เล่นในทีมจะมีจุดมุ่งหมายเดียวกันคือต้องมีใจกว้าง และยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล กีฬาประเภททีมยังช่วยให้ผู้เล่นรู้จักการทำงานเป็นทีม แบ่งงานและรับผิดชอบหน้าที่ของตนเอง มีน้ำใจเป็นนักกีฬา ซึ่งการส่งเสริมให้เด็กเล่นกีฬาประเภททีมจะส่งผลให้เกิดทักษะทางสังคมที่ดีในอนาคต (สุนิษา ทองมาก, 2565)

จากสภาพการจัดการเรียนรู้วิชาสุขศึกษาและพลศึกษาของโรงเรียนโพธิสารพิทยากรพบว่า การจัดการเรียนรู้วิชาสุขศึกษาและพลศึกษาใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทางพลศึกษา 5 ขั้นตอน ซึ่งแม้จะมีความเหมาะสมกับการสอนทักษะพื้นฐานและเน้นความถูกต้องของการปฏิบัติ แต่หากต้องการส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีความหลากหลายและพัฒนาทักษะรอบด้าน เช่น ทักษะสังคม การทำงานร่วมกัน หรือความคิดสร้างสรรค์ การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เช่น เทคนิค STAD อาจเป็นทางเลือกที่เสริมศักยภาพการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะนำการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้การเรียนแบบร่วมมือเทคนิคเอสทีเอดีมาใช้ในการเรียนการสอนวิชาวอลเลย์บอลเพื่อพัฒนาทักษะ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้นและนักเรียนมีปฏิสัมพันธ์กัน ร่วมมือกันทำงาน โดยกำหนดบทบาทหน้าที่สมาชิก ตลอดจนกฎเกณฑ์การทำงานร่วมกันอย่างชัดเจน สมาชิกทุกคนช่วยเหลือเกื้อกูลสนับสนุนความสำเร็จซึ่งกันและกัน คนเรียนเก่งมีหน้าที่คอยช่วยเหลือคนที่เรียนอ่อนกว่าเพื่อทำให้การทำงานของกลุ่มเข้มแข็งขึ้น ขณะเดียวกันนักเรียนทุกคนต้องพัฒนาและช่วยเหลือตนเองโดยใช้ศักยภาพให้มากที่สุด เพราะทุกคนในกลุ่มมีส่วนทำงานให้ประสบผลสำเร็จได้และนักเรียนแต่ละคนต้องมีทักษะทางสังคมเพื่อให้สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข นอกจากนี้งานวิจัยชิ้นนี้ยังเป็นแนวทางในการเรียนการสอนต่อไปในรายวิชาวอลเลย์บอลและยังสามารถนำไปปรับใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคเอสทีเอดี (STAD) ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวอลเลย์บอลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนรู้วอลเลย์บอล ก่อนและหลังเรียนระหว่างกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคเอสทีเอดี(STAD)

3. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนรู้วอลเลย์บอล หลังเรียนระหว่างกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคเอสทีเอดี(STAD)และกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้พลศึกษา 5 ขั้นตอน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยผลการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคเอสทีเอดี(STAD) ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้วิชาวอลเลย์บอลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้รูปแบบการวิจัยกึ่งทดลอง มีรายละเอียดดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ 1) ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนโพธิสารพิทยากร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นตัวแทนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนโพธิสารพิทยากร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 70 คน ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาวอลเลย์บอล โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง (Experimental Group) ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคเอสทีเอดี (STAD) จำนวน 35 คน และกลุ่มควบคุม (Control Group) ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ทางพลศึกษา 5 ขั้นตอน จำนวน 35 คน

2. การสร้างเครื่องมือและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้ 2.1 ผู้วิจัยศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา รวมถึงแนวคิดเกี่ยวกับเทคนิคการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (STAD) และองค์ความรู้เกี่ยวกับทักษะวอลเลย์บอล เพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบเครื่องมืออธิบายขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ 2.2 จัดทำแผนการจัดการเรียนการสอนวิชาวอลเลย์บอลโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคเอสทีเอดี (STAD) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวอลเลย์บอล ซึ่งประกอบด้วย 1) แบบวัดทักษะวอลเลย์บอล 2) แบบวัดความรู้วิชาวอลเลย์บอล (แบบปรนัย) เรื่องทักษะวอลเลย์บอล 3) แบบวัดเจตคติที่มีต่อรายวิชาวอลเลย์บอล 4) แบบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 2.3 นำเครื่องมือไปหาผลการประเมินมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Item Content Validity Index,I-CVI) และทำการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนออนะในรายละเอียด และความถูกต้องจัดพิมพ์แบบวัดความรู้วิชาวอลเลย์บอล 2.4 ผู้วิจัยนำแบบทดสอบการปฏิบัติไปใช้กับกลุ่มทดลอง (Try out) คือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเรียนในรายวิชาพลศึกษาวอลเลย์บอล เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α-Coefficient) ของครอนบาช (Cronbach) 2.5 จัดพิมพ์เครื่องมือเพื่อนำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล คือ 1) ทดสอบก่อนเรียน (Pretest) ด้วยแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยการปฏิบัติทักษะวอลเลย์บอล ตรวจคะแนน 2) ดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้พลศึกษาโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเรื่อง ทักษะวอลเลย์บอล ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 3) ทดสอบหลังเรียน (Post test) ด้วยแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเช่นเดียวกันกับทดสอบก่อนเรียน ตรวจให้คะแนน 4) นำข้อมูลที่ได้จากการทดลองกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ไปวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อสรุปผลการทดลองตามความมุ่งหมายของการวิจัยต่อไป

4. สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การทดสอบค่าที ด้วยเทคนิค Paired Sample t-test, One Sample t-test, Independent Sample t-test และการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมแบบทางเดียว (One-way ANCOVA)

ผลการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคเอสทีเอดี(STAD) มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวอลเลย์บอล ด้านความรู้ ด้านเจตคติ ด้านทักษะวอลเลย์บอล และด้านคุณลักษณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า หลังเรียนผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนรู้วอลเลย์บอล ของกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคเอสทีเอดี(STAD) มีความรู้ เจตคติ และทักษะวอลเลย์บอลดีกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลการวิจัยข้างต้น จึงเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1 คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาวอลเลย์บอลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคเอสทีเอดี(STAD) ผลการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนรู้วอลเลย์บอล ก่อนและหลังเรียนระหว่างกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (STAD) และกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้พลศึกษา 5 ขั้นตอน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	กลุ่มทดลอง				กลุ่มควบคุม			
	คะแนนพัฒนาการ		t	p-value	คะแนนพัฒนาการ		t	p-value
	$\overline{X}$	S.D.			$\overline{X}$	S.D.		
ด้านความรู้ (K)	4.16	2.50	9.10	<.01*	2.83	1.26	12.30	<.01*
ด้านเจตคติ (A)	2.19	0.77	15.38	<.01*	2.53	0.28	48.14	<.01*
ด้านทักษะการอันเดอร์บอลเดี่ยว (S1)	5.53	1.40	21.53	<.01*	3.60	1.13	17.41	<.01*
ด้านทักษะการอันเดอร์คู่ (S2)	6.40	1.13	30.95	<.01*	4.10	1.37	16.35	<.01*
ด้านทักษะการกระโดดตบลูกวอลเลย์บอ(S3)	6.93	1.20	31.60	<.01*	4.03	1.06	20.72	<.01*
ด้านทักษะการสกัดกั้นลูกวอลเลย์บอล (S4)	9.43	12.80	4.03	<.01*	3.80	1.15	17.99	<.01*

ด้านทักษะการเสิร์ฟวอลเลย์บอล (S5)	5.43	1.00	29.57	<.01*	4.46	1.19	20.45	<.01*
ด้านทักษะการเล่นเป็นทีม (S6)	7.23	1.04	38.09	<.01*	4.86	0.97	27.39	<.01*
ทักษะโดยรวม	6.82	2.29	16.30	<.01*	4.14	0.39	58.08	<.01*

3. วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาวอลเลย์บอลหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคเอสทีเอดี (STAD) สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการเรียนรู้แบบพลศึกษา 5 ขั้นตอน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลการการวิจัยข้างต้น จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ 2 คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาวอลเลย์บอลหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคเอสทีเอดี(STAD) สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการเรียนรู้แบบพลศึกษา 5 ขั้นตอน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนรู้วอลเลย์บอล หลังเรียนระหว่างกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (STAD) และกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้พลศึกษา 5 ขั้นตอน โดยใช้ค่าสถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมแบบทางเดียว (One-way ANCOVA)

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p-value
ด้านความรู้ (K)					
หลังเรียน	77.11	1	77.11	22.40	<.01*
ระหว่างกลุ่มการจัดการเรียนรู้	35.98	1	35.98	10.45	<.01*
ความคลาดเคลื่อน	196.15	57	3.44		
ด้านเจตคติ (A)					
หลังเรียน	0.10	1	0.10	1.62	0.20
ระหว่างกลุ่มการจัดการเรียนรู้	0.01	1	0.01	0.27	0.60
ความคลาดเคลื่อน	3.61	57	0.06		
ด้านทักษะการอันเดอร์บอลเดี่ยว (S1)					
หลังเรียน	0.42	1	0.42	0.46	0.49
ระหว่างกลุ่มการจัดการเรียนรู้	62.99	1	62.99	68.90	<.01*
ความคลาดเคลื่อน	52.11	57	0.91		
ด้านทักษะการอันเดอร์คู่ (S2)					
หลังเรียน	0.27	1	0.27	0.27	0.60

ระหว่างกลุ่มการจัดการเรียนรู้	55.50	1	55.50	54.11	<.01*
ความคลาดเคลื่อน	58.45	57	1.02		
ด้านทักษะการกระโดดตบลูกวอลเลย์บอล (S3)					
หลังเรียน	0.86	1	0.86	1.06	0.30
ระหว่างกลุ่มการจัดการเรียนรู้	64.43	1	64.43	79.21	<.01*
ความคลาดเคลื่อน	46.36	57	0.81		

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคเอสทีเอดี (STAD) มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวอลเลย์บอลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ในการจัดการเรียนรู้รายวิชาพลศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เป้าหมายสำคัญคือการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถตามมาตรฐานการเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ใน หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) ซึ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของกระบวนการเรียนรู้ โดยเชื่อว่าผู้เรียนทุกคนมีศักยภาพในการเรียนรู้และสามารถพัฒนาตนเองได้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้จึงควรเน้นประโยชน์สูงสุดที่จะเกิดแก่ผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาได้ตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพของแต่ละคน ทั้งยังต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล การพัฒนาทางสมอง และพัฒนาการด้านอื่นๆ อย่างรอบด้าน ดังนั้น การบูรณาการการจัดการเรียนรู้แบบ STAD เข้ากับการเรียนการสอนวิชาพลศึกษา โดยเฉพาะในกิจกรรมกีฬาวอลเลย์บอล จึงเป็นแนวทางที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ซึ่งไม่เพียงแต่ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในด้านทักษะกีฬาเท่านั้น แต่ยังมีส่วนสำคัญในการพัฒนาเยาวชนให้เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต มีสุขภาพดีทั้งกายและใจ และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณภาพตามเป้าหมายของการศึกษาแห่งชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552) ดังที่ วาสนา คุณาอภิสิทธิ์ ได้กล่าวไว้ว่า การจัดการเรียนรู้วิชาพลศึกษาที่มีประสิทธิภาพควรเริ่มต้นจากการกำหนดแนวทางของกิจกรรมให้มีรายละเอียดเพียงพอ เพื่อให้ครูสามารถจัดกิจกรรมที่เหมาะสมและตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนได้อย่างแท้จริง การเรียนรู้วิชาพลศึกษาไม่ควรมุ่งเน้นเพียงการฝึกทักษะกีฬาเท่านั้น แต่ควรจัดกิจกรรมให้มีความสมดุลและครอบคลุมประสบการณ์หลายรูปแบบ อาทิ กิจกรรมเพื่อสุขภาพ กิจกรรมนันทนาการ และกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิต เพื่อส่งเสริมความก้าวหน้าในการเรียนรู้ และพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน สาระเนื้อหาควรมีคุณค่าทางความคิดรวบยอด มีความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย ตัวชี้วัด และปรัชญาพลศึกษาในแต่ละช่วงชั้น อีกทั้งควรออกแบบเนื้อหาให้ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียน เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ในทุกด้าน ทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และจิตใจ (วาสนา คุณาอภิสิทธิ์, 2561) นอกจากนี้วรศักดิ์

เพียรชอบ ได้กล่าวถึงหลักการสอนพลศึกษาว่า การเรียนการสอนที่ดีและสมบูรณ์ ควรมุ่งพัฒนาองค์ประกอบสำคัญทั้ง 5 ด้านของผู้เรียนควบคู่กัน ได้แก่ (1) ด้านสมรรถภาพทางกาย เพื่อเสริมสร้างร่างกายที่แข็งแรงและสุขภาพที่สมบูรณ์ (2) ด้านทักษะการเคลื่อนไหว เพื่อให้นักเรียนสามารถเล่นกีฬาอย่างเหมาะสมตามอัตภาพของตนเอง (3) ด้านความรู้และความเข้าใจในกิจกรรมกีฬาและการออกกำลังกาย เพื่อให้นักเรียนสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง (4) ด้านคุณธรรม เช่น การมีวินัยและน้ำใจนักกีฬา และ (5) ด้านเจตคติที่ดีต่อกีฬาและการออกกำลังกาย ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการปลูกฝังพฤติกรรมสุขภาพระยะยาว จากแนวคิดข้างต้นจะเห็นได้ว่า การจัดการเรียนการสอนวิชาพลศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายควรเป็นไปอย่างมีระบบ โดยต้องครอบคลุมทั้งเนื้อหา วิธีการและประสบการณ์ที่หลากหลาย ซึ่งเชื่อมโยงกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและเน้นความสำคัญของผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การจัดกิจกรรมจึงไม่ใช่เพียงการสร้างความสนุกสนานเท่านั้น แต่ต้องส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีคุณค่าและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียนในระยะยาว ทั้งด้านสุขภาพ ร่างกาย จิตใจ และสังคม ตลอดจนเจตคติที่ดีในการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลในโลกยุคใหม่ (วรศักดิ์ เพียรชอบ, 2561) สอดคล้องกับงานวิจัยของสุนิษา ทองมาก ทำการศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้พลศึกษาโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาวอลเลย์บอลของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่3 ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนรู้พลศึกษาโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือมีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาวอลเลย์บอลของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 (สุนิษา ทองมาก, 2565) และยังมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของจิรวัฒน์ วงศ์ชุมภู ทำการศึกษาผลการจัดการเรียนรู้วิชาพลศึกษาโดยใช้เทคนิคการเรียนแบบร่วมมือที่มีต่อทักษะกีฬาแฮนด์บอล และการทำงานเป็นทีมของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนรู้วิชาพลศึกษาโดยใช้เทคนิคการเรียนแบบร่วมมือมีผลต่อทักษะกีฬาแฮนด์บอล และการทำงานเป็นทีมของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 4 (จิรวัฒน์ วงศ์ชุมภู, 2562) ดังกล่าวนั้นมีความสอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่า การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคเอสทีเอดี (STAD) มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวอลเลย์บอลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะในรายวิชาวอลเลย์บอล ซึ่งเป็นวิชาที่ต้องอาศัยทั้งทักษะทางกายภาพ ความเข้าใจในเทคนิคกีฬา และการทำงานร่วมกันเป็นทีม

2. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาวอลเลย์บอลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคเอสทีเอดี (STAD) ผลการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้เป็นเพราะว่า จากการประยุกต์ใช้การเรียนรู้แบบ STAD ในรายวิชาวอลเลย์บอล เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้อย่างแท้จริง โดยเน้นการทำงานร่วมกัน เป็นกลุ่มเล็ก กลุ่มละ 4–6 คน ที่มีระดับความสามารถแตกต่างกัน โดยทุกคนจะมีบทบาทในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกันภายในกลุ่ม ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนได้พัฒนาไม่เพียงแต่ความรู้ความเข้าใจในทักษะ

วอลเลย์บอลเท่านั้น หากยังพัฒนาเจตคติ การสื่อสาร การแก้ปัญหา และความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ร่วมกันอีกด้วย ดังที่ทิศนา แขมมณี กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคเอสทีเอดี (STAD) เป็นรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้น การทำงานเป็นทีมของผู้เรียน ซึ่งในแต่ละกลุ่มจะประกอบด้วยนักเรียนที่มีระดับความสามารถหลากหลาย ทำงานร่วมกันเพื่อศึกษาหาความรู้ และช่วยเหลือกันในการทำความเข้าใจเนื้อหา ทั้งนี้ ผู้เรียนจะต้องรับผิดชอบทั้งต่อการเรียนรู้ของตนเองและการเรียนรู้ของเพื่อนร่วมกลุ่ม โดยมีจุดมุ่งหมายร่วมกันคือ การยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของทั้งกลุ่ม ซึ่งผลลัพธ์ของกลุ่มจะขึ้นอยู่กับความก้าวหน้าของสมาชิกแต่ละคน (ทิศนา แขมมณี, 2562) แนวคิดของ STAD ยังได้รับการสนับสนุนจาก Slavin ซึ่งเสนอว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือสามารถลดช่องว่างของความแตกต่างระหว่างผู้เรียน โดยเฉพาะในห้องเรียนที่มีผู้เรียนที่มีพื้นฐานหลากหลาย ทั้งในด้านความสามารถ สติปัญญา หรือความพร้อมในการเรียนรู้ นักเรียนที่มีความสามารถสูงจะได้รับการส่งเสริมผ่านการอธิบาย ถาม-ตอบ และถ่ายทอดความรู้แก่เพื่อนในกลุ่ม ซึ่งเป็นกระบวนการที่ส่งเสริมการเรียนรู้ซ้ำ (Reinforcement) และการเข้าใจเนื้อหาในระดับลึก ในขณะที่นักเรียนที่มีพื้นฐานอ่อนจะได้รับการสนับสนุนจากเพื่อนๆ ผ่านการสื่อสาร การถาม-ตอบในภาษาที่เข้าใจง่าย และบรรยากาศที่เป็นมิตร ซึ่งสร้างแรงจูงใจภายในและลดความรู้สึกโดดเดี่ยวจากการเรียนรู้ ผลที่ตามมาคือการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของทั้งกลุ่ม และสามารถประยุกต์ใช้สอนกับทุกรายวิชา โดยที่จัดผู้เรียนออกเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 4-5 คนที่มีความสามารถคละกัน มีเพศและเชื้อชาติต่างกัน ทำงานร่วมกัน และอภิปรายปัญหาเป็นกลุ่มหรือใช้วิธีการใดๆ ที่พวกเขาต้องการที่จะเรียนรู้เนื้อหาเพื่อเป้าหมายกลุ่มเดียวกัน (Slavin, 1995) สอดคล้องกับงานวิจัยของอธิษฐ์ เชิญขวัญชัย และธนดล ภูสีฤทธิ์ ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคเอสทีเอดีประกอบหนังสือประยุกต์ใช้เทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม (Augmented Reality) เรื่อง การเจริญเติบโตและพัฒนาการของมนุษย์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (อธิษฐ์ เชิญขวัญชัย และธนดล ภูสีฤทธิ์, 2563) และยังมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของสุนิษา ทองมาก ทำการศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้พลศึกษาโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาวอลเลย์บอลของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า ผลรวมค่าเฉลี่ยของคะแนนการทดสอบทักษะวอลเลย์บอลของกลุ่มทดลองหลังการทดลองโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 (สุนิษา ทองมาก, 2565) ดังกล่าวนั้นมีความสอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาวอลเลย์บอลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคเอสทีเอดี (STAD) ผลการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งบ่งชี้ว่าการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคเอสทีเอดี (STAD) ทำให้นักเรียน

สามารถเข้าใจเนื้อหาและทักษะในวิชาวอลเลย์บอลได้อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในภาพรวมอย่างมีนัยสำคัญ

3. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาวอลเลย์บอลหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคเอสทีเอดี (STAD) สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการเรียนรู้แบบพลศึกษา 5 ขั้นตอน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้เป็นเพราะว่า รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ (STAD) เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนในลักษณะของการทำงานกลุ่ม โดยใช้หลักการเรียนรู้ร่วมกัน (cooperative learning) ที่ส่งเสริม ให้ผู้เรียนทุกคนมีบทบาทในกระบวนการเรียนรู้ผ่านการแลกเปลี่ยนความรู้ การช่วยเหลือกันและการเรียนรู้ จากกันและกันภายในกลุ่ม ในทางตรงกันข้าม การจัดการเรียนรู้แบบพลศึกษา 5 ขั้นตอน ซึ่งประกอบด้วยขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นอบอุ่นร่างกาย ขั้นการสอนทักษะ ขั้นฝึกปฏิบัติ และขั้นสรุป อาจยังเน้นที่บทบาทของครูในการเป็นผู้นำหรือผู้ถ่ายทอดความรู้มากกว่าการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีบทบาทอย่างเต็มที่ในการสร้างองค์ความรู้ร่วมกัน นอกจากนี้ รูปแบบดังกล่าวอาจไม่สามารถตอบสนองต่อความหลากหลายของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่ากับ STAD โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวิชาพลศึกษาซึ่งเป็นวิชาที่ต้องอาศัยการเคลื่อนไหว ความเข้าใจเชิงปฏิบัติ และทักษะการทำงานร่วมกันเป็นทีม ดังที่วรศักดิ์ เพียรชอบ กล่าวไว้ว่า รายวิชาวอลเลย์บอลเป็นกิจกรรมที่มีลักษณะของการทำงานเป็นทีมอย่างเด่นชัด ซึ่งต้องอาศัยองค์ประกอบสำคัญหลายประการ ได้แก่ การประสานงานที่มีประสิทธิภาพ ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองและของสมาชิกในทีม การวางแผนและปรับตัวให้เหมาะสมกับสถานการณ์ ตลอดจนการให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนกันระหว่างเพื่อนร่วมทีม คุณลักษณะเหล่านี้สอดคล้องอย่างยิ่งกับหลักการของการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคเอสทีเอดี (STAD) ซึ่งเน้นการเรียนรู้ร่วมกันผ่านการทำงานกลุ่ม ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนทักษะการสื่อสาร การทำงานร่วมกัน การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า และการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในบทเรียนอย่างลึกซึ้ง มีความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้ในบริบทของเกมกีฬาอย่างแท้จริง และนำไปสู่การเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญ (วรศักดิ์ เพียรชอบ, 2561) นอกจากนี้ Johnson & Johnson ยังได้ชี้ให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้แบบ STAD เอื้อต่อการเสริมสร้างความมั่นใจในตนเองและแรงจูงใจภายในของผู้เรียน เนื่องจากผู้เรียนได้รับการยอมรับจากเพื่อนร่วมกลุ่มในฐานะสมาชิกที่มีคุณค่า ได้รับโอกาสในการแสดงออกถึงความคิดเห็น ความสามารถ และบทบาทของตนเอง ซึ่งส่งผลให้เกิดความภาคภูมิใจในความก้าวหน้าทั้งของตนเองและของกลุ่มโดยรวม ความรู้สึกเหล่านี้มีผลอย่างยิ่งต่อการสร้างเจตคติในเชิงบวกต่อการเรียนรู้ โดยเฉพาะในรายวิชาพลศึกษาที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วม ความสนุกสนาน และการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงด้วยเหตุนี้ การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคเอสทีเอดี(STAD) จึงถือเป็นแนวทางที่เหมาะสมอย่างยิ่งกับการเรียนการสอนในรายวิชาพลศึกษา โดยเฉพาะในเนื้อหาที่

เน้นทักษะการปฏิบัติและการทำงานเป็นทีมอย่างกีฬาวอลเลย์บอล และมีศักยภาพสูงในการส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนได้อย่างเป็นรูปธรรมและมีนัยสำคัญทางสถิติ (Johnson & Johnson, 1987) สอดคล้องกับงานวิจัยของสุนิษา ทองมาก ทำการศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้พลศึกษาโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาวอลเลย์บอลของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังการทดลองของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 (สุนิษา ทองมาก, 2565) และยังมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ มาซูด ได้ศึกษาผลการเรียนรู้วิชา คณิตศาสตร์ โดยการเรียนแบบร่วมมือเทคนิคเอสทีเอดีของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตยอร์กยากาตาประเทศอินโดนีเซีย ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้เทคนิคเอสทีเอดี มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (Masoud, 2011) ดังกล่าวนั้นมีความสอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาวอลเลย์บอลหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคเอสทีเอดี (STAD) สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการเรียนรู้แบบพลศึกษา 5 ขั้นตอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ชี้ให้เห็นว่าเทคนิค STAD ช่วยกระตุ้นความสนใจและการมีส่วนร่วมในชั้นเรียน ส่งเสริมบรรยากาศการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันได้ดีกว่าการเรียนรู้แบบพลศึกษา 5 ขั้นตอน จึงส่งผลให้พัฒนาทักษะและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

องค์ความรู้ใหม่

การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมทักษะวอลเลย์บอลอย่างมีประสิทธิภาพ ผ่านการทำงานเป็นทีมที่เน้นการมีส่วนร่วม การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รวมถึงแรงจูงใจที่เกิดจากระบบคะแนนกลุ่ม กระบวนการนี้ไม่เพียงช่วยพัฒนานักเรียนทั้งด้านร่างกายและความรู้เท่านั้น แต่ยังเปิดโอกาสให้ครูสามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ได้หลากหลายเหมาะสมกับลักษณะของผู้เรียน ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการสอน และยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนการสอนโดยรวมอย่างเป็นรูปธรรม ผู้วิจัยจึงขอนำเสนอองค์ความรู้ใหม่ ดังภาพที่ 1

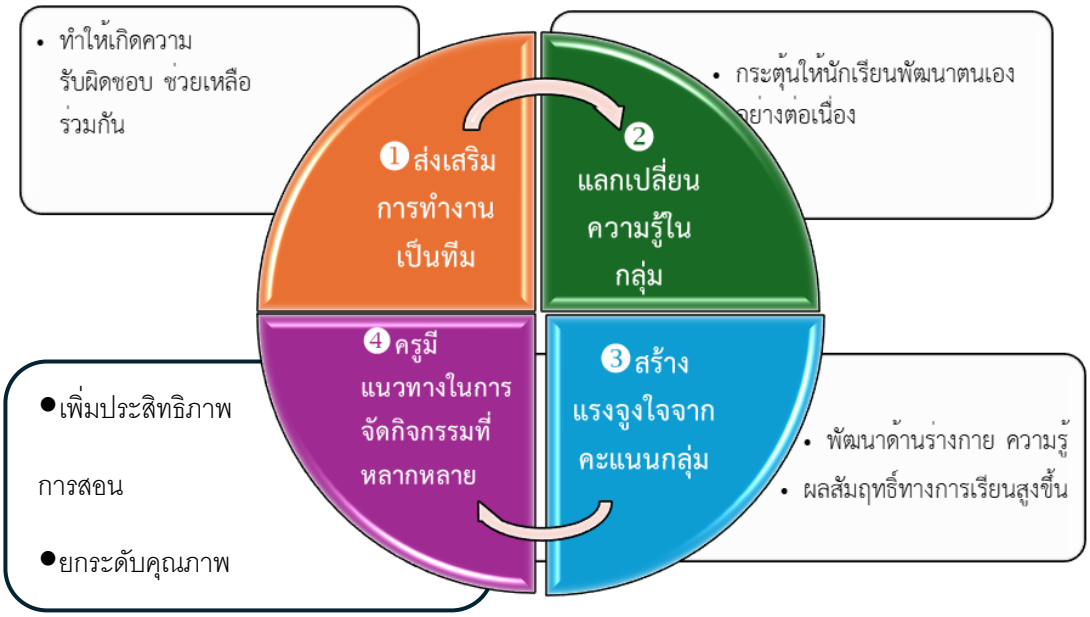

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่จากการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD

บทสรุป

การที่นักเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเอสทีดี มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มที่เรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ 5 ขั้นตอนนั้น เนื่องมาจากเอสทีดีเป็นรูปแบบที่ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม ซึ่งช่วยให้นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อกันและกันในการเรียนรู้ มีการแลกเปลี่ยนความรู้ภายในกลุ่มอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้นักเรียนมีส่วนร่วมและเกิดความกระตือรือร้นในการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น แตกต่างจากรูปแบบ 5 ขั้นตอนที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ในเชิงรายบุคคลมากกว่า อีกทั้งเอสทีดียังสร้างแรงจูงใจภายในผ่านการใช้คะแนนกลุ่มเป็นแรงผลักดัน ทำให้นักเรียนมีความตั้งใจในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ การใช้เทคนิคการจัดการเรียนรู้แบบเอสทีดี ยังถือเป็นแนวทางที่ช่วยให้ครูผู้สอนมีทางเลือกในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น สามารถปรับใช้ให้เหมาะสมกับเนื้อหาและลักษณะของผู้เรียน ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอน และยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในภาพรวม

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 สถาบันการศึกษาควรศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคเอสทีเอดี (STAD) กับกลุ่มนักเรียนที่มีระดับความสามารถทางพลศึกษาที่แตกต่างกัน เพื่อให้สามารถวิเคราะห์ผลลัพธ์เชิงเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มได้อย่างชัดเจน

1.2 ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา และหน่วยพัฒนาหลักสูตรของโรงเรียนควรเพิ่มตัวแปรด้านทักษะการทำงานเป็นทีม ความมั่นใจในตนเอง และแรงจูงใจในการเรียนรู้ เพื่อให้สามารถประเมินผลการเรียนรู้ได้อย่างครอบคลุมทั้งด้านความรู้และด้านจิตพิสัย ซึ่งจะช่วยให้ผู้สอนสามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.3 ครูผู้สอนควรใช้เทคโนโลยีประกอบการสอนวิชาวอลเลย์บอล เช่น คลิปวิดีโอ สื่อออนไลน์ หรือแอปพลิเคชัน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคเอสทีเอดี (STAD) ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป โดยงานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบว่า การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ช่วยส่งเสริมทักษะวอลเลย์บอลอย่างมีประสิทธิภาพ ผ่านการทำงานเป็นทีม การช่วยเหลือกัน และแรงจูงใจจากระบบคะแนนกลุ่ม โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนานักเรียนทั้งด้านร่างกายและความรู้ รวมทั้งเปิดโอกาสให้ครูออกแบบกิจกรรมที่หลากหลาย เหมาะสมกับผู้เรียน ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการสอน และยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนโดยรวมอย่างชัดเจน สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาการปรับใช้เทคนิค STAD ในวิชาหรือกิจกรรมกีฬาประเภทอื่นๆ เพื่อวิเคราะห์ว่าเทคนิคนี้สามารถขยายผลและนำไปประยุกต์ใช้กับกีฬา หรือวิชาทางกายภาพอื่นๆ ได้อย่างไรบ้าง รวมถึงผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์และพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนในบริบทที่หลากหลาย

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

จิรวัฒน์ วงศ์ชุมภู. (2562). ผลการจัดการเรียนรู้วิชาพลศึกษาโดยใช้เทคนิคการเรียนแบบร่วมมือที่มีต่อทักษะกีฬาแฮนด์บอล และการทำงานเป็นทีมของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 4. *วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสุขศึกษาและพลศึกษา*. คณะครุศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทิศนา แขมมณี. (2562). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ.* (พิมพ์ครั้งที่ 23). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วรศักดิ์ เพียรชอบ. (2561). *รวมบทความเกี่ยวกับปรัชญาหลักการวิธีสอน และการวัดเพื่อประเมินผลทางพลศึกษา.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วาสนา คุณาอภิสิทธิ์. (2561). *หลักสูตรและการจัดการเรียนรู้พลศึกษา (ฉบับปรับปรุง 2561).* กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.

สุนิษา ทองมาก. (2565). ผลของการจัดการเรียนรู้พลศึกษาโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาวอลเลย์บอลของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. *ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาสุขศึกษาและพลศึกษา*. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

อธิษฐ์ เชิญขวัญชัย และธนดล ภูสีฤทธิ์. (2563). การพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ประกอบหนังสือประยุกต์ใช้เทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม (Augmented Reality) เรื่องการเจริญเติบโตและพัฒนาการของมนุษย์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. *วารสารเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 3(9):* 74-85.

Johnson, D. W., & Johnson, R. T. (1987). Research shows the benefits of adult cooperation. *Educational Leadership, 45(3):* 27–30.

Johnson, R. T. & Holubec, E.J. (1994). *The Nuts and Bolts of. Cooperative Learning*. Minnesota: Interaction Book Company.

Masoud, G. L. (2011). The Effect of Cooperative Learning on Mathematics Anxiety and Help-Seeking Behavior. *Procedia-Social and Behavioral Sciences, 15(3):* 271-276.

Slavin, R. E. (1995). *Cooperative learning theory, Research and Practice.* (2nd ed.). Massachsetts: A Simom & Schuster.

ผลของโปรแกรมการยืดเหยียดกล้ามเนื้อเอสบีดีที่มีต่อความอ่อนตัวและมุมการเคลื่อนไหวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

Effects of the SBD Stretching Program on Flexibility and Range of Motion in Lower Secondary School Students

[1*]**พรจิรา ถิ่นถาน** Pornjira Tinthan
[2**]**สาธิน ประจันบาน** Sathin Prachanban
[3***]**อนันต์ มาลารัตน์** Anan Maralat
[1,2,3]คณะพลศึกษา, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
[1,2,3]Faculty of Physical Education, Srinakharinwirot University
[*]First author, e-mail: Poypon2543@gmail.com
Corresponding, author e-mail: [**]drsathin@gmail.com [***]ananma@swu.ac.th

Received June 2, 2025; **Revised** June 20, 2025; **Accepted:** November 30, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาและเปรียบเทียบผลของการฝึกโปรแกรมการยืดเหยียดกล้ามเนื้อเอสบีดี ที่มีต่อความอ่อนตัวและมุมของการเคลื่อนไหวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ก่อนการฝึกและหลังได้รับโปรแกรมการฝึก 2) ศึกษาและเปรียบเทียบผลหลังการฝึกโปรแกรมการยืดเหยียดกล้ามเนื้อเอสบีดี ระหว่างกลุ่มทดลองที่มีต่อความอ่อนตัวและมุมการเคลื่อนไหวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชายชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง โดยทำการทดสอบความอ่อนตัวด้วยวิธีนั่งงอตัว (Sit and Reach Test) โดยคัดเลือกจากนักเรียนที่มีคะแนนการทดสอบความอ่อนตัวที่ต่ำกว่า 5 เซนติเมตรลงมา แล้วแบ่งกลุ่มทดลองออกเป็น 3 กลุ่มๆ ละ 15 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ โปรแกรมการยืดเหยียดกล้ามเนื้อเอสบีดี จำนวน 8 สัปดาห์ และแบบทดสอบความอ่อนตัวและมุมการเคลื่อนไหว สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตราฐาน ความแปรปรวนทางเดียวชนิดวัดซ้ำ ความแปรปรวนสองทางชนิดวัดซ้ำ และทดสอบความแตกต่างรายคู่โดยวิธีของบอนเฟอโรนี ผลการวิจัย พบว่า 1) ความอ่อนตัวและมุมการเคลื่อนไหวของ

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น หลังการฝึกดีขึ้นกว่าก่อนการฝึก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ผลการเปรียบเทียบความอ่อนตัวและมุมการเคลื่อนไหว ระหว่างกลุ่มทดลอง พบว่า ความอ่อนตัวของกลุ่มทดลองที่ 3 ดีกว่ากลุ่มทดลองที่ 1 และ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มุมการเคลื่อนไหวข้อสะโพกของกลุ่มทดลองที่ 2 และ 3 ดีกว่ากลุ่มทดลองที่ 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนมุมการเคลื่อนไหวข้อเข่าและข้อเท้า พบว่า กลุ่มทดลองทั้งสามกลุ่มไม่แตกต่างกัน
คำสำคัญ: ความอ่อนตัว; โปรแกรมการยืดเหยียดกล้ามเนื้อ; มุมการเคลื่อนไหว

Abstract

This research article aims to: 1) study and compare the effects of the SBD Stretching program on flexibility and range of motion in lower secondary school students at the pre- and post-training stages. 2) study and compare the post-training effects of the SBD Stretching program on flexibility and range of motion between experimental groups of lower secondary school students. This research is a quasi-experimental study. The population and sample consisted of male first-year secondary school students, who were selected through purposive sampling based on their Sit and Reach Test scores. Students with scores less than 5 centimeters were chosen and divided into three experimental groups, with 15 students in each group. The research instruments included the SBD program, which was used for data collection over eight weeks, the Sit and Reach Test, and the Range of Motion Test. The statistical methods used for data analysis were the mean, standard deviation, one-way and two-way repeated measures ANOVA, and multiple pairwise comparison tests using Bonferroni's method. The findings were as follows: 1) Flexibility and range of motion of lower secondary school students significantly improved post-training, with a statistically significant level of .05. 2) Between-group comparison of flexibility and range of motion indicated that experimental group 3 was better than experimental groups 1 and 2 with a statistically significant level of .05. The left and right hip joint range of motion indicated that experimental groups 2 and 3 were better than experimental group 1, with a statistically significant level of .05. The hip joint movement angles of experimental groups 2 and 3 were significantly better than those of experimental group 1 at the .05 level. As for the knee and ankle joint movement angles, the three experimental groups were not different.

Keywords: Flexibility; Stretching Program; Range of Motion

บทนำ

ปัจจุบันการมีสมรรถภาพทางกายที่ดีถือเป็นปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของคนทุกเพศทุกวัย โดยเฉพาะในยุคที่วิถีชีวิตประจำวันมีแนวโน้มเน้นความสะดวกสบายมากขึ้น ส่งผลให้การเคลื่อนไหวร่างกายลดลง และอาจก่อให้เกิดปัญหาสุขภาพตามมา เช่น ความเมื่อยล้า ปวดกล้ามเนื้อ หรือเสี่ยงต่อการบาดเจ็บเมื่อทำกิจกรรมที่ต้องออกแรงหรือเคลื่อนไหวอย่างฉับพลัน (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2566) จากการศึกษาพบว่า องค์ประกอบหนึ่งของสมรรถภาพทางกายที่มักถูกละเลยคือ “ความอ่อนตัว” ซึ่งส่งผลต่อช่วงการเคลื่อนไหวของข้อต่อ หากขาดความอ่อนตัวจะทำให้การเคลื่อนไหวได้ไม่เต็มประสิทธิภาพและเพิ่มโอกาสการบาดเจ็บ โดยเฉพาะในวัยรุ่นซึ่งเป็นช่วงที่ร่างกายกำลังพัฒนาอย่างรวดเร็ว การปล่อยให้ขาดการฝึกฝนอย่างถูกต้องอาจส่งผลต่อพัฒนาการในระยะยาว (Faigenbaum & Myer, 2010)

องค์การวิชาชีพด้านวิทยาศาสตร์การกีฬาได้ให้ความสำคัญกับการยืดเหยียดกล้ามเนื้อ (Stretching) ในฐานะกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมความอ่อนตัวและเพิ่มช่วงการเคลื่อนไหวของข้อต่อ (Range of Motion: ROM) ซึ่งมีผลต่อการป้องกันการบาดเจ็บ การฟื้นฟูสภาพร่างกาย และการเพิ่มประสิทธิภาพในการออกกำลังกาย แนวคิดด้านความอ่อนตัวในสมรรถภาพทางกายยังจัดอยู่ในกลุ่มสมรรถภาพที่สัมพันธ์กับสุขภาพ (Health-related Physical Fitness) โดยความอ่อนตัวเป็นตัวชี้วัดหนึ่งที่ช่วยสะท้อนถึงความสามารถของกล้ามเนื้อและข้อต่อในการเคลื่อนไหวอย่างอิสระและปลอดภัย การยืดเหยียดกล้ามเนื้ออย่างเหมาะสมและสม่ำเสมอจึงถือเป็นแนวทางที่มีหลักฐานทางวิชาการสนับสนุนว่าส่งผลดีต่อสุขภาพและความสามารถในการเคลื่อนไหวของร่างกาย (American College of Sports Medicine, 2018; Harvard Health Publishing, 2023)

จากการสำรวจในกลุ่มนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า นักเรียนชายส่วนใหญ่มักมีปัญหาเรื่องความอ่อนตัว โดยเฉพาะในบริเวณหลังส่วนล่างและข้อต่อสะโพก ซึ่งส่งผลให้เคลื่อนไหวได้อย่างจำกัดในการทำกิจกรรม เช่น การวิ่ง การกระโดด หรือแม้แต่การยืดเหยียดกล้ามเนื้อพื้นฐานในการเรียนวิชาพลศึกษา สาเหตุสำคัญมาจากขาดกิจกรรมเสริมที่เน้นการยืดเหยียดกล้ามเนื้ออย่างต่อเนื่อง

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาและเปรียบเทียบประสิทธิภาพของโปรแกรมการยืดเหยียดกล้ามเนื้อเอสบีดี ซึ่งเป็นโปรแกรมการยืดเหยียดกล้ามเนื้อที่พัฒนาขึ้น 3 รูปแบบ ได้แก่ 1) โปรแกรมการยืดเหยียดกล้ามเนื้อแบบหยุดนิ่งค้างไว้ (Static Stretching) 2) โปรแกรมการยืดเหยียดกล้ามเนื้อแบบมีแรงกระชากหรือดึงกลับ (Ballistic Stretching) 3) โปรแกรมการยืดเหยียดกล้ามเนื้อแบบมีการเคลื่อนไหว (Dynamic Stretching) โดยเน้นการ

เคลื่อนไหวอย่างเหมาะสมกับนักเรียนชาย ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยมุ่งหวังให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนในด้านความอ่อนตัวและมุมการเคลื่อนไหว การศึกษาครั้งนี้คาดว่าจะสามารถให้ข้อมูลเชิงประจักษ์เกี่ยวกับผลของการใช้โปรแกรมเอสบีดี ในการพัฒนาสมรรถภาพทางกายด้านความอ่อนตัวและมุมการเคลื่อนไหว ที่จะสามารถนำผลที่ได้ไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางสำหรับครูพลศึกษา ผู้ฝึกสอนกีฬา ไปใช้ในการส่งเสริมศักยภาพของนักเรียนในด้านที่จำเป็นต่อการเคลื่อนไหวอย่างมีประสิทธิภาพในระยะยาว

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบผลของการฝึกโปรแกรมการยืดเหยียดกล้ามเนื้อเอสบีดี ที่มีต่อความอ่อนตัวและมุมของการเคลื่อนไหวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ก่อนการฝึกและหลังได้รับโปรแกรมการฝึก

2. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบผลหลังการฝึกโปรแกรมการยืดเหยียดกล้ามเนื้อเอสบีดี ระหว่างกลุ่มทดลอง ที่มีต่อความอ่อนตัวและมุมการเคลื่อนไหว ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

วิธีดำเนินการวิจัย

วิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) มีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชาย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนองครักษ์ จังหวัดนครนายก โดยผู้วิจัยได้ทำการทดสอบความอ่อนตัวด้วยวิธีนั่งงอตัว (Sit and Reach Test) โดยผู้วิจัยได้คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยคัดเลือกนักเรียนที่มีค่าความอ่อนตัวอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตราฐาน โดยใช้เกณฑ์ นักเรียนที่มีค่าการทดสอบความอ่อนตัว ปฏิบัติได้ต่ำกว่า 5 เซนติเมตรลงมา จำนวน 45 คน จากนั้นนำคะแนนของแต่ละคนมาเรียงลำดับจากมากไปน้อย จากนั้นทำการแบ่งกลุ่มออกเป็น 3 กลุ่ม โดยวิธี (Matched group) โดยให้ผู้ที่มีคะแนนเท่ากันหรือใกล้เคียงกัน แล้วแยกสามคนออกเป็นกลุ่ม ดังนี้

1.1 กลุ่มทดลองที่ 1 ได้รับโปรแกรมการยืดเหยียดกล้ามเนื้อแบบหยุดนิ่งค้างไว้ (Static Stretching) จำนวน 15 คน

1.2 กลุ่มทดลองที่ 2 ได้รับโปรแกรมการยืดเหยียดกล้ามเนื้อแบบมีแรงกระชากหรือดึงกลับ (Ballistic Stretching) จำนวน 15 คน

1.3 กลุ่มทดลองที่ 3 ได้รับโปรแกรมการยืดเหยียดกล้ามเนื้อแบบมีการเคลื่อนไหว (Dynamic Stretching) จำนวน 15 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง คือ โปรแกรมการยืดเหยียดกล้ามเนื้อ เอสบีดี ประกอบไปด้วย 1.1) โปรแกรมการยืดเหยียดกล้ามเนื้อแบบหยุดนิ่งค้างไว้ (Static Stretching) 1.2) โปรแกรมการยืดเหยียดกล้ามเนื้อแบบมีแรงกระชากหรือดึงกลับ (Ballistic Stretching) 1.3) โปรแกรมการยืดเหยียดกล้ามเนื้อแบบมีการเคลื่อนไหว (Dynamic Stretching) จำนวน 8 สัปดาห์ ฝึกสัปดาห์ละ 3 วัน 2) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ 1) แบบทดสอบความอ่อนตัวด้วยวิธีนั่งงอตัว (Sit and Reach Test) ที่ได้นำมาจากการทดสอบและสร้างเสริมสมรรถภาพทางกายด้านความอ่อนตัวของกล้ามเนื้อ (สำนักงานวิทยาศาสตร์การกีฬา กรมพลศึกษา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2562) 2) แบบทดสอบวัดมุมการเคลื่อนไหวโดยเครื่องโกนิโอมิเตอร์ (Goniometer) ซึ่งประกอบไปด้วย 2.1) แบบทดสอบวัดมุมการเคลื่อนไหวข้อเข่า 2.2) แบบทดสอบวัดมุมการเคลื่อนไหวข้อเท้า 2.3) แบบทดสอบวัดมุมการเคลื่อนไหวข้อสะโพก โดยผู้วิจัยดำเนินการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ ดังต่อไปนี้

3. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ โดยผู้วิจัยศึกษารวบรวมข้อมูลจากตำรา เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับโปรแกรมการยืดเหยียดกล้ามเนื้อ จากนั้นนำโปรแกรม การยืดเหยียดกล้ามเนื้อเอสบีดี ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อทำการหาค่าความสอดคล้อง (IOC: Index of item Objective Congruence) และนำมาวิเคราะห์ค่าความสอดคล้อง ในการวิจัยครั้งนี้เครื่องมือได้ดัชนีค่าความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 และนำโปรแกรมเอสบีดี มาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญแล้วไปทดลองใช้ (Try-Out) จำนวน 30 คน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มทดลองใช้โปรแกรม จำนวน 2 สัปดาห์ เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (a–Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.92 จากนั้นนำโปรแกรมเอสบีดี ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการทดสอบความอ่อนตัวและมุมของการเคลื่อนไหวของกลุ่มตัวอย่าง ก่อนการทดลอง และดำเนินการทดลอง โดยมีขั้นตอน ดังนี้ กลุ่มทดลองที่ 1 ทำการฝึกโปรแกรมการยืดเหยียดกล้ามเนื้อแบบหยุดนิ่งค้างไว้ (Static Stretching) กลุ่มทดลองที่ 2 ทำการฝึกโปรแกรมการยืดเหยียดกล้ามเนื้อแบบมีแรงกระชากหรือแรงดึงกลับ (Ballistic Stretching) และกลุ่มทดลองที่ 3 ทำการฝึกโปรแกรมการยืดเหยียดกล้ามเนื้อแบบมีการเคลื่อนไหว (Dynamic Stretching) ซึ่งมีเวลาการฝึกจำนวน 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน คือ วันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์ เริ่มตั้งแต่ เวลา 15.30-16.30 น. จากนั้นดำเนินการทดสอบความอ่อนตัวและมุมการเคลื่อนไหว ของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม หลังการฝึกสัปดาห์ที่ 4 และหลังการฝึกสัปดาห์ที่ 8 และนำข้อมูลที่ได้จากการทดสอบมาวิเคราะห์หาค่าทางสถิติสรุปผลและอภิปรายผล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยนี้ใช้แบบแผนหลายกลุ่มอนุกรมเวลา (Multigroup Time Series Design) โดยจำแนกกลุ่มทดลอง 3 กลุ่ม วัดก่อนการทดลอง หลังการทดลอง 4 สัปดาห์ และหลังการทดลอง 8 สัปดาห์ โดยผู้วิจัยได้จักกระทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1) วิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของคะแนนการทดสอบความอ่อนตัวและมุมการเคลื่อนไหว

2) เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยค่าคะแนนการทดสอบความอ่อนตัวและมุมการเคลื่อนไหว ภายในกลุ่มทดลองที่ 1 กลุ่มทดลองที่ 2 และกลุ่มทดลองที่ 3 ในแต่ละช่วงเวลาการฝึก ได้แก่ ก่อนการฝึก และหลังการฝึกสัปดาห์ที่ 4 และหลังการฝึกสัปดาห์ที่ 8 ตามลำดับ โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ค่าความแปรปรวนทางเดียวชนิดวัดซ้ำ (One–way analysis of variance with repeated measures) เมื่อพบความแตกต่างของค่าคะแนนการทดสอบความอ่อนตัวและมุมการเคลื่อนไหว จึงทำการเปรียบเทียบรายคู่แบบพหุคูณ (multiple comparison test) ด้วยสถิติทดสอบ Bonferroni โดยกำหนดค่าความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3) วิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทางชนิดวัดซ้ำ (Two – way analysis of variance with repeated measures) ระหว่างกลุ่มทดลองที่ 1 กลุ่มทดลองที่ 2 และกลุ่มทดลองที่ 3 ในแต่ละช่วงเวลา ได้แก่ ก่อนการฝึก หลังการฝึกสัปดาห์ที่ 4 และหลังสัปดาห์ที่ 8 เมื่อพบความแตกต่างของค่าคะแนนการทดสอบความอ่อนตัวและมุมการเคลื่อนไหว จึงทำการเปรียบเทียบรายคู่แบบพหุคูณ (multiple comparison test) ด้วยสถิติทดสอบ Bonferroni โดยกำหนดค่าความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ความอ่อนตัวและมุมการเคลื่อนไหวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น หลังการฝึกดีขึ้นกว่าก่อนการฝึก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียวชนิดวัดซ้ำ (One Way Repeated ANOVA) ของความอ่อนตัวและมุมการเคลื่อนไหวในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ภายในกลุ่มทดลองที่ 1 กลุ่มทดลองที่ 2 และกลุ่มทดลองที่ 3 (n=45)

ตัวแปรที่ศึกษา	ก่อนการฝึก		หลังการฝึกสัปดาห์ที่ 4		หลังการฝึกสัปดาห์ที่ 8		SS	df	MS	F	P-value
	$\bar{x}$	S. D	$\bar{x}$	S. D	$\bar{x}$	S. D					
1. ความอ่อนตัว											
กลุ่มทดลองที่	2.13	1.85	5.13	2.26	11.33	1.88	660.40	2	330.20	172.49	<.01*

1											
กลุ่มทดลองที่ 2	2.13	1.85	7.53	2.97	12.53	2.45	811.60	2	405.80	144.93	<.01*
กลุ่มทดลองที่ 3	2.13	1.85	8.20	2.68	14.07	2.09	1068.13	2	534.07	362.96	<.01*
2. มุมการเคลื่อนไหวข้อเข่าข้างซ้าย											
กลุ่มทดลองที่ 1	62.67	4.58	62.67	4.58	67.07	5.15	193.60	2	96.80	137.35	<.01*
กลุ่มทดลองที่ 2	62.67	4.58	62.67	4.58	67.07	5.15	193.60	2	96.80	137.35	<.01*
กลุ่มทดลองที่ 3	62.67	4.58	62.67	4.58	67.07	5.15	193.60	2	96.80	137.35	<.01*
3. มุมการเคลื่อนไหวข้อเข่าข้างขวา											
กลุ่มทดลองที่ 1	56.00	6.04	57.47	5.84	64.47	4.75	614.18	2	307.09	100.97	<.01*
กลุ่มทดลองที่ 2	56.00	6.04	57.33	5.63	64.47	4.75	621.73	2	310.87	102.48	<.01*
กลุ่มทดลองที่ 3	56.00	6.04	57.67	5.63	64.47	4.75	603.51	2	301.76	105.85	<.01*
4. มุมการเคลื่อนไหวข้อเท้าข้างซ้าย											
กลุ่มทดลองที่ 1	13.00	2.80	13.13	2.70	14.80	2.54	25.73	2	12.87	14.85	<.01*
กลุ่มทดลองที่ 2	13.00	2.80	13.53	2.56	15.53	2.72	53.51	2	26.76	26.93	<.01*
กลุ่มทดลองที่ 3	13.00	2.80	13.87	2.44	16.07	2.43	76.13	2	38.07	27.66	<.01*
5. มุมการเคลื่อนไหวข้อเท้าข้างขวา											
กลุ่มทดลองที่ 1	13.00	2.80	13.13	2.70	14.80	2.54	30.18	2	15.09	18.79	<.01*
กลุ่มทดลองที่	13.00	2.80	13.53	2.56	15.53	2.72	53.51	2	26.76	29.78	<.01*

2											
กลุ่มทดลองที่ 3	13.00	2.80	13.87	2.44	16.07	2.43	74.98	2	37.49	38.85	<.01*
6. มุมการเคลื่อนไหวข้อสะโพกข้างซ้าย											
กลุ่มทดลองที่ 1	98.00	5.28	101.33	4.00	107.33	3.20	671.11	2	335.56	20.33	<.01*
กลุ่มทดลองที่ 2	97.33	6.23	101.67	5.56	113.00	3.16	1963.33	2	981.67	48.22	<.01*
กลุ่มทดลองที่ 3	97.33	6.23	103.00	3.68	113.67	2.97	2063.33	2	1031.6	66.15	<.01*
7.มุมการเคลื่อนไหวข้อสะโพกข้างขวา											
กลุ่มทดลองที่ 1	101.00	5.07	102.67	3.72	107.33	3.20	323.33	2	161.67	13.86	<.01*
กลุ่มทดลองที่ 2	103.00	2.54	104.33	2.58	113.00	3.16	1081.11	2	540.56	60.01	<.01*
กลุ่มทดลองที่ 3	103.00	2.54	104.67	2.89	114.33	4.58	1123.33	2	561.67	81.34	<.01*

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

จากตารางที่ 1 พบว่า ความอ่อนตัวและมุมการเคลื่อนไหว ประกอบไปด้วย มุมการเคลื่อนไหวข้อเข่า มุมการเคลื่อนไหวข้อเท้า และมุมการเคลื่อนไหวข้อสะโพกทั้งสองข้าง ของกลุ่มทดลองทั้งสามกลุ่ม หลังการฝึกสัปดาห์ที่ 8 ดีขึ้นกว่าก่อนการฝึก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ผลการทดสอบความอ่อนตัวและมุมการเคลื่อนไหว ระหว่างกลุ่มทดลอง พบว่า ความอ่อนตัวของกลุ่มทดลองที่ 3 ดีกว่ากลุ่มทดลองที่ 1 และ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มุมการเคลื่อนไหวข้อสะโพกของกลุ่มทดลองที่ 2 และ 3 ดีกว่ากลุ่มทดลองที่ 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนมุมการเคลื่อนไหวข้อเข่าและข้อเท้า พบว่า กลุ่มทดลองทั้งสามกลุ่มไม่แตกต่างกัน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนสองทางแบบวัดซ้ำ (Two Way Repeated ANOVA) ของความอ่อนตัวและมุมการเคลื่อนไหว ระหว่างกลุ่มทดลองที่ 1 กลุ่มทดลองที่ 2 และกลุ่มทดลองที่ 3 (n=45)

ตัวแปรที่ศึกษา	ผลการเปรียบเทียบระหว่างกลุ่ม				
	SS	df	MS	F	P-value
1. ความอ่อนตัว	48.62	4	12.16	5.89	.03*
2. มุมการเคลื่อนไหวข้อเข่าข้างซ้าย	.00	4	.00	.00	1.00
3. มุมการเคลื่อนไหวข้อเข่าข้างขวา	.56	4	.14	.05	1.00
4. มุมการเคลื่อนไหวข้อเท้าข้างซ้าย	6.12	4	1.53	1.72	.15
5. มุมการเคลื่อนไหวข้อเท้าข้างขวา	6.12	4	1.53	1.72	.15
6. มุมการเคลื่อนไหวข้อสะโพกข้างซ้าย	247.41	4	61.85	3.53	<.01*
7. มุมการเคลื่อนไหวข้อสะโพกข้างขวา	161.85	4	40.46	4.40	<.01*

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

จากตารางที่ 2 พบว่า จากการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทางชนิดวัดซ้ำของความอ่อนตัว ปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มทดลองและระยะเวลาการฝึก ระหว่างกลุ่มทดลองที่ 1 กลุ่มทดลองที่ 2 และกลุ่มทดลองที่ 3 พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อทำการเปรียบเทียบรายคู่ หลังการฝึกสัปดาห์ที่ 4 และหลังการฝึกสัปดาห์ที่ 8 พบว่า กลุ่มทดลองที่ 3 ดีกว่ากลุ่มทดลองที่ 1 และกลุ่มทดลองที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังภาพที่1

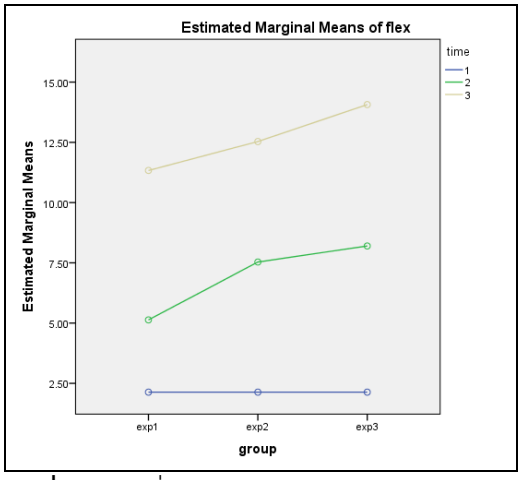

ภาพที่ 1 ค่าเฉลี่ยคะแนนการทดสอบความอ่อนตัว

จากตาราง 2 พบว่า จากการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทางชนิดวัดซ้ำของมุมการเคลื่อนไหวข้อเข่าข้างซ้ายและขวา ปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มทดลองและระยะเวลาการฝึก ระหว่างกลุ่มทดลองที่ 1 กลุ่มทดลองที่ 2 และกลุ่มทดลองที่ 3 พบว่า ไม่แตกต่างกันในทุกช่วงเวลา ดังภาพที่2

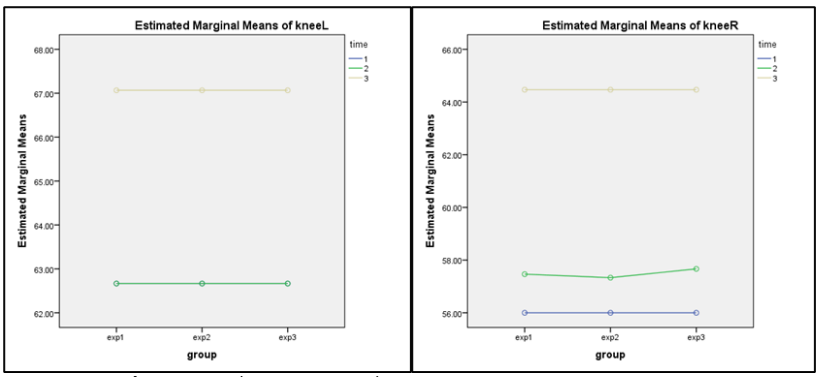

ภาพที่ 2 ค่าเฉลี่ยมุมการเคลื่อนไหวข้อเข่าข้างซ้ายและข้างขวา

จากตาราง 2 พบว่า จากการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทางชนิดวัดซ้ำของมุมการเคลื่อนไหวข้อเท้าข้างซ้ายและขวา ปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มทดลองและระยะเวลาการฝึก ระหว่างกลุ่มทดลองที่ 1 กลุ่มทดลองที่ 2 และกลุ่มทดลองที่ 3 พบว่า ไม่แตกต่างกันทุกช่วงเวลา ดังภาพที่3

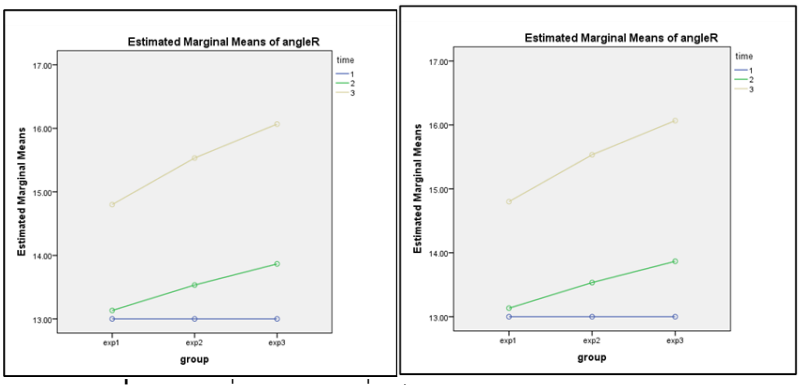

ภาพที่ 3 ค่าเฉลี่ยมุมการเคลื่อนไหวข้อเท้าข้างซ้ายและข้างขวา

จากตาราง 2 พบว่า จากการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทางชนิดวัดซ้ำของมุมการเคลื่อนไหวข้อสะโพกข้างซ้ายและขวา ปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มทดลองและระยะเวลาการฝึก ระหว่างกลุ่มทดลองที่ 1 กลุ่มทดลองที่ 2 และกลุ่มทดลองที่ 3 พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อทำการเปรียบเทียบรายคู่ หลังการฝึกสัปดาห์ที่ 4 พบว่า ไม่แตกต่างกัน และหลังการฝึกสัปดาห์ที่ 8 พบว่า กลุ่มทดลองที่ 2 และกลุ่มทดลองที่ 3 ดีกว่ากลุ่มทดลองที่ 1 และกลุ่มทดลองที่ 2 และกลุ่มทดลองที่ 3 ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังภาพที่4

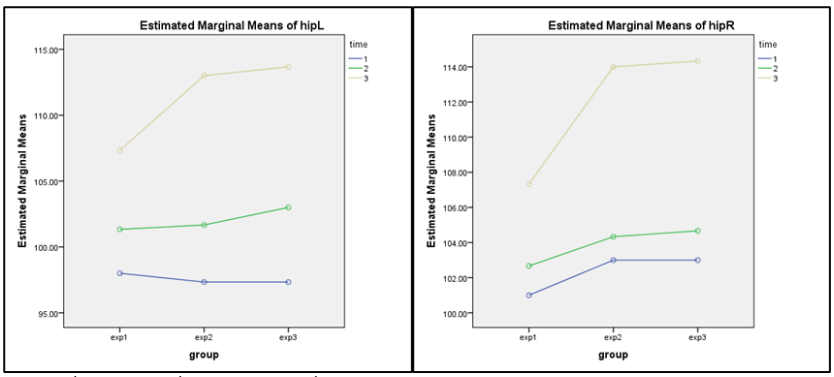

ภาพที่ 4 ค่าเฉลี่ยมุมการเคลื่อนไหวข้อสะโพกข้างซ้ายและข้างขวา

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ความอ่อนตัวและมุมการเคลื่อนไหวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น หลังการฝึกดีขึ้นกว่าก่อนการฝึก ทั้งนี้เพราะนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นได้รับการฝึกโปรแกรมเอสบีดี ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นจากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการยืดเหยียดกล้ามเนื้อและมุมการเคลื่อนไหว การพัฒนาความอ่อนตัวและมุมการเคลื่อนไหวของร่างกายเป็นองค์ประกอบสำคัญของสมรรถภาพทางกายที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในความอ่อนตัว การเคลื่อนไหว และการป้องกันการบาดเจ็บ การยืดเหยียดกล้ามเนื้อจึงได้รับความสนใจอย่างมากในวงการวิชาการ โดยเฉพาะการพัฒนาโปรแกรมการฝึกที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย อีกทั้งงานวิจัยของภาพพิมพ์ วังบุญคง และชัชวาลย์ วิชัยสุชาติ ได้วิจัยเรื่องการยืดเหยียดกล้ามเนื้อเพื่อพัฒนาความอ่อนตัวของนักศึกษาสาขาวิชาการประถมศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ พบว่า หลังจากการฝึก 8 สัปดาห์ ค่าความอ่อนตัวของนักศึกษามีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เช่นกัน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพของโปรแกรมการฝึกที่เน้นการยืดเหยียดในการพัฒนาความอ่อนตัว (ภาพพิมพ์ วังบุญคง และชัชวาลย์ วิชัยสุชาติ, 2567) นอกจากนี้วิจัยของสุภารัตน์ สุขโท ยังได้วิจัยเรื่องการเปรียบเทียบผลของการอบอุ่นร่างกายแบบเคลื่อนไหวเพียงอย่างเดียว และแบบร่วมกับการยืดกล้ามเนื้อแบบค้างไว้ พบว่า องศาการเคลื่อนไหวของข้อสะโพก ข้อเข่าและข้อเท้าเพิ่มขึ้น รวมถึงความแข็งแรงของกล้ามเนื้อขาก็เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งตอกย้ำแนวคิดว่าการเตรียมร่างกายผ่านโปรแกรมการยืดเหยียดกล้ามเนื้อที่เหมาะสมมีผลต่อสมรรถภาพร่างกายโดยตรง (สุภารัตน์ สุขโท, 2565) จากงานวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การฝึกยืดเหยียดกล้ามเนื้ออย่างเป็นระบบสามารถพัฒนาทั้งความอ่อนตัวและมุมการเคลื่อนไหวของร่างกายได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะเมื่อออกแบบโปรแกรมให้เหมาะสมกับช่วงวัยและลักษณะของกลุ่มเป้าหมาย การฝึกอย่างต่อเนื่อง เช่น โปรแกรม SBD จึงมีส่วนช่วยอย่างสำคัญในการเสริมสร้าง

สมรรถภาพทางกายพื้นฐาน ทั้งด้านความอ่อนตัวและมุมการเคลื่อนไหว ทั้งนี้ยังเป็นแนวทางที่สามารถประยุกต์ใช้ในกิจกรรมพลศึกษาและการฝึกกีฬาในสถานศึกษาทั่วไปได้อย่างมีประสิทธิผล

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า 1) ค่าเฉลี่ยความอ่อนตัว หลังการฝึกสัปดาห์ที่ 4 และหลังสัปดาห์ที่ 8 ระหว่างกลุ่มทดลอง พบว่า กลุ่มทดลองที่ 3 ดีกว่ากลุ่มทดลองที่ 1 และกลุ่มทดลองที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ค่าเฉลี่ยมุมการเคลื่อนไหวข้อเข่าข้างซ้ายและข้างขวา ระหว่างกลุ่มทดลอง พบว่า ทั้ง 3 กลุ่ม ไม่แตกต่างกันทุกช่วงเวลา 3) ค่าเฉลี่ยมุมการเคลื่อนไหวข้อเท้าข้างซ้ายและข้างขวา ระหว่างกลุ่มทดลอง พบว่า ทั้ง 3 กลุ่ม ไม่แตกต่างกันทุกช่วงเวลา 4) มุมการเคลื่อนไหวข้อสะโพกข้างซ้ายและข้างขวา หลังการฝึกสัปดาห์ที่ 8 ระหว่างกลุ่มทดลอง พบว่า กลุ่มทดลองที่ 2 และกลุ่มทดลองที่ 3 ดีกว่ากลุ่มทดลองที่ 1 และกลุ่มทดลองที่ 2 และกลุ่มทดลองที่ 3 ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เพราะ เป็นผลมาจากที่ว่า กลุ่มทดลองที่ 1 ได้รับโปรแกรมการยืดเหยียดกล้ามเนื้อแบบหยุดนิ่งค้างไว้ (Static Stretching) กลุ่มทดลองที่ 2 ได้รับโปรแกรมการยืดเหยียดกล้ามเนื้อแบบมีแรงกระชากหรือแรงดึงกลับ (Ballistic Stretching) กลุ่มทดลองที่ 3 ได้รับโปรแกรมการยืดเหยียดกล้ามเนื้อแบบมีการเคลื่อนไหว (Dynamic Stretching) ซึ่งได้การฝึกจำนวน 8 สัปดาห์ๆ ละ 3 วัน ซึ่งโปรแกรมทั้ง 3 รูปแบบนี้ เป็นโปรแกรมที่สามารถพัฒนาความอ่อนตัวและมุมการเคลื่อนไหวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นได้จึงมีความสอดคล้องกับวิจัยของ Cai et al. ได้วิจัยเรื่องผลของการยืดกล้ามเนื้อแบบมีการเคลื่อนไหวและแบบหยุดนิ่งค้างไว้ต่อความอ่อนตัว และความแข็งแรงของกล้ามเนื้อแฮมสตริง พบว่า การยืดแบบมีการเคลื่อนไหวให้ผลที่ดีกว่าในการเพิ่มความอ่อนตัวในระยะสั้นและกลาง และยังช่วยลดความตึงของกล้ามเนื้อ (Cai et al., 2023) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Gesel et al. ได้วิจัยเรื่องผลของการยืดเหยียดแบบหยุดนิ่งค้างไว้และการยืดเหยียดแบบกระชากแล้วดึงกลับ พบว่าการยืดเหยียดแบบกระชากแล้วดึงกลับ ช่วยเพิ่มความแข็งแรงของกล้ามเนื้อและผลการกระโดดในแนวตั้งได้ดีกว่าแบบหยุดนิ่งค้างไว้ (Gesel et al., 2022) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Menek & Yılmaz ได้วิจัยเรื่องการยืดเหยียดแบบต่างๆ และการนวดแบบกระแทก พบว่าการยืดเหยียดแบบมีการเคลื่อนไหวและการนวดให้ผลดีกว่าการยืดเหยียดแบบหยุดนิ่งในแง่ของสมรรถภาพทางกายและความสมดุล (Menek & Yılmaz, 2021) จากงานวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การเลือกใช้รูปแบบการยืดเหยียดกล้ามเนื้อที่เหมาะสมมีผลต่อประสิทธิภาพในการพัฒนาความอ่อนตัวและมุมการเคลื่อนไหวของร่างกาย โดยเฉพาะการยืดเหยียดแบบมีการเคลื่อนไหว (Dynamic Stretching) และแบบมีแรงกระชากหรือแรงดึงกลับ (Ballistic Stretching) ที่สามารถช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางด้านความอ่อนตัวและมุมการเคลื่อนไหวได้มากกว่าการยืดเหยียดแบบหยุดนิ่งค้างไว้ (Static Stretching) ส่งผลให้ผู้ฝึกสามารถเคลื่อนไหวได้คล่องตัวมากขึ้น พร้อมทั้งลดความตึงของกล้ามเนื้อ และช่วยเตรียมร่างกายให้พร้อมสำหรับกิจกรรมทางกายหรือกีฬาได้ดียิ่งขึ้น

จากการรวบรวมงานวิจัยเหล่านี้สามารถสรุปได้ว่า รูปแบบของโปรแกรมการยืดกล้ามเนื้อมีผลต่อผลลัพธ์ทางกายภาพที่แตกต่างกันโดย โปรแกรมการยืดแบบมีการเคลื่อนไหวมักให้ผลดีต่อความอ่อนตัวและสมรรถภาพในการเคลื่อนไหวในกิจกรรมกีฬา ขณะที่ โปรแกรมการยืดแบบหยุดนิ่งค้างไว้เหมาะสำหรับการเพิ่มความอ่อนตัวในระยะยาว และการฟื้นฟูกล้ามเนื้อ การเลือกใช้วิธีการที่เหมาะสมจึงควรพิจารณาจากวัตถุประสงค์และกลุ่มผู้ใช้เป็นหลัก

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยขอเสนอองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย ดังภาพที่ 5

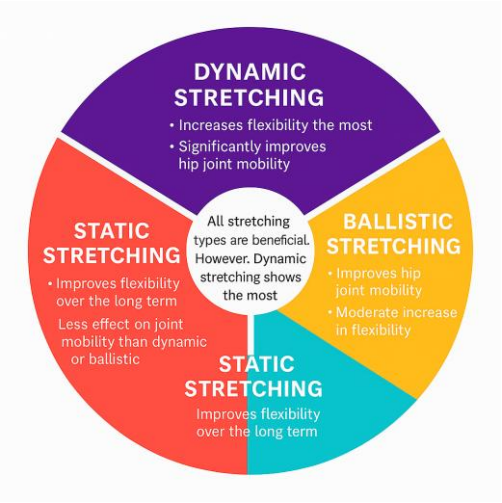

ภาพที่ 5 Effects of Stretching Types on Flexibility and range of motion

จากภาพอธิบายได้ว่า โปรแกรมเอสบีดี ซึ่งเป็นโปรแกรมการยืดเหยียดกล้ามเนื้อ 3 รูปแบบ ได้แก่ 1) โปรแกรมการยืดเหยียดกล้ามเนื้อแบบหยุดนิ่งค้างไว้ (Static Stretching) 2) โปรแกรมการยืดเหยียดกล้ามเนื้อแบบมีแรงกระชากหรือดึงกลับ (Ballistic Stretching) 3) โปรแกรมการยืดเหยียดกล้ามเนื้อแบบมีการเคลื่อนไหว (Dynamic Stretching) มีผลต่อความอ่อนตัวและมุมการเคลื่อนไหวในแต่ละช่วงเวลาการฝึกที่แตกต่างกัน ซึ่งโปรแกรมการยืดเหยียดกล้ามเนื้อแบบมีการเคลื่อนไหว (Dynamic Stretching) เป็นรูปแบบที่ให้ผลดีที่สุดในด้านการเพิ่มความอ่อนตัวและการเคลื่อนไหวของข้อสะโพก และโปรแกรมการยืดเหยียดกล้ามเนื้อแบบมีแรงกระชากแล้วดึงกับ (Ballistic Stretching) ช่วยพัฒนาการเคลื่อนไหวของข้อสะโพก และเพิ่มความอ่อนตัวได้ในระดับปานกลางและโปรแกรมการยืดเหยียดกล้ามเนื้อแบบหยุดนิ่งค้างไว้ (Static Stretching) มีประสิทธิภาพในการเพิ่มความอ่อนตัวในระยะยาว แต่ส่งผลต่อมุมการเคลื่อนไหวน้อยกว่าอีกสองรูปแบบ สรุปได้ว่า การเลือกใช้โปรแกรมการยืดเหยียดกล้ามเนื้อควรขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการฝึก โดยโปรแกรม Dynamic Stretching เหมาะสำหรับการพัฒนาความอ่อนตัวและมุมการเคลื่อนไหวของข้อต่อได้ดี

ที่สุดในระยะสั้นถึงปานกลาง ขณะที่โปรแกรม Static Stretching เหมาะกับการรักษาความอ่อนตัวในระยะยาว

บทสรุป

การฝึกโปรแกรมเอสบีดี สามารถพัฒนาความอ่อนตัวและมุมการเคลื่อนไหวให้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะกลุ่มที่ได้รับโปรแกรม (Dynamic Stretching) มีความอ่อนตัวดีที่สุด หลังการฝึกสัปดาห์ที่ 4 และสัปดาห์ที่ 8 เมื่อเทียบกับกลุ่มที่ได้รับโปรแกรม (Ballistic Stretching), (Static Stretching) ส่วนมุมการเคลื่อนไหวข้อสะโพก กลุ่มที่ได้รับโปรแกรม (Dynamic Stretching), (Ballistic Stretching) มีมุมการเคลื่อนไหวข้อสะโพกได้ดีกว่า เมื่อเทียบกับกลุ่มที่ได้รับโปรแกรม (Static Stretching) ในหลังการฝึกสัปดาห์ที่ 8 และมุมการเคลื่อนไหวข้อเข่าและมุมการเคลื่อนไหวข้อเท้า พบว่า การฝึกทั้ง 3 รูปแบบ สามารถพัฒนาได้ดีขึ้นกว่าก่อนการฝึกในหลังการฝึกสัปดาห์ที่ 8 แต่เมื่อนำมาเปรียบเทียบกันแล้ว ไม่ส่งผลแตกต่างกันในทุกช่วงเวลาของการฝึก

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 เสนอให้หน่วยงานด้านการศึกษา เช่น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) พิจารณานำโปรแกรมเอสบีดี เข้าเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอน เพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพทางกายพื้นฐานของนักเรียน

1.2 ในกรณีที่มีเวลาฝึกจำกัด ส่งเสริมให้ใช้โปรแกรมการยืดเหยียดกล้ามเนื้อแบบมีการเคลื่อนไหว (Dynamic Stretching) ซึ่งมีประสิทธิภาพสูงในการเพิ่มความอ่อนตัวในช่วงเวลาอันสั้น

1.3 สถานศึกษาควรกำหนดให้มีการใช้โปรแกรมเอสบีดี ในการเตรียมร่างกายของนักกีฬาระดับโรงเรียน เนื่องจากโปรแกรมมีลักษณะเฉพาะที่ตอบโจทย์ทั้งการป้องกันการบาดเจ็บ และการเพิ่มประสิทธิภาพในการเคลื่อนไหว

1.4 จัดอบรมครูพลศึกษาและผู้ฝึกสอนเกี่ยวกับการใช้โปรแกรมเอสบีดี เพื่อพัฒนาหลักสูตรอบรมและคู่มือการใช้โปรแกรมให้กับครูและผู้ฝึกสอนกีฬา เพื่อให้สามารถประยุกต์ใช้ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมตามช่วงวัยและศักยภาพของนักเรียน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ค้นพบองค์ความรู้ที่สำคัญเกี่ยวกับประสิทธิภาพของโปรแกรม SBD ในการพัฒนาความอ่อนตัวและมุมการเคลื่อนไหวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่า

โปรแกรมการยืดเหยียดกล้ามเนื้อ ที่ออกแบบอย่างเป็นระบบสามารถส่งผลดีต่อสมรรถภาพทางกายได้อย่างมีนัยสำคัญ ผลลัพธ์เหล่านี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในกิจกรรมพลศึกษา การฝึกพื้นฐานกีฬา หรือการส่งเสริมสุขภาพในกลุ่มเยาวชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไป ควรให้ความสำคัญกับเรื่องต่อไปนี้

2.1 ศึกษาประสิทธิภาพของโปรแกรม SBD ในกลุ่มวัยอื่น เช่น นักเรียนระดับประถมศึกษา หรือระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อเปรียบเทียบการตอบสนองต่อการฝึกในช่วงวัยที่แตกต่างกัน

2.2 ศึกษาผลของโปรแกรม SBD ในระยะเวลาการฝึกที่นานกว่า 8 สัปดาห์ เช่น 12 หรือ 16 สัปดาห์ เพื่อดูแนวโน้มการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และความคงทนของผลลัพธ์ในระยะยาว

2.3 ศึกษาเปรียบเทียบผลของโปรแกรม SBD ระหว่างเพศชายและเพศหญิง เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างทางชีวภาพในการตอบสนองต่อการฝึก

2.4 ศึกษาเปรียบเทียบโปรแกรม SBD กับโปรแกรมฝึกประเภทอื่น เช่น โยคะ การฝึกฟื้นฟูร่างกาย หรือ Functional Training เพื่อเปรียบเทียบข้อดีและข้อจำกัดของแต่ละวิธี

2.5 เพิ่มตัวแปรในการวัดผล เช่น ความสามารถทางกีฬาที่เฉพาะเจาะจง ความพึงพอใจและความเข้าใจของผู้เข้าร่วมการฝึก รวมถึงอัตราการบาดเจ็บก่อนและหลังการฝึก เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกมากขึ้นและสนับสนุนการออกแบบโปรแกรมที่ครอบคลุมทุกมิติของการพัฒนา

เอกสารอ้างอิง

ภาพพิมพ์ วังบุญคง และชัชวาลย์ วิชัยสุชาติ. (2567). การประยุกต์ใช้การยืดเหยียดกล้ามเนื้อเพื่อพัฒนาความอ่อนตัวของนักศึกษาสาขาวิชาการประถมศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ. *Journal of RoiKaensarnAcademi*, *9(2):* 345–357.

สุภารัตน์ สุขโท. (2565). ผลการอบอุ่นร่างกายแบบเคลื่อนไหวอย่างเดียวและแบบร่วมกับการยืดกล้ามเนื้อแบบค้างไว้ต่อองศาการเคลื่อนไหว ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อและความเร็ว. *วารสารวิทยาศาสตร์การกีฬาและเทคโนโลยี, 47(2):* 111-122.

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2566). *รายงานสุขภาพคนไทย ปี 2566*. https://www.thaihealth.or.th/e-book/รายงานสุขภาพคนไทย-ปี-2566

สำนักงานวิทยาศาสตร์การกีฬา กรมพลศึกษา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2562). *แบบทดสอบและเกณฑ์มาตรฐานสมรรถภาพทางกายของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา*. https://www.dpe.go.th/sports-science

American College of Sports Medicine. (2018). ACSM’*s guidelines for exercise testing and prescription.* (10th ed.). Philadelphia, PA: Wolters Kluwer.

Cai, P., et al. (2023). Dynamic and static stretching on hamstring flexibility and stiffness: A systematic review and meta-analysis. *Heliyon, 9(8):* 178-211.

Faigenbaum, A. D., & Myer, G. D. (2010). Resistance training among young athletes:Safety, efficacy, and injury prevention effects. *British Journal of Sports Medicine, 44(2):* 56–63.

Harvard Health Publishing. (2023). *The importance of stretching.* Harvard Medical School. https://www.health.harvard.edu/staying-healthy/the-importance-of-stretching

Gesel, F., et al. (2022). Acute effects of static and ballistic stretching on muscle-tendon unit stiffness, work absorption, strength, power, and vertical jump performance. *Journal of Strength and Conditioning Research, 36(8):* 2147–2155.

Menek, H., & Yılmaz, A. (2021). The effects of different stretching types and percussion massage on flexibility and performance in athletes. *Journal of Sports Science and Medicine, 20(3):* 123–130.

สมรรถนะของผู้บริหารการศึกษาในการขับเคลื่อนนโยบาย เรียนดี มีความสุข สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2

Competencies of Educational Administrators in Driving the Policy of Good Learning with Happiness in Pattani Primary Educational Service Area Office 2

[1*]**พุทธวรรณ สายศรีโกศล** Phutawan Srisaikosol
[2**]**ซูฮัยรี บืองาฉา** Suhairee Beungacha
[1,2]คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
[1,2]Faculty of Education, Yala Rajabhat University
[*]First author, e-mail: Phutawan6958@gmail.com
[**]Corresponding author, e-mail: Suhairee.b@yru.ac.th

Received June 14, 2025; **Revised** June 25, 2025; **Accepted:** November 30, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารการศึกษาในการขับเคลื่อนนโยบาย เรียนดี มีความสุข สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2 2) เปรียบเทียบสมรรถนะของผู้บริหารการศึกษาในการขับเคลื่อนนโยบาย เรียนดี มีความสุข สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2 จำแนกตามเพศ ตำแหน่ง ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากร ได้แก่ บุคลากรในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2 จำนวน 167 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ บุคลากรทางการศึกษา จำนวน 117 คน คำนวณจากการใช้สูตรของเครจซี่และมอร์แกน เครื่องมือในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบค่าที ค่าเอฟ และทดสอบความแตกต่างด้วยวิธีเชฟเฟ่ ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับสมรรถนะของผู้บริหารการศึกษาในการขับเคลื่อนนโยบาย เรียนดี มีความสุข สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ด้านการบริหารการศึกษา ด้านการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา

และด้านความเป็นผู้นำทางวิชาการ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 2) การเปรียบเทียบสมรรถนะผู้บริหารการศึกษาในการขับเคลื่อนนโยบาย เรียนดี มีความสุข สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2 จำแนกตามเพศ ตำแหน่ง ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน พบว่า ระดับการศึกษา และตำแหน่ง ภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ส่วนเพศและประสบการณ์ทำงาน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: นโยบาย; ผู้บริหารการศึกษา; สมรรถนะ; สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

Abstract

This research article aims to 1) study competencies of educational administrators in driving the policy of good learning with happiness in Pattani Primary Educational Service Area Office 2, 2) compare competencies of educational administrators in driving the policy of good learning with happiness in Pattani Primary Educational Service Area Office 2, classified by gender, position, education level, and work experience. This research is quantitative research. The population is 167 personnel under the Pattani Primary Educational Service Area Office 2. The sample consists of 117 educational personnel, calculated using the Krejci and Morgan formula. The research instrument was a questionnaire. The statistical methods used included frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, F-test, and Scheffe's method for multiple comparison. The results of this study found that 1) competencies of educational administrators in driving the policy of good learning with happiness in Pattani Primary Educational Service Area Office 2, overall, was high. Considering each aspect, the highest mean score was found in ethics, morality, and professional code of conduct, followed by educational administration, promotion of educational quality, and the lowest was academic leadership, 2) the comparison of competencies of educational administrators in driving the policy of good learning with happiness in Pattani Primary Educational Service Area Office 2, classified by gender, position, education level, and work experience revealed that education level and position showed no significant differences overall, while gender and work experience showed statistically significant differences at the 0.05 level.

Keywords: Policy; Educational Administrators; Competencies; Educational Service Area Office

บทนำ

นโยบายการจัดการศึกษาของประเทศไทยในปัจจุบันได้รับการขับเคลื่อนตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) ซึ่งมีแผนแม่บทและแผนปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา เป็นแนวทางหลัก รวมถึงแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2679 เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) โดยเฉพาะเป้าหมายสำคัญในหมุดหมายที่ 12 ไทยมีกำลังคนสมรรถนะสูง มุ่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตอบโจทย์การพัฒนาแห่งอนาคต ที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดจุดเน้นนโยบายในปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ภายใต้นโยบาย “เรียนดี มีความสุข” ซึ่งมุ่งเน้นการลดภาระครู นักเรียน และผู้ปกครอง โดยให้ทุกภาคส่วนในระบบการศึกษาเริ่มต้นจาก “ความสุข” เมื่อผู้เรียน และผู้สอนมีความสุขย่อมนำไปสู่ผลลัพธ์ทางการศึกษาที่ดีขึ้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2566) นโยบายนี้สอดคล้องกับกรอบทิศทางของแผนการศึกษาแห่งชาติที่เชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ประเทศไทย 4.0 การศึกษาถือเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และผู้บริหารการศึกษาคือกลไกหลักในการยกระดับคุณภาพการศึกษา จึงต้องมีสมรรถนะในการคิด วิเคราะห์ วางนโยบาย กำหนดยุทธศาสตร์ สามารถบริหารการศึกษาในบริบทที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะในระดับการศึกษาภาคบังคับที่ถือเป็นฐานสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผู้บริหารการศึกษาที่มีสมรรถนะโดดเด่น ทั้งด้านความรู้ ทักษะ ทัศนคติ และพฤติกรรม ย่อมขับเคลื่อนองค์กรสู่ความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สำนักงานคุรุสภา ในฐานะองค์กรวิชาชีพทางการศึกษาได้ตระหนักถึงความสำคัญของวิชาชีพทางการศึกษาซึ่งเป็นวิชาชีพชั้นสูงวิชาชีพหนึ่งของผู้บริหารการศึกษา และบุคลากรทางการศึกษาจะต้องเป็นมืออาชีพจึงจะทำให้การศึกษาบรรลุความสำเร็จมีประสิทธิภาพ สามารถพัฒนาคุณภาพนักเรียนให้บรรลุเป้าหมาย เพราะผู้บริหารการศึกษาเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและตัดสินใจในระดับสถานศึกษาภายใต้เงื่อนไขของทรัพยากร คน เงิน วัสดุและการจัดการที่มีอยู่อย่างจำกัดของการบริหารงานในทุกฝ่าย (สำนักงานคุรุสภา, 2556) ก็เพื่อส่งผลทางตรงและทางอ้อมต่อคุณภาพนักเรียน พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 กำหนดให้คุรุสภามีอำนาจหน้าที่ กำหนดกฎเกณฑ์ให้เป็นไปตามมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณ ควบคุมความประพฤติการดำเนินงานของข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา จัดให้มีการประเมินระดับคุณภาพอย่างต่อเนื่อง เพื่อดำรงไว้ซึ่งความรู้ ความสามารถ ความชำนาญในการประกอบวิชาชีพ ผู้บริหารการศึกษาเมื่อได้รับการประกอบวิชาชีพแล้ว ต้องปฏิบัติงานให้มีคุณภาพตามมาตรฐานวิชาชีพที่คุรุสภากำหนด (อิระชา นกขุนทอง และปฤษณา ชนะวรรษ, 2562) ในราชกิจจานุเบกษาได้กำหนดสมรรถนะของผู้บริหารการศึกษาไว้ 6 ด้าน คือ 1.การพัฒนาวิชาชีพ 2.ความเป็นผู้นำทางวิชาการ 3.การบริหารการศึกษา 4.การส่งเสริมคุณภาพการศึกษา 5.การประกันคุณภาพการศึกษา และ 6.คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณ (สำนักงานคุรุสภา, 2556) สมรรถนะเหล่านี้ถูกใช้เป็น

กรอบแนวทางในการพัฒนาและประเมินผู้บริหารการศึกษาเพื่อให้สามารถขับเคลื่อนนโยบายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งในงานวิจัยของนักวิชาการหลายท่าน เช่น สเปนเซอร์และสเปนเซอร์ อธิบายว่าสมรรถนะ เปรียบเสมือนภูเขาน้ำแข็ง ส่วนที่มองเห็นคือ ความรู้และทักษะ ส่วนที่ซ่อนอยู่คือแนวคิด อุปนิสัย และแรงขับภายในของบุคคล (Spancer & Spancer, 1993) ซึ่งสอดคล้องกับการเสนอแนวคิดของโบยัตซิส ที่ว่าสมรรถนะ (Competency) หมายถึง คุณลักษณะส่วนบุคคลที่อยู่เบื้องหลังพฤติกรรมการทำงาน และมีความเชื่อมโยงกับผลการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ โดยสมรรถนะนั้นอาจอยู่ในรูปของแรงจูงใจ ทัศนคติ ค่านิยม ความรู้ หรือทักษะเฉพาะตัว ซึ่งไม่เพียงพิจารณาจากสิ่งที่บุคคล “รู้” หรือ “ทำได้” เท่านั้น แต่ยังรวมถึงสิ่งที่บุคคล “เป็น” และ “เลือกที่จะกระทำ” ภายใต้สถานการณ์ต่างๆ (Boyatzis, 1982) เช่นเดียวกับฐกร พฤติปูรณี (2564) ที่กล่าวว่า สมรรถนะเป็นลักษณะหรือพฤติกรรมภายในของบุคคลที่ช่วยให้สามารถปฏิบัติงานได้ดีหรือเหนือกว่ามาตรฐานที่กำหนด พร้อมทั้งแก้ไขปัญหาได้และมีคุณภาพ เช่นเดียวกับเฉลิมพร แตงโสภา (2566) ชี้ชัดว่าสมรรถนะของผู้บริหารการศึกษาเปรียบเสมือนเข็มทิศนำทางสำหรับการพัฒนาตนเอง ในยุคที่การศึกษาเผชิญความท้าทายอันหลากหลาย ผู้บริหารที่มีสมรรถนะครบถ้วนย่อมสามารถนำพาองค์กรให้ก้าวข้ามอุปสรรค พัฒนาคุณภาพการศึกษา และตอบสนองความต้องการของผู้เรียน สังคม และประเทศชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บริบททางการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2 ในเขตพัฒนาพิเศษชายแดนใต้ มีความเฉพาะตัวที่แตกต่างจากพื้นที่อื่นของประเทศอย่างชัดเจน ทั้งในด้านศาสนา ภาษา วัฒนธรรม และสภาวะความมั่นคง ที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อการจัดการศึกษาและการบริหารงานของผู้บริหารการศึกษาในพื้นที่ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2556) ผู้บริหารต้องเผชิญกับความท้าทาย เช่น ปัญหาด้านความปลอดภัย ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา การสื่อสารและสร้างความเข้าใจระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ตลอดจนข้อจำกัดด้านทรัพยากรทั้งด้านบุคลากร วัสดุอุปกรณ์ และงบประมาณที่ได้รับจัดสรรอย่างจำกัดในแต่ละปี ซึ่งข้อจำกัดเหล่านี้ได้ถูกสะท้อนอย่างชัดเจนในรายงานการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอกของโรงเรียนในพื้นที่ดังกล่าว (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา องค์การมหาชน, 2555) ภายใต้บริบทที่เปราะบางและซับซ้อนของพื้นที่ที่มีความท้าทายเช่นนี้ ผู้บริหารการศึกษาจำเป็นต้องมีสมรรถนะที่โดดเด่น ลึกซึ้งและครอบคลุมทั้งด้านการบริหารจัดการเชิงระบบ การสื่อสาร การสร้างความเข้าใจข้ามวัฒนธรรม การเป็นผู้นำทางวิชาการ ตลอดจนทักษะในการบริหารความสัมพันธ์กับชุมชนท้องถิ่น เพื่อสร้างความไว้วางใจและความร่วมมือที่เป็นพื้นฐานสำคัญของความสำเร็จในการจัดการศึกษา การส่งเสริม และพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารการศึกษาจึงไม่ควรจำกัดเฉพาะทักษะทางเทคนิคหรือการบริหารทั่วไป แต่ต้องเน้นย้ำถึงความสามารถในการปรับตัวต่อสถานการณ์ ความยืดหยุ่นในการตัดสินใจ การบริหารจัดการภาวะวิกฤต การแสดงบทบาทของผู้บริหารในบริบทของชุมชนที่มีความหลากหลายสูง และ

ตระหนักในความแตกต่างทางวัฒนธรรม การเคารพในความคิดต่าง การใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการสร้างความเข้าใจ ลดความขัดแย้งในสังคม เป็นแรงผลักสำคัญที่ทำให้ผู้บริหารการศึกษาต้องพัฒนาสมรรถนะของตนอย่างต่อเนื่องและรอบด้าน ทั้งในด้านวิชาการ ด้านการบริหารจัดการ และการสื่อสารกับชุมชน เสริมสร้างสมรรถนะด้านอารมณ์และจิตสำนึกทางสังคม เพื่อให้สามารถรับมือกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และรักษาคุณภาพการศึกษาในพื้นที่ให้ดำรงอยู่อย่างมั่นคงและยั่งยืน

จากข้อมูลข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2 ในการขับเคลื่อนนโยบาย “เรียนดี มีความสุข” เพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการวางแผนพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในด้านต่างๆ ตามที่คุรุสภากำหนดและต่อยอดสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของชาติในระยะยาว

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารการศึกษา ในการขับเคลื่อนนโยบาย เรียนดี มีความสุข สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2

2. เพื่อเปรียบเทียบสมรรถนะของผู้บริหารการศึกษา ในการขับเคลื่อนนโยบาย เรียนดี มีความสุข สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2 จำแนกตามเพศ ตำแหน่ง ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีรายละเอียดและวิธีดำเนินการทั้งหมด 6 ข้อหลักๆ ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาสมรรถนะผู้บริหารการศึกษาในการขับเคลื่อนนโยบาย เรียนดี มีความสุข สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2 ตามประกาศคณะกรรมการคุรุสภา เรื่อง สมรรถนะและประสบการณ์วิชาชีพของผู้บริหารการศึกษา ตามข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ ประกอบด้วยสมรรถนะ 6 ด้าน ได้แก่ 1) การพัฒนาวิชาชีพ 2) ความเป็นผู้นำทางวิชาการ 3) การบริหารการศึกษา 4) การส่งเสริมคุณภาพการศึกษา 5) การประกันคุณภาพการศึกษา 6) คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณ

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ 1) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร และบุคลากร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 167 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2, 2567) 2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ใน

การวิจัย ได้แก่ รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่ ผู้อำนวยการและรองผู้อำนวยการสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์ และบุคลากร 38 ค. (2) จำนวนทั้งสิ้น 117 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Sampling) และทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) ตามสัดส่วนประชากรในแต่ละชั้นภูมิ

3. เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสมรรถนะผู้บริหารการศึกษาในการขับเคลื่อนนโยบาย เรียนดี มีความสุข สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2 โดยผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามตามประกาศคณะกรรมการคุรุสภา ทั้ง 6 ด้าน จำนวน 1 ชุด ใช้สอบถามผู้บริหารและบุคลากรที่เป็นกลุ่มตัวอย่างลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ซึ่งแบ่งเป็น 2 ตอน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

<u>ตอนที่ 1</u> แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งประกอบด้วย เพศ ตำแหน่ง ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

<u>ตอนที่ 2</u> แบบสอบถามเกี่ยวกับสมรรถนะของผู้บริหารการศึกษา ในการขับเคลื่อนนโยบาย เรียนดี มีความสุข สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ปัตตานี เขต 2 ลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating scale) ตามแนวคิดของ Likert (1970) จำนวน 42 ข้อ

4. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยการหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์ (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 และความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ 0.969

5. การเก็บรวบรวมข้อมูลตามระเบียบวิธีวิจัย โดยเริ่มจากการทำหนังสือขอความอนุเคราะห์จากมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2 เพื่อขอความร่วมมือเก็บข้อมูลวิจัย จากนั้นจึงส่งแบบสอบถามและหนังสือขอความร่วมมือไปยังกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่ ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์ และบุคลากร 38 (ค) หลังจากนั้นนำแบบสอบถามที่ได้เก็บรวบรวมมาทั้งหมด ดำเนินการตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วนสมบูรณ์ เพื่อนำไปดำเนินการวิเคราะห์ทางสถิติและสรุปผลตามขั้นตอนของการวิจัยต่อไป

6. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาทั้งหมด มาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ครบถ้วนของคำตอบในแบบสอบถามในแต่ละชุดได้จำนวน 117 ฉบับ จากนั้นนำแบบสอบสอบถามที่มีความสบูรณ์มาวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ SPSS และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบน

มาตรฐาน ทดสอบค่าที (Independent T-Test) และทดสอบค่าเอฟ (F-Test) และเมื่อพบความแตกต่างใช้การทดสอบรายคู่เปรียบเทียบพหุคูณโดยใช้วิธีการของเชฟเฟ่ (Scheffe's Method)

ผลการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการวิเคราะห์สมรรถนะของผู้บริหารการศึกษา ในการขับเคลื่อนนโยบาย เรียนดี มีความสุข สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2 แสดงผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับสมรรถนะของผู้บริหารการศึกษา ในการขับเคลื่อนนโยบายเรียนดี มีความสุข สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2 โดยรวมและรายด้าน

	สมรรถนะของผู้บริหารการศึกษา	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1	การพัฒนาวิชาชีพ	4.43	0.42	มาก	5
2	ความเป็นผู้นำทางวิชาการ	4.42	0.49	มาก	6
3	การบริหารการศึกษา	4.46	0.47	มาก	2
4	การส่งเสริมคุณภาพการศึกษา	4.45	0.45	มาก	3
5	การประกันคุณภาพการศึกษา	4.44	0.45	มาก	4
6	คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณ	4.81	0.31	มากที่สุด	1
	รวม	**4.50**	**0.36**	**มาก**	

จากตารางที่ 1 พบว่า สมรรถนะของผู้บริหารการศึกษาในการขับเคลื่อนนโยบาย เรียนดี มีความสุข สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2 ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$=4.50, S.D.=0.36) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x}$=4.81, S.D.=0.31) รองลงมา ด้านการบริหารการศึกษา ($\bar{x}$=4.46, S.D.=0.47) ด้านการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา ($\bar{x}$=4.45, S.D.=0.45) และด้านความเป็นผู้นำทางวิชาการมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{x}$=4.42, S.D.=0.49) ตามลำดับ

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบสมรรถนะของผู้บริหารการศึกษาในการขับเคลื่อนนโยบาย เรียนดี มีความสุข สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2 จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา แสดงผลดังตารางที่ 2-3

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะของผู้บริหารการศึกษา ในการขับเคลื่อนนโยบายเรียนดี มีความสุข สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2 จำแนกตามเพศ

สมรรถนะผู้บริหาร	เพศชาย		เพศหญิง		t	p-value
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
1. การพัฒนาวิชาชีพ	4.53	0.37	4.40	0.43	1.475	0.143
2. ความเป็นผู้นำทางวิชาการ	4.58	0.39	4.37	0.50	2.092*	0.039
3. การบริหารการศึกษา	4.53	0.46	4.43	0.48	0.957	0.340
4. การส่งเสริมคุณภาพการศึกษา	4.54	0.43	4.43	0.46	1.154	0.251
5. การประกันคุณภาพการศึกษา	4.65	0.44	4.38	0.43	2.809**	0.006
6. คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณ	4.94	0.13	4.76	0.33	4.172***	0.000
ภาพรวม	**4.63**	**0.31**	**4.46**	**0.37**	**2.162***	**0.033**

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 **นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ***นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

จากตารางที่ 2 พบว่า สมรรถนะของผู้บริหารการศึกษา ในการขับเคลื่อนนโยบาย เรียนดี มีความสุข สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2 จำแนกตามเพศ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านความเป็นผู้นำทางวิชาการ ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา และด้านคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 .01 และ .001 ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะของผู้บริหารการศึกษา ในการขับเคลื่อนนโยบาย เรียนดี มีความสุขสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2 จำแนกตามระดับการศึกษา

สมรรถนะผู้บริหาร	ปริญญาตรี		สูงกว่าปริญญาตรี		t	p-value
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
1. การพัฒนาวิชาชีพ	4.44	0.41	4.43	0.43	0.103	0.918
2. ความเป็นผู้นำทางวิชาการ	4.24	0.57	4.47	0.45	-2.121*	0.036
3. การบริหารการศึกษา	4.23	0.52	4.51	0.44	-2.694*	0.008
4. การส่งเสริมคุณภาพการศึกษา	4.31	0.52	4.49	0.43	-1.744	0.084
5. การประกันคุณภาพการศึกษา	4.30	0.42	4.49	0.45	-1.872	0.064
6. คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณ	4.81	0.31	4.81	0.31	-0.003	0.998
ภาพรวม	**4.39**	**0.39**	**4.53**	**0.35**	**-1.765**	**0.080**

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า สมรรถนะของผู้บริหารการศึกษา ในการขับเคลื่อนนโยบาย เรียนดี มีความสุข สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2 จำแนกตามระดับการศึกษา ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านความเป็นผู้นำทางวิชาการ และด้านการบริหารการศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การเปรียบเทียบรายคู่ ด้วยวิธีเชฟเฟ่ (Sheffe' s Method) ดังแสดงในตารางที่ 4–5

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ประสบการณ์ทำงานกับความคิดเห็นต่อสมรรถนะผู้บริหารการศึกษา ในการขับเคลื่อนนโยบาย เรียนดี มีความสุข สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ปัตตานี เขต 2 ด้านการพัฒนาวิชาชีพ

ประสบการณ์ทำงาน	$\bar{x}$	ประสบการณ์ทำงาน		
		ต่ำกว่า 5 ปี	ตั้งแต่ 5-10 ปี	มากกว่า 10 ปีขึ้นไป
		4.62	4.28	4.48
ต่ำกว่า 5 ปี	4.62	-	0.34106*	0.13585
ตั้งแต่ 5-10 ปี	4.28	-	-	-0.20520
มากกว่า 10 ปีขึ้นไป	4.48	-	-	-

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 บุคลากร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปัตตานี เขต 2 ที่มีประสบการณ์ทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสมรรถนะผู้บริหารการศึกษา ในการขับเคลื่อนนโยบาย เรียนดี มีความสุข สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2 ด้านการพัฒนาวิชาชีพ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 1 คู่ คือ คู่ประสบการณ์ทำงานต่ำกว่า 5 ปี กับประสบการณ์ทำงาน ตั้งแต่ 5-10 ปี

ตารางที่ 5 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ประสบการณ์ทำงานกับความคิดเห็นต่อสมรรถนะของผู้บริหารการศึกษา ในการขับเคลื่อนนโยบาย เรียนดี มีความสุข สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2 ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา

ประสบการณ์ทำงาน	$\bar{x}$	ประสบการณ์ทำงาน		
		ต่ำกว่า 5 ปี	ตั้งแต่ 5-10 ปี	มากกว่า 10 ปีขึ้นไป
		4.69	4.23	4.53
ต่ำกว่า 5 ปี	4.69	-	0.46268**	0.16317
ตั้งแต่ 5-10 ปี	4.23	-	-	-0.29951**

ประสบการณ์ทำงาน	$\bar{x}$	ประสบการณ์ทำงาน		
		ต่ำกว่า 5 ปี	ตั้งแต่ 5-10 ปี	มากกว่า 10 ปีขึ้นไป
		4.69	4.23	4.53
มากกว่า 10 ปีขึ้นไป	4.53	-	-	-

**นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 5 บุคลากรสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปัตตานี เขต 2 ที่มีประสบการณ์ทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสมรรถนะผู้บริหารการศึกษา ในการขับเคลื่อนนโยบาย เรียนดี มีความสุข สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2 ด้านการประกันคุณภาพการศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จำนวน 2 คู่ คือ คู่ประสบการณ์ทำงานต่ำกว่า 5 ปี กับ ประสบการณ์ทำงาน ตั้งแต่ 5-10 ปี และคู่ประสบการณ์ทำงาน ตั้งแต่ 5-10 ปี กับ ประสบการณ์ทำงาน มากกว่า 10 ปีขึ้นไป

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า สมรรถนะของผู้บริหารการศึกษาในการขับเคลื่อนนโยบาย เรียนดี มีความสุข สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2 ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ด้านการบริหารการศึกษา ด้านการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา และด้านความเป็นผู้นำทางวิชาการมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ตามลำดับ ทั้งนี้เพราะผู้บริหารการศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2 โดยเฉพาะในเขตที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม เช่น จังหวัดปัตตานี ต้องปฏิบัติงานภายใต้บริบททางสังคมที่ให้ความสำคัญต่อคุณค่าทางศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณี และความไว้วางใจจากชุมชนเป็นหลัก ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลให้ผู้บริหารมีความตระหนักและให้ความสำคัญอย่างยิ่งต่อการยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณในการบริหารงาน ซึ่งนับเป็นคุณลักษณะที่จำเป็นอย่างยิ่งในการสร้างความยอมรับ ความศรัทธา และความร่วมมือจากบุคลากร ผู้ปกครอง ครู และประชาชนในพื้นที่ อันเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้การจัดการศึกษาดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับบริบทของชุมชนท้องถิ่น สอดคล้องกับทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงคุณธรรม (Moral Leadership Theory) ของ Sergiovanni ที่เน้นบทบาทของผู้นำในฐานะ "ผู้ยึดมั่นในคุณธรรม" ซึ่งการเป็นผู้นำทางการศึกษาควรบริหารงานด้วยความยึดมั่นในหลักคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม อันดีงาม มากกว่าการใช้อำนาจหรือแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตน ผู้นำเชิงคุณธรรมจะใช้ "การโน้มน้าวโดยคุณธรรม" (authority based on values) แทนการใช้อำนาจตามตำแหน่ง โดยเชื่อว่าเมื่อผู้นำยึดมั่นในค่านิยมร่วม เช่น ความยุติธรรม ความรับผิดชอบ

ความซื่อสัตย์ และการเคารพศักดิ์ศรีของผู้อื่น จะนำไปสู่ความไว้วางใจ ความร่วมมือ และความผูกพันทางจิตวิญญาณ (spiritual bonding) ระหว่างผู้นำกับผู้ตามโดยภาวะผู้นำในลักษณะนี้จะส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือ ความไว้วางใจ และการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ภายในโรงเรียนได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนและ Sergiovanni ยังเสนอว่าโรงเรียนควรถูกมองไม่ใช่แค่ "องค์กร" แต่เป็น ชุมชนคุณธรรม (moral community) ซึ่งภาวะผู้นำควร หน้าที่สร้างวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการเติบโตทั้งทางวิชาการและคุณธรรมของนักเรียนและครู (Sergiovanni, 1992) นอกจากนี้ทฤษฎีดังกล่าวยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Leithwood & Steinbach ที่ศึกษาเรื่องการแก้ปัญหาอย่างเชี่ยวชาญของผู้นำทางการศึกษาในระดับโรงเรียนและเขตการศึกษา (Expert Problem Solving: Evidence from School and District Leaders) โดยใช้กรอบแนวคิดการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์และการจัดการปัญหาที่ซับซ้อนในบริบทการศึกษา ผลการศึกษาพบว่าผู้นำที่มีประสิทธิภาพใช้กระบวนการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากการวิเคราะห์สถานการณ์อย่างละเอียดผ่านการรวบรวมข้อมูลจากหลากหลายแหล่ง และพิจารณาผลกระทบในหลายมิติ เช่น ด้านการบริหารงานบุคคล การเรียนการสอน และผลประโยชน์ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้นำเหล่านี้ตัดสินใจโดยอิงหลักข้อมูลเชิงประจักษ์ควบคู่ไปกับการยึดมั่นในจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งช่วยให้การบริหารงานมีความยั่งยืนและตอบสนองต่อความซับซ้อนของสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ ผู้นำยังให้ความสำคัญกับการสื่อสารและสร้างความร่วมมือกับบุคลากรและชุมชน เพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมและความเข้าใจร่วมกันในการแก้ไขปัญหาอย่างรอบด้านและต่อเนื่อง (Leithwood & Steinbach, 1994) ในทำนองเดียวกันกับงานวิจัยของมณีรัตน์ ไกรทอง ที่ได้ศึกษาเรื่องจรรยาบรรณวิชาชีพสำหรับผู้บริหารการศึกษาได้กล่าวไว้ว่า “คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณ” หมายถึง การปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต มีความรับผิดชอบ ยึดมั่นในหลักการ และประพฤติปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่เหมาะสม ตลอดจนรักษามาตรฐานทางวิชาชีพในการบริหารการศึกษา โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจในการพัฒนาและการใช้ทรัพยากรทางการศึกษา (มณีรัตน์ ไกรทอง, 2563) จากข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ด้านคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณ เป็นสมรรถนะของผู้บริหารการศึกษาในการขับเคลื่อนนโยบาย เรียนดี มีความสุข เพราะปัจจัยเหล่านี้ส่งผลให้ผู้บริหารมีความตระหนักและให้ความสำคัญอย่างยิ่งต่อการยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณในการบริหารงาน ดังนั้นจากผลการวิจัยที่พบว่าด้านคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณมีค่าเฉลี่ยสูงสุดนั้นจึงสอดคล้องกับเอกสารและงานวิจัยดังกล่าว

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า การเปรียบเทียบสมรรถนะของผู้บริหารการศึกษา ในการขับเคลื่อนนโยบาย เรียนดีมีความสุข สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2 จำแนกตามเพศ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อ พิจารณารายด้าน พบว่า ด้านความเป็นผู้นำทางวิชาการ ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา และด้านคุณธรรม

จริยธรรม และจรรยาบรรณ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 .01 และ .001 ตามลำดับ ทั้งนี้เพราะสมรรถนะของผู้บริหารการศึกษาที่แตกต่างกันตามเพศอาจได้รับอิทธิพลจากปัจจัยหลายด้าน ที่เกี่ยวข้องกับลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมในแต่ละเพศ การศึกษาพบว่า เพศชายและเพศหญิง มีความคิดเห็นต่อสมรรถนะผู้บริหารการศึกษาต่างกัน ซึ่งสะท้อนถึงลักษณะของภาวะผู้นำที่แตกต่างกัน โดยทั่วไปแล้ว ผู้ชายมักจะมีแนวโน้มในการใช้ภาวะผู้นำที่เน้นด้านโครงสร้างและการควบคุม เช่น การตั้งเป้าหมาย การใช้กลยุทธ์ทางการบริหารที่มีความเป็นระเบียบ ในขณะที่ผู้หญิงมักมีแนวโน้มในการใช้ภาวะผู้นำที่เน้นการสนับสนุนและสร้างความสัมพันธ์ในองค์กรมากกว่า เช่น การใช้การฟังความคิดเห็นและการเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในทีมงาน ซึ่งมีผลโดยตรงต่อการสร้างความร่วมมือและพัฒนาบรรยากาศการทำงานที่ดี ดังนั้น จึงอาจส่งผลทำให้มีความคิดเห็นต่อสมรรถนะผู้บริหารการศึกษาในการขับเคลื่อนนโยบายในด้านต่างๆ เช่น ความเป็นผู้นำทางวิชาการ การประกันคุณภาพการศึกษา และคุณธรรม จริยธรรม แตกต่างกันตามเพศ สอดคล้องกับงานวิจัยของกิตติศักดิ์ วงศ์พิพัฒน์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่องสมรรถนะของผู้บริหารการศึกษากับการบริหารในสังคมพหุวัฒนธรรม ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะของผู้บริหารการศึกษามีความเชื่อมโยงกับลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งอาจมีผลต่อการรับรู้ของบุคลากรภายในองค์กร (กิตติศักดิ์ วงศ์พิพัฒน์, 2562) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสุรชัย แสงทอง ได้ศึกษาวิจัยเรื่องความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารการศึกษาในประเทศไทย: การเปรียบเทียบตามเพศและประสบการณ์ ผลการวิจัยพบว่า ความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารมีความแตกต่างตามเพศ ซึ่งอาจเป็นผลจากรูปแบบการบริหารที่ต่างกัน เช่น เพศชายอาจเน้นภาวะผู้นำเชิงโครงสร้าง ในขณะที่เพศหญิงอาจเน้นภาวะผู้นำเชิงสนับสนุนและการสร้างความสัมพันธ์ในองค์กร (สุรชัย แสงทอง, 2564) และเมื่อจำแนกตามระดับการศึกษา ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านความเป็นผู้นำทางวิชาการ และด้านการบริหารการศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เพราะระดับการศึกษาของกลุ่มบุคลากร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2 มีผลโดยตรงต่อความคิดเห็นที่มีต่อผู้บริหารการศึกษา โดยบุคลากรที่มีระดับการศึกษาสูงมักจะมีความรู้และทักษะในการบริหารจัดการที่ลึกซึ้งกว่า สามารถวิเคราะห์และตัดสินใจในการดำเนินการตามนโยบายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในขณะที่บุคลากรที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าจะมีขีดความสามารถในการเข้าใจถึงการบริหารงานที่น้อยกว่า อาจขาดความเข้าใจกลยุทธ์ที่ผู้บริหารการศึกษา ที่พยายามพัฒนาคุณภาพการศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของบุญส่ง ชัยชนะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่องสมรรถนะของผู้บริหารการศึกษาในบริบทของการบริหารเชิงนโยบาย พบว่า ระดับการศึกษาของบุคลากรมีผลต่อการรับรู้ด้านความเป็นผู้นำทางวิชาการและการบริหารการศึกษา เนื่องจากผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงกว่ามักมีความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับกระบวนการบริหารและการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในเชิงนโยบาย (บุญส่ง ชัยชนะ, 2562)

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสุพัตรา วัฒนานุกิจ ได้ศึกษาวิจัยเรื่องสมรรถนะของผู้บริหารการศึกษาในพื้นที่พหุวัฒนธรรม ยังพบว่า ผู้บริหารจำเป็นต้องมีความสามารถในการบริหารเชิงกลยุทธ์และภาวะผู้นำที่ตอบสนองต่อบริบทของพื้นที่ ซึ่งสนับสนุนผลการวิจัยที่ชี้ให้เห็นความแตกต่างด้านความเป็นผู้นำทางวิชาการและการบริหารการศึกษาตามระดับการศึกษา (สุพัตรา วัฒนานุกิจ, 2565) จำแนกตามตำแหน่ง พบว่า ภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เพราะการขับเคลื่อนนโยบายการศึกษาภายใต้กรอบเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารในตำแหน่งใดก็ตาม จะมีการดำเนินงานในทิศทางเดียวกัน ซึ่งสามารถให้ผลลัพธ์ที่มีความสอดคล้องกันในการประเมินสมรรถนะในด้านต่างๆ ของการขับเคลื่อนนโยบายการศึกษา สอดคล้องกับงานของศิริรัตน์ ปัญญาประทีป ได้ศึกษาวิจัยเรื่องผลกระทบของตำแหน่งผู้บริหารการศึกษาต่อการขับเคลื่อนนโยบายการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า การขับเคลื่อนนโยบายของผู้บริหารในทุกระดับตำแหน่งสามารถมีการทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากมีการฝึกอบรมและส่งเสริมทักษะที่เหมาะสมในทุกระดับ (ศิริรัตน์ ปัญญาประทีป, 2564) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสมคิด บุตรตะคุ ได้ศึกษาวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์การทำงานกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา พบว่า ผู้ที่มีประสบการณ์สูงกว่ามีความสามารถในการพัฒนานโยบายการศึกษาที่มีคุณภาพและสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นจากสังคมพหุวัฒนธรรมได้ดีกว่า (สมคิด บุตรตะคุ, 2563)

จากผลการวิจัยดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น สามารถอภิปรายความสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องสมรรถนะของผู้บริหารการศึกษาในการขับเคลื่อนนโยบาย เรียนดี มีความสุข สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2 พบความสอดคล้องกับงานวิจัยของสุรชัย แสงทอง ที่มีมิติด้านสมรรถนะของผู้บริหารการศึกษาที่แตกต่างกันตามเพศ อาจเป็นผลจากรูปแบบการบริหารที่ต่างกัน เช่น เพศชายอาจเน้นภาวะผู้นำเชิงโครงสร้าง ในขณะที่เพศหญิงอาจเน้นภาวะผู้นำเชิงสนับสนุนและการสร้างความสัมพันธ์ในองค์กร นอกจากนี้ยังพบว่าการขับเคลื่อนนโยบายของผู้บริหารในทุกระดับตำแหน่งมีการทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งผลการวิจัยที่มีความสอดคล้องกันนั้นแสดงให้เห็นว่าสมรรถนะของผู้บริหารการศึกษาในการขับเคลื่อนนโยบาย มีการขับเคลื่อนนโยบายการศึกษาภายใต้กรอบเดียวกัน จึงให้มีผลลัพธ์ที่มีความสอดคล้องกันในแง่ของการประเมินสมรรถนะในด้านต่างๆ

องค์ความรู้ใหม่

องค์ประกอบสำคัญที่เชื่อมโยงถึงกันในสมรรถนะของผู้บริหารการศึกษา ในการขับเคลื่อนนโยบาย เรียนดี มีความสุข สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2 สมรรถนะทั้ง 4 ด้านนี้เปรียบเสมือน “เสาหลัก” ที่ต้องประคองให้สมดุลในการบริหารงานการศึกษาของผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2 หากขาดด้านหนึ่งด้านใด ระบบการศึกษา

ย่อมไม่สมบูรณ์ และไม่สามารถพัฒนาผู้เรียนได้อย่างแท้จริง ได้แก่ 1) ด้านคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณ (Morality and Professional Ethics) คือ “หัวใจ” เป็นพื้นฐานสำคัญในการบริหารงานการศึกษา เพราะผู้บริหารที่มีคุณธรรม จริยธรรมจะยึดมั่นในความถูกต้อง ซื่อสัตย์ มีความรับผิดชอบ และปฏิบัติงานตามจรรยาบรรณวิชาชีพการศึกษา 2) ด้านการบริหารการศึกษา (Education Administration) คือ “เครื่องมือ” ที่ใช้ดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย เป็นกระบวนการจัดการและนำทรัพยากรทางการศึกษาให้บรรลุตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและ ครอบคลุมการวางแผน การจัดองค์กรการอำนวยการ และการประเมินผล 3) ด้านการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา (Promoting Educational Quality) คือ “เป้าหมาย” ที่ทุกฝ่ายในองค์กรมุ่งหวังเป็นการยกระดับมาตรฐาน และผลสัมฤทธิ์ของการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะ และศักยภาพสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ 4) ด้านความเป็นผู้นำทางวิชาการ (Instructional Leadership) คือ “พลังขับเคลื่อน” ที่สร้างแรงบันดาลใจและนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จ ความสามารถของผู้บริหารการศึกษาในการใช้ความรู้ทางวิชาการ และทักษะการบริหารจัดการ เป็นผู้พัฒนาหลักสูตร การเรียนการสอน และการประเมินผล โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง บริหารความเสี่ยงและความขัดแย้งได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังภาพที่ 1

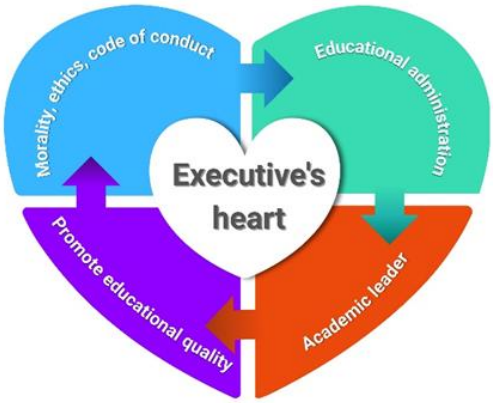

ภาพที่ 1 “4 ดวงใจ ขับเคลื่อนการศึกษา พัฒนาผู้เรียนด้วยคุณภาพ” “4 Hearts Driving Education, develop learners with quality”

บทสรุป

สมรรถนะของผู้บริหารการศึกษาในการขับเคลื่อนนโยบาย เรียนดี มีความสุข สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2 ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก พิจารณารายด้าน พบว่า ด้านคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ด้านการบริหารการศึกษา ด้านการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา และด้านความเป็นผู้นำทางวิชาการ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด และผลการเปรียบเทียบสมรรถนะผู้บริหารการศึกษาในการขับเคลื่อนนโยบาย เรียนดี มีความสุข สำนักงานเขต

พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2 จำแนกตามเพศ ตำแหน่ง ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน พบว่า ระดับการศึกษา และตำแหน่ง ภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ส่วนเพศและประสบการณ์ทำงาน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ด้านคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณ ผู้บริหารการศึกษาควรพัฒนาแนวทางในการตรวจสอบและติดตามการปฏิบัติตามหลักคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณอย่างเป็นระบบ โดยอาจจัดทำคู่มือ หรือแบบประเมินภายใน เพื่อใช้ในการสะท้อนผลการปฏิบัติงานด้านจริยธรรมอย่างโปร่งใส และนำไปสู่การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

2. ด้านการบริหารการศึกษา ควรเน้นการพัฒนาศักยภาพผู้บริหารในการวางแผนโดยใช้ทฤษฎี หลักการ และกระบวนการบริหารที่เหมาะสม โดยการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้บริหารที่มีประสบการณ์ และการสนับสนุนให้มีการประยุกต์แนวคิดทางวิชาการด้านการบริหารเข้าสู่บริบทของพื้นที่อย่างเหมาะสม

3. ด้านการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา ควรเพิ่มความรู้และทักษะของผู้บริหารในการประเมินหลักสูตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประเมินที่สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนในพื้นที่พหุวัฒนธรรม เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนสามารถตอบสนองต่อความต้องการที่หลากหลายของผู้เรียนอย่างแท้จริง

4. ด้านความเป็นผู้นำทางวิชาการ ควรส่งเสริมทักษะการบริหารจัดการความเสี่ยงและความขัดแย้งภายในองค์กรการศึกษา ผ่านการฝึกอบรมเกี่ยวกับการเจรจา การบริหารความขัดแย้ง และการจัดการเชิงบวกเพื่อให้ผู้บริหารสามารถรักษาบรรยากาศการทำงานที่เกื้อหนุนต่อการเรียนรู้และการพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ (เชิงนโยบาย) ในการวิจัยครั้งต่อไป

1. กระทรวงศึกษาธิการควรนำผลการวิจัยไปใช้ในการกำหนดหลักสูตรพัฒนาอาชีพสำหรับผู้บริหารการศึกษา เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการบริหารและการจัดการองค์กร

2. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควรส่งเสริมให้มีการวิจัยและจัดทำฐานข้อมูลสมรรถนะผู้บริหารการศึกษาในพื้นที่พิเศษ เพื่อนำมาใช้กำหนดแนวทางพัฒนาเชิงนโยบายในระยะยาว

3. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรมีระบบพี่เลี้ยงหรือที่ปรึกษาทางวิชาชีพสำหรับผู้บริหารใหม่ในพื้นที่เสี่ยง เพื่อช่วยเหลือเชิงวิชาการและการตัดสินใจ

4. สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) พิจารณาใช้สมรรถนะเฉพาะด้านที่สะท้อนบริบทของพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นเกณฑ์หนึ่งในการประเมินความก้าวหน้าในวิชาชีพ เช่น การเลื่อนตำแหน่ง หรือการคัดเลือกเข้ารับรางวัล

5. สถาบันการศึกษา/หน่วยพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาควรพัฒนาหลักสูตรการผลิตและพัฒนาผู้บริหารการศึกษาที่เน้นบริบทเฉพาะของพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยร่วมมือกับเครือข่ายในพื้นที่ เช่น ผู้นำศาสนา ภาคประชาสังคม หรือสถาบันสันติภาพ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2566). *นโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566.* กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

กิตติศักดิ์ วงศ์พิพัฒน์. (2562). สมรรถนะของผู้บริหารการศึกษากับการบริหารในสังคมพหุวัฒนธรรม. *วารสารการศึกษากับการพัฒนาสังคม, 12(3):* 45-58.

เฉลิมพร แตงโสภา. (2566). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารกับองค์กรแห่งความสุขของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ฐกร พฤฒิปูรณี. (2564). การพัฒนาสมรรถนะครูในช่วงยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561–2580). *The Journal of Research and Academics, 5(6):* 87-98.

บุญส่ง ชัยชนะ. (2562). สมรรถนะของผู้บริหารการศึกษาในบริบทของการบริหารเชิงนโยบาย: การศึกษากรณีศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาปฐมวัย. *วารสารการบริหารการศึกษา, 28(2):* 100-113.

มณีรัตน์ ไกรทอง. (2563). *จรรยาบรรณวิชาชีพสำหรับผู้บริหารการศึกษา*. นครราชสีมา: ศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.

ศิริรัตน์ ปัญญาประทีป. (2564). ผลกระทบของตำแหน่งผู้บริหารการศึกษาต่อการขับเคลื่อนนโยบายการศึกษาในพื้นที่พหุวัฒนธรรม. *วารสารการศึกษาพหุวัฒนธรรม, 22(3):* 155-169.

สมคิด บุตรตะคุ. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์การทำงานกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา. *วารสารการศึกษาสังคมศาสตร์, 15(4):* 234-245.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2. (2567). *รายงานผลการดำเนินงานด้านการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้*. ปัตตานี: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2.

สำนักงานคุรุสภา. (2556). *ข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพครู พ.ศ. 2556*. กรุงเทพมหานคร: คุรุสภาลาดพร้าว.

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2555). *รายงานการประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน รอบสาม (พ.ศ.2554–2558): รายงานฉบับสมบูรณ์.* กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2556). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

สุพัตรา บุญปัญญา. (2565). *การพัฒนาวิชาชีพผู้บริหารการศึกษา: การพัฒนานวัตกรรมใหม่ๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา.* กรุงเทพฯ: เทคนิคการพิมพ์.

สุรชัย แสงทอง. (2564). ความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารการศึกษาในประเทศไทย: การเปรียบเทียบตามเพศและประสบการณ์. *วารสารการบริหารการศึกษา, 29(1):* 22-35.

อิระชา นกขุนทอง และปฤษณา ชนะวรรษ. (2562). การศึกษาพฤติกรรมการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของคุรุสภาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเก่า, 6(1):* 1-8.

Boyatzis, R. E. (1982). *The Competent Manager: A Model for Effective Performance*. New York: John Wiley & Sons.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement, 30(3):* 607-610.

Leithwood, K., & Steinbach, R. (1994). *Expert problem solving: Evidence from school and district leaders (1st ed.).* Albany, NY: State University of New York Press.

Likert, R. (1970). *A technique for the measurement of attitudes.* Chicago: Rand McNally.

Sergiovanni, T. J. (1992). *Moral Leadership: Getting to the Heart of School Improvement*. San Francisco: CA Jossey Bass.

Spancer & Spancer, (1993). *Competence at work: Models for superior performance*. New York: John Wiley & Sons.

รูปแบบการบริหารงานวิชาการในยุควิถีใหม่ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 3

The Academic Affairs Administration Model in the New Normal in Schools Under the Office of the Basic Education Commission in the Official Inspection Region 3

[1*]**กมลณัช นวภพ** Kamonnat Nawabhop
[2**]**พระมหาธำรงค์ ฐิตปุญฺโญ** Phramaha Thamrong Thitapuñño
[3***]**พระมหาไกรวรรณ์ ชินทตฺติโย** Phramaha Kraiwan Chiinathattiyo
[1,2,3]คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
[1,2,3]Faculty of Education, Mahamakut Buddhist University
[*]First author, e-mail: k.nawabhop@gmail.com
Corresponding author, e-mail: [**]rongsamathi@gmail.com [***]kraichinnatat@gmail.com

Received May 29, 2025; **Revised** June 25, 2025; **Accepted:** December 1, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาตัวแปรการบริหารงานวิชาการในยุควิถีใหม่ 2) สร้างรูปแบบการบริหารงานวิชาการในยุควิถีใหม่ และ 3) ประเมินรูปแบบการบริหารงานวิชาการในยุควิถีใหม่ ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 3 วิธีการวิจัยเป็นแบบผสมผสาน ประชากร คือ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 3 จำนวน 1,499 แห่ง มีกลุ่มตัวอย่าง 306 แห่ง ผู้ให้ข้อมูลแห่งละ 2 คน รวม 612 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม และแบบประเมินรูปแบบ แบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่น 0.97 และค่าความสอดคล้องและความตรงเชิงเนื้อหาเฉลี่ยรวม 0.91 สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ ผลการวิจัย พบว่า 1. การบริหารงานวิชาการในยุควิถีใหม่มีตัวแปรเบื้องต้น 108 ตัวแปร เมื่อวิเคราะห์ตามขั้นตอนการวิจัยคงเหลือตัวแปร จำนวน 55 ตัวแปร 2. รูปแบบการบริหารงานวิชาการในยุควิถีใหม่ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจ

ราชการที่ 3 ประกอบด้วย แนวคิดและหลักการ วัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินการ เงื่อนไขความสำเร็จของการนำไปใช้ และแนวทางการประเมินรูปแบบ โดยวิธีการดำเนินการนั้นมีแนวทางการดำเนินงานตามตัวแปรที่ผ่านการวิเคราะห์ความเหมาะสมซึ่งคงเหลือ 41 ตัวแปร จัดลงใน 7 องค์ประกอบ คือ (1) การปรับตัวด้านนโยบาย บุคลากรและหลักสูตร (2) การส่งเสริมประสิทธิภาพด้านสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี (3) การส่งเสริมกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม (4) การเสริมสร้างความพร้อมและความเข้มแข็งในการรองรับสถานการณ์ (5) การจัดกระบวนการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับยุควิถีใหม่ (6) การส่งเสริมการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับยุควิถีใหม่ และ (7) การพัฒนาการนิเทศและการประกันคุณภาพภายในโดยใช้กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ (PLC) 3. รูปแบบที่ได้ผ่านการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิ 4 ด้าน คือ ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ มีค่าความถี่ทุกด้านเท่ากับ 7 คิดเป็น ร้อยละ 100
คำสำคัญ: ยุควิถีใหม่; รูปแบบการบริหารจัดการ; วิชาการ

Abstract

This research article aims to: 1) study the current conditions of the academic affairs administration model in the new normal 2) develop the academic affairs administration model in the new normal and 3) evaluate the academic affairs administration model in the new normal in schools under the Office of the Basic Education Commission in the Official Inspection Region 3. This research employs a mixed-methods approach. The population consisted of 1,499 schools under the Office of the Basic Education Commission, Inspectorate Region 3. The sample included 306 schools, with two respondents per school, totaling 612 respondents. The instruments used were interviews, questionnaires, and formative assessments. The questionnaire had a reliability value of 0.97 and an average content consistency and validity of 0.91. The statistics used included frequency, percentage, mean, standard deviation, and exploratory factor analysis. The results of the research were as follows: 1. The academic affairs administration in the new normal consists of 108 initial variables. After undergoing the research analysis process, 55 variables remained. 2. The academic affairs administration model in new normal at school under the office of the basic education commission in the official inspection region 3, consists of key components: concepts and principles, objectives, implementation methods, conditions for successful implementation, and the model evaluation

approach. The implementation methods are based on 41 variables that were determined to be appropriate through analytical processes. These variables are organized into seven components: (1) Adaptation in terms of policies, personnel, and curriculum; (2) Enhancement of media, innovation, and technology efficiency; (3) Promotion of appropriate learning management processes; (4) Strengthening preparedness and resilience in response to emerging situations; (5) Implementation of learning assessment processes aligned with the new normal; (6) Promotion of the design of learning activities suited to the new normal; and (7) Development of supervision and internal quality assurance through Professional Learning Community (PLC) processes. 3. The model was evaluated by experts in four aspects: accuracy, appropriateness, feasibility, and usefulness, with all aspects receiving a frequency score of 7, accounting for 100%.

Keywords: New Normal; Administration Model; Academic

บทนำ

การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติ ซึ่งต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการดำเนินการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ โดยเฉพาะในระดับสถานศึกษาซึ่งเป็นระดับปฏิบัติการหากมีทิศทางและกลยุทธ์ในการบริหารและจัดการศึกษาที่ดีสอดรับกับนโยบายของชาติก็จะเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนการศึกษาของชาติให้บรรลุเป้าหมายได้ แต่ในยุคปัจจุบันด้วยสถานการณ์ของโลกที่มีความเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา จึงมีความท้าทายหลายประการที่ทั้งภาคนโยบายและภาคปฏิบัติการจะต้องเผชิญร่วมกันในทุกระดับ รวมทั้งระบบการศึกษาที่ยังมีปัญหาหลายประการซึ่งส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษาที่ต้องปรับเปลี่ยนให้สนองและรองรับความท้าทายดังกล่าว (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) รวมทั้งจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือ โควิด-19 (COVID-19) ที่ผ่านมา ได้ส่งผลกระทบอย่างมากต่อระบบการศึกษาในทุกระดับทั่วโลก ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสำคัญในวิธีการจัดการระบบการศึกษา และแม้ว่าสถานการณ์การระบาดของโควิด-19 จะเบาบางลงแล้ว แต่ความเปลี่ยนแปลงหลายประการที่ผ่านมา ได้ส่งผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบ รวมทั้งก่อให้เกิดการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ โดยเฉพาะด้านการศึกษาที่ต้องปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนแบบใหม่ การทำงานแบบใหม่ และสังคมแบบใหม่ที่เรียกว่า “วิถีใหม่” หรือ NEW NORMAL สถานศึกษาแต่ละแห่งมีความจำเป็นต้องทบทวนและพัฒนาด้านการบริหารจัดการให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่ท้าทายดังกล่าวมาข้างต้น

สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 3 ประกอบด้วยพื้นที่ 4 จังหวัด ได้แก่ กาญจนบุรี นครปฐม ราชบุรีและสุพรรณบุรี ซึ่งได้รับผลกระทบจากสถานการณ์เช่นเดียวกัน แต่ยังไม่มีการศึกษาวิจัยเพื่อแสวงหารูปแบบหรือแนวทางการบริหารงานวิชาการที่เหมาะสมกับยุควิถีใหม่นี้ เพื่อสถานศึกษาในพื้นที่มีแนวทางในการดำเนินการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับนโยบายการศึกษาปัจจุบันและสอดรับกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป จึงจำเป็นที่จะต้องมีการศึกษาหาแนวทางให้ชัดเจน โดยเฉพาะงานวิชาการถือว่ามีความสำคัญมากที่สุด ขอบข่ายของงานวิชาการในสถานศึกษาครอบคลุมถึงการพัฒนาและจัดทำหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน การผลิตและพัฒนาสื่อการเรียนการสอน ตลอดถึงการจัดและการประเมินผลการเรียนการสอน (วลีรัตน์ ฉิมน้อย, 2562) ผู้บริหารจึงต้องตระหนักและให้ความสำคัญกับการบริหารงานวิชาการเป็นอย่างยิ่ง เพราะมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จของสถานศึกษาในยุคชีวิตใหม่ เป็นรูปแบบการเปลี่ยนแปลงสู่รูปแบบการดำเนินชีวิตที่ไม่เหมือนเดิม เกิดจากปัจจัยภายนอกที่มีผลกระทบจนทำให้วิธีการดำเนินชีวิตที่เคยถือเป็นมาตรฐานในสังคมต้องเปลี่ยนไป นำไปสู่การนิยมและปฏิบัติตามวิถีใหม่ที่ถูกปรับเปลี่ยนไปสู่มาตรฐานและวิถีชีวิตที่แตกต่างจากเดิม การเรียนการสอนในฐานวิถีชีวิตใหม่ อาจเป็นการปรับแนวทางการเรียนการสอนที่มีการนำเทคโนโลยี มาใช้ที่เรียกว่าสอนแบบผสมผสาน (Blended Learning) ที่ครูและผู้บริหารต้องปรับบทบาทในการสอน การบริหารและวิธีการสอน การจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ในมิติแบบใหม่ที่ผสมผสาน การสาธารณสุขกับการจัดการศึกษาในระบบใหม่ในศตวรรษที่ 21 การพัฒนาแนวคิดแบบใหม่ (Design Thinking) การพัฒนาทักษะชีวิต (Life Skill) ในภาวะวิกฤติที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตในด้านความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) และกระบวนการทางความคิด (Mindset) (อาลิตา กาญจน์วราธร, 2566)

นอกจากนี้ ในการปรับตัวและเปลี่ยนแปลงเพื่อรองรับสถานการณ์นั้น สถานศึกษาแต่ละพื้นที่อาจมีบริบทความเหมาะสมที่แตกต่างกันออกไปด้วยหลายเหตุปัจจัย เช่น พื้นที่กรุงเทพมหานครกับพื้นที่ในส่วนภูมิภาคต่างๆ ทั้งในมิติสังคม เศรษฐกิจและสภาพแวดล้อม รูปแบบหรือแนวทางในการบริหารงานวิชาการที่เหมาะสมย่อมมีความแตกต่างกันได้ แม้หลักการสำคัญเกี่ยวกับการบริหาร และขอบข่ายงานวิชาการเหมือนกัน แต่วิธีการในการดำเนินการอาจมีความแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อมและทรัพยากรหรือศักยภาพของสถานศึกษาในแต่ละพื้นที่ ซึ่งบทความนี้ให้ความสนใจกับการศึกษาเรื่องรูปแบบการบริหารงานวิชาการในยุควิถีใหม่ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยกำหนดเขตพื้นที่ในการศึกษาเฉพาะสถานศึกษาที่อยู่ในเขตตรวจราชการที่ 3 เพื่อศึกษาและหาแนวทางที่เหมาะสมสำหรับพื้นที่ดังกล่าว

ทั้งนี้ ผลของการศึกษาครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ทั้งต่อสถานศึกษาต่างๆ ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 3 ซึ่งจะได้ร่วมเรียนรู้รูปแบบและแนว

ทางการการบริหารวิชาการในยุควิถีใหม่ และผู้บริหารสามารถนำรูปแบบที่ได้ไปปรับใช้หรือต่อยอดให้เกิดนวัตกรรมการบริหารจัดการที่เหมาะสมต่อไป รวมทั้งเป็นการส่งเสริมให้เกิดเครือข่ายการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในด้านการบริหารงานวิชาการในยุควิถีใหม่ที่สามารถร่วมมือกันพัฒนาการศึกษาในยุคปัจจุบันให้บรรลุเป้าหมายตามนโยบายทางการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาตัวแปรการบริหารงานวิชาการในยุควิถีใหม่ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 3
2. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารงานวิชาการในยุควิถีใหม่ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 3
3. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารงานวิชาการในยุควิถีใหม่ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research) คือ ผสมผสานวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) กับวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีพื้นที่การวิจัย คือ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 3 ประกอบด้วย 4 จังหวัด ได้แก่ กาญจบุรี นครปฐม ราชบุรี และสุพรรณบุรี โดยมีการแบ่งขั้นตอนการดำเนินการเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาตัวแปรการบริหารงานวิชาการในยุควิถีใหม่ในสถานศึกษา โดยการศึกษาภาคเอกสาร วิเคราะห์และสรุปแนวคิด และนำข้อมูลไปสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน เพื่อหาตัวแปรการบริหารงานวิชาการในยุควิถีใหม่ที่เหมาะสม เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยขั้นตอนนี้ คือ แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง (Semi - Structured interview) ใช้เทคนิคการสัมภาษณ์ที่ไม่ถามชี้นำและวิธีสัมภาษณ์ใช้แบบปฏิสัมพันธ์ (interactive interview) เพื่อวิเคราะห์และปรับปรุงตัวแปรการบริหารงานวิชาการในยุควิถีใหม่ฯ แล้วนำผลที่ได้มาสร้างเป็นแบบสอบถามตามขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการบริหารงานวิชาการในยุควิถีใหม่ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 3 โดยมีประชากร คือ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 3 จำนวน 1,499 แห่ง และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ จำนวน 306 แห่ง ซึ่งได้มาโดยวิธีการเปิดตารางของเครซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) และกำหนดผู้ให้ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในแต่ละจังหวัดโดยวิธีการเทียบ

บัญญัติไตรยางศ์ มีผู้ให้ข้อมูลแต่ละโรงเรียนประกอบผู้อำนวยการ 1 คน และรองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการหรือครู/หัวหน้าฝ่ายวิชาการ 1 คน รวมทั้งสิ้น 612 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถามเพื่อสำรวจความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่าง โดยแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่น 0.97 และค่าความสอดคล้องและความตรงเชิงเนื้อหาเฉลี่ยรวม 0.91 จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) เพื่อยกร่างรูปแบบการบริหารงานวิชาการในยุควิถีใหม่ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 3 และปรับปรุงตามขั้นตอนการวิจัยเพื่อนำเสนอรูปแบบที่เหมาะสม

การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้

1) ข้อมูลทั่วของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

2) ความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวแปรและองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารงานวิชาการในยุควิถีใหม่ วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.) โดยใช้เกณฑ์ในการวิเคราะห์ตามแนวคิดของเบสท์ (Best) ซึ่งมีมาตราค่าคะแนน 5 ระดับ

3) การวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) ใช้วิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) ด้วยวิธีสกัดปัจจัย (Principal Component Analysis : PCA) เพื่อให้ได้ปัจจัยที่สำคัญเพื่อสร้างรูปแบบการบริหารงานวิชาการในยุควิถีใหม่ตามเป้าหมาย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (EFA) มีเกณฑ์ในการพิจารณา คือ (1) ค่า KSA ตามวิธี Kaiser - Meyer – Olkin (KMO) มีค่าใกล้ 1.00 และผลการทดสอบ Bartlett's Test มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยทางสถิติที่ α เท่ากับ 0.000 และ (2) ค่าดัชนี KMO (Kaiser-Mayer-Olkin Measurers of Sampling Adequacy) ใช้วิเคราะห์เนื้อหาความเหมาะสมของข้อมูลเพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบ มีค่าระหว่าง 0 ถึง 1 โดยค่าที่เหมาะสมจะต้องมากกว่า 0.50

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินรูปแบบ โดยการนำเสนอรูปแบบดังกล่าวต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน เพื่อพิจารณาประเมินตามเกณฑ์การประเมิน 4 ด้าน คือ (1) ความถูกต้องความ (2) เหมาะสม (3) ความเป็นไปได้ และ (4) การนำไปใช้ประโยชน์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ ค่าความถี่ และค่าร้อยละ โดยมีการนำเสนอข้อมูลจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปของตารางและบรรยายใต้ตาราง

ผลการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ผลการศึกษาตัวแปรการบริหารงานวิชาการในยุควิถีใหม่ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 3 มีตัวแปรการบริหารงานวิชาการในยุควิถีใหม่จากการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง จำนวน 108 ตัวแปร และเมื่อนำตัวแปรที่ได้ไปสอบถามความคิดเห็นโดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน จากนั้นจึงนำผลมา

วิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นตัวแปรการบริหารงานวิชาการในยุควิถีใหม่ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 3 ได้ตัวแปร จำนวน 55 ตัวแปร มีตัวแปรที่สำคัญ เช่น ผู้บริหารจัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนความรู้ทางวิชาชีพ PLC ภายในโรงเรียน ผู้บริหารเปิดโอกาสให้บุคลากรในสถานศึกษามีส่วนร่วมในการวางแผนงาน สถานศึกษาจัดระบบประกันคุณภาพภายในให้มีคุณภาพต่อเนื่องและเป็นระบบ สถานศึกษามีการประสานสัมพันธ์กับคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง สถานศึกษามีการวิเคราะห์และพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามยุควิถีใหม่ สถานศึกษามีการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในยุควิถีใหม่ สถานศึกษาการใช้เทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย และสถานศึกษามีการรายงานผลการศึกษาของผู้เรียนให้ผู้เกี่ยวข้องรับทราบ เป็นต้น

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการสร้างรูปแบบการบริหารงานวิชาการในยุควิถีใหม่ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 3 ซึ่งผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์ตัวแปรการบริหารงานวิชาการในยุควิถีใหม่ที่ได้มาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ไปสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 612 คน มีผลโดยการสรุปภาพรวม ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของแต่ละตัวแปรที่เป็นองค์ประกอบการบริหารงานวิชาการในยุควิถีใหม่ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 3 (โดยการสรุปภาพรวม)

ข้อ	ตัวแปรการบริหารงานวิชาการในยุควิถีใหม่	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ระดับ
NM46	**<u>ตัวแปรที่มีระดับค่าเฉลี่ยสูงสุด</u>** ผู้บริหารเปิดโอกาสให้บุคลากรในสถานศึกษามีส่วนร่วมในการวางแผนงาน	4.68	0.59	มากที่สุด
NM51	ผู้บริหารส่งเสริมการทำงานเป็นทีมกับทุกระดับในองค์กร	4.68	0.59	มากที่สุด
NM44	สถานศึกษามีการประสานสัมพันธ์กับคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง และบุคลากรที่เกี่ยวข้องเพื่อการพัฒนาการบริหารงานวิชาการ	4.66	0.63	มากที่สุด
NM27	**<u>ตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด</u>** สถานศึกษาส่งเสริมการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์	4.15	0.79	มาก

	เพื่อวัดและประเมินผลการเรียนรู้			
NM18	สถานศึกษาจัดให้มีการจัดทำรายงานผลการเรียนรู้ผ่านแพลตฟอร์ม	4.13	0.74	มาก
NM9	สถานศึกษามีการบริหารการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสาน (ออนไซต์และออนไลน์)	4.10	1.01	มาก
(40ตัวแปร)	**ตัวแปรอื่นๆ ที่เหลือ (สรุปภาพรวม 49 ตัวแปร)** ตัวแปรอื่นๆ ที่มีค่าเฉลี่ยระดับมากที่สุด	4.50-4.66	0.49-0.78	มากที่สุด
(9ตัวแปร)	ตัวแปรอื่น ๆ ที่มีค่าเฉลี่ยระดับมาก	4.23-4.48	0.59-1.01	มาก

จากตารางที่ 1 อธิบายได้ว่าจากการสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 612 คน จากสถานศึกษาในพื้นที่เป้าหมาย จำนวน 306 แห่ง เกี่ยวกับตัวแปรการบริหารงานวิชาการในยุควิถีใหม่ จำนวน 55 ตัวแปร ส่วนมากมีความคิดเห็นระดับมากที่สุด จำนวน 43 ตัวแปร และอยู่ในระดับมาก จำนวน 12 ตัวแปร โดยในส่วนที่อยู่ในระดับมากที่สุดนั้น มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) อยู่ระหว่าง 4.50 - 4.68 ตัวแปรที่มีค่าสูงสุดสามอันดับแรก ได้แก่ ผู้บริหารเปิดโอกาสให้บุคลากรในสถานศึกษามีส่วนร่วมในการวางแผนงาน ($\bar{x}$= 4.68) ผู้บริหารส่งเสริมการทำงานเป็นทีมกับทุกระดับในองค์กร ($\bar{x}$ = 4.68) สถานศึกษามีการประสานสัมพันธ์กับคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง และบุคลากรที่เกี่ยวข้องเพื่อการพัฒนาการบริหารงานวิชาการ ($\bar{x}$ = 4.66) ส่วนที่มีค่าน้อยที่สุดสามลำดับ (อยู่ในระดับมาก) ได้แก่ สถานศึกษาส่งเสริมการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ($\bar{x}$ = 4.15) สถานศึกษาจัดให้มีการจัดทำรายงานผลการเรียนรู้ผ่านแพลตฟอร์ม ($\bar{x}$ = 4.13) และสถานศึกษามีการบริหารการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสาน (ออนไซต์และออนไลน์) ($\bar{x}$ = 4.10)

นอกจากนั้น ยังมีตัวแปรรายการอื่นๆ อีก รวมจำนวน 49 ตัวแปร แบ่งเป็น ตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยระดับมากที่สุด 40 ตัวแปร มีค่าเฉลี่ยภาพรวมระหว่าง 4.50-4.66 และตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยระดับมาก 9 ตัวแปร มีค่าเฉลี่ยภาพรวมระหว่าง 4.23-4.48

ทั้งนี้เมื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (EFA: Exploratory Factor Analysis) เพื่อคัดเลือกตัวแปรที่เหมาะสมและจัดลงในองค์ประกอบการบริหารงานวิชาการในยุควิถีใหม่ มีผลสรุปตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงผลการทดสอบความเหมาะสมของเมตริกซ์ในการวิเคราะห์องค์ประกอบ

KMO and Bartlett's Test		
Kaiser - Meyer - Olkin Measure of Sampling Adequacy.		.590
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	59178.516
	Df	1176
	Sig.	.000

จากตารางที่ 2 อธิบายได้ว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูล KMO (Kaiser - Meyer - Olkin Measure of Sampling Adequacy) มีค่าเท่ากับ .590 แสดงให้เห็นถึงความเหมาะสมและความเพียงพอของข้อมูล สามารถนำไปใช้วิเคราะห์องค์ประกอบได้ (ค่า KMO ควรมีค่าเกินกว่า 0.5) และจาก Bartlett's Test of Sphericity ยังพบว่ามีค่า Approx. Chi - Square เท่ากับ 59178.516 มีนัยสำคัญทางสถิติระดับน้อยกว่า .05 (Sig. = 0.00) แสดงว่าเมตริกซ์สหสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆ มีความสัมพันธ์กันหรือข้อมูลตัวแปรชุดนี้มีความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเหมาะสมที่จะทำการวิเคราะห์องค์ประกอบต่อไปได้

นอกจากนี้ จากผลการวิจัยได้มีการหาค่าไอแกน ร้อยละของความแปรรวน ค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสมในองค์ประกอบ พบว่า ตัวแปร 55 ตัวแปรนั้น สามารถจัดกลุ่มเข้าองค์ประกอบ (Component) ได้จำนวน 7 องค์ประกอบ ซึ่งมีค่าแปรปรวน (Eigen Values) ตั้งแต่ 1.008-28.593 และองค์ประกอบทั้ง 7 องค์ประกอบ สามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรทั้งหมดได้ ร้อยละ 78.990 และผลการหมุนแกนองค์ประกอบ (Factor Rotation) โดยการหมุนแกนขององค์ประกอบด้วยวิธีแวริแมกซ์ (Varimax Rotation) พบว่า เมื่อพิจารณาความเหมาะสมของค่าน้ำหนักตามเกณฑ์แล้ว ต้องตัดตัวแปรที่ไม่เหมาะสม คงเหลือตัวแปรที่เหมาะสมจำนวน 41 ตัวแปร เพื่อนำไปสังเคราะห์เป็นแนวทางการดำเนินงานของรูปแบบที่จะสร้างขึ้นต่อไป ทั้งนี้ผู้วิจัยได้สร้างรูปแบบการบริหารงานวิชาการในยุควิถีใหม่ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 3 ขึ้น โดยมีส่วนประกอบสำคัญ คือ 1) แนวคิดและหลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) วิธีการดำเนินการ เงื่อนไขความสำเร็จของการนำรูปแบบไปใช้ และแนวทางการประเมินรูปแบบ โดยเฉพาะวิธีการดำเนินการนั้น ผู้วิจัยได้นำ 7 องค์ประกอบที่มีตัวแปรจำนวน 41 ตัวแปรข้างต้นจัดอยู่ในแต่ละองค์ประกอบสำหรับเป็นแนวทางการดำเนินงานของรูปแบบ และจะได้นำเสนอรายละเอียดไว้ในส่วนการอภิปรายผลต่อไป

3. วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน มีความเห็นต่อรูปแบบการบริหารงานวิชาการในยุควิถีใหม่ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 3 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงค่าความถี่และร้อยละของผลการประเมินรูปแบบการบริหารงานวิชาการในยุควิถีใหม่ใน สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 3

ที่	รายละเอียดของการประเมิน	ผลการประเมิน	
		ค่าความถี่	ค่าร้อยละ
1	**รูปแบบมีความถูกต้อง (Accuracy)** คือ มีสาระครอบคลุมครบถ้วน มีวัตถุประสงค์ มีแหล่งข้อมูลและการได้มาซึ่งข้อมูลอย่างชัดเจน มีการรวบรวมข้อมูลจากเครื่องมือและแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย และมีการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพที่สมบูรณ์และชัดเจน	7	100
2	**รูปแบบมีความเหมาะสม (Propriety)** คือ มีการคำนึงถึงกฎหมาย การรักษาสิทธิ และความเป็นธรรมกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายหรือทุกกลุ่ม	7	100
3	**รูปแบบมีความเป็นไปได้ (Feasibility)** คือ สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง เพราะมีทรัพยากรเพียงพอที่จะปฏิบัติได้ ปลอดจากภาวะเสี่ยงที่จะเกิดขึ้น และ มีกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และกฎหมายที่เอื้อให้ปฏิบัติได้	7	100
4	**รูปแบบมีความเป็นประโยชน์ (Utility)** คือ รูปแบบสามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ กระตุ้นให้เกิดการพัฒนาด้านการบริหารสถานศึกษา และจะเกิดผลดีต่อหน่วยงานทางการศึกษา	7	100

จากตารางที่ 3 อธิบายได้ว่า ผลการประเมินรูปแบบการบริหารงานวิชาการในยุควิถีใหม่ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 3 ซึ่งประกอบด้วยการประเมิน 4 ด้าน คือ 1) ความถูกต้อง (Accuracy) 2) ความเหมาะสม (Propriety) 3) ความเป็นไปได้ (Feasibility) 4) ความเป็นประโยชน์ (Utility) ผลการประเมินมีค่าความถี่เท่ากับ 7 ทุกด้าน คิดเป็นร้อยละ 100

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ผลการศึกษาตัวแปรที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จำนวน 108 ตัวแปร และเมื่อนำไปสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน ได้มีการปรับปรุงคงเหลือตัวแปรจำนวน 55 ตัวแปร โดยมีการตัดตัวแปรที่ไม่เหมาะสมออกไปซึ่งเป็นไปตามแนวทางที่ผู้ทรงคุณวุฒิให้ความเห็นเพื่อให้ได้ตัวแปรที่เหมาะสมที่สุด ตัวแปรที่สำคัญ เช่น

ผู้บริหารจัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนความรู้ทางวิชาชีพ PLC ภายในโรงเรียน ผู้บริหารเปิดโอกาสให้บุคลากรในสถานศึกษามีส่วนร่วมในการวางแผนงาน สถานศึกษาจัดระบบประกันคุณภาพภายในให้มีคุณภาพ ต่อเนื่องและเป็นระบบ สถานศึกษามีการประสานสัมพันธ์กับคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง สถานศึกษามีการวิเคราะห์และพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามยุควิถีใหม่ สถานศึกษามีการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในยุควิถีใหม่ สถานศึกษาการใช้เทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย และสถานศึกษามีการรายงานผลการศึกษาของผู้เรียนให้ผู้เกี่ยวข้องรับทราบ เป็นต้น ทั้งนี้เพราะ ตัวแปรเหล่านี้ เป็นตัวแปรที่คัดกรองด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาเพื่อให้อยู่ในขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการอย่างแท้จริง เพื่อให้ได้องค์ประกอบของรูปแบบที่มีคุณภาพ การพิจารณาตัวแปรที่เหมาะสมจึงเป็นสิ่งสำคัญและส่งผลต่อคุณภาพของการสร้างเครื่องมือการวิจัยเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ต่อไป

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า จากผลการวิเคราะห์ตัวแปรการบริหารงานวิชาการในยุควิถีใหม่ ซึ่งได้องค์ประกอบ 7 องค์ประกอบ และตัวแปรที่เหมาะสมในแต่ละองค์ประกอบ รวม 41 ตัวแปร เพื่อนำมาเป็นข้อมูลหลักในการสร้างรูปแบบการบริหารงานวิชาการในยุควิถีใหม่ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 3 ที่มีสาระสำคัญประกอบด้วย 1) แนวคิดและหลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) วิธีการดำเนินการ 4) เงื่อนไขความสำเร็จของการนำรูปแบบไปใช้ และ 5) แนวทางการประเมินรูปแบบ ทั้งนี้เพราะรูปแบบที่ดีควรประกอบด้วยส่วนที่เป็นปัจจัยนำเข้า คือ แนวคิด หลักการ และวัตถุประสงค์ ส่วนที่เป็นกระบวนการ คือ วิธีการดำเนินการและเงื่อนไขความสำเร็จในการใช้ และส่วนที่เป็นผลจากการดำเนินการ ซึ่งสามารถสะท้อนได้จากการประเมินผล สอดคล้องกับแนวคิดของเบอรทาแลนฟี่ (Bertalanffy) ผู้ริเริ่มแนวคิดรูปแบบเชิงระบบซึ่งประกอบด้วย 1) ปัจจัยนำเข้า (Input) หมายถึง สิ่งที่เป็นปัจจัย ได้แก่ ทรัพยากรทางการบริหารทุกๆ ด้าน ได้แก่ บุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ การบริหารจัดการ และแรงจูงใจ ที่เป็นส่วนเริ่มต้นสำคัญในการปฏิบัติงาน 2) กระบวนการ คือ ขั้นตอนการนำเอาปัจจัย หรือทรัพยากรทางการบริหารทุกประเภทมาใช้ในการดำเนินงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ เนื่องจากในกระบวนการจะมีระบบย่อยๆ รวมกันอยู่หลายระบบ ตั้งแต่ การบริหาร การจัดการ การนิเทศ การวัด และการประเมินผล หรือการติดตามตรวจสอบ ฯลฯ เพื่อให้ปัจจัยทั้งหลายเข้าไปสู่กระบวนการทุกกระบวนการได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ 3) ผลผลิต หมายถึง ผลลัพธ์เป็นผลที่เกิดจากกระบวนการของการนำเอาปัจจัยมาปฏิบัติ เพื่อให้เกิดประสิทธิผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ (Bertalanffy, 1996) ทั้งนี้ส่วนที่สำคัญของรูปแบบในการวิจัยนี้ คือ วิธีการดำเนินการ ซึ่งอาศัยตัวแปร 41 ตัวแปรเป็นแนวทางการดำเนินงานของรูปแบบโดยจัดลงใน 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การปรับตัวด้านนโยบาย บุคลากรและหลักสูตรสถานศึกษา 2) การส่งเสริมประสิทธิภาพด้านสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์

3) การส่งเสริมกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับสถานการณ์และบริบทของสถานศึกษา 4) การเสริมสร้างความพร้อมและความเข้มแข็งในการรองรับสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงในอนาคต 5) การจัดกระบวนการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับยุควิถีใหม่ 6) การส่งเสริมการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับยุควิถีใหม่ และ 7) การพัฒนาการนิเทศและการประกันคุณภาพภายในโดยใช้กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ (PLC) ทั้งนี้ องค์ประกอบที่ 1 การปรับตัวด้านนโยบาย บุคลากรและหลักสูตรสถานศึกษา เป็นเรื่องที่สำคัญที่สุดตามแนวทางของรูปแบบนี้ เพราะนโยบายเปรียบเสมือนเข็มทิศชี้ทางให้การดำเนินงานต่างๆ ดำเนินไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ ในขณะเดียวกันปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายคือคนหรือบุคลากร ซึ่งต้องมีการปรับตัวควบคู่กันไป และหลักสูตรก็เป็นแก่นสำคัญในการบริหารงานวิชาการ เพราะการปรับเปลี่ยนนโยบายต้องสอดคล้องกันกับการปรับปรุงหลักสูตรให้มีความหลากหลายเหมาะสมมุ่งไปสู่การพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนเป็นสำคัญ สอดคล้องกับแนวคิดของวิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนผล ซึ่งได้นำเสนอในผลงานวิชาการ เรื่องการประเมินการเรียนรู้ใน New normal สรุปได้ว่า หลักสูตรการเรียนการสอนต้องมีความหลากหลาย การออกแบบหลักสูตรจึงควรคำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละคน มีแบบทดสอบที่หลากหลาย เพื่อวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน รวมถึงผู้เรียนและครูร่วมกันออกแบบสภาพแวดล้อมในห้องเรียน นอกจากนี้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (กพฐ.) ได้ให้แนวคิดไว้ว่า การศึกษายุคนี้ต้องหาจุดที่จะพัฒนาเด็กไทยให้ไปสู่โลกดิจิทัล หรือการศึกษาศตวรรษที่ 21 โดยการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนให้เป็นหลักสูตรฐานสมรรถนะเพราะหลักสูตรฐานสมรรถนะจะเป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้ค้นพบศักยภาพของเด็กไทยมากขึ้น (วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนผล, 2563) และจากผลการวิจัยในแต่ละองค์ประกอบจะมีแนวทางการดำเนินการตามตัวแปรที่ได้ ยกตัวอย่างเช่น ในองค์ประกอบที่ 1 มีแนวทางการดำเนินงานที่ต้องเชื่อมโยงและทำงานร่วมกัน ได้แก่ ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญกับความแตกต่างระหว่างบุคคลทั้งผู้ปฏิบัติงานและผู้เรียน มุ่งพัฒนาควบคู่กันแบบคู่ขนาน โดยมีการวางนโยบายและเป้าหมายการบริหารงานวิชาการที่ชัดเจน ยืดหยุ่นและทันสมัย ส่งเสริมครูในการเป็นแบบอย่างที่ดีและมีคุณธรรมและจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี พร้อมกับส่งเสริมการทำงานเป็นทีมกับทุกระดับในองค์กร ส่งเสริมให้ครูมีทัศนคติที่ดีและเปิดรับต่อการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีในโลกปัจจุบัน รวมทั้งพัฒนาทักษะและสมรรถนะของครูบนฐานวิถีชีวิตใหม่ ในขณะเดียวกันสถานศึกษาจะต้องมีการประสานสัมพันธ์กับคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง และบุคลากรที่เกี่ยวข้องเพื่อการพัฒนาการบริหารงานวิชาการรวมกัน เป็นการอาศัยพลังเครือข่ายเสริมพลังในการยกระดับการบริหารงานวิชาการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และที่สำคัญ คือ จะต้องมีการวิเคราะห์และพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามยุควิถีใหม่ ให้สอดคล้องกับนโยบายและการพัฒนาบุคลากรที่กำหนดในแผนงานไว้ เป็นต้น

3. ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า จากการประเมินรูปแบบการบริหารงานวิชาการในยุควิถีใหม่ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 3 โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 7 คน ผลการประเมินทุกองค์ประกอบมีค่าความถี่เท่ากับ 7 และคิดเป็นร้อยละ 100 ทุกด้าน ผู้ทรงคุณวุฒิได้พิจารณาและตรวจสอบรูปแบบที่สร้างขึ้นในประเด็นความถูกต้อง (Accuracy) ความเหมาะสม (Propriety) ความเป็นไปได้ (Feasibility) และความเป็นประโยชน์ (Utility) เป็นการประเมินโดยคำนึงถึงความถูกต้องของขอบข่ายเนื้อหาที่เกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ ความเหมาะสมกับบริบทสถานการณ์ยุควิถีใหม่และพื้นที่ และความเป็นไปได้ เพราะได้แสดงถึงความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระหว่างตัวแปรหรือแนวทางการดำเนินงานที่มากกว่าความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงแนวทางนี้สอดคล้องกับลักษณะรูปแบบที่ดีตามแนวคิดของคีเวส (Keeves) ที่ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของรูปแบบสรุปได้ว่าประกอบด้วยส่วนต่างๆ คือ รูปแบบความสามารถแสดงถึงความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระหว่างตัวแปรมากกว่าความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงธรรมดา รูปแบบควรนำไปสู่การทำนายผลที่ตามมาซึ่งสามารถตรวจสอบได้ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ รูปแบบมีการอธิบายโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษาได้อย่างชัดเจน รูปแบบควรเป็นเครื่องมือในการสร้างความคิดรวบยอด (Concept) และการสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรใหม่ซึ่งจะเป็นการเพิ่มองค์ความรู้ (Body of Knowledge) ในเรื่องที่กำลังศึกษา และมีความสอดคล้องกันระหว่างรูปแบบเชิงทฤษฎีที่ศึกษากับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Keeves, 1988) ที่สำคัญ รูปแบบที่ได้สร้างขึ้นนั้นผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่าเป็นประโยชน์ สามารถนำไปปรับใช้กับสถานศึกษาในพื้นที่เขตตรวจราชการที่ 3 ได้ตามบริบทของแต่ละสถานศึกษา

องค์ความรู้ใหม่

รูปแบบการบริหารงานวิชาการในยุควิถีใหม่ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 3 ประกอบด้วยแนวคิดและหลักการของรูปแบบ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ วิธีการดำเนินการ เงื่อนไขความสำเร็จของการนำรูปแบบไปใช้ และแนวทางการประเมินรูปแบบ โดยในส่วนวิธีการดำเนินการนั้นมี 7 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) การปรับตัวด้านนโยบาย บุคลากรและหลักสูตรสถานศึกษา (2) การส่งเสริมประสิทธิภาพด้านสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ (3) การส่งเสริมกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับสถานการณ์และบริบทของสถานศึกษา (4) การเสริมสร้างความพร้อมและความเข้มแข็งในการรองรับสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงในอนาคต (5) การจัดกระบวนการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับยุควิถีใหม่ (6) การส่งเสริมการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับยุควิถีใหม่ และ (7) การพัฒนาการนิเทศและการประกันคุณภาพภายในโดยใช้กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ (PLC) ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบการบริหารงานวิชาการในยุควิถีใหม่ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 3

บทสรุป

รูปแบบการบริหารงานวิชาการในยุควิถีใหม่ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 3 มีวิธีการดำเนินการตามองค์ประกอบทั้ง 7 โดยมีแนวทางดำเนินการแต่ละองค์ประกอบ รวม 41 แนวทาง ซึ่งสถานศึกษาสามารถกำหนดเป็นแนวนโยบายหลักเพื่อเป็นทิศทางในการบริหารในยุควิถีใหม่ได้ คือ การปรับตัวด้านนโยบาย บุคลากรและหลักสูตรสถานศึกษา การส่งเสริมประสิทธิภาพด้านสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ การส่งเสริมกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับสถานการณ์และบริบท

ของสถานศึกษา การเสริมสร้างความพร้อมและความเข้มแข็งในการรองรับสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงในอนาคต การจัดกระบวนการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับยุควิถีใหม่ การส่งเสริมการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับยุควิถีใหม่ และ การพัฒนาการนิเทศและการประกันคุณภาพภายในโดยใช้กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ (PLC) เหล่านี้ เป็นกรอบแนวทางหลักในการดำเนินการบริหารจัดการงานวิชาการที่เหมาะสม และแต่ละองค์ประกอบมีแนวปฏิบัติที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่และสถานการณ์ในยุคสมัยปัจจุบัน มีความเชื่อมโยงส่งเสริมระหว่างกันเพื่อให้การบริหารงานวิชาการบรรลุผล โดยมีเงื่อนไขความสำเร็จของการนำรูปแบบไปใช้ ที่สำคัญคือต้องอาศัยทั้ง “ปัจจัยภายใน” เช่น ความพร้อมของบุคลากร ระบบการจัดการ และ “ปัจจัยภายนอก” เช่น การสนับสนุนจากชุมชนและนโยบายรัฐ หากองค์ประกอบเหล่านี้ทำงานร่วมกันอย่างมีพลังซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1.ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 3 หรือทั่วประเทศ ควรนำรูปแบบการบริหารงานวิชาการในยุควิถีใหม่ซึ่งได้จากการวิจัยในครั้งนี้ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ไปปรับใช้เป็นนโยบายในการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งผลต่อการกำหนดทิศทาง แนวทางของการบริหารการศึกษาตามสถานการณ์หรือยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงและเพื่อรองรับกับสถานการณ์อนาคตให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อการจัดการศึกษาตามบริบทของสถานศึกษาต่อไป โดยส่งเสริมการปฏิบัติตามแนวทางต่างๆ ในองค์ประกอบทั้ง 7 นี้ ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติการด้านการบริหารงานวิชาการในแต่ละขอบข่ายงานตามความเหมาะสมต่อไป เช่น การปรับตัวด้านนโยบาย บุคลากรและหลักสูตรสถานศึกษา โดยผู้บริหารต้องให้ความสำคัญกับความแตกต่างระหว่างบุคคลทั้งผู้ปฏิบัติงานและผู้เรียน มุ่งพัฒนาควบคู่กันแบบคู่ขนาน มีการวางนโยบายและเป้าหมายการบริหารงานวิชาการที่ชัดเจน ยืดหยุ่นและทันสมัย ส่งเสริมครูในการเป็นแบบอย่างที่ดีและมีคุณธรรมและจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี และจะต้องมีการประสานสัมพันธ์กับเครือข่ายภายนอกที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

2.ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

เพื่อให้การวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารงานวิชาการในยุควิถีใหม่ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 3 สามารถเป็นแนวทางต่อยอดหรือขยายผลสู่การศึกษาวิจัยในประเด็นที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ต่อไป จึงขอเสนอแนะเพื่อการวิจัยในอนาคต ดังนี้

1. ควรศึกษาวิจัยรูปแบบการบริหารงานวิชาการในยุควิถีใหม่ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 3 ในแต่ละองค์ประกอบอย่างละเอียด เพื่อให้สามารถหาแนวทางเชิงปฏิบัติที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

2. ควรศึกษาวิจัยรูปแบบการบริหารการศึกษาด้านอื่นๆ ในยุควิถีใหม่ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 3

เอกสารอ้างอิง

วลีรัตน์ ฉิมน้อย. (2562). กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษาตามแนวคิดคุณลักษณะพลเมืองคุณภาพในศตวรรษที่ 21. *วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา.* จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒผล. (2563). *การประเมินการเรียนรู้ใน New normal.* กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนทรวิโรฒ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579*. กรุงเทพฯ: บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

อาลิตา กาญจน์วราธร. (2566). กลยุทธ์การบริหารวิชาการสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในฐานวิถีชีวิตใหม่. *วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.* มหาวิทยาลัยศิลปากร.

Bertalanffy, L. V. (1996). *General System Theory*. New York: Wiley-lnterscience.

Keeves P. J. (1988). *Educational research, methodology and measurement: An international handbook*. Oxford: Pergamon Press.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Journal of Educational and Psychological Measurement, 30(3):* 607–610.

ศึกษาแนวคิดและหลักการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทย ในรัฐแอริโซนา ประเทศสหรัฐอเมริกา

A Study of the Concepts and Principles of Propagating Buddhism of Thai Monks in Arizona, The United States of America

[1*]**ณรงค์ เสียงดี** Narong Seiyngdi
[2**]**พระมหาสมบูรณ์ สุธมฺโม** Phramaha Somboon Sudhammo
[3***]**สมชัย ศรีนอก** Somchai Srinok
[1,2,3]คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
[1,2,3]Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
[*]First author, e-mail: NarongSeiyngdi@gmail.com
Corresponding, author e-mail: [**]Somboon1595@gmail.com [***]Choo.sink@gmail.com.

Received June 6, 2025; **Revised** June 30, 2025; **Accepted:** December 14, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดและหลักการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทย ประเทศสหรัฐอเมริกา 2) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยประเทศสหรัฐอเมริกา และ 3) นำเสนอแนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยในรัฐแอริโซนา ประเทศสหรัฐอเมริกา รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระสงฆ์นักเผยแผ่ จำนวน 5 รูป และชาวไทย-ชาวอเมริกันผู้เชี่ยวชาญพระพุทธศาสนา จำนวน 4 คน รวมทั้งสิ้น 9 รูป/คน ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แบ่งเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวคิดและหลักการเผยแผ่ของพระสงฆ์ไทยในรัฐแอริโซนา สหรัฐอเมริกา และการวิเคราะห์เนื้อหาการสัมภาษณ์แล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1. แนวคิดและหลักการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยในรัฐแอริโซนา ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้แก่ การเข้าถึงประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชน การพัฒนาความรู้ของประชาชน และความสุขของประชาชน 2. ปัญหา

และอุปสรรคการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทย ดังนี้ 1) วิธีการเผยแผ่ ควรผลิตบุคลากรที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสม ควรสร้างสถานที่สำหรับปฏิบัติธรรมที่เหมาะสมกับวิถีชีวิตของชาวตะวันตก ควรผลิตสื่อที่เหมาะสมกับความต้องการชาวตะวันตก 2) เนื้อหาคำสอน ควรเน้นหลักธรรมที่เป็นเหตุผลร่วมพิสูจน์ได้ในปัจจุบัน หลีกเลี่ยงหลักธรรมที่เกี่ยวเนื่องกับความเชื่อที่ยังไม่สามารถพิสูจน์ได้ด้วยหลักวิทยาศาสตร์ในปัจจุบัน 3) กลุ่มเป้าหมายในการเผยแผ่ ควรเน้นกลุ่มของคนท้องถิ่นเจ้าของประเทศที่มีความสนใจพระพุทธศาสนาเป็นพื้นฐานเดิมและจัดหลักธรรมในเหมาะสมกับความสนใจของผู้ศึกษา และ 3. แนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทย ประกอบด้วย 1) จัดประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ 2) ยุทธวิธีเน้นประชาชนมีส่วนร่วม 3) ยุทธวิธีสอนให้สร้างความสุขขึ้นในจิตใจ 4) ปรับเทคนิคการรับรู้ให้เข้าใจคำสั่งสอนพระพุทธศาสนาได้ง่าย 5) ใช้โซเชียลมีเดีย

คำสำคัญ: การเผยแผ่พระพุทธศาสนา; แนวคิดการเผยแผ่พระพุทธศาสนา; หลักการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

Abstract

This research article aims to 1) study the concepts and principles of propagation of Buddhism among Thai monks in the United States; 2) study the problems and obstacles in propagation of Buddhism among Thai monks in the United States and 3) Presenting the guidelines for propagating Buddhism among Thai monks in Arizona, USA. The research design was qualitative research. The samples consisted of 5 missionary monks and 4 Thai-American Buddhist experts, totaling 9 monks/people, using purposive selection. The research instrument was a semi-structured interview form, divided into 2 parts: Part 1: General information of the interviewees; Part 2: Interview form regarding the ideas and principles of propagation of Thai monks in Arizona, USA. Analyze the interview content and write a descriptive essay. The research results were found as follows; 1 . Concepts and principles of propagating Buddhism by Thai monks in Arizona. The United States includes public access, public participation, Development of public, Knowledge and happiness of the people. 2. Problems and obstacles in the propagation of Buddhism by Thai monks are as follows: 1) Methods of propagation: personnel with appropriate qualifications should be produced; places for practicing Dhamma should be created that are appropriate to the way of life of Westerners; media should be produced that are appropriate to the needs of Westerners. 2) The content of the teachings should

emphasize principles that can be proven with common reason at present. Avoid principles related to beliefs that cannot be proven by current scientific principles and 3) The target group for dissemination should focus on the local people of the country who are interested in Buddhism as their foundation and organize the principles of Dharma appropriate to the interests of the learners. 3. Guidelines for propagating Buddhism by Thai monks include (1) Organize seminars and workshops. (2) Strategies to emphasize public participation. (3) Strategies to teach to create happiness in the mind. (4) Adjust perception techniques to easily understand Buddhist teachings. (5) Use social media.

Keywords: The Propagation of Buddhism; Concept of Propagating Buddhism; Principles of Propagating Buddhism

บทนำ

ใน พ.ศ. 2504 (ค.ศ.1961) มหาวิทยาลัยวิสคอนซิน แมดิสัน (University of Wisconsin-Madison) ได้เปิดการสอนหลักสูตรพุทธศาสตร์ขึ้นในระดับปริญญาเอก และต่อมาในปี พ.ศ. 2518 (ค.ศ. 1975) จึงได้ตั้งมหาวิทยาลัยพุทธธรรมขึ้นในรัฐแคลิฟอร์เนีย หลังจากนั้นได้เปิดการเรียนการสอนในระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และ ปริญญาเอก ในสาขาวิชาพระพุทธศาสนา ทำให้การดำเนินการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศอเมริกามีความเจริญรุ่งเรืองขึ้นอย่างรวดเร็ว เนื่องจากมีครบทุกศาสตร์ ศิลป์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ประกอบด้วย การอภิปรายธรรม การจัดอบรมวิปัสสนากรรมฐาน การประชุม การสนทนาธรรม และสัมมนาทางวิชาการพระพุทธศาสนา เป็นต้น รวมถึงการเปิดโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ การแสดงพระธรรมเทศนาการบำเพ็ญกุศลในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

รัฐแอริโซนาตั้งอยู่ในทิศทางภาคตะวันตกเฉียงใต้ของสหรัฐอเมริกา โดยขนาดพื้นที่กว้างใหญ่เป็นอันดับที่ 6 ของประเทศสหรัฐอเมริกา รวมถึงมีจำนวนประชากรมากเป็นอันดับ 14 จากทั้งหมด 50 รัฐ โดยมีเมืองหลวง คือ เมืองฟีนิกซ์ แอริโซนาจึงเป็นส่วนหนึ่งของภูมิภาคทั้งสี่มุม ประกอบด้วย รัฐยูทาห์ ทางทิศเหนือ รัฐโคโลราโด ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ และรัฐนิวเม็กซิโก ทางทิศตะวันออก รัฐเนวาดา ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ รัฐแคลิฟอร์เนีย ทางทิศตะวันตก รัฐบาฮากาลิฟอร์เนีย และรัฐโซโนราของประเทศเม็กซิโก ทิศตะวันตกเฉียงใต้และทิศใต้ (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, 2568) ท่ามกลางความหลากหลายทางวัฒนธรรมและศาสนาในรัฐแอริโซนา วัดไทยได้กลายเป็นศูนย์รวมจิตใจและแหล่งพักพิงทางใจให้แก่ชุมชนชาวไทยในต่างแดน ไม่เพียงเท่านั้น วัดไทยยังเปิดประตูต้อนรับผู้คนทุกศาสนาให้เข้ามาร่วมสัมผัสกับความสงบร่มเย็นและเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมอันงดงาม

ของชาวไทย วัดไทยในแอริโซนาเปรียบเสมือนบ้านหลังที่สองของชาวไทยในต่างแดน เป็นสถานที่ที่ผู้คนสามารถมาพบปะสังสรรค์ แบ่งปันความคิดเห็นและประสบการณ์ เสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนไทยในต่างแดน (สมัชชาสงฆ์ไทยในสหรัฐอเมริกา, 2566) วัดไทยในรัฐอริโซนา มีอยู่จำนวน 5 วัด ที่อยู่ภายใต้สังกัดสมัชชาสงฆ์ไทยในสหรัฐอเมริกา 5 วัด ได้แก่ 1.วัดพรหมคุณาราม แอริโซนา 2. วัดแอริโซนาธรรมาราม 3.วัดไทยพิศาลบุตร 4.วัดพุทธเมตตา และ 5.วัดพุทธวิปัสสนา ทุกวัดมีสถานะวัดเป็นสำนักปฏิบัติธรรม/องค์กรที่ถูกต้องตามกฎหมายของประเทศ ปัจจุบันในประเทศสหรัฐอเมริกามีพระสงฆ์ไทยจากวัดไทยในรัฐต่างๆ ประกอบกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาอย่างแพร่หลายและกว้างขวางที่สุด ที่เป็นเช่นนี้เพราะมีชาวไทยและชาวเอเชียที่นับถือพระพุทธศาสนาพำนักอาศัยอยู่กระจัดกระจายตามรัฐต่างๆ ในสหรัฐอเมริกาเป็นจำนวนมาก ประมาณการณ์ว่าไม่ต่ำกว่า 600,000 คน ส่วนใหญ่เป็นชาวเอเชียที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะคนไทยอยู่กันหนาแน่นในบางเมือง เช่น ลอสแอนเจลิส ซานฟรานซิสโก ชิคาโก เป็นต้น (ธรรมไทย, ม.ป.ป.)

พระสงฆ์ไทยมีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือเกื้อกูลสังคมเสมอมาทั้งระดับพื้นฐานคือให้ความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมที่ประชาชนสามารถนำไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างร่มเย็นเป็นสุข และนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่ทุกคนสามารถนำไปปฏิบัติเพื่อพัฒนาจิตไปสู่ความพ้นทุกข์ ได้แก่ การฝึกวิปัสสนากรรมฐาน หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาซึ่งมีคุณค่าและประโยชน์สูงสุดที่จะนำพามนุษย์ให้สามารถใช้ชีวิตในโลกปัจจุบันอย่างมีความสุข ทั้งยังมีความพิเศษมากกว่าหลักธรรมในศาสนาอื่น นั่นคือพระพุทธศาสนามีคำสอนที่จะช่วยให้มนุษย์ทุกคนสามารถพัฒนาศักยภาพชีวิตของตนด้วยตนเอง จนสามารถก้าวสู่ความหลุดพ้นโดยไม่ต้องกลับมาเวียนว่ายตายเกิดอีกต่อไป การเผยแผ่พระธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา จึงถือว่าเป็นการเผยแผ่สิ่งที่ดีงาม เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนทั่วโลก

เนื่องจากรัฐแอริโซนาเป็นรัฐที่มีพุทธศาสนิกชนได้ร่วมกันจัดตั้งวัดไทยขึ้นในชุมชนของตนเพื่อประกอบพิธีกรรมทางศาสนาและเป็นแหล่งพบปะสังสรรค์กันระหว่างชาวพุทธ รวมถึงบทบาทพระสงฆ์ไทยนอกจากประกอบศาสนกิจ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแล้ว ยังเผยแพร่วัฒนธรรมประเพณีของไทยไปด้วย ได้แก่ การเปิดโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์และภาคฤดูร้อนให้เด็กเยาวชน บุตรหลานไทยที่เกิดและเติบโตในสหรัฐอเมริกาได้เรียนรู้พระพุทธศาสนา ภาษาไทย ขนบธรรมเนียมไทยที่มีความสนใจในพระพุทธศาสนาเข้ามาศึกษาพระพุทธศาสนา และสั่งสอนอบรมวัฒนธรรมไทยไปด้วยพร้อมกัน เพราะฉะนั้นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศสหรัฐมีหลายประการ เช่น พระสงฆ์ไทยยังไม่เข้าใจภาษา การสื่อสารและวัฒนธรรมของประเทศที่ไปเผยแผ่ดีเพียงพอ ทำให้การสื่อสารกับคนในประเทศนั้นได้ไม่ดีเท่าที่ควร ด้านองค์กรสงฆ์ที่มีส่วนในการดูแลพระสงฆ์ไทยก็ยังไม่เข้มแข็งพอ จึงทำให้การสนับสนุนและดูแลได้ไม่ทั่วถึง แม้ปัจจุบันจะมีหลายหน่วยงานที่กำกับดูแลโดยตรงแต่ก็ยังครอบคลุมไม่ทั่วถึง เช่น ศูนย์ควบคุมดูแลพระสงฆ์ไป

ต่างประเทศก็ทำหน้าที่อย่างหนึ่ง สำนักฝึกอบรมพระธรรมทูตก็ทำหน้าที่อีกอย่างหนึ่ง เมื่อฝึกอบรมพระธรรมทูตแล้ว ส่วนการคัดเลือกว่าพระสงฆ์รูปใดจะได้เดินทางไปประเทศไหนก็เป็นอีกหน่วยงานหนึ่ง เมื่อผ่านเกณฑ์พิจารณาแล้วก็ต้องผ่านขั้นตอนในการขอหนังสือเดินทาง บางประเทศการขอวีซ่าเข้าประเทศ ก็ทำได้ยากมากและให้ระยะเวลาในการพำนักในประเทศนั้นๆ น้อย ทำให้เกิดความไม่ต่อเนื่องในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาการศึกษาแนวคิดและหลักการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยในรัฐแอริโซนา ประเทศสหรัฐอเมริกาโดยการศึกษาแนวคิดและหลักการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยในรัฐแอริโซนา ประเทศสหรัฐอเมริกา เพื่อเป็นแนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของวัดไทยอื่นๆ ในประเทศสหรัฐอเมริกาสืบต่อไป

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงได้ศึกษาเกี่ยวกับหลักการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยในรัฐแอริโซนา ประเทศสหรัฐอเมริกา จากวัดไทยในรัฐแอริโซนา ประเทศสหรัฐอเมริกา 4 วัด ได้แก่ 1. วัดพรหมคุณาราม แอริโซนา 2. วัดแอริโซนาธรรมาราม 3. วัดไทยพิศาลบุตร 4. วัดพุทธวิปัสสนา เพื่อเป็นแนวคิดและหลักการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์วัดไทยในประเทศสหรัฐอเมริกา และแนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยในรัฐแอริโซนา ประเทศสหรัฐอเมริกาต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาแนวคิดและหลักการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยในรัฐแอริโซนา ประเทศสหรัฐอเมริกา
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยในรัฐแอริโซนา ประเทศสหรัฐอเมริกา
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยในรัฐแอริโซนา ประเทศสหรัฐอเมริกา

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ ประชากรคณะสงฆ์วัดไทยในสังกัดสมัชชาสงฆ์ไทยในรัฐแอริโซนา สหรัฐอเมริกา 4 วัด ได้แก่ 1. วัดพรหมคุณาราม อริโซนา 2. วัดแอริโซนาธรรมาราม 3. วัดไทยพิศาลบุตร 4. วัดพุทธวิปัสสนา ทุกวัดมีสถานะวัดเป็นสำนักปฏิบัติธรรม/องค์กรที่ถูกต้องตามกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา ดังนี้

1. ประชากร ได้แก่ พระสงฆ์ ชาวไทยและอเมริกาผู้เชี่ยวชาญพระพุทธศาสนา ในรัฐแอริโซนา ประเทศสหรัฐอเมริกา และ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) คือ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) คือผู้ให้สัมภาษณ์ ได้แก่ พระสงฆ์ นักเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ

วัดไทยในรัฐแอริโซนา ประเทศสหรัฐอเมริกา จำนวน 5 รูป วัดไทยที่ศึกษาในรัฐแอริโซนา 5 วัด ได้แก่ 1) วัดพรหมคุณาราม อริโซนา (Wat Promkunaram Buddhist Temple of Arizona) 2) วัดธรรมรัตนาราม (Dhammaratanaram Temple) 3) วัดพุทธเมตตา (Wat Buddhametta) 4) วัดไตรรัตน์ (Triratana Tucson Buddhist Temple) 5). วัดพิศาลบุตร (วัดพระแก้ว) (Wat Pisalabutara/USA Watphrakaew) และชาวอเมริกันผู้เชี่ยวชาญทางพระพุทธศาสนา จำนวน 4 คน รวมทั้งสิ้น 9 รูป/คน ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วย แนวทางการสัมภาษณ์และแบบบันทึกข้อมูลการสัมภาษณ์ แนวคำถามในการสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์ มีเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ ผู้ให้สัมภาษณ์ ได้แก่ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์พระสงฆ์ ชาวไทยและชาวอเมริกัน พุทธศาสนิกชนผู้เชี่ยวชาญพระพุทธศาสนา ของวัดไทยในรัฐแอริโซนา ประเทศสหรัฐอเมริกา จำนวน 9 รูป/คน ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีขั้นตอนในการตรวจสอบเครื่องมือ ดังนี้ นำแบบสัมภาษณ์ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) และความถูกต้องของภาษา เพื่อพิจารณาแบบสอบถามแต่ละข้อได้ตรงตามที่ต้องการวัด คือ เนื้อหาหรือวัตถุประสงค์ มาก น้อย เพียงใด โดยใช้เทคนิค IOC (Item-Object Congruence Index: IOC) ซึ่งพิจารณาใน 3 กรณี คือ เห็นด้วย ไม่แน่ใจและไม่เหมาะสม ต่อข้อคำถามนั้นๆ หลังจากนั้น นำข้อมูลที่ได้จากการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ หาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามแต่ละข้อกับจุดประสงค์หรือเนื้อหา โดยใช้วิธีการคำนวณหาค่า IOC โดยใช้เกณฑ์การตัดสินค่า IOC ถ้ามีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปคำถามนั้นวัดได้ตรงจุดประสงค์หรือตรงตามเนื้อหา แสดงว่า คำถามนั้นใช้ได้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ ขอหนังสืออนุเคราะห์เก็บข้อมูล แนวทางการสัมภาษณ์และแบบบันทึกข้อมูลการสัมภาษณ์เพื่อการวิจัยจากหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์ พระสงฆ์ และชาวอเมริกันผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาพร้อมทั้งพุทธศาสนิกชนผู้เชี่ยวชาญพระพุทธศาสนาของวัดไทยในรัฐแอริโซนา ประเทศสหรัฐอเมริกา จำนวน 9 รูป/คน ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ นำมาจัดหมวดหมู่ และสรุป นำเสนอแนวคิดและหลักการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยในรัฐแอริโซนา ประเทศสหรัฐอเมริกา

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ใช้การวิจัยเอกสาร วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลแล้วนำมาเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 แนวคิดและหลักการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยในรัฐแอริโซนา ประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า ตามหลักพุทธโอวาท คือ แสดงธรรมเหมาะสมกาลเทศะ มีเหตุผล ด้วยจิตเมตตา โดยมุ่งประโยชน์แก่ผู้ฟัง ไม่แสดงธรรมเพื่อเห็นแก่ลาภสักการะ ไม่ยกตนข่มท่านและไม่เสียดสีขู่เข็ญผู้อื่น เป้าหมายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในรัฐแอริโซนา ประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นไปเพื่อประโยชน์ เกื้อกูล ความสุขแก่บุคคล มุ่งเน้นพัฒนาศักยภาพของบุคคลในการดำเนินชีวิตได้ด้วยตนเอง โดยใช้หลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเป็นแนวทางในการชี้นำบุคคลให้ตั้งตนอยู่ในความไม่ประมาท เป็นศูนย์รวมจิตใจและกิจกรรมของชาวพุทธในรัฐแอริโซนา ประเทศสหรัฐอเมริกา ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แนวคิดการเผยแผ่ หลักการเผยแผ่ของพระสงฆ์ไทยในรัฐแอริโซนา ประเทศสหรัฐอเมริกา

แนวคิดการเผยแผ่ หลักการเผยแผ่ของพระสงฆ์ไทยในรัฐแอริโซนา ประเทศสหรัฐอเมริกา			
การเข้าถึงประชาชน	**การมีส่วนร่วมของประชาชน**	**พัฒนาความรู้ประชาชน**	**ความสุขของประชาชน**
แนะนำการดำเนินชีวิต	วัดเชิญชวนมาร่วมทำบุญ	บรรยายธรรมทุกวันหยุด	ใช้ชีวิตด้วยหลักไตรสิกขา
เยี่ยมเยือนประชาชน	วัด/ประชาชนช่วยกันเผยแพร่	สอนให้เข้าใจมากขึ้น	วิธีพัฒนาตนด้วยภาวนา 4
ฝึกอบรมประชาชน	ร่วมกันปฏิบัติธรรมในวันสำคัญ	จัดวิทยากรฝึกวัฒนธรรม	ให้คำปรึกษาผู้เดือดร้อน
ให้ทุนการศึกษา	ร่วมกิจกรรมกับวัดทุกครั้ง	ใช้พุทธวิธีการสอน	สอนให้ประพฤติศีลห้า
ช่วยเหลือสาธารณภัย	พุทธศาสนิกชนมีบทบาทสำคัญ	ใช้หลักธรรมสำหรับฆราวาส	ให้ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ปัญหาและอุปสรรคการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยในรัฐแอริโซนา ประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในรัฐแอริโซนา ประเทศสหรัฐอเมริกา พระสงฆ์หรือนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนาต้องมีความเหมาะสมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้ 1) วิธีการเผยแผ่ ควรผลิตบุคลากรที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสม ควรสร้างสถานที่สำหรับปฏิบัติธรรมที่เหมาะสมกับวิถีชีวิตของชาวตะวันตก ควรผลิตสื่อที่เหมาะสมกับความต้องการชาวตะวันตกและควรกำหนดนโยบายในเชิงรุก 2) เนื้อหาคำสอน ควรเน้นหลักธรรมที่เป็นเหตุผลร่วมพิสูจน์ได้ในปัจจุบัน หลีกเลี่ยงหลักธรรมที่เกี่ยวเนื่องกับความ

เชื่อที่ยังไม่สามารถพิสูจน์ได้ด้วยหลักวิทยาศาสตร์ในปัจจุบัน อีกทั้งไม่ควรโจมตีแนวคำสอนของความเชื่ออื่นๆ 3) กลุ่มเป้าหมายในการเผยแผ่ ควรเน้นกลุ่มของคนท้องถิ่นเจ้าของประเทศที่มีความสนใจพระพุทธศาสนาเป็นพื้นฐานเดิมและจัดหลักธรรมในเหมาะสมกับความสนใจของผู้ศึกษา 4) จุดมุ่งหมายในการเผยแผ่ คือ เพื่อให้ผู้ศึกษาได้นำหลักธรรมไปใช้ในการพัฒนาชีวิตตนเองและอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข จนสามารถพัฒนาไปสู่การศึกษาที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น สู่การปฏิบัติเพื่อความพ้นทุกข์อย่างสิ้นเชิงได้

เมื่อสรุปภาพรวมแล้วจะพบปัญหา ดังนี้ 1) ปัญหาสภาพของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุตตามปัจจัยทำให้ประชาชนในรัฐแอริโซนา ประเทศสหรัฐอเมริกา สนใจในการศึกษาพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น เนื่องจากสภาพแวดล้อมภายในสังคมคนอเมริกามีเรื่องราวและปัญหาที่มีความซับซ้อนทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ยึดมั่นตามหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่เป็นเครื่องจูงใจมากขึ้นเพราะสังคมเปลี่ยนแปลงเป็นระบบทุนนิยมและบริโภคนิยม ก่อให้เกิดประชากรเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากในสังคมอเมริกา 2) ปัญหาเรื่องของการประกอบอาชีพ จึงไม่มีเวลาเดินทางมาปฏิบัติธรรมและฟังธรรมที่วัด ส่วนใหญ่จะเข้าวัดเฉพาะตอนที่มีความทุกข์ ในขณะที่สมัชชาสงฆ์ในสหรัฐอเมริกายังไม่มีหลักการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและหลักคำสอนที่ก่อให้เกิดความเชื่อมั่นของประชาชนชาวพุทธ นอกจากนี้พระธรรมทูตจะต้องเรียนรู้และปรับเปลี่ยนกลยุทธ์วิธีการให้มีความเหมาะสมกับสภาพปัจจุบันในสังคม โดยเฉพาะกลุ่มผู้ที่สนใจพระพุทธศาสนาว่ามีพื้นฐานหรือสังคมเป็นอย่างไรรวมถึงขาดประสบการณ์ในการประสานความร่วมมือจากหน่วยงานต่างๆ รวมทั้งองค์กรชาวพุทธในการติดต่อสื่อสาร ส่งผลต่อการสร้างเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสังคมชาวพุทธในสหรัฐอเมริกา 3) ปัญหาด้านผู้นำ ส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากระบบภาวะผู้นำทางคณะสงฆ์ นโยบายการปกครองวัด และสมัชชาสงฆ์ในสหรัฐอเมริกา เช่น ความชัดเจนในหลักการและนโยบายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา การใช้เครื่องมือการสื่อสาร ภาษา และการติดต่อสื่อสารในการเผยแผ่พุทธศาสนา ไม่สามารถปรับตัวให้ทันต่อสภาพสังคมและปัญหาที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว 4) ปัญหาด้านจำนวนพระภิกษุลดลง ซึ่งมีจำนวนลดลงเรื่อยๆ และไม่ชำนาญในหลักธรรมดีพอ 5) ปัญหาพระสงฆ์ยังไม่เข้าใจภาษา และวัฒนธรรมของประเทศที่ตนไปเผยแผ่ดีพอทำให้การสื่อสารกับคนในประเทศนั้นได้ไม่ดีเท่าที่ควร 6) ปัญหาด้านองค์กรสงฆ์ที่มีส่วนในการดูแลพระสงฆ์ยังก็ไม่เข้มแข็งพอ แม้ปัจจุบันจะมีหลายหน่วยงานที่กำกับดูแลโดยตรง แต่ก็ยังครอบคลุมได้ไม่ทั่วถึง และให้เวลาในการพำนักในประเทศนั้นๆ น้อย ทำให้เกิดความไม่ต่อเนื่องในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

3. วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 แนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ประกอบด้วย (1) จัดประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ (2) กำหนดยุทธวิธีการเผยแผ่เน้นประชาชนมีส่วนร่วม (3) กำหนดยุทธวิธีสอนให้สร้างความสงบสุขขึ้นในจิตใจ (4) ปรับเทคนิคประยุกต์หลักการสื่อสารให้คนไทย-

ต่างชาติในท้องถิ่นสามารถรับรู้เข้าใจคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนาได้ง่าย (5) ใช้โซเชียลมีเดียในการเผยแผ่เชิงรุก ช่วยให้ศึกษาธรรมะได้ทุกที่ทุกเวลา ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

แนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนา				
สัมมนาเชิงปฏิบัติการ	**ประชาชนมีส่วนร่วม**	**ฝึกจิตให้สงบ**	**ทำให้คำสอนเข้าใจง่าย**	**ใช้สื่อโซเชียล**
เทศน์ บรรยายธรรม	มีสถานที่ธรรมชาติร่มรื่นชวนให้แวะชม	ภาวนา 4	ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้	สร้างเครือข่าย จัดนโยบายระดับองค์การพระพุทธศาสนา
การนำหลักธรรมไปปฏิบัติ	สนับสนุนให้เข้าร่วมกิจกรรมในวันสำคัญ	บริหารจิตเจริญปัญญา	นำหลักธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวัน	เปิดเพจ เว็ปไซด์ ช่วยให้รู้ข่าวสาร

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 แนวคิดและหลักการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยในรัฐแอริโซนา ประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า การเข้าถึงประชาชน พระสงฆ์สอนหลักธรรมที่มีเนื้อหาครอบคลุมความเป็นอยู่และการดำเนินชีวิตทำให้ชาวไทยและต่างชาติเห็นความสำคัญของวัฒนธรรมประเพณีไทยจึงร่วมกันจัดกิจกรรมส่งเสริมสถาบันและกิจการทางพระพุทธศาสนา การมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่ สอนการปฏิบัติตามหน้าที่ชาวพุทธ ส่งเสริมการทำความดี การบริหารจิตเจริญปัญญา สอนวิปัสสนากรมฐานกิจกรรมทำบุญตักบาตรในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา การปฏิบัติตนในวันสำคัญ สนับสนุนคนไทย-ชาวต่างชาติเข้าวัดฟังธรรม การพัฒนาความรู้ของประชาชนประกอบด้วย การสร้างเครือข่าย จัดทำนโยบายระดับองค์การพระพุทธศาสนา ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ ส่งเสริมทางด้านจิตใจคู่กับการดูแลสังคม รักษาวัฒนธรรม เผยแพร่ศีลธรรมทางกิจกรรมวันสำคัญทางพุทธศาสนาและสถาบันพระมหากษัตริย์ และความสุขของประชาชน พระสงฆ์ไทยทำหน้าที่ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้พุทธศาสนิกมีความสุขอย่างยั่งยืน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าหลักการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในรัฐแอริโซนา ประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นไปตามหลักพุทธโอวาท ประกอบด้วย 1) การเทศน์ 2) การบรรยาย 3) การนำหลักธรรมไปปฏิบัติ และ 4) การฝึกอบรม สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาบุญทิน ปุญฺญธโช (เทาศิริ) ได้วิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักปฏิสัมภิทา 4 สำหรับพระธรรมทูตไทยในทวีปยุโรป” ผลจากการวิจัยพบว่า 1) สภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในทวีปยุโรป จุดแข็ง คือมีประธานสมาคมรับผิดชอบการ

ดำเนินงาน มีโครงสร้างทำงานตามระเบียบข้อบังคับสมาคม มีความมั่นคงภายใต้ความคุ้มครองของรัฐบาลท้องถิ่น จุดอ่อน คือไม่สามารถทำงานตามระเบียบข้อบังคับของสมาคม การบริหารงานซ้ำซ้อนกับการบริหารงานวัดโดยมีพระเป็นเจ้าอาวาส ไม่มีการวางแผนการเผยแผ่ที่ชัดเจน ขาดกิจกรรมการเผยแผ่ระยะยาว ไม่มีแผนรองรับวัดที่ขาดพระธรรมทูต โอกาส คือ ชาวไทยและชาวท้องถิ่นมีความรู้ความสนใจพระพุทธศาสนาและพระธรรมทูตมีความต้องการที่จะพัฒนาตนเอง ส่วนอุปสรรค คือการเดินทางเข้าประเทศของพระธรรมทูต การสื่อสารภาษาอังกฤษและภาษาท้องถิ่น รวมถึงสภาพภูมิอากาศที่มีความหนาวเย็นจัด 2) ผลจากการพัฒนากลยุทธ์การเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาตามหลักปฏิสัมภิทา 4 ประกอบด้วย 3 ประการ คือ วิสัยทัศน์การเผยแผ่ พันธกิจการเผยแผ่ วัตถุประสงค์ในการเผยแผ่ และกลยุทธ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ประกอบด้วย 4 ประการ คือ (1) ด้านอัตถปฏิสัมภิทา คือชัดเจนในการรับ (2) ด้านธัมมปฏิสัมภิทา คือ จับประเด็นได้ (3) ด้านนิรุตติปฏิสัมภิทา คือ การสื่อสารเป็น และ (4) ด้านปฏิภาณปฏิสัมภิทา คือ การสร้างความคิดความหยั่งเห็นใหม่ได้ (พระมหาบุญทิน ปุญฺญธโช (เทาศิริ), 2561) งานวิจัยดังกล่าวสามารถอธิบายหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาควรสอนเน้นภาคปฏิบัติโดยสอนในสิ่งที่เขาไม่มี คือศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งสิ่งที่เขาต้องการก็คือปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน เช่น มหาวิทยาลัยในอเมริกาก็มีครอสจัดอบรมเกี่ยวกับการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2. พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในรัฐแอริโซนา ประเทศสหรัฐอเมริกา พระสงฆ์หรือนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนาต้องมีความเหมาะสมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้ 1) วิธีการเผยแผ่ ควรผลิตบุคลากรที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสม ควรสร้างสถานที่สำหรับปฏิบัติธรรมที่เหมาะสมกับวิถีชีวิตของชาวตะวันตก ควรผลิตสื่อที่เหมาะสมกับความต้องการชาวตะวันตกและควรกำหนดนโยบายในเชิงรุก 2) เนื้อหาคำสอน ควรเน้นหลักธรรมที่เป็นเหตุผลร่วมพิสูจน์ได้ในปัจจุบัน หลีกเลี่ยงหลักธรรมที่เกี่ยวเนื่องกับความเชื่อที่ยังไม่สามารถพิสูจน์ได้ด้วยหลักวิทยาศาสตร์ในปัจจุบัน อีกทั้งไม่ควรโจมตีแนวคำสอนของความเชื่ออื่นๆ 3) กลุ่มเป้าหมายในการเผยแผ่ ควรเน้นกลุ่มของคนท้องถิ่นเจ้าของประเทศที่มีความสนใจพระพุทธศาสนาเป็นพื้นฐานเดิมและจัดหลักธรรมในเหมาะสมกับความสนใจของผู้ศึกษา 4) จุดมุ่งหมายในการเผยแผ่ คือ เพื่อให้ผู้ศึกษาได้นำหลักธรรมไปใช้ในการพัฒนาชีวิตตนเองและอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข จนสามารถพัฒนาไปสู่การศึกษาที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น สู่การปฏิบัติเพื่อความพ้นทุกข์อย่างสิ้นเชิงได้ ทั้งนี้เป็นเพราะว่า 1) การเข้าถึงประชาชน ข้อแนะนำการดำเนินชีวิตประจำวันตามหลักพระพุทธศาสนาและข้อออกไปเยี่ยมเยือนประชาชน การฝึกอบรมประชาชนที่เข้ามาฟังธรรมและข้อให้ทุนการศึกษาและช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัย อยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกัน 2) การมีส่วนร่วมของประชาชน วัดเชิญชวนพุทธศาสนิกชนนำอาหารเครื่องดื่มมาร่วมทำบุญฯ วันสำคัญพุทธศาสนิกชนร่วมกันฟัง 3) การพัฒนาความรู้ของประชาชน ข้อเทศน์บรรยายธรรมแก่ศาสนิกชนทุก

วันหยุดฯ ฝึกอบรมและตอบปัญหาฯ จัดวิทยากรฝึกอบรมหัตถกรรมฯ 4) ความสุขของประชาชน แนะนำวิธีปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานในชีวิตประจำวัน ซึ่งสอดคล้องกับ พระครูวิเทศกัลยาณธรรม (ฐิติกร กลฺยาณธมฺโม) ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของวัดไทยในรัฐแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา” ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของวัดไทยในรัฐแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา ประกอบด้วย ด้านผู้ส่งสาร มีความรู้ความสามารถ มีความชำนาญผลิตสื่อธรรมะ ใช้คอมพิวเตอร์ได้ดี สามารถจัดรายการวิทยุได้ สามารถสื่อสารผ่านช่องทางออนไลน์ได้ดี ด้านสาร มีความหลากหลาย อยู่ในรูปหนังสือธรรมะ สิ่งพิมพ์ออนไลน์ เช่น ภาพ/จดหมายข่าว เสียงบรรยายธรรม และวีดีโอธรรมะ ด้านช่องทางการสื่อสาร มีช่องทางที่หลากหลาย มีเว็บไซต์ของวัด ใช้ช่องทางออนไลน์ เช่น Facebook /YouTube วิทยุออนไลน์ และสื่อสิ่งพิมพ์ วารสาร และหนังสือ ผู้รับสาร ได้รับการปรับพื้นฐาน ได้รับการประเมินก่อนและหลังจากรับสาร กำหนดกลุ่มผู้รับสาร สามารถนำธรรมะไปปรับใช้ประโยชน์ได้ และเกิดความศรัทธา (พระครูวิเทศกัลยาณธรรม (ฐิติกร กลฺยาณธมฺโม), 2564) งานวิจัยดังกล่าว สอดคล้องกับการพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ให้เกิดแนวทางในการเผยแผ่ธรรม เช่น การผลิตสื่อธรรมะ การจัดรายการวิทยุ การเขียนหนังสือข่าวสาร และการเป็นวิทยากรอบรมวิปัสสนากรรมฐาน รวมถึงการเป็นทั้งพึ่งของพุทธศาสนิกชนชาวไทยและต่างประเทศได้

3. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า (1) จัดประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ (2) กำหนดยุทธวิธีเผยแผ่เน้นประชาชนมีส่วนร่วม (3) กำหนดยุทธวิธีสอนสร้างความสงบสุขในจิตใจ (4) ประยุกต์หลักการสื่อสารให้คนไทย-ต่างชาติเข้าใจคำสอนทางพระพุทธศาสนาได้ง่าย (5) ใช้โซเชียลมีเดียเผยแผ่เชิงรุก ศึกษาธรรมะได้ทุกที่ทุกเวลาทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ประเทศในโลกตะวันตกที่เต็มไปด้วยสิ่งปรนเปรอทางวัตถุนิยมที่ได้มาโดยฉับพลัน ความสุขสงบในจิตใจกลายเป็นสิ่งที่หาได้ยาก ผู้คนเป็นอันมากเชื่อว่าเงินตราและสิ่งเสพจะทำให้มีความสุขแต่แม้จะมีเงินมากเท่าใดก็หาได้มีความสุขเพิ่มขึ้นไม่ พระสงฆ์เป็นผู้นำทางจริยธรรม สามารถชี้นำผู้คนให้เข้าถึงความสงบสุขภายในท่ามกลางความผันผวนไม่แน่นอนของกระแสโลกาภิวัตน์ ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของ พระทินวัฒน์ สุขสง ได้วิจัยเรื่อง “แนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโลกตะวันตก” ผลการวิจัยพบว่า แนวทางที่เหมาะสมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโลกตะวันตก มีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ 1) วิธีการเผยแผ่ ควรผลิตบุคลากรที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสม ควรสร้างสถานที่สำหรับปฏิบัติธรรมที่เหมาะสมกับวิถีชีวิตของชาวตะวันตก ควรผลิตสื่อที่เหมาะสมกับความต้องการชาวตะวันตกและควรกำหนดนโยบายในเชิงรุก 2) เนื้อหาคำสอน ควรเน้นหลักธรรมที่เป็นเหตุผลร่วมพิสูจน์ได้ในปัจจุบัน หลีกเลี่ยงหลักธรรมที่เกี่ยวเนื่องกับความเชื่อที่ยังไม่สามารถพิสูจน์ได้ด้วยหลักวิทยาศาสตร์ในปัจจุบัน อีกทั้งไม่ควรโจมตีแนวคำสอนของความเชื่ออื่นๆ 3) กลุ่มเป้าหมายในการเผยแผ่ ควรเน้นกลุ่มของคนท้องถิ่นเจ้าของประเทศที่มีความสนใจพระพุทธศาสนาเป็นพื้นฐานเดิมและจัดหลักธรรมให้หมาะสมกับความสนใจของผู้ศึกษา 4) จุดมุ่งหมายในการเผยแผ่ คือ เพื่อให้ผู้ศึกษาได้นำหลักธรรมไปใช้ในการ

พัฒนาชีวิตตนเองและอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข จนสามารถพัฒนาไปสู่การศึกษาที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น สู่การปฏิบัติเพื่อความพ้นทุกข์อย่างสิ้นเชิงได้ (พระทินวัฒน์ สุขสง, 2563) งานวิจัยดังกล่าวมาทำให้ทราบถึงพระสงฆ์ได้ศึกษาธรรมวินัยมากกว่าชาวบ้าน ประกอบกับได้รับมอบหมายจากพระพุทธองค์ตั้งแต่เริ่มต้นการเผยแผ่ ประชาชนทั่วไปจึงมองว่า พระสงฆ์เป็นธรรมทายาทของพระพุทธเจ้า บทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ตามพระไตรปิฎก ได้แก่ การเป็นผู้ปฏิบัติธรรมเพื่อให้บรรลุพ้นทุกข์และสั่งสอนคนทั่วไปให้พ้นทุกข์ตามหน้าที่การเทศนาสั่งสอนธรรมอันเป็นการเผยแผ่และสืบทอดต่อพระศาสนา เป็นหน้าที่โดยตรงของพระสงฆ์

องค์ความรู้ใหม่

พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับชุมชน และเป็นเสาหลักสำคัญที่ช่วยให้ชุมชนและสังคมมีความเจริญทางด้านจิตใจและอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข โดยอาศัยแนวคิดและหลักการเผยแผ่พุทธธรรมเป็นกระบวนการในการบูรณาการในแต่ละด้าน เพื่อให้เป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติ และเพื่อให้เหมาะสมกับการบริหารจัดการวัดไทยในรัฐแอริโซนา สหรัฐอเมริกา และแบบอย่างบุคคลที่ดีนำมาเป็นต้นแบบในการดำเนินชีวิต องค์ความรู้อันเป็นผลมาจากการวิจัย การสังเคราะห์ออกมาในลักษณะภาพ ได้แก่ องค์ความรู้ ดีอีไอที (DEIT) ประกอบด้วย D = Desana การเทศน์เชิงรับและเชิงรุก E = Enunciateion การบรรยายธรรม I = Implementation การนำหลักธรรมไปปฏิบัติ T= Training การฝึกอบรม ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ ดีอีไอที (DEIT)

D = Desana การเทศน์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยในรัฐแอริโซนา ประเทศสหรัฐอเมริกา คือการเทศนาทั้งเชิงรับและเชิงรุก การเทศนาเชิงรับจะเทศน์ที่วัด/สถานที่เหมาะแก่การศึกษาปฏิบัติ ส่วนการเทศนาเชิงรุก คือการไปเผยแผ่นอกสถานที่รวมทั้งสาธารณสงเคราะห์ พระสงฆ์ผู้เทศนาต้องมีความรู้ความประพฤติเหมาะสมอันเป็นคุณสมบัติของผู้เทศนา รอบรู้หลักการเนื้อหาที่เทศน์สอน รู้เกี่ยวกับผู้ฟัง ผู้เรียน ผู้ปฏิบัติ หลักการสอน วิธีการสอนและลีลาการสอน การเทศนาเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา เป็นพันธกิจที่สำคัญยิ่งต่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา เพราะเป็นการสร้างความรู้เข้าใจหลักพระธรรมให้แก่พุทธศาสนิกชนอย่างถูกต้อง สามารถเลือกนำหลักธรรมไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิตได้อย่างเป็นสุข

E = Enunciation การบรรยาย การบรรยายธรรมของพระสงฆ์ ได้แก่ การสนทนา การปาฐกถาในโอกาสและสถานที่ต่างๆ ทั้งในวัดและนอกวัด การบรรยายธรรมะทางวิทยุ โทรทัศน์และสื่อต่างๆ เช่น หนังสือ วารสาร วีดีทัศน์ อินเทอร์เน็ต โซเชียลมีเดีย ซึ่งครอบคลุมกิจกรรมที่พระสงฆ์จัดขึ้นในวัด เช่น กิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา กิจกรรมประเพณีสำคัญของชุมชน พระสงฆ์ชี้แจงความเป็นมาของวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เพื่อการเผยแผ่ธรรมไปสู่ประชาชน เพื่อนำเอาหลักธรรมไปประพฤติปฏิบัติ/ประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิต เป็นการสื่อสารที่สำคัญทั้งด้านการดำเนินชีวิต สังคม เศรษฐกิจและการศึกษา ทำให้สังคมดำเนินไปตามพุทธวิธีที่ถูกต้องเหมาะสม ดังนั้น การบรรยายที่ดีจะต้องมีความแม่นยำในหลักของพระพุทธศาสนา คือมีภูมิรู้ ภูมิธรรม ภูมิปัญญา สามารถใช้ภาษาและวิธีสอนที่สามารถสื่อกับประชาชนได้ มีความสามารถในการใช้สื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาช่วยในการบรรยาย มีความเข้าใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น และสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมนั้นได้ดี เป็นผู้ที่มีหลักมนุษยสัมพันธ์ดี มีคุณสมบัติเหมาะสมด้านการศึกษาสอดคล้องกับความต้องการของวัดและสังคม

I = Implementation การนำหลักธรรมไปปฏิบัติ คำสอนพระพุทธศาสนามุ่งเน้นเรื่องการพ้นทุกข์ สอนให้รู้จักทุกข์และวิธีการดับทุกข์ ให้พ้นจากอวิชชา (ความไม่รู้ความจริงในธรรมชาติ) อันเป็นเหตุให้เกิดความทุกข์ กล่าวคือ ความโลภ โกรธ หลง เพราะฉะนั้นเหตุเหล่านี้จึงจำเป็นจะต้องศึกษาความทำความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและการคิดวิเคราะห์ตามหลักโยนิโสมนสิการ การคิดแบบละเอียดผ่านกระบวนการทางปัญญา เนื่องจากจะต้องศึกษาข้อเท็จจริงจากความทุกข์ โดยได้ให้เห็นเหตุผลว่า สิ่งนี้มี สิ่งนี้จึงมี ซึ่งเป็นไปตามระบบของความจริงที่เกิดขึ้นในสรรพสิ่งจากธรรมชาติตามกฎพระไตรลักษณ์ และตามกฎแห่งกรรม ด้วยการสั่งสมบุญบารมี ตลอดจนปรารถนาในพระนิพพานของผู้มีปัญญา หลักคำสอนในพุทธศาสนามีทั้งหลักปฏิบัติที่เป็นคุณธรรม จริยธรรม และศีลธรรม

T=Training การฝึกอบรม การอบรมเป็นหน้าที่ของพระสงฆ์และนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา โดยถ่ายทอดหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าไปสู่ชาวไทย-ต่างชาติ เพื่อปลูกฝัง

อบรมให้พุทธศาสนิกชนเป็นคนดี อบรมสั่งสอนประชาชนให้เกิดศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาและอยู่ในสัมมาปฏิบัติ เป็นพลเมืองดีของสังคม รูปแบบการฝึกอบรม มีการศึกษาธรรมศึกษาชั้นตรี-โท-เอก หลักสูตรพระพุทธศาสนาเฉพาะกิจ รวมถึงการสอนดนตรีไทย ภาษาไทย เป็นการอนุเคราะห์และส่งเสริมให้เด็กไทยที่เกิดและเจริญเติบโตในต่างแดนให้มีความรู้เข้าใจถิ่นกำเนิดและวัฒนธรรม ให้ประชาชนมีส่วนร่วมการทำกิจวัตรประจำวัน ทำวัตรเช้า-เย็น นั่งสมาธิ ร่วมพัฒนาบริเวณวัดให้สะอาดร่มรื่น เอื้อประโยชน์แก่ชาวพุทธศาสนิกชนผู้สนใจเข้ามาศึกษาและปฏิบัติธรรม และการสาธารณสงเคราะห์ ช่วยเหลือมอบสิ่งของจำเป็นเพื่อการยังชีพแก่ครอบครัวคนไทย-ชาวต่างชาติผู้ได้รับความลำบากเดือดร้อน และให้วัดไทยเป็นที่พักอาศัยชั่วคราว โดยมอบเครื่องอุปโภคบริโภคแก่ครอบครัวผู้ประสบอุบัติภัยต่างๆ

บทสรุป

แนวคิดและหลักการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ได้แก่ การเข้าถึงประชาชน, การมีส่วนร่วมของประชาชน, การพัฒนาความรู้ของประชาชนเพื่อความสุขของประชาชน, การดำเนินชีวิตประจำวันตามหลักพระพุทธศาสนาและออกไปเยี่ยมเยือนประชาชน เพื่อฝึกอบรมประชาชนที่เข้ามาฟังธรรม รวถึงให้ทุนการศึกษาและช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัย นอกจากนี้วัดยังเชิญชวนพุทธศาสนิกชนนำอาหารเครื่องดื่มมาร่วมทำบุญฯ การพัฒนาความรู้ของประชาชน เทศน์บรรยายธรรมแก่ศาสนิกชนทุกวันหยุดฯ แนะวิธีใช้ชีวิตประจำวันด้วยหลักไตรสิกขา วิธีพัฒนาตนด้วยภาวนา 4 และแนะนำวิธีปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานในชีวิตประจำวัน แนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ประยุกต์หลักการสื่อสารให้สามารถรับรู้เข้าใจคำสั่งสอนได้ง่าย ใช้โซเชียลมีเดียในการเผยแผ่เชิงรุก องค์ความรู้ ดีอีไอที (DEIT) ประกอบด้วย D = Desana การเทศน์เชิงรับและเชิงรุก E = Enunciation การบรรยายธรรม I = Implementation การนำหลักธรรมไปปฏิบัติ และ T= Training การฝึกอบรม

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1.ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1) ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนานำไปใช้เป็นรูปแบบการเผยแผ่สำหรับวัดไทยในรัฐอื่นๆ ของสหรัฐอเมริกาได้ ควรดำเนินการ ดังนี้ ใช้วิธีการเผยแผ่ “กลยุทธ์ กลวิธี” และด้านการเผยแผ่ธรรมะในทางจริยธรรม เพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานให้ดียิ่งขึ้น

2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้ ส่งเสริม สนับสนุนวัดไทยได้เผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้งในภาคปริยัติปฏิบัติ และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมไทย เพื่อการปลูกฝังเยาวชนเชื้อชาติไทยให้ได้ศึกษาพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย เพื่อซึมซับตวามดีงามตั้งแต่อายุยังน้อย

3) ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้ การเผยแผ่ศีลธรรมทางสถานีวิทยุหรือโทรทัศน์และเผยแผ่ศีลธรรมทางโซเชียลมีเดียยังมีน้อยและไม่เป็นปัจจุบัน ควรส่งเสริมกิจกรรมให้มากขึ้นเป็นประจำและสม่ำเสมอ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาเรื่อง ศึกษาแนวคิดและหลักการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยในประเทศอังกฤษ

2) ควรศึกษาเรื่อง ศึกษาแนวคิด หลักการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยในประเทศเยอรมนี

3) ควรศึกษาเรื่อง ศึกษาแนวคิด หลักการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยรัฐนิวยอร์กสหรัฐอเมริกา

เอกสารอ้างอิง

ธรรมไทย. (ม.ป.ป.). *การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่สหรัฐอเมริกา.* http://www.dhammathai.org/thailand/missionary/usa.php.

พระครูวิเทศกัลยาณธรรม (ฐิติกร กลฺยาณธมฺโม). (2564). “การพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของวัดไทยในรัฐแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา”. *ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา.* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระทินวัฒน์ สุขสง. (2563). “แนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโลกตะวันตก”. *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา.* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พระมหาบุญทิน ปุญฺญธโช (เทาศิริ). (2561). “กลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักปฏิสัมภิทา 4 สำหรับพระธรรมทูตไทยในทวีปยุโรป”. *ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา.* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (2568, 21 มิถุนายน). *รัฐแอริโซนา.* https://th.wikipedia.org/wikiรัฐแอริโซนา.

สมัชชาสงฆ์ไทยในสหรัฐอเมริกา. (2566, 12 พฤศจิกายน). *รายชื่อวัดไทยในอริโซนา Arizona สังกัดสมัชชาสงฆ์.* https://www.tewfree.com/thai-temples-arizona/.

กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

Secondary School Management Strategies on Eastern Economic Corridor for Sustainable Development

บุญลือ คำถวาย Boonlue Kamtawai
คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
Faculty of Education, Mahamakut Buddhist University Thailand
Corresponding author, e-mail: boonlue@esdc.go.th

Received June 3, 2025; **Revised** June 30, 2025; **Accepted:** December 15, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน 2) พัฒนากลยุทธ์การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน 3) ประเมินและรับรองกลยุทธ์การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ประชากร คือ โรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก จำนวน 79 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้มาจากการกำหนดขนาดตัวอย่างตารางของเครจซี่และมอร์แกน ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 66 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นแบบประเมินค่า 5 ระดับ ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.97 วิธีการทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนี PNI Modified ผลการวิจัย พบว่า 1. สภาพปัจจุบันของการบริหารโรงเรียน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.39, S.D.=0.43) โดยด้านการติดตามและประเมินผล มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.45, S.D.=0.56) และสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโรงเรียน ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.61, S.D.=0.35) โดยด้านการติดตามและประเมินผล มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.64, S.D.=0.42) 2. กลยุทธ์การบริหารโรงเรียน มี 3 กลยุทธ์หลักคือ (1) ส่งเสริม

ผู้เรียนเพื่อสร้างงานและคุณภาพชีวิตที่ดี (2) สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ และ (3) ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม กลยุทธ์รองจำนวน 9 กลยุทธ์และวิธีดำเนินการจำนวน 43 วิธีดำเนินการ 3. ผลการประเมินและรับรองกลยุทธ์การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.63) และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.63)

คำสำคัญ: กลยุทธ์การบริหาร; การพัฒนาที่ยั่งยืน; เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก; โรงเรียนมัธยมศึกษา

Abstract

This research article aims to 1) study the current and desirable conditions of secondary school administration in the Eastern Special Development Zone for sustainable development, 2) develop strategies for the administration of secondary schools in the Eastern Special Development Zone for sustainable development, and 3) evaluate and approve strategies for the administration of secondary schools in the Eastern Special Development Zone for sustainable development. This research is mixed-method research. The population is 79 secondary schools in the Eastern Special Development Zone. The sample group in this research was determined by opening the Krejcie and Morgan table, resulting in a total sample of 66 schools. The instrument used to collect data is the questionnaire on the current and desirable conditions of secondary school administration in the Eastern Special Development Zone for sustainable development, which is a 5-level assessment form with a reliability of 0.97. The statistical methods used to analyze the data are the mean, standard deviation, and PNI Modified index. The research results found that 1. The current state of school administration was at a high level ($\bar{X}$ = 4.39, S.D. = 0.43), with the aspect of monitoring and evaluation having the highest mean value at a high level ($\bar{X}$ = 4.45, S.D. = 0.56), and the desired state of school administration was at the highest level ($\bar{X}$ = 4.61, S.D. = 0.35), with the aspect of monitoring and evaluation having the highest mean value at the highest level ($\bar{X}$ = 4.64, S.D. = 0.42). 2. The school administration strategies had 3 main strategies: (1) Promote learners to create jobs and have a good quality of life, (2) Create a learning society, and (3) Promote learning management to enhance quality of life that is friendly to the environment.

There were 9 secondary strategies and 43 implementation methods. 3. The evaluation and approval of the secondary school management strategies found that they were most appropriate ($\bar{X}$ = 4.63) and most feasible ($\bar{X}$ = 4.63).

Keywords: Management Strategy; Sustainable Development; Eastern Economic Corridor; Secondary Schools

บทนำ

ประเทศไทยได้เผชิญกับวิกฤตและความท้าทายที่เป็นพลวัตของโลกศตวรรษที่ 21 ทั้งในส่วนที่เป็นแรงกดดันภายนอก ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงของบริบทเศรษฐกิจและสังคมโลก อันเนื่องจากการปฏิวัติดิจิทัล (Digital Revolution) การเปลี่ยนแปลงสู่อุตสาหกรรม 4.0 (The Fourth Industrial Revolution) การดำเนินงานเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ 2573 ที่ได้ร่วมให้สัตยาบันไว้ผลกระทบของการเป็นประชาคมอาเซียนและความต้องการกำลังคนที่มีทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 รวมทั้งแรงกดดันจากภายในประเทศ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่ส่งผลให้ประเทศเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ การติดกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลาง ทัศนคติความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรมและพฤติกรรมของคนไทยที่ปรับเปลี่ยนไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ การเติบโตของเศรษฐกิจที่ส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลายและเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็ว ในขณะที่การบริหารจัดการภาครัฐด้อยประสิทธิภาพ ขาดความโปร่งใสและมีปัญหาคอร์รัปชั่นเป็นวงกว้าง จึงส่งผลให้การผลักดันและขับเคลื่อนการพัฒนาไม่เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างเต็มที่ บางส่วนของสังคมยังไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควรจะเป็น (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) รัฐบาลไทยโดยพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี มีนโยบายพัฒนาประเทศไทยด้วยการลงทุนด้านอุตสาหกรรมเพื่อการต่อยอดอุตสาหกรรมเดิมที่มีอยู่ และจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor: EEC) ที่ครอบคลุมพื้นที่สามจังหวัด อันได้แก่ จังหวัดฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยอง รวมถึงเขตจังหวัดอื่นที่ติดต่อหรือเกี่ยวข้องตามที่คณะกรรมการนโยบายกำหนดเพิ่มเติมโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อปฏิรูประบบเศรษฐกิจของประเทศไทยและยกระดับคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น รับผิดชอบต่อสังคม มีการบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและสอดคล้องกับกฎระเบียบของประชาคมโลก มีศักยภาพในการแข่งขันทุกด้านและการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศโดยรวมตลอดจนการกระจายการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมไปสู่พื้นที่ต่างๆ อย่างเหมาะสม (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก, 2561)

ดังนั้น กระทรวงศึกษาธิการจึงกำหนดแนวทางเพื่อปรับปรุงพัฒนาแผนการศึกษาเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ให้สอดคล้องและรองรับกับความต้องการของการพัฒนาระบบเศรษฐกิจและ

นโยบายการพัฒนาประเทศ Thailand 4.0 ตามบริบทแต่ละพื้นที่ โดยมุ่งเน้นพัฒนาศักยภาพผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถรอบด้าน มีคุณภาพและมาตรฐานสากล พัฒนาให้เป็นกำลังคนที่มีวินัย ใฝ่รู้ มีความรู้ มีทักษะ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ดี รับผิดชอบต่อสังคม มีคุณธรรมจริยธรรม สอดคล้องต่อความต้องการของตลาดแรงงาน พร้อมทั้งการสร้างทักษะทางวิชาชีพด้วยการบูรณาการแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ.2566-2570) และแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 จากนั้นมีการดำเนินการจัดประชุมปฏิบัติการขับเคลื่อน การจัดการศึกษาแบบบูรณาการโครงการพัฒนาการศึกษา โดยผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วย ตัวแทนจากทุกภาคส่วน ประกอบด้วย คณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัด ผู้แทนภาคเอกชน ผู้ประกอบการจากสถานประกอบการและผู้แทนจากหน่วยงานทางการศึกษาที่เกี่ยวข้อง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) เพื่อรับฟังความคิดเห็นดังกล่าวสรุปโดยสังเขปคือควรเร่งพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาให้มีความก้าวหน้าทุกด้าน โดยเฉพาะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อนำไปสู่มาตรฐานการศึกษาระดับนานาชาติ จัดการศึกษาในทุกระดับให้สอดคล้องต่อการขับเคลื่อนนวัตกรรมที่มุ่งสู่การสร้างมูลค่าเพิ่มใน 10 อุตสาหกรรมหลักอย่างยั่งยืน และทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมจัดการศึกษาทุกระดับให้เชื่อมโยงสอดคล้องต่อเนื่องทุกระดับสร้างโอกาสความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคม ตลอดจนการขับเคลื่อนธุรกิจเศรษฐกิจด้วยการศึกษาเสริมสร้างศักยภาพบุคคลให้มีความสามารถในการแข่งขันและการเป็นผู้ประกอบการภายใต้การพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง นอกจากนี้สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์กระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดทำรายงานผลการพัฒนาการศึกษาในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 พบว่า การพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพถือเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประสิทธิภาพของระบบการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาในเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ซึ่งปัญหาอุปสรรคในระบบการบริหารจัดการภายในสถานศึกษาในเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก พบว่า ผลการพัฒนายังไม่เป็นที่น่าพึงพอใจเนื่องจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมีคะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ยมาก และต่ำกว่าหลายประเทศในแถบเอเชีย ส่วนประเด็นคุณธรรม จริยธรรมของเด็กและเยาวชนยังต้องมีการพัฒนาเพิ่มขึ้น นอกจากนี้คุณภาพของกำลังแรงงานอายุ 15 ปีขึ้นไป ยังไม่ตรงกับความต้องการของตลาดงาน จึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้เรียนและกำลังแรงงานที่มีทักษะ และคุณลักษณะที่พร้อมเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของภาคส่วนต่างๆ โดยจะต้องมีการวิเคราะห์ความต้องการกำลังคนเพื่อวางเป้าหมายการจัดการศึกษา ทั้งเพื่อการผลิตกำลังคนเข้าสู่ตลาดงานและการพัฒนากำลังคนเพื่อยกระดับคุณภาพกำลังแรงงานให้สูงขึ้น และสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ครอบคลุมมิติสังคม มิติเศรษฐกิจ และมิติสิ่งแวดล้อม

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่าการพัฒนากลยุทธ์การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน จะเป็นเครื่องมือในการนำองค์การไปสู่ภาพลักษณ์ตามทิศทางที่ผู้บริหารต้องการ มีศักยภาพในการแข่งขัน และยังช่วยให้โรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกพัฒนาไปในทิศทางที่ควรจะเป็นและที่สำคัญคือการพัฒนาสอดคล้องกับสภาพ การเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคตที่ครอบคลุมด้านสิ่งแวดล้อม สังคม เศรษฐกิจ นำไปสู่ผลลัพธ์การเรียนรู้การพัฒนาที่ยั่งยืน ส่งผลให้ผู้เรียนมีคุณภาพสอดคล้องกับการพัฒนาพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
2. เพื่อพัฒนากลยุทธ์การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
3. เพื่อประเมินและรับรองกลยุทธ์การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยมีวิธีการดำเนินการดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษากระบวนการบริหาร PIE Cycle ซึ่งประกอบด้วย 1) การวางแผน 2) การนำแผนสู่การปฏิบัติ และ 3) การประเมินผล ความมุ่งหมายและหลักการในการบริหารจัดการศึกษาของเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ และแนวคิดการประเมินและรับรองกลยุทธ์

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ 1) ประชากร ได้แก่ โรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 79 โรงเรียน 2) กลุ่มตัวอย่าง ในการวิจัยครั้งนี้ ได้มาจากการกำหนดขนาดตัวอย่างจากการเปิดตาราง Krejcie & Morgan (1970) ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 66 โรงเรียน โดยแต่ละโรงเรียนมีผู้ให้ข้อมูล (Informant) ดังนี้ คือ 1) ผู้อำนวยโรงเรียน 66 คน 2) ครูผู้รับผิดชอบโครงการ 66 คน 3) ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ 528 คน 4) ครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 66 คน รวม 726

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ชนิดประเมินค่า 5 ระดับ ประกอบภาพแวดล้อมภายใน และสภาพแวดล้อมภายนอก จำนวน 80 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.97

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือจากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยเพื่อประสานขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลไปยังสถานศึกษา จำนวน 66 แห่ง จัดส่งไปรษณีย์ โดยกำหนดรหัสไว้ที่ด้านหลังซองส่งกลับเพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบและการติดตาม

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ จากนั้นนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น (Modified Priority Needs Index: PNI modified) โดยการเรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย และไม่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยรวมของค่า PNI

6. สถิติที่ใช้ ได้แก่ การหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนี PNI Modified

ผลการวิจัย

1.วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และลำดับ สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ภาพรวมการวิเคราะห์	สภาพปัจจุบัน				สภาพที่พึงประสงค์			
สภาพแวดล้อมภายใน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. การวางแผน (Planning Phase)	4.32	0.52	มาก	2	4.60	0.41	มากที่สุด	2
2. การนำแผนไปปฏิบัติ (Implementation Phase)	4.15	0.51	มาก	3	4.53	0.37	มากที่สุด	3
3. การติดตามและประเมินผล (Evaluation Phase)	4.45	0.56	มาก	1	4.64	0.42	มากที่สุด	1
รวม	**4.39**	**0.43**	**มาก**		**4.61**	**0.35**	**มากที่สุด**	

จากตารางที่ 1 สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน จำแนก

ตามกระบวนการบริหาร (PIE Cycle) พบว่า สภาพปัจจุบันอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.39, S.D.=0.43) เมื่อจำแนกรายละเอียดแล้วพบว่า ด้านการติดตามและประเมินผล มีค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบันสูงที่สุด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.45, S.D.=0.56) ด้านรองลงมาคือ ด้านการวางแผน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.32, S.D.=0.52) และด้านการนำแผนไปปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.15, S.D.=0.51)

สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน จำแนกตามกระบวนการบริหาร (PIE Cycle) พบว่า สภาพพึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.61, S.D.=0.35) เมื่อจำแนกรายละเอียดแล้วพบว่า ด้านการติดตามและประเมินผล มีค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบันสูงที่สุด อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.64, S.D.=0.42) ด้านรองลงมาคือ ด้านการวางแผน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.60, S.D.=0.41) และด้านการนำแผนไปปฏิบัติ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.53, S.D.=0.37)

1) จุดแข็งของการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกเพื่อการพัฒนา ที่ยั่งยืน ตามกระบวนการบริหาร (PIE Cycle) คือ ด้านการติดตามและประเมินผล (Evaluation Phase) และตามความมุ่งหมายและหลักการในการบริหารจัดการศึกษาของเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ คือ ด้านนักเรียนและด้านกระบวนการเรียนรู้ 2) จุดอ่อนของการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกเพื่อการพัฒนา ที่ยั่งยืน ตามกระบวนการบริหาร (PIE Cycle) คือ ด้านการวางแผน และด้านการนำแผนสู่การปฏิบัติและส่วนตาม ความมุ่งหมายและหลักการในการบริหารจัดการศึกษาของเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ คือ ด้านสังคม 3) โอกาสของการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน คือ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยด้านสังคม 4) ภาวะคุกคามของการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน คือ ปัจจัยด้านสังคมและด้านเทคโนโลยี

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่ากลยุทธ์การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์หลัก 9 กลยุทธ์รอง และ 43 วิธีดำเนินการ ดังนี้คือ กลยุทธ์หลักที่ 1 ส่งเสริมผู้เรียนเพื่อสร้างงานและคุณภาพชีวิตที่ดี ได้แก่ 1) วางแผนพัฒนาผู้เรียนเพื่อสร้างงานและคุณภาพชีวิตที่ดี 2) นำแผนการส่งเสริมผู้เรียนเพื่อสร้างงานและคุณภาพชีวิตที่ดีไปปฏิบัติ 3) ติดตามและประเมินผลการส่งเสริมผู้เรียนเพื่อสร้างงานและคุณภาพชีวิตที่ดี กลยุทธ์หลักที่ 2 สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ได้แก่ 1) วางแผนการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ 2) นำแผนการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ไปปฏิบัติ 3) ติดตามและประเมินผลการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ และกลยุทธ์หลักที่ 3 ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรสิ่งแวดล้อม ได้แก่ 1) วางแผนการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม 2) นำแผนการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

3) ติดตามและประเมินผลส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นต่อมิตรสิ่งแวดล้อม

3. วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 การประเมินและรับรองกลยุทธ์การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษ ภาคตะวันออกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน	ความเหมาะสม		ความเป็นไปได้	
	$\bar{X}$	แปลผล	$\bar{X}$	แปลผล
1. ส่งเสริมผู้เรียนเพื่อสร้างงานและคุณภาพชีวิตที่ดี	4.77	มากที่สุด	4.44	มาก
2. สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้	4.44	มาก	4.56	มากที่สุด
3. ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม	4.67	มากที่สุด	4.89	มากที่สุด
ภาพรวม	**4.63**	**มากที่สุด**	**4.63**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 2 ผลการประเมินความเหมาะสมของกลยุทธ์หลักการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.63) เมื่อพิจารณารายกลยุทธ์หลัก พบว่า กลยุทธ์หลักที่ 1 ส่งเสริมผู้เรียนเพื่อสร้างงานและคุณภาพชีวิตที่ดี ($\bar{X}$ = 4.77) มีความเหมาะสมมากที่สุด รองลงมาคือ กลยุทธ์หลักที่ 3 ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรสิ่งแวดล้อม ($\bar{X}$ = 4.67) มีความเหมาะสมมากที่สุด และกลยุทธ์หลักที่ 2 สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 4.44) มีความเหมาะสมมาก

ผลการประเมินความเป็นไปได้ของกลยุทธ์หลักการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.63) เมื่อพิจารณารายกลยุทธ์หลัก พบว่า กลยุทธ์หลักที่ 3 ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรสิ่งแวดล้อม ($\bar{X}$= 4.89) มีความเหมาะสมมากที่สุด รองลงมาคือ กลยุทธ์หลักที่ 2 สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 4.56) มีความเหมาะสมมากที่สุด และกลยุทธ์หลักที่ 1 ส่งเสริมผู้เรียนเพื่อสร้างงานและคุณภาพชีวิตที่ดี ($\bar{X}$ = 4.44) มีความเหมาะสมมาก

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ในภาพรวมมี

สภาพปัจจุบันอยู่ในระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด สำหรับสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทั้งภาพรวมและรายด้าน แสดงให้เห็นว่าผู้บริหาร ครูผู้สอน คาดหวังให้โรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก จัดการศึกษาให้สอดคล้องกับการพัฒนาเชิงพื้นที่ตามความมุ่งหมายและหลักการในการบริหารจัดการศึกษาของเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก สอดคล้องกับกรอบแนวคิดการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านนักเรียน 2) ด้านสังคม 3) ด้านกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้เพราะการกำหนดแนวทางการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างมีขั้นตอนเป็นลำดับตั้งแต่ต้นจนจบแล้วเสร็จตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของสถาพร บุตรใสย์ ได้วิจัยพัฒนากลยุทธ์การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาตามเป้าประสงค์หลักของแผนพัฒนาการศึกษาในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พบว่า การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาตามเป้าประสงค์หลักของแผนพัฒนาการศึกษาในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกมีสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับมากทั้งภาพรวมและรายด้าน (สถาพร บุตรใสย์, 2563) จากผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนมีเป้าประสงค์ด้านผู้เรียน ด้านสถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้ในการพัฒนากำลังคนสู่พื้นที่พัฒนาภาคตะวันออก และด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของเครือข่ายทุกภาคส่วนทั้งในและต่างประเทศ

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า กลยุทธ์การบริหารโรงเรียน มี 3 กลยุทธ์หลัก คือ 1) ส่งเสริมผู้เรียนเพื่อสร้างงานและคุณภาพชีวิตที่ดี 2) สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และ 3) ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) กลยุทธ์หลักที่ 1 ส่งเสริมผู้เรียนเพื่อสร้างงานและคุณภาพชีวิตที่ดี จากผลการวิจัยพบว่า ความมุ่งหมายและหลักการในการบริหารจัดการศึกษาของเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ด้านผู้เรียน เป็นองค์ประกอบหลักที่เป็นจุดแข็งของการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน มีความต้องการจำเป็นในลำดับที่ 1 อาจเนื่องมาจากผู้เรียนเป็นเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาการศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของสถาพร บุตรใสย์ ได้วิจัยพัฒนากลยุทธ์การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาตามเป้าประสงค์หลักของแผนพัฒนาการศึกษาในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พบว่า จุดแข็งของการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาตามเป้าประสงค์หลักของแผนพัฒนาการศึกษาในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก คือ การนำแผนไปปฏิบัติในด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของเครือข่ายทุกภาคส่วนทั้งในและต่างประเทศ จุดอ่อน คือ การติดตามและประเมินผลในด้านสถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้ในการพัฒนากำลังคนสู่พื้นที่พัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ด้านผู้เรียน ด้านผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา และการวางแผนในด้านสถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้ในการพัฒนากำลังคนสู่พื้นที่พัฒนาพิเศษภาคตะวันออกและด้านผู้เรียน

ตามลำดับ โอกาสของการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาตามเป้าประสงค์หลักของแผนพัฒนาการศึกษาในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก คือ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี สภาพสังคมและชุมชน ภาวะคุกคาม คือ สภาพการเมืองและนโยบายของรัฐ และสภาพเศรษฐกิจ (สถาพร บุตรใสย์, 2563) จากผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า กลยุทธ์หลักในการบริหารโรงเรียนควรมีการพลิกโฉมการพัฒนาผู้เรียนที่มุ่งเน้นความรู้อุตสาหกรรมใหม่ ทักษะภาษาต่างประเทศที่สองเพื่อการสื่อสารและทักษะการสร้างนวัตกรรม

จากผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ฉบับที่ 1 ทั้ง 14 วิธีดำเนินการ พบว่า วิธีดำเนินการ กำหนดแนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา มีความเหมาะสมมากที่สุดเป็นอันดับที่ 1 อาจเนื่องมาจากผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่า การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เป็นสิ่งที่สำคัญที่โรงเรียนจะต้องพัฒนาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก เนื่องจากการเตรียมการสอนโดยครูทุกคนจะต้องจัดทำแผนการเรียนรู้เพื่อใช้ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและยังถือเป็นส่วนหนึ่งในการประเมินประสิทธิภาพประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของรุ่งทวี พรรณา ได้วิจัยรูปแบบการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักพุทธธรรมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พบว่า สภาพของการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นพื้นฐานในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกในตัวแปร ด้านพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม ด้านการประเมินผลการใช้หลักสูตร และ ด้านการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา พบว่า โดยภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมาก (รุ่งทวี พรรณา 2563) จากผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การบริหารและสนับการศึกษา การกำหนดหลักสูตรสถานศึกษา การจัดกระบวนการเรียนรู้ จะเป็นส่วนสำคัญในการส่งเสริมผู้เรียนเพื่อสร้างงานและคุณภาพชีวิตที่ดี

2) กลยุทธ์หลักที่ 2 สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ จากผลการวิจัยพบว่า ความมุ่งหมายและหลักการในการบริหารจัดการศึกษาของเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ด้านสังคม เป็นองค์ประกอบที่เป็นจุดอ่อน ของการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก มีความต้องการจำเป็นในลำดับที่ 3 อาจเนื่องมาจากการสร้างการรับรู้ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับสังคมอย่างไม่เพียงพอ หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน สถานประกอบการยังไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเท่าที่ควร โรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก สอดคล้องกับงานวิจัยของแซมมอนส์และคณะ (Sammonds et al.) ได้ศึกษาวิจัยและพัฒนาองค์ประกอบที่ส่งผลถึงความสำเร็จของโรงเรียน พบว่ามี 11 ปัจจัย ได้แก่ ความเป็นผู้บริหารมืออาชีพ การมีวิสัยทัศน์ และเป้าหมายร่วมกัน มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีการเรียน การสอนที่เข้มแข็ง มีแผนการเรียนการสอนที่มีวัตถุประสงค์ชัดเจน มีความคาดหวังต่อโรงเรียน และนักเรียนระดับสูง มีการเสริมแรงครู มีการติดตาม

ความก้าวหน้าของนักเรียนและการพัฒนาปรับปรุงโรงเรียน นักเรียนมีความรับผิดชอบมีความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและผู้ปกครองและเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Sammonds et al., 1995) จากผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า โรงเรียนควรมีผู้บริหารมืออาชีพ การมีวิสัยทัศน์ และเป้าหมายร่วมกัน มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ซึ่งมีจำเป็นสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกที่จะพัฒนาอย่างยั่งยืน

3) กลยุทธ์หลักที่ 3 ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นต่อมิตรต่อสิ่งแวดล้อมจากผลการวิจัยพบว่า ความมุ่งหมายและหลักการในการบริหารจัดการศึกษาของเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ด้านกระบวนการเรียนรู้ เป็นองค์ประกอบที่เป็นจุดแข็ง ของการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก มีความต้องการจำเป็นในลำดับที่ 2 อาจเนื่องมาจากกระบวนการเรียนรู้เป็นการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ต่างๆ ที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนที่จะนำไปใช้ในอนาคต สอดคล้องกับงานวิจัยของจุรีพร รักสบาย ได้วิจัยการบริหารจัดการสถานศึกษาในเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก พบว่า การส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมการเรียนการสอน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญ (จุรีพร รักสบาย, 2564) สอดคล้องกับธราธิป วงษ์แก้ว ได้วิจัยแนวทางการพัฒนายุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พบว่า การสร้างความสามารถในการแข่งขัน ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคนทุกช่วงวัยและการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ด้านการสร้างโอกาสความเสมอภาคและความเท่าเทียมกันทางสังคม ด้านการสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (ธราธิป วงษ์แก้ว, 2566) จากผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า โรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ควรส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นต่อมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

3. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า การประเมินและรับรองกลยุทธ์การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายคือ กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนที่พัฒนาขึ้นประกอบไปด้วย 3 กลยุทธ์หลัก 9 กลยุทธ์รอง และ 43 วิธีดำเนินการ มีผลการประเมินและรับรองกลยุทธ์ด้านความความเหมาะสม และเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เพราะการพัฒนากลยุทธ์ดังกล่าวได้พัฒนาจากผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของโรงเรียนที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา สอดคล้องกับกรอบแนวคิดการพัฒนากลยุทธ์ของพฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์ ประกอบด้วย การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอก SWOT Analysis การกำหนดกลยุทธ์ การประเมินและตรวจสอบกลยุทธ์ และการปรับปรุงกลยุทธ์ (พฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์, 2552) จากผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การประเมินจะเป็นกลไกที่สำคัญที่เป็นเสมือนตัวกลาง

ในการเชื่อมโยงองค์กรและสภาพแวดล้อมต่างๆ เข้าด้วยกัน ตรวจสอบผลการดำเนินงานกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงทั้งสภาพแวดล้อมภายในและภายนอก

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยขอนำเสนอองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

จากภาพอธิบายได้ว่ากลยุทธ์การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน มี 3 กลยุทธ์หลักคือ 1) ส่งเสริมผู้เรียนเพื่อสร้างงานและคุณภาพชีวิตที่ดี 2) สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ และ 3) ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม กลยุทธ์รองจำนวน 9 กลยุทธ์และวิธีดำเนินการจำนวน 43 วิธีดำเนินการ

บทสรุป

กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนมี 3 กลยุทธ์หลักคือ 1) ส่งเสริมผู้เรียนเพื่อสร้างงานและคุณภาพชีวิตที่ดี 2) สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และ 3) ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม กลยุทธ์รองจำนวน 9 กลยุทธ์และวิธีดำเนินการจำนวน 43 วิธีดำเนินการ ซึ่งจะเป็นเครื่องมือในการนำองค์การไปสู่ภาพลักษณ์ตามทิศทางที่ผู้บริหารต้องการ มีศักยภาพในการแข่งขัน และยังช่วยให้

โรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกพัฒนาไปในทิศทางที่ควรจะเป็นและที่สำคัญคือการพัฒนาสอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) กลยุทธ์หลักที่ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ควรจะนำไปใช้ในการบริหาร คือ การติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทราบถึงความก้าวหน้าของการดำเนินงานพัฒนา ด้วยระบบการบริหารงานที่ทันสมัย จะช่วยส่งเสริมกระบวนการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2) ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ควรนำแนวทางการพัฒนายุทธศาสตร์การสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมกับทุกภาคส่วน เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในพื้นที่เชิงรุกไปใช้เพื่อพัฒนาเครือข่ายการมีส่วนร่วมให้มีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการวิจัยเพื่อติดตามประเมินผลการนำกลยุทธ์การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนไปใช้ในสถานศึกษา

2) ควรมีการวิจัยและพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ตามความมุ่งหมายและหลักการในการบริหารจัดการศึกษาของเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษแต่ละองค์ประกอบ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนการศึกษาเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก.* กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.

จุรีพร รักสบาย. (2564). การบริหารจัดการสถานศึกษาในเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก. *วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ธราธิป วงษ์แก้ว. (2566). ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก. *วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.* วิทยาลัยการจัดการมหาวิทยาลัยพะเยา.

พฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์. (2552). *แนวคิดและหลักการจัดทำแผนกลยุทธ์ (Strategic planning) การบริหารและการจัดการศึกษาเพื่อโลกใบเล็ก.* กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

รุ่งทวี พรรณา. (2563). รูปแบบการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักพุทธธรรมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก. *วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา.* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สถาพร บุตรใสย์. (2563). กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาตามเป้าประสงค์หลักของแผนพัฒนาการศึกษาในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก. *วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา.* คณะครุศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570).* กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก. (2561). *แผนการพัฒนาบุคลากรการศึกษาการวิจัยและเทคโนโลยีรองรับการพัฒนาเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก.* https://www.eeco.or.th/content/overviewplan

Krejcie, R. V., & D. W. Morgan. (1970). “Determining Sample Size for Research Activities”. *Educational and Psychological Measurement, 30(3):* 607–610.

Sammonds, P., et al. (1995). *Key Characteristics of Effective School: A Review of School Effectiveness Research.* London: OFSTED.

ระบบการพัฒนากิจกรรมการเรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของลูกเสือ-เนตรนารี สามัญรุ่นใหญ่ตามหลักอริยสัจ 4 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

A Development System of Learning Activities to Promote Life Skills of Senior Boy Scouts and Girl Guides Based on the Four Noble Truths for Lower Secondary Students in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province

[1*]**บุญยานุช สุขร่าง** Bunyanuch Sookrang
[2**]**สมชัย ศรีนอก** Somchai Srinok
[3***]**สุรชัย แก้วคูณ** Surachai Kaewkoon
[1,2,3]คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
[1,2,3]Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University
[*]First author, e-mail: Bunyanuch199999@gmail.com
Corresponding, author e-mail: [**]Choo.sink@gmail.com[***]kawkoon@gmail.com

Received June 12, 2025; **Revised** July 1, 2025; **Accepted:** December 15, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับระบบการพัฒนากิจกรรมการเรียน 2) สร้างกิจกรรมระบบการพัฒนากิจกรรมการเรียน 3) ทดลองกิจกรรมระบบการพัฒนากิจกรรมการเรียน และ 4) ประเมินระบบการพัฒนากิจกรรมการเรียน ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนา กลุ่มประชากรแบ่งเป็น 2 กลุ่ม 1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้อำนวยการ, ครู และผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 16 คน 2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนวัดใหญ่ชัยมงคล (ภาวนารังสี) จำนวน 118 คน ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย โดยใช้ระดับชั้นเป็นหน่วยสุ่ม เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และระบบพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของลูกเสือและเนตรนารี การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1. องค์ความรู้เกี่ยวกับระบบการพัฒนา ประกอบด้วย 1) การบริหารจัดการ 2) อาคารสถานที่ 3) สภาพแวดล้อมในสถานศึกษา 4) เทคโนโลยีในการศึกษา และ5) การวัดผลและประเมินผล 2. การสร้างระบบการพัฒนากิจกรรม ประกอบด้วย 1) กิจกรรมคำปฏิญาณและกฎ 2) กิจกรรมเรียนรู้จากการกระทำ 3) กิจกรรมระบบหมู่ 4) กิจกรรมการใช้สัญลักษณ์ร่วมกัน และ 5)

กิจกรรมการศึกษาธรรมชาติ ของลูกเสือ - เนตรนารี สามัญรุ่นใหญ่ 3. การทดลองระบบการพัฒนากิจกรรมระบบการเรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของลูกเสือ - เนตรนารี สามัญรุ่นใหญ่ตามหลักอริยสัจ 4 พบว่า นักเรียนที่ผ่านการอบรมกิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารีสามัญรุ่นใหญ่มีทักษะชีวิตเพิ่มขึ้นร้อยละ 85 ขึ้นไป ได้แก่ ความรับผิดชอบ คุณธรรมและจริยธรรม การเสริมสร้างความสามัคคี ความซื่อสัตย์ การเคารพผู้อื่น การมีส่วนร่วม การเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี การมีระเบียบวินัย จิตสาธารณะ การตัดสินใจ การเข้าใจสิ่งแวดล้อม และ การเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และ 4. การประเมินระบบการพัฒนากิจกรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ =4.62, S.D.=0.67)
คำสำคัญ: ทักษะชีวิต; ระบบการพัฒนากิจกรรมการเรียน; ลูกเสือ–เนตรนารีสามัญรุ่นใหญ่; หลักอริยสัจ 4

Abstract

This research article aims to 1) study the knowledge about learning activity development system, 2) create learning activity development system activities, 3) test learning activity development system activities, and 4) evaluate learning activity development system. The researcher used a research and development design. The population was divided into 2 groups: 1. Key informants included directors, teachers, and experts, totaling 16 people. 2. The sample group consisted of 118 Mathayom 3 students in the first semester of the academic year 2024 at Wat Yai Chai Mongkol School (Phawanarangsi), obtained by simple random sampling using level as the sampling unit. The research instruments were semi-structured interview form and the learning activity development system to enhance the life skills of Boy Scouts - Girl Guides. Data analysis included percentage, mean, standard deviation and descriptive analysis. The research results found that 1. Study of knowledge about the activity development system, consisting of 1) management, 2) buildings, 3) environment in educational institutions, 4) technology in education, and 5) measurement and evaluation. 2. Creating an activity development system consisting of 1) Oath and Rule activities, 2) Learning from Action activities, 3) Group system activities, 4) Activities using common symbols, and 5) Nature study activities for senior Boy and Girl Scouts. 3. The experiment of the development system of learning activities to enhance the life skills of the senior Boy Scouts and Girl Guides according to the principles of the Four Noble Truths found that students who have completed the training of the senior Boy Scouts and Girl Guides activities have increased life skills by 85 percent or more. Including responsibility, morality and ethics, strengthening unity, honesty, respect for others, participation, being a good leader and follower, discipline, public consciousness, decision-making, understanding the environment, and being

environmentally friendly. 4. The overall assessment of the activity development system is at the highest level ($\bar{x}$ =4.62, S.D.=0.67)

Keywords: Life Skills; Learning Activity Development System; Senior Scouts and Girl Guides; Four Noble Truths

บทนำ

กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่จัดทำขึ้นเพื่อให้เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาได้นำไปใช้เป็นกรอบและทิศทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนไทยทุกคนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีคุณภาพด้านความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในสังคม ที่มีการเปลี่ยนแปลง และแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตและในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) ได้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการปรับเปลี่ยนคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์ให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเกิดการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สติปัญญาและสังคม ให้มีความมั่นคงในฐานสังคม ถือว่าเป็นการสร้างพื้นฐานที่ดีให้กับเด็กและเยาวชนให้เจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพ มีสมรรถนะทางด้านจิตใจและความจำเป็นในการดำเนินชีวิตในการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืนต่อไป (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (2566-2570), 2565) อีกทั้งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษา ให้มุ่งเน้นในการพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญ พัฒนากระบวนการเรียนรู้การสอนในชั้นเรียนที่มุ่งเน้นในการส่งเสริมทักษะความสามารถของผู้เรียนให้เต็มศักยภาพ โดยเรียงลำดับเนื้อหาสาระให้เป็นขั้นตอน ช่วงชั้น ตามความสอดคล้องกับความสามารถของผู้เรียน ซึ่งแนวทางที่ได้กล่าวมานั้น เป็นการนำเสนอตามนโยบายที่มุ่งเน้นในการพัฒนาเด็กและเยาวชนรวมถึงการส่งเสริมคุณธรรม และส่งเสริมพัฒนาทักษะต่างๆ สำหรับผู้เรียน เช่น ทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะเทคโนโลยี รวมถึงอยู่ร่วมกันผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553)

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จึงเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้นำความรู้ ประสบการณ์ที่ได้รับจากการเรียนรู้มาพัฒนาตนเองให้เกิดทักษะที่ดีต่อการเรียนรู้ การสื่อสาร การคิดแก้ปัญหา และการใช้ชีวิตอย่างมีความสุขในสังคม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จึงประกอบด้วย 3 ลักษณะ ดังนี้ 1) กิจกรรมแนะแนว ส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนให้ได้เรียนรู้สิ่งต่างๆรอบตัวก่อให้เกิดทักษะต่างๆ ขึ้น 2) กิจกรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมให้ผู้เรียนมีความกล้าเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี 3) กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม ชุมชน และท้องถิ่น ตามความสนใจในลักษณะอาสาสมัคร เพื่อแสดงถึงความรับผิดชอบ ความดีงาม ความเสียสละ ต่อสังคม และการมีจิตสาธารณะ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ทั้ง 3 ลักษณะ คือ กิจกรรมแนะแนว กิจกรรมนักเรียน และกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ เมื่อผู้เรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมแล้วนำไปสู่เป้าหมายเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะสำคัญ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์

ของผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีความ สัมพันธ์เชื่อมโยงกัน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553)

กระบวนการลูกเสือ คือ กระบวนการพัฒนาเยาวชน มีวัตถุประสงค์เพื่อฝึกอบรม ให้การศึกษา และพัฒนาเยาวชนให้เป็นพลเมืองดี โดยไม่คำนึงถึงเชื้อชาติ ศาสนา ทั้งนี้เป็นไปตามความมุ่งประสงค์ หลักการ และวิธีการ ซึ่งลูกเสือโลกได้กำหนดไว้ ปัจจุบันกระบวนการลูกเสือถือเป็นกระบวนการทางการศึกษาส่วนหนึ่ง ซึ่งมุ่งพัฒนา สมรรถภาพของบุคคลทั้งทางสมอง ร่างกาย จิตใจ และศีลธรรม เพื่อให้เป็นบุคคลที่มีความประพฤติ ดีงาม ไม่กระทำตนให้เป็นปัญหาต่อสังคม และดำรงชีวิตอย่างมีความหมายและสุขสบาย กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี เป็นกิจกรรมที่มุ่งปลูกฝังระเบียบวินัยและกฎเกณฑ์ เพื่อการอยู่ ร่วมกัน ให้รู้จักการเสียสละและบำเพ็ญประโยชน์แก่สังคมและวิถีชีวิตในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งการจัดกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ให้เป็นไปตามข้อบังคับของสำนักงานลูกเสือแห่งชาติ รวมทั้ง ให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553)

การบริหารจัดการโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของลูกเสือ - เนตรนารี สามัญรุ่นใหญ่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นเรื่องที่สำคัญในการพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับการเติบโตและการเรียนรู้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งโรงเรียนสามารถสร้างโอกาสให้กับนักเรียนในการฝึกทักษะชีวิตผ่านกิจกรรมลูกเสือ - เนตรนารี โดยเฉพาะในการส่งเสริมการเรียนรู้ในด้านต่างๆ เช่น การทำงานเป็นทีม การแก้ปัญหา การมีความรับผิดชอบและการบริการชุมชน เป็นต้น วิธี เช่น การวางแผนกิจกรรมลูกเสือ – เนตรนารี คือ โรงเรียนสามารถจัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตในรูปแบบต่างๆ เช่น กิจกรรมกลางแจ้ง การฝึกฝนทักษะการใช้ชีวิตประจำวัน (เช่น การทำอาหาร การตั้งแคมป์ การดูแลรักษาความสะอาด) ดังนั้นกิจการลูกเสือซึ่งเป็นขบวนการในการพัฒนาเด็กและเยาวชนจึงเห็นความสำคัญของการพัฒนาและใช้กิจกรรมลูกเสือพัฒนาทักษะชีวิตของลูกเสืออย่างถูก ต้องและต่อเนื่องให้เท่าทันกับสภาพสังคมปัจจุบัน ที่เต็มไปด้วยการแข่งขัน ข่าวสาร สื่อไร้พรมแดน เพื่อเป็นแนวทางการจัดกิจกรรมในการพัฒนาทักษะชีวิตที่เป็นรูปธรรมและประสบ ความสำเร็จ ลูกเสือมีคุณลักษณ์ที่พึงประสงค์ เป็นคนดี มีความรู้ความสามารถ เป็นทรัพยากรอันทรงคุณค่า มีคุณลักษณ์อันพึงประสงค์ เป็นพลเมืองดีของชาติในอนาคต สามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ทักษะชีวิตที่จำเป็นที่สุดที่ทุกคนควรมี ซึ่งองค์การอนามัยโลกได้สรุปไว้ และถือเป็นหัวใจสำคัญในการดำรงชีวิต ประกอบด้วยดังนี้ 1) กระบวนการทักษะการตัดสินใจ ถือว่าเป็นการสร้างความกระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องราวในชีวิต เช่น ด้านพฤติกรรม ด้านสุขภาพ ด้านความปลอดภัย เป็นต้น ซึ่งจะต้องเรียนรู้การตัดสินใจให้มีความเหมาะสมกับตนเองรวมถึงการส่งผลที่ดีต่อสภาพร่างกายและจิตใจของตนเองด้วย 2) การพิจารณาด้านทักษะการแก้ปัญหา ถือว่าเป็นกระบวนการสร้างความสามารถในการบริหารจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตอย่างเป็นขั้นตอนรวมถึงการสร้างทักษะความสามารถในการปิดกั้นความเครียดทางอารมณ์ทางกายและจิตใจ 3) ทักษะการจัดการกับอารมณ์ เป็นการบริหารอารมณ์ในการรับรู้ของตนเองและผู้อื่น เรียนรู้อารมณ์ของตนที่เกิดขึ้นเพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมที่แสดงออก รู้วิธีการระงับความโกรธที่ส่งผลทางลบต่อร่างกาย และจิตใจได้อย่างเหมาะสม 4) ทักษะการอยู่ร่วมกับสังคม เป็นความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี

ระหว่างกันและกัน และสามารถรักษาสัมพันธภาพไว้ได้ยืนยาว (สำนักงานลูกเสือเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 6, 2567)

การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดอริยสัจ 4 เป็นกระบวนการแสวงหาความรู้ที่ผู้เรียนจะต้องพยายามร่วมกันหายุทธวิธีในการแก้ปัญหาต่างๆ โดยอาศัยวิธีการสอนในลักษณะการคิดแบบแก้ปัญหาจากต้นเหตุเป็นหลักและ การที่มนุษย์ทราบถึงความทุกข์ของตนเองปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น สมุทัย ความจริงว่าด้วยปัญหาที่เกิดขึ้นมาจากสาเหตุใด นิโรธ เมื่อเกิดปัญหาจะแก้ไขอย่างไรซึ่งการแก้ปัญหาเป็นวิธีการเฉพาะของแต่ละคนที่จะใช้ความรู้ ทักษะ และความเข้าใจที่สะสมมาก่อนเพื่อนำมาสนองความต้องการของสถานการณ์ที่แตกต่างกัน มรรค สิ่งที่ปฏิบัติเพื่อให้หมดปัญหาต่างๆและทำอย่างไรจึงจะพ้นทุกข์ การพิจารณาเหตุการณ์ต่างๆ เพื่อกำหนดปัญหาให้ถูกต้องและเหมาะสมตรงกับทุกข์ได้นั้นมีทางที่เรียกว่า “มรรค มีองค์ 8” กระบวนการสอนแบบอริยสัจสี่ ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นกำหนดปัญหา (ทุกข์) กำหนดปัญหาเพื่อให้นักเรียนทำความเข้าใจช่วยกันแก้ 2) ขั้นตั้งสมมติฐาน (สมุทัย) ให้นักเรียนพิจารณาหาสาเหตุเพื่อที่จะแก้ปัญหาได้ตรงจุด 3) ขั้นทดลองและเก็บข้อมูล (นิโรธ) ฝึกให้ผู้เรียนแก้ปัญหาโดยวิธีการต่างๆ ที่เหมาะสม 4) ขั้นวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล (มรรค) ช่วยให้นักเรียนนำวิธีการต่างๆ มาเปรียบเทียบและเลือกวิธีการแก้ปัญหาที่ดีที่สุด จากนั้นให้ลงมือปฏิบัติตามขั้นตอนที่เลือกแล้วสรุปผลการแก้ปัญหา (สาโรช บัวศรี, 2557)

จากการได้ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิด นโยบายภาครัฐ และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้พบกระบวนการที่เกี่ยวกับการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ อีกทั้งได้ระบุวิชาลูกเสือเป็นอีกวิชาหนึ่งที่ต้องนำมาพัฒนาผู้เรียนให้เกิดทักษะชีวิตในด้านต่างๆ ในการดำเนินชีวิต จากที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงตระหนักได้ว่างานวิจัยเรื่อง ระบบการพัฒนากิจกรรมการเรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของลูกเสือ - เนตรนารี สามัญรุ่นใหญ่ตามหลักอริยสัจ 4 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จะเกิดคุณค่าในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ต่อโรงเรียน หน่วยงาน และนักเรียนที่สนใจศึกษาเรื่องนี้อีกด้วย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับระบบการพัฒนากิจกรรมการเรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของลูกเสือ - เนตรนารี สามัญรุ่นใหญ่ตามหลักอริยสัจ 4 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2. เพื่อสร้างกิจกรรมระบบการพัฒนากิจกรรมการเรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของลูกเสือ - เนตรนารี สามัญรุ่นใหญ่ตามหลักอริยสัจ 4 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3. เพื่อทดลองกิจกรรมระบบการพัฒนากิจกรรมการเรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของลูกเสือ - เนตรนารี สามัญรุ่นใหญ่ตามหลักอริยสัจ 4 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

4. เพื่อประเมินระบบการพัฒนากิจกรรมการเรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของลูกเสือ - เนตรนารี สามัญรุ่นใหญ่ตามหลักอริยสัจ 4 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นไปในลักษณะของการวิจัยและพัฒนา (Research and Development = R&D) โดยมีรายละเอียดขั้นตอนดำเนินการวิจัย 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 **(Research = R1)** การศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับระบบการพัฒนากิจกรรมการเรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของลูกเสือ - เนตรนารี สามัญรุ่นใหญ่ตามหลักอริยสัจ 4 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประชาการ ในการดำเนินการศึกษาข้อมูลฐานเพื่อการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนวัดใหญ่ชัยมงคล (ภาวนารังสี) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 224 กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้เป็นกลุ่มทดลอง สำหรับดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดใหญ่ชัยมงคล (ภาวนารังสี) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 118 คน ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย โดยใช้ระดับชั้นเป็นหน่วยสุ่ม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 1 คน รองผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 1 คน ครู จำนวน 3 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี สามัญรุ่นใหญ่ จำนวน 11 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 16 คน โดยคัดเลือกจากคุณสมบัติด้านความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านผ่านการสุ่มกลุ่มตัวอย่างอย่างง่าย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ (Interview) การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi – Structured Interview) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview Research) ซึ่งมีประเด็นเกี่ยวกับการพัฒนากิจกรรมการเรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของลูกเสือ - เนตรนารี สามัญรุ่นใหญ่ตามหลักอริยสัจ 4 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยมีขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพ ดังนี้ (1) ศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสร้างแบบสัมภาษณ์ และนำมาเป็นแนวทางในการกำหนดโครงสร้างของแบบสัมภาษณ์ (2) สร้างแบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนากิจกรรมการเรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของลูกเสือ - เนตรนารี สามัญรุ่นใหญ่ตามหลักอริยสัจ 4 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์ปลายเปิดเพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนากิจกรรมการเรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของลูกเสือ - เนตรนารี สามัญรุ่นใหญ่ตามหลักอริยสัจ 4 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยมีประเด็นคำถาม 7 ข้อ ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการพัฒนากิจกรรมการเรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของลูกเสือ - เนตรนารี สามัญรุ่นใหญ่ตามหลักอริยสัจ 4 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (3) นำแบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นที่สร้างขึ้นตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมก่อนนำไปปรับปรุงแก้ไข (4) นำแบบสัมภาษณ์ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา และความตรงตามโครงสร้าง โดยใช้แบบประเมินความสอดคล้องที่มีลักษณะเป็น IOC เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของประเด็นการสัมภาษณ์ ประเมินความเหมาะสมของข้อคำถามในการสัมภาษณ์ หลังจาก

นั้นนำข้อมูลที่รวบรวมจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาคำนาณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC โดยหาค่า IOC ตั้งแต่ 0.60-1.00 ขึ้นไป ถือว่าข้อความนั้นมีความสอดคล้อง (5) นำข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญมาพิจารณาและปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นตามคำแนะนำผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปจัดทำเป็นแบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นฉบับสมบูรณ์ (6) จัดพิมพ์แบบวิเคราะห์เอกสารฉบับสมบูรณ์

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง 1) ข้อมูลแบบปฐมภูมิ (Primary Data) โดยการรวบรวมจากหนังสืออ้างอิงทางพระพุทธ ศาสนาต่างๆ จากพระไตรปิฎก (ภาษาบาลี) พระไตรปิฎก (ภาษาไทย) ฉบับมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) โดยการรวบรวมจากหนังสือ วารสารบทความ งานวิจัยที่เกี่ยวกับแนวคิดดังนี้ (1) แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา (2) แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาระบบ (3) แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดกิจกรรการเรียนรู้ (4) แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการทักษะชีวิต (5) แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับลูกเสือเนตรนารี สามัญรุ่นใหญ่ (6) แนวคิดเกี่ยวกับหลักอริยสัจ 4 และ (7) ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน บริบทโรงเรียนวัดใหญ่ชัยมงคล (ภาวนารังสี) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยผู้วิจัยได้รวบรวมทั้งข้อมูลจากงานวิจัย เอกสารทางวิชาการ และบทความที่เกี่ยวข้องจากเอกสารต่างๆ เพื่อเป็นฐานคิดในการ นำไปวิเคราะห์ ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาภาคสนาม ผู้วิจัยได้เริ่มต้นจากการนำแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาเป็นกรอบคิดสำหรับการออกแบบ คำถามที่จะทำการสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่าง เมื่อได้ประเด็นคำถามแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ เชิงลึกกับกลุ่มตัวอย่างตามที่ระบุไว้ในขอบเขตประชากร โดยใช้การบันทึกเสียง และ บันทึกวีดีโอ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ทำการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม หลังจากที่ได้ทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอย่างละเอียดแล้ว ผู้วิจัยนำมาสร้างเป็น กรอบแนวคิดในการวิจัย จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในครั้งนี้ ผู้วิจัยจะได้ ดำเนินการรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้นำเทปบันทึกเสียงสัมภาษณ์ของกลุ่มตัวอย่างมาถอดเทป และสกัดประเด็นที่ผู้ให้ สัมภาษณ์ได้ตอบไว้ตรงกัน และคัดแยกประเด็นที่ให้ไว้ไม่เหมือนกัน วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการ สังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสัมมนาในโอกาสต่างๆ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลเหล่านั้นมาวิเคราะห์อธิบายตีความและสังเคราะห์อย่างเป็นระบบ เพื่อจัดทำและนำเสนอเป็นงานวิจัยที่สมบูรณ์ในโอกาสต่อไป จากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากภาคสนามมาวิเคราะห์ประกอบกับข้อมูล แนวคิดทฤษฎีตามที่ปรากฏใน ขั้นตอนที่ 1 เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสอดคล้องของแนวคิดทฤษฎีกับปรากฏการณ์จริงในพื้นที่ศึกษา

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล 1. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ 1) ผู้วิจัยตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือในการวิจัยด้านความตรง Face Validity โดยอาจารย์ที่ปรึกษาทั้ง 2 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้อง เหมาะสม ความชัดเจนของภาษา และครบถ้วนเหมาะสมทางวิชาการ และตรวจสอบดัชนีความสอดคล้องดัชนีความสอดคล้องโครงสร้างวัตถุประสงค์ (Index of item objective congruence: IOC) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 รูป/คน ได้ค่า IOC ระหว่าง 1.00

ระยะที่ 2 (Development = D1) การสร้างระบบการพัฒนากิจกรรมการเรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของลูกเสือ - เนตรนารี สามัญรุ่นใหญ่ตามหลักอริยสัจ 4 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีดังนี้ การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

เพื่อระดมความคิดเห็น ความเชื่อ และประสบการณ์ของผู้ทรงคุณวุฒิ โดยมุ่งเน้นไปที่การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และประสบการณ์ร่วมกันของผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้ข้อมูลเชิงลึกที่เป็นประโยชน์ต่อระบบการพัฒนากิจกรรมการเรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของลูกเสือ - เนตรนารี สามัญรุ่นใหญ่ตามหลักอริยสัจ 4 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย ด้านการพัฒนาระบบ จำนวน 1 คน ด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 3 คน ด้านการศึกษา จำนวน 3 คน และด้านกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี สามัญรุ่นใหญ่ 4 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 11 คน และเพื่อยกร่างระบบการพัฒนากิจกรรมการเรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของลูกเสือ - เนตรนารี สามัญรุ่นใหญ่ตามหลักอริยสัจ 4 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มี 5 กิจกรรม คือ 1) กิจกรรมคำปฏิญาณและกฎ ของลูกเสือ - เนตรนารี สามัญรุ่นใหญ่ เพื่อส่งเสริมการควบคุมอารมณ์ตามหลักอริยสัจ 4 2) กิจกรรมเรียนรู้จากการกระทำ ของลูกเสือ - เนตรนารี สามัญรุ่นใหญ่ เพื่อส่งเสริมการแก้ไขปัญหา ตามหลักอริยสัจ 4 3) กิจกรรมระบบหมู่ ของลูกเสือ - เนตรนารี สามัญรุ่นใหญ่ เพื่อส่งเสริมการอยู่ร่วมกับสังคม ตามหลักอริยสัจ 4 4) กิจกรรมการใช้สัญลักษณ์ร่วมกัน ของลูกเสือ - เนตรนารี สามัญรุ่นใหญ่ เพื่อส่งเสริมตัดสินใจ ตามหลักอริยสัจ 4 และ 5) กิจกรรมการศึกษาธรรมชาติ ของลูกเสือ - เนตรนารี สามัญรุ่นใหญ่ เพื่อส่งเสริมเข้าใจตนเองและผู้อื่น ตามหลักอริยสัจ 4 และการประเมิน (ร่าง) ระบบการพัฒนากิจกรรมการเรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของลูกเสือ - เนตรนารี สามัญรุ่นใหญ่ตามหลักอริยสัจ 4 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ระยะที่ 3 (Research = R2) การทดลองระบบการพัฒนากิจกรรมการเรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของลูกเสือ - เนตรนารี สามัญรุ่นใหญ่ตามหลักอริยสัจ 4 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีดังนี้ กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้เป็นกลุ่มทดลอง สำหรับดำเนินการวิจัยในครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดใหญ่ชัยมงคล (ภาวนารังสี) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 118 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยทดลองใช้กับกิจกรรม 5 กิจกรรม คือ 1) กิจกรรมคำปฏิญาณและกฎ 2) กิจกรรมเรียนรู้จากการกระทำ 3) กิจกรรมระบบหมู่ 4) กิจกรรมการใช้สัญลักษณ์ร่วมกัน 5) กิจกรรมการศึกษาธรรมชาติ ส่วนวิธีการประเมินผล คือ 1) การสัมภาษณ์นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม 2) การสัมภาษณ์ครูผู้ฝึกสอนกิจกรรมลูกเสือ - เนตรนารี สามัญรุ่นใหญ่ และสังเกตพฤติกรรมและการมีส่วนร่วมในกิจกรรม

ระยะที่ 4 (Development = D2) การประเมินระบบการพัฒนากิจกรรมการเรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของลูกเสือ - เนตรนารี สามัญรุ่นใหญ่ตามหลักอริยสัจ 4 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยได้ประเมินกิจกรรมตามขั้นตอน ดังนี้

จัดทำแนวทางการประเมินระบบการพัฒนากิจกรรมการเรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของลูกเสือ - เนตรนารี สามัญรุ่นใหญ่ตามหลักอริยสัจ 4 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ใช้หลักการประเมินระบบแบบอิงมาตรฐาน (evaluation standard) Stufflebeam ประกอบด้วยการประเมิน 4 หมวด ได้แก่ 1) ด้านความถูกต้องและครอบคลุม (accuracy) เป็น 2) ด้านความเหมาะสม (propriety) 3) ด้านความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ (feasibility) 4) ด้านความมีประโยชน์ (utility) โดยมีครูผู้ฝึกสอนกิจกรรมลูกเสือ - เนตรนารี สามัญ

รุ่นใหญ่ จำนวน 15 คน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 15 คน รวมเป็น 30 คน ยืนยันการประเมินกิจกรรม ตามหลักเกณฑ์การประเมิน

ผลการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า องค์ความรู้เกี่ยวกับระบบการพัฒนากิจกรรมการเรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของลูกเสือ - เนตรนารี สามัญรุ่นใหญ่ตามหลักอริยสัจ 4 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่ประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้ 1) การบริหารจัดการ ได้แก่ การวางแผนกิจกรรมเสริมทักษะชีวิต คือ โรงเรียนควรจัดกิจกรรมที่มุ่งเน้นการฝึกทักษะชีวิต เช่น การทำงานเป็นทีม การแก้ปัญหา การทำอาหาร การตั้งแคมป์ และการดูแลรักษาความสะอาด เพื่อช่วยให้เด็กๆ ได้ฝึกฝนทักษะการจัดการชีวิตประจำวันและการทำงานร่วมกับผู้อื่น 2) อาคารสถานที่ ได้แก่ การออกแบบลานกิจกรรมขนาดใหญ่ คือ โรงเรียนควรจัดให้มีพื้นที่สำหรับกิจกรรมที่ส่งเสริมการฝึกทักษะลูกเสือ เช่น การตั้งแคมป์ การเดินทางไกล และการทำงานเป็นทีม เพื่อส่งเสริมความสามัคคี ความอดทน และการทำงานร่วมกันและ การพัฒนาทักษะชีวิตผ่านกิจกรรมต่างๆ คือ ควรมีกิจกรรมที่ฝึกฝนทักษะการคิดวิเคราะห์ การตัดสินใจ และการพัฒนาทักษะการดูแลตนเองและผู้อื่น เช่น การทำอาหารในป่า การสร้างที่พักชั่วคราว และการปฐมพยาบาลเบื้องต้น 3) สภาพแวดล้อมในสถานศึกษา ได้แก่ การจัดพื้นที่และอุปกรณ์ที่เหมาะสมสำหรับการเรียนรู้ คือ โรงเรียนควรมีพื้นที่กลางแจ้งที่เหมาะสมสำหรับกิจกรรมลูกเสือ เช่น การตั้งแคมป์ การเดินป่า รวมถึงห้องเรียนที่มีสื่อการสอนและทรัพยากรที่เหมาะสมเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตต่างๆ 4) เทคโนโลยีในการศึกษา ได้แก่ การใช้แอปพลิเคชันสำหรับการพัฒนาทักษะชีวิต คือ นักเรียนสามารถใช้แอปพลิเคชันต่างๆ ในการฝึกฝนทักษะที่จำเป็น เช่น การตั้งเป้าหมายส่วนตัว การจัดการเวลา และการจัดการอารมณ์ เพื่อช่วยให้พวกเขาใช้ทักษะเหล่านี้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ 5) การวัดผลและประเมินผล ได้แก่ การประเมินผลจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรม คือ การประเมินผลจากการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ เช่น การตั้งแคมป์ หรือการทำงานบริการสังคม โดยพิจารณาจากทักษะการทำงานเป็นทีม ความรับผิดชอบ และการแก้ปัญหาจากการสังเกตพฤติกรรมและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมและการประเมินผลการทำงานกลุ่ม คือ การประเมินการทำงานกลุ่มโดยพิจารณาจากการมีส่วนร่วมของนักเรียน การสื่อสาร การประสานงาน และการสนับสนุนซึ่งกันและกัน ผ่านการใช้แบบประเมินการทำงานร่วมกันและ Peer Evaluation

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 กิจกรรมระบบการพัฒนากิจกรรมการเรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของลูกเสือ - เนตรนารี สามัญรุ่นใหญ่ตามหลักอริยสัจ 4 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย 5 กิจกรรม ดังตารางที่ 1

กิจกรรม	รายละเอียด
1) กิจกรรมคำปฏิญาณและกฎ ของลูกเสือ - เนตรนารี สามัญรุ่นใหญ่ เพื่อส่งเสริมการควบคุมอารมณ์ตามหลักอริยสัจ 4	การนำกิจกรรมเหล่านี้มาผสมผสานกับคำปฏิญาณของลูกเสือที่ให้ความสำคัญกับการเป็นคนดีและช่วยเหลือผู้อื่น จะทำให้ลูกเสือสามารถพัฒนาความสามารถในการควบคุมอารมณ์ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2) กิจกรรมเรียนรู้จากการกระทำ	ลูกเสือ-เนตรนารีจะแบ่งกลุ่มและเลือกบทบาทเพื่อจำลอง

กิจกรรม	รายละเอียด
ของลูกเสือ - เนตรนารี สามัญรุ่นใหญ่ เพื่อส่งเสริมการแก้ไขปัญหา ตามหลักอริยสัจ 4	สถานการณ์ที่เกิดปัญหาต่างๆ ที่ต้องแก้ไขความผิดพลาด พวกเขาจะต้องสังเกตและวิเคราะห์ว่าอะไรคือต้นเหตุของปัญหานั้น (สมุทัย), หาแนวทางแก้ไข (นิโรธ), และแสดงออกถึงการแก้ปัญหาด้วยวิธีที่เหมาะสมตามหลักการมรรค ให้ลูกเสือ-เนตรนารีมีโอกาสลงมือทำกิจกรรมที่อาจเกิดปัญหาหรือความท้าทาย เช่น การจัดระเบียบงาน
3) กิจกรรมระบบหมู่ ของลูกเสือ - เนตรนารี สามัญรุ่นใหญ่ เพื่อส่งเสริมการอยู่ร่วมกับสังคม ตามหลักอริยสัจ 4	การจัดกลุ่มหมู่คณะ คือ แบ่งลูกเสือ-เนตรนารีเป็นหมู่คณะที่มีสมาชิกหลากหลายทักษะและความสามารถ เพื่อให้ทุกคนได้เรียนรู้การทำงานร่วมกัน การมอบหมายหน้าที่ คือ กำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบให้กับสมาชิกในแต่ละกลุ่ม เช่น ผู้ประสานงาน, ผู้นำกิจกรรม, หรือผู้ดูแลการปฏิบัติงาน กิจกรรมการทำงานร่วมกัน คือ เช่น การทำงานในโครงการสาธารณะ
4) กิจกรรมการใช้สัญลักษณ์ร่วมกัน ของลูกเสือ - เนตรนารี สามัญรุ่นใหญ่ เพื่อส่งเสริมตัดสินใจ ตามหลักอริยสัจ 4	การจัดกิจกรรมการสอนดังนี้ เตรียมสัญลักษณ์ การกำหนดสถานการณ์ ให้กลุ่มลูกเสือ-เนตรนารีได้รับสถานการณ์สมมุติที่ต้องใช้การตัดสินใจร่วมกัน เช่น การตัดสินใจในเรื่องการจัดกิจกรรม, การเลือกวิธีการช่วยเหลือชุมชน, หรือการเลือกทางเลือกในการแก้ไขปัญหาภายในกลุ่ม กระบวนการตัดสินใจและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น สุดท้ายการสรุปผล
5) กิจกรรมการศึกษาธรรมชาติ ของลูกเสือ - เนตรนารี สามัญรุ่นใหญ่ เพื่อส่งเสริมเข้าใจตนเองและผู้อื่น ตามหลักอริยสัจ 4	กิจกรรมการเดินป่าและศึกษาธรรมชาติ ลูกเสือ-เนตรนารีจะร่วมเดินป่าไปยังสถานที่ธรรมชาติ เช่น ป่าไม้หรือสวนสาธารณะ เพื่อสังเกตสิ่งมีชีวิตในธรรมชาติ เช่น ต้นไม้ สัตว์ หรือระบบนิเวศต่างๆ ในระหว่างการเดินป่า ลูกเสือ-เนตรนารีจะสังเกตและบันทึกสิ่งที่พบเห็น เช่น ลักษณะการเติบโตของต้นไม้ หรือการพึ่งพากันของสัตว์ต่างๆ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการอยู่ร่วมกันในธรรมชาติ

และการประเมินระบบการพัฒนากิจกรรมการเรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของลูกเสือ - เนตรนารี สามัญรุ่นใหญ่ตามหลักอริยสัจ 4 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมพบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.30 S.D. = 0.723) และมีความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.60 S.D. = 0.756)

3. วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า 1. ผลการทดลองกิจกรรมคำปฏิญาณและกฎ ของลูกเสือ - เนตรนารี สามัญรุ่นใหญ่ เพื่อส่งเสริมการควบคุมอารมณ์ ตามหลักอริยสัจ 4 คือ 1) ด้านความรับผิดชอบ 2) ด้านคุณธรรมและจริยธรรม 3) ด้านการเสริมสร้างความสามัคคี 4) ด้านความมุ่งมั่น และ5) ด้านความซื่อสัตย์ 2. ผลการทดลองกิจกรรมเรียนรู้จากการกระทำ ของลูกเสือ - เนตรนารี สามัญรุ่นใหญ่ เพื่อส่งเสริมการแก้ไขปัญหา ตามหลักอริยสัจ 4 คือ 1) การแก้ไขปัญหา 2) ความ

รับผิดชอบ 3) การเคารพผู้อื่น 4) การทำงานเป็นทีม และ5) การมีส่วนร่วม 3. ผลการทดลองกิจกรรมระบบหมู่ ของลูกเสือ - เนตรนารี สามัญรุ่นใหญ่ เพื่อส่งเสริมการอยู่ร่วมกับสังคม ตามหลักอริยสัจ 4 คือ 1) ด้านการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี 2) ด้านการมีระเบียบวินัย 3) ด้านการเข้าใจผู้อื่น 4. ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง และ5) ด้านมนุษยสัมพันธ์ที่ดี 4) ผลการทดลองกิจกรรมการใช้สัญลักษณ์ร่วมกันของลูกเสือ - เนตรนารี สามัญรุ่นใหญ่ เพื่อส่งเสริมตัดสินใจ ตามหลักอริยสัจ 4 คือ 1) ด้านการอยู่ร่วมกัน 2) ด้านความภาคภูมิใจในตนเอง 3) ด้านจิตสาธารณะ 4) ด้านคุณธรรม และ5) ด้านการตัดสินใจ 5) ผลการทดลองกิจกรรมการศึกษาธรรมชาติ ของลูกเสือ - เนตรนารี สามัญรุ่นใหญ่ เพื่อส่งเสริมเข้าใจตนเองและผู้อื่น ตามหลักอริยสัจ 4 คือ 1) ด้านการตระหนักรู้ในทรัพยากรธรรมชาติ 2) ด้านการเข้าใจสิ่งแวดล้อม 3) ด้านการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม 4) ด้านการมีระเบียบวินัยในการทิ้งขยะ และ 5) ด้านการเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

4. วัตถุประสงค์ข้อที่ 4 พบว่า ระบบการพัฒนากิจกรรมการเรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของลูกเสือ - เนตรนารี สามัญรุ่นใหญ่ตามหลักอริยสัจ 4 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.62 และอยู่ในระดับมากที่สุด ในทุกๆ ด้าน ด้านความถูกต้องและครอบคลุม มีค่าเฉลี่ย 4.67 ด้านความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ มีค่าเฉลี่ย 4.62 รองลงมาด้านความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ย 4.61 ด้านความมีประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ 4.58 ตามลำดับ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินระบบการพัฒนากิจกรรมการเรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของลูกเสือ - เนตรนารี สามัญรุ่นใหญ่ตามหลักอริยสัจ 4 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม

ระบบการพัฒนากิจกรรมการเรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของลูกเสือ - เนตรนารี สามัญรุ่นใหญ่ตามหลักอริยสัจ 4 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	$\bar{x}$	S.D.	**ระดับ**
ด้านความถูกต้องและครอบคลุม	4.67	0.624	มากที่สุด
ด้านความเหมาะสม	4.61	0.668	มากที่สุด
ด้านความเป็นไปได้ในการนำไปใช้	4.62	0.708	มากที่สุด
ด้านความมีประโยชน์	4.58	0.683	มากที่สุด
รวม	**4.62**	**0.671**	**มากที่สุด**

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า องค์ความรู้เกี่ยวกับระบบการพัฒนากิจกรรมประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้ 1) การบริหารจัดการเป็นกระบวนการวางแผนกิจกรรมเสริมทักษะชีวิต คือ โรงเรียนได้ดำเนินจัดกิจกรรมที่มุ่งเน้นการฝึกทักษะชีวิต เช่น การทำงานเป็นทีม การแก้ปัญหา การทำอาหาร การตั้งแคมป์ และการดูแลรักษาความสะอาด 2) อาคารสถานที่ โรงเรียนได้จัดให้มีพื้นที่สำหรับกิจกรรมที่ส่งเสริมการฝึกทักษะลูกเสือ เช่น การตั้งแคมป์ การเดินทางไกล และการทำงานเป็นทีม เพื่อส่งเสริมความสามัคคี ความอดทน และการทำงานร่วมกัน 3) สภาพแวดล้อมในสถานศึกษา

โรงเรียนมีพื้นที่กลางแจ้งที่เหมาะสมสำหรับกิจกรรมลูกเสือ เช่น การตั้งแคมป์ การเดินป่า รวมถึงห้องเรียนที่มีสื่อการสอนและทรัพยากรที่เหมาะสมเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตต่างๆ 4) เทคโนโลยีในการศึกษา ได้แก่ การใช้แอปพลิเคชันสำหรับการพัฒนาทักษะชีวิต คือ นักเรียนสามารถใช้แอปพลิเคชันต่างๆ ในการฝึกฝนทักษะที่จำเป็น เช่น การตั้งเป้าหมายส่วนตัว การจัดการเวลา และการจัดการอารมณ์ เพื่อช่วยให้พวกเขาใช้ทักษะเหล่านี้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพและ 5) การวัดผลและประเมินผล คือ การประเมินผลจากการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ เช่น การตั้งแคมป์ หรือการทำงานบริการสังคม โดยพิจารณาจากทักษะการทำงานเป็นทีม ความรับผิดชอบ และการแก้ปัญหาจากการสังเกตพฤติกรรมและการมีส่วนร่วมในกิจกรรม ทั้งนี้เป็นเพราะว่า กิจกรรมการใช้สัญลักษณ์ร่วมกันของลูกเสือ-เนตรนารี สามัญรุ่นใหญ่ เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการตัดสินใจโดยใช้หลักการของอริยสัจ 4 เพื่อพัฒนาทักษะในการวิเคราะห์และตัดสินใจในสถานการณ์ต่างๆ โดยการใช้สัญลักษณ์ร่วมกันในหมู่คณะหรือกลุ่ม เพื่อทำให้ลูกเสือ-เนตรนารีได้เรียนรู้การสื่อสาร การร่วมมือ และการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล สอดคล้องกับสายฟ้า หาสีสุข ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาแนวทางการบริหารกิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารีในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์เขต 4 ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันการบริหารกิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี ในสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และสภาพที่พึงประสงค์การบริหารการจัดกิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี ในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์เขต 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) การพัฒนาแนวทางการบริหารกิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารีในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 การพัฒนาแนวทางการบริหาร กิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารีในสถานศึกษา ประกอบด้วย 4 ด้าน 21 แนวทาง ได้แก่ ด้านการจัด กิจกรรมลูกเสือ 6 แนวทาง ด้านลูกเสือ 5 แนวทาง ด้านผู้กำกับลูกเสือ 5 แนวทาง ด้านผู้บริหาร 5 แนวทาง และผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการบริหารกิจกรรม ลูกเสือ-เนตรนารีในสถานศึกษา โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด (สายฟ้า หาสีสุข, 2563) จากผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่ากลุ่มลูกเสือ-เนตรนารีได้รับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นหรือการจำลองสถานการณ์หลังจากนั้นร่วมกันตัดสินใจ เช่น การตัดสินใจในเรื่องการจัดกิจกรรม, การเลือกวิธีการช่วยเหลือชุมชน, หรือการเลือกทางเลือกในการแก้ไขปัญหาภายในกลุ่ม

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า การพัฒนากิจกรรม มี 5 กิจกรรม ประกอบด้วย (1) กิจกรรมคำปฏิญาณและกฎ ของลูกเสือ - เนตรนารี สามัญรุ่นใหญ่ เพื่อส่งเสริมการควบคุมอารมณ์ ตามหลักอริยสัจ 4 (2) กิจกรรมเรียนรู้จากการกระทำ ของลูกเสือ - เนตรนารี สามัญรุ่นใหญ่ เพื่อส่งเสริมการแก้ไขปัญหา ตามหลักอริยสัจ 4 (3) กิจกรรมระบบหมู่ ของลูกเสือ - เนตรนารี สามัญรุ่นใหญ่ เพื่อส่งเสริมการอยู่ร่วมกับสังคม ตามหลักอริยสัจ 4 (4) กิจกรรมการใช้สัญลักษณ์ร่วมกัน ของลูกเสือ - เนตรนารี สามัญรุ่นใหญ่ เพื่อส่งเสริมตัดสินใจ ตามหลักอริยสัจ 4 และ (5) กิจกรรมการศึกษาธรรมชาติ ของลูกเสือ - เนตรนารี สามัญรุ่นใหญ่ เพื่อส่งเสริมเข้าใจตนเองและผู้อื่น ตามหลักอริยสัจ 4 และการประเมิน ระบบการพัฒนากิจกรรมการเรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของลูกเสือ - เนตรนารี สามัญรุ่นใหญ่ตามหลักอริยสัจ 4 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมพบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และมีความเป็นไปได้ อยู่ใน

ระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่ากิจกรรมการศึกษาธรรมชาติของลูกเสือ-เนตรนารี สามัญรุ่นใหญ่ ที่ส่งเสริมให้เข้าใจตนเองและผู้อื่น ตามหลักอริยสัจ 4 เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ลูกเสือ-เนตรนารีสามารถเรียนรู้และเข้าใจธรรมชาติของตัวเองและผู้อื่น ผ่านการสังเกตและเชื่อมโยงกับสิ่งแวดล้อมในธรรมชาติ รวมถึงการทำความเข้าใจและแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่นตามหลักอริยสัจ 4 หลักอริยสัจ 4 ซึ่งประกอบด้วย "ทุกข์, สมุทัย, นิโรธ, มรรค" สามารถนำมาใช้เพื่อเรียนรู้และเข้าใจตัวเองและผู้อื่น โดยการศึกษาธรรมชาติจะทำให้ลูกเสือ-เนตรนารีเข้าใจการเกิดขึ้นของทุกข์ในชีวิตมนุษย์ การหาสาเหตุที่แท้จริง (สมุทัย) การแก้ไขปัญหาหรือการหาทางออกจากทุกข์ (นิโรธ) และการเลือกวิธีปฏิบัติตามหลักการมรรคเพื่อการหลุดพ้นจากทุกข์ และการพัฒนาความเข้าใจในตัวเองและผู้อื่น สอดคล้องกับงานวิจัยของบุญยานุช สุขร่าง ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาลูกเสือโดยใช้ปัญหาเป็นฐานตามหลักอริยสัจ 4 เพื่อพัฒนาระเบียบวินัยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดใหญ่ชัยมงคล (ภาวนารังสี) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า กิจกรรมการเรียนรู้ของวิชาลูกเสือเนตรนารี มี 9 อย่าง ประกอบด้วย การปฐมนิเทศ วิชาการบุกเบิก วิชาล่าม การสอนหน้าที่พลเมือง วิชาการฝึกเป็นผู้นำ วิชาการอนุรักษ์ธรรมชาติ วิชานักอุตุนิยมวิทยา วิชาพลาธิการ และการทดสอบภาคทฤษฎี การจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาลูกเสือโดยใช้ปัญหาเป็นฐานตามหลักอริยสัจ 4 มีวิธีการในการแก้ปัญหา เป็นขั้นตอนการคิดอย่างเป็นระบบ มีเหตุผล ซึ่งประกอบไปด้วย 1) ขั้นทุกข์ คือ ปัญหา 2) ขั้นสมุทัย คือ สาเหตุของปัญหานั้น 3) ขั้นนิโรธ คือ ทดลอง และเก็บรวบรวบรวมข้อมูล 4) ขั้นมรรค คือ ขั้นวิเคราะห์ และสรุปผล 3. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาลูกเสือโดยใช้ปัญหาเป็นฐานตามหลักอริยสัจ 4 เพื่อพัฒนาระเบียบวินัยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า หลักปฏิบัติตามหลักของหัวใจวินัยลูกเสือเนตรนารี 9 ประการ คือ ตื่นตัว ว่องไว ก้าวหน้า ใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ โหดร้ายไม่มี ทำดีเรื่อยไป การงานผ่องใส่ จิตใจสะอาด และนำพาชีวิตของตนเจริญ (บุญยานุช สุขร่าง, 2565) จากผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ลูกเสือ-เนตรนารี จะได้เรียนรู้ถึงความสัมพันธ์ระหว่างการรักษาธรรมชาติและการรักษาความสัมพันธ์ในหมู่คณะ เช่น การเห็นคุณค่าในความแตกต่างของผู้อื่น และการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ผ่านการสังเกตในธรรมชาติ พวกเขาจะได้เรียนรู้ถึงความสมดุลและความสำคัญของการเคารพและดูแลซึ่งกันและกันในสังคม

3. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า 1. ผลการทดลองกิจกรรมคำปฏิญาณและกฎของลูกเสือ - เนตรนารี สามัญรุ่นใหญ่ เพื่อส่งเสริมการควบคุมอารมณ์ ตามหลักอริยสัจ 4 คือ 1) ด้านความรับผิดชอบ 2) ด้านคุณธรรมและจริยธรรม 3) ด้านการเสริมสร้างความสามัคคี 4) ด้านความมุ่งมั่น และ 5) ด้านความซื่อสัตย์ 2. ผลการทดลองกิจกรรมเรียนรู้จากการกระทำ ของลูกเสือ - เนตรนารี สามัญรุ่นใหญ่ เพื่อส่งเสริมการแก้ไขปัญหา ตามหลักอริยสัจ 4 คือ 1) การแก้ไขปัญหา 2) ความรับผิดชอบ 3) การเคารพผู้อื่น 4) การทำงานเป็นทีม และ 5) การมีส่วนร่วม 3. ผลการทดลองกิจกรรมระบบหมู่ ของลูกเสือ - เนตรนารี สามัญรุ่นใหญ่ เพื่อส่งเสริมการอยู่ร่วมกับสังคม ตามหลักอริยสัจ 4 คือ 1) ด้านการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี 2) ด้านการมีระเบียบวินัย 3) ด้านการเข้าใจผู้อื่น 4) ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง และ 5) ด้านมนุษยสัมพันธ์ที่ดี 4. ผลการทดลองกิจกรรมการใช้สัญลักษณ์ร่วมกัน ของลูกเสือ - เนตรนารี สามัญรุ่นใหญ่ เพื่อส่งเสริมตัดสินใจ ตามหลักอริยสัจ 4 คือ 1) ด้านการอยู่ร่วมกัน 2) ด้านความภาคภูมิใจในตนเอง 3) ด้านจิตสาธารณะ 4) ด้านคุณธรรม และ 5) ด้าน

การตัดสินใจ 5. ผลการทดลองกิจกรรมการศึกษาธรรมชาติ ของลูกเสือ - เนตรนารี สามัญรุ่นใหญ่ เพื่อส่งเสริมเข้าใจตนเองและผู้อื่น ตามหลักอริยสัจ 4 คือ 1) ด้านการตระหนักรู้ในทรัพยากรธรรมชาติ 2) ด้านการเข้าใจสิ่งแวดล้อม 3) ด้านการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม 4) ด้านการมีระเบียบวินัยในการทิ้งขยะ และ 5) ด้านการเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับงานวิจัยของจิตตนาถ ปาลวัฒน์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนากิจกรรมลูกเสือในยุคดิจิทัลตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนในอำเภอท่าตะโก จังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า วิธีการพัฒนากิจกรรมลูกเสือในยุคดิจิทัลตามหลักอิทธิบาท 4 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก โดยแบ่งเป็น 4 ด้านตามหลักอิทธิบาท 4 คือ ด้านการจัดกิจกรรม ด้านบุคลากรลูกเสือ ด้านการบริหารทั่วไป และด้านการติดตาม (จิตตนาถ ปาลวัฒน์, 2565) จากผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การใช้หลักอริยสัจ 4 เป็นการนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาใช้ในการพัฒนาเยาวชนทั้งในด้านจิตใจและการดำเนินชีวิต เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในตัวเองและผู้อื่น รวมถึงการตัดสินใจที่ดีในการเผชิญกับปัญหาและความยากลำบากต่างๆ ในชีวิต การใช้หลักอริยสัจ 4 ในกิจกรรมของลูกเสือ - เนตรนารี สามัญรุ่นใหญ่ หลักอริยสัจ 4 ช่วยให้เยาวชนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันและการพัฒนาตนเอง รวมถึงการทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยการใช้หลักธรรมเหล่านี้จะส่งเสริมให้พวกเขามีทักษะในการเผชิญหน้ากับปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตและสามารถคิดแก้ไขปัญหานั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งยังช่วยให้พวกเขาพัฒนาเป็นบุคคลที่มีคุณธรรม มีจิตใจที่สงบและมั่นคง และมีความรับผิดชอบในการกระทำของตนเอง

4. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 พบว่า ระบบการพัฒนากิจกรรมการเรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของลูกเสือ - เนตรนารี สามัญรุ่นใหญ่ตามหลักอริยสัจ 4 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และอยู่ในระดับมากที่สุด ในทุกๆ ด้าน ด้านความถูกต้องและครอบคลุม ด้านความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ ด้านความเหมาะสม ด้านความมีประโยชน์ ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของไพโรจน์ กันทพงษ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาโมเดลประสิทธิผลการบริหารงานลูกเสือในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า โมเดลประสิทธิผลการบริหารงานลูกเสือ ประกอบด้วย 1) การจัดมวลกิจกรรมลูกเสือ 2) คุณลักษณะลูกเสือ 3) คุณลักษณะผู้กำกับ 4) คุณลักษณะผู้บริหาร 5) วงจรคุณภาพเดมมิ่ง PDCA 6) ปัจจัยแห่งความสำเร็จ (อิทธิบาท 4) 7) ประสิทธิผลการบริหารงานลูกเสือ และผลการตรวจสอบพบว่า มีความเป็นไปได้ มีความถูกต้อง และมีความเหมาะสม สามารถอธิบายความแปรปรวนของประสิทธิผลการบริหารงานลูกเสือได้ร้อยละ 82.30 แสดงว่าการจัดมวลกิจกรรมลูกเสือ คุณลักษณะลูกเสือ คุณลักษณะผู้กำกับ คุณลักษณะผู้บริหาร วงจรคุณภาพเดมมิ่ง PDCA ปัจจัยแห่งความสำเร็จ (อิทธิบาท 4) ร่วมกันอธิบายตัวแปรประสิทธิผลการบริหารงานลูกเสือได้ร้อยละ 82.30 โดยมีปัจจัยแห่งความสำเร็จ (อิทธิบาท 4) เป็นตัวแปรส่งเสริมสนับสนุนในโมเดลประสิทธิผลการบริหารงานลูกเสือในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดปทุมธานี โดยสรุปองค์ความรู้การวิจัยเป็น ASDE Model (ไพโรจน์ กันทพงษ์, 2564) จากผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การพัฒนาคุณธรรม คือ กิจกรรมที่มุ่งเน้นการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม เช่น ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ความเคารพในผู้อื่น การทำงานร่วมกันในทีม การควบคุมอารมณ์ คือ กิจกรรมที่ส่งเสริมการควบคุมอารมณ์ในสถานการณ์ที่เครียดหรือท้าทาย เช่น การฝึกการฟังที่ดี การคิดก่อนพูด และการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ การพัฒนาทักษะทางสังคม คือ กิจกรรมที่ช่วยให้เยาวชนเรียนรู้การอยู่ร่วมกับผู้อื่น

การทำงานเป็นทีม การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในหมู่คณะเป็นการฝึกฝนเยาวชนในการตัดสินใจอย่างมีเหตุผลและมีความรับผิดชอบ

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยได้ คือ OLGSN PLAN ได้ ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 Oaths and rules = คำปฏิญาณและกฎ

Oaths and rules = คำปฏิญาณและกฎ ของลูกเสือ - เนตรนารี สามัญรุ่นใหญ่ เพื่อส่งเสริมการควบคุมอารมณ์ ตามหลักอริยสัจ 4 คือ 1) ด้านความรับผิดชอบ คือ การปฏิบัติตามคำปฏิญาณและกฎของลูกเสือ ซึ่งไม่เพียงแค่เป็นการทำหน้าที่ให้เสร็จสิ้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับการรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น ความรับผิดชอบที่ลูกเสือได้เรียนรู้ช่วยให้เยาวชนมีวินัยที่ดีขึ้น และยังสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) ด้านคุณธรรมและจริยธรรม คือ การปฏิบัติตามคำปฏิญาณและกฎของลูกเสือ ซึ่งเน้นการสร้างคุณค่าทางจริยธรรมที่เยาวชนควรยึดมั่น การทำความดีและการตัดสินใจที่ถูกต้องตามหลักธรรม เช่น การซื่อสัตย์ การเคารพผู้อื่น การให้ความช่วยเหลือโดยไม่มีความหวังผลตอบแทน การทำสิ่งดีๆ ต่อสังคมและส่วนรวม 3) ด้านการเสริมสร้างความสามัคคี คือ การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างคนทุกคนในสังคม โดยเฉพาะในหมู่ลูกเสือ การเป็นมิตรและการร่วมมือกันเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้การทำกิจกรรมต่างๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อทุกคนสามารถทำงานร่วมกันเป็นทีมได้อย่างมีความสุขและเข้าใจ 4) ด้านความมุ่งมั่น คือ คติพจน์ "มองไกล" ของลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ ซึ่งเน้นให้ลูกเสือมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลและตั้งใจที่จะบรรลุเป้าหมายในชีวิต การมีความมุ่งมั่นช่วยให้เยาวชนไม่ย่อท้อในยามเผชิญกับอุปสรรค เช่น การฝึกฝนทักษะต่างๆ การศึกษาและการพัฒนาตนเองและ 5) ด้านความซื่อสัตย์ คือ การปฏิบัติตามกฎที่เน้นความซื่อสัตย์และการเคารพผู้มีพระคุณ โดยการทำสิ่งที่ถูกต้องไม่ว่าจะมีใครเห็นหรือไม่ การซื่อสัตย์ไม่ได้หมายถึงแค่การพูดความจริงเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงการมีความตั้งใจที่ดีในการกระทำทุกอย่าง และการรักษาคำพูดที่ให้ไว้

บทสรุป

ระบบการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของลูกเสือ - เนตรนารี สามัญรุ่นใหญ่ตามหลักอริยสัจ 4 มีการออกแบบกิจกรรมที่ครอบคลุมมิติสำคัญของการเรียนรู้ทั้งด้านคุณธรรม จริยธรรม การอยู่ร่วมกันในสังคม และการเคารพธรรมชาติ โดยผลจากการทดลองกิจกรรมต่างๆ สามารถจำแนกเป็น 5 กิจกรรมหลัก ซึ่งแต่ละกิจกรรมมีประเด็นการพัฒนาในด้านต่างๆ ดังนี้ (1) กิจกรรมคำปฏิญาณและกฎ กิจกรรมนี้เน้นการปลูกฝังจิตสำนึกพื้นฐานของลูกเสือ - เนตรนารี ผ่านคำปฏิญาณและกฎระเบียบที่ชัดเจน ส่งเสริมให้ผู้เรียนมี ความรับผิดชอบ ต่อตนเองและส่วนรวม ยึดมั่นใน คุณธรรมและจริยธรรม ซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่นอย่างยั่งยืน (2) กิจกรรมเรียนรู้จากการกระทำ กิจกรรมนี้เน้นการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง ผู้เรียนได้ฝึกฝนทักษะชีวิตจากการลงมือทำจริง ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาทักษะในด้านการแก้ไขปัญหา อย่างมีเหตุผล การสร้างความรับผิดชอบจากผลของการกระทำ การเคารพผู้อื่น และเห็นคุณค่าของผู้อื่น (3) กิจกรรมระบบหมู่ กิจกรรมนี้ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้การทำงานร่วมกันภายในกลุ่ม ฝึกฝนการเป็นทั้งผู้นำและผู้ตามอย่างเหมาะสม รวมถึงพัฒนา ภาวะผู้นำและผู้ตามที่ดี ผ่านการทำงานกลุ่ม สร้าง มนุษยสัมพันธ์ที่ดี กับผู้อื่นในสังคม (4) กิจกรรมการใช้สัญลักษณ์ร่วมกัน กิจกรรมนี้มุ่งเน้นการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในหมู่ลูกเสือ - เนตรนารี โดยใช้สัญลักษณ์เป็นเครื่องมือในการสื่อสารและแสดงออกถึงอัตลักษณ์ร่วม ส่งเสริม การอยู่ร่วมกัน อย่างมีความเข้าใจ สร้างความภาคภูมิใจในตนเอง และกลุ่มปลูกฝังจิตสาธารณะ (5) กิจกรรมการศึกษาธรรมชาติ กิจกรรมนี้ช่วยให้ผู้เรียนตระหนักรู้ถึงความสำคัญของธรรมชาติ และสร้างความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม มีจิตสำนึกต่อทรัพยากรธรรมชาติ และการอนุรักษ์ เข้าใจ ระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำวิจัยไปใช้

1) ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดกิจกรรมระบบการพัฒนากิจกรรมการเรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของลูกเสือ - เนตรนารี สามัญรุ่นใหญ่ตามหลักอริยสัจ 4 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อย่างต่อเนื่อง

2) ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนากิจกรรมการเรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของลูกเสือ - เนตรนารี สามัญรุ่นใหญ่ตามหลักอริยสัจ 4 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดพระนครศรีอยุธยาร่วมกับโรงเรียนอื่นด้วย

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับการศึกษาระบบการพัฒนากิจกรรมการเรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของลูกเสือ - เนตรนารี สามัญรุ่นใหญ่ตามหลักอริยสัจ 4 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในเชิงปริมาณ

2) ควรพัฒนากิจกรรมการเรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของลูกเสือ - เนตรนารี สามัญรุ่นใหญ่ตามหลักอริยสัจ 4 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในบริบทอื่นๆ ด้วย

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.

จิตตนาถ ปาลวัฒน์. (2565). “แนวทางการพัฒนากิจกรรมลูกเสือในยุคดิจิทัลตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนในอำเภอท่าตะโก จังหวัดนครสวรรค์”. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

บุญยานุช สุขร่าง. (2565). “การจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาลูกเสือโดยใช้ปัญหาเป็นฐานตามหลักอริยสัจ 4 เพื่อพัฒนาระเบียบวินัยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดใหญ่ชัยมงคล (ภาวนารังสี) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา.* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ไพโรจน์ กันทพงษ์. (2564). “การพัฒนาโมเดลประสิทธิผลการบริหารงานลูกเสือในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดปทุมธานี”. *ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา.* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สายฟ้า หาสีสุข. (2563). “การพัฒนาแนวทางการบริหารกิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารีในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์เขต 4”. *ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สาโรช บัวศรี. (2557). *การฝึกเหตุผลเชิงจริยธรรม ทฤษฎีและการปฏิบัติ*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

สำนักงานลูกเสือเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 6. (2567, 11 มิถุนายน). *แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตลูกเสือ*. https://scout.nma6.go.th/643.

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (2566-2570). (2565, 01 พฤศจิกายน). *ราชกิจจานุเบกษา.* เล่มที่ 139 ตอนพิเศษ 258 ง, หน้า 1-15.

ตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำยุควิถีถัดไปของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 3

Next Normal Leadership Indicators for Administrators Under the Office of the Basic Education Commission, Inspection Region 3

[1*]**ปรัชญาภรณ์ แตงอ่อน** Prachayaporn Taengon
[2**]**สุธาสีนี แสงมุกดา** Suthasinee Saengmookda
[3***]**พระมหาธำรงค์ ฐิตปุญฺโญ** Thamrong Thitapunyo
[4****]**พันธุ์ธัช ศรีทิพันธุ์** Phanthad Srithiphan
[1,2,3,4]คณะศึกษาศาสตร์, มหามกุฏราชวิทยาลัย
[1,2,3,4]Faculty of Education, Mahamakut Buddhist University
[*]First author, e-mail: pracjja@gmail.com
Corresponding author, e-mail: [**]Lovely386_3@hotmail.com [***]rongsamathi@gmail.com
[****]phanthad.sri@mbu.ac.th

Received May 27, 2025; **Revised** July 3, 2025; **Accepted:** December 16, 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบ และตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำยุควิถีถัดไปของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ทดสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง และตรวจสอบยืนยันความเหมาะสมค่าน้ำหนักองค์ประกอบตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำยุควิถีถัดไปของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 3 ที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ โรงเรียนขยายโอกาสในเขตตรวจราชการที่ 3 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานปีการศึกษา 2567 รวมทั้งสิ้น จำนวน 266 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยโรงเรียน 170 แห่ง โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารโรงเรียน 1 คน และหัวหน้าแผนกหรือหัวหน้ากลุ่มวิชา 4 คนต่อโรงเรียน รวมแล้วมีผู้ตอบแบบสอบถามอย่างน้อย 850 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์

องค์ประกอบเชิงยืนยัน โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบ ตัวชี้วัด และตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำยุควิถีถัดไปของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ได้จากการสังเคราะห์และพัฒนาขึ้นมี 4 องค์ประกอบ 18 ตัวชี้วัด 85 ตัวบ่งชี้ 2) การวิเคราะห์โมเดลการวัดแต่ละตัวชี้วัด มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ แบบจำลองนี้ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 4 ส่วน ได้แก่ บุคลิกภาพ ความรู้ ความสามารถ วิสัยทัศน์ และคุณธรรม จริยธรรม มี 18 ตัวชี้วัด และ 85 ตัวบ่งชี้ และน้ำหนักองค์ประกอบหลักมีค่า ระหว่าง 0.63-1.26 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบย่อย มีค่าระหว่าง 0.314-0.883 และค่าน้ำหนักตัวบ่งชี้ มีค่าระหว่าง 0.24-1.05 เป็นไปตามเกณฑ์
คำสำคัญ: ตัวบ่งชี้; ภาวะผู้นำ; ยุควิถีถัดไป

Abstract

This research aimed to 1) study the components and indicators of Next-Normal Leadership of School Administrators, 2) test the consistency of the structural relationship model and verify the appropriateness of the component weights of the components of Next-Normal Leadership of School Administrators developed with empirical data. This research is quantitative. The population and sample consist of extended opportunity schools in Inspection Region 3 under the Office of the Basic Education Commission, academic year 2024, totaling 266 schools. The sample comprised 170 schools, Data were collected from one school administrator and four department heads or heads of academic subject groups per school, totaling at least 850 respondents. The research instrument was questionnaire. Descriptive statistics such as frequency, mean, and standard deviation were used, along with second-order confirmatory factor analysis (CFA) using a statistical software package to analyze the structural model. The research results found that: 1) The components, indicators and indicators of the Next Normal leadership of educational administrators, which were synthesized and developed, consist of 4 components, 18 index and 85 indicators. 2) The analysis of the measurement model for each indicator shows consistency with empirical data. It consists of 4 main components: personality, knowledge, abilities, vision, and morality, ethics, with 18 index and 85 indicators. The factor loadings of the main components ranged from 0.63 to 1.26, sub-components from 0.314 to 0.883, and indicators from 0.24 to 1.05, all within acceptable thresholds.

Keywords: Indicator; Leadership; Next-Normal Leadership

บทนำ

แนวโน้มโครงสร้างประชากรที่คาดว่าจะมีกลุ่มประชากรวัยเรียนลดลง ส่งผลให้การขยายสถานศึกษาในเชิงปริมาณลดความจำเป็นลง และเป็นโอกาสในการยกระดับคุณภาพ ความเสมอภาค และประสิทธิภาพทางการศึกษา หากสามารถใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีในการบริหารจัดการทรัพยากรการศึกษา และส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพ ที่ให้ความสำคัญกับการเตรียมพร้อมของคน สังคม และระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยให้สามารถปรับตัวรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม โดยให้ความสำคัญในการพัฒนาคนและสังคมไทยให้มีคุณภาพ มีโอกาสเข้าถึงทรัพยากร การศึกษา จึงเป็นเครื่องมือในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งเป็นพื้นฐานของการพัฒนาประเทศ เพื่อเสริมสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ สร้างคนที่มีคุณภาพ มุ่งสู่ความเป็นสากล การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นกระบวนการในการพัฒนาและส่งเสริมให้บุคลากร มีความรู้ ความสามารถ และความเข้าใจ มีทักษะการปฏิบัติงาน ตลอดจนมีทัศนะคติและพฤติกรรมที่ดี เพื่อให้มีประสิทธิภาพในการทำงานมากขึ้น (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2565)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการศึกษาไทย โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาสำหรับนักเรียนทั่วประเทศ ตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) และนโยบายปฏิรูปการศึกษาที่เน้นการเพิ่มขีดความสามารถของบุคลากรทางการศึกษา โดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งถูกกำหนดให้เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในระดับพื้นที่ ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาในยุคปัจจุบันที่การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและการศึกษากำลังมีอิทธิพลอย่างมากต่อการพัฒนาระบบการศึกษา การมีผู้นำที่สามารถปรับตัวและใช้เทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพถือเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา (Bennett & Lemoine, 2014) ภาวะผู้นำยุควิถีถัดไป (Next normal Leadership) หมายถึง การปรับเปลี่ยนทัศนคติ แนวคิด และทฤษฎีใหม่ และการเปลี่ยนวิธีคิดของผู้นำองค์กรในการทำงานร่วมกับผู้อื่น รวมทั้งวิธีการที่จะทำให้งานขององค์กรประสบความสำเร็จในยุควิถีถัดไป ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีทักษะในการใช้เทคโนโลยีในการบริหารการศึกษา รวมถึงการใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาคุณภาพการสอนและการเรียนรู้ ซึ่งมีผลต่อการพัฒนานักเรียนในยุคดิจิทัล ส่งผลให้ผู้มีการพัฒนาผู้นำที่สามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษาในสังคมที่เต็มไปด้วยการเปลี่ยนแปลง แม้ว่าจะมีการศึกษาภาวะผู้นำในบางด้านในประเทศไทย แต่ยังไม่มีตัวบ่งชี้ที่ชัดเจนในการวัดและประเมินภาวะผู้นำในยุควิถีถัดไปยังคงเป็นข้อจำกัดสำคัญที่ทำให้การพัฒนาผู้นำการศึกษามีความไม่แน่นอน (Krathwohl, 2002)

ผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของงานและองค์การการจัดการศึกษาจึงต้องการผู้นำ ที่มีภาวะผู้นำ (Leadership) ภาวะผู้นำจึงเกี่ยวข้องกับการสร้างและการพัฒนาให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ไม่ใช่การรักษาสถานภาพเดิม (Status Quo) ยิ่งไปกว่านั้นการเปลี่ยนแปลงที่ต้องการผู้นำไม่ได้เป็นผู้กำหนดแต่เป็นที่วัตถุประสงค์กำหนด ร่วมกันระหว่างผู้นำและผู้ตาม อันจะก่อให้เกิดแรงจูงใจที่จะโน้มน้าวบุคคลให้มุ่งไปสู่ผลสำเร็จที่ ต้องการอย่างแท้จริง ซึ่งมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งสำหรับการจัดการศึกษาในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะผู้นำที่มีภาวะผู้นำปรับเปลี่ยน (Adaptive Leadership) ที่สามารถเผชิญกับปัญหาที่มีความ ผันแปร ปัญหาเหล่านี้จะถูกรับมือได้ก็ต่อเมื่อบุคคลปรับเปลี่ยน ลำดับความสำคัญ ความเชื่อ วิสัยทัศน์ กล้าเสี่ยง มีความท้าทายเชิงปรับเปลี่ยน ปัญหาประเภทนี้ต้องการผู้นำที่มีภาวะผู้นำปรับเปลี่ยน มากกว่าผู้เชี่ยวชาญที่มีอำนาจสั่งการตามโครงสร้างขององค์กร (Heifetz et al., 2009)

ผู้บริหารจำเป็นต้องใช้ภาวะผู้นำการปรับเปลี่ยนในการบริหาร สถานศึกษา เนื่องจากปัญหาทางด้านการศึกษาเป็นปัญหาการเปลี่ยนแปลง (Adaptive Change) ในการเตรียมผู้เรียนให้พร้อมกับชีวิตในศตวรรษที่ 21 เป็นเรื่องสำคัญของกระแสการปรับเปลี่ยน ทางสังคมที่เกิดขึ้น สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (OBEC) ในเขตตรวจราชการที่ 3 ประกอบไปด้วย จังหวัดนครปฐม กาญจนบุรี สุพรรณบุรี และราชบุรี ปัญหาที่สำคัญคือ การขาดตัวบ่งชี้ที่ชัดเจนในการพัฒนาผู้นำที่สามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและสภาพแวดล้อมทางการศึกษา ซึ่งเขตตรวจราชการที่ 3 ประกอบด้วยสถานศึกษาที่มีความหลากหลายทั้งในด้านทรัพยากรและสภาพแวดล้อม จำเป็นต้องมีผู้นำที่มีความสามารถในการปรับใช้เทคโนโลยีและการบริหารจัดการที่ตอบสนองต่อความท้าทายในปัจจุบัน (Krathwohl, 2002) ซึ่งมีสถานศึกษาที่มีความหลากหลายทั้กร การเข้าถึงและสภาพแวดล้อมทางสังคม การพัฒนา "ตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำ" ที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาผู้นำการศึกษางในด้านทรัพยาให้เหมาะสมกับบริบทที่แตกต่างกันนี้ก่อให้เกิดปัญหาทางการบริหารจัดการที่อาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาของนักเรียน (Pithers & Soden, 2000) ซึ่งตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำยุควิถีถัดไป จึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถพัฒนาคุณลักษณะและทักษะที่จำเป็นสำหรับการบริหารการศึกษาในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ตัวบ่งชี้เหล่านี้จะช่วยให้สามารถวัดความสามารถของผู้นำสมัยใหม่ในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและจัดการกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำที่จำเป็นในยุควิถีถัดไปไม่เพียงแต่รวมถึงทักษะด้านการใช้เทคโนโลยี แต่ยังรวมถึงทักษะในการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลง สร้างวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนสำหรับอนาคต และการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพสำหรับนักเรียน (Dufour & Fullan, 2013) ผู้นำในยุควิถีถัดไป ที่จะต้องรับมือกับโลกที่เต็มไปด้วยความซับซ้อนและไม่แน่นอน (VUCA: Volatility, Uncertainty, Complexity, Ambiguity) จึงต้องมีความสามารถในการปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง ไม่ว่าจะเป็นการใช้

เทคโนโลยีในการจัดการกับข้อมูล การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่ตอบโจทย์การเรียนรู้ในยุควิถีถัดไป หรือการสร้างแรงบันดาลใจให้กับครูและนักเรียนในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา (Bennett & Lemoine, 2014)

สรุปเพื่อเชื่อมโยงไปสู่ประเด็นปัญหา เหตุผลความคาดหวัง คุณค่า ประโยชน์ที่ได้จากการศึกษาจากความสำคัญของปัญหาการวิจัยดังกล่าวถือเป็นปัญหาที่ต้องมีการพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำยุควิถีถัดไป เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์โลกในปัจจุบัน ยุควิถีถัดไปของโลกปัจจุบัน การนำผลการวิจัยตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำยุคปกติถัดไปนำมาผลมาใช้แก้ปัญหา อาจจะสามารถปรับตัวทันต่อเหตุการณ์ การปรับตัว การพัฒนา และเป็นวาระเร่งด่วนของชาติ ซึ่งยากต่อการแก้ไขอาจจะแก้ไขได้ หากได้ทำวิจัยเรื่องนี้แล้วนำผลการวิจัย มาใช้ จะช่วยแก้ปัญหาและนำพาประเทศไทยเข้าสู่ยุควิถีถัดไป ยุคเศรษฐกิจ สังคม ได้อย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน และจากการทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า ยังไม่มีการทำตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำยุควิถีถัดไปของ ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเท่าที่ควร ดังนั้นผู้วิจัยในฐานะที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาจึงได้สนใจทำการศึกษาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำยุควิถีถัดไปของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 3 เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ในการแก้ปัญหาเป็นแนวทางในการปรับตัวในยุควิถีถัดไป เพื่อพัฒนาตนเอง และพัฒนาหน่วยงาน และสามารถนำวิจัยไปใช้วางแผน ส่งผ่านไปยังผู้กำหนดนโยบาย หรือหาแนวทางเกี่ยวกับภาวะผู้นำยุควิถีถัดไป ในเขตตรวจราชการที่ 3 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบ และตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำยุควิถีถัดไปของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 3

2. เพื่อทดสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง และตรวจสอบยืนยันความเหมาะสมค่าน้ำหนักองค์ประกอบตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำยุควิถีถัดไปของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 3 ที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ การสังเคราะห์กำหนดองค์ประกอบตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำยุควิถีถัดไปของผู้บริหาร สถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 3 ประกอบด้วย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ 1) ประชากร (Population) ได้แก่ โรงเรียนขยายโอกาสในเขตตรวจราชการที่ 3 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานปีการศึกษา 2567

รวมทั้งสิ้น จำนวน 266 โรงเรียน 2) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ โรงเรียนขยายโอกาสในเขตตรวจราชการที่ 3 จำนวน 170 โรงเรียน กำหนดการประมาณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยเปิดตารางสำเร็จรูป ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างอย่างน้อย 170 โรงเรียน 3) กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวนหนึ่งคน และหัวหน้ากลุ่มบริหารงานหรือหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้จำนวนสี่คน ที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนขยายโอกาสในเขตตรวจราชการที่ 3 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานปีการศึกษา 2567 รวมผู้ให้ข้อมูลอย่างน้อย 850 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลและการหาคุณภาพเครื่องมือ มีรายละเอียดดังนี้ 2.1 เครื่องมือที่ใช้ในเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วยแบบสอบถามตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำยุควิถีถัดไปของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 3 แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตรวัดประมาณค่า 5 ระดับ (RATING SCALE) แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ได้แก่ เพศ อายุ ขนาดโรงเรียน วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน ตอนที่ 2 แบบสอบถามตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำยุควิถีถัดไปของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 3 ลักษณะเครื่องมือเป็นแบบมาตรวัดประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด จำแนกเนื้อหาตามองค์ประกอบตัวบ่งชี้ และรายการประกอบตัวบ่งชี้ 2.2 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถามตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำยุควิถีถัดไปของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 3 ดำเนินการดังนี้ 1) ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) กำหนดองค์ประกอบหลัก ตัวบ่งชี้และรายการประกอบตัวบ่งชี้ 3) ยกร่างแบบสอบถามตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำยุควิถีถัดไปของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 3 มีลักษณะแบบสอบถามเป็นข้อคำถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบบลิเคอร์ท (Likert Scale) และกำหนดค่าระดับคะแนนของตัวแปรที่สังเกตได้ในการศึกษา 4) นำแบบสอบถามตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำยุควิถีถัดไปของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 3 เสนอที่ปรึกษาดุษฎีนิพนธ์เพื่อตรวจทานความถูกต้องเบื้องต้น 5) สร้างแบบตรวจสอบความสอดคล้องเชิงโครงสร้างขององค์ประกอบหลัก ตัวบ่งชี้ และรายการประกอบตัวบ่งชี้ของภาวะผู้นำยุควิถีถัดไปของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 3 เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความสอดคล้อง 6) คัดเลือกผู้เชี่ยวชาญโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive) เพื่อพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถาม จำนวน 5 คน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล โดยกำหนดเกณฑ์การพิจารณาคุณสมบัติข้อใดข้อหนึ่งหรือหลายข้อ ดังนี้ ทำงานด้านการศึกษา และ/หรือ มีประสบการณ์ในการทำงานในด้านที่

เชี่ยวชาญอย่างน้อย 5 ปีขึ้นไป 7) นำแบบตรวจสอบความสอดคล้องเชิงโครงสร้างตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำยุควิถีถัดไปของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 3 ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพข้อคำถาม พิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความสอดคล้อง และความเหมาะสม ของข้อคำถาม รายข้อกับนิยามเชิงปฏิบัติการโดยวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence) ว่าเหมาะสมหรือไม่เหมาะสม ค่า IOC. มีค่าตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป การวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้องจากการกำหนดความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ 5 คน 8) นำแบบสอบถามตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำยุควิถีถัดไปของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 3 ไปทดลองใช้ (Try-out) กับผู้บริหารสถานศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน แล้วนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ไปหาคุณภาพของเครื่องมือ โดยการวิเคราะห์ความเชื่อมั่นหรือความเที่ยง (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) วิธีครอนบาค (Cronbach) ซึ่งกำหนดเกณฑ์ว่าต้องมีค่า 0.70 ขึ้นไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล คือ 1) ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์ 2) ผู้วิจัยส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถาม และแบบสอบถามถึงผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทางไปรษณีย์ ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ ระบบรับ-ส่ง หนังสือราชการ 3) ผู้วิจัยตรวจสอบและคัดแยกแบบสอบถามที่สมบูรณ์ นำแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์มาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดเพื่อทำการวิเคราะห์ทางสถิติต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลโดยคอมพิวเตอร์ในการจัดกระทำกับข้อมูลด้วย โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปเพื่อหาค่าสถิติต่างๆ ดังนี้ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้ทราบลักษณะภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ ประสบการณ์บริหาร วุฒิการศึกษา และขนาดสถานศึกษา โดยใช้ค่าความถี่ และค่าร้อยละ 2) การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำยุควิถีถัดไปของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 3 โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย 3) การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) โดยมีรายละเอียดในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าสถิติใช้ในการตรวจสอบความกลมกลืนของโมเดลความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง

สถิติที่ใช้วัด	ระดับการยอมรับ
1. ค่า Chi-Square (X^2)	X^2 ที่ไม่มีนัยสำคัญหรือค่า P-value สูงกว่า 0.05 แสดงว่าโมเดลมีความกลมกลืน
2. ค่า Chi-Square/df	มีค่า < 2.00 หรือ < 5.00

3. ค่า GFI	มีค่าตั้งแต่ 0.90 – 1.00 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์
4. ค่า AGFI	มีค่าตั้งแต่ 0.90 – 1.00 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์
5. ค่า RMSEA	มีค่าต่ำกว่า 0.05

ผลการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพัฒนาองค์ประกอบ และตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำยุควิถีถัดไปของผู้บริหารสถานศึกษา และรายการประกอบตัวบ่งชี้ ได้องค์ประกอบที่ใช้ในการวิจัยทั้งสิ้น 4 องค์ประกอบหลัก 18 ตัวบ่งชี้ และ 85 รายการประกอบตัวบ่งชี้ สำหรับตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำยุควิถีถัดไปของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 3 ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก ดังนี้ 1) องค์ประกอบบุคลิกภาพ 2) องค์ประกอบความรู้ความสามารถ 3) องค์ประกอบวิสัยทัศน์ และ 4) องค์ประกอบคุณธรรม จริยธรรม ดังภาพที่ 1

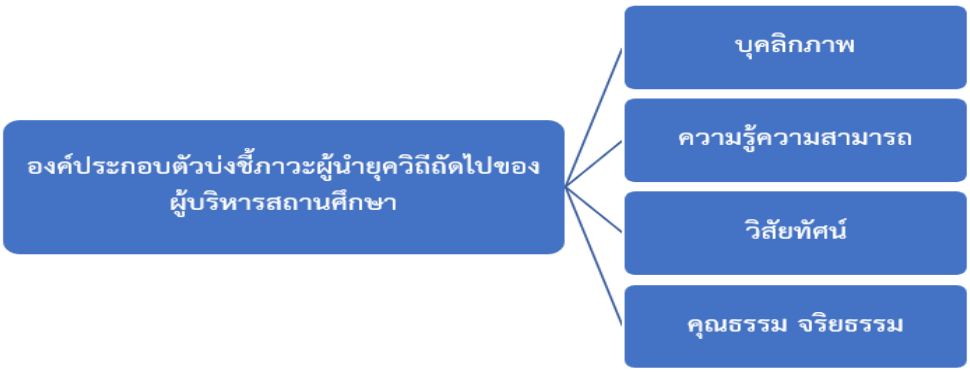

ภาพที่ 1 องค์ประกอบหลักของภาวะผู้นำยุควิถีถัดไปของผู้บริหารสถานศึกษา

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำยุควิถีถัดไปของผู้บริหารสถานศึกษาและรายการประกอบตัวบ่งชี้ ได้องค์ประกอบตามทฤษฎีหรือตามแนวคิดที่ใช้ในการวิจัยทั้งสิ้น 4 องค์ประกอบหลัก ประกอบด้วย องค์ประกอบบุคลิกภาพ องค์ประกอบความรู้ความสามารถ องค์ประกอบวิสัยทัศน์ และองค์ประกอบคุณธรรม จริยธรรม ซึ่ง 18 ตัวบ่งชี้ และ 85 รายการประกอบตัวบ่งชี้ สำหรับภาวะผู้นำยุควิถีถัดไปของผู้บริหารสถานศึกษา และผลการวิเคราะห์โมเดลการวัดแต่ละตัวชี้วัด โมเดลองค์ประกอบแต่ละตัวชี้วัดหรือการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับหนึ่งของโมเดล รวมถึงการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองของโมเดลดังกล่าวข้างต้น พบว่าตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำยุควิถีถัดไปของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา

ขั้นพื้นฐานเขตตรวจราชการที่ 3 ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลักคือ บุคลิกภาพ (Personality) ความรู้ความสามารถ (Capabilities) วิสัยทัศน์ (Vision) และคุณธรรม จริยธรรม (Morality and Ethics) 18 ตัวชี้วัด และ 85 ตัวบ่งชี้ ซึ่งสามารถเขียนเป็นโมเดลตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำยุควิถีถัดไปของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 3 ได้ดังภาพที่ 2

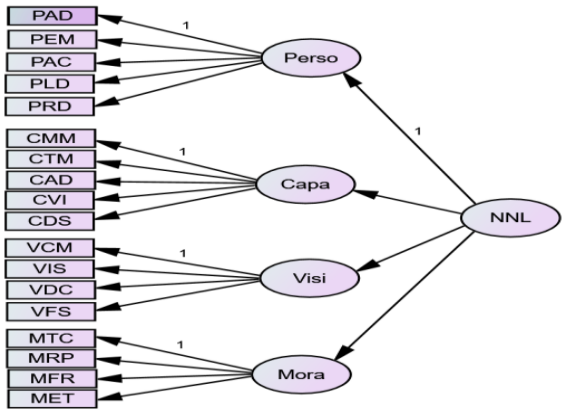

ภาพที่ 2 โมเดลตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำยุควิถีถัดไปของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 3

จากภาพที่ 2 พบว่า องค์ประกอบหลัก 4 องค์ประกอบ ได้แทนด้วยสัญลักษณ์เพื่อนำไปสร้างโมเดลตัวย่อย จำนวน 4 โมเดล ประกอบด้วย 1) โมเดลองค์ประกอบบุคลิกภาพซึ่งประกอบไปด้วยตัวบ่งชี้ 5 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ ความสามารถในการปรับตัว (PPA) การแสดงออกทางอารมณ์ (PPE) การยอมรับความแตกต่าง (PPD) ความเป็นผู้นำ (PPL) และความรับผิดชอบ (PPR) มีพฤติกรรมบ่งชี้รวม 25 พฤติกรรมบ่งชี้ 2) โมเดลองค์ประกอบความรู้ความสามารถ ประกอบไปด้วย ตัวบ่งชี้ 5 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ ความรู้ในการบริหารจัดการ (CMM) ความสามารถในการสร้างทีม (CTM) ความสามารถในการปรับตัวต่อสภาพแวดล้อม (CAD) ความสามารถในการสร้างวิสัยทัศน์ (CVI) ความสามารถในการตัดสินใจ(CDS) มีพฤติกรรมบ่งชี้ รวม 22 พฤติกรรมบ่งชี้ 3) โมเดลองค์ประกอบวิสัยทัศน์ประกอบไปด้วย ตัวบ่งชี้ 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ ความสามารถในการ สื่อสารวิสัยทัศน์ (CVM) ความสามารถในการสร้างแรงบันดาลใจ (VIS) ความชัดเจนและทิศทางของเป้าหมายที่บรรลุได้ (VD) ความสามารถในการสร้างภาพอนาคต (VFD) มีพฤติกรรมบ่งชี้รวม 19 พฤติกรรมบ่งชี้ และ 4) โมเดลองค์ประกอบคุณธรรม จริยธรรม ประกอบไปด้วย ตัวบ่งชี้ 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ ความโปร่งใส (MTC) ความรับผิดชอบ (MRP) ความยุติธรรม (MFR) และการปฏิบัติตามหลักทางจริยธรรม (MET) มีพฤติกรรมบ่งชี้รวม 19 พฤติกรรมบ่งชี้

ตารางที่ 2 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันของตัวชี้วัด ที่บ่งชี้ภาวะผู้นำยุควิถีถัดไปของผู้บริหารสถานศึกษา

ตัวชี้วัด	PPA	PPE	PPD	PPL	PPR	CMM	CTM	CAD	CVI	CDS	VCM	VIS	VCD	VFS	MTC	MRP	MFR	MET
PPA	1.00																	
PPE	.596**	1.00																
PPD	.382**	.241**	1.00															
PPL	.486**	.273**	.379**	1.00														
PPR	.326**	.274**	.224**	.519**	1.00													
CMM	.704**	.706**	.262**	.280**	.222**	1.00												
CTM	.578**	.575**	.643**	.347**	.232**	.510**	1.00											
CAD	.460**	.287**	.665**	.721**	.379**	.304**	.417**	1.00										
CVI	.472**	.399**	.292**	.233**	.264**	.409**	.536**	.236**	1.00									
CDS	.457**	.454**	.434**	.200**	.130**	.484**	.439**	.365**	.365**	1.00								
VCM	-.183**	-.103**	.027	.205**	.690**	-.051	-.128**	.145**	.145**	-.164**	1.00							
VIS	.571**	.546**	.111**	.345**	.308**	.628**	.443**	.250**	.311**	.340**	-.121**	1.00						
VCD	.578**	.334**	.541**	.609**	.431**	.359**	.448**	.500**	.527**	.195**	.156**	.285**	1.00					
VFS	.159**	.122**	.584**	.598**	.340**	.089**	.412**	.651**	.651**	.066	.253**	.090**	.635**	1.00				
MTC	.326**	.355**	.232**	.357**	.423**	.271**	.345**	.312**	.312**	.226**	.129**	.341**	.296**	.246**	1.00			
MRP	.455**	.355**	.120**	.418**	.359**	.376**	.297**	.287**	.287**	.222**	-.025	.494**	.280**	.176**	.429**	1.00		
MFR	.411**	.242**	.189**	.510**	.317**	.298**	.288**	.350**	.350**	.198**	.033	.424**	.257**	.209**	.394**	.484**	1.00	
MET	.359**	.220**	.156**	.299**	.225**	.232**	.302**	.167**	.167**	.084*	.023	.288**	.311**	.112**	.276**	.304**	.245**	1.00

**p<.01, *p<.05 (χ^2 = 10140.74, p = .00, KMO = 0.764)

จากตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันของตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำยุควิถีถัดไปของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 3 แสดงให้เห็นว่าส่วนใหญ่ทุกคู่มีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (p<.01) แต่มีบางคู่ที่มีความสัมพันธ์กันทางลบ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ในช่วง -1.83 ถึง .721 ตัวชี้วัดที่มีความสัมพันธ์กันมากที่สุดคือ ความสามารถในการตัดสินใจ (Decisions: CDS) กับความเป็นผู้นำ (Leadership: CMM) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.721 และตัวบ่งชี้ที่มีความสัมพันธ์กันน้อยที่สุดและมีทิศทางตรงกันข้ามคือ ความสามารถในการปรับตัว (Adaptability: PPA) กับการสื่อสาร (Communication: VCM) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ -1.83 สามารถนำไปวิเคราะห์โมเดลตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำยุควิถีถัดไปของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 3 ดังภาพที่ 3

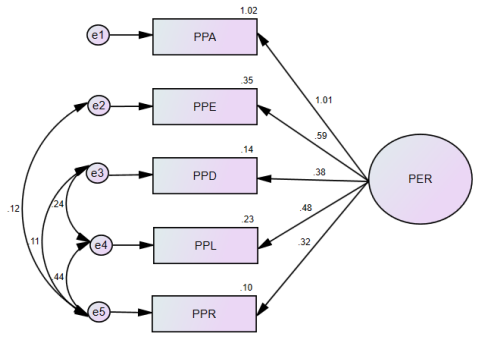

Chi-Square = .903 ; df = 1
Relative Chi-Square = .903 ; p-value = .342
GFI = 1.000 ; NFI = .999 ; TLI = 1.001 ; CFI = 1.000 ; AGFI = .994
RMSEA = .000 ; RMR = .001

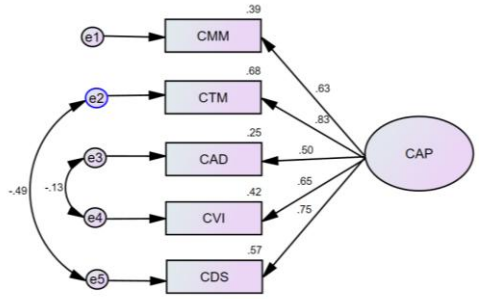

Chi-Square = 1.024 ; df = 3
Relative Chi-Square = .341 ; p-value = .796
GFI = 1.000 ; NFI = .999 ; TLI = 1.006 ; CFI = 1.000 ; AGFI = .998
RMSEA = .000 ; RMR = .001

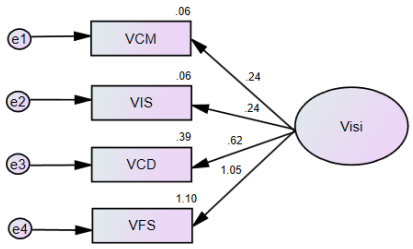

Chi-Square = 2.341 ; df = 2
Relative Chi-Square = 1.171 ; p-value = .310
GFI = .999 ; NFI = .996 ; TLI = .998 ; CFI = .999 ; AGFI = .993
RMSEA = .014 ; RMR = .002

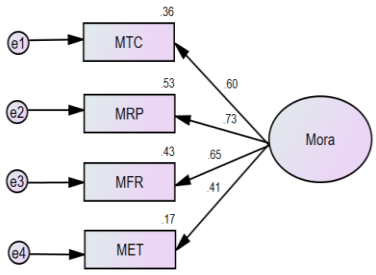

Chi-Square = 2.831 ; df = 2
Relative Chi-Square = 1.416 ; p-value = .243
GFI = .998 ; NFI = .995 ; TLI = .995 ; CFI = .998 ; AGFI = .992
RMSEA = .022 ; RMR = .005

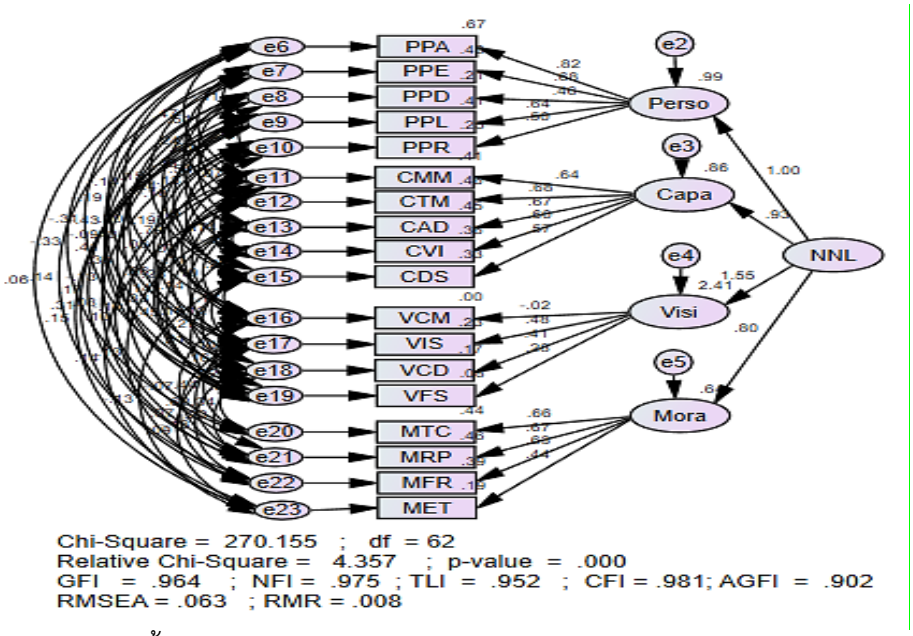

ภาพที่ 3 โมเดลตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำยุควิถีถัดไปของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 3

จากภาพที่ 3 โมเดลตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำยุควิถีถัดไปของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 3 สามารถนำมาเขียนสรุปค่าน้ำหนักองค์ประกอบ ได้ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองของโมเดล ตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำยุควิถีถัดไปของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 3

ตัวบ่งชี้	น้ำหนักองค์ประกอบ λ	สัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2)	สัมประสิทธิ์คะแนนองค์ประกอบ (FS)	ความคลาดเคลื่อนของตัวชี้วัด (e)
PPA	0.82	1.00	-0.10	0.67
PPE	0.68	0.57	0.26	0.48
PPD	0.46	0.37	-0.52	0.21
PPL	0.64	0.49	-0.07	0.41
PPR	0.50	0.36	0.15	0.20
CMM	0.64	1.00	-0.04	0.41
CTM	0.68	0.91	0.30	0.40
CAD	0.67	0.99	0.36	0.40
CDS	0.57	1.06	0.15	0.30
CVI	0.60	0.87	0.04	0.33
VIS	0.48	1.00	0.40	0.00
VCD	0.41	0.59	0.89	0.23
VFS	0.28	0.37	-0.36	0.17
VCM	-0.16	-0.26	-0.12	0.08
MTC	0.66	1.00	0.00	0.44
MRP	0.68	0.66	-0.20	0.46
MFR	0.63	0.81	0.70	0.39
MET	0.44	0.56	-0.02	0.19

จากตารางที่ 3 ผลการการตรวจสอบยืนยันความเหมาะสมความของน้ำหนักองค์ประกอบตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำยุควิถีถัดไปของผู้บริหารสถานศึกษา จึงค่าสถิติจากการวิเคราะห์ได้ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 สรุปค่าสถิติจากผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองของโมเดล ตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำยุควิถีถัดไปของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 3

โมเดลการวัด/เกณฑ์	RMSEA ต่ำกว่า 0.05	GFI 0.90-1.00	AGFI 0.90-1.00	CFI 0.90-1.00	NFI 0.90-1.00
บุคลิกภาพ (Perso)	.000	1.000	.994	1.000	.999
ความรู้ความสามารถ (Capa)	.000	1.000	.998	1.000	.999
วิสัยทัศน์ (Visi)	.014	.999	.993	.999	.996
คุณธรรม จริยธรรม (Mora)	0.22	.998	.992	.998	.995
โมเดล ตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำยุควิถีถัดไปของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 3	.063	.964	.902	.981	.975

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 1 พบว่า องค์ประกอบหลัก ซึ่งประกอบไปด้วย 4องค์ประกอบหลัก ได้แก่ องค์ประกอบบุคลิกภาพ องค์ประกอบความรู้ความสามารถ องค์ประกอบวิสัยทัศน์ และองค์ประกอบคุณธรรม จริยธรรม องค์ประกอบย่อยจำนวน 18 องค์ประกอบย่อยและ 85 พฤติกรรมบ่งชี้ ทั้งนี้เกิดจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีของนักวิจัย นำมาสังเคราะห์ รวบรวมหมวดหมู่ และผ่านกระบวนการสังเคราะห์องค์ประกอบ และองค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง และจากงานวิจัยให้ความสำคัญกับองค์ประกอบบุคลิกภาพ องค์ประกอบนี้สะท้อนถึงคุณลักษณะพื้นฐานที่สำคัญของภาวะผู้นำในยุควิถีถัดไป สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยของสุนทรี วรรณไพเราะ และคณะ ได้วิจัยเรื่องคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุค Next Normal ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุค Next Normal ประกอบด้วย 9 ประการ คือ 1) สร้างความเชื่อมั่น 2) แสดงพลังเชิงบวก 3) สวมหมวกนักคิดเชิงสร้างสรรค์ 4) สร้างสัมพันธ์ชุมชนแห่งการเรียนรู้ 5)สร้างบรรยากาศทางการเรียนรู้ที่หลากหลาย 6) ท้าทายกับความไม่รู้ 7) สร้างมูลค่าเพิ่มสุดกำลัง 8) ทำงานอย่างยืดหยุ่นและเข้าใจ 9) ปรับตัวไวไม่ล้มนาน (สุนทรี วรรณไพเราะ และคณะ, 2567) สอดคล้องกับงานวิจัยของสมจิตร เจริญกร ได้ศึกษาเรื่องภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในองค์กร พบว่าคุณสมบัติภาวะผู้นำทางวิชาการ 1) การเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ 2) การเป็นผู้มีแนวคิดกว้างไกลในเรื่องการศึกษา การเป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องการศึกษา 3) การเป็นผู้มีความตั้งใจแน่วแน่ การเป็นผู้มีพลังพร้อมจะทำงาน

การเป็นผู้มีความกล้าเสี่ยง และความเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ (สมจิตร เจริญกร, 2561) ซึ่งจะเห็นว่างานวิจัยดังกล่าว สัมพันธ์กับเรื่องที่ผู้วิจัยทำการศึกษาและมีความสอดคล้องสัมพันธ์กับการสังเคราะห์องค์ประกอบที่ได้ คือ ด้านองค์ประกอบภาวะผู้นำที่ประกอบด้วยองค์ประกอบบุคลิกภาพ องค์ประกอบวิสัยทัศน์ องค์ประกอบความรู้ความสามารถ องค์ประกอบคุณธรรมจริยธรรม ในเรื่องการปรับตัว คุณธรรมจริยธรรม การสร้างแรงบันดาลใจ ซึ่งสัมพันธ์กับงานวิจัยที่ผู้วิจัยได้ศึกษาและสังเคราะห์ออกมาเป็นองค์ประกอบ และพฤติกรรมบ่งชี้ที่ได้

2. พบว่า ผลการทดสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำยุควิถีถัดไปของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 3 ที่ ทุกโมเดลการวัดข้างต้น มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ในระดับดีมาก ผลการตรวจสอบค่าน้ำหนักองค์ประกอบ พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ขององค์ประกอบ ทั้ง 4 องค์ประกอบมีค่าเป็นบวกและมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกค่าโดยแยกแต่ละตัวบ่งชี้ ทั้งนี้เพราะเกิดจากจากการวิเคราะห์ข้อมูลพัฒนาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำยุควิถีถัดไปของผู้บริหารสถานศึกษาและรายการประกอบตัวบ่งชี้ ได้องค์ประกอบตามทฤษฎีหรือตามแนวคิดที่ใช้ในการวิจัยการสังเคราะห์องค์ประกอบ และผ่านกระบวนการสร้างเครื่องมืออย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับงานวิจัยในยุควิถีถัดไปของดารณี คุณอนันต์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการยืนยันองค์ประกอบภาวะผู้นำยุควิถีถัดไปของผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัด ผลการวิจัยพบว่า ประกอบด้วย 10 องค์ประกอบ 1) ความสามารถในการพัฒนาตนเองสู่การเปลี่ยนแปลงอนาคต 2) ความสามารถในการพัฒนาตนเองและบุคลากรให้ทันสมัย 3) ความสามารถในการวิเคราะห์ภาพอนาคต 4) ความสามารถในการปรับใช้ทักษะใหม่ๆ 5) ความสามารถในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม 6) ความสามารถบริหารงานที่เป็นเหตุเป็นผล 7) ความสามารถในการบริหารงานที่ยืดหยุ่น 8) ความสามารถในการสร้างแรงจูงใจ 9) ความสามารถในการเชื่อมโยงการปฏิบัติอย่างครบวงจร 10) ความสามารถในการขับเคลื่อนองค์กรสู่โลกแห่งความเป็นจริง (ดารณี คุณอนันต์ และคณะ, 2568) ซึ่งงานวิจัยดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับงานที่ผู้วิจัยได้ศึกษาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำยุควิถีถัดไปของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 3 ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก 18 ตัวบ่งชี้ สามารถเขียนนำเสนอในรูปแบบขององค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยขอนำเสนอองค์ความรู้ใหม่ ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 ตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำยุคงิถีถัดไปของผู้บริหารสถานศึกษา

จากภาพอธิบายได้ว่า ตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำยุควิถีถัดไปของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 3 ประอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก คือ 1) ด้านบุคลิกภาพ ประกอบด้วย 5 ตัวบ่งชี้ คือ ความสามารถในการปรับตัว การแสดงออกทางอารมณ์ การยอมรับความแตกต่าง ความเป็นผู้นำ และ ความรับผิดชอบ 2) ด้านความรู้ ความสามารถ ประกอบด้วย 5 ตัวบ่งชี้ คือ การบริหารจัดการ ความสามารถในการสร้างทีม ความสามารถในการปรับตัวต่อสภาพแวดล้อม ความสามารถในการสร้างวิสัยทัศน์ และความสามารถในการตัดสินใจ 3) ด้านวิสัยทัศน์ ประกอบด้วย 4 ตัวบ่งชี้ คือ การสื่อสาร การสร้างแรงบันดาลใจ ความชัดเจนและทิศทางและการสร้างภาพอนาคตและ 4) ด้านคุณธรรม จริยธรรม ประกอบด้วย 4 ตัวบ่งชี้ คือ ความโปร่งใส ความรับผิดชอบ ความยุติรรม และการปฏิบัติตามหลักทางจริยธรรม

บทสรุป

จากการวิเคราะห์องค์ประกอบตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำยุควิถีถัดไปของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 3 ที่ผู้วิจัยศึกษาพบว่า ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก คือ องค์ประกอบบุคลิกภาพ ซึ่งประกอบไปด้วย ตัวบ่งชี้ 5 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ความสามารถในการปรับตัว (PPA) การแสดงออกทางอารมณ์ (PPE) การยอมรับความแตกต่าง (PPD) ความเป็นผู้นำ (PPL) ความรับผิดชอบ (PPR) และมีพฤติกรรมบ่งชี้รวม 25 พฤติกรรมบ่งชี้ องค์ประกอบความรู้ ความสามารถ ซึ่งประกอบไปด้วย ตัวบ่งชี้ 5 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ ความรู้ในการบริหารจัดการ (CMM) ความสามารถในการสร้างทีม (CTM) ความสามารถในการปรับตัวต่อสภาพแวดล้อม

(CAD) ความสามารถในการสร้างวิสัยทัศน์ (CVI) ความสามารถในการตัดสินใจ (CDS) มีพฤติกรรมบ่งชี้ รวม 22 พฤติกรรมบ่งชี้ องค์ประกอบวิสัยทัศน์ ซึ่งประกอบไปด้วย ตัวบ่งชี้ 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ ความสามารถในการ สื่อสารวิสัยทัศน์ (CVM) ความสามารถในการสร้างแรงบันดาลใจ (VIS) ความชัดเจนและทิศทางของเป้าหมายที่บรรลุได้ (VD) ความสามารถในการสร้างภาพอนาคต (VFD) มีพฤติกรรมบ่งชี้รวม 19 พฤติกรรมบ่งชี้องค์ประกอบคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งประกอบไปด้วย ตัวบ่งชี้ 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ ความโปร่งใส (MTC) ความรับผิดชอบ (MRP) ความยุติธรรม (MFR) และการปฏิบัติตามหลักทางจริยธรรม (MET) มีพฤติกรรมบ่งชี้รวม 19 พฤติกรรมบ่งชี้ และ และจากการตรวจสอบยืนยันความเหมาะสมค่าน้ำหนักองค์ประกอบ ตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำยุควิถีถัดไปของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 3 ดำเนินการตรวจสอบการยืนยันตรวจสอบโดยการวิเคราะห์องค์ประกอบยืนยันอันดับสอง ผลการวิเคราะห์ข้อมูลโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งเป็นไปตามหลักการพิจารณาความสอดคล้อง การทดสอบภาพรวมของโมเดลและจำนวนตัวแปรจำนวนพารามิเตอร์ แสดงว่ายอมรับหลักที่ว่าโมเดลการวิจัยสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรกำหนดนโยบาย หรือจัดทำทำโครงการเพื่อส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษาให้มีภาวะผู้นำยุควิถีถัดไปสูงขึ้น ดังต่อไปนี้ จัดโครงการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา โดยนำตัวบ่งชี้ไปเป็นส่วนหนึ่งในการให้เกิดความรู้ ทักษะ การปรับเปลี่ยนมุมองพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของสังคม พัฒนาตนเองและบุคลากรให้ทันสมัย มีความยุติธรรม และสามารถนำตัวบ่งชี้ไปเป็นแนวทางในการฝึกอบรมผู้บริหารและพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาใหม่ หรือเป็นเครื่องมือในการประเมินศักยภาพผู้บริหาร และ/หรือประเมินศักยภาพความรู้ ความชำนาญของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารต่อไป เขตตรวจราชการนำไปเป็นเครื่องมือในการพัฒนาบุคลากรในหน่วยงานระดับเขตตรวจราชการ หรือระดับเขตพื้นที่การศึกษาด้านภาวะผู้นำ และผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำตัวบ่งชี้ไปปรับใช้ในการบริหารสถานศึกษา

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำยุควิถีถัดไปของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เนื่องจากการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจเฉพาะตัวแปรที่เป็นพฤติกรรมการแสดงออกของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 3 ในเรื่องของตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำยุควิถีถัดไป ดังนั้นหากมีการ

เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจะมีประโยชน์ในการอธิบายถึงภาวะผู้นำยุควิถีถัดไปของผู้บริหารสถานศึกษาได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

2.2 ควรทำการศึกษาวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยใช้โมเดลที่ได้รับการทดสอบจากงานวิจัยนี้เป็นแนวทาง เพื่อให้ได้โปรแกรมในการฝึกอบรมผู้บริหารให้มีภาวะผู้นำยุควิถีถัดไป อันจะส่งผลถึงคุณภาพการศึกษาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

ดารณี คุณอนันต์ และคณะ. (2568). การยืนยันองค์ประกอบภาวะผู้นำวิถีถัดไปของผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัด. *วารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร*, *8(1)*: 184-191.

สมจิตร เจริญกร. (2561). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในองค์กร.* Journal of Roi Kaensarn Academi, *3(1)*: 1-16.

สุนทรี วรรณไพเราะ และคณะ, 2567. คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุค Next Normal. *วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย, 6(1)*: 279-290.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสาม พ.ศ. 2566-2570*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

Bennett, N., & Lemoine, G. J. (2014). What VUCA really means for you. *Harvard Business Review, 92(2):* 27–42.

DuFour, R., & Fullan, M. (2013). *Cultures built to last: Systemic PLCs at work*. Bloomington, IN: Solution Tree Press.

Heifetz, R. A., et al. (2009). *The practice of adaptive leadership: Tools and tactics for changing your organization and the world.* Boston, MA: Harvard Business Review Press.

Krathwohl, D. R. (2002). A revision of Bloom's taxonomy: An overview. *Theory into Practice, 41(4):* 212–218.

Pithers, R. T., & Soden, R. (2000). Critical Thinking in Education: A Review. *Educational Research*, *42(3):* 237-249.

บทบาทภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการสร้างการมีส่วนร่วมในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรีเขต 2

The Leadership Roles of School Administrators Affecting Participation Building in Schools Under the Jurisdiction of Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 2

[1*]**ชนาธร กาฬภักดี** Chanatorn Kalapakdee
[2**]**พิชญาภา ยืนยาว** Pitchayapa Yuenyaw
[3***]**นภาภรณ์ ยอดสิน** Napaporn Yodsin
[1,2]คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
[1,2]Faculty of Education, Nakhon Pathom Rajabhat University
[*]First author, e-mail: chanatornkalapakdee@gmail.com
Corresponding, author e-mail: [**]pitchayapatom@gmail.com
[***]jeabplaynet@hotmail.com

Received July 7, 2025; **Revised** July 18, 2025; **Accepted:** December 16, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับบทบาทภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ศึกษาระดับการสร้างการมีส่วนร่วมในสถานศึกษาและ 3) วิเคราะห์บทบาทภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการสร้างการมีส่วนร่วมในสถานศึกษา การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ข้าราชการครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 จำนวน 277 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วนกระจายตามอำเภอ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามเรื่องบทบาทภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการสร้างการมีส่วนร่วมในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรีเขต 2 แบบสอบถามจำนวนทั้งหมด 55 ข้อ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุตัวแปรแบบ

ขั้นตอน ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับบทบาทภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด ประกอบด้วย รู้ชุมชน รู้จักประมาณ รู้กาลเวลา รู้จักบุคคล รู้จุดหมาย รู้หลักการและรู้จักตน ตามลำดับ 2. ระดับการสร้างการมีส่วนร่วมในสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมแบบปรึกษาหารือ การมีส่วนร่วมในการรับฟังความคิดเห็น การมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล ตามลำดับและ 3. บทบาทภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย รู้จักประมาณ (X4) รู้ชุมชน (X6) รู้หลักการ (X1) รู้จุดหมาย (X2) เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างการมีส่วนร่วมในสถานศึกษา ($\widehat{Y}_{tot}$) โดยร่วมกันทำนายได้ร้อยละ 83.50 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สมการวิเคราะห์การถดถอย คือ ($\widehat{Y}_{tot}$) = 0.78 + 0.251 (X4) + 0.302 (X6) + 0.135 (X1) + 0.14 (X2)

คำสำคัญ: การสร้างการมีส่วนร่วม; บทบาทภาวะผู้นำ; ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This research aimed to: (1) examine the level of leadership roles of school administrators; (2) examine the level of participation building in schools; and (3) analyze the leadership roles of school administrators affecting participation building in schools. This research is survey research. The sample comprised 277 teachers from the school under the Jurisdiction of Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 2. Derived by proportional stratified random sampling as distributed by district. The research instrument was a questionnaire on the leadership roles of school administrators affecting participation building in schools under the Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 2 consisted of 55 items in total. Statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, and stepwise multiple regression analysis. The research results showed that: 1) The overall leadership roles of school administrators were at the highest level each aspect was also at the highest level, these aspects were knowing the community, knowing moderation, knowing timing, knowing people, knowing goals, knowing principles and knowing oneself, respectively. 2) The overall participation building in schools was at the highest level each aspect was also at the highest level, these aspects were participative consultation, participative listening and participative information sharing, respectively, and 3) The leadership roles of school administrators in the aspects of knowing moderation (X4), knowing the community (X6), knowing

principles (X1), and knowing goals (X2) were found to affect participation building in schools ($\hat{Y}_{tot}$), collectively predicting 83.50% of the variance at a significance level of .05. The regression equation is: ($\hat{Y}_{tot}$) = 0.78 + 0.251 (X_4) + 0.302 (X_6) + 0.135 (X_1) + 0.14 (X_2)

Keywords: Participation Building; Leadership Roles; School Administrator's Leadership

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้มีการปรับปรุงและเพิ่มเติมบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในด้านการบริหารจัดการ การพัฒนาคุณภาพการศึกษา และการกระจายอำนาจ เพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายในการพัฒนาการศึกษาในยุคปัจจุบันในหมวด 4 ว่าด้วยการบริหารและการจัดการศึกษา ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา โดยเฉพาะใน มาตรา 39 ซึ่งมีการแก้ไขเพิ่มเติมให้เน้นการกระจายอำนาจสู่สถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความรับผิดชอบต่อการบริหารจัดการทรัพยากรและงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ และต้องมีความสามารถในการวางแผนและดำเนินงานเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา นอกจากนี้ในมาตรา 41 ได้กำหนดให้ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีบทบาทในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้ปกครอง องค์กรเอกชน และหน่วยงานอื่นๆ ในการร่วมกันบริหารจัดการและพัฒนาสถานศึกษา เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาการศึกษาที่มีคุณภาพสูงสุด สำหรับ หมวด 6 ที่กล่าวถึงครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ในมาตรา 54 ซึ่งมีการแก้ไขเพิ่มเติมได้ระบุว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีหน้าที่สำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรครูให้มีความรู้ความสามารถที่ทันสมัยและเหมาะสมกับการจัดการศึกษาในแต่ละระดับชั้น การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพเป็นหน้าที่สำคัญของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545) สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาไว้ดังนี้ 1) การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (change leader) ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นผู้นำในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงภายในสถานศึกษา โดยต้องมีความสามารถในการนำพาสถานศึกษาให้ก้าวสู่ความเป็นเลิศทางการศึกษาและปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกและสังคม ต้องสนับสนุนการสร้างสรรค์นวัตกรรมทางการศึกษา การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการศึกษา และการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน 2) การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม (participative management) ส่งเสริมการบริหารจัดการที่เน้นการมีส่วนร่วมของบุคลากรทางการศึกษา ครู ผู้ปกครอง ชุมชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่นๆ เพื่อสร้างความเข้มแข็งและประสิทธิภาพในการบริหารงานของสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาต้องทำหน้าที่เป็นผู้นำที่มีความสามารถในการ

ประสานความร่วมมือระหว่างบุคคลและหน่วยงานต่างๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา 3) การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีบทบาทในการส่งเสริมและพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะที่ทันสมัย เพื่อให้สามารถจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ ต้องสนับสนุนการพัฒนาวิชาชีพครูให้มีคุณภาพและมีจิตวิญญาณของความเป็นครู รวมถึงการประเมินผลการทำงานของครูและบุคลากรอย่างต่อเนื่อง 4) การเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรม ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านคุณธรรม จริยธรรม และความโปร่งใสในการบริหารจัดการ เพื่อสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็งและเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษา 5) การประกันคุณภาพการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษามีหน้าที่ในการกำกับ ดูแล และประเมินผลการจัดการศึกษาในสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด ทั้งด้านวิชาการและคุณธรรม เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) กล่าวโดยสรุป บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 เน้นให้ผู้บริหารเป็นผู้นำที่สามารถขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง พัฒนาคุณภาพการศึกษา และสร้างความร่วมมือในการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อให้สถานศึกษาสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและสังคมในยุคปัจจุบันและอนาคตได้อย่างเหมาะสม

บทบาทภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อผู้นำเพื่อมุ่งสู่ความสำเร็จของการจัดการศึกษาและพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาทำหน้าที่เป็นผู้ชี้นำ ทิศทาง และสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมในการเรียนรู้ ทั้งสำหรับครูและนักเรียน ดังที่คำกล่าวของถวิล อรัญเวศ (2560) ได้กล่าวไว้ว่า นักบริหารมืออาชีพต้องมีคุณลักษณะดังนี้ ต้องกล้าตัดสินใจ ต้องไวต่อข้อมูล ต้องเพิ่มพูนวิสัยทัศน์ ต้องซื่อสัตย์และสร้างสรรค์ผลงาน ต้องประสานสิบทิศ ต้องคิดสร้างสรรค์วิธีการทำงานใหม่ๆ ต้องจูงใจเพื่อนร่วมงาน ต้องทนทานต่อปัญหาและอุปสรรค ต้องรู้จักยืดหยุ่นตามเหตุการณ์ และบริหารงานแบบมีส่วนร่วม โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมนั้นจะเป็นบทบาทสำคัญที่จะทำให้ผู้บริหารสถานศึกษานั้น จะนำพาให้สถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ สถานศึกษาจะประสบความสำเร็จได้ต้องอาศัยการสร้างการมีส่วนร่วมในสถานศึกษา ซึ่งเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จและคุณภาพของการศึกษา การที่ครูมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ การพัฒนาการเรียนการสอน และกิจกรรมต่างๆ ในสถานศึกษา จะช่วยส่งเสริมความเป็นมืออาชีพของครู และสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ดีให้กับนักเรียน ดังที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2562) ระบุในเอกสารแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในสถานศึกษา ว่าการมีส่วนร่วมในสถานศึกษานั้นเป็นการเปิดโอกาสให้ชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น ผู้ปกครอง นักเรียน และองค์กรท้องถิ่น เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนรู้ โดยมุ่งหวังให้การศึกษา

สอดคล้องกับความต้องการและบริบทของชุมชน ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนและชุมชน

การมีส่วนร่วมของครูในกระบวนการจัดการเรียนการสอน เมื่อครูไม่สามารถแสดงความเห็นอย่างเปิดเผย หรือเมื่อมีความคิดเห็นที่ขัดแย้งกันภายในทีมงานการสอน อาจทำให้เกิดบรรยากาศที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการทำงานร่วมกันและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความไม่เห็นด้วยในแนวทางการสอนหรือการใช้สื่อการสอนอาจนำไปสู่ความไม่พอใจ ซึ่งสามารถทำให้ครูรู้สึกไม่มีกำลังใจในการทำงานหรือไม่เต็มใจที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ นอกจากนี้ความขัดแย้งนี้ยังสามารถส่งผลกระทบต่อนักเรียนได้ เนื่องจากบรรยากาศการเรียนรู้ที่ไม่ดีอาจทำให้พวกเขาไม่รู้สึกสนใจหรือมีส่วนร่วมในการเรียน การจัดการความขัดแย้งในการแสดงความคิดเห็นของครูจึงเป็นสิ่งสำคัญเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่ดี การส่งเสริมการสื่อสารที่เปิดกว้าง การฟังความคิดเห็นที่แตกต่างอย่างเคารพ และการร่วมมือในการหาทางออกที่สร้างสรรค์จะช่วยให้ทั้งครูและนักเรียนมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2562) กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยการวางแผนและจัดการกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษา สอดคล้องกับวราภรณ์ ห้วยหงส์ทอง (2567) ได้ทำการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 พบว่า การศึกษาหลายๆ ด้าน ยังไม่ประสบผลสำเร็จ โดยเฉพาะการบริหารงานด้านวิชาการ มักจะมีปัญหาและมีข้อจำกัดในการปฏิบัติงาน ซึ่งปัญหาส่วนใหญ่เกิดจากการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษา และการเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นน้อยในการบริหารงาน ทั้งนี้อาจเป็นเหตุให้การประเมินคุณภาพทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2564 เมื่อเทียบกับระดับประเทศ พบว่า มีค่าเฉลี่ยของคะแนนการ สอบ (O-NET) ต่ำกว่าปีการศึกษา 2563 โดยกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละต่ำที่สุด ได้แก่ภาษาอังกฤษ รองลงมา คือ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ภาษาไทย ศิลปะและการงานอาชีพ ตามลำดับ และเมื่อเปรียบเทียบระดับเขตพื้นที่การศึกษา พบว่า คะแนนเฉลี่ยระดับเขตพื้นที่การศึกษา มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยร้อยละระดับจังหวัดทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากครูไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดหน้าที่ในการจัดการศึกษาและมีการมอบหมายงานให้ครูไม่ตรงกับความรู้ความสามารถ จึงไม่สามารถมีส่วนร่วมในการตัดสินปัญหาต่างๆ ได้ ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาอาจใช้อำนาจหน้าที่ตัดสินใจเองเป็นส่วนใหญ่ มากกว่าที่จะเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมในการบริหารงานของสถานศึกษา บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในสถานศึกษา เนื่องจากผู้บริหารสามารถสร้างบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการมีส่วนร่วมของครูและนักเรียน โดยการส่งเสริมการสื่อสารที่เปิดกว้าง สนับสนุนการพัฒนา

วิชาชีพ และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคลากร นอกจากนี้ ผู้บริหารยังมีบทบาทในการกระตุ้นและชี้นำให้เกิดการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ซึ่งส่งผลให้เกิดความร่วมมือในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังที่สุนิสา สงัดศรี (2565) ได้ทำการวิจัยเรื่องทักษะการบริหารงานของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 พบว่า การบริหารงานของผู้บริหาร ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 มีจำนวน 3 ด้าน ที่จะสามารถพยากรณ์ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 โดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ . 01 คือ ด้านเทคนิค ด้านความคิดรวบยอด และด้านมนุษยสัมพันธ์ โดยด้านความมนุษยสัมพันธ์ 1) ผู้บริหารพัฒนาทักษะมนุษยสัมพันธ์ในการทำงาน การมีส่วนร่วมของบุคลากร มีการสร้างเครือข่ายและประสานงานความร่วมมือทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน 2) ผู้บริหารมีการสื่อสาร ติดต่อสัมพันธ์กับผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานอื่นๆ 3) ผู้บริหารมีความเข้าใจในวัฒนธรรมขององค์กร รับฟังความคิดเห็น มีความเป็นกันเอง ให้คำปรึกษา ผู้ใต้บังคับบัญชาได้ และมีแนวทางในการพัฒนาร่วมกัน

จากสภาพความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาบทบาทภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการสร้างการมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรีเขต 2 ซึ่งผลการวิจัยจะนำไปใช้เพื่อเป็นประโยชน์และเป็นแนวทาง ในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหาร ให้สามารถบริหารงานด้านต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลสูงสุด โดยเฉพาะด้านงานบุคคล ให้บรรลุจุดมุ่งหมาย และประสบความสำเร็จในการสร้างการมีส่วนร่วมของข้าราชการครู

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาบทบาทภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2
2. เพื่อศึกษาการสร้างการมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2
3. เพื่อวิเคราะห์บทบาทภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการสร้างการมีส่วนร่วมในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ข้าราชการครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 1,094 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่

ข้าราชการครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 โดยใช้ตารางกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie & Morgan (1970) อ้างถึงใน จิตติรัตน์ แสงเลิศอุทัย (2559) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 285 คนโดยกระจายตามที่ตั้งของอำเภอเป็นหลัก และในแต่ละอำเภอ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามเรื่องบทบาทภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการสร้างการมีส่วนร่วมในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรีเขต 2 แบบสอบถามทั้งหมดจำนวน 55 ข้อ เป็นข้อคำถามบทบาทภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 40 ข้อ และข้อคำถามการสร้างการมีส่วนร่วมในสถานศึกษา จำนวน 15 ข้อ การหาคุณภาพและความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม คือนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (try out) กับข้าราชการครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเที่ยง (reliability) ของข้อกระทงคำถามโดยใช้การหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -coefficient) ของ Cronbach (1970) อ้างถึงใน สุวิมล ติรกานันท์ (2557) ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของบทบทภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา เท่ากับ 0.98 และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของการสร้างการมีส่วนร่วมในสถานศึกษา เท่ากับ 0.95

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล คือ ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 285 ฉบับ ซึ่งได้แบบสอบถามคืนมา 277 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 97.19 นำแบบสอบถามทั้งหมดมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันและการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน สรุปผลและเขียนรายงานฉบับสมบูรณ์

ผลการวิจัย

1.วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการการวิเคราะห์ระดับบทบาทภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับและลำดับบทบาทภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2

(n = 277)

ข้อ	บทบาทภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1.	รู้หลักการ	4.72	0.50	มากที่สุด	5
2.	รู้จุดหมาย	4.72	0.50	มากที่สุด	5
3.	รู้จักตน	4.71	0.54	มากที่สุด	7
4.	รู้จักประมาณ	4.75	0.48	มากที่สุด	2
5.	รู้กาลเวลา	4.75	0.50	มากที่สุด	3

6.	รู้ชุมชน	4.76	0.46	มากที่สุด	1
7.	รู้จักบุคคล	4.75	0.53	มากที่สุด	4
	รวม	**4.74**	**0.48**	**มากที่สุด**	

จากตารางที่ 1 พบว่า บทบาทภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.74, S.D. = 0.48) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า บทบาทภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ประกอบด้วย รู้ชุมชนอยู่ในระดับสูงที่สุด ($\bar{X}$ = 4.76, S.D. = 0.46) รองลงมาได้แก่ รู้จักประมาณ ($\bar{X}$ = 4.75, S.D. = 0.48) รู้กาลเวลา ($\bar{X}$ = 4.75, S.D. = 0.50) รู้จักบุคคล ($\bar{X}$ = 4.75, S.D. = 0.53) รู้จุดหมาย ($\bar{X}$ = 4.72, S.D. = 0.50) รู้หลักการ ($\bar{X}$ = 4.72, S.D. = 0.50) และรู้จักตน ($\bar{X}$ = 4.71, S.D. = 0.53) ตามลำดับ

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การวิเคราะห์ระดับการสร้างการมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับและลำดับการสร้างการมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2

(n = 277)

ข้อ	การสร้างการมีส่วนร่วมในสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1.	การมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล	4.73	0.45	มากที่สุด	3
2.	การมีส่วนร่วมในการรับฟังความคิดเห็น	4.76	0.43	มากที่สุด	2
3.	การมีส่วนร่วมแบบปรึกษาหารือ	4.78	0.43	มากที่สุด	1
	รวม	4.75	0.42	**มากที่สุด**	

จากตารางที่ 2 พบว่า การสร้างการมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.75, S.D. = 0.42) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การสร้างการมีส่วนร่วมในสถานศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยการมีส่วนร่วมแบบปรึกษาหารืออยู่ในระดับสูงที่สุด ($\bar{X}$ = 4.78, S.D. = 0.43) รองลงมาได้แก่ การมีส่วนร่วมในการรับฟังความคิดเห็น ($\bar{X}$ = 4.76, S.D. = 0.43) และการมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล ($\bar{X}$ = 4.73, S.D. = 0.45) ตามลำดับ

3. วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 การวิเคราะห์บทบาทภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการสร้างการมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนบทบาทภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการสร้างการมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2

(n = 277)

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
Regression	4	41.04	10.26	345.02*	.00
Residual	272	8.08	0.03		
Total	276	49.13			
ตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการ	B	Beta	SE_b	t	Sig
ค่าคงที่	0.78		0.10	7.25*	.00
รู้จักประมาณ (X_4)	0.25	0.28	0.07	3.29*	.00
รู้ชุมชน (X_6)	0.30	0.33	0.06	5.06*	.00
รู้หลักการ (X_1)	0.13	0.16	0.05	2.28*	.02
รู้จุดหมาย (X_2)	0.14	0.17	0.06	2.18*	.03

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

R =0.914 R^2 = 0.835 SEE. = 0.172

จากตารางที่ 3 พบว่า บทบาทภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย รู้จักประมาณ (X_4) รู้ชุมชน (X_6) รู้หลักการ (X_1) รู้จุดหมาย (X_2) เป็นตัวแปรที่ได้รับเลือกเข้าสมการถดถอยและสามารถอภิปรายความผันแปรการสร้างการมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าประสิทธิภาพใน การทำนาย (R^2) เท่ากับ 0.835 แสดงว่า รู้จักประมาณ รู้ชุมชน รู้หลักการ และรู้จุดหมาย ส่งผลต่อการสร้างการมีส่วนร่วมในสถานศึกษาและสามารถทำนาย การสร้างการมีส่วนร่วมในสถานศึกษา ได้ร้อยละ 83.50 โดยสามารถเขียนสมการพยากรณ์ได้ดังนี้

สมการวิเคราะห์การถดถอยในรูปของคะแนนดิบ คือ

$$\hat{Y}_{tot} = 0.78 + 0.251\ (X_4) + 0.302\ (X_6) + 0.135\ (X_1) + 0.14\ (X_2)$$

สมการวิเคราะห์การถดถอยในรูปของคะแนนมาตรฐาน คือ

$$\hat{Z}_{tot} = 0.28\ (Z_4) + 0.33\ (Z_6) + 0.16\ (Z_1) + 0.17\ (Z_2)$$

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า บทบาทภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าบทบาทภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยการรู้ชุมชนอยู่ในระดับสูงที่สุด รองลงมาได้แก่ รู้จักประมาณ รู้กาลเวลา รู้จักบุคคล รู้จุดหมาย รู้หลักการ และรู้จักตน ตามลำดับ ทั้งนี้เป็นเพราะบทบาทภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา มีความสำคัญทั้งในเชิงทฤษฎีและปฏิบัติ เนื่องจากภาวะผู้นำของผู้บริหารมีผลโดยตรงต่อคุณภาพการจัดการศึกษา การพัฒนาครู นักเรียน และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรภายในโรงเรียน ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำที่เหมาะสมสามารถขับเคลื่อนนโยบายทางการศึกษาให้เกิดผลจริง สร้างแรงจูงใจในการทำงาน และส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากครู ผู้ปกครอง และชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในบริบทของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เทคโนโลยี และนโยบายการศึกษา ภาวะผู้นำของผู้บริหารจึงต้องปรับตัวให้เท่าทัน เพื่อรักษาความมั่นคงของระบบการเรียนรู้และสร้างการพัฒนาอย่างยั่งยืน การทำวิจัยในเรื่องนี้จะช่วยให้เข้าใจลักษณะภาวะผู้นำที่เหมาะสมในบริบทปัจจุบัน อุปสรรคที่ผู้บริหารเผชิญ ตลอดจนแนวทางการพัฒนาและสนับสนุนภาวะผู้นำที่มีคุณภาพ ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการอบรม พัฒนานโยบาย หรือเป็นแนวทางในการคัดเลือกและแต่งตั้งผู้บริหารในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Senge ที่กล่าวถึงบทบาทของผู้นำในฐานะผู้สร้างวิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์ว่า คนที่จะก้าวไปสู่ความเป็นเลิศได้นั้นจะต้องมี วิสัยทัศน์ส่วนตน มีแรงมุ่งมั่นใฝ่ดี มีความมุ่งมั่นหมั่นฝึกฝนให้เกิดความชำนาญ และมีความคิดวิเคราะห์สิ่งใดๆ ด้วยเหตุด้วยผล โดยได้กำหนดบทบาทผู้นำในการเป็นนักออกแบบ (designer) บทบาทในการเป็นผู้ให้บริการหรือผู้คอยช่วยเหลือ (steward) และบทบาทในการเป็นเป็นครูผู้สอน (teacher) (Senge, 1990 อ้างถึงใน เกศรา สิทธิแก้ว 2558) สอดคล้องกับถวิล อรัญเวศ ได้กล่าวไว้ว่า นักบริหารมืออาชีพควรมีคุณลักษณะ กล้าตัดสินใจ ไวต่อข้อมูล เพิ่มพูนวิสัยทัศน์ ซื่อสัตย์และสร้างสรรค์ผลงาน ประสานสิบทิศ คิดสร้างสรรค์วิธีการทำงานใหม่ๆ จูงใจเพื่อนร่วมงาน ทนทานต่อปัญหาและอุปสรรค รู้จักยืดหยุ่นตามเหตุการณ์ และ บริหารงานแบบมีส่วนร่วม โดยเฉพาะการมีส่วนร่วม เป็นบทบาทสำคัญที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะนำพาสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ (ถวิล อรัญเวศ, 2560) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของทองใบ ได้ทำการวิจัยเรื่องบทบาทผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า บทบาทผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า บทบาทผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 เรียงลำดับค่า มัชฌิมเลขคณิตจากมากไปน้อยดังนี้ ผู้ประเมินรองลงมา คือ ผู้อำนวยความสะดวก รองลงมา คือ ผู้คาดการณ์ รองลงมา คือ ผู้ส่งเสริมสนับสนุน

และค่ามัชฌิมเลขคณิตต่ำสุด คือ ผู้ให้คำปรึกษา เมื่อพิจารณาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พบว่าอยู่ระหว่าง 0.47 - 0.53 ลักษณะเช่นนี้แสดงว่า มีการกระจายข้อมูลน้อย หมายถึงผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน (กรรณิการ์ ทองใบ, 2562) สอดคล้องกับงานวิจัยของนันทนา เจริญสุข ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำแบบครอบคลุมของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาภาคตะวันออก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า จากการวิเคราะห์ข้อมูลค่าสถิติพื้นฐานขององค์ประกอบภาวะผู้นำแบบครอบคลุมของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นขององค์ประกอบตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำแบบครอบคลุมของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างโดยรวม มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นระหว่าง 4.63 - 4.68 ซึ่งเป็นค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นที่อยู่ในระดับมากที่สุดทุกองค์ประกอบ มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.31 - 0.34 องค์ประกอบหลัก ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านรูปแบบและกลยุทธ์ในการตัดสินใจ รองลงมา คือ ด้านความสัมพันธ์ และด้านความฉลาดทางวัฒนธรรม ตามลำดับ (นันทนา เจริญสุข, 2563) จะเห็นได้ว่า บทบาทภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญ เนื่องจากเป็นหัวใจสำคัญที่ขับเคลื่อนการพัฒนาทั้งด้านบุคลากรและระบบการบริหารจัดการ ผู้นำที่มีความชัดเจนในบทบาทสามารถสร้างแรงจูงใจ ส่งเสริมความคิดริเริ่ม และพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การแสดงบทบาทที่เหมาะสมยังช่วยเพิ่มความมั่นใจในองค์กร สร้างความน่าเชื่อถือ และเป็นรากฐานในการขับเคลื่อนสถานศึกษาให้ก้าวหน้าต่อไปอย่างยั่งยืน

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า การสร้างการมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การสร้างการมีส่วนร่วมในสถานศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยการมีส่วนร่วมแบบปรึกษาหารืออยู่ในระดับสูงที่สุด รองลงมาได้แก่ การมีส่วนร่วมในการรับฟังความคิดเห็น และการมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล ตามลำดับ ทั้งนี้เป็นเพราะการมีส่วนร่วมของบุคลากรในสถานศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยขับเคลื่อนองค์กรไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ บุคลากรทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ครู หรือเจ้าหน้าที่สนับสนุน ต่างมีบทบาทในการร่วมคิด ร่วมวางแผน และร่วมปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาสถานศึกษา การมีส่วนร่วมนี้ช่วยเสริมสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของ ความรับผิดชอบ และความภาคภูมิใจในองค์กร นอกจากนี้ยังเป็นการเปิดโอกาสให้บุคลากรได้แสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และร่วมแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งนำไปสู่การสร้างความสามัคคี ความเข้าใจ และความสัมพันธ์ที่ดีภายในองค์กร พร้อมทั้งยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับ Dye ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วมไว้ว่า เป็นการเกี่ยวข้องในด้านจิตใจ และอารมณ์ความรู้สึกของบุคคลในสถานการณ์กลุ่ม ที่จะกระตุ้นให้เกิดการสร้างสรรค์ที่จะกระทำในสิ่งที่

บรรลุเป้าหมายของกลุ่ม และแบ่งความรับผิดชอบ กันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม ทำให้เกิดการมีส่วนร่วม อันเป็นการกระทำโดยตัวปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มต่างๆ ได้มีการพยายามกดดันต่อชนชั้นนำ หรือกลุ่มบุคคลเล็กๆ ที่สนใจในกิจกรรมสาธารณะ เช่นการเขียนจดหมายถึงสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การมีส่วนร่วมกันในองค์กร และการช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้สมัคร การวิงเต้นกับสำนักงานราชการ การมีส่วนร่วมในการเดินขบวน และการระดมพล (Dye, 1999 อ้างถึงใน อุบลวรรณา ภวกานันท์ และศรัณย์ กอสนาน, 2565) และสอดคล้องกับงานวิจัยของวิบูลอร นิลพิบูลย์ ได้ทำการวิจัยเรื่องการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณา จำแนกตามรายด้าน พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 1 อยู่ในระดับมากที่สุดในทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากค่า มัชฌิมเลขคณิตมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านความยึดมั่นผูกพัน รองลงมา คือ ด้านความมีอิสระในการปฏิบัติงาน รองลงมา คือ ด้านการไว้วางใจกัน และด้านการตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน อยู่ในระดับน้อยที่สุด เมื่อพิจารณาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน อยู่ระหว่าง ลักษณะเช่นนี้หมายความว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นไปในทางเดียวกัน (วิบูลอร นิลพิบูลย์, 2563) จะเห็นได้ว่า การสร้างการมีส่วนร่วมในสถานศึกษามีความสำคัญอย่างหลากหลาย ทั้งในด้านการพัฒนาคุณภาพการศึกษา การสร้างความเข้าใจร่วม และการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนการเรียนรู้ภายในโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคที่การจัดการศึกษาเน้นความร่วมมือจากทุกภาคส่วน การมีส่วนร่วมจึงเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้โรงเรียนสามารถพัฒนาได้อย่างยั่งยืน นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมยังส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันของทุกฝ่าย ช่วยให้โรงเรียนสามารถรับฟังความคิดเห็นที่หลากหลาย และพัฒนานโยบายหรือกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและบริบทของชุมชนได้อย่างแท้จริง ซึ่งท้ายที่สุดแล้ว จะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน และความเข้มแข็งของระบบการศึกษาโดยรวม

3. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า บทบาทภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการสร้างการมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 ปรากฏผลเรียงตามลำดับอิทธิพลจากมากไปหาน้อย ดังนี้ รู้จักประมาณ รู้ชุมชน รู้หลักการ และรู้จุดหมาย เป็นตัวแปรที่ได้รับเลือกเข้าสมการถดถอย และสามารถอภิปรายความผันแปรการสร้างการมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าประสิทธิภาพใน การทำนาย เท่ากับ 0.835 แสดงว่า รู้จักประมาณ รู้ชุมชน รู้หลักการ และรู้จุดหมาย ส่งผลต่อการสร้างการมีส่วนร่วมในสถานศึกษา และสามารถทำนาย การสร้างการมีส่วนร่วมในสถานศึกษา ได้ร้อยละ 83.50 ทั้งนี้เป็นเพราะผู้นำที่มีประสิทธิภาพต้อง รู้จักประมาณตน การมีความพอประมาณในความคิด การวางแผน

และการตัดสินใจ ไม่ใช้อำนาจหรือทรัพยากรเกินจำเป็น แต่เลือกใช้สิ่งที่มีอยู่อย่างเหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียนและองค์กร ซึ่งสะท้อนถึงความรอบคอบและการมีวิจารณญาณ นอกจากนี้ผู้บริหารยังต้อง รู้ชุมชน ที่สถานศึกษาตั้งอยู่ เข้าใจบริบททางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของพื้นที่ เพื่อสามารถเชื่อมโยงการจัดการศึกษาให้ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนได้อย่างแท้จริง การรู้ชุมชนยังช่วยเสริมสร้างความร่วมมือ และการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการสร้างการศึกษาอย่างยั่งยืน ในขณะเดียวกัน ผู้นำต้อง รู้หลักการ ของการบริหารจัดการศึกษา ทั้งในด้านวิชาการ บุคลากร งบประมาณ และการประกันคุณภาพ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและโปร่งใส การยึดหลักการที่ถูกต้องจะช่วยให้สามารถแก้ปัญหาได้อย่างมีระบบและนำพาองค์กรไปในทิศทางที่เหมาะสมและที่สำคัญที่สุด ผู้บริหารต้อง รู้จุดหมาย ของการศึกษา การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ เป็นพลเมืองดี มีทักษะและคุณลักษณะตามที่สังคมต้องการ การมีเป้าหมายชัดเจนจะช่วยให้การวางแผนและการตัดสินใจของผู้บริหารมีทิศทาง ไม่หลงทาง และสามารถประเมินผลการดำเนินงานได้อย่างเป็นรูปธรรม เมื่อผู้นำสถานศึกษามีทั้งการรู้จักประมาณ รู้ชุมชน รู้หลักการ และรู้จุดหมาย จะสามารถบริหารจัดการสถานศึกษาอย่างรอบด้าน มีประสิทธิภาพและนำพาการศึกษาไปสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืนได้อย่างแท้จริง สอดคล้องกับงานวิจัยของกรรณิการ์ ทองใบ ได้ทำการวิจัยเรื่องบทบาทผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า บทบาทผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา กับการทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กัน และมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .01 ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ในลักษณะคล้อยตามกัน เมื่อพิจารณาบทบาทผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษารายด้าน กับการทำงานเป็นทีมของครูโดยภาพรวม พบว่า มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .01 ในลักษณะคล้อยตามกันทุกด้านโดยเรียงลำดับค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ได้ดังนี้ ด้านผู้คาดการณ์ มีค่า สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ลำดับรองลงมา คือ ด้านผู้ให้คำปรึกษา มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ลำดับรองลงมาคือ ด้านผู้ประเมิน มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ลำดับรองลงมาคือ ด้านผู้อำนวยความสะดวก มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และมีความสัมพันธ์ต่ำที่สุดกับด้านผู้ส่งเสริมสนับสนุน มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เมื่อพิจารณาบทบางผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษารายด้าน กับการทำงานเป็นทีมของครูในรายด้าน พบว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .01 ในลักษณะคล้อยตามกันทุกคู่ โดยด้านที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มากที่สุด 5 ลำดับแรก ดังนี้ ด้านผู้คาดการณ์ กับภาวะผู้นำที่เหมาะสม โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในระดับปานกลาง ลำดับรองลงมา คือ ด้านผู้คาดการณ์ กับความร่วมมือและการใช้ความขัดแย้งในทางสร้างสรรค์ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในระดับปานกลาง ลำดับรองลงมา คือ ด้านผู้อำนวยความสะดวก กับภาวะผู้นำที่เหมาะสม โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในระดับปานกลาง ลำดับรองลงมา คือ ด้านผู้ประเมิน

กับภาวะผู้นำที่เหมาะสม โดย มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในระดับปานกลาง ลำดับรองลงมา คือ ด้านผู้ให้คำปรึกษากับภาวะผู้นำที่เหมาะสม โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในระดับปานกลาง และคู่ที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์น้อยที่สุดเป็นลำดับสุดท้ายมีเท่ากัน 2 คู่ คือ ด้านผู้ส่งเสริมสนับสนุน กับการทบทวนการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอและด้านผู้ส่งเสริมสนับสนุนกับการพัฒนาตนเอง โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในระดับปานกลาง (กรรณิการ์ ทองใบ, 2562)

ในงานวิจัยนี้ ผลการวิจัยพบว่า การรู้จักตน การรู้กาลเวลา และการรู้จักบุคคล ไม่ส่งผลต่อการสร้างการมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 ทั้งนี้ การไม่รู้จักตนเองอาจทำให้ผู้บริหารไม่รู้จุดแข็งหรือจุดอ่อนของตัวเอง หรือไม่สามารถตัดสินใจหรือวางแผนได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ไม่ได้หมายความว่าผู้บริหารจะไม่สามารถสร้างการมีส่วนร่วมได้เสมอไป ถ้ามีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนและสามารถสื่อสารเป้าหมายได้ดี การมีส่วนร่วมยังสามารถเกิดขึ้นได้ในระดับหนึ่ง แม้จะขาดความเข้าใจในตัวเอง เช่นเดียวกับการไม่รู้กาลเวลา อาจทำให้ผู้บริหารไม่สามารถกำหนดเวลาและสถานการณ์ที่เหมาะสมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าการมีส่วนร่วมจะไม่เกิดขึ้น เพราะบางครั้งความกระตือรือร้นหรือสถานการณ์ฉุกเฉินสามารถกระตุ้นให้ทุกคนร่วมมือกันได้ แม้ในเวลาที่ไม่เหมาะสม และการไม่รู้จักบุคคล อาจทำให้ผู้บริหารไม่สามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีหรือปรับวิธีการทำงานให้เหมาะสมกับแต่ละบุคคลได้ แต่ไม่ได้หมายความว่าไม่มีการร่วมมือเกิดขึ้นเลย ถ้าหากมีเป้าหมายที่ชัดเจนและการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ แม้จะขาดการรู้จักบุคคลแต่ก็ยังสามารถสร้างการมีส่วนร่วมได้ในบางสถานการณ์อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการไม่รู้จักตนเอง ไม่รู้กาลเวลา หรือไม่รู้จักบุคคลอาจไม่ได้ทำให้การมีส่วนร่วมเกิดขึ้นในรูปแบบที่ดีที่สุด แต่การมีส่วนร่วมในสถานศึกษาก็ยังสามารถเกิดขึ้นได้หากมีการจัดการที่ดีและการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายอย่างจริงจัง ดังนั้น บทบาทภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการรู้จักตน การรู้กาลเวลา และการรู้จักบุคคล จึงไม่ส่งผลต่อการสร้างการมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยพบว่าบทบาทภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาประกอบด้วย รู้จักประมาณ รู้ชุมชน รู้หลักการ และรู้จุดหมาย ซึ่งล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลต่อการสร้างการมีส่วนร่วมในสถานศึกษา ผู้บริหารที่รู้จักประมาณจะสามารถวางแผนและใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสม รู้ชุมชนช่วยให้เข้าใจบริบทท้องถิ่นและเชื่อมโยงความร่วมมือได้ดี รู้หลักการทำให้การบริหารมีทิศทางและเป็นระบบ และรู้จุดหมายช่วยให้การดำเนินงานมุ่งสู่เป้าหมายร่วมกัน เมื่อผู้บริหารมีบทบาททั้ง 4 ด้านนี้อย่างเหมาะสม จะสามารถส่งเสริมให้ครู ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงได้เสนอองค์ความรู้ใหม่ ดังภาพที่ 1

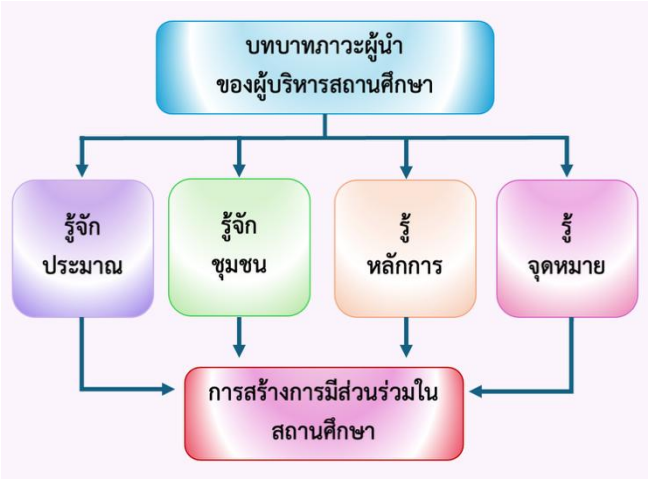

ภาพที่ 1 บทบาทภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการสร้างการมีส่วนร่วมในสถานศึกษา

บทสรุป

จากข้อค้นพบของผลการวิจัยเรื่องบทบาทภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการสร้างการมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 พบว่า บทบาทภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารมีศักยภาพในการนำพาองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การสร้างการมีส่วนร่วมในสถานศึกษาก็อยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน ซึ่งสะท้อนถึงการเปิดโอกาสให้ครู บุคลากร ผู้ปกครอง และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนอย่างแท้จริง โดยบทบาทภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ประกอบด้วย รู้จักประมาณ รู้ชุมชน รู้หลักการ และรู้จุดหมาย ล้วนส่งผลต่อการสร้างการมีส่วนร่วมในสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสามารถทำนายการมีส่วนร่วมได้ถึงร้อยละ 83.50 แสดงให้เห็นว่าภาวะผู้นำที่เข้มแข็งมีบทบาทสำคัญต่อการขับเคลื่อนโรงเรียนสู่ความสำเร็จ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรรู้จักตน เพราะเป็นคุณลักษณะที่สำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นรากฐานของภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งช่วยให้ควบคุมอารมณ์ ตัดสินใจด้วยเหตุผล และตระหนักถึงผลกระทบต่อผู้อื่นได้ดี ในบริบทสถานศึกษา การรู้จักตนทำให้ผู้บริหารประเมินบทบาทตนเองอย่างตรงไปตรงมา เปิดรับความคิดเห็น และพัฒนาความสัมพันธ์ในองค์กร ส่งผลให้เกิดบรรยากาศการทำงานที่ยืดหยุ่น เอื้อต่อการเรียนรู้ร่วมกัน และตอบรับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม

1.2 ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล แสดงถึงความเข้าใจในการบริหารแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเน้นการรับฟังความคิดเห็นจากผู้ปฏิบัติจริง การเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในด้านการเรียนการสอน หลักสูตร และการวางแผน ช่วยให้การบริหารรอบด้านและตอบสนองความต้องการของโรงเรียนได้แท้จริงการมีบรรยากาศที่เปิดกว้างและปลอดภัย ทำให้ครูกล้าแสดงความคิดเห็นโดยไม่กลัวการถูกตำหนิ ผู้บริหารควรรับฟังอย่างจริงใจ นำข้อมูลไปใช้ให้เกิดผล เช่น ปรับปรุงแนวทางหรือให้ข้อเสนอแนะที่สร้างสรรค์ เมื่อครูรู้สึกว่าความคิดเห็นตนมีคุณค่า จะเกิดแรงจูงใจ ภาคภูมิใจ และร่วมมือกับผู้บริหารในการพัฒนาโรงเรียนอย่างยั่งยืน

1.3 จากการศึกษาบทบาทภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการสร้างการมีส่วนร่วมในสถานศึกษา ผู้บริหารต้องรู้จักประมาณ เข้าใจขอบเขตและข้อจำกัดของตน ตัดสินใจอย่างมีสติและหลีกเลี่ยงความเสี่ยงที่เกินพอดี ต้องรู้ชุมชน เข้าใจบริบท วัฒนธรรม และปัญหาของชุมชน สามารถทำงานร่วมกับผู้นำและสมาชิกในชุมชนได้ดี ต้องรู้หลักการบริหาร มีระบบ วางแผน แก้ไขปัญหา และตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ และต้องรู้จุดหมาย กำหนดเป้าหมายชัดเจน สร้างแรงบันดาลใจและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครู เพื่อขับเคลื่อนสถานศึกษาไปสู่เป้าหมายร่วมกัน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อบทบาทภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา

2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างการมีส่วนร่วมของสถานศึกษา

2.3 ควรศึกษารูปแบบการสร้างการมีส่วนร่วมในสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2545*). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545.* https://www.moe.go.th/พรบ-การศึกษาแห่งชาติ-พ-ศ-2545-ฉ.2/

กรรณิการ์ ทองใบ. (2562). บทบาทผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา.* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

จิตติรัตน์ แสงเลิศอุทัย. (2559). *วิธีวิทยาการวิจัยทางการศึกษา.* นครปฐม: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

ถวิล อรัญเวศ. (2560). *ผู้บริหารกับการครองตน ครองคน และครองงาน: สุดยอดนักบริหาร.* นครราชสีมา: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4.

นันทนา เจริญสุข. (2563). การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำแบบครอบคลุมของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาภาคตะวันออก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *ดุษฎีนิพนธ์*

ศึกษาศาสตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.

วราภรณ์ ห้วยหงษ์ทอง. (2567). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา.* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.

วิบูลอร นิลพิบูลย์. (2563). การบริหารแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 1. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา.* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สุนิสา สงัดศรี. (2565). ทักษะการบริหารงานของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา.* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

สุวิมล ติรกานันท์. (2557). *ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์: แนวทางสู่การปฏิบัติ.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). *แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในสถานศึกษา.* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2560-2579).* กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

อุบลวรรณา ภวกานันท์ และศรัณย์ กอสนาน. (2565). บริบทการปรับ ตัวทางสังคมของผู้สูงอายุในเขตชุมชนเมืองและชุมชนชนบท. (กิจกรรมที่ 1). *วารสาร สังคมศาสตร์ปัญญาพัฒน์, 4(4):* 173-188.

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชากลศาสตร์โครงสร้าง 2 โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบโมเดลซิปปา ของนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 3

Development of Learning Achievement in Structural Mechanics 2 Course Using the CIPPA Instructional Model for Third-Year Vocational Certificate Students

[1*]**โอมา ดายามา** Oma Dayama
[2**]**อริสรา บุญรัตน์** Arisara Boonrat
[1,2]คณะศึกษาศาสตร์และศิลปะศาสตร์, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่
[1,2]Faculty of Education and Liberal Arts, Hatyai University
[*]First author, e-mail: oma.day025@hu.ac.th
[**]Corresponding author, e-mail: [**]arisara@hu.ac.th

Received June 30, 2025; **Revised** July 20, 2025; **Accepted:** December 16, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบโมเดลซิปปาของนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 3 ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบโมเดลซิปปาของนักเรียน 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบโมเดลซิปปา กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 3 สาขาวิชาช่างก่อสร้าง วิทยาลัยเทคนิคสตูล ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 37 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย ด้วยวิธีการจับสลาก เครื่องมือที่ใช้ คือ (1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบโมเดลซิปปา (2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องแรงปฏิกิริยา วิชากลศาสตร์โครงสร้าง 2 (3) แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบโมเดลซิปปาเรื่องแรงปฏิกิริยา วิชากลศาสตร์โครงสร้าง 2 สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์

ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบโมเดลซิปปา ของนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 3 พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 3 รายวิชากลศาสตร์โครงสร้าง 2 หลังได้รับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบโมเดลซิปปา พบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 84.23 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.33 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ที่ร้อยละ 80 3) ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อวิชาโครงสร้างกลศาสตร์ 2 โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบโมเดลซิปปามีค่าเฉลี่ย 4.59 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.11 อยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด

คำสำคัญ: กลศาสตร์โครงสร้าง 2; ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน; รูปแบบการเรียนการสอนแบบโมเดลซิปปา

Abstract

This research article aimed to: 1) compare the learning achievement using the CIPPA instructional model among third-year vocational certificate students before and after using the model, 2) compare the academic achievement results using the CIPPA model teaching method of students, and 3) investigate students' satisfaction with learning activities organized using the CIPPA instructional model. The sample used in the research consisted of 37 third-year vocational certificate students majoring in Building Construction at Satun Technical College during the second semester of the 2024 academic year. The sample was selected through simple random sampling. The research instruments included: 1) CIPPA model lesson plans, 2) an achievement test on "Reaction Forces" in the Structural Mechanics 2 course, and 3) a satisfaction questionnaire with the learning achievement using the CIPPA model of the topic "Reaction Forces" in the Structural Mechanics 2 course. The statistics used in the research were mean and standard deviation. The findings revealed that: 1) The results of comparing learning achievement before and after learning using the CIPPA instructional model among third-year vocational certificate students showed that the students' learning achievement after using the model was higher than before, statistically significant at the .05 level. 2) The results of comparing learning achievement among third-year vocational certificate students in Structural Mechanics 2 course after instruction using the CIPPA model showed that students

had an average score of 84.23%, with a standard deviation of 2.33, which exceeded the predetermined 80% criterion. 3) The study results regarding students' satisfaction with the course "Structural Mechanics 2" utilizing the CIPPA instructional model showed that the level of satisfaction was at the highest level, with a mean score of 4.59 and a standard deviation of 0.11.

Keywords: Structural Mechanics 2; Learning achievement; CIPPA Instructional Model

บทนำ

การศึกษาไทยในปัจจุบันดำเนินการตามแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560 – 2579): ฉบับสรุปมีเจตนารมณ์เพื่อมุ่งให้ คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาระบบและกระบวนการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ 2) เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นพลเมืองดี มีคุณลักษณะ ทักษะ และสมรรถนะ 3) เพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณธรรมและ 4) เพื่อนำประเทศไทยก้าวข้ามกับดักประเทศรายได้ปานกลาง และลดความเหลื่อมล้ำ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2562 มาตรา 24 การจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไข จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็นทำเป็นและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมถึงการปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์แก่ผู้เรียน โดยยึดหลักการจัดการศึกษาว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และให้ความสำคัญกับผู้เรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562)

รายวิชากลศาสตร์โครงสร้าง 2 เป็นวิชาพื้นฐานที่ผู้เรียนหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพประเภทวิชาอุตสาหกรรม สาขาวิชาช่างก่อสร้าง สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ จัดอยู่ในหมวดวิชาสมรรถนะวิชาชีพ กลุ่มสมรรถนะวิชาชีพเลือก เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะในการประกอบอาชีพตามสาขาอาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการ จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อผู้เรียน โดยผู้เรียนจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับแรงหรือน้ำหนักบรรทุกที่มีต่อโครงสร้างของอาคาร ชนิดของฐานรองรับ ซึ่งถูกกำหนดในมาตรฐานการศึกษาวิชาชีพ ว่าด้วยคุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษาระดับคุณวุฒิการศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพ

ประเภทวิชา อุตสาหกรรม สาขาวิชาช่างก่อสร้างต้องมีทักษะปฏิบัติงานโครงสร้างอาคารพักอาศัย อีกทั้งเป็นวิชาพื้นฐานหนึ่งที่มีความสำคัญในหลักสูตรวิศวกรรมศาสตร์ โดยเฉพาะในสาขาวิชาวิศวกรรมโยธา ซึ่งเน้นการศึกษาความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมของโครงสร้างต่างๆ เมื่อมีการรับน้ำหนักหรือแรงที่กระทำ ซึ่งวิชานี้มีความสำคัญในการพัฒนาทักษะและความรู้ของนักศึกษาให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบและวิเคราะห์โครงสร้างในงานวิศวกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม จากข้อมูลการเรียนของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3 (ปวช.3) สาขาวิชาช่างก่อสร้าง ในสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชากลศาสตร์โครงสร้าง 2 มีแนวโน้มต่ำกว่ามาตรฐานที่คาดหวัง โดยในปีการศึกษา 2566 มีนักเรียนจำนวนกว่า 300 คน ที่เรียนในรายวิชานี้ โดยกว่าร้อยละ 65 มีผลการเรียนต่ำกว่าร้อยละ 60 อันแสดงถึงปัญหาด้านความเข้าใจในเนื้อหาวิชาที่ซับซ้อน และไม่สามารถเชื่อมโยงจากทฤษฎีสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ จากการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ พบว่านักเรียนส่วนใหญ่มีความสามารถในการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติ มากกว่าการเรียนรู้แบบบรรยาย จึงจำเป็นต้องมีการปรับรูปแบบการสอนให้เหมาะสมกับลักษณะของผู้เรียน โดยเฉพาะการใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เน้นการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ การเชื่อมโยงความรู้ และการสะท้อนความเข้าใจ ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะผู้เรียนระดับอาชีวศึกษา

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ซิปปาโมเดล (CIPPA Model) เป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้สอนต้องให้โอกาสแก่ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ โดยที่กิจกรรมมีลักษณะที่ส่งเสริมผู้เรียนให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัว ช่วยให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นสนใจ จดจ่อต่อกิจกรรมการเรียนรู้ ดังที่ทิศนา แขมมณี (2566) ได้เสนอกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ โดยกิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีควรช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วม 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านร่างกาย ด้านสติปัญญา ด้านสังคม และด้านอารมณ์ ผู้สอนสามารถนำแนวคิดการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบโมเดลซิปปา โดยมีขั้นตอนการดำเนินการ 7 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การทบทวนความรู้เดิม 2) การแสวงหาความรู้ใหม่ 3) การศึกษาทำความเข้าใจข้อมูลความรู้ใหม่และเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิม 4) การแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจกับกลุ่ม 5) การสรุปและจัดระเบียบความรู้ 6) การปฏิบัติหรือการแสดงผลงานและ 7) การประยุกต์ใช้ความรู้ ฉะนั้นรูปแบบการจัดการการสอนจึงเป็นปัจจัยหลักที่มีผลต่อการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดของผู้เรียน ในปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนจึงต้องปรับเปลี่ยนไปจากเดิมที่มีลักษณะ “การเน้นท่องจำมากกว่าการคิดวิเคราะห์สังเคราะห์ การเรียนการสอนที่ไม่สอดคล้องกับสถานการณ์จริงเมื่อออกไปทำงานหรือไม่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ ขาดการปลูกฝังให้ผู้เรียนเรียนรู้ตลอดชีวิต และไม่สามารถทำงานเป็นทีมได้หรือขาดปฏิสัมพันธ์ต่อกัน” มาเป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการเรียนรู้แบบ Active Learning ให้มากขึ้น

นอกจากนี้ วิธีการจัดการเรียนการสอนแบบเดิมที่ใช้ในห้องเรียนมักไม่ตอบสนองต่อความต้องการที่หลากหลายของนักเรียน ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนอาชีวศึกษาไม่สูงนัก (พัชรินทร์ เฉลยไกร, 2565) ในขณะเดียวกัน การใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบโมเดลซิปปา ซึ่งเป็นแนวทางที่มุ่งเน้นการเรียนรู้ที่มีความเชื่อมโยงระหว่างทฤษฎีและการปฏิบัติจริง รวมถึงการส่งเสริมการเรียนรู้ที่เน้นการมีส่วนร่วมของนักเรียนมากขึ้น เป็นวิธีการที่ได้รับความนิยมและมีการนำมาประยุกต์ใช้ในหลายสาขาวิชา โดยกระบวนการการเรียนรู้ในรูปแบบโมเดลซิปปาจะสามารถทำให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้มากขึ้น เข้าใจเนื้อหาที่ซับซ้อนได้ดียิ่งขึ้น เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชั้นเรียน และสามารถนำไปใช้ในงานงานโครงสร้างอาคารหรือวิศวกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ (เพียรจิตร ศรีอุบล, 2564)

จากความสำคัญของวิชากลศาสตร์โครงสร้าง 2 และปัญหาที่เกิดขึ้นในการเรียนการสอน จึงมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนารูปแบบการสอนที่เหมาะสมเพื่อเสริมสร้างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในวิชานี้ การนำรูปแบบการเรียนการสอนแบบโมเดลซิปปามาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนวิชากลศาสตร์โครงสร้าง 2 จึงเป็นแนวทางที่น่าสนใจในการศึกษาและพัฒนาเพื่อให้ได้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจนำแนวทางนี้มาปรับใช้กับนักเรียนชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3 แผนกวิชาช่างก่อสร้าง วิทยาลัยเทคนิคสตูล

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบโมเดลซิปปาของนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 3 ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบโมเดลซิปปาของนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 3 กับเกณฑ์ร้อยละ 80
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบโมเดลซิปปา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองแบบ One Group Pretest–Post test Design ประกอบด้วยรายละเอียดในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพที่กำลังศึกษาแผนกวิชาช่างก่อสร้าง สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 200 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นปวช. 3 สาขาวิชาช่างก่อสร้าง ประเภทวิชาอุตสาหกรรม วิทยาลัยเทคนิคสตูล อำเภอเมือง จังหวัดสตูล ที่เรียนรายวิชา

กลศาสตร์โครงสร้าง 2 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 37 คน ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการจับสลากโดยใช้หน่วยห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม

2. เครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบโมเดลซิปปา จำนวน 4 แผนการเรียนรู้ รวมเวลา 8 ชั่วโมง 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องแรงปฏิกิริยา วิชากลศาสตร์โครงสร้าง 2 เป็นแบบปรนัยเลือกตอบชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อและ 3) แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบโมเดลซิปปา เรื่องแรงปฏิกิริยา วิชากลศาสตร์โครงสร้าง 2 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าของลิเคอร์ท (Likert' Rating Scale) จำนวนทั้งหมด 15 ข้อ การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยการนำแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบโมเดลซิปปา ให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ประเมินความเหมาะสม ได้ค่าความเหมาะสมอยู่ในระดับมากเท่ากับ 4.61 ถือว่าผ่านเกณฑ์ (บุญชม ศรีสะอาด, 2565) ส่วนแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านประเมินค่า IOC โดยทั้งแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและ แบบสอบถามความพึงพอใจได้ค่า IOC เท่ากับ .67 ขึ้นไป ถือว่าผ่านเกณฑ์ (บุญชม ศรีสะอาด, 2565) หลังจากนั้นนำไปทดลองใช้ Try out กับนักเรียนชั้น ปวช. แผนกวิชาช่างก่อสร้างจากวิทยาลัยเทคนิคชุมพร โดยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน นำไปหาค่าความยากง่าย (p) ได้ค่า p ระหว่าง 0.2-0.8 ค่าอำนาจจำแนก (r) ได้ค่า r ระหว่าง 0.20-1, ค่าความ KR-20 เท่ากับ .92 คัดเลือกได้ 30 ข้อ ส่วนแบบสอบถามความพึงพอใจนำไปหาค่าความ เชื่อมั่นจากสูตร Cronbach's Alpha ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .87 ถือว่าผ่านเกณฑ์ (Cronbach, 1990)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล มีวิธีการดังนี้ 1) ให้นักเรียนทำแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (Pretest) 2) จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้โมเดลซิปปา เรื่องแรงปฏิกิริยา ใช้เวลาทดลองรวม 8 ชั่วโมง 3) ให้นักเรียนทำแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (Posttest) 4) ให้นักเรียนทำแบบประเมินความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบโมเดลซิปปา

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ มีรายละเอียดดังนี้ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนด้วย t-test แบบ Dependent Samples 2) วิเคราะห์ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบโมเดลซิปปาโดยหา ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.)

ผลการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียนของนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 3 ที่ผ่านการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบโมเดลซิปปา ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียนของนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 3 ที่ผ่านการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบโมเดลซิปปาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 37 คน

การทดสอบ	N	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	S.D.	ร้อยละ	df	t	Sig.
ก่อนเรียน	37	30	13.86	2.99	46.22	36	-	.000
หลังเรียน	37	30	25.27	2.33	84.23		32.814	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบโมเดลซิปปา ของนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 3 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 37 คน ก่อนเรียนมีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 13.86 และหลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 25.27 พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 3 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 3 รายวิชากลศาสตร์โครงสร้าง 2 หลังได้รับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบโมเดลซิปปา ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบโมเดลซิปปาของนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 3 กับเกณฑ์ร้อยละ 80 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 37 คน

การทดสอบ	คะแนนเต็ม	เกณฑ์ร้อยละ 80	$\bar{x}$	S.D.	ร้อยละ	t	Sig.
หลังเรียน	30	24	25.27	2.33	84.23	3.316	.002

จากตารางที่ 2 พบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 25.27 คะแนน จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 84.23 โดยมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.33 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ที่ ร้อยละ 80 ของคะแนนเต็ม 30 คะแนน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน

3. วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ผลการศึกษาพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบโมเดลซิปปา ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบโมเดลซิปปา รายวิชากลศาสตร์โครงสร้าง 2

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น		แปลผล
	$\bar{x}$	S.D.	
ด้านเนื้อหา			
1. การลำดับเนื้อหามีความต่อเนื่องทำให้เข้าใจง่าย	4.38	0.55	พึงพอใจมาก
2. เนื้อหาที่สอนทันสมัยนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน	4.62	0.49	พึงพอใจมากที่สุด
3. จำนวนเนื้อหาแต่ละชั่วโมงเหมาะสมกับระยะเวลา	4.62	0.49	พึงพอใจมากที่สุด
รวม	**4.54**	**0.14**	**พึงพอใจมากที่สุด**
ด้านกิจกรรมการเรียน			
4. ครูแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ชัดเจน	4.59	0.50	พึงพอใจมากที่สุด
5. กิจกรรมการเรียนการสอนสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนการสอน	4.68	0.47	พึงพอใจมากที่สุด
6. ครูส่งเสริมให้นักเรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม	4.76	0.43	พึงพอใจมากที่สุด
7. ครูส่งเสริมให้นักเรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และร่วมกันอภิปราย	4.62	0.49	พึงพอใจมากที่สุด
8. วัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนการสอนมีความเหมาะสมและเพียงพอ	4.54	0.56	พึงพอใจมากที่สุด
9. นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจในผลงาน	4.57	0.50	พึงพอใจมากที่สุด
10. นักเรียนมีความพึงพอใจในเกณฑ์การประเมินทักษะกระบวนการที่กำหนดให้	4.57	0.50	พึงพอใจมากที่สุด
รวม	**4.62**	**0.08**	**พึงพอใจมากที่สุด**
ด้านสื่อการเรียนรู้			
11. มีความหลากหลายน่าสนใจ กระตุ้นให้นักเรียนอยากเรียนรู้	4.38	0.59	พึงพอใจมาก
12. มีความชัดเจน สามารถเข้าใจได้ง่าย	4.46	0.61	พึงพอใจมาก
รวม	**4.42**	**0.06**	**พึงพอใจมาก**
ด้านการนำไปใช้ประโยชน์			
13. การลงมือปฏิบัติทำให้นักเรียน สามารถค้นหาคำตอบ/เทคนิควิธีการด้วยตนเองได้	4.59	0.55	พึงพอใจมากที่สุด

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น		แปลผล
	$\bar{x}$	S.D.	
14. ความรู้จากวิชานี้สามารถนำไปประกอบเป็นอาชีพได้	4.68	0.53	พึงพอใจมากที่สุด
15. การจัดการเรียนการสอนนี้ทำให้นักเรียนสามารถวางแผนการทำงานและแก้ปัญหาต่างๆ ได้	4.76	0.49	พึงพอใจมากที่สุด
รวม	**4.68**	**0.08**	**พึงพอใจมากที่สุด**
รวมทั้งหมด	**4.59**	**0.11**	**พึงพอใจมากที่สุด**

จากตารางที่ 3 พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อวิชาโครงสร้างกลศาสตร์ 2 โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบโมเดลซิปปา โดยมีค่าเฉลี่ยในภาพรวมอยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X}$=4.59, S.D.=0.11) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีความพึงพอใจสูงที่สุด คือ ด้านการนำไปใช้ประโยชน์ อยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X}$=4.68, S.D.=0.08) รองลงมา ได้แก่ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ($\bar{X}$=4.62, S.D.=0.08) ด้านเนื้อหา ($\bar{X}$=4.54, S.D.=0.14) และด้านสื่อการเรียนรู้ ($\bar{X}$=4.42, S.D.=0.06) ผู้วิจัยสรุปได้ว่า หลังจากที่นักเรียนได้รับการจัดการเรียนรู้รายวิชาโครงสร้างกลศาสตร์ 2 โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบโมเดลซิปปา ของนักเรียนชั้นนักเรียนมีความพึงพอใจด้านเนื้อหา ด้านสื่อการเรียนรู้ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ และด้านการนำไปใช้ประโยชน์ในภาพรวมอยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่าผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบโมเดลซิปปา ของนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 3 พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 3 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้เมื่อพิจารณาค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนแบบทดสอบก่อนเรียนมีค่าเท่ากับ 2.99 ในขณะที่ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนแบบทดสอบหลังเรียนมีค่าเท่ากับ 2.33 ซึ่งเป็นค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ลดลงแสดงให้เห็นว่าหลังการจัดการเรียนรู้ ผู้เรียนมีคะแนนเกาะกลุ่มใกล้เคียงมากขึ้น การใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบโมเดลซิปปาในเรื่องแรงปฏิกิริยา รายวิชากลศาสตร์โครงสร้าง 2 สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้อย่างเหมาะสม เป็นไปตามประสิทธิภาพที่กำหนดและผู้เรียนสามารถบรรลุผลการเรียนรู้ที่คาดหวังในระดับที่ใกล้เคียงกันได้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการจัดการเรียนรู้แบบโมเดลซิปปา เป็นรูปแบบการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการจัดประสบการณ์ที่ช่วยกระตุ้นการคิดวิเคราะห์ในการนำแผนการจัดการเรียนรู้มาใช้ โดยมี

ขั้นตอนการเรียนรู้ 7 ขั้นตอน คือ 1) การทบทวนความรู้เดิม ขั้นตอนนี้ผู้วิจัยใช้การตั้งคำถามต่อผู้เรียน รวมทั้งยกตัวอย่างเพื่อให้ผู้เรียนทบทวนความรู้เดิม เป็นการเตรียมความพร้อมในการเชื่อมโยงกับความรู้ใหม่ 2) การสร้างความรู้ใหม่ ขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอความรู้ใหม่โดยใช้สื่อรูปภาพ เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ผ่านสื่อจริงและเข้าใจเนื้อหาใหม่มากยิ่งขึ้น 3) การศึกษาทำความเข้าใจข้อมูลความรู้ใหม่และเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิม ขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มผู้เรียนแบบคละความสามารถแล้วนำเสนอข้อมูลที่ผู้เรียนเคยเรียนรู้มาแล้วนำมาต่อยอดความรู้ใหม่ โดยจัดทำเป็นใบความรู้ 4) การแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจกับกลุ่ม ขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้ให้ผู้เรียนนำเสนอแนวคิดแลกเปลี่ยนกับสมาชิกในกลุ่ม 5) การสรุปและจัดระเบียบความรู้ ขั้นตอนนี้เมื่อผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนแนวคิดแล้วผู้สอนจึงให้ตัวแทนกลุ่มผู้เรียนนำเสนอในชั้นเรียนและผู้สอนสรุปความรู้ 6) การปฏิบัติหรือการแสดงผลงาน ขั้นตอนนี้ผู้สอนให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติงานแล้วจึงนำเสนอผลงานและ 7) การประยุกต์ใช้ความรู้ ผู้สอนนำเสนอแนวทางการนำผลงานไปใช้งานหรือปฏิบัติจริงในสถานประกอบการ ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้เหล่านี้อาจเป็นสาเหตุที่ส่งผลให้นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้โมเดลซิปปามีพัฒนาการในการเรียนรู้ที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของแก้วตา อินทรจักร และพรสิริ เอี่ยมแก้ว ได้ศึกษาวิจัยเรื่องผลการจัดการเรียนรู้ด้วยโมเดลซิปปาร่วมกับผังกราฟิกที่มีต่อความสามารถในการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ โดยใช้การจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วย 7 ขั้นตอนดังกล่าวทำให้ผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม ทำให้เกิดประสบการณ์ใหม่และนำความรู้ไปใช้ในสถานการณ์ที่หลากหลายได้ รวมถึงการจัดกิจกรรมในรูปแบบกระบวนการกลุ่ม ที่มีการแบ่งกลุ่มแบบคละความสามารถ โดยแต่ละกลุ่มประกอบด้วย ผู้เรียนที่เก่ง ปานกลาง และอ่อน ทำให้ผู้เรียนอ่อนเกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่เรียนทำให้มีคะแนนหลังเรียนสูงขึ้น และผู้เรียนเก่งได้ค้นหาวิธีถ่ายทอดหรืออธิบายความรู้แก่สมาชิกกลุ่ม (แก้วตา อินทรจักร และพรสิริ เอี่ยมแก้ว, 2565) และยังสอดคล้องกับการศึกษาของเสฎฐวุฒิ ไกรศรี และสมจิตรา เรืองศรี ที่ได้ศึกษาผลการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์เรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว โดยการจัดการเรียนรู้แบบซิปปา (CIPPA MODEL) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ผลการพัฒนากิจกรรมการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว โดยการจัดการเรียนรู้แบบซิปปา (CIPPA MODEL) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 พบว่า มีประสิทธิภาพเท่ากับ 80.2/81.85 สูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์เรื่องสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียวก่อนเรียนและหลังเรียน โดยการจัดการเรียนรู้แบบซิปปา (CIPPA MODEL) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (เสฎฐวุฒิ ไกรศรี และสมจิตรา เรืองศรี, 2563) ซึ่งการใช้ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 7 ขั้นตอนนี้ ทำให้ผู้เรียนได้

เรียนรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลาย ได้รับประสบการณ์ตรง เน้นผู้เรียนให้มีการปฏิสัมพันธ์ในรูปแบบกลุ่ม อีกทั้งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงแนวคิดและผลงานการสร้างความรู้ของตนให้ผู้อื่นได้รู้ เป็นการตรวจสอบความเข้าใจของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 3 รายวิชากลศาสตร์โครงสร้าง 2 หลังได้รับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบโมเดลซิปปา พบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 84.23 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.33 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ที่ร้อยละ 80 แสดงให้เห็นว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย ทั้งนี้เพราะรูปแบบโมเดลซิปปาเป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความรู้ความเข้าใจอย่างแท้จริง ตามแนวคิดหลักการโมเดลซิปปา ได้แก่ หลักการสร้างความรู้ (C: Construction of knowledge) หลักการปฏิสัมพันธ์ (I: Interaction) หลักการเรียนรู้กระบวนการ (P: Process Learning) หลักการมีส่วนร่วมทางร่างกาย (P: Physical participation) และ หลักการประยุกต์ใช้ความรู้ (A: Application) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกุหลาบ ว่องไว และวัชรินทร์ ศรีรักษา ที่ได้ศึกษาผลการ จัดการเรียนรู้เรื่องจิตกรรมสื่อผสมสร้างสรรค์ โดยการจัดการเรียนรู้รูปแบบ CIPPA ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่านักเรียนมีคะแนนเฉลี่ย 46.7 คิดเป็นร้อยละ 93.5 และนักเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 100 ผู้วิจัยได้ใช้ทักษะด้านกระบวนการคิดวิเคราะห์ กระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม กระบวนการสร้างปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และกระบวนการแสวงหาความรู้เป็นเครื่องมือสร้างองค์ความรู้ ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องได้มีประสิทธิภาพ มีความพร้อมและตื่นตัวต่อการเรียนรู้ และเกิดผลลัพธ์ต่อผู้เรียนในการการนำความรู้ความเข้าใจไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง จัดเป็นการเรียนรู้ที่มีความคงทนและยั่งยืน (กุหลาบ ว่องไว และวัชรินทร์ ศรีรักษา, 2563) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของธนวัฒน์ รัตนสิริ และคณะ พบว่า การจัดการเรียนรู้ผสมผสานตามรูปแบบโมเดลซิปปาช่วยให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้น ช่วยให้ผู้เรียนได้รับโอกาสในการติดตามเนื้อหาการสอนอย่างน่าสนใจ โดยไม่มีขอบเขตในเรื่องของสถานที่และเวลา ซึ่งช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดพัฒนาการเรียนรู้ที่ดี สามารถทบทวนหรือศึกษาเนื้อหาได้อย่างไร้ขีดจำกัด โดยอยู่ในการดูแลของผู้สอนตามรูปแบบโมเดลซิปปา ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนได้ศึกษาความรู้ตามเนื้อหาอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนสามารถจดจำและนำความรู้จากในกิจกรรมการเรียนการสอนไปใช้ต่อยอดได้มากยิ่งขึ้น ส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มมากขึ้น โดยในวงรอบปฏิบัติการที่ 2 มีค่าร้อยละเท่ากับ 87.73 ซึ่งมากกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้คือ ร้อยละ 75 (ธนวัฒน์ รัตนสิริ และคณะ, 2566) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของศศิธร งามผ่อง ที่พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 15.36 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.69 คิดเป็นร้อยละ 76.82 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 เป็นผลเนื่องจากผู้เรียนมีความสนใจต่อบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในห้องเรียน ให้ความ

ร่วมมือในการทำกิจกรรม และมีความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรมร่วมกับสมาชิกในกลุ่ม มีการฝึกแก้โจทย์ปัญหาในขั้นขยายความรู้ของผู้เรียน (ศศิธร งามผ่อง, 2565)

3. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อวิชาโครงสร้างกลศาสตร์ 2 โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบโมเดลซิปปา อยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.59 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.11 ทั้งนี้เพราะผู้วิจัยได้ศึกษาและออกแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น เกิดการมีส่วนร่วม ปฏิสัมพันธ์ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน และฝึกฝนทักษะอย่างต่อเนื่อง ทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี สามารถถ่ายทอดความเข้าใจได้ดี นอกจากนี้ยังได้พัฒนาทักษะคิดวิเคราะห์ และการทำงานเป็นกลุ่ม เหมาะสำหรับการจัดการเรียนรู้ในรายวิชากลศาสตร์โครงสร้าง ที่ต้องอาศัยการทำความเข้าใจในการเขียนแผนผังอิสระโครงสร้าง ตลอดจนวิธีการคิดคำนวณ นักเรียนได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวคิดของเพื่อน นำไปสู่การสรุปแนวคิดที่ถูกต้อง ได้เรียนรู้ทีละขั้นตอน เกิดความท้าทายความสามารถทำให้นักเรียนมีกำลังใจในการเรียนรู้ โดยเริ่มต้นจากขั้นที่ 1 ผู้เรียนทบทวนความรู้เดิม เป็นการดึงความรู้เบื้องต้นของผู้เรียนที่เคยได้ศึกษามา เตรียมพร้อมในการเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ ขั้นที่ 2 ผู้เรียนแสวงหาความรู้ใหม่ โดยใช้แหล่งข้อมูลที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าใจความรู้ใหม่มากขึ้น ขั้นที่ 3 ผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิม โดยผู้เรียนจะต้องศึกษาและทำความเข้าใจระหว่างความรู้เดิมและความรู้ใหม่ เกิดการสร้างองค์ความรู้ใหม่ ผ่านกระบวนการคิดของตนเอง และกระบวนการกลุ่ม ขั้นที่ 4 ผู้เรียนแลกเปลี่ยนความรู้ โดยผู้เรียนจะได้ตรวจสอบความรู้ ความเข้าใจของตนเองกับผู้อื่น ได้ขยายแนวความคิด แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทำให้ผู้เรียนได้ประโยชน์ซึ่งกันและกันและเกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันอีกด้วย ขั้นที่ 5 ผู้เรียนสรุปและจัดระเบียบความรู้ โดยผู้เรียนต้องสรุปความรู้ที่ได้รับมาทั้งหมด กลั่นกรองข้อมูล และจัดระเบียบความรู้ใหม่ ทำให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งมากขึ้น ขั้นที่ 6 ผู้เรียนได้ปฏิบัติงาน เป็นการตอกย้ำและตรวจสอบความรู้ความเข้าใจของผู้เรียนผ่านการถ่ายทอดความรู้ ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการเผยแพร่องค์ความรู้ที่ตนเองได้รับ และขั้นที่ 7 ผู้เรียนได้ประยุกต์ใช้ความรู้ เป็นขั้นตอนสุดท้ายที่ฝึกให้ผู้เรียนนำความรู้ของตนไปใช้ในสถานการณ์จริงเพื่อพัฒนาทักษะและความรู้ของตนเองได้ดีมากยิ่งขึ้น อีกทั้งผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อสมาชิกในกลุ่มที่ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงานและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันและกัน ยอมรับประสบการณ์ใหม่ที่ได้จากผู้อื่น จึงส่งผลให้ผู้เรียนมีความพึงพอใจในการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบโมเดลซิปปา สอดคล้องกับงานวิจัยของกุหลาบ ว่องไว และวัชรินทร์ ศรีรักษา ที่ได้ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้ เรื่อง จิตรกรรมสื่อผสมสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการจัดการเรียนรู้รูปแบบ CIPPA อยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า ด้านการสอนรูปแบบ CIPPA ช่วยส่งเสริมผู้เรียนให้คิดวิเคราะห์ง่ายขึ้นและได้ข้อสรุปที่รวดเร็วและมีความชัดเจน ทั้งนี้เพราะการเรียนรู้ในรูปแบบโมเดลซิปปาเป็นรูปแบบการ

เรียนรู้ใหม่ของผู้เรียน จึงทำให้ผู้เรียนมีความตื่นตัวต่อการจัดการเรียนรู้และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนใช้ทักษะกระบวนการคิดอย่างเป็นขั้นตอนและมีความชัดเจน (กุหลาบ ว่องไว และวัชรินทร์ ศรีรักษา, 2563) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของเพียรจิตร ศรีอุบล ที่พบว่าความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบซิปปาโมเดล ในวิชาการจัดการงานบริการอาหารและเครื่องดื่มของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ชั้นปีที่ 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบโมเดลซิปปามีกระบวนการการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน ประกอบด้วยขั้นตอนที่หลากหลายและครบถ้วน สามารถกระตุ้นผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ มีบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนุกสนาน ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทำให้ผู้เรียนมีความรู้สึกชื่นชอบและมีความสุขต่อการเรียน (เพียรจิตร ศรีอุบล, 2564) จากผลวิจัยเมื่อพิจารณารายด้านพบว่านักเรียนมีความพึงพอใจด้านการนำไปใช้ประโยชน์สูงที่สุด เนื่องเพราะรายวิชากลศาสตร์โครงสร้าง 2 เป็นรายวิชาที่ผู้เรียนมีความตระหนักและเห็นความสำคัญในการนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนรายวิชาอื่นๆ และเป็นรายวิชาสำคัญทางวิชาชีพที่จะต้องนำไปใช้ในการทำงานจริงในอนาคต

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เสนอองค์ความรู้ใหม่ คือ กระบวนการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบโมเดลซิปปาเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในรายวิชากลศาสตร์โครงสร้าง 2 สอดคล้องกับขั้นตอนการดำเนินการ 7 ขั้นตอนของรูปแบบการเรียนโดยใช้รูปแบบเดลซิปปา ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ดังภาพที่ 1

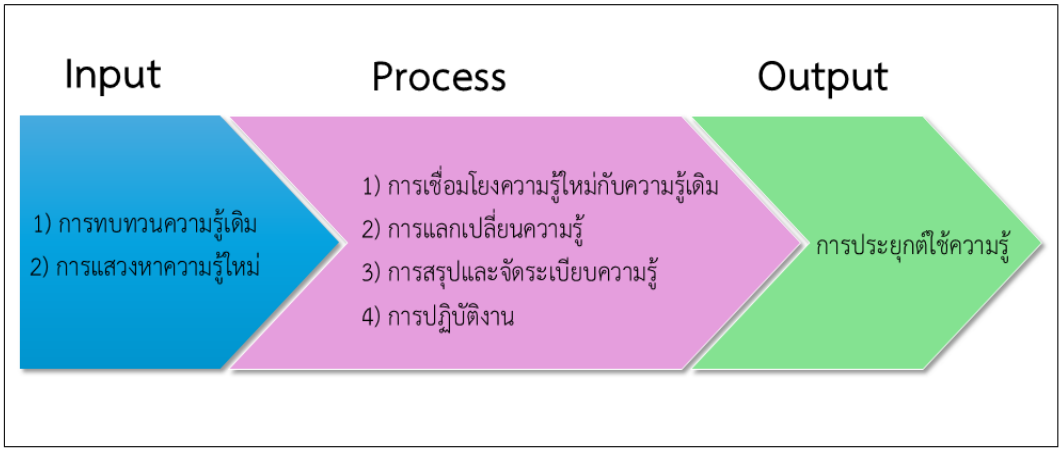

ภาพที่ 1 กระบวนการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบโมเดลซิปปาเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในรายวิชากลศาสตร์โครงสร้าง 2

จากภาพอธิบายได้ว่า กระบวนการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบโมเดลซิปปา ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นนำเข้า (Input) ประกอบด้วย 2 กิจกรรม ได้แก่ การทบทวนความรู้เดิม และการแสวงหาความรู้ใหม่ ผู้สอนดำเนินการทบทวนความรู้เดิมของผู้เรียนและแจ้งหาความรู้ใหม่ที่จะเรียน เพื่อสร้างพื้นฐานความเข้าใจและเตรียมความพร้อมในการเรียนรู้เนื้อหาใหม่ กิจกรรมในขั้นนี้ช่วยให้ผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) ขั้นดำเนินการ (Process) เป็นขั้นตอนหลักของการเรียนการสอน ประกอบด้วย 4 กิจกรรม ได้แก่ การเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิม การการแลกเปลี่ยนความรู้ การสรุปและจัดระเบียบความรู้ และการปฏิบัติงาน กิจกรรมเหล่านี้ช่วยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลาย ทั้งการคิดวิเคราะห์ การปฏิบัติจริง และการสร้างความเข้าใจอย่างเป็นระบบ และ 3) ขั้นผลลัพธ์ (Output) มี 1 กิจกรรม ได้แก่ การประยุกต์ใช้ความรู้ เป็นขั้นสุดท้ายที่ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้รับมาใช้ในการแก้ปัญหาหรือปฏิบัติงานในบริบทที่หลากหลายทั้งในห้องเรียนและในการทำงานจริง เช่น การแก้ปัญหาทางวิชาการ การออกแบบโครงสร้างทางอาคาร หรือพัฒนาทักษะทางวิชาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการประเมินผลการเรียนรู้และการนำความรู้ไปใช้ในทางปฏิบัติ ทั้ง 3 ขั้นตอนมีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกันและจากกระบวนการดังกล่าว พบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบโมเดลซิปปา ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจที่ลึกซึ้งและความสามารถในการประยุกต์ใช้ของผู้เรียนในรายวิชากลศาสตร์โครงสร้าง 2 ได้อย่างเป็นระบบ ส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ พร้อมทั้งสามารถเชื่อมโยงความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ในการเรียนรู้ไปใช้ในการทำงานในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บทสรุป

ผลการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่ารูปแบบการเรียนการสอนแบบโมเดลซิปปาสามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในรายวิชากลศาสตร์โครงสร้าง 2 ได้อย่างชัดเจน โดยผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ และสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ผู้เรียนยังแสดงความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนแบบโมเดลซิปปาอยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด เป็นผลจากการใช้กระบวนการโมเดลซิปปาทั้ง 7 ขั้นตอน ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ โดยที่ผู้เรียนสามารถเข้าใจเนื้อหาและเชื่อมโยงองค์ความรู้ต่างๆ อีกทั้งยังเกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน และผู้เรียนกับผู้สอน ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีการพัฒนาตนเองทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านสติปัญญา ด้านสังคม และด้านอารมณ์

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผู้สอนในรายวิชาของหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ ประเภทวิชาอุตสาหกรรม สาขาวิชาช่างก่อสร้าง ควรนำแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบโมเดลซิปปา ประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมเพื่อพัฒนาผู้เรียน

2. ผู้บริหารควรส่งเสริมแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบโมเดลซิปปา ในการออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียน เพื่อพัฒนาผู้สอนและผู้เรียน

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ครูผู้สอนและนักเรียน จะต้องเตรียมความพร้อม โดยครูผู้สอนชี้แจงบทบาทหน้าที่ของแต่ละฝ่ายให้เข้าใจในหน้าที่ให้เป็นไปด้วยดีและสอดคล้องกัน

2. ครูผู้สอนควรเสริมแรง ทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกภูมิใจในผลงานของตนเองและเป็นการจูงใจให้นักเรียนสนใจในการทำกิจกรรมการเรียนรู้ในครั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการเพิ่มสื่อการเรียนรู้ในรูปแบบที่หลากหลาย เช่น สื่อ AI หรือสื่อโมเดลจำลอง 3 มิติ เพื่อให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในเนื้อหามากขึ้น และยังช่วยให้ผู้เรียนเห็นภาพที่ใกล้เคียงความเป็นจริงมากขึ้น

2. ควรมีการศึกษาผลของการจัดการเรียนการสอนตามหลักโมเดลซิปปากับตัวแปรอื่นๆ เช่น ทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะการคิดแก้ปัญหา ความคงทนของการเรียนรู้ในวิชากลศาสตร์โครงสร้าง 2 การสื่อความหมาย การสื่อสาร ฯลฯ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.

กุหลาบ ว่องไว และวัชรินทร์ ศรีรักษา. (2563). ผลการจัดการเรียนรู้ เรื่อง จิตรกรรมสื่อผสมสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการจัดการเรียนรู้รูปแบบ CIPPA. *การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาแห่งชาติ ครั้งที่ 21 (น.774-784).* ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

แก้วตา อินทรจักร และพรสิริ เอี่ยมแก้ว. (2565). ผลการจัดการเรียนรู้ด้วยโมเดลซิปปาร่วมกับผังกราฟิกที่มีต่อความสามารถ ในการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา

ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. *วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์, 18(1):* 223-236.

ทิศนา แขมมณี. (2566). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ.* (พิมพ์ครั้งที่ 26). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธนวัฒน์ รัตนสิริ และคณะ. (2566). การส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ผสมผสานตามรูปแบบซิปปาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่5 โรงเรียนบรบือ. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 17(3):* 67-76.

บุญชม ศรีสะอาด. (2565). *หลักการวิจัยเบื้องต้น.* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: สุวิริยาสาส์น.

พัชรินทร์ เฉลยไกร. (2565). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน สำหรับจัดการเรียนการสอนประเภท อุตสาหกรรม สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 16(3):* 161-168.

เพียรจิตร ศรีอุบล. (2564). ผลของการใช้รูปแบบการสอนแบบซิปปาโมเดลที่มีต่อผลสัมฤทธิ์และความพึงพอใจในการเรียนวิชาการจัดการงานบริการอาหารและเครื่องดื่ม. *วารสารศึกษาศาสตร์ มมร, 9(1):* 163-172.

ศศิธร งามผ่อง. (2565). การพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่5 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ CIPPA MODEL ร่วมกับกลวิธีเมตาคอกนิชัน. *Journal of Modern Learning Development, 7(8)*: 210-226.

เสฏฐวุฒิ ไกรศรี และสมจิตรา เรืองศรี. (2563). *การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์เรื่องสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว โดยการจัดการเรียนรู้แบบซิปปา (CIPPA MODEL) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. ปริญญาศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์.* คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579.* กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.

Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of psychological testing*. (5th ed.). New York: Harper & Row.

การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่องความน่าจะเป็นโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI ร่วมกับกระบวนการเมตาคอกนิชัน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

The Development of Mathematical Problem-solving Ability on Probability Using the Cooperative Learning Technique TAI Combined with Metacognition Process for Matthayomsuksa 3 Students of the Demonstration School of Muban Chombueng Rajabhat University

[1*]**ธนัญชกร วงค์สุข** Thananchakon Wongsuk
[2**]**รัตนา ศรีทัศน์** Ratana Srithus
[1,2]ภาควิชาคณิตศาสตร์, คณะวิทยาศาสตร์, มหาวิทยาลัยศิลปากร
[1,2]Department of Mathematics, Faculty of Science, Silpakorn University
[*]First author, e-mail: preaw.suchitra.1936@gmail.com
[**]Corresponding, author e-mail: srithat_r@silpakorn.edu

Received June 29, 2025; **Revised** July 20, 2025; **Accepted:** December 17, 2025

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของงานวิจัยนี้ คือ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI ร่วมกับกระบวนการเมตาคอกนิชัน 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนหลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI ร่วมกับกระบวนการเมตาคอกนิชันกับเกณฑ์ร้อยละ 70 3) เปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนหลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI ร่วมกับกระบวนการเมตาคอกนิชันกับเกณฑ์ร้อยละ 70 และ 4) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI ร่วมกับกระบวนการเมตาคอกนิชัน รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยกึ่งทดลอง กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้น

มัธยมศึกษาปีที่ 3/3 โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง จำนวน 23 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือวิจัย ได้แก่ 1) แบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหา 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 3) แผนการจัดการเรียนรู้ 4) แบบประเมินความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test for one samples และ t-test for dependent samples ผลการวิจัยพบว่า 1) หลังเรียนนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) หลังเรียนนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) หลังเรียนนักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 4) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI ร่วมกับกระบวนการเมตาคอกนิชันอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI; กระบวนการเมตาคอกนิชัน; ความสามารถในการแก้ปัญหา

Abstract

The research objectives are to: 1) compare the student's achievements before and after learning by the cooperative learning technique TAI combined with metacognition process 2) compare the student's achievements after learning by the cooperative learning technique TAI combined with metacognition process with 70 percent criterion 3) compare the student's problem-solving abilities after learning by the cooperative learning technique TAI combined with metacognition process with 70 percent criterion and 4) study the satisfaction of the students towards the cooperative learning technique TAI combined with metacognition process. The research design is quasi-experimental research. The sample group is the 23 ninth-grade students at the Demonstration School of Muban Chombueng Rajabhat University, derived by simple random sampling. The research instruments are: 1) an ability test on problem-solving ability 2) an achievement test 3) lesson plans and 4) a satisfaction form. The statistics used for analyzing data are: percentage, mean, standard deviation, t-test for one sample and t-test for dependent samples. The results show that: 1) after the intervention, students had significantly higher academic achievement than before the intervention at the .05 statistical significance level. 2) after learning, the students have learning achievements higher than 70 percent

criterion with statistical significance at .05 3) after learning, the students have problem-solving abilities higher than 70 percent criterion with statistical significance at .05 and 4) Students expressed the highest level of satisfaction with the cooperative learning approach using the TAI technique combined with metacognition processes.

Keywords: The Cooperative Learning Technique TAI; Metacognition Process; Problem Solving Ability

บทนำ

การแก้ปัญหาเป็นกระบวนการที่ผู้เรียนควรจะเรียนรู้ ฝึกฝน และพัฒนาให้เกิดทักษะขึ้นในตนเอง เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ เพื่อให้ผู้เรียนมีแนวทางในการคิดที่หลากหลาย รู้จักประยุกต์และปรับเปลี่ยนวิธีการแก้ปัญหาให้เหมาะสม รู้จักตรวจสอบและสะท้อนกระบวนการแก้ปัญหา มีนิสัยกระตือรือร้น ไม่ย่อท้อ รวมถึงมีความมั่นใจในการแก้ปัญหาที่เผชิญอยู่ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) สำหรับความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์นั้นเป็นความสามารถในการใช้ความรู้ ทักษะกระบวนการ ร่วมกับประสบการณ์เดิมในการทำความเข้าใจปัญหาทางคณิตศาสตร์ เพื่อได้มาซึ่งคำตอบที่ถูกต้อง (หัตถยาภรณ์ ตุงยะ, 2565)

ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2564 ถึง 2566 ของโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง จังหวัดราชบุรี ในรายวิชาคณิตศาสตร์ มีค่าเฉลี่ยระดับโรงเรียน คือ 25.02 28.91 และ 27.32 ตามลำดับ แม้ว่าบางปีการศึกษาอาจจะมีค่าเฉลี่ยระดับโรงเรียนที่เพิ่มขึ้น แต่ผลการทดสอบตามตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับ เรื่องความน่าจะเป็น ยังอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ทั้ง 3 ปี โดยสาเหตุหลักเกิดจากนักเรียนขาดความเข้าใจในกระบวนการแก้ปัญหาและการประยุกต์ใช้ความรู้ ซึ่งอาจเกิดจากการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการเรียนรู้รูปแบบบรรยาย ทำให้ขาดกิจกรรมที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหา ส่งผลให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาความสามารถในด้านนี้ไม่เท่าที่ควร และอาจทำให้ความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาลดลง

การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI (Team Assisted Individualization) คือวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและผสมผสานระหว่างการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือและแบบรายบุคคล เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียนตามความสามารถและความถนัดของตนเอง (ฒิชากร ปริญญากาญจน์, 2561) สอดคล้องกับศุภกิตติ ช่อไสว (2565) ที่กล่าวว่าข้อดีของการเรียนการสอนแบบกลุ่มช่วยรายบุคคล TAI คือส่งเสริมผู้เรียนให้ได้เรียนตามความสามารถของตนเอง เกิดการทำงานร่วมกันในกลุ่มและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลได้เป็นอย่างดี มีการยอมรับสมาชิกภายในกลุ่ม เห็นคุณค่าของกันและกัน และทำให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบมากขึ้น

จากงานวิจัยของฒิชากร ปริญญากาญจน์ (2561) ที่ศึกษาการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค TAI เพื่อพัฒนาผลการเรียนรู้ เรื่องการบวกและการลบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 พบว่า ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 ผลการเรียนรู้ของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีความพึงพอใจในชุดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค TAI อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับณัฐวรรณ ไตรเสนีย์ และชวนพิศ รักษาพวก (2567) ที่ศึกษาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ หน่วยการเรียนรู้ เวลา โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค TAI ร่วมกับแบบฝึกทักษะ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สำหรับการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการเมตาคอกนิชันเป็นกระบวนการที่ให้นักเรียนฝึกการคิดเป็นขั้นตอนอย่างมีประสิทธิภาพ มีการวางแผน การตรวจสอบและการประเมินผล กระบวนการเมตาคอกนิชันเป็นหนึ่งในรูปแบบกระบวนการแก้ปัญหา ดังที่กนกพร ริยาพันธ์ และคณะ (2562) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้เมตาคอกนิชันในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนใช้กระบวนการสะท้อนความคิดให้เห็นถึงความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการคิดในการฝึกแก้โจทย์ปัญหา และสะท้อนถึงความเชื่อมั่นและความพึงพอใจในกระบวนการแก้ปัญหาและคำตอบของปัญหา ส่งผลให้นักเรียนเกิดแรงจูงใจที่อยากเรียนมากขึ้น จากงานวิจัยของณัฐนันท์ สรวงสมบูรณ์ และคณะ (2562) ที่ศึกษาการวิจัยและพัฒนากระบวนการเรียนการสอนคณิตศาสตร์โดยใช้การสืบสอบร่วมกับแนวคิดเมตาคอกนิชันเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์และการรับรู้ความสามารถของตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปี ที่ 1 พบว่า นักเรียนหลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ยการรับรู้ความสามารถของตนเองสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับอรทัย วรรณวุฒิ และปาริชาติ ประเสริฐสังข์ (2567) ที่ศึกษาการพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ทศนิยม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเมตาคอกนิชัน พบว่า นักเรียนหลังได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเมตาคอกนิชันมีความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับนิตยา ดอบุตร และคณะ (2567) ที่ศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ โดยใช้รูปแบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) ร่วมกับแนวคิดเมตาคอกนิชัน เรื่อง ความน่าจะเป็น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ที่พัฒนาขึ้นสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และหลังเรียนนักเรียนมีความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากข้างต้นอาจกล่าวได้ว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI และกระบวนการคิดเชิงเมตาคอกนิชันต่างก็เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสำหรับการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการปัญหา โดยการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI ฝึกให้ผู้เรียนทำงานเป็นทีม มีความกระตือรือร้น และตั้งใจทำกิจกรรมที่สร้างขึ้น อีกทั้งยังสามารถนำมาปรับใช้ร่วมกับการสอนรูปแบบอื่นๆ ได้ ในขณะที่กระบวนการคิดเชิงเมตาคอกนิชัน ช่วยให้ผู้เรียนแก้ปัญหาอย่างเป็นลำดับขั้นตอน ด้วยเหตุนี้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI ร่วมกับกระบวนการเมตาคอกนิชัน จึงเป็นแนวทางหนึ่งที่อาจช่วยพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ความน่าจะเป็น ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึงได้

วัตถุประสงค์

1. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI ร่วมกับกระบวนการเมตาคอกนิชัน

2. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนหลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI ร่วมกับกระบวนการเมตาคอกนิชันกับเกณฑ์ร้อยละ 70

3. เปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนหลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI ร่วมกับกระบวนการเมตาคอกนิชันกับเกณฑ์ร้อยละ 70

4. ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI ร่วมกับกระบวนการเมตาคอกนิชัน

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประเภทการวิจัยกึ่งทดลอง โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ 1) ประชากร คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง สังกัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ตำบลดอนตะโก อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 3 ห้องเรียน จำนวนทั้งหมด 71 คน 2) กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวนทั้งหมด 23 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่มด้วยวิธีจับฉลาก ทั้งนี้นักเรียนแต่ละห้องเป็นแบบคละความสามารถ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

2.1 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ความน่าจะเป็น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งได้รับการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา พิจารณาความสอดคล้องรายข้อของข้อสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้ โดยผู้เชี่ยวชาญด้านการสอน การวัดและประเมินผล และด้านคณิตศาสตร์ จำนวน 3 ท่าน ผู้วิจัยนำคำแนะนำที่ได้รับมาปรับปรุงแก้ไข จากนั้นนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งมีค่าตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป และทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 28 คน ต่อมานำแบบทดสอบไปหาค่าความยาก (p) 0.20 - 0.8 และค่าอำนาจจำแนก (r) 0.20 - 1.00 รวมทั้งทดสอบค่าความเชื่อมั่นของข้อสอบทั้งฉบับ โดยใช้วิธีแบบ KR-20 ของริชาร์ดสัน (Richardson) ได้ค่าเท่ากับ 0.91 ข้อสอบที่ใช้ได้มีทั้งสิ้น 20 ข้อ

2.2 แบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหา เรื่อง ความน่าจะเป็น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งได้รับการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา พิจารณาความสอดคล้องรายข้อของข้อสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน (ชุดเดิม) ผู้วิจัยนำคำแนะนำที่ได้รับมาปรับปรุงแก้ไข จากนั้นนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งมีค่าตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป และทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 28 คน ต่อมานำแบบทดสอบไปหาค่าความยาก (p) 0.20 - 0.8 และค่าอำนาจจำแนก (r) 0.20 - 1.00 รวมทั้งทดสอบค่าความเชื่อมั่นของข้อสอบทั้งฉบับ โดยใช้วิธีของครอนบาช (Cronbach) ได้ค่าเท่ากับ 0.92

2.3 แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI ร่วมกับกระบวนการเมตาคอกนิชัน เรื่อง ความน่าจะเป็น ค31101 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 4 แผน แผนละ 2 คาบ รวมเป็น 8 คาบ ซึ่งได้รับการตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม พิจารณาความสอดคล้องของเนื้อหา จุดประสงค์การเรียนรู้ และกิจกรรมเรียนรู้ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน (ชุดเดิม) ผู้วิจัยนำคำแนะนำที่ได้รับมาปรับปรุงแก้ไข จากนั้นนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ได้ค่าเท่ากับ 1

2.4 แบบประเมินความพึงพอใจ แบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อ ซึ่งได้รับการตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม พิจารณาความสอดคล้องของข้อคำถามโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน (ชุดเดิม) ผู้วิจัยนำคำแนะนำที่ได้รับมาปรับปรุงแก้ไข จากนั้นนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ได้ค่าเท่ากับ 1

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล มีรายละเอียดดังนี้ 1) ผู้วิจัยแบ่งกลุ่มตัวอย่างซึ่งคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/3 จำนวน 23 คน แบบคละความสามารถ โดยใช้คะแนนสอบกลางภาคของวิชาคณิตศาสตร์ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 เป็นเกณฑ์ ซึ่งแต่ละกลุ่มมีสมาชิก 4 - 5 คน แบ่งเป็นนักเรียนเก่ง 1 คน ปานกลาง 2 คน และอ่อน 1 คน 2) จัดการสอบก่อนเรียนให้กับกลุ่มตัวอย่างด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ความน่าจะเป็น จำนวน 20 ข้อ 3) ดำเนินการสอนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI ร่วมกับกระบวนการเมตาคอกนิชัน เรื่อง ความน่าจะเป็น

ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่จัดทำไว้ ซึ่งมีทั้งหมด 4 แผน และใช้เวลาสอน 8 คาบ 4) จัดการสอบหลังเรียนให้กับกลุ่มตัวอย่างด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 20 ข้อ (ชุดเดิม) และแบบทดสอบวัดความสามารถในแก้ปัญหา จำนวน 4 ข้อ เก็บรวบรวมข้อมูลและนำมาวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อตรวจสอบสมมติฐาน 5) จัดให้นักเรียนตอบแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI ร่วมกับกระบวนการเมตาคอกนิชัน เรื่อง ความน่าจะเป็น ซึ่งแบ่งเป็น 5 ด้าน จำนวน 20 ข้อ เก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อใช้หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และนำมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ 1) วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สถิติ t-test for dependent samples 2) วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์และความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนหลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70 โดยใช้สถิติ t-test for one samples 3) วิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI ร่วมกับกระบวนการเมตาคอกนิชัน ในรูปแบบของมาตราประเมินค่า 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI ร่วมกับกระบวนการเมตาคอกนิชัน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI ร่วมกับกระบวนการเมตาคอกนิชัน

(N=23)

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	ทดสอบก่อนเรียน		ทดสอบหลังเรียน		t	df	Sig. (1-tailed)
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.			
คะแนน	10.13	2.74	16.45	2.24	13.26	21	.000

จากตารางที่ 1 พบว่า หลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI ร่วมกับกระบวนการเมตาคอกนิชัน นักเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนหลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI ร่วมกับกระบวนการเมตาคอกนิชันกับเกณฑ์ร้อยละ 70 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนหลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI ร่วมกับกระบวนการเมตาคอกนิชันกับเกณฑ์ร้อยละ 70

ทดสอบหลังเรียน	**(70%) Test Value = 14**	Df	T	Sig. (1-tailed)
$\bar{x}$	S.D.	21	5.84	.000
16.45	2.24			

จากตารางที่ 2 พบว่า นักเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI ร่วมกับกระบวนการเมตาคอกนิชัน

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนหลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI ร่วมกับกระบวนการเมตาคอกนิชันกับเกณฑ์ร้อยละ 70 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนหลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI ร่วมกับกระบวนการเมตาคอกนิชันกับเกณฑ์ร้อยละ 70

ทดสอบหลังเรียน	**(70%) Test Value = 42**	Df	T	Sig. (1-tailed)
$\bar{x}$	S.D.	21	5.11	.000
45.63	3.62			

จากตารางที่ 3 พบว่า นักเรียนมีคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI ร่วมกับกระบวนการเมตาคอกนิชัน

วัตถุประสงค์ที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI ร่วมกับกระบวนการเมตาคอกนิชัน ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI ร่วมกับกระบวนการเมตาคอกนิชัน

ด้าน	**รายการประเมิน**	$\bar{x}$	**S.D.**	**ความหมาย**
1	กิจกรรมการเรียนรู้	4.45	0.80	พึงพอใจมาก
2	บรรยากาศในการเรียนรู้	4.50	0.82	พึงพอใจมาก

ด้าน	รายการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	ความหมาย
3	ประโยชน์ที่ได้รับจากการร่วมกิจกรรม	4.53	0.76	พึงพอใจมากที่สุด
4	สื่อการเรียนรู้	4.46	0.83	พึงพอใจมาก
5	การประเมินผล	4.68	0.58	พึงพอใจมากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม		**4.52**	**0.76**	พึงพอใจ มากที่สุด

จากตารางที่ 4 พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI ร่วมกับกระบวนการเมตาคอกนิชันมีความพึงพอใจโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.52, S.D. = 0.76) เรียงตามลำดับ ดังนี้ ด้านการประเมินผล ($\bar{x}$ =4.68, S.D. = 0.58) ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการร่วมกิจกรรม ($\bar{x}$ = 4.53, S.D.= 0.76) ด้านบรรยากาศในการเรียนรู้ ($\bar{x}$ =4.50, S.D. = 0.82) ด้านสื่อการเรียนรู้ ($\bar{x}$ = 4.46, S.D. = 0.83) และด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ($\bar{x}$ = 4.45, S.D.= 0.80)

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และข้อที่ 2 พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนและสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐาน โดยมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 16.45 คิดเป็นร้อยละ 82.25 ซึ่งสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนที่เท่ากับ 10.13 คิดเป็นร้อยละ 50.65 ทั้งนี้เป็นเพราะว่าการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI เป็นการผสมผสานการเรียนแบบร่วมมือเข้ากับการเรียนเป็นรายบุคคล นักเรียนทุกคนจะต้องทำแบบทดสอบย่อยด้วยตนเอง แต่มีการนำคะแนนแบบทดสอบย่อยของแต่ละคนในแต่ละกลุ่มมารวมกัน เพื่อเป็นคะแนนรวมของกลุ่ม แล้วจัดอันดับ จึงทำให้นักเรียนจะต้องเตรียมความพร้อมของตนเองและสมาชิกในกลุ่ม ก่อให้เกิดการช่วยเหลือกันภายในกลุ่ม โดยนักเรียนที่เข้าใจเนื้อหาจะสอนเพื่อนใน กลุ่มที่ยังไม่เข้าใจ เพื่อให้ทุกคนในกลุ่มสามารถทำแบบทดสอบย่อยได้ อีกทั้งกระบวนการเมตาคอกนิชันยังช่วยให้นักเรียนสามารถวางแผน กำกับ ควบคุม และประเมินการเรียนรู้ของตนเองได้ เป็นผลให้เรียนรู้และเข้าใจบทเรียนได้เป็นอย่างดี นักเรียนจึงมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นและสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับพัชรินทร์ ทิตะยา ที่ศึกษาการพัฒนาความสามารถการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เมื่อได้รับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ TAI พบว่า หลังเรียนนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (พัชรินทร์ ทิตะยา, 2562) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสมฤดี แววไทสง และชวลิต บุญปก ที่ศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมทักษะการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรื่องความน่าจะเป็นโดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI พบว่า หลังเรียนนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์สูง

กว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (สมฤดี แววไทสง และชวลิต บุญปก, 2561) และสอดคล้องกับกัญญภัสสก์ เอกภัทร์ชัยวงษ์ ที่ศึกษาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค TAI ร่วมกับ KWDL ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (กัญญภัสสก์ เอกภัทร์ชัยวงษ์, 2564) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐนันท์ สรวงสมบูรณ์ และคณะ ที่ศึกษาการวิจัยและพัฒนากระบวนการเรียนการสอนคณิตศาสตร์โดยใช้การสืบสอบร่วมกับแนวคิดเมตาคอกนิชันเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์และการรับรู้ความสามารถของตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยกระบวนการเรียนการสอนนี้มีคะแนนเฉลี่ยมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ณัฐนันท์ สรวงสมบูรณ์ และคณะ, 2562) ซึ่งสอดคล้องกับนิตยา ดอบุตร และคณะ ที่ศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เรื่อง ความน่าจะเป็น โดยใช้รูปแบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7ขั้น (7E) ร่วมกับแนวคิดเมตาคอกนิชัน พบว่า หลังเรียนนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (นิตยา ดอบุตร และคณะ, 2567) จากงานวิจัยดังที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่าทั้งการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI และแนวคิดเมตาคอกนิชันต่างช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ ด้วยเหตุนี้เมื่อจัดการเรียนการสอนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI ร่วมกับกระบวนการเมตาคอกนิชัน จึงยิ่งช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียน จนทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเพิ่มขึ้นซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และ 2

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนหลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI ร่วมกับกระบวนการเมตาคอกนิชันมีคะแนนหลังเรียนเฉลี่ยเท่ากับ 45.63 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 76.05 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐาน สาเหตุอาจเป็นเพราะการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ตามความสามารถที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคล นักเรียนทุกคนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยความสามารถของตนเอง โดยมีสมาชิกภายในกลุ่มคอยให้ความช่วยเหลือหรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน อีกทั้งกระบวนการเมตาคอกนิชันยังช่วยให้นักเรียนสามารถควบคุมและประเมินความคิดของตนเอง รวมถึงช่วยเพิ่มความสามารถในการวิเคราะห์ของนักเรียน ดังนั้นเมื่อนักเรียนได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI ร่วมกับกระบวนการเมตาคอกนิชันอย่างต่อเนื่อง จะทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในแต่ละขั้นตอนของการแก้ปัญหา จนเกิดเป็นความชำนาญ ในที่สุด นักเรียนจึงมีความสามารถในการแก้ปัญหาสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับสมฤดี แววไทสง และชวลิต บุญปก ที่ศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมทักษะการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ เรื่องความน่าจะเป็น ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบ

ร่วมมือเทคนิค TAI พบว่า ทักษะการแก้โจทย์ปัญหาของนักเรียนหลังใช้กิจกรรมที่ถูกพัฒนาขึ้นสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (สมฤดี แววไทสง และชวลิต บุญปก, 2561) ซึ่งสอดคล้องกับนิตยา ดอบุตร และคณะ ที่ศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เรื่อง ความน่าจะเป็น โดยใช้รูปแบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7ขั้น (7E) ร่วมกับแนวคิดเมตาคอกนิชัน พบว่า หลังเรียนนักเรียนมีความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (นิตยา ดอบุตร และคณะ, 2567) สอดคล้องกับลลิตา ยะปะตัง ที่ศึกษาการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์โดยการประยุกต์การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า หลังเรียนนักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ลลิตา ยะปะตัง, 2565) และสอดคล้องกับณัฐนันท์ สรวงสมบูรณ์ และคณะ ที่ศึกษาการวิจัยและพัฒนากระบวนการเรียนการสอนคณิตศาสตร์โดยใช้การสืบสอบร่วมกับแนวคิดเมตาคอกนิชันเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์และการรับรู้ความสามารถของตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า หลังเรียนนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยการรับรู้ความสามารถของตนเองสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ณัฐนันท์ สรวงสมบูรณ์ และคณะ, 2562) จากงานวิจัยดังที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่าทั้งการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI และแนวคิดเมตาคอกนิชันต่างช่วยเพิ่มความสามารถในการแก้ปัญหา อีกทั้งแนวคิดเมตาคอกนิชันยังช่วยให้นักเรียนรับรู้ความสามารถของตนเอง ด้วยเหตุนี้เมื่อจัดการเรียนการสอนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI ร่วมกับกระบวนการเมตาคอกนิชัน จึงช่วยเสริมสร้างการวิเคราะห์ปัญหาและความเข้าใจในกระบวนการแก้ปัญหา จนทำให้ความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนเพิ่มขึ้นซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3

3. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI ร่วมกับกระบวนการเมตาคอกนิชันมีความพึงพอใจโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.52, S.D. = 0.76) ทั้งนี้เป็นเพราะการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI ร่วมกับกระบวนการเมตาคอกนิชัน เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ทำให้นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน ได้ลงมือปฏิบัติจริงอย่างเป็นขั้นตอน คิดหาวิธีแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล รู้จักการทำงานกลุ่ม มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รวมถึงรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น จึงกล่าวได้ว่าเป็นเทคนิคที่ช่วยให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นและความสนุกขณะเรียน จนเกิดเป็นความสุขในการเรียน ทำให้ระดับความพึงพอใจของนักเรียนในภาพรวมคือมากที่สุด สอดคล้องกับกัญญภัสสก์ เอกภัทร์ชัยวงษ์ ที่ศึกษาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค TAI ร่วมกับ KWDL ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ได้รับ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (กัญญภัสสก์ เอกภัทร์ชัยวงษ์, 2564) ซึ่งสอดคล้องกับ

งานวิจัยของลลิตา ยะปะตัง ที่ศึกษาการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์โดยการประยุกต์การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้นี้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ลลิตา ยะปะตัง, 2565) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของกนกพร ริยาพันธ์ และคณะที่ศึกษาผลของกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้เมตาคอกนิชันในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการแก้สมการกำลังสองตัวแปรเดียว ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด (กนกพร ริยาพันธ์ และคณะ, 2562) จากงานวิจัยดังที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่านักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI และกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้เมตาคอกนิชันอยู่ในระดับมากที่สุด ดังนั้นเมื่อจัดการเรียนการสอนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI ร่วมกับกระบวนการเมตาคอกนิชันที่เปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนได้ลงมือปฏิบัติอย่างเป็นขั้นตอนตามแนวคิดเมตาคอกนิชัน จึงช่วยเพิ่มความน่าสนใจในการเรียน จนทำให้ความพึงพอใจของนักเรียนอยู่ในระดับมากที่สุดซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 4

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยได้เสนอองค์ความรู้ใหม่ ดังภาพที่ 1

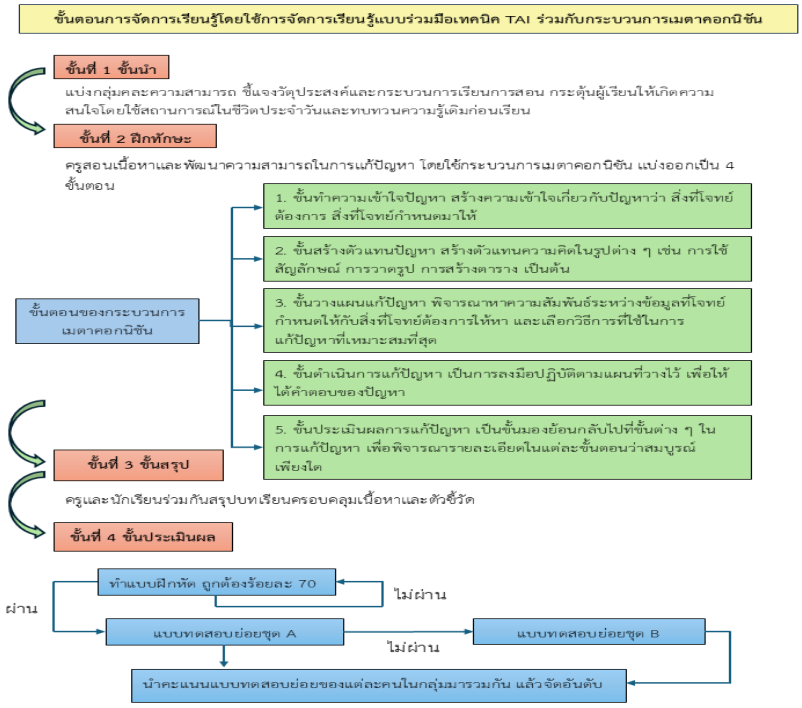

ภาพที่ 1 การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI ร่วมกับกระบวนการเมตาคอกนิชัน

ผู้วิจัยได้สร้างองค์ความรู้ใหม่ด้านการจัดการเรียนรู้ คือ การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI ร่วมกับกระบวนการเมตาคอกนิชัน ซึ่งมีขั้นตอนดำเนินการ 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นนำ เป็นการเตรียมความพร้อมของผู้เรียน แบ่งกลุ่มนักเรียนเป็นกลุ่มคละความสามารถ กลุ่มละ 4 - 5 คน ประกอบด้วยนักเรียนเก่ง 1 คน ปานกลาง 2 คน และอ่อน 1 คน จากนั้นครูผู้สอนกำหนดโจทย์ปัญหาเพื่อให้นักเรียนทำความเข้าใจโจทย์ปัญหา แต่ละกลุ่มร่วมกันวิเคราะห์ว่า โจทย์ต้องการอะไร และโจทย์กำหนดอะไรบ้าง

ขั้นที่ 2 ฝึกทักษะกลุ่ม นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันวางแผนในการแก้ปัญหาจากโจทย์ที่ครูกำหนดให้ จากนั้นร่วมกันเขียนขั้นตอนและแสดงวิธีทำ โดยใช้ขั้นตอนของการแก้ปัญหาการคิดเชิงเมตาคอกนิชัน ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นทำความเข้าใจปัญหา เป็นขั้นสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาโดยการอ่าน ซึ่งผู้เรียนต้องระบุให้ได้ว่า สิ่งที่โจทย์ต้องการให้หา สิ่งที่โจทย์กำหนดมาให้ คืออะไร และเลือกข้อมูลที่จำเป็นในการแก้ปัญหาได้ 2) ขั้นสร้างตัวแทนปัญหา เป็นขั้นสร้างตัวแทนความคิดในรูปต่างๆ เช่น การใช้สัญลักษณ์ การวาดรูป การสร้างตาราง หรือการจัดระบบข้อมูลใหม่ เป็นต้น 3) ขั้นวางแผนแก้ปัญหา เป็นการพิจารณาหาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลที่โจทย์กำหนดให้กับสิ่งที่โจทย์ต้องการให้หา โดยผู้เรียนจะต้องตัดสินใจในการเลือกวิธีการหรือขั้นตอนที่ใช้ในการแก้ปัญหาที่เหมาะสมที่สุด และมีการคาดคะเนคำตอบที่คาดว่าจะได้ โดยวิเคราะห์จากเงื่อนไขที่โจทย์กำหนดให้อย่างมีเหตุผล 4) ขั้นดำเนินการแก้ปัญหา เป็นการลงมือปฏิบัติตามแผนที่วางไว้เพื่อให้ได้คำตอบของปัญหา สามารถบอกเหตุผลในการดำเนินการ และทดสอบขั้นตอนว่าถูกต้องหรือไม่ ซึ่งจะเป็นการกำกับให้ปฏิบัติตามวิธีการและขั้นตอนที่เลือกไว้ในขณะทำการแก้ปัญหา เพื่อเป็นการฝึกกำกับตนเองในการตรวจสอบความถูกต้องของการแก้ปัญหา ซึ่งผู้แก้ปัญหาจะต้องรู้ว่ามีข้อผิดผลาดและอุปสรรคใดเกิดขึ้น 5) ขั้นประเมินผลการแก้ปัญหา เป็นขั้นมองย้อนกลับไปที่ขั้นต่างๆ ในการแก้ปัญหา เพื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละขั้นตอนว่าสมบูรณ์เพียงใด มีการประเมินว่าคำตอบที่ได้นั้นสอดคล้องกับคำถามของปัญหาหรือไม่ เพื่อช่วยให้พบข้อบกพร่องที่อาจเกิดขึ้นแล้วนำไปปรับปรุงแก้ไข

ขั้นที่ 3 ขั้นสรุปบทเรียน ครูและนักเรียนร่วมกันตรวจสอบคำตอบที่ได้ว่ามีความสมเหตุสมผลหรือไม่ และสรุปบทเรียนให้ครอบคลุมเนื้อหาและตัวชี้วัด

ขั้นที่ 4 ขั้นประเมินผล มีการดำเนินการดังนี้ 1) เมื่อนักเรียนทำเสร็จแล้วส่งให้ครูตรวจสอบความถูกต้องของแบบฝึกหัดที่ 1 ได้ถูกต้องร้อยละ 70 ขึ้นไป ถือว่าผ่านให้ไปทำแบบทดสอบย่อยได้ นักเรียนคนใดทำแบบฝึกหัดที่ 1 ได้น้อยกว่าร้อยละ 70 ให้ศึกษาเพิ่มเติม ซ่อมเสริม หรือให้นักเรียนที่ผ่านร้อยละ 70 ให้คำแนะนำและทำแบบฝึกหัดให้ถูกต้อง จึงจะผ่านได้ 2) นักเรียนทุกคนทำแบบทดสอบย่อยฉบับ A เป็นรายบุคคล ส่งให้ครูตรวจสอบความถูกต้อง ถ้าได้คะแนนร้อยละ 70 ขึ้นไป ถือว่าผ่าน ถ้าได้คะแนนไม่ถึงร้อยละ 70 ให้ไปเรียนจากเอกสารบทเรียนที่ศึกษาไปแล้วอีกครั้งแล้ว

ทดสอบฉบับ B ที่เป็นแบบทดสอบคู่ขนานเป็นรายบุคคล 3) นำคะแนนแบบทดสอบย่อยของแต่ละคนในแต่ละกลุ่มมารวมกัน เพื่อเป็นคะแนนรวมของกลุ่ม แล้วจัดอันดับดังนี้คือ (1) กลุ่มที่ผ่านเกณฑ์สูงได้เป็นกลุ่มยอดเยี่ยม (2) กลุ่มที่ผ่านเกณฑ์ปานกลาง ได้เป็น กลุ่มดีมาก (3) กลุ่มที่ผ่านเกณฑ์ต่ำได้เป็น กลุ่มดี

บทสรุป

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสามารถในการแก้ปัญหา และความพึงพอใจของนักเรียน เมื่อได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI ร่วมกับกระบวนการเมตาคอกนิชัน โดยมีกลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/3 โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 23 คน ผลการวิจัย พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รวมถึงความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อได้รับการจัดการเรียนรู้ดังกล่าว อีกทั้งความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI ร่วมกับกระบวนการเมตาคอกนิชันอยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI ร่วมกับกระบวนการเมตาคอกนิชัน เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ในการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหา จึงช่วยส่งเสริมให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

1.2 เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการนำวิธีการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI ร่วมกับกระบวนการเมตาคอกนิชันไปประยุกต์ใช้ เพื่อพัฒนาความสามารถในด้านอื่นๆ

1.3 เป็นแนวทางในการสร้างวิธีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาสำหรับเนื้อหาอื่นต่อไป

1.4 ได้แผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI ร่วมกับกระบวนการเมตาคอกนิชันที่สามารถนำไปใช้พัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาของผู้เรียน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ได้ค้นพบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่สำคัญในการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ คือ การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI ร่วมกับกระบวนการเมตาคอกนิชัน ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับสาขาวิชาอื่น ๆ โดยควรให้ความสำคัญกับเวลาในการทำ

กิจกรรม เนื่องจากผู้เรียนใช้เวลาในการทำกิจกรรมนานเกินไป ผู้สอนควรแจ้งเวลาให้ชัดเจนและแจ้งเตือนเวลาเป็นระยะ เพื่อกระตุ้นผู้เรียนให้ทำตามเวลาที่กำหนด นอกจากนี้ผู้สอนควรเลือกสถานการณ์ใกล้ตัวในการจัดกิจกรรมให้มีระดับจากง่ายไปหายากตามความเหมาะสมของผู้เรียน สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับการใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI ร่วมกับกระบวนการเมตาคอกนิชันในการพัฒนาความสามารถของผู้เรียนในด้านอื่นๆ เช่น ความสามารถในการสื่อสาร และความสามารถในการทำงานเป็นทีม เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กนกพร ริยาพันธ์ และคณะ. (2562). ผลของกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้เมตาคอกนิชันในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การแก้สมการกำลังสองตัวแปรเดียวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 16(72):* 112-118.

กัญญภัสสก์ เอกภัทร์ชัยวงษ์. (2564). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค TAI ร่วมกับ KWDL ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการเรียนการสอน*. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ฒิชากร ปริญญากาญจน์. (2561). การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค TAI เพื่อพัฒนาผลการเรียนรู้ เรื่อง การบวกและการลบเลข ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปกร, 17(2):* 115-128.

ณัฐนันท์ สรวงสมบูรณ์ และคณะ. (2562). การวิจัยและพัฒนากระบวนการเรียนการสอนคณิตศาสตร์โดยใช้การสืบสอบร่วมกับแนวคิดเมตาคอกนิชันเป็นฐานเพื่อส่งเสริมมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์และการรับรู้ความสามารถของตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปี ที่ 1. *วารสารศึกษาศาสตร์, 30(3):* 113-128.

ณัฐวรรณ ไตรเสนีย์ และชวนพิศ รักษาพวก. (2567). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์หน่วยการเรียนรู้ เวลา โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค TAI ร่วมกับแบบฝึกทักษะ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. *วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, 6(1):* 85–99.

นิตยา ดอบุตร และคณะ. (2567). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์โดยใช้รูปแบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) ร่วมกับแนวคิดเมตาคอกนิชัน เรื่องความน่าจะเป็นสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่4. *วารสารวิชาการหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 16(47):* 77–89.

พัชรินทร์ ทิตะยา. (2562). การพัฒนาความสามารถการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ TAI ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน.* มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

ลลิตา ยะปะตัง. (2565). การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์โดยการประยุกต์การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน.* มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สมฤดี แววไทสง และชวลิต บุญปก. (2561). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์เรื่องความน่าจะเป็น โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI เพื่อเสริมทักษะในการแก้โจทย์ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, 7(2):* 129-140.

ศุภกิตติ ช่อไสว. (2565). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ และพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI ร่วมกับการใช้สื่อมัลติมีเดีย. *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้.* มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

หัตถยาภรณ์ ตุงยะ. (2565). การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาและการสื่อสารทางคณิตศาสตร์เรื่องการบวกและการลบเศษส่วน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดไผ่ล้อม (พูลประชาอุปถัมภ์) โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิดสี่สหาย. *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์ศึกษา.* มหาวิทยาลัยศิลปากร.

อรทัย วรรณวุฒิ และปาริชาติ ประเสริฐสังข์. (2567). การพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่องทศนิยมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเมตาคอกนิชัน. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยศรีสะเกษ, 18(1):* 80-94.

การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อสถานศึกษาอัจฉริยะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1

Participative Management Affecting Smart School Under the Ratchaburi Primary Educational Service Area Office 1

[1*]**มนธิดา เก่งนำชัยตระกูล** Montida Kengnumchaitrakul
[2**]**พิชญาภา ยืนยาว** Pitchayapa Yuenyaw
[3***]**นภาภรณ์ ยอดสิน** Napaporn Yodsin
[1,2,3]คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
[1,2,3] Faculty of Education, Nakhon Pathom Rajabhat University
[*]First author, e-mail: Montida1994@gmail.com
Corresponding author, e-mail: [**]pitchayapatom@gmail.com
[***]jeabplaynet@hotmail.com

Received July 17, 2025; **Revised** July 29, 2025; **Accepted:** December 17, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาและครู 2) ศึกษาระดับสถานศึกษาอัจฉริยะและ 3) วิเคราะห์การบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อสถานศึกษาอัจฉริยะของสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 2,017 คน กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 จำนวน 314 คน ซึ่งได้จากตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วนกระจายตามอำเภอ เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นได้ค่าความตรงเชิงเนื้อหาระหว่าง 0.67-1.00 ได้ค่าความเชื่อมั่นของการบริหารแบบมีส่วนร่วม เท่ากับ 0.98 และค่าความเชื่อมั่นของสถานศึกษาอัจฉริยะ เท่ากับ 0.99 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนผล ผลการวิจัย

พบว่า 1. การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาและครู โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ประกอบด้วย ความมีอิสระในการปฏิบัติงาน การไว้วางใจ การตั้งเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ร่วมกัน และความยึดมั่นผูกพัน ตามลำดับ 2. สถานศึกษาอัจฉริยะ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ประกอบด้วย สติปัญญาที่เรียนรู้ได้มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด การรับมือกับความซับซ้อน การสอนเพื่อความเชี่ยวชาญและการถ่ายโอนความรู้ การประเมินที่เน้นการเรียนรู้เป็นศูนย์กลางองค์กรแห่งการเรียนรู้ ความรู้เชิงสร้างสรรค์ และการมุ่งเน้นการทำความเข้าใจ ตามลำดับ และ 3) การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารโรงเรียนและครูในด้านความเป็นอิสระ ความไว้วางใจ และเป้าหมายและวัตถุประสงค์ สามารถทำนายความเป็นโรงเรียนอัจฉริยะได้ร้อยละ 75.10 โดยมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .01
คำสำคัญ: การบริหาร; การมีส่วนร่วม; สถานศึกษาอัจฉริยะ

Abstract

The purposes of this research were to: 1) study the level of participative management of school administrators and teachers; 2) study the level of smart school; and 3) analyze the participative management affecting smart school under the Ratchaburi Primary Educational Service Area Office 1. This descriptive research aimed to describe. The population consisted of 2,017 administrators and teachers. The sample of the study consisted of 314 school administrators and teachers under the Ratchaburi Primary Educational Service Area Office 1 determined using Krejcie and Morgan Sample Size Table, derived by proportional stratified random sampling as distributed by district. The research instrument was a questionnaire developed by the researcher, with content validity ranging from 0.67-1.00 and reliability of 0.98 for participative management and 0.99 for smart school. Statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, and stepwise multiple regression analysis. The research results were as follows: 1) Overall and in specific aspects, the participative management of school administrators and teachers were at a high level. Specifically, all aspects were at a high level. The aspects were autonomy, trust, goals and objectives, and commitment respectively. 2) Overall, smart school was at a high level. Specifically, the aspect was at a high level, the aspect was learnable intelligence. The aspects were at a high level. The aspects were embracing complexity, teaching for mastery and transfer, learning-centered, learning

organization, generative knowledge, and focus on understanding, respectively. 3) The participative management of school administrators and teachers in the aspects of autonomy trust and goals and objectives together predicted the smart school at a percentage of 75.10 with a statistical significance level of .01.

Keywords: Management; Participative; Smart School

บทนำ

โลกในปัจจุบันได้เข้าสู่ยุคสังคมพลิกผันหรือสังคมวุ่นวาย (Disruptive Society) ทุกอย่างมีการเคลื่อนตัวไปอย่างรวดเร็ว เปรียบเสมือนเหรียญที่มี 2 ด้าน คือมีด้านที่เกิดประโยชน์ และด้านที่ไม่เกิดประโยชน์ ทั้งนี้ปัจจัยสำคัญของสังคมพลิกผันหรือสังคมวุ่นวายคือ ความก้าวหน้าของสื่อเทคโนโลยี และอินเทอร์เน็ต ทำให้คนในสังคมไม่ว่าอยู่ที่ไหนสามารถติดต่อสื่อสารกันได้อย่างสะดวกรวดเร็วมากยิ่งขึ้น จนทำให้สิ่งที่เป็นอยู่ถูกทดแทนไป สื่อเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในการใช้ชีวิตของผู้คนในยุคปัจจุบันมากขึ้น จึงทำให้สถาบัน และองค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนต้องการทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพมีความรู้ความสามารถเข้ามาบริหารองค์กรให้เท่าทันต่อโลกปัจจุบัน นอกจากนี้สังคมไทยในปัจจุบันเด็ก และเยาวชนมีปัญหาเพิ่มมากขึ้น สืบเนื่องมาจากปัจจัยที่เกิดขึ้นต่างๆ มากมาย เช่น สื่อเทคโนโลยี ครอบครัว สภาพแวดล้อม ปัญหาเหล่านี้ล้วนแล้วต้องได้รับการแก้ไขให้ดีขึ้น พร้อมทั้งต้องได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนดังที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 กล่าวถึงการมีส่วนร่วมไว้ในมาตรา 8(2) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และมาตรา 9(6) ได้กำหนดไว้ว่า การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น ทั้งนี้สถานศึกษาได้มีส่วนร่วมในการพัฒนา ปรับปรุง แก้ไขปัญหาต่างๆ ร่วมกันส่งผลให้คุณภาพทางการศึกษาของเด็กและเยาวชนมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น ประเทศชาติจะเจริญก้าวหน้าได้ขึ้นอยู่กับทรัพยากรบุคคลของคนในชาติ สิ่งที่จะเสริมสร้างทรัพยากรบุคคลได้คือการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542) สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560 - 2579 ได้กำหนดวิสัยทัศน์ (Vision) ไว้ว่า ประชาชนชาวไทยทุกคนควรได้รับโอกาศทางการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ เพื่อการดำเนินชีวิตของตนเองได้อย่างมีความสุข และสอดรับกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 ในการจัดการศึกษาควรมุ่งเน้นไปที่การผลิตบุคลากรเพื่อรับการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคปัจจุบัน สำหรับภารกิจหลักในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาประเทศในยุคโลกาภิวัตน์นั้นคือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพที่พร้อมด้วยความรู้และความความสามารถมีทักษะด้านการสื่อสาร รวมทั้งความคิดสร้างสรรค์ในเชิงนวัตกรรม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ดังนั้น การบริหารจัดการศึกษาจะไม่สมบูรณ์แบบถ้าทุกส่วนไม่ร่วมมือกัน ผู้บริหาร

สถานศึกษา ครู ผู้ปกครอง และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเป็นปัจจัยที่มีบทบาทสำคัญในการหล่อหลอม บ่มเพาะสร้างคนในชาติให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ สามารถนำความรู้มาพัฒนาสังคมและประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้า สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของแผน การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560 - 2579 ข้างต้น

การบริหารแบบมีส่วนร่วมนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้บุคลากรในสถานศึกษา นักเรียนหรือ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานศึกษา ได้พัฒนางานต่างๆ และร่วมกันแก้ไขปัญหาร่วมกันที่เกิดขึ้นให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ รวมถึงทุกภาคส่วนในการมีส่วนร่วมพัฒนาสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพ สิ่งเหล่านี้ถือได้ว่าเป็นกลไกที่สำคัญใน การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับสถานศึกษาอัจฉริยะ ดังที่ Perkins ได้กำหนดหลักการสำคัญ 7 ประการได้แก่ 1) ความรู้เชิงสร้างสรรค์ (Generative Knowledge) 2) สติปัญญาที่เรียนรู้ได้ (Learnable Intelligence) 3) มุ่งเน้นการทำความเข้าใจ (Focus on Understanding) 4) การสอนเพื่อความเชี่ยวชาญ และการถ่ายโอนความรู้ (Teaching for Mastery and Transfer) 5) การประเมินที่เน้นการเรียนรู้เป็นศูนย์กลาง (Learning-Centered Assessment) 6) การรับมือกับความซับซ้อน (Embracing Complexity) 7) การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Perkins, 2024) หลักการสำคัญทั้ง 7 ประการนี้ เป็นหลักการที่สำคัญในการขับเคลื่อนสถานศึกษาให้เป็นสถานศึกษาอัจฉริยะ จะเห็นได้ว่า การบริหารสถานศึกษาอัจฉริยะมีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องของสื่อเทคโนโลยีการติดต่อสื่อสาร รวมไปถึงการสร้างความร่วมมือในการพัฒนาตนเองให้เท่าทันกับสื่อเทคโนโลยี และสร้างความร่วมมือกันของบุคคลากรในสถานศึกษา

จากรายงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 พบปัญหาในเรื่องของความพร้อมด้านทรัพยากรของโรงเรียนโดยเฉพาะในเขตพื้นที่ห่างไกล สมรรถนะของครูผู้สอนสู่การเป็นครูยุคใหม่ การขาดข้อมูลในมิติที่สามารถสะท้อนคุณภาพของผู้สอนโดยเฉพาะสัดส่วนครูผ่านการทดสอบ นอกจากนี้ ยังพบปัญหา ความเหลื่อมล้ำทั้งด้านการเข้าถึงและคุณภาพของการบริการทางการศึกษา การขาดความเชื่อมโยงระหว่างทักษะในการทำงานจริงและการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา ขาดการจัดการเรียนการสอนที่ให้ความสำคัญกับการตอบสนองต่อความต้องการ รวมถึงการขับเคลื่อนการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะไปสู่การปฏิบัติ ยังขาดการสร้างความเข้าใจและองค์ความรู้กับผู้ปฏิบัติทั้งครูและผู้บริหารสถานศึกษาอย่างเพียงพอและชัดเจน ตลอดจนสภาพแวดล้อมของการจัดการศึกษายังให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะชีวิต และทักษะการคิดวิเคราะห์ที่ยังไม่เพียงพอไม่เอื้อต่อการสร้างวัฒนธรรม การเรียนรู้ที่สร้างสรรค์ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1, 2567)

จากที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงสภาพความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสถานศึกษาอัจฉริยะสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 ผลการวิจัยนี้จะนำไปใช้เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารในแง่ของการบริหารงานด้านต่างๆ

ให้มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่จะนำไปสู่สถานศึกษาอัจฉริยะให้บรรลุจุดมุ่งหมายและประสบความสำเร็จในการพัฒนาสถานศึกษาไปสู่สถานศึกษาอัจฉริยะ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา และครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1

2. เพื่อศึกษาระดับสถานศึกษาอัจฉริยะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1

3. เพื่อวิเคราะห์การบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อสถานศึกษาอัจฉริยะของสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณา โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 ปีการศึกษา 2568 ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 144 คน และครูจำนวน 1,873 คน รวม 2,017 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 ปีการศึกษา 2568 ซึ่งได้จากตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970 อ้างถึงใน จิตติรัตน์ แสงเลิศอุทัย, 2559) ได้กลุ่มตัวอย่าง ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 23 คน และครูจำนวน 304 คน รวม 327 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน (proportional stratified random sampling) กระจายจำนวนตามที่ตั้งของอำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอจอมบึง อำเภอสวนผึ้ง อำเภอปากท่อ อำเภอวัดเพลง และอำเภอบ้านคา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 โดยแสดงในตารางดังนี้

อำเภอ	ประชากร		กลุ่มตัวอย่าง	
	ผู้บริหารสถานศึกษา	ครู	ผู้บริหารสถานศึกษา	ครู
อำเภอเมือง	37	652	6	106
อำเภอจอมบึง	33	389	5	63
อำเภอสวนผึ้ง	19	317	3	51

อำเภอปากท่อ	33	312	5	51
อำเภอวัดเพลง	5	41	1	7
อำเภอบ้านคา	17	162	3	26
รวม	**144**	**1,873**	**23**	**304**
รวมทั้งสิ้น	**2,017**		**327**	

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม จากนั้นนำเครื่องมือที่ได้จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่านตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหา(content validity) ของข้อกระทงคำถามแล้วหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์(Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยเลือกเฉพาะข้อที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ0.67 และ1.00 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (try out) กับผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน นำแบบสอบถามที่รับกลับคืนมา ตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยง (reliability) โดยใช้การหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α-coefficient) ของ Cronbach (1970) อ้างถึงใน สุวิมล ติรกานันท์ (2551) ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของการบริหารแบบมีส่วนร่วม เท่ากับ 0.98 และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของสถานศึกษาอัจฉริยะ เท่ากับ 0.99

4. การรวบรวมข้อมูล ดำเนินการจัดส่งแบบสอบถาม จำนวน 327 ฉบับ ไปยังผู้บริหารสถานศึกษา และครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 เพื่อขอให้ตอบคำถามในแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยไปรับคืนด้วยตนเอง ตามวัน เวลาที่นัดหมาย โดยได้รับกลับคืนมาเป็นจำนวน 314 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 96.02

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้ทั้งหมดมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันและการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน สรุปผลและเขียนรายงานฉบับสมบูรณ์

ผลการวิจัย

1. จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลจากการศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สามารถสรุปผลตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและลำดับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1

การบริหารแบบมีส่วนร่วม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. การไว้วางใจ	4.36	0.66	มาก	2
2. ความยึดมั่นผูกพัน	4.27	0.76	มาก	4
3. การตั้งเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ร่วมกัน	4.27	0.47	มาก	3
4. ความมีอิสระในการปฏิบัติงาน	4.38	0.64	มาก	1
รวม	**4.33**	**0.58**	**มาก**	

จากตารางที่ 1 แสดงว่า ระดับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ความมีอิสระในการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมา ได้แก่ การไว้วางใจ การตั้งเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ร่วมกัน และความยึดมั่นผูกพัน ตามลำดับ

2. จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลจากการศึกษาสถานศึกษาอัจฉริยะ ได้ผลสรุปดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและลำดับสถานศึกษาอัจฉริยะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1

(n = 314)

สถานศึกษาอัจฉริยะ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. ความรู้เชิงสร้างสรรค์	4.37	0.61	มาก	6
2. สติปัญญาที่เรียนรู้ได้	4.45	0.57	มาก	1
3. การมุ่งเน้นการทำความเข้าใจ	4.29	0.76	มาก	7
4. การสอนเพื่อความเชี่ยวชาญและการถ่ายโอนความรู้	4.39	0.61	มาก	3
5. การประเมินที่เน้นการเรียนรู้เป็นศูนย์กลาง	4.39	0.66	มาก	4
6. การรับมือกับความซับซ้อน	4.43	0.61	มาก	2
7. องค์กรแห่งการเรียนรู้	4.39	0.69	มาก	5
รวม	**4.40**	**0.59**	**มาก**	

จากตารางที่ 2 แสดงว่า ระดับสถานศึกษาอัจฉริยะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ประกอบด้วย สติปัญญาที่เรียนรู้ได้ (Learnable Intelligence) มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ การรับมือกับความซับซ้อน (Embracing Complexity) การสอนเพื่อความเชี่ยวชาญและการถ่ายโอนความรู้ (Teaching for Mastery and Transfer) การประเมินที่เน้นการเรียนรู้เป็นศูนย์กลาง (Learning-Centered Assessment) องค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization)

ความรู้เชิงสร้างสรรค์(Generative Knowledge) และการมุ่งเน้นการทำความเข้าใจ (Focus on Understanding) ตามลำดับ

3. จากวัตถุประสงค์ข้อที่3 จากสถานศึกษาอัจฉริยะได้มีผลต่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา และครู ดังผลที่ปรากฏในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อสถานศึกษาอัจฉริยะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1

(n = 314)

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
Regression	3	80.98	26.99	311.20	.00
Residual	310	26.89	0.09		
Total	313	107.87			
ตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการ	B	Beta	SE_b	t	Sig
ค่าคงที่	0.62		0.16	4.00	.00
ความมีอิสระในการปฏิบัติงาน (X_4)	0.53	0.58	0.06	8.89	.00
การไว้วางใจ (X_1)	0.22	0.25	0.05	4.24	.00
การตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน (X_3)	0.12	0.10	0.05	2.59	.01

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

R = 0.866 R^2 = 0.751 SEE. = 0.295

จากตารางที่ 3 พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อสถานศึกษาอัจฉริยะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 เรียงตามลำดับอิทธิพลจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) ความมีอิสระในการปฏิบัติงาน (Autonomy) 2) การไว้วางใจ (Trust) และ 3) การตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน (Goals and Objectives) เป็นองค์ประกอบที่ทำให้เกิดต่อสถานศึกษาอัจฉริยะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01เป็นตัวแปรที่ได้รับเลือกเข้าสมการถดถอย และสามารถอภิปรายความผันแปรของสถานศึกษาอัจฉริยะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 งานวิจัยนี้พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาและครู ซึ่งได้แก่ ความมีอิสระในการปฏิบัติงาน (Autonomy) การไว้วางใจ (Trust) และการตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน (Goals and Objectives) สามารถทำนาย สถานศึกษาอัจฉริยะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 ได้ร้อยละ 75.10

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาและครู ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ มากทุกด้านโดย ความมีอิสระในการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับสูงที่สุด รองลงมาได้แก่ การไว้วางใจ (Trust) การตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน (Goals and Objectives) และความยึดมั่นผูกพัน (Commitment) ตามลำดับ ทั้งนี้เพราะ การบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นรูปแบบการบริหารที่เน้นเปิดโอกาสให้ครูในสถานศึกษาได้มีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา จึงส่งผลให้เกิดมุมมองที่หลากหลายการมีส่วนร่วมของหลายฝ่ายย่อมมีความน่าเชื่อถือและได้รับการยอมรับจากผู้ปฏิบัติงานมากกว่าการตัดสินใจจากคนเพียงไม่กี่คน นอกจากนี้ เมื่อครูมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายและวางแผนงานด้วยกัน ย่อมมีความเข้าใจในเหตุผลและที่มาของการตัดสินใจนั้นๆ ซึ่งส่งผลให้การปฏิบัติงานเป็นไปด้วยความมุ่งมั่น ตั้งใจ และเกิดความเต็มใจในการปฏิบัติงานนั้นย่อมส่งผลให้ผลลัพธ์ของงานออกมาอย่างมีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้การบริหารแบบมีส่วนร่วมยังเป็นการสร้างความไว้วางใจ สร้างการตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน สิ่งเหล่านี้เป็นการสร้างบรรยากาศในการปฏิบัติงานเชิงบวก ช่วยให้ครูรู้สึกสบายใจในการแบ่งปันข้อมูล การแสดงความความคิดเห็นซึ่งนำไปสู่การแก้ปัญหาที่มีประสิทธิภาพและครอบคลุมทุกมิติ และเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้บริหารสถานศึกษาและครูให้เกิดความรัก เกิดความเห็นอกเห็นใจ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันและเกิดความยึดมั่นผูกพันระหว่างอีกด้วยส่งผลให้การดำเนินงานในสถานศึกษาประสบผลสำเร็จตามมา สอดคล้องกับแนวคิดหรือทฤษฎีของ Likert ได้กล่าวไว้ว่า การติดต่อสื่อสารจากบนลงล่าง และจากล่างขึ้นบนนั้น ทั้งยังมีการติดต่อสื่อสารตามแนวนอน คือการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมาย โดยเฉพาะการตัดสินใจกระทำในกลุ่มที่ผู้บริหารมีความเชื่อมั่น และไว้วางใจผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเต็มที่ ระหว่างเพื่อนร่วมงานที่อยู่ในระดับเดียวกันในการจูงใจผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้บริหารไม่เพียงแต่ให้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจเท่านั้นแต่จะพยายามให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีความรู้สึกว่าพวกเขามีความสำคัญความเกี่ยวพันระหว่างผู้บริหารกับผู้ใต้บังคับบัญชาจะเป็นอย่างตรงไปตรงมาภายในบรรยากาศของความเป็นมิตรภาพองค์กรที่เป็นทางการและองค์กรที่ไม่เป็นทางการจะเข้ากันได้เป็นอย่างดี (Likert, 1961 อ้างถึงใน นิสราพร แช่มชูงาม, 2561) สอดคล้องกับงานวิจัยของอมรภัค ปิ่นกำลัง ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนเรียนรวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ผลการวิจัยพบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนเรียนรวม ในสังกัดสำนักงานดังกล่าวโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปน้อย ดังนี้ ความยึดมั่นผูกพัน

(Commitment) ความมีอิสระในการปฏิบัติงาน (Autonomy) การตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน (Goals and Objectives) และการไว้วางใจกัน (Trust) (อมรภัค ปิ่นกำลัง, 2562) จะเห็นได้ว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นรูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่เปิดโอกาศในบุคคลากรในสถานศึกษาได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็น ร่วมกันเสนอความคิด และแก้ไขปัญหาร่วมกัน ซึ่งเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่กัน ลดความขัดแย้งกันในสถานศึกษา และเป็นการเปิดโอกาสให้บุคลากรที่มีความสามารถได้แสดงความคิดเห็น ได้ร่วมกันระดมความคิดในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ เป็นตัวชี้วัดความสำเร็จของสถานศึกษาได้เป็นส่วนหนึ่ง

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่าสถานศึกษาอัจฉริยะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า สถานศึกษาอัจฉริยะ ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ มากทุกด้านโดย สติปัญญาที่เรียนรู้ได้ อยู่ในระดับสูงที่สุด รองลงมาได้แก่ การรับมือกับความซับซ้อน การสอนเพื่อความเชี่ยวชาญและการถ่ายโอนความรู้ การประเมินที่เน้นการเรียนรู้เป็นศูนย์กลาง องค์กรแห่งการเรียนรู้ ความรู้เชิงสร้างสรรค์ และการมุ่งเน้นการทำความเข้าใจ ตามลำดับ ทั้งนี้เพราะ สถานศึกษาอัจฉริยะเป็นสถานศึกษาที่เน้นพัฒนาอย่างเป็นระบบและมุ่งเน้นการเรียนรู้ที่เป็นศูนย์กลางควบคู่กับ การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีทักษะที่จำเป็นพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงกับสังคมยุคดิจิทัล โดยผู้บริหารสถานศึกษาได้มองเห็นถึงความสำคัญของเทคโนโลยี การสร้างนวัตกรรม มาใช้ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ และยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้และการพัฒนาคนเป็นหลัก สร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดสติปัญญาที่เรียนรู้ได้ และมีความรู้ในเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของความเป็น สถานศึกษาอัจฉริยะในสังคมยุคดิจิทัล เพราะเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ไม่หยุดนิ่งในการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ไม่ว่าจะเป็นเทคโนโลยีใหม่ๆ หรือวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ทันสมัย นอกจากนี้สถานศึกษาอัจฉริยะยังสามารถรับมือกับสถานการณ์ที่มีความซับซ้อนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากมีระบบการคิดที่เป็นขั้นเป็นตอนและสามารถคิดเชื่อมโยงได้อย่างเป็นระบบ ทั้งยังมีการใช้เทคโนโลยีช่วยในการวิเคราะห์ให้ข้อมูลใหม่เพื่อประกอบการตัดสินใจแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Perkins ได้ให้ความหมายว่า โรงเรียนอัจฉริยะหมายถึง การเรียนรู้ที่ช่วยให้นักเรียนพัฒนาทักษะและความอดทนต่อความซับซ้อน รวมถึงเริ่มสร้างความรู้สึกตื่นเต้นเมื่อต้องเผชิญกับปัญหาที่น่าสนใจและท้าทาย (Perkins, 2024) นอกจากนี้ ยังสนับสนุนครูในการจัดการกับความซับซ้อนของมุมมองและแนวปฏิบัติใหม่ๆ อีกด้วย สอดคล้องกับแนวคิดของ Meshkani ได้กล่าวถึงความสำคัญของการเป็นองค์กรอัจฉริยะของโรงเรียนไว้ว่าการเป็นองค์กรอัจฉริยะของโรงเรียนจะช่วยในจัดการความรู้จากกระบวนการตรวจสอบ และควบคุมการถ่ายทอดการเรียนรู้ส่วนบุคคลไปสู่การเรียนรู้ขององค์กรส่งผลให้องค์กรมีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง (Meshkani, 2012 อ้างถึงใน อักษราภัค สิทธิพรรัตนมณี, 2566) สอดคล้องกับงานวิจัย

ของชลชัย ศรีเชียง ได้ทำการวิจัยเรื่องกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาอัจฉริยะของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนเขตภาคกลาง ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารสถานศึกษาอัจฉริยะของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เขตภาคกลาง จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกจำแนกตามองค์ประกอบโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาตามองค์ประกอบ พบว่า สถานศึกษาอัจฉริยะ มีค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบันสูงที่สุด รองลงมา คือ ผู้บริหารอัจฉริยะ ครูอัจฉริยะ นักเรียนอัจฉริยะ และห้องเรียนอัจฉริยะ อยู่ในลำดับต่ำสุด ตามลำดับ (ชลชัย ศรีเชียง, 2567) จะเห็นได้ว่า สถานศึกษาอัจฉริยะมีความสำคัญเป็นอย่างมากในการขับเคลื่อนการเรียนรู้ การบริหารจัดการ และการพัฒนาบุคลากร เป็นสถานศึกษาที่เน้นการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญมีการนำเทคโนโลยีเข้ามาสนับสนุนการเรียนรู้และบริหารจัดการสถานศึกษา สร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างแท้จริง มุ่งเน้นให้ครูเป็นผู้นำทางวิชาสามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้ได้อย่างสร้างสรรค์อย่างมีคุณภาพโดยการเน้นทักษะการคิด สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างเป็นระบบ และพร้อมรับมือกับความซับซ้อนที่สังคมยุคดิจิทัลเป็นกำลังเผชิญอยู่

3. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อสถานศึกษาอัจฉริยะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 ปรากฏผลเรียงตามลำดับอิทธิพลจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) ความมีอิสระในการปฏิบัติงาน (Autonomy) 2) การไว้วางใจ (Trust) และ 3) การตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน (Goals and Objectives) เป็นตัวแปรที่ได้รับเลือกเข้าสมการถดถอย และสามารถอภิปรายความผันแปรสถานศึกษาอัจฉริยะ สังกัดสำนักงานดังกล่าว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติติที่ระดับ .01 โดยสามารถร่วมกันทำนายสถานศึกษาอัจฉริยะ สังกัดสำนักงานดังกล่าว ได้ร้อยละ 75.10 ทั้งนี้เพราะการบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาสถานศึกษาให้ก้าวสู่การเป็นสถานศึกษาอัจฉริยะ เนื่องจากเป็นรูปแบบการบริหารที่เปิดโอกาสให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทุกระดับมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานร่วมกัน ช่วยสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของ สร้างความสัมพันธ์ที่ดี สร้างความผูกพันต่อองค์กร กระจายความรับผิดชอบร่วมกัน เพื่อลดความกดดัน นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมยังส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น แบ่งปันความรู้ใหม่ๆ การสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ๆ รวมไปถึงพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ที่ตอบโจทย์ในศตวรรษที่ 21 อีกทั้งยังช่วยให้ผู้บริหาร ครู และบุคลากรได้พัฒนาทักษะที่จำเป็น ล้วนเป็นรากฐานของสถานศึกษาอัจฉริยะอย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Swanberg ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นแนวทางการบริหารที่ผู้บริหารไว้วางใจและให้โอกาสแก่ผู้ปฏิบัติงานเพื่อรับผิดชอบงานต่างๆ ผู้บริหารจะมีบทบาทเป็นผู้สนับสนุนช่วยเหลือและเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานได้ตั้งเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของการปฏิบัติงานร่วมกันซึ่งจะช่วยขจัดความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานได้ และยังให้อิสระในการรับผิดชอบงานของตนเอง

ซึ่งจะทำให้ผู้ปฏิบัติงานทุ่มเท และเต็มใจปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ (Swanberg, 1996 อ้างถึงใน ครองคน บำรุงเวช, 2566) สอดคล้องกับงานวิจัยของวิระ บุตรฤทธิ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเกิดองค์การแห่งการเรียนรู้ในยุควิถีชีวิตใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา-สตูล ประกอบด้วย 1) การเป็นบุคคลที่รอบรู้ 2) การมีแบบแผนความคิดและ 3) การคิดอย่างเป็นระบบ ผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกรายด้านส่งผลต่อการเกิดองค์การแห่งการเรียนรู้ในยุควิถีชีวิตใหม่ โดยสถิติการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) แบบทีละขั้นตอน (Stepwise) ผลการศึกษา พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นตัวแปรที่เข้าสู่การทำนายได้แก่การไว้วางใจกัน (Trust) ความยึดมั่นผูกพัน (Commitment) และความเป็นอิสระต่อความรับผิดชอบในงาน (Autonomy) การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาจำแนกรายด้านส่งผลต่อการเกิดองค์การแห่งการเรียนรู้ในยุควิถีชีวิตใหม่ มากที่สุด ด้านการไว้วางใจกัน (Trust) รองลงมาความยึดมั่นผูกพัน (Commitment) และต่ำสุด คือ ความเป็นอิสระต่อความรับผิดชอบในงาน (Autonomy) ตัวแปรสามารถอธิบายความแปรปรวนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 (วิระ บุตรฤทธิ์, 2566) จะเห็นได้ว่า การไว้วางใจกัน ความยึดมั่นผูกพัน และความเป็นอิสระต่อความรับผิดชอบในงานส่งผลต่อการเกิดองค์การแห่งการเรียนรู้ในยุควิถีชีวิตใหม่ สอดคล้องกับ 1) ความรู้เชิงสร้างสรรค์ 2) สติปัญญาที่เรียนรู้ได้ 3) การมุ่งเน้นการทำความเข้าใจ และ 4) การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ซึ่งเป็นองค์ประกอบของสถานศึกษาอัจฉริยะโดยการเป็นบุคคลที่รอบรู้นั้น มนุษย์ทุกคนสามารถเป็นบุคคลที่รอบรู้ได้ตาม ความถนัดของแต่ละบุคคล การมีความรู้หลากหลายสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้สร้างองค์ความรู้ใหม่ได้ บุคคลที่รอบรู้ในด้านทางการศึกษาจะสามารถออกแบบหลักสูตรสถานศึกษาออกแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นเนื้อหาวิชาที่เป็นประโยชน์อย่างแท้จริงให้แก่ผู้เรียนได้เรียนรู้และเกิดความรู้เชิงสร้างสรรค์ เกิดความสามารถในการเรียนรู้หรือมีสติปัญญาที่สามารถเรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้อย่างเป็นขั้นเป็นตอน มีแบบแผนทางความคิด สามารถคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์และประเมินผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้เป็นบุคคลที่มีทักษะกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ เมื่อมีกระบวนการคิดที่มีประสิทธิภาพจึงก่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริงโดยไม่เน้นการท่องจำแต่เน้น การทำความเข้าใจและสามารถนำความรู้หรือข้อมูลนั้นๆ ไปประยุกต์ใช้ได้ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นคุณสมบัติในการพัฒนาสถานศึกษาให้กลายเป็นสถานศึกษาอัจฉริยะที่พร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในสังคมยุคดิจิทัล

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยได้เสนอองค์ความรู้ใหม่คือ การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาและครู ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1. การไว้วางใจกัน (Trust) 2. ความยึดมั่นผูกพัน (Commitment) 3. การตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน (Goals and Objectives) 4. ความมี

อิสระใน (Autonomy) การปฏิบัติงานส่งผลต่อสถานศึกษาอัจฉริยะ ซึ่งสถานศึกษาอัจฉริยะประกอบด้วย 1. ความรู้เชิงสร้างสรรค์ (Generative Knowledge) 2. สติปัญญาที่เรียนรู้ได้ (Learnable Intelligence) 3. การมุ่งเน้นการทำความเข้าใจ (Focus on Understanding) 4. การสอนเพื่อความเชี่ยวชาญและการถ่ายโอนความรู้ (Teaching for Mastery and Transfer) 5. การประเมินที่เน้นการเรียนรู้เป็นศูนย์กลาง (Learning-Centered Assessment) 6. การรับมือกับความซับซ้อน (Embracing Complexity) 7. การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาและครู

บทสรุป

บทสรุปจากข้อค้นพบผลการวิจัยเรื่องการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อสถานศึกษาอัจฉริยะของ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 สรุปได้ว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participative Management) ควรมุ่งเน้นความยึดมั่นผูกผัน (commitment) การตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน (Goals and Objectives) การไว้วางใจกัน (Trust) และความมีอิสระในการปฏิบัติงาน (Autonomy) ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อสถานศึกษาอัจฉริยะเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ผู้บริหารสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ควรแสดงออกถึงการยอมรับคุณค่าและบทบาทหน้าที่ของทุกคนในสถานศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน โดยการผ่านการสื่อสารที่จริงใจ นอกจากนี้ควรจัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ในสถานศึกษาร่วมกันเพื่อสร้างความรู้สึกยึดมั่นผูกพัน สร้างความรักสามัคคีต่อกัน ส่งผลให้เกิดความผูกพันต่อสถานศึกษาหรือองค์กรในระดับที่เหมาะสมก็จะนำไปสู่การร่วมมือกันปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างสร้างสรรค์ และเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่ความเป็นอัจฉริยะในระยะยาวได้อย่างยั่งยืน

2. ผู้บริหารสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญการปรับกระบวนการเรียนการสอนให้เน้นความเข้าใจอย่างลึกซึ้งโดยเน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองเป็นหลักมากกว่าการเรียนการสอนในรูปแบบการท่องจำ ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพการจัดการเรียนการสอนของครูในด้านการออกแบบกระบวน การจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับยุคดิจิทัลรวมไปถึงการวัดผลและประเมินผลที่เน้นความเข้าใจของผู้เรียนได้อย่างแท้จริง ส่งเสริมการทำความเข้าใจในการเรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้อย่างแท้จริงและพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ อันเป็นคุณลักษณะสำคัญของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

3. ผู้บริหารสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรร่วมกันสร้างความมีอิสระต่อการปฏิบัติงานซึ่งถือว่าเป็นกลไกที่สำคัญในการปฏิบัติงานที่พร้อมเปิดโอกาศให้ทุกคนในสถานศึกษาได้แสดงความคิดเห็นอย่างเต็มศักยภาพ ไว้วางใจ เชื่อมั่น ในการปฏิบัติงานซึ่งกันและกัน ร่วมกันกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายร่วมกันเพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปในทิศทางเดียวกันลดความสับสน สิ่งเหล่านี้สามารถขับเคลื่อสถานศึกษาให้กลายเป็นสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาและครู

2. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นสถานศึกษาอัจฉริยะ

3. ควรศึกษารูปแบบการเป็นสถานศึกษาอัจฉริยะที่มีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545.* กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

ครองคน บำรุงเวช. (2566). การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารกับความเพลินในงานของครูในโรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

จิตติรัตน์ แสงเลิศอุทัย. (2559). *วิธีวิทยาการวิจัยทางการศึกษา.* นครปฐม: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

ชลชัย ศรีเชียง. (2567). กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาอัจฉริยะของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เขตภาคกลาง. *วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

นิสราพร แช่มชูงาม. (2561). การบริหารแบบมีส่วนร่วมกับคุณภาพชีวิตการทำงานของครูในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลกลุ่มการศึกษาท้องถิ่นที่ 4. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

วิระ บุตรฤทธิ์. (2566). การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเกิดองค์การแห่งการเรียนรู้ในยุควิถีชีวิตใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา-สตูล. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1. (2567). *แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2566-2570).* https://ratchaburi1.go.th/?page_id=3098#flipbook-df_6669/3/.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

สุวิมล ติรกานันท์. (2551). *ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์: แนวทางสู่การปฏิบัติ.* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อมรภัค ปิ่นกำลัง. (2562). การบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนเรียนรวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

อักษราภัค สิทธิพรรัตนมณี. (2566). การวิเคราะห์องค์ประกอบการเป็นองค์กรอัจฉริยะของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2. *วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

Perkins, D. (2024). *Smart Schools Key principles for schools to develop*. https://pz.harvard.edu/projects/smart-schools.

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อองค์กรนวัตกรรมทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2

Transformational Leadership of School Administrators Affecting Innovation Organization Under the Ratchaburi Primary Educational Service Area Office 2

[1*]**กาญจนา สิงห์หา** Kanchana Singha
[2**]**พิชญาภา ยืนยาว** Pitchayapa Yuenyaw
[3***]**นภาภรณ์ ยอดสิน** Napaporn Yodsin
[1,2,3]คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
[1,2,3]Faculty of Education, Nakhon Pathom Rajabhat University
[*]First author, e-mail: whan.kan288@gmail.com
Corresponding author, e-mail: [**]pitchayapatom@gmail.com
[***]jeabplaynet@hotmail.com

Received July 14, 2025; **Revised** July 29, 2025; **Accepted:** December 17, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ศึกษาระดับองค์กรนวัตกรรมทางการศึกษาและ 3) วิเคราะห์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อองค์กรนวัตกรรมทางการศึกษา การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา กลุ่มตัวอย่าง คือ ข้าราชการครู จำนวน 297 คน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วนโดยกระจายตามเขตพื้นที่ เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม ความน่าเชื่อถือของเครื่องมือได้รับการตรวจสอบโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัค สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ผลการวิจัยพบว่า 1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทุกด้าน โดยเรียงจาก

มากไปน้อย ได้แก่ การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล การกระตุ้นทางปัญญา การสร้างแรงบันดาลใจ และการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ตามลำดับ 2. องค์กรนวัตกรรมทางการศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ การพัฒนาพลังงานในทรัพยากรมนุษย์ รองลงมาคือ วัฒนธรรมองค์กร รูปแบบองค์กร ระบบข้อมูลข่าวสาร กิจกรรมส่งเสริมนวัตกรรม การกำหนดวิสัยทัศน์และการประเมินผลการทำงานและ 3. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ การสร้างแรงบันดาลใจ การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล และการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ มีผลต่อองค์กรนวัตกรรมทางการศึกษา สามารถร่วมกันทำนายได้ร้อยละ 90.80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: ผู้บริหารสถานศึกษา; ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง; องค์กรนวัตกรรมทางการศึกษา

Abstract

The purposes of this research were to: 1) study the level of transformational leadership of school administrators; 2) study the level of innovation organization; and 3) analyze the transformational leadership of school administrators affecting the innovation organization. This study is descriptive research. The sample of the study consisted of 297 teachers under the Ratchaburi Primary Educational Service Area Office 2, derived by proportional stratified random sampling as distributed by district. The research instrument used was a questionnaire. The reliability of the instrument was examined using Cronbach's alpha coefficient. Statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, and stepwise multiple regression analysis. The research results were as follows 1. Overall and in specific aspects, the transformational leadership of school administrators was at a high level. Specifically, all aspects were at a high level. The aspects were individualized consideration, intellectual stimulation, inspirational motivation, and idealized influence, respectively. 2. Overall, innovation organization was at a high level. Specifically, the aspects were at a high level, the aspects were human energy development, organizational culture, organizational form, information system, energy and activity flow, organizational visioning, and performance appraisal, respectively. 3. The transformational leadership of school administrators in the aspects of inspirational motivation, individualized consideration and idealized influence together

predicted the innovation organization at a percentage of 90.80 with a statistical significance level of .01.

Keywords: School Administrator; Transformational Leadership; Innovation Organization

บทนำ

โลกปัจจุบันมีความเปลี่ยนแปลงที่ผันผวน รวดเร็ว และไม่แน่นอน ทั้งด้านวิทยาการและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง ด้านวัฒนธรรม และด้านสังคม แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงต่างๆ จะยิ่งเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและมีผลกระทบที่รุนแรงมากขึ้น เช่นด้านระบบการสื่อสารออนไลน์ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของคนในสังคม พฤติกรรมการเรียนรู้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็วในทุกที่ทุกเวลา ด้านความก้าวหน้าของปัญญาประดิษฐ์ หรือ AI-artificial intelligence ที่จะส่งผลกระทบต่อการทำงานของมนุษย์มากขึ้นทุกขณะ และจะมีผลต่อความต้องการด้านทักษะของกำลังคนที่เปลี่ยนแปลงในอนาคต ด้านโครงสร้างประชากรเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ โดยเฉพาะประเทศไทยกำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ในขณะที่อัตราเด็กเกิดใหม่ต่ำ ทำให้จำนวนผู้เรียนในทุกระดับการศึกษามีแนวโน้มลดลง ส่งผลต่อขนาดและประเภทโรงเรียน การเปลี่ยนแปลงในโลกอนาคตนั้นเต็มไปด้วยความไม่แน่นอนและความท้าทายใหม่ ที่มีทั้งการเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์และการเปลี่ยนแปลงที่ไม่พึงประสงค์ ดังนั้น การจัดการศึกษาจึงต้องพัฒนาให้ผู้เรียนมีความสามารถในการตอบสนองการเปลี่ยนแปลงของโลกอนาคต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2564) ซึ่งถือได้ว่าเป็นพันธกิจของสถานศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายของสถานศึกษาและมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารต้องมีภาวะผู้นำในการนำทีมให้ทำงานให้บรรลุเป้าหมาย ภายใต้การเปลี่ยนแปลงซึ่งภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (transformational leadership) ของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นแนวทางการบริหารที่มุ่งเน้นการสร้างแรงบันดาลใจและกระตุ้นให้บุคลากรในสถานศึกษามีส่วนร่วมในการพัฒนาและปรับปรุงสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง ดังที่ชณันภัสร์ ปิยะภัทรวิรัตน์ (2565) ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งเสริมความสำเร็จขององค์กร โดยสะท้อนถึงศักยภาพของผู้นำที่สามารถพัฒนาและใช้ความสามารถอย่างเต็มที่ ก่อให้เกิดอิทธิพลต่อบุคลากรในองค์กร ซึ่งส่งผลให้เกิดความร่วมแรงร่วมใจในการทำงาน อีกทั้งยังเป็นตัวแปรสำคัญที่ก่อให้เกิดภาวะผู้นำซึ่งได้รับการยอมรับ ความไว้วางใจ และแรงสนับสนุนจากทีมงาน เพื่อขับเคลื่อนเป้าหมายขององค์กรให้ประสบความสำเร็จ โดยสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติที่เน้นการยกระดับคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์

ทั้งนี้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 ได้ดำเนินการสังเคราะห์ผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา จำนวน 141 แห่ง ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ จุดที่ควรพัฒนามากที่สุด คือ มีการบริหารอัตรากำลังทรัพยากรทางการศึกษาให้เพียงพอ (ร้อยละ 21.25) รองลงมา คือ จัดให้มีชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (ร้อยละ 9.20) และจัดระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ (ร้อยละ 7.77) ตามลำดับ ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จุดที่ควรพัฒนามากที่สุด คือ มีรูปแบบการจัดการเรียนรู้เฉพาะสำหรับผู้ที่มีความจำเป็นและต้องการความช่วยเหลือพิเศษ (ร้อยละ 12.00) รองลงมา คือ ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการแสดงออก แสดงความคิดเห็น สรุปองค์ความรู้และประยุกต์ใช้ด้วยตนเอง (ร้อยละ 7.98) และใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เอื้อต่อการเรียนรู้ (ร้อยละ 7.80) ตามลำดับ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2, 2566)

จากปัญหาและความสำคัญที่กล่าวไว้เบื้องต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งมีผลต่อองค์กรนวัตกรรมทางการศึกษา โดยมุ่งศึกษาจากสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 ซึ่งผลการวิจัยที่ได้จะสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านการจัดการทั่วไปและโดยเฉพาะด้านการบริหารงานบุคคล เพื่อให้สถานศึกษาสามารถบรรลุเป้าหมายและพัฒนาเป็นองค์กรนวัตกรรมทางการศึกษาได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2
2. เพื่อศึกษาระดับองค์กรนวัตกรรมทางการศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2
3. เพื่อวิเคราะห์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อองค์กรนวัตกรรมทางการศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยเรื่องภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อองค์กรนวัตกรรมทางการศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 ในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) ประกอบด้วยรายละเอียดดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ส่งผลองค์กรนวัตกรรมทางการศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษาราชบุรีเขต 2 โดยผู้วิจัยได้นำแนวคิดของ Bass et al. (2003) มาใช้เป็นกรอบแนวคิดด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ซึ่งประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ หรือที่เรียกว่า “4 Is” ได้แก่ 1) การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ 2) การสร้างแรงบันดาลใจ 3) การกระตุ้นทางปัญญา 4) การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล สำหรับตัวแปรด้านองค์กรนวัตกรรมทางการศึกษา ผู้วิจัยได้ประยุกต์แนวคิดของภารดี อนันต์นาวี (2564) มาใช้เป็นองค์ประกอบในการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย 7 ด้าน ได้แก่ 1) การกำหนดวิสัยทัศน์ขององค์กร 2) วัฒนธรรมองค์กร 3) ระบบข้อมูลข่าวสาร 4) กิจกรรมส่งเสริมนวัตกรรม 5) การพัฒนาศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ 6) รูปแบบโครงสร้างองค์กร 7) การประเมินผลการดำเนินงาน

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ข้าราชการครูในสถานศึกษาที่อยู่ในในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 ในปีการศึกษา 2567 จำนวนทั้งสิ้น 1,229 คน สำหรับกลุ่มตัวอย่าง คือ ข้าราชการครูในสถานศึกษาในสังกัดเดียวกัน ซึ่งได้มาจากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970 อ้างถึงใน จิตติรัตน์ แสงเลิศอุทัย, 2559) ได้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) จำแนกตามที่ตั้งของอำเภอ ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 297 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1.ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงานในสถานศึกษา และที่ตั้งของสถานศึกษา โดยใช้รูปแบบแบบสำรวจรายการ (Checklist) 2. ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา และระดับขององค์กรนวัตกรรมทางการศึกษา ใช้มาตราส่วนประมาณค่าแบบ 5 ระดับ (Rating Scale) ตามแนวคิดของ Likert (1932) อ้างถึงใน สุวิมล ติรกานันท์ (2551) โดยผู้วิจัยได้กำหนดค่าคะแนนของแบบสอบถามไว้ 5 ระดับ

4. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยง (reliability) โดยใช้การหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α-coefficient) ของ Cronbach (1970) อ้างถึงใน สุวิมล ติรกานันท์ (2551) ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง เท่ากับ 0.98 และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาขององค์กรนวัตกรรมทางการศึกษา เท่ากับ 0.99

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการทำหนังสือถึงสำนักงานบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม เพื่อขอความอนุเคราะห์ไปยังโรงเรียนในในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 ในการขอความร่วมมือเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จากนั้น ผู้วิจัยได้จัดส่งแบบสอบถามจำนวน 297 ฉบับ ไปยังข้าราชการครูในสถานศึกษาดังกล่าว

พร้อมทั้งนัดหมายวันและเวลาในการรับคืนด้วยตนเอง ซึ่งได้รับแบบสอบถามกลับคืนครบถ้วนจำนวน 297 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 ภายหลังจากการรับแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล ก่อนนำเข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

6. การวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม โดยทำการคัดเลือกเฉพาะฉบับที่มีความสมบูรณ์ครบถ้วนก่อนนำเข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็นสองส่วน ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) โดยนำเสนอผลในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา และระดับขององค์กรนวัตกรรมทางการศึกษา โดยใช้การหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) ซึ่งผลที่ได้จะนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลผลตามแนวคิดของบุญชม ศรีสะอาด (2560)

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้วิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กับระดับขององค์กรนวัตกรรมทางการศึกษาในในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 โดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson’s Product Moment Correlation Coefficient: rxy) และพิจารณาค่าความสัมพันธ์ตามเกณฑ์ของชูศรี วงศ์รัตนะ (2550) อีกทั้งได้วิเคราะห์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อองค์กรนวัตกรรมทางการศึกษา ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) โดยผลการวิเคราะห์ทั้งหมดนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยายเพื่อความชัดเจนในการตีความข้อมูล

ผลการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่าการวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 ปรากฏผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและลำดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2

(n = 297)

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์	4.26	0.66	มาก	4
2. การสร้างแรงบันดาลใจ	4.28	0.74	มาก	3
3. การกระตุ้นทางปัญญา	4.29	0.66	มาก	2
4. การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	4.32	0.68	มาก	1

รวม	**4.32**	**0.69**	**มาก**

จากตารางที่ 1 แสดงว่า ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.32, S.D. = 0.69) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ประกอบด้วย การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X}$ = 4.32, S.D. = 0.68) รองลงมา ได้แก่ การกระตุ้นทางปัญญา ($\bar{X}$ = 4.29, S.D. = 0.66) การสร้างแรงบันดาลใจ ($\bar{X}$ = 4.28, S.D. = 0.74) และการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ($\bar{X}$ = 4.26, S.D. = 0.66) ตามลำดับ

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่าการวิเคราะห์ระดับองค์กรนวัตกรรมทางการศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 ปรากฏผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและลำดับองค์กรนวัตกรรมทางการศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2

(n = 297)

องค์กรนวัตกรรมทางการศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. การกำหนดวิสัยทัศน์ขององค์กร	4.35	0.65	มาก	6
2. วัฒนธรรมองค์กร	4.40	0.68	มาก	2
3. ระบบข้อมูลข่าวสาร	4.37	0.68	มาก	4
4. กิจกรรมส่งเสริมนวัตกรรม	4.36	0.78	มาก	5
5. การพัฒนาพลังงานในทรัพยากรมนุษย์	4.51	0.59	มากที่สุด	1
6. รูปแบบองค์กร	4.40	0.75	มาก	3
7. การประเมินผลการทำงาน	4.28	0.71	มาก	7
รวม	**4.38**	**0.65**	**มาก**	

จากตารางที่ 2 แสดงว่า ระดับองค์กรนวัตกรรมทางการศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.38, S.D. = 0.65) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ การพัฒนาพลังงานในทรัพยากรมนุษย์ ($\bar{X}$ = 4.51, S.D. = 0.59) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ประกอบด้วย วัฒนธรรมองค์กร มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X}$ = 4.40, S.D. = 0.68) รองลงมา ได้แก่ รูปแบบองค์กร ($\bar{X}$ = 4.40, S.D. = 0.75) ระบบข้อมูลข่าวสาร ($\bar{X}$ = 4.37, S.D. = 0.68) กิจกรรมส่งเสริมนวัตกรรม ($\bar{X}$ = 4.36, S.D. = 0.78) การกำหนดวิสัยทัศน์ขององค์กร ($\bar{X}$ = 4.35, S.D. = 0.65) และการประเมินผลการทำงาน ($\bar{X}$ = 4.28, S.D. = 0.71) ตามลำดับ

3. วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่าผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อองค์กรนวัตกรรมทางการศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อองค์กรนวัตกรรมทางการศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2

(n = 297)

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
Regression	3	113.32	37.78	958.49	.00
Residual	293	11.55	0.04		
Total	296	124.87			
ตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการ	B	Beta	SE_b	t	Sig
ค่าคงที่	0.38		0.08	4.73	.00
การสร้างแรงบันดาลใจ (X_2)	0.28	0.31	0.05	6.17	.00
การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล (X_4)	0.44	0.46	0.04	12.14	.00
การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ (X_1)	0.22	0.22	0.04	5.17	.00

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

R =0.953 R^2 = 0.908 SEE. = 0.199

จากผลการวิเคราะห์ในตารางที่ 3 พบว่า ตัวแปรด้านการสร้างแรงบันดาลใจ (X_2) การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล (X_4) และการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ (X_1) ได้รับการคัดเลือกเข้าสู่สมการถดถอยพหุคูณ และสามารถอธิบายความแปรปรวนของระดับองค์กรนวัตกรรมทางการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

การวิเคราะห์พบว่า ค่าประสิทธิภาพในการพยากรณ์ (R^2) เท่ากับ 0.908 ซึ่งหมายความว่าตัวแปรทั้งสามนี้สามารถร่วมกันทำนายระดับขององค์กรนวัตกรรมทางการศึกษาได้คิดเป็นร้อยละ 90.80 แสดงให้เห็นว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในด้านการสร้างแรงบันดาลใจ การให้ความสำคัญกับปัจเจกบุคคล และการมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์ มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการเป็นองค์กรนวัตกรรมของสถานศึกษาในพื้นที่ดังกล่าว ทั้งนี้ สามารถถอดสมการพยากรณ์ได้ดังนี้

สมการวิเคราะห์การถดถอยในรูปของคะแนนดิบ คือ

$\hat{Y}_{tot} = 0.38 + 0.28\ (X_2) + 0.44\ (X_4) + 0.22\ (X_1)$

สมการวิเคราะห์การถดถอยในรูปของคะแนนมาตรฐาน คือ

$\hat{Z}_{tot} = 0.31\ (Z_2) + 0.46\ (Z_4) + 0.22\ (Z_1)$

อภิปรายผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สพป.ราชบุรี เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล อยู่ในระดับสูงที่สุด รองลงมาได้แก่ การกระตุ้นทางปัญญาการสร้างแรงบันดาลใจ และการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ตามลำดับ ทั้งนี้เพราะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาแสดงให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนและพัฒนาการศึกษาภายในโรงเรียนอย่างเป็นระบบ โดยผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับ ความแตกต่างระหว่างบุคคล เอาใจใส่ ดูแลสนับสนุนครู และนักเรียนตามความเหมาะสม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดความร่วมมือและแรงจูงใจในการพัฒนาโรงเรียน อีกทั้งยังมีความสามารถในการปลุกเร้าให้ครูมีพลังใน การทำงาน กระตุ้นให้เกิดการนำนวัตกรรมมาใช้ในการเรียนการสอนมากยิ่งขึ้น และยังเป็นแบบอย่างทางคุณธรรมและจริยธรรมได้อย่างชัดเจน สามารถจูงใจให้ครูปฏิบัติงานตามเป้าหมายและวิสัยทัศน์ของโรงเรียนได้อย่างมั่นคง สอดคล้องกับแนวคิดของวรรณธนุ วรรณกิจ ได้อธิบายว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงคือความสามารถหรือพฤติกรรมของผู้นำที่มีผลต่อการขับเคลื่อนให้ผู้ใต้บังคับบัญชาหรือผู้ร่วมงานสามารถดำเนินงานให้สำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ โดยผู้นำจะอาศัยกลไกของการสร้างอิทธิพลและแรงจูงใจ เพื่อปรับเปลี่ยนทัศนคติ มุมมอง และวิสัยทัศน์ของผู้ตามให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลง และนำไปสู่การพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืนในบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา (วรรณธนุ วรรณกิจ, 2566) จากการศึกษาของรุ้งนภา จันทร์ลี ซึ่งมุ่งเน้นวิเคราะห์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในพื้นที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 ผลการวิจัยระบุว่า ครูและบุคลากรทางการศึกษามีความคิดเห็นโดยรวมว่า ผู้บริหารมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงอยู่ในระดับสูง ทั้งในภาพรวมและในแต่ละด้านที่เกี่ยวข้อง (รุ้งนภา จันทร์ลี, 2562) จะเห็นได้ว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงช่วยส่งเสริมผู้บริหารสถานศึกษาให้มีหลักการพัฒนาและปรับปรุงโรงเรียนที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาและสังคมที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว เป็นหัวใจสำคัญของการบริหารสถานศึกษาในยุคปัจจุบัน ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะสามารถพัฒนาโรงเรียนให้ก้าวหน้า สร้างความเปลี่ยนแปลงเชิงบวก ส่งเสริมการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนของครูโดยการนำนวัตกรรมใหม่ๆ เข้ามาใช้มากยิ่งขึ้น ส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนได้อย่างแท้จริง

2. องค์กรนวัตกรรมทางการศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า องค์กรนวัตกรรมทางการศึกษา ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยการพัฒนาพลังงานในทรัพยากรมนุษย์ อยู่ใน

ระดับสูงที่สุด รองลงมา ได้แก่ รูปแบบองค์กร การกำหนดวิสัยทัศน์ขององค์กร การประเมินผลการทำงาน ระบบข้อมูลข่าวสาร วัฒนธรรมองค์กร และกิจกรรมส่งเสริมนวัตกรรมตามลำดับ ทั้งนี้เพราะองค์กรนวัตกรรมทางการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 มีความเข้มแข็งและมีความพร้อมในการขับเคลื่อนการศึกษาโดยใช้แนวทางเชิงนวัตกรรมเป็นฐาน มีแนวโน้มการจัดการศึกษาในยุคปัจจุบันที่มุ่งเน้นการพัฒนาองค์กรให้มีความยืดหยุ่น พร้อมปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงและสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต และแสดงให้เห็นว่าโรงเรียนมีความพร้อมและความสามารถในการเป็นองค์กรนวัตกรรมทางการศึกษา ปฏิบัติตามนโยบายการพัฒนาการศึกษาของประเทศไทยในศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งเน้นการสร้างสรรค์นวัตกรรมเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา สอดคล้องกับภารดี อนันต์นาวี กล่าวว่าองค์กรนวัตกรรมทางการศึกษาที่มีนวัตกรรมการบริหารจัดการด้วยวิธีการใหม่ๆ ผลิตหรือกระทำสิ่งต่างๆ ที่มีการเปลี่ยนแปลงทางความคิดสร้างสรรค์ คิดค้นองค์ความรู้ใหม่ๆ คิดประดิษฐ์สิ่งใหม่ๆ กระบวนการดำเนินงานการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบต่างๆ ใหม่ๆ แตกต่างจากที่เคยปฏิบัติ และมีการสนับสนุนให้บุคลากรใช้ หรือคิดค้นองค์ความรู้เทคโนโลยีสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ เพื่อให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุดต่อองค์กรและผู้เรียน (ภารดี อนันต์นาวี, 2564) สอดคล้องกับงานวิจัยของธัญรดี หิรัญกิตติกร ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาความต้องการความเป็นองค์กรนวัตกรรมของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตภาษีเจริญ: กรุงเทพฯ ผลการวิจัยพบว่าความต้องการความเป็นองค์กรนวัตกรรม โดยภาพรวมทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับมาก และพบว่ารายด้านนั้นคือด้านความสำคัญของบุคลากรมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ต่อมาคือด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วม ด้านการสื่อสาร ด้านโครงสร้างและองค์กรที่เหมาะสม ด้านบรรยากาศที่เอื้อต่อการสร้างนวัตกรรม ส่วนในด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือการพัฒนาบุคลากร (ธัญรดี หิรัญกิตติกร, 2564) จะเห็นได้ว่าองค์กรนวัตกรรมทางการศึกษาเป็นแนวทางสำคัญในการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาในยุคปัจจุบัน ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งในด้านเทคโนโลยี สังคม และนโยบายการศึกษา องค์กรนวัตกรรมทางการศึกษาจึงเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนสถานศึกษาให้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ยืดหยุ่น และสอดคล้องกับเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน

3. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อองค์กรนวัตกรรมทางการศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 ปรากฏผลเรียงตามลำดับอิทธิพลจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) การสร้างแรงบันดาลใจ 2) การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล และ 3) การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ เป็นตัวแปรที่ได้รับเลือกเข้าสมการถดถอย และสามารถอภิปรายความผันแปรองค์กรนวัตกรรมทางการศึกษา ในสังกัดสำนักงานดังกล่าว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยสามารถร่วมกันทำนายองค์กรนวัตกรรมทางการศึกษาในสังกัดสำนักงานดังกล่าว ได้ร้อยละ 90.80 ทั้งนี้เนื่องจากภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาและขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่องค์กรนวัตกรรมทางการศึกษา โดยกระตุ้นการคิด

ใหม่ สร้างแรงจูงใจ ส่งเสริมวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และการเปลี่ยนแปลงภายในองค์กรไปสู่สิ่งที่ดีกว่า ให้ทันต่อยุคที่การเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและซับซ้อน ซึ่งถือเป็นหลักสำคัญขององค์กรนวัตกรรมทางการศึกษาอย่างแท้จริง สอดคล้องกับแนวคิดของ Bass et al. อธิบายว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงคือกระบวนการที่ผู้นำส่งอิทธิพลต่อทีมงานและผู้ใต้บังคับบัญชา โดยยกระดับความพยายามในการทำงานให้สูงกว่าที่คาดหมาย พร้อมทั้งเสริมสร้างสมรรถภาพของบุคลากรให้พัฒนาไปในทิศทางที่ก้าวหน้าและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น นำไปสู่การตื่นรู้ในพันธกิจร่วมและวิสัยทัศน์ของหน่วยงานและองค์กร อีกทั้งยังปลุกจิตสำนึกให้มองข้ามผลประโยชน์ส่วนตน เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายร่วมกันขององค์กรและสังคมโดยรวม (Bass et al., 2003) สอดคล้องกับแนวคิดของกรกต ขาวสะอาด ระบุว่า หน่วยงานที่สามารถเปลี่ยนผ่านไปสู่การเป็นองค์กรที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมได้อย่างแท้จริง จะมีศักยภาพในการคิดค้นสิ่งใหม่อย่างมีคุณภาพ สามารถปรับตัวต่อความเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างต่อเนื่อง และยังคงรักษาการดำเนินงานให้มั่นคง แม้จะเผชิญกับความท้าทาย ทั้งยังมีโอกาสพัฒนาไปสู่การเป็นองค์กรชั้นนำในด้านนวัตกรรมในอนาคต (กรกต ขาวสะอาด, 2564) เมื่อวิเคราะห์รายด้าน พบว่า องค์ประกอบของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ที่มีอิทธิพลต่อองค์กรนวัตกรรมทางการศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 ประกอบด้วย

3.1 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการสร้างแรงบันดาลใจส่งผลต่อองค์กรนวัตกรรมทางการศึกษา ในสังกัด สพป.ราชบุรี เขต 2 ทั้งนี้เนื่องจากการสร้างแรงบันดาลใจแสดงให้เห็นถึงบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการจูงใจครูให้เห็นคุณค่าและเป้าหมายร่วมกันให้มีความมุ่งมั่นสู่การเปลี่ยนแปลง เป็นแรงผลักดันที่ทำให้ครูมีพลังในการริเริ่มและพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดของวิไลลักษณ์ สีดา ได้อธิบายไว้ว่าการสร้างแรงบันดาลใจ หมายถึงพฤติกรรมของผู้นำที่มุ่งโน้มน้าวและกระตุ้นให้ผู้ตามเกิดพลังในการทำงาน โดยผู้นำจะเน้นการปลุกเร้าให้ผู้ตามเห็นคุณค่าและความหมายของงาน มองงานเป็นสิ่งที่ท้าทาย สร้างบรรยากาศของความมีชีวิตชีวาภายในทีม พร้อมทั้งถ่ายทอดพลังแห่งความกระตือรือร้นและมุมมองในเชิงบวก เพื่อส่งเสริมให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อการทำงานร่วมกัน (วิไลลักษณ์ สีดา, 2562) ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการสร้างแรงบันดาลใจจะช่วยกระตุ้นให้ครูเกิดการลงมือทำมีความกระตือรือร้นในการเริ่มต้นสิ่งใหม่ๆ ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และการแก้ปัญหา กล้าคิดนอกกรอบ และไม่กลัวความผิดพลาด นำไปสู่การพัฒนานวัตกรรมหรือวิธีการใหม่ๆ ที่สามารถต่อยอดองค์ความรู้ได้ ผู้บริหารสถานศึกษาที่สามารถสร้างแรงบันดาลใจให้กับครูนั้นจะส่งผลให้เกิดทีมที่มีความมุ่งมั่น ร่วมแรงร่วมใจกันอย่างเต็มที่ และพร้อมที่จะพัฒนาองค์กรให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด

3.2 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลส่งผลต่อองค์กรนวัตกรรมทางการศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 ทั้งนี้เนื่องจากการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่ให้ความสำคัญต่อครูเป็นรายบุคคลเข้าใจความต้องการ ความสามารถ และแรงจูงใจเฉพาะตัวของครูแต่ละคน จะสามารถสร้างความผูกพันความไว้วางใจ และการมีส่วนร่วมในองค์กรได้มากขึ้น ส่งผลให้เกิดบรรยากาศที่เอื้อต่อการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดของ Kouze & Posner ได้กล่าวถึงการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ไว้ว่า ผู้นำต้องรู้จักผู้ร่วมงานและสื่อสารสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้ร่วมงานเกิดความผูกพันในวิสัยทัศน์ พยายามศึกษาและพูดคุยกับครูเป็นรายบุคคลชักชวนให้มาร่วมกันทำงาน มอบหมายงานตรงกับความรู้ความสามารถพร้อมมอบอำนาจ การตัดสินใจให้กับทีมงาน แบ่งเวลาให้คำแนะนำทีมงานอยู่เสมอ ร่วมคิดร่วมทำกับทีมงานอยู่ตลอดเวลาขอความคิดเห็นและแนวทางแก้ไขปัญหาที่หลากหลายจากทีมงานพร้อมทั้งร่วมกันตัดสินใจทุกครั้งเมื่อประสบปัญหาในการทำงานผู้บริหารเข้าไปแก้ปัญหาให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี (Kouze & Posner, 2007 อ้างถึงใน ลลิตา วิมูลชาติ, 2565) สอดคล้องกับงานวิจัยของพิมพ์พร วงศ์อนุสิทธิ์ ได้ดำเนินการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับบทบาทภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารหญิงที่มีผลต่อความสำเร็จของโรงเรียน ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดนครพนม ผลการวิเคราะห์พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงซึ่งพิจารณาจาก 4 มิติหลัก มีความสามารถในการอธิบายความแปรผันของผลสัมฤทธิ์ของโรงเรียนได้ โดยพบว่า 3 มิติ ได้แก่ การใส่ใจความแตกต่างรายบุคคล (X_4) การสร้างแรงขับภายใน (X_2) และการกระตุ้นด้านความคิดและสติปัญญา (X_3) มีนัยสำคัญทางสถิติในระดับ .01 และอีก 1 มิติ คือ การเป็นผู้นำที่ยึดมั่นในอุดมการณ์ (X_1) มีนัยสำคัญทางสถิติในระดับ .05 ทั้งนี้ มิติที่มีอิทธิพลในการคาดการณ์มากที่สุด คือ การใส่ใจในความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะบุคคล (X_4) ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย 0.341 รองลงมา ได้แก่ การสร้างแรงบันดาลใจ (X_2) เท่ากับ 0.208 การส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (X_3) มีค่า 0.185 และการมีแนวทางอันมั่นคงทางจริยธรรม (X_1) มีค่า 0.146 โดยองค์ประกอบทั้ง 4 ด้านนี้สามารถร่วมกันอธิบายระดับประสิทธิผลของโรงเรียนได้ร้อยละ 69.3 พร้อมค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์อยู่ที่ ± 0.24671 (พิมพ์พร วงศ์อนุสิทธิ์, 2564) ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า เมื่อผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล จะคำนึงถึงความแตกต่างของครูในโรงเรียนเป็นรายบุคคล ซึ่งเป็นรากฐานของการบริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพและมีมนุษยธรรม นอกจากจะช่วยให้ครูทำงานได้อย่างเต็มศักยภาพยังเป็นการสร้างความยั่งยืนให้กับโรงเรียน ทั้งในเรื่องของการบริหารทรัพยากรบุคคล คุณภาพของผลการปฏิบัติงาน และวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดกว้างและเป็นมิตรต่อครูทุกคน

3.3 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ส่งผลต่อองค์กรนวัตกรรมทางการศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 ทั้งนี้เนื่องจากการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ สะท้อนถึงความเป็นผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ยึดมั่นในคุณธรรม มีวิสัยทัศน์ และ ความเชื่อมั่นในเป้าหมายขององค์กร ซึ่งสร้างความศรัทธาและความเชื่อมั่นให้แก่ครู ทำให้สามารถขับเคลื่อนองค์กรไปในทิศทางของนวัตกรรมได้อย่างมั่นคง สอดคล้องกับแนวคิดของธนพัฒน์ มาลัยกรอง ได้ให้ความหมายของการมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์ หมายถึง การที่ผู้บริหารมีการวางระเบียบไว้เป็นแนวปฏิบัติ มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีศีลธรรมจริยธรรม ได้รับการยกย่อง ศรัทธาและเป็นที่ไว้วางใจของผู้ใต้บังคับบัญชา ซึ่งเมื่อตั้งเป้าหมายแล้วสามารถทำได้เสมอ มักจะมีวิธีทำงานให้สำเร็จได้อย่างเหนือความคาดหมาย กล้าตัดสินใจทำในสิ่งใหม่ๆ ที่สร้างสรรค์ มองหาแนวทางลดขั้นตอนการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการปฏิบัติงาน ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับผู้ใต้บังคับบัญชา และสามารถชี้แจงวิธีการปฏิบัติงานให้กับผู้ใต้บังคับบัญชาได้อย่างชัดเจน (ธนพัฒน์ มาลัยกรอง, 2566) ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ จะสามารถสร้างความไว้วางใจและความศรัทธาให้กับครูได้รู้สึกมั่นใจและไว้วางใจ พร้อมที่จะร่วมมือและปฏิบัติตามด้วยความสมัครใจช่วยส่งเสริมการตัดสินใจที่ถูกต้อง เป็นแบบอย่างที่ดี กลายเป็นแรงบันดาลใจ เกิดความตระหนักในคุณค่าของการทำความดี การคิดเพื่อส่วนรวม ทำให้ครูเห็นเป้าหมายที่มีคุณค่าร่วมกัน และเกิดแรงจูงใจในการพัฒนาและร่วมมือกันมากยิ่งขึ้น

สำหรับการวิจัยครั้งนี้พบว่า การกระตุ้นทางปัญญา ไม่ส่งผลต่อองค์กรนวัตกรรมทางการศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 ทั้งนี้คงเป็นเพราะการกระตุ้นทางปัญญา ผู้บริหารสถานศึกษายังส่งเสริมให้ครูตั้งคำถาม ท้าทายกรอบความคิดเดิม และแสวงหาวิธีใหม่ในการทำงานไม่มากพอ ครูยังมีความเคยชินต่อการทำงานตามระเบียบแบบแผน ตลอดจนการขาดแหล่งเรียนรู้ การเปิดโอกาสให้ครูแสดงความคิดเห็นหรือริเริ่มแนวคิดใหม่ได้อย่างอิสระ ผู้บริหารสถานศึกษาบางส่วนอาจมีภาวะผู้นำที่เน้นการบริหารจัดการงานตามนโยบายมากกว่าการบริหารจัดการแนวคิด ทำให้การกระตุ้นทางปัญญาเกิดขึ้นในระดับที่จำกัดหรือยังไม่ต่อเนื่อง จึงไม่สามารถพัฒนาไปสู่องค์กรนวัตกรรมทางการศึกษาในทางปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรมการเปลี่ยนแปลงองค์กรให้เป็นองค์กรนวัตกรรมทางการศึกษาไม่สามารถพัฒนาได้จากการออกคำสั่งหรือการให้ข้อมูลเพียงอย่างเดียว แต่ต้องสร้างวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ กระตุ้นการใช้ปัญญา และพื้นที่ให้ครูได้คิดค้นทดลอง ลองผิดลองถูก ล้มเหลว และเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 อาจยังไม่เกิดขึ้นอย่างแพร่หลายในสถานศึกษา ดังนั้น ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการกระตุ้นทางปัญญา จึงไม่ส่งผลต่อองค์กรนวัตกรรมทางการศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2

องค์ความรู้ใหม่

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อองค์กรนวัตกรรมทางการศึกษา โดยผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรีเขต 2 มีภาวะผู้นำด้านการสร้างแรงบันดาลใจ การให้ความสำคัญกับปัจเจกบุคคล และการมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์สูง จึงส่งผลให้โรงเรียนมีความเป็นองค์กรนวัตกรรมทางการศึกษามากยิ่งขึ้น ตามโมเดลดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา

บทสรุป

การวิจัยเรื่องภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อองค์กรนวัตกรรมทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรีเขต 2 พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับ มาก และองค์กรนวัตกรรมทางการศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับ มาก เช่นกัน ซึ่งภาพรวมรายด้านก็อยู่ในระดับมาก มีองค์ประกอบด้านการพัฒนาพลังงานในทรัพยากรมนุษย์ เพียงด้านเดียวเท่านั้นที่อยู่ในระดับ มากที่สุด แสดงให้เห็นว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในด้านการสร้างแรงบันดาลใจ การให้ความสำคัญกับปัจเจกบุคคล และการมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์ มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการเป็นองค์กรนวัตกรรมของสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความสามารถในการกำหนดทิศทางของสถานศึกษาได้อย่างมีเป้าหมาย โดยยึดพันธกิจขององค์กรเป็นหลักสำคัญ เพื่อให้ครูเกิดความศรัทธาและเห็นคุณค่าของงานที่ทำร่วมกัน การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์จะเกิดขึ้นได้จากการที่ผู้บริหารสถานศึกษาประพฤติตนอย่างซื่อสัตย์ เสียสละ ยุติธรรม และยึดหลักธรรมาภิบาล ทำให้ครูเกิดการยอมรับในความเป็นผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา นอกจากนั้นยังต้องแสดงออกถึงความขยันหมั่นเพียร มีความรับผิดชอบ ตรงต่อเวลา และความมีระเบียบวินัย เพื่อเป็นแรงบันดาลใจให้ครูปฏิบัติตามด้วยความสมัครใจ ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรมีความกล้าแสดงออก เสนอแนวคิด มีส่วนร่วมในการวางแผนหรือพัฒนานวัตกรรมในองค์กร การมีอุดมการณ์ร่วมกันระหว่างผู้บริหารสถานศึกษาและครูจะช่วยส่งเสริมบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนความคิด การทำงานเป็นทีม และการร่วมกันพัฒนาโรงเรียนจะทำให้โรงเรียนเป็นองค์กรนวัตกรรมทางการศึกษาได้มากยิ่งขึ้น

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างระบบการประเมินผลการทำงานที่โปร่งใส ยุติธรรม และหลากหลาย พิจารณาข้อมูลจากหลายแหล่ง เช่น การประเมินตนเอง (Self-Assessment) เชื่อมโยงการประเมินกับแผนพัฒนารายบุคคล (ID Plan) ผลการประเมินควรถูกนำมาใช้ในการออกแบบแผนพัฒนาตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อเพิ่มพูนทักษะการบริหาร การวางแผน การจัดการเชิงนวัตกรรม ใช้ผลการประเมินเพื่อขับเคลื่อนองค์กรนวัตกรรมทางการศึกษา มีการติดตามผลการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาต้องส่งเสริมการประเมินผล การทำงานของครูในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพเพื่อพัฒนาสู่การเป็นองค์กรนวัตกรรมทางการศึกษาต่อไป

1.3 จากผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อองค์กรนวัตกรรมทางการศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 ส่งผลต่อองค์กรนวัตกรรมทางการศึกษา ทั้งหมด 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การสร้างแรงบันดาลใจ โดยผู้บริหารสถานศึกษาแสดงให้ครูเห็นถึงความสำคัญของผลประโยชน์ที่โรงเรียนจะได้รับจากความสำเร็จของการทำงานร่วมกัน 2) การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล โดยผู้บริหารสถานศึกษามีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูทำให้เกิดบรรยากาศที่สนับสนุนซึ่งกันและกันและ 3) การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ โดยผู้บริหารสถานศึกษามีอุดมการณ์ที่แน่วแน่ ตัดสินใจโดยใช้เหตุผลใน การทำงาน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา

2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อองค์กรนวัตกรรมทางการศึกษา

2.3 ควรศึกษารูปแบบองค์กรนวัตกรรมทางการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

กรกต ขาวสะอาด. (2564). การพัฒนารูปแบบการบริหารเพื่อการเป็นองค์การนวัตกรรมสถานศึกษาชั้นพื้นพื้นพื้นพื้นฐาน. *วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.* คณะครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). *ข้อเสนอระบบการเรียนรู้ที่ตอบสนองการเปลี่ยนแปลงของโลกอนาคตในปี 2040.* กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด อีเลฟเล่น สตาร์ อินเตอร์เทรด.

จิตติรัตน์ แสงเลิศอุทัย. (2559). *วิธีวิทยาการวิจัยทางการศึกษา.* นครปฐม: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

ชณันภัสร์ ปิยะภัทรวิรัตน์. (2565). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษจังหวัดยะลา. *การค้นคว้าอิสระการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.

ชูศรี วงศ์รัตนะ. (2550). *เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย.* (พิมพ์ครั้งที่ 10). นนทบุรี: ไทยเนรมิตกิจ อินเตอร์ โปรเกรสซิฟ.

ธนพัฒน์ มาลัยกรอง. (2566). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและวัฒนธรรมองค์การที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การของบุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคในพื้นที่จังหวัดสกลนคร. *วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์.* มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ธัญรดี หิรัญกิตติกร. (2564). การศึกษาความต้องการความเป็นองค์กรนวัตกรรมของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.* วิทยาลัยครูสุริยเทพ บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรังสิต.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น ฉบับปรับปรุงใหม่.* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: บริษัท สุวีริยาสาส์น จำกัด.

พิมพ์พร วงศ์อนุสิทธิ์. (2564). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสตรีที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดนครพนม. *วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.* มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ภารดี อนันต์นาวี. (2564). องค์กรนวัตกรรมทางการศึกษา: การบริหารจัดการ. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยนอร์ท กรุงเทพ, 10(2):* 10-21

รุ้งนภา จันทร์ลี. (2562). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา. *วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย.* มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

ลลิตา วิมูลชาติ. (2565). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย.* มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

วรรณธนุ วรรณกิจ. (2566). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ เครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพ กลุ่มเครือข่ายที่ 5. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย*. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

วิไลลักษณ์ สีดา. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2. (2566). *รายงานการสังเคราะห์ผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 2566.* http://rb-2.go.th

สุวิมล ติรกานันท์. (2551). *ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์: แนวทางสู่การปฏิบัติ.* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Bass, B. M., et al. (2003). Predicting unit performance by assessing transformational and transactional leadership. *Journal of Applied Psychology, 88(2):* 207-218.

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านคำศัพท์ภาษาอังกฤษ โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบเกม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

The Development of English Vocabulary Learning Achievement through a Learning Method Using Games of Grade 1 Students

[1*]**นัจญมา สุมาลี** Natjama Sumalee
[2**]**พล เหลืองรังษี** Pol Luangrangsee
[1,2]คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่
[1,2]Faculty of Education and Liberal Arts, Hatyai University
[*]First author, e-mail: Natjama.sum005@hu.ac.th
[**]Corresponding author, e-mail: pol@hu.ac.th

Received July 14, 2025; **Revised** July 31, 2025; **Accepted:** December 19, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนก่อนและหลังการใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบเกม และ 2) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบเกม รูปแบบที่ใช้ในการวิจัยคือการวิจัยแบบกึ่งทดลอง โดยใช้แบบแผนการวิจัยแบบกลุ่มเดียววัดก่อนและหลัง ประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนมุสลิมสันติธรรมมูลนิธิ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1/3 จำนวน 33 คน โรงเรียนมุสลิมสันติธรรมมูลนิธิ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยใช้การสุ่มอย่างง่าย แบบจับสลาก โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบเกม จำนวน 4 แผน ผลการตรวจสอบคุณภาพมีค่าความถูกต้องเฉลี่ย 4.91 คะแนน และความเหมาะสมเฉลี่ย 4.95 คะแนน 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ด้านคำศัพท์ภาษาอังกฤษเป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ จำนวน 10 ข้อ มีค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ เท่ากับ 1.00 ค่าความยากง่าย อยู่ระหว่าง 0.40–0.75 ค่าอำนาจจำแนก อยู่ระหว่าง 0.30–0.60 และค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.78 3) แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อโดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบเกมมี

ค่าเท่ากับ 1.00 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.84 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบ t-test แบบ 2 กลุ่มสัมพันธ์ ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน ($\bar{x}$ = 9.09, S.D. = 0.834) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{x}$ = 2.48, S.D. = 1.149) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (t = 27.742, p < .01) และ 2) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อวิธีการจัดการเรียนรู้แบบเกมในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.86)
คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้แบบเกม; คำศัพท์ภาษาอังกฤษ; ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

Abstract

The objectives of the study were 1) to compare the English vocabulary learning achievement of students before and after using a game-based learning method, and 2) to study students' satisfaction toward the use of the game-based learning method. The research design was a quasi-experimental study using a one-group pretest-posttest design. The population consisted of Grade 1 students at Muslim Santitham Foundation School, Mueang District, Nakhon Si Thammarat Province. The sample comprised 33 students from Grade 1/3 at the same school, selected by simple random sampling using a lottery method, with the classroom as the sampling unit. The research instruments included: 1) four lesson plans using the game-based learning method, which yielded an average content validity score of 4.91 and an average suitability score of 4.95, 2) The English vocabulary achievement test consisting of 10 multiple-choice questions, with an item-objective congruence of 1.00, difficulty indices ranging from 0.40 to 0.75, discrimination indices ranging from 0.30 to 0.60, and a reliability coefficient of 0.78 and 3) The satisfaction questionnaire on the game-based learning method, with a validity index of 1.00 and a reliability coefficient of 0.84. Data analysis employed mean, standard deviation, and paired sample t-test. The results showed that: 1) students' posttest scores ($\bar{x}$ = 9.09, S.D. = 0.834) were significantly higher than their pretest scores ($\bar{x}$ = 2.48, S.D. = 1.149) at the .01 significance level (t = 27.742, p < .01), and 2) students expressed the highest level of satisfaction with the game-based learning method ($\bar{x}$ = 4.86).
Keywords: Learning Method Using Games; English Vocabulary; Learning Achievement

บทนำ

ในยุคโลกาภิวัตน์ ภาษาอังกฤษถือเป็นภาษาสากลที่มีบทบาทสำคัญในการสื่อสารระหว่างประเทศ ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการศึกษาในทุกประเทศทั่วโลก ประเทศไทยเองก็ไม่อาจหลีกเลี่ยงการเปิดรับภาษาอังกฤษให้เข้ามามีบทบาทในระบบการศึกษาของชาติ เนื่องจากภาษาอังกฤษเป็นเครื่องมือหลักที่ช่วยให้นักเรียนและประชาชนสามารถเข้าถึงองค์ความรู้ใหม่ๆ เทคโนโลยี และนวัตกรรมจากทั่วโลกได้ ในแง่ของการศึกษา ภาษาอังกฤษช่วยให้นักเรียนสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ระดับโลก ทั้งหนังสือ วิทยานิพนธ์ งานวิจัย และแหล่งข้อมูลออนไลน์ ซึ่งส่วนใหญ่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นหลัก การมีทักษะภาษาอังกฤษจึงไม่ใช่เพียงแค่ความรู้พื้นฐาน แต่ยังเป็นกุญแจสำคัญที่เปิดประตูสู่โอกาสในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในอนาคต ดังนั้น รัฐบาลไทยจึงกำหนดให้ภาษาอังกฤษเป็นหนึ่งในวิชาหลักในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 เพื่อให้เด็กไทยได้รับการเรียนการสอนภาษาอังกฤษตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551)

อย่างไรก็ตามแม้จะมีการดำเนินนโยบายและแนวทางพัฒนาการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนมาอย่างต่อเนื่อง แต่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนไทยในภาพรวมยังอยู่ในระดับไม่น่าพอใจ โดยเฉพาะด้านคำศัพท์ภาษาอังกฤษซึ่งเป็นองค์ประกอบพื้นฐานของการเรียนภาษา นักเรียนส่วนใหญ่ยังมีความรู้จำกัดในด้านคลังคำศัพท์ไม่สามารถนำไปใช้สื่อสารได้จริงในชีวิตประจำวัน เนื่องจากวิธีการเรียนการสอนยังคงเน้นการท่องจำ (rote learning) และการบรรยายในลักษณะครูเป็นศูนย์กลาง ซึ่งส่งผลให้นักเรียนขาดความกระตือรือร้น ขาดแรงจูงใจและไม่มีความสุขกับการเรียนภาษาอังกฤษ

จากการสำรวจปัญหาการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนมุสลิมสันติธรรมมูลนิธิ จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่านักเรียนส่วนใหญ่ยังมีปัญหาในการจดจำและเชื่อมโยงคำศัพท์กับความหมาย รวมถึงขาดความมั่นใจในการใช้คำศัพท์ในสถานการณ์จริง นอกจากนี้ นักเรียนยังแสดงพฤติกรรมหลีกเลี่ยงการใช้ภาษาอังกฤษ และมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการเรียนภาษาอังกฤษ ซึ่งส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การจัดการเรียนรู้ในรูปแบบเดิมที่เน้นการบรรยายและการท่องจำส่งผลให้นักเรียนขาดแรงจูงใจและความสนใจ โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กประถมต้น ซึ่งควรได้รับการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติ การเคลื่อนไหว การเล่น และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่สนุกสนานและเหมาะสมกับวัย เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางด้านภาษาและจิตใจ (ธนาชัย สิงห์ภู่, 2568)

ดังนั้น การจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบเกม จึงเป็นทางเลือกที่เหมาะสม เนื่องจากเกมช่วยสร้างแรงจูงใจ ส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านการเล่นและการเคลื่อนไหว (โยษิตา ศรีเจริญ และคณะ, 2567) อีกทั้งช่วยให้นักเรียนมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ และพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษในหลายด้านพร้อมกัน โดยเฉพาะในหน่วยการเรียนรู้เรื่อง “My Body” ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของ

นักเรียน ทำให้เด็กสามารถเชื่อมโยงคำศัพท์กับตนเองได้ง่าย และนำไปใช้ในสถานการณ์จริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งพัฒนาชุดกิจกรรมเกมภาษาอังกฤษเพื่อส่งเสริมทักษะคำศัพท์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยหวังว่าจะช่วยยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ปรับปรุงทัศนคติที่ดีต่อการเรียนภาษา และส่งเสริมการมีส่วนร่วมในห้องเรียนอย่างต่อเนื่อง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนและหลังใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบเกม
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อวิธีการจัดการเรียนรู้แบบเกม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองแบบกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) โดยใช้แบบแผนการวิจัยแบบกลุ่มเดียววัดผลก่อนและหลัง (One-Group Pretest-Posttest Design) มีรูปแบบดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แบบแผนการวิจัยแบบกลุ่มเดียววัดผลก่อนและหลัง (One-Group Pretest-Posttest Design)

กลุ่มทดลอง	การวัดผลก่อนเรียน (Pretest)	วิธีการจัดการเรียนรู้แบบเกม (Treatment)	การวัดผลหลังเรียน (Posttest)
E	O_1	X	O_2

ความหมายสัญลักษณ์

E แทน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

O_1 แทน การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน (Pretest)

X แทน วิธีการจัดการเรียนรู้แบบเกม

O_2 แทน การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน (Posttest)

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ 1) ประชากร ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนมุสลิมสันติธรรมมูลนิธิ จังหวัดนครศรีธรรมราช ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวนทั้งหมด 170 คน จาก 5 ห้องเรียน 2) กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1/3 จำนวน 33 คน 1 ห้องเรียน ซึ่งได้จากการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) แบบจับสลาก โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม เพื่อใช้เป็นกลุ่มทดลอง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1) แผนการจัดการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ เป็นแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบเกมจำนวน 4 แผน แผนละ 1 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 4 ชั่วโมง พัฒนาตามแนวทางของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และแนวคิดการเรียนรู้ผ่านเกม โดยแต่ละแผนครอบคลุมกิจกรรม ดังนี้

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 การเรียนรู้คำศัพท์เบื้องต้นผ่านเกม Point and Say

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 การทบทวนและฝึกใช้คำศัพท์ผ่านเกม Say and Act

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 การฟังและตอบสนองคำสั่งผ่านเกม Simon Says

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 การพูดแนะนำตนเองและร่างกายโดยใช้เกม Touch and Say

แบบประเมินคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ความถูกต้องของเนื้อหา และความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้มาตราส่วน 5 ระดับ (Rating Scale) และกำหนดเกณฑ์การพิจารณาค่าเฉลี่ยที่ 3.50 ขึ้นไป แสดงว่าอยู่ในระดับดี ผลการประเมินพบว่า ค่าความถูกต้องเฉลี่ยเท่ากับ 4.91 และความเหมาะสมเฉลี่ยเท่ากับ 4.95 ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด

2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นแบบทดสอบปรนัย 3 ตัวเลือก จำนวน 10 ข้อ พัฒนาขึ้นเพื่อวัดความรู้ ความเข้าใจ และการจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษพื้นฐานในหน่วย My Body โดยใช้เป็นแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 คน และวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) ได้ค่าเท่ากับ 1.00 นำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2/3 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างเพื่อตรวจสอบคุณภาพ พบว่า ค่าความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง 0.40–0.75 ซึ่งอยู่ในระดับเหมาะสม ค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.30–0.60 แสดงถึงความสามารถในการแยกแยะผู้เรียนได้ดี และมีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตร KR-20 เท่ากับ 0.78 จัดอยู่ในระดับดี

3) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนต่อกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกม เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Scale) จำนวน 10 ข้อ แบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความสนุกสนาน ด้านความเข้าใจเนื้อหา และด้านความชอบ/แรงจูงใจในการเรียน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน พบว่าค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) เท่ากับ 1.00 จากการทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น พบว่าค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.84 จัดอยู่ในระดับดีมาก สะท้อนถึงความเชื่อถือได้ของเครื่องมือในการวัดความพึงพอใจของนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล คือ ก่อนการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้ขออนุญาตจากโรงเรียนและครูประจำชั้น พร้อมชี้แจงวัตถุประสงค์ ขั้นตอนการวิจัย และตรวจสอบความพร้อมของเครื่องมือ ได้แก่ แบบทดสอบก่อนเรียน (Pretest) และหลังเรียน (Posttest) และแผนการเรียนรู้แบบเกม

ในขั้นตอนก่อนทดลอง ผู้วิจัยจัดการทดสอบ Pretest เพื่อวัดความรู้คำศัพท์หมวด “My Body” โดยใช้ข้อสอบแบบปรนัย 3 ตัวเลือก จำนวน 10 ข้อ ดำเนินการในชั้นเรียนภายใต้การควบคุมของผู้วิจัย

ระหว่างการทดลอง กลุ่มตัวอย่างเรียนรู้ผ่านกิจกรรมเกมตามแผนการจัดการเรียนรู้ 4 แผน ต่อจากนั้นทำแบบทดสอบหลังเรียน (Posttest) ด้วยแบบทดสอบชุดเดิม เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังเรียนอย่างมีนัยสำคัญ ข้อมูลทั้งหมดถูกจัดเก็บและแยกประเภทอย่างเป็นระบบ ตรวจสอบความครบถ้วนและความถูกต้องก่อนนำไปวิเคราะห์เชิงสถิติต่อไป

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ 1) สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) 2) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์หาคุณภาพเครื่องมือ คือ (1) แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 4 แผน แผนละ 1 ชั่วโมง ใช้พิจารณาตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของเนื้อหาโดยใช้เกณฑ์การประเมินระดับความคิดเห็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ (2) ความตรงเชิงเนื้อหา IOC (Index of item - Objective Congruence) ของแบบทดสอบวัดผลการเรียนรู้โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้วิธีการแบบเกม (3) การหาค่าความเชื่อมั่น 3) สถิติทดสอบสมมติฐาน คือ ทดสอบค่าที (t-test dependent)

ผลการวิจัย

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านคำศัพท์ภาษาอังกฤษ โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบเกม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในบทนี้นำเสนอผลการวิจัยที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ตอนที่ 1 เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนและหลังใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบเกม

2. ตอนที่ 2 เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อวิธีการจัดการเรียนรู้แบบเกม

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตอนที่ 1 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนและหลังใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบเกม ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบเกมด้วย t-test แบบกลุ่มสัมพันธ์

การทดสอบ	n	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{d}$	t	p
หลังเรียน	33	9.09	0.834	6.606	27.742	0.000
ก่อนเรียน	33	2.48	1.149			

จากตารางที่ 2 แสดงผลการเปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนและหลังใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบเกม โดยนักเรียนจำนวน 33 คน มีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 2.48 ($\bar{x}$ = 2.48, S.D. = 1.149) และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 9.09 ($\bar{x}$ = 9.09, S.D. = 0.834) ค่าผลต่างเฉลี่ย ($\bar{d}$) เท่ากับ 6.606 แสดงว่าคะแนนหลังเรียนเพิ่มขึ้นจากก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .01

2. ผลการศึกษาตอนที่ 2 ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อวิธีการจัดการเรียนรู้แบบเกม การวัดความพึงพอใจใช้แบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC = 1.00) โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ครอบคลุม 3 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านความสนุกสนานจากกิจกรรม 2. ด้านความเข้าใจเนื้อหา 3. ด้านความชอบและแรงจูงใจในการเรียนรู้ ดังตารางที่ 3 - ตารางที่ 6

ตารางที่ 3 ผลการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อความสนุกสนานจากการจัดการเรียนรู้แบบเกม

ข้อ	รายการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1	นักเรียนรู้สึกว่าสนุกสนานระหว่างการเรียนรู้ผ่านเกม	4.85	0.36	มากที่สุด
2	นักเรียนชอบกิจกรรมที่มีการเล่นเกมประกอบการเรียน	4.88	0.34	มากที่สุด
3	เกมที่ใช้ในการเรียนทำให้นักเรียนรู้สึกเพลิดเพลินและไม่เบื่อ	4.79	0.41	มากที่สุด
4	นักเรียนรู้สึกว่าจากการจัดการเรียนรู้แบบเกมช่วยสร้างบรรยากาศที่น่าสนใจในห้องเรียน	4.91	0.28	มากที่สุด
	ค่าเฉลี่ย	4.86	0.35	มากที่สุด

ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อความสนุกสนานจากการจัดการเรียนรู้แบบเกม พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.86, S.D. = 0.35) โดยรายการที่ได้รับค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ "นักเรียนรู้สึกว่าการจัดการเรียนรู้แบบเกมช่วยสร้างบรรยากาศที่น่าสนใจในห้องเรียน" ($\bar{x}$ = 4.91, S.D. = 0.28) รองลงมาคือ "นักเรียนชอบกิจกรรมที่มีการเล่นเกมประกอบการเรียน" ($\bar{x}$ = 4.88, S.D. = 0.34) แสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้แบบเกมช่วยส่งเสริมความสนุกสนานและสร้างบรรยากาศที่จูงใจในการเรียนรู้ของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ตารางที่ 4 ผลการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อความความเข้าใจเนื้อหา

ข้อ	รายการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1	นักเรียนรู้สึกว่าเกมช่วยให้นักเรียนเข้าใจคำศัพท์เกี่ยวกับร่างกายได้ง่ายขึ้น	4.82	0.37	มากที่สุด
2	เกมช่วยให้นักเรียนจดจำคำศัพท์ได้ดี	4.90	0.30	มากที่สุด
3	นักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้จากเกมไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์อื่นได้	4.80	0.35	มากที่สุด
	ค่าเฉลี่ย	4.84	0.34	มากที่สุด

ผลการประเมินพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อความเข้าใจเนื้อหาในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.84, S.D. = 0.34) โดยเฉพาะด้านที่เกมช่วยให้นักเรียนจดจำคำศัพท์ได้ดี ($\bar{x}$ = 4.90) และสามารถเข้าใจคำศัพท์เกี่ยวกับร่างกายได้ง่ายขึ้น ($\bar{x}$ = 4.82) แสดงให้เห็นว่าเกมมีส่วนช่วยในการเสริมสร้างความเข้าใจเนื้อหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ตารางที่ 5 ผลการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อความชอบและแรงจูงใจในการเรียนรู้

ข้อ	รายการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1	นักเรียนรู้สึกว่าสนุกสนานระหว่างการเรียนรู้ผ่านเกม	4.86	0.33	มากที่สุด
2	นักเรียนชอบกิจกรรมที่มีการเล่นเกมประกอบการเรียน	4.89	0.31	มากที่สุด
3	เกมที่ใช้ในการเรียนทำให้นักเรียนรู้สึกเพลิดเพลินและไม่เบื่อ	4.92	0.26	มากที่สุด
	ค่าเฉลี่ย	4.89	0.30	มากที่สุด

ผลการประเมินพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อความชอบและแรงจูงใจในการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.89, S.D. = 0.30) โดยเฉพาะเกมที่ช่วยให้รู้สึกเพลิดเพลินและไม่เบื่อ ($\bar{x}$ = 4.92) สะท้อนว่าเกมมีบทบาทในการสร้างแรงจูงใจและความชอบต่อการเรียนรู้ได้อย่างชัดเจน

ตารางที่ 6 ผลการประเมินโดยรวมทั้ง 3 ด้านพบว่า

ข้อ	รายการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1	ด้านความสนุกสนานจากการจัดการเรียนรู้แบบเกม	4.92	0.26	มากที่สุด
2	ด้านความเข้าใจเนื้อหา	4.84	0.34	มากที่สุด
3	ด้านความชอบและแรงจูงใจในการเรียนรู้	4.89	0.30	มากที่สุด
	ค่าเฉลี่ย	4.86	0.30	มากที่สุด

ผลการประเมินโดยรวมทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ความสนุกสนานจากการจัดการเรียนรู้แบบเกม ความเข้าใจเนื้อหา และความชอบและแรงจูงใจในการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.86, S.D. = 0.30) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ความสนุกสนานจากกิจกรรม ($\bar{x}$ = 4.92, S.D. = 0.26) รองลงมาคือ ความชอบและแรงจูงใจในการเรียนรู้ ($\bar{x}$ = 4.89, S.D. = 0.30) และความเข้าใจเนื้อหา ($\bar{x}$ = 4.84, S.D. = 0.34) ผลการประเมินนี้สะท้อนให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมสามารถสร้างความเพลิดเพลินและจูงใจในการเรียนรู้ได้ดี อีกทั้งยังช่วยส่งเสริมความเข้าใจในเนื้อหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้นักเรียนมีทัศนคติเชิงบวกต่อการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกม พบว่านักเรียนมีคะแนนหลังเรียน ($\bar{x}$ = 9.09, S.D. = 0.834) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{x}$ = 2.48, S.D. = 1.149) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($\bar{d}$ = 6.606, t = 27.742, p = .000) แสดงว่าการใช้เกมส่งผลต่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างชัดเจน กิจกรรมเกม เช่น Point and Say, Say and Act, Simon Says และ Touch and Say มีลักษณะเหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กวัยประถมต้น ซึ่งเรียนรู้ได้ดีผ่านการเล่น การลงมือปฏิบัติ และประสบการณ์ตรง ทำให้สามารถจดจำคำศัพท์ได้ง่ายและสนุกสนาน ทั้งนี้เพราะว่า เด็กวัยนี้มีลักษณะการเรียนรู้ที่เน้นการเคลื่อนไหว การมีส่วนร่วม และการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Piaget ที่กล่าวว่าเด็กวัยประถมต้นเรียนรู้ได้ดีที่สุดผ่านการกระทำ (learning by doing) (Piaget, 1972) นอกจากนี้ กิจกรรมเกมที่นำมาใช้ยังผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ โดยมีค่าความถูกต้องของเนื้อหาเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 4.91) ความเหมาะสมของกิจกรรมเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 4.95) และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีค่าความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) เท่ากับ 1.00 และค่าความเชื่อมั่น 0.78 แสดงว่าเครื่องมือมีคุณภาพและสามารถประเมินผลได้อย่างแม่นยำ และผลวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของอภิสรา พงษ์ชาติ และ

คณะ ที่ได้ศึกษาเรื่องการใช้เกมคำศัพท์เพื่อพัฒนาการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนกรรณสูตศึกษาลัย จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่าผลการเรียนรู้ในการใช้เกมคำศัพท์เพื่อพัฒนาการเรียนรู้คำศัพท์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (อภิสรา พงษ์ชาติ และคณะ, 2564) และสอดคล้องกับพิจิตรา จอมศรี และคณะ ที่ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาเกมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะด้านคำศัพท์ภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 พบว่าเกมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะด้านคำศัพท์ภาษาอังกฤษสามารถดึงดูดความสนใจของผู้เรียนและสามารถเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ได้ (พิจิตรา จอมศรี และคณะ, 2563) งานวิจัยที่อ้างอิงสอดคล้องกับผลวิจัยนี้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเกมมีประสิทธิภาพในการพัฒนาทั้งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทัศนคติของผู้เรียน โดยเฉพาะในด้านคำศัพท์ภาษาอังกฤษระดับประถมหรือมัธยมต้น ซึ่งเป็นช่วงวัยที่เหมาะกับการเรียนรู้ผ่านการเล่นและการมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น

2. ผลจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบเกมในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.86, S.D. = 0.30) โดยเฉพาะด้านความสนุกสนานจากการจัดการเรียนรู้แบบเกม ($\bar{x}$ = 4.92), แรงจูงใจในการเรียนรู้ ($\bar{x}$ = 4.89) และความเข้าใจเนื้อหา ($\bar{x}$ = 4.84) แสดงให้เห็นว่าเกมไม่เพียงสร้างความเพลิดเพลิน แต่ยังช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจและจดจำคำศัพท์ได้ดียิ่งขึ้น ข้อที่นักเรียนเห็นด้วยมาก ได้แก่ “เกมช่วยสร้างบรรยากาศที่น่าสนใจ” ($\bar{x}$ = 4.91) และ “ช่วยให้จดจำคำศัพท์ได้ดี” ($\bar{x}$ = 4.90) โดยแบบสอบถามความพึงพอใจผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC = 1.00) และมีค่าความเชื่อมั่น 0.84 อยู่ในระดับดีมาก ผลการวิจัยในข้อนี้แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมเกมในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะในด้านความสนุกสนาน แรงจูงใจ และความเข้าใจเนื้อหา ทั้งนี้เพราะว่า กิจกรรมเกมสามารถกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน ทำให้การเรียนรู้คำศัพท์เป็นเรื่องง่าย สนุก และไม่น่าเบื่อ สอดคล้องกับแนวคิดของ Vygotsky ที่เน้นบทบาทของกิจกรรมทางสังคม โดยเฉพาะกิจกรรมที่มีปฏิสัมพันธ์ในกลุ่มหรือกับครู ซึ่งช่วยส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ และส่งผลเชิงบวกต่อทัศนคติและการเรียนรู้ของผู้เรียน (Vygotsky, 1978) และสอดคล้องกับงานวิจัยของโยษิตา ศรีเจริญ และคณะ ที่ได้ศึกษาเรื่องการใช้เกมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมและความพึงพอใจของผู้เรียนระดับประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่าเกมช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมและความพึงพอใจของผู้เรียนอย่างชัดเจน (โยษิตา ศรีเจริญ และคณะ, 2567) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับพระมหาจามิกร มาสกโร และพระบุญฤทธิ์ อภิปุณฺโณ ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้เกมของสามเณรนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวชิรมกุฎ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจในการใช้เกมเพื่อพัฒนาการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.34 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.45 เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ว่าความพึงพอใจของผู้เรียนอยู่ในระดับมาก (พระมหาจามิกร มาสกโร และ

พระบุญฤทธิ์ อภิปุณฺโณ, 2566) งานวิจัยที่อ้างอิงข้างต้น สอดคล้องกับผลการวิจัยในครั้งนี้ และช่วยยืนยันว่า การใช้เกมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ไม่เพียงแต่ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษเท่านั้น แต่ยังช่วยเพิ่มความพึงพอใจและการมีส่วนร่วมของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในระดับประถมศึกษา ซึ่งผู้เรียนมีพัฒนาการด้านการเรียนรู้ที่ดีผ่านกิจกรรมที่สนุกและการลงมือปฏิบัติจริง

สรุปผลการวิจัยทั้งสองด้านสนับสนุนว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษผ่านเกมช่วยส่งเสริมทั้งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจของนักเรียน ส่งผลให้นักเรียนเรียนรู้อย่างสนุก เข้าใจง่าย และสามารถจดจำคำศัพท์เพื่อนำไปใช้ได้จริง

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยได้เสนอองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การเรียนรู้ศัพท์ภาษาอังกฤษสำหรับเด็กประถมศึกษาปีที่ 1

จากภาพสรุปได้ว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้เกม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ช่วยให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้นอย่างชัดเจน และมีความพึงพอใจ

ในระดับสูงสุด โดยกิจกรรมที่ใช้ เช่น Point and Say, Say and Act, Simon Says และ Touch and Say มีลักษณะสนุก เหมาะสมกับวัย ช่วยสร้างบรรยากาศที่น่าสนใจ และช่วยให้นักเรียนจำคำศัพท์ได้ง่ายขึ้น

บทสรุป

การเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษสำหรับเด็กประถมศึกษาปีที่ 1 ควรใช้แนวทางที่เน้นกิจกรรมเกมที่ออกแบบอย่างเหมาะสม กระตุ้นการมีส่วนร่วม สนุกสนาน และเชื่อมโยงกับชีวิตจริง เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจของนักเรียนในระดับสูงสุด การวิจัยทั้งสองด้านสนับสนุนว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษผ่านเกมช่วยส่งเสริมทั้งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจของนักเรียน ส่งผลให้นักเรียนเรียนรู้อย่างสนุก เข้าใจง่าย และสามารถจดจำคำศัพท์เพื่อนำไปใช้ได้จริง

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรอธิบายกติกาเกมอย่างชัดเจนและช้าเป็นลำดับขั้น ครูผู้สอนควรอธิบายกติกาการเล่นเกมอย่างชัดเจน โดยใช้ภาษาที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน พร้อมยกตัวอย่างจากสถานการณ์จริง หรือใช้สื่อประกอบ เช่น ภาพหรือวิดีโอ เพื่อให้นักเรียนเข้าใจตรงกันก่อนเริ่มกิจกรรม ทั้งนี้เพื่อป้องกันความสับสน เนื่องจากนักเรียนบางคนอาจไม่เข้าใจรูปแบบของเกมทันที

2. วางแผนการจัดกิจกรรมกลุ่มอย่างเหมาะสม เนื่องจากการควบคุมชั้นเรียนในระหว่างการเล่นเกมอาจเกิดความวุ่นวายได้ หากไม่มีการกำหนดบทบาทที่ชัดเจน ครูควรแบ่งกลุ่มนักเรียนโดยพิจารณาจากระดับพฤติกรรมและความสามารถของผู้เรียน เพื่อให้เกิดความร่วมมืออย่างมีประสิทธิภาพ และลดปัญหาในการจัดการชั้นเรียน

3. กำหนดเวลาอย่างเหมาะสม พร้อมกิจกรรมสำรอง ควรวางแผนระยะเวลาของแต่ละกิจกรรมให้เหมาะสมกับเนื้อหาและพฤติกรรมของผู้เรียน รวมทั้งควรเตรียมกิจกรรมสำรองไว้ในกรณีที่กิจกรรมหลักไม่สามารถดำเนินการได้ครบถ้วนภายในเวลาที่กำหนด เนื่องจากพบว่าบางกิจกรรมใช้เวลานานกว่าที่วางแผนไว้

4. จัดเตรียมอุปกรณ์ให้เพียงพอและเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน ครูควรวางแผนล่วงหน้าเกี่ยวกับสื่อ อุปกรณ์ และพื้นที่การเรียนรู้ โดยปรับเปลี่ยนรูปแบบเกมให้สอดคล้องกับขนาดของห้องเรียน และทรัพยากรที่มีอยู่ เพื่อให้กิจกรรมสามารถดำเนินการได้อย่างราบรื่นและไม่สะดุด

5. ส่งเสริมแรงจูงใจด้วยการเสริมแรงทางบวก สำหรับนักเรียนที่ยังไม่กล้าแสดงออกหรือมีพฤติกรรมหลีกเลี่ยงการใช้ภาษาอังกฤษ ควรใช้วิธีการเสริมแรงเชิงบวก เช่น การให้คำชม รางวัลเล็กๆ หรือการยกย่องในที่ชุมชน เพื่อสร้างความมั่นใจและแรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรพัฒนาและเปรียบเทียบแผนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้เกมในรูปแบบต่างๆ เพื่อหาวิธีการหรือรูปแบบเกมที่เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียนในแต่ละระดับชั้น ตัวอย่างเช่น เปรียบเทียบระหว่างเกมกลุ่ม เกมเดี่ยว หรือเกมที่ใช้เทคโนโลยีประกอบ เพื่อศึกษาว่าแผนการเรียนรู้ใดส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหรือแรงจูงใจของนักเรียนได้ดีที่สุด

2. ควรศึกษาผลในระยะยาวของการใช้เกมต่อการพัฒนาทักษะภาษา การวิจัยในครั้งนี้วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระยะสั้น หากมีการศึกษาต่อไป ควรติดตามผลการเรียนรู้ในระยะยาว เพื่อตรวจสอบว่านักเรียนสามารถจดจำและนำคำศัพท์ที่เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ในบริบทจริงอย่างต่อเนื่องหรือไม่

3. ควรทดลองพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมในหน่วยการเรียนรู้อื่นๆ นอกจากเรื่อง “My Body” เช่น “Colors”, “Animals”, หรือ “Daily Routines” เพื่อศึกษาความครอบคลุมของแผนและการนำไปใช้อย่างต่อเนื่องในหลักสูตรระดับชั้นประถมศึกษา

4. ควรขยายกลุ่มตัวอย่างให้หลากหลายยิ่งขึ้น การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการกับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มเดียวเท่านั้น การศึกษาครั้งต่อไปควรพิจารณานำไปใช้กับกลุ่มนักเรียนในระดับชั้นอื่นๆ หรือโรงเรียนในบริบทที่แตกต่างกัน เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพของการใช้เกมในช่วงวัยและสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ที่หลากหลายมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ธนาชัย สิงห์ภู่. (2568). การจัดการเรียนรู้แบบการใช้เกมเป็นฐาน (GBL) ร่วมกับทฤษฎีของบลูมเพื่อพัฒนาทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ เรื่องระบบเศรษฐกิจแบบต่างๆ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย ชลบุรี. *วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการใหม่, 3(2):* 39–46.

พระมหาจามิกร มาสกโร และพระบุญฤทธิ์ อภิปุณฺโณ. (2566). การพัฒนาการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้เกมของสามเณรนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวชิรมกุฎ. *วารสารสัตยาภิวัฒน์, 1(3):* 1–13.

พิจิตรา จอมศรี และคณะ. (2563). การพัฒนาเกมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะด้านคำศัพท์ภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1. *วารสารวิทยสารสนเทศและเทคโนโลยี, 1(2):* 52–60.

โยษิตา ศรีเจริญ และคณะ. (2567). การใช้เกมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมและความพึงพอใจของผู้เรียนระดับประถมศึกษา. *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน.* มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

อภิสรา พงษ์ชาติ และคณะ. (2564). การใช้เกมคำศัพท์เพื่อพัฒนาการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนกรรณสูตศึกษาลัย จังหวัดสุพรรณบุรี. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, 11(3):* 98-100.

Piaget, J. (1972). *The psychology of the child*. New York: Basic Books.

Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1

Digital Leadership of School Administrators Affecting the Effectiveness of Academic Administrator of Opportunity Expansion Nakhon Si Thammarat Primary Educational Office Service Area 1

[1*]**อรมนท์ บัวจันทร์** Oramon Buajan
[2**]**พระครูวุฒิชัยการโกศล** PhraKhruWutthichaikarnkoson
[3***]**พระมหาโยธิน มหาวีโร (มาศสุข)** Phramaha Yothin Mahawiro (Massuk)
[1,2,3]คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
[1,2,3]Faculty of Education, Mahamakut Buddhist University
[*]First author, e-mail: oramon.bua@student.mbu.ac.th
Corresponding, author e-mail: [**]wattchai.pet@mbu.ac.th [***]yotin.mas@mbu.ac.th

Received July 1, 2025; **Revised** August 1, 2025; **Accepted:** December 20, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาส 2) ศึกษาระดับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการโรงเรียนขยายโอกาส 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารและประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาส 1 4) ศึกษาตัวแปรภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารที่ใช้ในการพยากรณ์ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาส การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือครูผู้สอนในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ปีการศึกษา 2567 เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน

การวิเคราะห์สถิติสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน สถิติการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติ และสถิติการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ผลการวิจัย พบว่า 1. ระดับภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาส สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2. โดยภาพรวมแล้ว ประสิทธิภาพในการบริหารงานด้านวิชาการของโรงเรียนอยู่ในระดับสูง 3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารและประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาส สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 พบว่า มีความสัมพันธ์เชิงบวกทุกด้านและมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันระหว่างภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาส มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 4. ตัวแปรภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารที่ใช้ในการพยากรณ์ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาส สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 โดยใช้การวิเคราะห์สถิติการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน พบว่า ด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล และด้านการเป็นมืออาชีพ สามารถร่วมกันทำนายประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 50
คำสำคัญ: การบริหารงานวิชาการ; ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ; ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัล

Abstract

This research article aims to: 1) study the level of digital leadership of administrators in expanded opportunity schools. 2) study the level of academic administration effectiveness in expanded opportunity schools. 3) determine the relationship between administrators' digital leadership and the academic administration effectiveness of expanded opportunity schools and 4) explore the digital leadership variables of administrators used to predict the academic administration effectiveness of expanded opportunity schools. This research is a quantitative study. The population and sample consist of teachers in extended-opportunity schools the Office of Nakhon Si Thammarat Primary Educational Office Service Area 1 for the academic year 2024. The data collection instrument used is a questionnaire. The statistics employed for data analysis include percentage, mean, standard deviation, Pearson product-moment correlation coefficient, standard multiple regression analysis, and stepwise multiple regression analysis. The results of the analysis found that: 1. The overall level of digital leadership among school administrators in extended opportunity schools under the Nakhon Si Thammarat

Primary Educational Service Area Office 1 was high. 2. The overall level of academic administration effectiveness of the school was at a high level. 3. The relationship between the digital leadership of administrators and the academic administration effectiveness of expanded opportunity schools under the Office of Nakhon Si Thammarat Primary Educational Office Service Area 1 was found to be positive in all aspects and in the same direction. There was a high level of correlation between the digital leadership of school administrators and the academic administration effectiveness of expanded opportunity schools, which was statistically significant at the .01 level. 4. The digital leadership variables of administrators used to predict the academic administration effectiveness of expanded opportunity schools under the Office of Nakhon Si Thammarat Primary Educational Office Service Area 1, through stepwise multiple regression analysis, revealed that the aspect of fostering a digital learning culture and the aspect of professionalism together can predict 50 percent of the variance in the academic administration effectiveness of the schools.

Keywords: Academic Administration; Academic Administration Effectiveness; Digital Leadership

บทนำ

ปัจจุบันโลกได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้มีกระแสการพัฒนาทางสังคมเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก เกิดความกดดันให้ทุกคนต้องปรับตัวเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการทำงาน การใช้ชีวิตประจำวัน การเดินทาง การซื้อขายแลกเปลี่ยน และด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ซึ่งเป็นตัวเร่งให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เพื่อลดความเสี่ยงในการแพร่กระจายของโรค ทำให้ดิจิทัลได้มากลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตในด้านต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วมันส่งผลถึงความเป็นอยู่ของประชาชนอย่างกว้างขวางประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ คือ การสืบค้นข้อมูล การเรียนรู้ สามารถสามารถสืบค้นได้จากแหล่งออนไลน์ได้ง่ายขึ้น โดยอุปกรณ์ต่างๆ ได้มีการพัฒนามากขึ้นรวมถึงโปรแกรมที่รองรับการเรียนรู้ โดยเฉพาะเครื่องคอมพิวเตอร์ที่สามารถไปพร้อมกับผู้คนได้ต่อตลอดเวลาสามารถประมวลข้อมูลและแสดงผลข้อมูลได้รวดเร็ว ส่งผลให้ในปัจจุบันผู้คนที่ใช้อินเตอร์เน็ตสามารถดำเนินธุรกรรมต่างๆ มีความสะดวกรวดเร็วมากขึ้น เมื่อโลกมีความเชื่อมโยงกันมากขึ้น ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัล โดยได้มีการผลักดันนโยบายการปรับเปลี่ยนประเทศให้ก้าวสู่ประเทศไทย 4.0 ที่เน้นขับเคลื่อนการพัฒนาในทุกภาคส่วนด้วยนวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ มีการปรับโครงสร้างพื้นฐานโทรคมนาคมของ

ประเทศให้ทั่วถึงและมีประสิทธิภาพส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล นอกจากนี้ เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาได้มีบทบาทความสำคัญมากขึ้น ซึ่งได้มีระบุไว้ในหมวด 9 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 ตั้งแต่มาตรา 63 ถึงมาตรา 69 ที่ระบุ ให้มีการพัฒนาบุคลากรทั้งทางด้านผู้ผลิตและผู้ใช้เทคโนโลยีในการศึกษา เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถและทักษะ การผลิตและการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม มีคุณภาพ มีประสิทธิภาพ ผู้เรียนมีสิทธิได้รับการพัฒนาขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสำหรับการศึกษา เพื่อให้มีความรู้และทักษะที่เพียงพอต่อการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต รัฐต้องส่งเสริมให้มีการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา รวมทั้งมีการติดตามตรวจสอบ และประเมินผลการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้เกิดการใช้ที่คุ้มค่าและเหมาะสมกับกระบวนการเรียนรู้ของคนไทย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) การศึกษามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ เทคโนโลยีที่เป็นแหล่งเรียนรู้จึงมีความสำคัญในการบริหารจัดการการศึกษาในยุคปัจจุบัน

การขับเคลื่อนการศึกษาในยุคนี้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 หมวด 9 มาตรา 63 ถึง 69 (2) ได้ระบุไว้เพื่อกำหนดบทบาทหน้าที่ของรัฐเกี่ยวกับการจัดการเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และความสำคัญของเทคโนโลยีเพื่อการศึกษามาโดยตลอด นอกจากนี้ได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนากำลังคนสู่ยุคดิจิทัล เพื่อเพิ่มศักยภาพกำลังคนดิจิทัล ทักษะดิจิทัลเบื้องต้น โดยเริ่มจากการพัฒนาทักษะการคิดเชิงตรรกะ การเขียนโปรแกรม และการพัฒนาสิ่งประดิษฐ์ การพัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้ดิจิทัล ตามแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติพ.ศ 2561 – 2580 และแผนปฏิรูปประเทศด้านการศึกษากำหนดให้มีการพัฒนาเด็กตั้งแต่ปฐมวัยให้มีสมรรถนะและคุณลักษณะที่ดีสมวัยทุกด้าน โดยใช้การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562) การบริหารการศึกษาในยุคปัจจุบันจึงมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอย่างมาก ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นอย่างยิ่งในการปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่การบริหาร เพื่อให้การบริหารสถานศึกษาในรูปแบบใหม่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ ได้กำหนดว่าปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการประสบความสำเร็จของการพัฒนาระบบงานราชการ 4.0 จะต้องประกอบไปด้วยปัจจัยอย่างน้อย 3 ประการ คือ 1. การสานพลังระหว่างรัฐและภาคส่วนอื่นๆ ในสังคม เป็นการยกระดับการทำงานจากการประสานงานกันหรือทำงานด้วยกัน ไปสู่การร่วมมือกันเป็นการบริหารกิจการบ้านเมืองในรูปแบบประชารัฐ 2. การสร้างนวัตกรรม เป็นการคิดค้นและหาวิธีการหรือศึกษาเรื่องใหม่ๆ เพื่อให้เกิดผลกระทบใหญ่ต่อการตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างมีคุณภาพ โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม และ 3. การปรับเข้าสู่ความเป็นดิจิทัลเป็นการผสมผสานการจัดเก็บและประมวลผลข้อมูล

ผ่านระบบคราวด์ อุปกรณ์สมาร์ทโฟน และเครื่องมือที่ใช้ในการทำงานร่วมกันเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชน สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ในทุกเวลาทุกสถานที่ทุกอุปกรณ์ละทุกช่องทางได้อย่างปลอดภัยและประหยัด (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2562) ดังนั้นการบริหารสถานศึกษาผู้บริหารควรมีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมาช่วยบริหารรวมถึงการเรียนรู้ของผู้เรียน

ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นปัจจัยที่ส่งผลมากที่สุดต่อคุณภาพผู้เรียนและคุณภาพสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความเป็นผู้นำสูงจะสามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ในสถานศึกษาให้บรรเทาได้ โดยเฉพาะการขาดแคลนทรัพยากรต่างๆ ซึ่งสถานศึกษาขนาดเล็กที่ขาดทรัพยากรด้านต่างๆ หรือสถานศึกษาที่ประสบปัญหา ถ้าได้ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความเป็นผู้นำดิจิทัลมาบริหารสถานศึกษาก็จะสามารถพัฒนาสถานศึกษาได้มีคุณภาพมากขึ้น จะสามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสถานศึกษาได้เป็นอย่างดี โดยผู้บริหารมีความเชี่ยวชาญด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เป็นผู้นำในการปฏิรูปการทำงานขององค์กร ซึ่งผู้บริหารต้องอาศัยการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคลที่มีอยู่อย่างจำกัดให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลมากที่สุด จึงต้องส่งเสริมการพัฒนาทักษะและความสามารถของบุคลากรให้เป็นบุคลากรยุคดิจิทัล สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงานต่างๆ ดูแลสวัสดิภาพและความมั่นคงของบุคลากร รวมถึงสร้างขวัญและกำลังใจเพื่อให้บุคลากรทุ่มเทการพัฒนาตนเองเพื่อให้มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน เพื่อให้องค์กรสำเร็จตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ (ประเสริฐ บุญเรือง, 2563) ผู้บริหารร่วมกับคณะครู บุคลากรในโรงเรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ร่วมกันวิเคราะห์วิเคราะห์ สภาพโรงเรียนในปัจจุบันเมื่อเปรียบเทียบกับโรงเรียนดิจิทัลในอนาคต แล้วนำมากำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายของโรงเรียนให้สอดคล้องกับนโยบายและยุทธศาสตร์ชาติด้านการศึกษา การปรับโครงสร้างองค์กรและวิธีการบริหารที่เหมาะสมกับโรงเรียน ทั้งนี้เพื่อลดความซ้ำซ้อนในการทำงานและใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด บรรลุตามเป้าหมายและวิสัยทัศน์ของโรงเรียน

ผู้บริหารต้องใช้ภภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลเพื่อส่งเสริมให้ครูสามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ดาวรุวรรณ ถวิลการ, 2564) กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีหน้าที่บริหารและการจัดการศึกษาในสถานศึกษาที่มีการดำเนินงานในหลายฝ่าย การพัฒนาการศึกษาในแต่ละยุคสมัยจะต้องเปลี่ยนแปลงโดยอาศัยการเรียนรู้จากฐานข้อมูล สื่อ แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายแสวงหาสิ่งใหม่ๆ เป็นนวัตกรรมที่นำมาสู่การพัฒนา การศึกษาของประเทศ ทำให้เล็งเห็นถึงความสำคัญของภภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลจะต้องมีการพัฒนาให้ สอดรับกับการเปลี่ยนผ่าน (Transform) ทางเทคโนโลยีซึ่งผู้นำดิจิทัลนั้นไม่เพียงแต่จะมีสมรรถนะ ทางเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อใช้ในการนำองค์กรเท่านั้นแต่จะต้องมีความตระหนักและเห็น ความสำคัญของการพัฒนาทางดิจิทัลโดยขับเคลื่อนองค์กรทั้งระบบ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องพัฒนาภภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลให้สอดคล้องกับการปรับทิศทางการศึกษา มีวิสัยทัศน์

ที่ก้าวหน้า สามารถที่จะคาดการณ์ถึงสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ประกอบการตัดสินใจและการวางแผนดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถสื่อสารและประชาสัมพันธ์สถานศึกษาให้เป็นที่รู้จักผ่านสื่อสังคมออนไลน์ สามารถกระตุ้นหรือเป็นผู้นำด้านเทคโนโลยีมาใช้ในการสร้างสื่อนวัตกรรมทางการศึกษาอย่างมีคุณภาพ สามารถปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมของสถานศึกษาให้เป็นวัฒนธรรมการเรียนรู้แบบดิจิทัล (รุจาภรณ์ ลักษณะดี, 2565)

จากสภาพปัญหาตามที่กล่าวมาข้างต้น การจัดการศึกษาตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ การเรียนรู้ที่เข้าถึงและมีคุณภาพสำหรับเด็กไทยทุกคนเป็นเป้าหมายสูงสุด ตามแนวคิด “การเรียนรู้นำ การศึกษา โรงเรียนอาจหยุดได้แต่การเรียนรู้หยุดไม่ได้ ทั้งนี้เพื่อให้ ผู้บริหารสถานศึกษามีภภาวะผู้นำเชิงดิจิทัล ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการศึกษาจะสามารถเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดเท่าที่สภาพแวดล้อมจะอำนวย ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาประเด็นภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 เพื่อนำผลที่ได้ไปใช้เป็นข้อมูลหรือแนวทางในการพัฒนา ภภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลในการบริหารงานที่ดี เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง และการปรับตัวต่อสภาพแวดล้อมภายนอกที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้หน่วยงานสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 พัฒนาการศึกษาตามพันธกิจและเป้าประสงค์จะพัฒนาผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาให้เป็นมืออาชีพ ส่งเสริมสนับสนุนการบริหารการศึกษา โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาส
2. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการโรงเรียนขยายโอกาส
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารและประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาส
4. เพื่อค้นคว้าตัวแปรภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารที่ใช้ในการพยากรณ์ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาส

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยชิงปริมาณ ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ 1) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูในโรงเรียนขยายโอกาส จำนวน 398 คน จาก 22 โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูโรงเรียนขยายโอกาส จำนวน

196 คน ซึ่งกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) จากนั้นใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงโรงเรียน จำนวน 13 โรงเรียน

2. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ในการดำเนินการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำทางดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ได้ดำเนินการตามขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 1) ผู้วิจัยได้ขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ จากสำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมโศกราชเพื่อติดต่อกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 และโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการรวบรวมข้อมูล 2) ผู้วิจัยได้นำหนังสือขอความอนุเคราะห์การเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมแนบแบบสอบถาม ภาวะผู้นำทางดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ถึงกลุ่มโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง โดยในหนังสือขอความอนุเคราะห์การดำเนินการวิจัย โดยใช้เครื่องมือระบบ Online ผ่าน Google ฟอร์ม แปลงเป็น QR Code แนบหนังสือขอความอนุเคราะห์จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 3) เมื่อผู้วิจัยส่งแบบสอบถาม และหนังสือขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม ไปยังโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างการวิจัย ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปวิเคราะห์ข้อมูลนำคำตอบแบบสอบถาม Online ที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างมาวิเคราะห์ตามสถิติที่กำหนด โดยกลุ่มตัวอย่างที่ได้ตอบแบบสอบถาม หากไม่ได้รับแบบสอบถามให้ ติดตามแบบถามให้ครบ 100 % หรือไม่น้อยกว่า 80 % 4) ประสานงานส่วนตัวไปยังโรงเรียนต่างๆ เพื่อติดตามขอรับแบบสอบถามคืน วิเคราะห์ แบบสอบถามตามสถิติที่กำหนด

3. การวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามคืนจากกลุ่มตัวอย่างครบ ตามที่ผู้วิจัยกำหนดแล้วโดยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยดังนี้

3.1 ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความถูกต้อง และความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถามทุกชุด ที่ได้เก็บรวบรวมมาจากกลุ่มตัวอย่าง หลังจากนั้นนำมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยมีขั้นตอนการเคราะห์ข้อมูลตามลำดับดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคล ประกอบไปด้วย เพศ ตำแหน่ง วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในตำแหน่ง โดยวิเคราะห์คำนวณหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) โดยมีเกณฑ์ประเมินค่าวัดภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลมีการแบ่งเป็น 5 ระดับ

ตอนที่ 3 วิเคราะห์ระดับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) โดยมีเกณฑ์ประเมินค่าวัดประสิทธิผลของสถานศึกษา มีการแบ่งเป็น 5 ระดับ

3.2 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 โดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation coefficient, r) โดยใช้เกณฑ์การวิเคราะห์เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ดังนี้ 1) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เป็น 0 หมายถึง ตัวแปรทั้งสองไม่มีความสัมพันธ์กัน 2) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) อยู่ระหว่าง -1 และ +1 หมายถึง ตัวแปรทั้งสองมีคามสัมพันธ์กัน โดยที่ทิศทางของความสัมพันธ์พิจารณาจากเครื่องหมายของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่คำนวณได้ คือ ถ้าเป็นไปทางบวก แสดงว่า ตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์กันในลักษณะคล้อยตามกัน แต่ถ้าเป็นในทิศทางลบ แสดงว่า ตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์กันในทางตรงข้ามหรือผกผัน

3.3 การวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามที่สร้างขึ้น โดยการศึกษาเอกสาร แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและครอบคลุมเนื้อหาของภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการโรงเรียนขยายโอกาส จากนั้นนำเครื่องมือที่ได้ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาของข้อคำถามแล้วหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (IOC) โดยเลือกที่มีค่าความตรงด้านเนื้อหาระหว่าง 0.50 ถึง 1.00 แสดงว่าเครื่องมือที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นสามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยได้ โดยผู้วิจัยดำเนินการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายแบบเพียร์สัน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ และสร้างสมการพยากรณ์เพื่อค้นหาตัวพยากรณ์ที่ดีโดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณด้วยวิธีแบบเลือกเข้าตัวแปรทั้งหมด สรุปผลและเขียนรายงานฉบับสมบูรณ์

5. สถิติที่ใช้ ได้แก่ 1. สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ 1.1 การหาค่าความเที่ยงตรงของเนื้อหา 1.2 หาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่า 2. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล 2.1 ค่าเฉลี่ยเลขคณิต 2.2 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2.3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายแบบเพียร์ 2.4 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ 2.5 สร้างสมการพยากรณ์เพื่อค้นหาตัวพยากรณ์ที่ดีโดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ระดับภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหาร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านการเป็นมืออาชีพด้านดิจิทัลรองลงมา คือ ด้านการสื่อสารดิจิทัล และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาส

ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านการเป็นมืออาชีพด้านดิจิทัล	4.33	0.46	มาก
ด้านการสื่อสารดิจิทัล	4.34	0.37	มาก
ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล	4.31	0.38	มาก
ด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล	4.39	0.46	มาก

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ระดับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาส โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน อยู่ในระดับมากที่สุด 6 ด้าน และระดับมาก 11 ด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ รองลงมา คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาส

ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้	4.63	0.38	มากที่สุด
ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา	4.54	0.41	มากที่สุด
ด้านการแนะแนว	4.49	0.41	มากที่สุด
ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา	4.51	0.37	มากที่สุด
ด้านการคัดเลือกหนังสือแบบเรียนเพื่อใช้ในการสถานศึกษา	4.60	0.35	มากที่สุด

ด้านการวางแผนงานด้านวิชาการ	4.49	0.35	มากที่สุด
ด้านการพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น	4.49	0.29	มาก
ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา	4.52	0.48	มาก
ด้านการพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้	4.41	0.52	มาก
ด้านการนิเทศการศึกษา	4.40	0.52	มาก
ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา	4.48	0.51	มาก
ด้านการจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา	4.45	0.48	มาก
ด้านการวัดผล ประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน	4.64	0.41	มาก
ด้านการส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ	4.45	0.37	มาก
ด้านการประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น	4.43	0.37	มาก
ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน สถานประกอบและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา	4.45	0.32	มาก
ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา	4.33	0.44	มาก

3. วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาส โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์กันในทิศทางบวกระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .638 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ .884 รองลงมาคือ คือ ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล มีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ .825 และภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษามีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์กันต่ำที่สุดคือ ด้านการสื่อสารดิจิทัล มีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน สถานประกอบและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ .122

4. วัตถุประสงค์ข้อที่ 4 พบว่า ตัวแปรพยากรณ์ที่ใช้ในการพยากรณ์ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาส ดังนี้

4.1 ผลการวิเคราะห์ถดถอยแบบปกติ (Enter Multiple Regression Analysis) โดยใช้ตัวแปรทุกตัวร่วมกันพยากรณ์ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาส พบว่า ตัวแปรพยากรณ์ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 4 ด้าน สามารถอธิบายการแปรผันประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ได้ร้อยละ 72.8 (R^2 = .728) ค่าความคลาดเคลื่อนที่จะเกิดจากการพยากรณ์เท่ากับ .227 มีค่าสัมประสิทธิ์พหุคูณ เท่ากับ .530 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารประกอบด้วย ด้านการสื่อสารดิจิทัล ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล ด้านการสร้างวัฒธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล และด้านการเป็นมืออาชีพ สามารถร่วมกันทำนายประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 เมื่อนำตัวแปรทั้งหมดไปสร้างสมการพยากรณ์ สามารถสร้างสมการพยากรณ์ ในรูปของคะแนนดิบคือ $\hat{Y}$ = 2.495 + .376 (X_3) + .362 (X_4) -.102 (X_1) -.186 (X_2) และสร้างสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ $\hat{Z}_y$ = .529(X_3) + .492(X_4) - .144 (X_1) - .214(X_2)

4.2 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) โดยใช้ตัวแปรทุกตัวร่วมกันพยากรณ์ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาส พบว่า ตัวแปรพยากรณ์ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารจำนวน 2 ด้าน สามารถอธิบายการแปรผันประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ได้ร้อยละ 55.0 (R^2 = .550) ค่าความคลาดเคลื่อนที่จะเกิดจากการพยากรณ์เท่ากับ .232 มีค่าสัมประสิทธิ์พหุคูณ เท่ากับ .707 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาประกอบด้วย ด้านการสร้างวัฒธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล และด้านการเป็นมืออาชีพ สามารถร่วมกันทำนายประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 เมื่อนำตัวแปรทั้งหมดไปสร้างสมการพยากรณ์ สามารถสร้างสมการพยากรณ์ ในรูปของคะแนนดิบ คือ $\hat{Y}$ = 2.117 +.295(X_3) + .247(X_4) และสร้างสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ $\hat{Z}_y$ = .415(X_3) + .335(X_4)

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่าภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการและการส่งเสริมการเรียนการสอนในสถานศึกษาได้ดีในทั้งนี้อาจเป็นเพราะนโยบายการศึกษาจากกระทรวงศึกษาธิการ และมาตรฐานการศึกษาได้ส่งเสริมให้สถานศึกษานำ

เทคโนโลยีดิจิทัล มาใช้ในการเพิ่มคุณภาพการบริหารซึ่งนำไปสู่การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการประชาสัมพันธ์หรือใช้ข้อมูลสารสนเทศต่างๆ อีกทั้งผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีวิสัยทัศน์และความเป็นพลเมืองดิจิทัลในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการองค์การให้เป็นปกติจนเกิดเป็นวัฒนธรรมการเรียนรู้ในโลกดิจิทัลเพื่อสร้างความร่วมมือกับครู ผู้ปกครอง ชุมชน และสอดคล้องกับงานวิจัยของเมฐิตา วงษ์คลองเขื่อน ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย พบว่า ในภาพรวมของภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก ดังนั้นจะเห็นได้ว่าภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษานั้น ผู้นำนั้นต้องสามารถนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในการบริหารและพัฒนาสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมุ่งเน้นการกำหนดวิสัยทัศน์ การตัดสินใจบนพื้นฐานของข้อมูล การส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล และการสร้างนวัตกรรมเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา ผู้นำดิจิทัลต้องมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อเสริมสร้างการสื่อสาร การบริหารงาน และการพัฒนาบุคลากรให้สามารถปรับตัวและเติบโตในยุคดิจิทัล พร้อมทั้งสร้างความร่วมมือกับเครือข่ายภายในและภายนอกองค์กรเพื่อให้สถานศึกษามีความก้าวหน้าและสามารถแข่งขันได้ในบริบทของการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเมื่อพิจารณารายด้านจะเห็นว่าด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล ผู้บริหารจะเป็นผู้กำหนดแนวทางให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมนำไปสู่การพัฒนาในทุกด้าน และด้านการปฏิบัติอย่างมืออาชีพ ผู้บริหารให้ความสำคัญในการส่งเสริมบุคลากรและนักเรียนให้มีความเป็นมืออาชีพในการใช้เทคโนโลยี มีความคล่องแคล่ว เข้าใจถึงผลกระทบในการใช้เทคโนโลยี สามารถเข้าถึงและสร้างเทคโนโลยีที่หลากหลาย (เมฐิตา วงษ์คลองเขื่อน, 2565)

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่าประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาส โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการบริหารจัดการด้านวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนในระดับที่ดีและมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับงานวิจัยของจรัส รักษ์อารยะธรรม ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุทัยธานี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ระดับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (จรัส รักษ์อารยะธรรม, 2563) และสอดคล้องกับงานวิจัยของศุภกร ไวยะวัน ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลที่ส่งผลตอประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร ผลการศึกษาพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เพื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากสุด 3 ด้าน คือ ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร รองลงมาคือ ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ

โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหารมีการการวางแผนงานวิชาการ โดยกำหนดวัตถุประสงค์ และวิธีการหรือแนวปฏิบัติขอของงานวิชาการให้บรรลุเป้าหมาย จัดทำระเบียบแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานวิชาการ พัฒนาคุณภาพของการศึกษา เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนในทุกๆ ด้านให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน ตามจุดมุ่งหมายของการศึกษาที่กำหนดไว้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ พัฒนาและส่งเสริมทางด้านวิชาการเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ส่งเสริมการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ดำเนินการแนะแนวที่เกี่ยวข้องกับด้านการศึกษาต่อการอาชีพ สังคมและส่วนตัว อย่างเป็นระบบและมีคุณภาพมีการดำเนินการด้านการวัดผล ประเมินผลการเรียนและงานทะเบียน นักเรียนลุล่วงไปได้ด้วยดี เมื่อพิจารณาด้านที่สอดคล้องกัน ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด ผู้บริหารจึงให้ความสำคัญในการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเอง โดยมีบุคลากรเป็นผู้ลงมือปฏิบัติในการวางแผนพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การปรับเปลี่ยนวิธีการสอน เลือกใช้สื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายและการวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกับสภาพจริง (ศุภกร ไวยะวัน, 2566)

3. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาส มีความสัมพันธ์กันในทิศทางบวกในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r= .638) สอดคล้องกับสมติฐานการวิจัย “ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ในทิศทางบวกกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ” ทั้งนี้อาจเป็นเพราะภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นแนวทางสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรการศึกษาให้ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ นำเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาและขับเคลื่อนสถานศึกษาให้สอดคล้องกับยุคดิจิทัล ผู้นำที่มีความสามารถด้านดิจิทัลไม่เพียงแค่ใช้เทคโนโลยีเพื่อการบริหารจัดการเท่านั้น แต่ยังต้องส่งเสริมให้บุคลากรและนักเรียนสามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างสร้างสรรค์และมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของจตุพร ทองจิตร ได้ศึกษาวิจัยเรื่องภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 พบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลขอของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกกับการบริหารงานวิชาการสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 ทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 (จตุพร ทองจิตร, 2567) และสอดคล้องกับงานวิจัยของพิมพิลา อำนาจ ได้ศึกษาวิจัยเรื่องภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ พบว่า มีความสัมพันธ์กันทางบวก อยู่ในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปตาม

สมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ0.559 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ ส่วนด้านอื่นๆ ความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะปัจจุบันมีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการประยุกต์กับการทำงานในทุกด้านมากขึ้น ทำให้ผู้บริหารเล็งเห็นถึงความสำคัญของการใช้ประโยชน์ จากเทคโนโลยีดิจิทัล ส่งเสริมให้ครู และบุคลากรทางการศึกษานำเทคโนโลยีดิจิทัล มาใช้ประโยชน์ อำนวยความสะดวกในการทำงาน ผู้บริหารสถานศึกษามีวิสัยทัศน์ ทำให้ครู และบุคลากร เกิดความอยากเรียนรู้และพัฒนาตนเองเพื่อความก้าวหน้าในวิชาชีพ อยู่ตลอดเวลา จึงเป็นส่วนที่สนับสนุนให้เกิดประสิทธิผลของโรงเรียน (พิมพิลา อำนาจ, 2566)

4. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 พบว่า ภาวะผู้เชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่นำมาวิเคราะห์ จำนวน 4 ด้าน พบว่า 2 ด้านที่สามารถพยากรณ์ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาส โดยรวมได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 เมื่อนำปัจจัยดังกล่าวซึ่งเป็นตัวพยากรณ์ไปสร้างสมการพยากรณ์ ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่าภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาใน ด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล และด้านการเป็นมืออาชีพ นั้นส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ซึ่งผู้วิจัยได้ยึดขอบข่ายภาระงานการบริหารงานวิชาการทั้ง 17 ด้านตามที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดเป็นประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ดังนั้นผู้บริหารต้องเข้าใจถึงบริบทของโรงเรียน เข้าใจครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษา รวมทั้งร่วมกันกำหนดเป้าหมายเพื่อให้เกิดความชัดเจนในเป้าหมายของการบริหารโรงเรียน ตลอดจนควรคำนึงถึงประสิทธิผลและประสิทธิภาพ ทั้งนี้ผู้บริหารสถานศึกษาผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลต้องสามารถนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการกำหนดทิศทางขององค์กร เพื่อพัฒนาและยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับยุคดิจิทัล ต้องมีความสามารถในการมองเห็นอนาคตของสถานศึกษาในบริบทของเทคโนโลยี และเข้าใจว่าผลลัพธ์ที่ดีที่สุดขององค์กรคือการสร้างระบบการศึกษาที่สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารต้องแสดงออกถึงความสามารถในการสื่อสารให้ครู บุคลากร และผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าใจถึงแนวทางและเป้าหมายของการพัฒนาด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล โดยใช้กลยุทธ์ในการจูงใจและกระตุ้นให้บุคลากรเกิดความเข้าใจ เชื่อมั่น และยอมรับแนวทางดังกล่าว เพื่อให้สามารถนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้นำต้องสามารถเชื่อมโยงแนวคิดด้านดิจิทัลไปสู่การกำหนดนโยบาย เป้าหมาย แผนงาน และโครงการของสถานศึกษา รวมถึงส่งเสริมให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการดำเนินการตามวิสัยทัศน์เชิงดิจิทัล นอกจากนี้ ผู้บริหารต้องมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ๆ อย่างต่อเนื่อง มุ่งมั่นและมีความพยายามในการพัฒนาสถานศึกษาสู่ระบบดิจิทัล รวมถึงกระตุ้นให้บุคลากรมีความคิดสร้างสรรค์ และนำนวัตกรรมใหม่ๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนองค์กรสู่อนาคต

ที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเมฐิตา วงษ์คลองเขื่อน ที่พบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพภายใน ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 มี 3 องค์ประกอบ คือ ด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ ด้านการปฏิบัติอย่างมืออาชีพ และด้านทักษะเทคโนโลยี โดยภาวะผู้นำภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ทั้ง 3 ตัวร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของการประกันคุณภาพภายใน ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย คิดเป็นร้อยละ 60.80 (เมฐิตา วงษ์คลองเขื่อน, 2565)

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยขอนำเสนอองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ภาวะผู้นำเชิงดิทัลของผู้บริหารกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาส

จากภาพอธิบายได้ว่า ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัล ที่ครอบคลุมทั้ง 4 ด้านคือ ด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล ด้านการเป็นมืออาชีพ ด้านการสื่อสารดิจิทัล ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล เป็นปัจจัยสำคัญที่จะขับเคลื่อนให้เกิด ประสิทธิผลในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาส ซึ่งหมายถึงการที่ผู้บริหารสามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อบริหารจัดการงานวิชาการได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

บทสรุป

งานวิจัยนี้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาและประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาส พบว่าทั้งสองด้านโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสะท้อนถึงความสามารถในการใช้เทคโนโลยีบริหารจัดการและส่งเสริมการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายการศึกษาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะด้านการสร้างวัฒนธรรมการ

เรียนรู้และวิสัยทัศน์ดิจิทัล ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการก็อยู่ในระดับดีเช่นกัน โดยมีด้านหลักสูตรและการพัฒนากระบวนการเรียนรู้เป็นจุดเด่น ผลการวิจัยยังชี้ว่าภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ และที่สำคัญ 2 ด้านของภาวะผู้นำเชิงดิจิทัล ได้แก่ ด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล และ ด้านการปฏิบัติอย่างมืออาชีพ สามารถพยากรณ์ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการได้ แสดงให้เห็นว่าการมุ่งเน้นพัฒนาภาวะผู้นำในด้านเหล่านี้จะช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ผู้บริหารสถานศึกษานำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในการบริหารและพัฒนาสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมุ่งเน้นการกำหนดวิสัยทัศน์ การตัดสินใจบนพื้นฐานของข้อมูล การส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล และการสร้างนวัตกรรมเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา เสริมสร้างการสื่อสาร และการบริหารงาน

2. ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้บุคลากรมีการเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัลที่มีการพัฒนาอยู่ตลอดเวลา เพื่อนำมาพัฒนาการจัดการเรียนการสอน และพัฒนาการทำงานร่วมกัน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษา เรื่อง ด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล และด้านการเป็นมืออาชีพ ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 เนื่องจากส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาสในระดับสูงที่สุด

2. ควรศึกษา เรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำที่สุด

3. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560-2574).* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

จตุพร ทองจิตร. (2567). “ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2”.

วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

จรัส รักษ์อารยะธรรม. (2563). "การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุทัยธานี เขต 2". *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.* มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

ดาวรุวรรณ ถวิลการ. (2564). *ภาวะผู้นำดิจิทัล.* ขอนแก่น: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ประเสริฐ บุญเรือง. (2563). *แนวทางการบริหารจัดการศึกษาในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019*. http://www.spm7.go.th

พิมพ์พิลา อำนาจ. (2566). "ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ". *ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.* มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

เมฐิตา วงษ์คลองเขื่อน. (2565). "ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย". *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

รุจาภรณ์ ลักษณะดี. (2565). "ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตบ้านบึง 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1". *การค้นคว้าอิสระปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษาคณะศิลปศาสตร์.* มหาวิทยาลัยเกริก.

ศุภกร ไวยะวัน. (2566). การศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). *แผนปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา.* https://www.obec.go.th

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2562). *ปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการประสบความสำเร็จของการพัฒนาระบบงานราชการ 4.0.* https://www.opdc.go.th

สัมมัปปธาน 4 ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2

The Four Sammāppadhāna for Administrators Affecting Academic Administration Under Ratchaburi Primary Educational Service Area Office 2

รสริน ศรีลาอ่อน Rossarin Srilaon
คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
Faculty of Education, Mahamakut Buddhist University
Corresponding author, e-mail: rossarinsrilaon@gmail.com

Received July 12, 2025; **Revised** August 16, 2025; **Accepted:** December 20, 2025

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการวิจัยนี้คือ 1) เพื่อศึกษาสัมมัปปธาน 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา 2) เพื่อศึกษาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา และ 3) เพื่อศึกษาสัมมัปปธาน 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงพรรณนา ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ คือ สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 จำนวน 147 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ คือ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 จำนวน 108 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลรวมทั้งหมด 324 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม เกี่ยวกับสัมมัปปธาน 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สถิติที่ใช้สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน การวิเคราะห์ค่าทางสถิติใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ผลวิจัยพบว่า 1. สัมมัปปธาน 4 ของผู้บริหารสถานศึกษามีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านปหานปธาน ด้านภาวนาปธาน ด้านอนุรักขนาปธาน และสังวรปธาน ตามลำดับ 2. การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้านอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ซึ่งเรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การนิเทศ

การศึกษา การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษา การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา การวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาในสถานศึกษา และการพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ ตามลำดับ 3. สัมมัปปธาน 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านภาวนาปธาน (X_3) ด้านปหานปธาน (X_2) และด้านสังวรปธาน (X_1) ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรีเขต 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สามารถทำนายการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 (Y_{tot}) ได้ร้อยละ 51.10

คำสำคัญ: การบริหารงานวิชาการ; ผู้บริหารสถานศึกษา; สัมมัปปธาน 4

Abstract

The objectives of this research were: 1 . to study the four Sammāppadhāna of school administrators, 2) to study the academic administration of school administrators, and 3) to study the four Sammāppadhāna for Administrators Affecting Academic Administration in schools. This research is descriptive research. The population of this study is the educational institution under the district office. Ratchaburi Primary Educational Service Area, District 2, 147 schools. The sample group in this study is the educational institution. Under the Ratchaburi Primary Educational Service Area Office 2, there are 108 schools, the sample group of informants. A total of 324 people use a specific selection method. The research instrument used was a questionnaire regarding the four Sammāppadhāna of school administrators. The statistical values used for data analysis are average, standard deviation, and Analyzing plural regression equations by step statistical analysis using the finished program. The results showed that 1. The overall level of the four Sammāppadhāna of the school administrators, had an overall average score at a high level. with the average scores ranked from highest to lowest as follows: Pahāna- padhāna, Bhāvanā-padhāna, Anurakkhana-padhāna, and Saṃvara-padhāna, respectively. 2. The overall level of academic administration in schools was high, with all aspects at a high level. The mean scores, ranked from highest to lowest, were: learning process development, educational supervision, educational media and technology development and use, school curriculum development, internal quality assurance and educational standards development, measurement, evaluation, and credit transfer, research for

educational quality development in schools, and learning resource development and promotion, respectively. 3. The four Sammāppadhāna of school administrators, namely Bhāvanāpadhāna (X3), Pahānapadhāna (X2), and Saṃvarapadhāna (X1), have an impact on academic administration under the Office of Ratchaburi Primary Educational Service Area 2 at the .01 level. They could predict academic administration in schools under Ratchaburi Primary Educational Service Area Office 2 (Y_{tot}) by 51.10 percent.

Keywords: Academic Administration; Educational Institution Administrators; The Four Sammāppadhāna

บทนำ

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579 ยุทธศาสตร์ที่ 3 ข้อ 3.2 การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัย และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ คนทุกช่วงวัยมีทักษะ ความรู้ความสามารถ และสมรรถนะตามมาตรฐานการศึกษาและมาตรฐานวิชาชีพ และพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ตามศักยภาพ มีตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่นเด็กแรกเกิด - 5 ปี มีพัฒนาการสมวัยเพิ่มขึ้น นักเรียนมีคะแนนผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) แต่ละวิชาผ่านเกณฑ์คะแนนร้อยละ 50 ขึ้นไปเพิ่มขึ้น ผู้สูงวัยที่ได้รับบริการการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพและทักษะชีวิตเพิ่มขึ้น และมีสาขาและวิชาชีพที่เปิดโอกาสให้ผู้สูงวัยได้รับการส่งเสริมให้ทำงานและถ่ายทอดความรู้/ประสบการณ์เพิ่มขึ้น เป็นต้น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) การจัดการศึกษายังขาดคุณภาพและมาตรฐานในทุกระดับ คุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ของคนไทยยังอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ คนไทยได้รับโอกาสทางการศึกษาสูงขึ้น โดยมีจำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรวัยแรงงานเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่เมื่อพิจารณาคะแนนผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) พบว่า มีค่าเฉลี่ยต่ำในทุกกลุ่มสาระ และผลคะแนนจากการทดสอบโครงการประเมินผลนักเรียนร่วมกับนานาชาติ (PISA) อยู่ในระดับต่ำกว่าอีกหลายประเทศที่มีระดับการพัฒนาใกล้เคียงกัน ปัญหาเหล่านี้เกิดจากข้อจำกัดเรื่องหลักสูตรและระบบการเรียนการสอน ที่เน้นการสอนเนื้อหาสาระและความจำมากกว่าการพัฒนาทักษะและสมรรถนะ ส่งผลให้ผู้เรียนขาดความคิดสร้างสรรค์ ปัจจัยสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนและครูที่มีคุณภาพยังกระจายไม่ทั่วถึง โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกล ขณะที่ในระดับอาชีวศึกษายังมีเด็กที่สนใจเรียนต่อสายอาชีพในสัดส่วนที่น้อย ส่วนระดับอุดมศึกษา พบว่ามีการเปิดหลักสูตรโดยไม่คำนึงถึงความต้องการของตลาดงาน บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาบางส่วนยังมีปัญหาคุณภาพ อันดับความสามารถในการแข่งขันด้านคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยของไทยในระดับนานาชาติยังอยู่ในลำดับที่ต่ำ ปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ส่งผลให้การศึกษาไทยในทุกระดับยังมีปัญหาเชิงคุณภาพที่ต้องเร่งแก้ไข (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษราชบุรี เขต 2 ได้กำหนดเป้าหมายการบริหารการจัดการศึกษา และมาตรการแนวทางการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาให้กับสถานศึกษานำลงสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการจัดการบริหารการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 ในมาตรการที่ 2 การพัฒนาและปรับปรุง วิธีการประเมินการทดสอบและการวัดผลแนวทางการดำเนินงาน 1.พัฒนาวิธีการทดสอบ การประเมิน และการวัดผลให้ได้มาตรฐานสอดคล้องกับมาตรฐาน ตัวชี้วัดตามหลักสูตร และสอดคล้องกับแนวทางการจัดการเรียนการสอนวีถีใหม่ วิถีคุณภาพของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 และแนวทางการจัดการเรียนรู้ในสถานการณ์พิเศษ 2.วัดและประเมินผลนักเรียนด้วยวิธีการที่หลากหลายตรงตามสภาพจริง (Authentic Assessment) ยืดหยุ่น ตามสภาพจริง ตอบสนองต่อความถนัดและความสนใจของนักเรียน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เป็นรายบุคคล (Personalized Learning) ที่เชื่อมโยงสู่การทำงานในอนาคต 3. ส่งเสริมการจัดทำข้อสอบที่มีลักษณะการเขียน (อัตนัย) เพื่อฝึกทักษะการเขียน การคิดวิเคราะห์ให้เพิ่มมากขึ้น 4. ฝึกทักษะการทำข้อสอบเชิงคิดวิเคราะห์ เช่น PISA (Programmer for International Student Assessment) ข้อสอบประเมินคุณภาพนักเรียน (NT) O-NET (Ordinary National Educational Test) และ RT (Reading Test) เป็นต้น 5. จัดทำคลังข้อสอบ คลังสื่อ และเครื่องมือวัดผลประเมินผลสำหรับครูนำไปใช้ในการวัดและประเมินผลนักเรียน 6. นำเทคโนโลยี นวัตกรรมมาสร้างการเปลี่ยนแปลงในการจัดการเรียนรู้ (Digital transformation) (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2, 2564) จากแผนปฏิบัติการปีการศึกษา 2564 และแผนปฏิบัติการปีการศึกษา 2565 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 เป็นการสรุปผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัดใช้เป็นกรอบในการดำเนินงานและขับเคลื่อนการบริหารจัดการศึกษา ที่เชื่อมโยงสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2563 - 2564 นโยบายของรัฐบาล นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ และสอดรับกับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ซึ่งผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ของชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2563 ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าเมื่อเทียบกับระดับประเทศ ดังนี้ คะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2563 ระดับเขตพื้นที่การศึกษากับระดับประเทศกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย คะแนนเฉลี่ยระดับเขตพื้นที่การศึกษาได้ 54.13 คะแนนเฉลี่ยระดับประเทศได้ 56.20 กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ คะแนนเฉลี่ยระดับเขตพื้นที่การศึกษาได้ 26.57 คะแนนเฉลี่ยระดับประเทศได้ 29.99 กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ คะแนนเฉลี่ยระดับเขตพื้นที่การศึกษาได้ 35.85 คะแนนเฉลี่ยระดับประเทศได้ 38.78และกลุ่มสาระการเรียนรู้

ภาษาอังกฤษ คะแนนเฉลี่ยระดับเขตพื้นที่การศึกษาได้ 37.16 คะแนนเฉลี่ยระดับประเทศได้ 43.55 (สำนักงานเขตพื้นการศึกษาประถมศึกษาราชบุรีเขต 2, 2565) และคะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2563 ระดับเขตพื้นที่การศึกษากับระดับประเทศ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย คะแนนเฉลี่ยระดับเขตพื้นที่การศึกษาได้ 52.15 คะแนนเฉลี่ยระดับประเทศได้ 54.29 กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ คะแนนเฉลี่ยระดับเขตพื้นที่การศึกษาได้ 20.73 คะแนนเฉลี่ยระดับประเทศได้ 25.46 กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ คะแนนเฉลี่ยระดับเขตพื้นที่การศึกษาได้ 26.95 คะแนนเฉลี่ยระดับประเทศได้ 29.89 และกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ คะแนนเฉลี่ยระดับเขตพื้นที่การศึกษาได้ 29.15 คะแนนเฉลี่ยระดับประเทศได้ 34.38 (สำนักงานเขตพื้นการศึกษาประถมศึกษาราชบุรีเขต 2, 2565) จะเห็นได้ว่า ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ของชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2563 ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าระดับประเทศทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งสาเหตุที่ทำผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-Net) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าระดับประเทศทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้เกิดขึ้นได้หลายปัจจัย 1) ปัจจัยด้านตัวนักเรียน 2) ปัจจัยด้านครูผู้สอน 3) ปัจจัยด้าน และ4) ปัจจัยด้านข้อสอบ จะเห็นได้ว่าปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ มีผลต่อการทำให้คะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ของชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ต่ำกว่าระดับประเทศ

จากการวิจัยเรื่องสัมมัปปธาน 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาพบว่า เป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาคือ สัมมัปปธาน 4 มาเป็นแนวทางในการวางแผน กำกับ ติดตาม และพัฒนาการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา เพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและคุณธรรม ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้ได้ดังนี้ ด้านสังวรปธานคือ การวางแผนป้องกันปัญหาทางวิชาการอย่างเป็นระบบ โดยการส่งเสริมการวางแผนการสอนที่มีประสิทธิภาพ การนิเทศอย่างต่อเนื่อง ด้านปหานปธานคือ การบริหารจัดการเพื่อแก้ไขปัญหาทางวิชาการของผู้เรียน จำเป็นต้องอาศัยแนวทางแบบองค์รวมที่ครอบคลุมทั้งการสร้างแรงจูงใจ การพัฒนาหลักสูตร และการนิเทศการสอนอย่างต่อเนื่อง ด้านภาวนาปธานคือ การบริหารงานวิชาการที่เน้นการส่งเสริมศักยภาพของครูและนักเรียน การใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ และการสร้างวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ภายในสถานศึกษาจะช่วยสนับสนุนให้การพัฒนาทางวิชาการเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน และด้านอนุรักขนาปธานคือ การพัฒนางานวิชาการที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องให้ความสำคัญทั้งในมิติของครู ผู้เรียน และการใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างระบบการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ และขับเคลื่อนสถานศึกษาไปสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการได้อย่างยั่งยืน

จากข้อมูลข้างต้นผู้วิจัยมีความเห็นว่าการศึกษาเกี่ยวกับหลักการสัมมัปปธาน 4 ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา มีประโยชน์ในแง่ของการเป็นแนวทางให้กับผู้บริหารสถานศึกษาสามารถประยุกต์ใช้หลักการดังกล่าวเพื่อนำไปพัฒนาสถานศึกษา ทั้งยังเป็นแนวทางให้กับผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาในแง่ของการแก้ไข ปรับปรุงและพัฒนาตามหลักสัมมัปปธาน 4 เพื่อให้เกิดประสิทธิผลในการบริหารงานต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสัมมัปปธาน 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2
2. เพื่อศึกษาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2
3. เพื่อศึกษาสัมมัปปธาน 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) มีรายละเอียดของวีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ 1) ประชากร คือ สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 จำนวน 147 โรงเรียน 2) กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ คือ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 ได้จำนวน 108 โรงเรียน การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีเปิดตารางของเครจซี่และมอร์แกน การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างแต่ละขนาดของโรงเรียนใช้วิธีการเทียบบัญญัติไตรยางศ์ มีผู้ให้ข้อมูลแต่ละโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างโรงเรียนละ 3 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา 1 คน หัวหน้างานบริหารงานวิชาการ 1 คน และครูผู้สอน 1 คนรวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 324 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามสัมมัปปธาน 4 ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 โดยเป็นแบบสอบถามที่มีลักษณะแบ่งข้อคำถามออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยมีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Check List) ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ในปัจจุบัน และประสบการณ์ในการทำงาน ตอนที่ 2 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับสัมมัปปธาน 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 1) สังวรปธาน 2) ปหานปธาน 3) ภาวนาปธาน และ 4) อนุรักขนาปธาน ตอนที่ 3 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับ

การบริหารงานวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 ประกอบด้วย 8 ด้าน คือ 1) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3) การพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา 4) การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งการเรียนรู้ 5) การวัดผลประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน 6) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา 7) การนิเทศการศึกษา และ 8) การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา กระบวนการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง จากหนังสือ ตำรา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสัมมัปปธาน 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ และการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา เพื่อเป็นกรอบในการสร้างแบบสอบถาม ภายใต้คำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อใช้สร้างข้อคำถาม

ขั้นตอนที่ 2 สร้างแบบสอบถามตามขอบเขตของเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถาม โดยการนำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คนขึ้นไป พิจารณาความสอดคล้องของเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของการวิจัย ด้วยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องโดยใช้เทคนิค IOC (Index of Item Objective Congruence) แล้วนำแบบสอบถามที่ได้นำมาปรับปรุงแก้ไข จากนั้นนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะ ด้วยการหาค่า IOC (Index of Objective Congruence: IOC) คัดเลือกเฉพาะข้อคำถามที่มีค่า IOC ดัชนีความตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) โดยกำหนดเกณฑ์การประเมิน มีดังนี้

ให้คะแนน 1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นสอดคล้องกับนิยามเชิงปฏิบัติการ

ให้คะแนน 0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นสอดคล้องกับนิยามเชิงปฏิบัติการ

ให้คะแนน -1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นไม่สอดคล้องกับนิยามเชิงปฏิบัติการ

จากนั้นปรับแก้ข้อความตามที่ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะ ให้มีความชัดเจนในการสื่อความหมายมากยิ่งขึ้นโดยแบบสอบถาม มีค่า IOC ดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1 ทุกข้อ ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้

ขั้นตอนที่ 3 นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try-Out) กับประชากรผู้ให้ข้อมูลในสถานศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง โดยเป็นผู้ให้ข้อมูล จำนวน 30 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา หัวหน้างานบริหารงานวิชาการ และครูผู้สอน

ขั้นตอนที่ 4 นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามเกี่ยวกับสัมมัปปธาน 4 ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรีเขต 2 มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α-coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach, 1970 อ้างถึงใน สุวิมล ติรกานนท์, 2557) ซึ่งเกณฑ์กำหนดว่าต้องมีค่าตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป ซึ่งแบบสอบถามเกี่ยวกับสัมมัปปธาน 4 ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อ

การบริหารงานวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรีเขต 2 มีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ 0.985

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจาก ผู้อำนวยการสถานศึกษา 1 คน หัวหน้างานบริหารงานวิชาการ 1 คน และครูผู้สอน 1 คน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 324 คน ผู้วิจัยดำเนินการจัดทำแบบสอบถามด้วยตนเอง โดยส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยถึงผู้อำนวยการสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลการทำวิจัย

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้ 1) ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบสำรวจรายการ (Check list) วิเคราะห์ทางสถิติโดยใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) 2) สัมมัปปธาน 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 วิเคราะห์ทางสถิติโดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตราฐาน (Standard Deviation) 3) การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย (Mean) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) 4) สัมมัปปธาน 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 โดยใช้สถิติวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ก่อนการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้นตอน ผู้วิจัยวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง สัมมัปปธาน 4 ของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson’s product-moment correlation coefficient) การวิเคราะห์สมการถดถอยพคุณแบบบเป็นขั้นตอน (stepwise multiple regression analysis) โดยผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ตามข้อตกลงเบื้องตันในการวิเคราะห์การถดถอยพคูณแบบเป็นขั้นตอน เพื่อทดสอบว่าตัวแปรต้น (Independent Variables) ทุกตัว จะไม่มีความสัมพันธ์กันเองสูงเพื่อป้องกันปัญหาความสัมพันธ์ภายในของตัวแปรพยากรณ์ (Multicollinearity) โดยพิจารณาจากค่าความคงทนของการยอมรับ (Tolerance) เกณฑ์ที่ใช้คือ ต้องมากกว่า 0.19 พบว่า ค่า Tolerance ของตัวแปรปัจจัยมีค่าตั้งแต่ 0.145 - 0.397 และค่าปัจจัยการขยายตัวของความแปรปรวน Variance inflation factor (VIF) เกณฑ์ที่ใช้คือ ต้องไม่เกิน 5.3 (ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์ และคณะ, 2562) ผลการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นของตัวแปรพยากรณ์ ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.19 เมื่อพิจารณาค่า VIF มีค่า 2.520 – 6.900 ซึ่งมีค่าต่ำกว่า 10.0 ดังนั้นผู้วิจัย จึงได้ดำเนินการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise multiple regression) ในขั้นตอนต่อไป

ผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสัมมัปปธาน 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 ดังปรากฏในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับสัมมัปปธาน 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2

n = 324

สัมมัปปธาน 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา (X_{tot})	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. สังวรปธาน (X_1)	4.33	0.61	มาก
2. ปหานปธาน (X_2)	4.62	0.53	มากที่สุด
3. ภาวนาปธาน (X_3)	4.48	0.58	มาก
4. อนุรักขนาปธาน (X_4)	4.34	0.73	มาก
รวม	**4.44**	**0.57**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า สัมมัปปธาน 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.44, S.D. = 0.57) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่จัดอยู่ในอันดับแรกคือ ปหานปธาน ($\bar{X}$ = 4.62, S.D. = 0.53) รองลงมาคือ ภาวนาปธาน ($\bar{X}$ = 4.48, S.D. = 0.58) อนุรักขนาปธาน ($\bar{X}$ =4.34, S.D.=0.73) สำหรับด้านที่จัดอยู่ในอันดับสุดท้าย คือ สังวรปธาน ($\bar{X}$ =4.33, S.D. = 0.61)

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการวิเคราะห์การบริหารงานวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 ดังปรากฏในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการบริหารงานวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2

n = 324

การบริหารงานวิชาการ (Y_{tot})	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา (Y_1)	4.59	0.59	มากที่สุด
2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ (Y_2)	4.69	0.40	มากที่สุด
3. การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษา (Y_3)	4.67	0.40	มากที่สุด
4. การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ (Y_4)	4.50	0.59	มากที่สุด
5. การวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน (Y_5)	4.54	0.51	มากที่สุด
6. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาในสถานศึกษา (Y_6)	4.51	0.53	มากที่สุด
7. การนิเทศการศึกษา (Y_7)	4.69	0.52	มากที่สุด

8. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา (Y_8)	4.56	0.61	มากที่สุด
รวม	**4.59**	**0.48**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 2 พบว่า การบริหารงานวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.59, S.D. = 0.48) และรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ($\overline{X}$ = 4.69, S.D. = 0.40) รองลงมาคือ การนิเทศการศึกษา ($\overline{X}$ = 4.69, S.D. = 0.52) การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษา ($\overline{X}$ = 4.67, S.D. = 0.40) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ($\overline{X}$ = 4.59, S.D. = 0.59) การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา ($\overline{X}$ = 4.56, S.D. = 0.61) การวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน ($\overline{X}$ = 4.54, S.D. = 0.51) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาในสถานศึกษา ($\overline{X}$ = 4.51, S.D. = 0.53) ตามลำดับ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ ($\overline{X}$ = 4.50, S.D. = 0.59)

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ผลการวิเคราะห์ สัมมัปปธาน 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 ดังปรากฏในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างสัมมัปปธาน 4 ของผู้บริหารสถานศึกษารายด้าน และโดยภาพรวมกับการบริหารงานวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2

n = 324

ตัวแปร	**สังวรปธาน (X_1)**	**ปหานปธาน (X_2)**	**ภาวนาปธาน (X_3)**	**อนุรักขนาปธาน (X_4)**	**สัมมัปปธาน 4 ของผู้บริหาร (X_{tot})**	**การบริหารงานวิชาการ (Y_{tot})**
X_1	1					
X_2	.735**	1				
X_3	.718**	.906**	1			
X_4	.764**	.877**	.873**	1		
X_{tot}	.869**	.944**	.940**	.954**	1	
Y_{tot}	.468**	.582**	.697**	.633**	.642**	1

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่าความสัมพันธ์ของตัวแปรต้นรายคู่ มีความสัมพันธ์กันเองสูง ซึ่งอาจก่อให้เกิดภาวะร่วมเส้นตรงเชิงพหุ (Multicollinearity) ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้วิเคราะห์หาค่า VIF และ Tolerance รายละเอียดตามตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นเกี่ยวกับ Multicollinearity ของตัวแปรพยากรณ์

n = 324

สัมมัปปธาน 4	Collinearity statistic	
	Tolerance	VIF
1. สังวรปธาน (X_1)	0.397	2.520
2. ปหานปธาน (X_2)	0.145	6.900
3. ภาวนาปธาน (X_3)	0.152	6.573
4. อนุรักขนาปธาน (X_4)	0.176	5.685

จากตารางที่ 4 ผลการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นของตัวแปรพยากรณ์ พบว่า ค่า Tolerance ของตัวแปรปัจจัยมีค่าตั้งแต่ 0.145 - 0.397 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.19 และเมื่อพิจารณาค่า VIF มีค่า 2.520 – 6.900 ซึ่งมีค่าต่ำกว่า 10.0 สรุปได้ว่าตัวแปรที่ศึกษาไม่เกิดภาวะร่วมเส้นตรงเชิงพหุ (Multicollinearity) ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise multiple regression) ในขั้นตอนต่อไป

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 การวิเคราะห์สัมมัปปธาน 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรีเขต 2 โดยภาพรวม ดังปรากฏในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์สัมมัปปธาน 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรีเขต 2 โดยภาพรวม

n = 324

แหล่งความแปรปรวน	Sum of Square	df	Mean Square	F	Sig.
Regression	37.930	3	12.643	111.280	.000
Residual	36.357	320	.114		
Total	74.287	323			

สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (Multiple R)	0.715
ประสิทธิภาพในการทำนาย (R Square)	0.511
ประสิทธิภาพในการทำนายที่ปรับแล้ว (Adjusted R Square)	0.506

ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการทำนาย (Standard Error) 0.337

ตัวแปรที่ได้รับคัดเลือกเข้าสมการ

n = 324

ตัวแปรพยากรณ์	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	คะแนนดิบ ß	ค่ามาตรฐาน Std. Error	Beta		
ค่าคงที่ (Constant)	2.419	.178		13.574	.000
ภาวนาปธาน (X_3)	.694	.083	.838	8.364	.000
ปหานปธาน (X_2)	-.354	.092	-.392	-3.857	.000
สังวรปธาน (X_1)	.161	.058	.246	2.791	.006

ตารางที่ 5 พบว่า แสดงให้เห็นว่าตัวแปรที่ได้รับคัดเลือกเข้าสมการ ภาวนาปธาน (X_3) ปหานปธาน (X_2) และสังวรปธาน (X_1) ซึ่งค่า สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ 0.715 ค่าประสิทธิภาพในการทำนาย (R^2) เท่ากับ 0.511 หมายความว่า สัมมัปปธาน 4 ของผู้บริหาร ด้านภาวนาปธาน (X_3) ปหานปธาน (X_2) และด้านสังวรปธาน (X_1) สามารถร่วมกันทำนายการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรีเขต 2 (Y_{tot}) ได้ร้อยละ 51.10 มีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการทำนาย (Standard Error) เท่ากับ 0.337

ในลักษณะนี้แสดงว่าสัมมัปปธาน 4 ของผู้บริหาร ด้านภาวนาปธาน (X_3) ปหานปธาน (X_2) และสังวรปธาน (X_1) ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรีเขต 2 (Y_{tot}) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสามารถเขียนเป็นสมการการถดถอยพหุคูณ ได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$\hat{Y} = 2.419 + .694\ (X_3) + .354\ (X_2) + .161\ (X_1)$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$\hat{Z} = .838\ (X_3) + .392\ (X_2) + .246\ (X_1)$

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง สัมมัปปธาน 4 ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรีเขต 2 ผู้วิจัยได้นำผลที่พบจากการวิจัยมาอภิปรายเชื่อมโยงกับทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเด็นดังต่อไปนี้

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า สัมมัปปธาน 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา การใช้สัมมัปปธาน 4 จึงมีความจำเป็นต่อการบริหารงานให้มีคุณภาพและสอดคล้องกับเป้าหมายขององค์กร โดยสัมมัปปธาน 4 เป็นหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริหารที่มีคุณธรรม ดังนั้น ผู้บริหารที่มีจิตสำนึกในด้านคุณธรรม จริยธรรม และความรับผิดชอบต่อองค์กร ย่อมมีแนวโน้มที่จะนำหลักการเหล่านี้มาปรับใช้ในกระบวนการบริหารงานวิชาการ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาจตุรงค์ จิรฏฐิโต ได้วิจัยเรื่อง วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล กับปธาน 4 ในพระพุทธศาสนา ผลการวิจัยพบว่า สัมมัปปธาน 4 เป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาซึ่งแสดงถึงความเพียร ความพยายาม 4 ประการ คือ เพียรระวัง หรือการป้องกันไม่ให้สูญหาย เพียรละ หรือการปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม เพียรเจริญ หรือการพัฒนาให้มีความสอดคล้องกับยุคสมัย และเพียรรักษา หรือการรักษาให้คงอยู่ เป็นความเพียรที่ต่อเนื่องไม่ลดละ ความเพียรที่ทำไปอย่างครึ่งๆ กลางๆ ทำแล้วหยุดทำไม่เรียกว่า ปธาน ความเพียรนั้นจะต้องทำอย่างต่อเนื่องเท่านั้นจึงเรียกว่า ปธาน ความเพียรมีอยู่ในหมวดธรรมหลายหมวด ซึ่งในบริบทของบริหารสถานศึกษา ในสังวรปธาน จะต้องสร้างความน่าเชื่อถือและรักษาระดับความสม่ำเสมอเพื่อป้องกันอันตรายอันจะเกิดขึ้นแก่สถาบันการศึกษา ในปหานปธานคือการกำจัดปัญหาเก่าๆ ที่มักจะเกิดขึ้นให้หายไป ในภาวนาปธาน ต้องกระตุ้นให้เกิดปัญญาการตัดสินที่ได้ทำการทดสอบและทดลองมาแล้ว และสุดท้ายอนุรักขนาปธาน คือการพัฒนา ยกระดับจิตสำนึก ความต้องการ และความสนใจของครูและนักเรียน ซึ่งจะทำให้องค์กรการศึกษาเกิดผลประโยชน์อันสูงสุดในการแก้ไขปัญหาอันเป็นจุดด้อยและเสริมจุดเด่นให้เดินหน้าต่อไป (พระมหาจตุรงค์ จิรฏฐิโต, 2567) จากงานวิจัยข้างต้นแสดงให้เห็นว่า สัมมัปปธาน 4 เป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่สะท้อนถึงความเพียรอันมั่นคงและต่อเนื่อง ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ โดยผู้บริหารสถานศึกษาควรยึดหลักสัมมัปปธาน 4 ดังนี้ สังวรปธาน คือ การป้องกันและระมัดระวังไม่ให้เกิดปัญหาหรืออุปสรรค โดยผู้บริหารต้องสร้างความน่าเชื่อถือและดำรงความสม่ำเสมอในการดำเนินงาน เพื่อรักษาเสถียรภาพขององค์กร ปหานปธาน คือ การขจัดสิ่งที่ไม่เหมาะสมหรือปัญหาเดิมๆ ที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษา ภาวนาปธาน คือ การพัฒนาและยกระดับศักยภาพของครู บุคลากร และนักเรียน และอนุรักขนาปธาน คือ การรักษาและส่งเสริมสิ่งดีงามที่มีอยู่ให้คงอยู่ต่อไป การเสริมสร้างจิตสำนึกในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เมื่อผู้บริหารยึดหลักสัมมัปปธาน 4 ในการบริหารงาน จะส่งผลให้องค์กรการศึกษามีความเข้มแข็ง สามารถแก้ไขปัญหา เสริมสร้างจุดแข็ง และก้าวหน้าไปสู่การพัฒนาที่มั่นคงและยั่งยืน

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 ค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เพราะผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการจัดการด้านวิชาการอย่างเป็นระบบ และมีการดำเนินงานที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาในระดับที่ดี ประกอบกับการที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 มีนโยบายที่ส่งเสริมให้สถานศึกษามุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ส่งผลให้ผู้บริหารมีแนวทางการบริหารงานวิชาการที่ชัดเจน มีการกำหนดเป้าหมายและทิศทางในการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม ทำให้การบริหารงานด้านนี้มีประสิทธิภาพ ซึ่งการบริหารงานวิชาการถือเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารการศึกษา จุดมุ่งหมายของสถานศึกษาคือการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนอย่างมีคุณภาพ การจัดการเรียนการสอนจึงอยู่ในงานด้านวิชาการ การบริหารงานวิชาการจะต้องเน้นกระบวนการจัดการเรียนการสอนและพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ทางวิชาการ และทักษะต่างๆ ที่นักเรียนจะต้องได้รับให้เหมาะสมกับวัย และเป็นเป้าหมายหลักในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา มีความสอดคล้องกับแนวคิดของรุ่งชัชดาพร เวหะชาติ ที่กล่าวไว้ว่า การบริหารงานวิชาการเป็นกระบวนการบริหารกิจกรรมทุกอย่างของสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา เพื่อปรับเปลี่ยนการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น มีการวางแผนทั้งการกำหนดนโยบาย แนวทาง การดำเนินการ ปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์สูงสุด ในการจัดการศึกษา (รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ, 2566) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับปริยาภรณ์ ตั้งคุณานันต์ ที่กล่าวถึงการบริหารวิชาการที่ต้องมีความร่วมมือของกลุ่มบุคคลที่ปฏิบัติงานอยู่ในหน่วยงานต่างๆ ในดำเนินการจัดการศึกษาจัดกิจกรรมที่หลากหลาย โดยมีการกำหนดวัตถุประสงค์ มีระบบ มาตรฐานการดำเนินงานในการพัฒนาความรู้ความสามารถ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ และพันธกิจที่สถานศึกษากำหนดไว้ (ปริยาภรณ์ ตั้งคุณานันต์, 2563) จากข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่าการบริหารงานวิชาการเป็นกระบวนการสำคัญของสถานศึกษาในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน โดยมีการวางแผนกำหนดนโยบาย ปรับปรุง และพัฒนาการจัดการเรียนรู้ รวมถึงการวัดและประเมินผลให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์สูงสุด ทั้งนี้ต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคลากรในหน่วยงานต่างๆ ในการดำเนินกิจกรรมที่หลากหลายอย่างมีระบบและมาตรฐาน เพื่อพัฒนาศักยภาพและคุณลักษณะของผู้เรียนให้บรรลุตามวิสัยทัศน์และพันธกิจของสถานศึกษา

3. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า สัมมัปปธาน 4 ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 ด้านปหานปธาน ด้านภาวนาปธาน และด้านสังวรปธาน ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรีเขต 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้เพราะทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ด้านปหานปธาน ความเพียรพยายามของผู้บริหารในการละเลิกสิ่งไม่ดี สิ่งที่เป็นอุปสรรค

หรือพฤติกรรมที่บั่นทอนต่อการบริหารงานวิชาการ ด้านภาวนาปธาน ผู้บริหารให้ความสำคัญกับการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของครูและบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะการจัดอบรมพัฒนาวิชาชีพเป็นแรงผลักดันสำคัญที่ช่วยให้โรงเรียนมีนวัตกรรมด้านวิชาการ และด้านสังวรปธาน ผู้บริหารมีการกำกับ ติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ มีการเฝ้าระวังวางแผนงาน และกำหนดมาตรการป้องกันปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของพระราชวรเมธี ที่ได้กล่าวถึงสัมมัปปธาน 4 คือ ความเพียรชอบ 4 ประการ เราใช้คุณธรรมนี้เป็นเกาะคุ้มกัน และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในเรื่องของการทำงานได้ 1) สังวรปธาน เพียรระวังอย่าให้อกุศลมูล คือพื้นฐานของความชั่วามันเกิดขึ้น คือ โลภ โกรธ หลง หรือเพียรอย่าให้สิ่งที่ไม่พึงประสงค์เกิดขึ้น เพียรระวัง ระมัดระวังอย่าประมาท โดยเฉพาะผู้บริหาร อย่าประมาทในเรื่องการบริหารงาน การบริหารเงิน และการบริหารคน ซึ่งอาจจะก่อให้เกิดความเดือดร้อนกับเราในภายหลังได้ หากเราประมาท 2) ปหานปธาน เพียรละ ถ้าเรื่องได้เกิดขึ้นแล้วเราจะเพียรละ หรือเราจะแก้ปัญหาอย่างไร ค่อยๆ ละอย่างไร โลภ โกรธ หลง เมื่อมันเกิดขึ้นเราจะละอย่างไร ให้บรรเทาลดน้อยลง หรือปัญหาที่เกิดขึ้นแล้วเราจะแก้ไขปัญหาอย่างไร 3) ภาวนาปธาน (คุณธรรมฝ่ายดี) เพียรเจริญ สิ่งไหนที่ยังไม่ดี เราก็พัฒนาให้มันดีขึ้น คุณธรรมขั้นพื้นฐาน หลักการสำคัญของพระพุทธศาสนา ไม่ทำความชั่วทั้งปวง ทำความดี ทำกุศลให้ถึงพร้อม ทำจิตใจให้บริสุทธิ์ ผ่องใส นี่คือหลักการทางพระพุทธศาสนา ถ้ายังไม่มีก็พัฒนาให้มี เขาจึงเรียกว่าเพียรเจริญ 4) อนุรักขนาปธาน เมื่อสิ่งดีดีเกิดขึ้นในชีวิตเราแล้ว เราจะต้องเพียรรักษาไว้เหมือนเกลือที่รักษาความเค็ม (พระราชวรเมธี, 2562) จากข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่าสัมมัปปธาน 4 หรือความเพียรชอบ 4 ประการ สามารถนำมาเป็นหลักธรรมประยุกต์ใช้ในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสม ดังนี้ สังวรปธาน (เพียรระวัง) ผู้บริหารต้องมีความระมัดระวัง ไม่ประมาทในการบริหารงานวิชาการ ต้องไม่ปล่อยให้ปัญหาหรือความ หรือการขัดแย้งเกิดขึ้นโดยไม่ควบคุม ซึ่งเป็นการป้องกันไม่ให้สิ่งที่ไม่พึงประสงค์เกิดขึ้น ปหานปธาน (เพียรละ) เมื่อตรวจพบปัญหาหรืออุปสรรคในการดำเนินงานวิชาการ ผู้บริหารต้องมีความเพียรในการขจัดปัญหา แก้ไข และปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ภาวนาปธาน (เพียรเจริญ) ผู้บริหารควรส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของครูและบุคลากรทางการศึกษา รวมทั้งพัฒนาหลักสูตร วิธีการเรียนรู้ และเทคโนโลยีให้ทันสมัย สอดคล้องกับยุคสมัย อนุรักขนาปธาน (เพียรรักษา) เมื่อมีระบบบริหารวิชาการที่มีประสิทธิภาพเกิดขึ้นแล้ว ผู้บริหารต้องรักษาและสืบสานผลดีนั้นไว้ การธำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องของครู และการประเมินผลเพื่อพัฒนาอย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยขอนำเสนอองค์ความรู้ใหม่ ดังภาพที่ 1

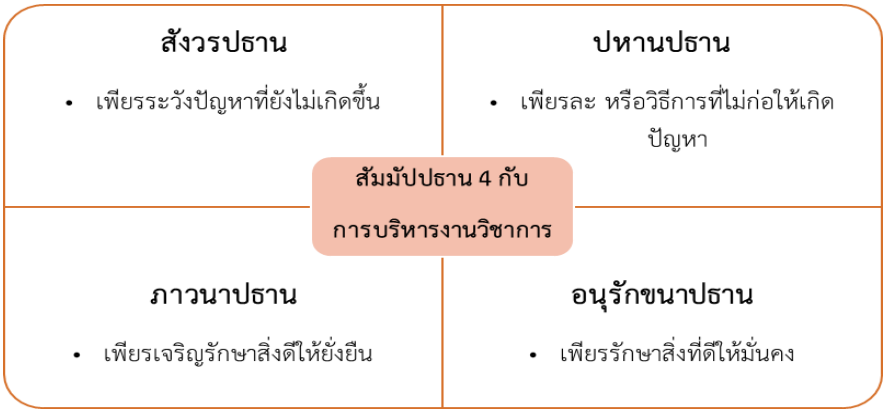

ภาพที่ 1 แสดงถึงสัมมัปปธาน 4 ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการ

จากภาพอธิบายได้ว่า สัมมัปปธาน 4 เมื่อผสานเข้ากับกระบวนการบริหารงานวิชาการอย่างเป็นระบบ จะเป็นกลไกสำคัญที่เสริมสร้างประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา โดยผู้บริหารจะต้องมีความเพียรอย่างสม่ำเสมอทั้งในมิติการป้องกัน แก้ไข พัฒนา และรักษา ซึ่งเป็นแนวทางการบริหารที่มีคุณธรรม จริยธรรม และมุ่งมั่นสู่เป้าหมายการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน

บทสรุป

สัมมัปปธาน 4 ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 พบว่า สัมมัปปธาน 4 ซึ่งประกอบด้วย ปหานปธาน (เพียรละ), ภาวนาปธาน (เพียรเจริญ), สังวรปธาน (เพียรระวัง), อนุรักขนาปธาน (เพียรรักษา) มีผลต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งด้านปหานปธาน, ด้านภาวนาปธาน และด้านสังวรปธาน ส่งผลโดยตรงต่อการดำเนินงานวิชาการอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้ 1. ด้านปหานปธาน (เพียรละ) ผู้บริหารต้องมีความมุ่งมั่นในการขจัดอุปสรรค พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม หรือแนวปฏิบัติที่ขัดขวางความก้าวหน้าทางวิชาการ มีการปรับเปลี่ยน แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างมีสติย่างเป็นระบบ 2. ด้านภาวนาปธาน (เพียรเจริญ) มุ่งพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ให้ความสำคัญกับการฝึกอบรมและการส่งเสริมทักษะวิชาชีพ ซึ่งจะส่งผลให้เกิดนวัตกรรมทางวิชาการใหม่ๆ และยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ 3. ด้านสังวรปธาน (เพียรระวัง) มีการกำกับ ติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ วางแผนล่วงหน้าเพื่อป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้น เพื่อช่วยให้การบริหารงานวิชาการเป็นระบบ รอบคอบ ไม่ประมาท และ 4. ด้านอนุรักขนาปธาน (เพียรรักษา) ไม่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการอย่างมีนัยสำคัญ อาจเป็นเพราะการ

รักษาสิ่งดีๆ ที่มีอยู่แล้วมักผสมผสานอยู่ในขั้นตอนของการเพียรละ เจริญ และระวัง บางครั้งขาดกลไกการติดตามและสืบสานความสำเร็จอย่างเป็นระบบ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 ควรนำหลักสัมมัปปธาน 4 มาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานวิชาการอย่างจริงจัง โดยเฉพาะในด้าน สังวรปธาน ปหานปธาน และภาวนาปธาน ที่พบว่ามีผลต่อการบริหารงานวิชาการอย่างมีนัยสำคัญ ควรสร้างระบบติดตาม กำกับ และประเมินผลการดำเนินงานทางวิชาการอย่างสม่ำเสมอ เพื่อป้องกันปัญหาล่วงหน้า (สังวรปธาน) และวางแนวทางการแก้ไขเมื่อเกิดปัญหา (ปหานปธาน) และส่งเสริมการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติในการทำงาน (ภาวนาปธาน)

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาสัมมัปปธาน 4 ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 สำหรับการวิจัยในครั้งต่อไปนั้นควรทำการวิจัย ดังนี้

1. วิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาประสบการณ์ และกระบวนการนำสัมมัปปธาน 4 มาใช้ในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา

2. พัฒนารูปแบบหรือแนวทางการฝึกอบรมสัมมัปปธาน 4 สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมการบริหารงานวิชาการอย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *การวิจัยเบื้องต้น.* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ปริยาภรณ์ ตั้งคุณานันต์. (2562). *การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน.* กรุงเทพมหานคร: หจก.มีน ซัพพลาย.

รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ. (2566). *การบริหารงานวิชาการเพื่อการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาในวิถีชีวิตใหม่.* (พิมพ์ครั้งที่ 2). สงขลา: เทมการพิมพ์.

ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์ และคณะ. (2562). *สถิติสำหรับการวิจัยและเทคนิคการใช้ SPSS.* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เจริญดีมั่นคงการพิมพ์.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรีเขต 2. (2564). *รายงานผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ 2564*. ราชบุรี: กลุ่มนโยบายและแผน.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรีเขต 2. (2565). *รายงานผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ 2565*. ราชบุรี: กลุ่มนโยบายและแผน.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพฯ: บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

สุวิมล ติรกานันท์. (2557). *ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์: แนวทางสู่การปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พระมหาจตุรงค์ จิรฏฐิโต. (2567). วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล กับปธาน 4 ในพระพุทธศาสนา. *วารสารพุทธพัฒนศาสตร์ศึกษา, 2(3):* 31-49.

พระราชวรเมธี. (2562, 1 กรกฎาคม). *“ธรรมปฏิบัติของผู้บริหารพันธุ์ A⁺” (Accountability).* https://www.youtube.com/watch?v=h_PVsez2Gal&t=29s

การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษด้วยการสอนโดยใช้เกมเป็นฐานกับวิธีการสอนแบบปกติสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ป.6 โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร

A Comparison of English Vocabulary Learning Achievement by Using Game Based Learning and the Traditional Teaching Method of Prathom Sueksa 6 Students, School in Bangkok Department

ธวัช สะเทิงรัม Tawat Sathoengram
คณะศึกษาศาสตร์, สาขาการสอนภาษาอังกฤษ, มหาวิทยาลัยรามคำแหง
Faculty of Education, English Language Teaching, Ramkhamhaeng University
Corresponding author, e-mail: watcywoderful@gmail.com

Received August 9, 2025; **Revised** August 28, 2025; **Accepted:** December 20, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการสอนโดยใช้เกมเป็นฐาน 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยวิธีการสอนแบบปกติ 3) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษก่อนเรียนและหลังเรียนระหว่างการสอนโดยใช้เกมเป็นฐานกับวิธีการสอนแบบปกติและ 4) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีผลต่อการการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษด้วยการสอนโดยใช้เกมเป็นฐาน การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสุเหร่าใหม่ สำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร จำนวน 2 ห้องเรียน จำนวนนักเรียนทั้งหมด 52 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ที่สอนแบบปกติ และแผนการจัดการเรียนรู้ที่สอนโดยใช้เกมเป็น สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบหาค่าความเที่ยงตรง ค่าความยากง่าย (P) ค่าอำนาจจำแนก (R) ค่าความ

เชื่อมั่น โดยใช้สูตร KR-20 และการทดสอบทางสถิติ t-test ผลการวิจัย พบว่า 1. ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษของกลุ่มควบคุมที่ใช้แผนวิธีการสอนแบบปกติ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียน 2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษของกลุ่มทดลองที่ใช้แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียน 3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษของกลุ่มทดลองที่ใช้แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ได้รับการสอนด้วยวิธีสอนแบบปกติ 4. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีผลต่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้เกมเป็นฐาน พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุดต่อการจัดการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษด้วยการสอนโดยใช้เกมเป็นฐาน

คำสำคัญ: การประเมินความพึงพอใจ; การเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ; วิธีสอนใช้เกมเป็นฐาน; วิธีสอนแบบปกติ

Abstract

The purpose of this research were 1) to compare the result of English vocabulary learning achievement before and after using game-based teaching approach 2) to compare the result of English vocabulary learning achievement before and after using the traditional teaching method 3) to compare the result of English vocabulary learning achievement between using game-based teaching approach and the traditional teaching method and 4) to study the satisfaction of Grade 6 students affecting their English vocabulary learning through game-based teaching approach. This study is experimental research. The samples of this study consisted of Grade 6 students at Suraomai School, under the Office of Nong Chok District, Bangkok. The sample included two classrooms with a total of 52 students. The tools used for data collection included lesson plans for traditional teaching and lesson plans for game-based teaching. The statistical methods used for analyze the data included mean, percentage, standard deviation, the study employed validity testing, item difficulty value (P), discrimination (R), and reliability analysis using the KR-20 formula and t-test. The findings of this research were 1. The learning achievement in English vocabulary of the control group using the normal teaching method had higher post-test scores than pre-test scores. 2. the result of English vocabulary learning achievement before and after using the game-based teaching

approach and the traditional teaching method. 3. the result of English vocabulary learning achievement between using game-based teaching approach and the traditional teaching method. 4. The satisfaction of Grade 6 students affecting their English vocabulary learning through game-based teaching approach were the highest level. Satisfaction Assessment.

Keywords: Satisfaction Assessment; English Vocabulary Learning; Game-Based Teaching Approach; Traditional Teaching Method

บทนำ

ในสังคมโลกปัจจุบัน การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในชีวิตประจำวัน เนื่องจากเป็นเครื่องมือสำคัญในการติดต่อสื่อสาร การศึกษา การแสวงหาความรู้ การประกอบอาชีพ ซึ่งปรากฏในหลักสูตรการศึกษาแกนกลางขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ถูกจัดเป็นกลุ่มสาระหนึ่งในจำนวน 8 กลุ่มสาระ และยังได้กำหนดให้เป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้พื้นฐานที่ผู้เรียนทุกคนต้องเรียนรู้ เป็นส่วนสำคัญในการจัดการศึกษา เนื่องจากเป็นเครื่องมือที่กำหนดแนวทางการเรียนการสอนเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ตามที่กระทรวงศึกษาธิการ (2551) ระบุไว้ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 มีจุดมุ่งหมายเพื่อยกระดับคุณภาพของผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตและการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยเน้นการพัฒนาให้ผู้เรียนเติบโตอย่างสมดุลทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และมีจิตสำนึกในการเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศและของโลก หลักสูตรที่ดีจำเป็นต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เนื้อหาสาระสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจ เทคโนโลยี และการเมือง สอดคล้องกับ Hass (1980) กล่าวว่า หลักสูตรหมายถึงมวลประสบการณ์ที่ผู้เรียนได้รับจากโปรแกรมการศึกษา ซึ่งจัดขึ้นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยอาศัยกรอบของทฤษฎีและการวิจัยในอดีตและปัจจุบันเป็นพื้นฐาน นอกเหนือจากนั้น หลักสูตรถือเป็นองค์ประกอบอันสำคัญยิ่งอย่างหนึ่งของการจัดการศึกษา และสามารถเปรียบได้ว่าหลักสูตรเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษา การจัดการศึกษาแต่ละประเภทและระดับใดก็ดีจะขาดหลักสูตรไปมิได้ เพราะหลักสูตรจะเป็นโครงร่างกำหนดไว้ว่าจะให้เด็กได้รับประสบการณ์อะไรบ้างจึงจะเป็นประโยชน์ต่อเด็กและสังคม หลักสูตรเป็นแนวทางที่จะสร้างความเจริญเติบโตให้แก่ผู้เรียน และช่วยพัฒนาความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะต่างๆ ของผู้เรียนให้เหมาะสมกับวัย ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง ทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ

คำศัพท์ถือได้ว่าเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญของทุกภาษาคือ พื้นฐานสำคัญในการสื่อสาร ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจและถ่ายทอดความหมายได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ เพราะเป็นสิ่งที่มนุษย์ใช้เพื่อสื่อสารความหมายถึงความรู้สึกนึกคิด ความต้องการ หรือความรู้ต่างๆในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร คำศัพท์จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ทุกคนต้องเรียนรู้และเพิ่มพูนอยู่เสมอ เพื่อให้ประสบผลสำเร็จในการสื่อสารในสถานการณ์ต่างๆ “คำศัพท์” จัดได้ว่าเป็นหัวใจในการเรียนภาษาอังกฤษเพราะคนที่สามารถสื่อสารได้ต้องมีพื้นฐานมาจากคำศัพท์ ตามความเห็นของคาเมรอน การเรียนรู้คำศัพท์มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการเรียนภาษาต่างประเทศ เปรียบได้กับรากฐานของการใช้ภาษา คำศัพท์เป็นหน่วยทางภาษาศาสตร์ที่มีความหมายและจำเป็นต่อการพัฒนาทักษะภาษา โดยเฉพาะสำหรับเด็กที่กำลังเรียนภาษาที่สอง ซึ่งกระบวนการเรียนรู้ก็คล้ายกับการเรียนภาษาแม่ คือเริ่มจากการฟังและจดจำคำศัพท์ก่อนที่จะสามารถใช้ภาษานั้นได้อย่างคล่องแคล่ว (Cameron, 2001)

สภาพปัญหาการเรียนรู้จดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษไม่ได้นั้น เกิดจากปัจจัยหลายๆด้าน ได้แก่ ด้านตัวครู ครูมีภาระงานอื่นๆ ที่ต้องทำนอกจากการสอนเช่น งานเอกสารทั้งในและนอกโรงเรียน ครูขาดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน ครูไม่ค่อยมีเวลาส่งเสริมหรือกระตุ้นให้นักเรียนฝึกการท่องศัพท์อย่างต่อเนื่อง ครูมีการเตรียมการสอนได้ไม่ค่อยดีเท่าที่ควร ครูไม่ค่อยมีเวลาค้นคว้าแสวงหาความรู้เพิ่มเติม ครูไม่ได้ใช้สื่อการเรียนการสอนและขาดเทคนิคการใช้สื่อการเรียนการสอน ส่วนด้านตัวของนักเรียนเองก็ได้พบว่า นักเรียนไม่เห็นความสำคัญในการเปิดใจเรียนรู้คำศัพท์ นักเรียนส่วนใหญ่พบปัญหาค่อนข้างขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องคำศัพท์ นักเรียนขาดการฝึกฝนการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ และขาดความมั่นใจในการอ่านคำศัพท์ ส่วนด้านวิธีการสอนนั้นพบว่า ครูยังขาดเทคนิคการสอนและวิธีสอนศัพท์แบบดั้งเดิม ครูส่วนใหญ่ยึดแบบเรียนเป็นหลัก ขาดสื่อการเรียนการสอนและเทคนิคการการใช้สื่อการสอน ไม่ปรับเปลี่ยนวิธีการสอนให้สอดคล้องกับหลักการและแนวปฏิบัติของหลักสูตรใหม่ ไม่เข้าใจการใช้หลักสูตรอย่างถ่องแท้ และยังไม่มีการพัฒนาสื่อนวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง ครูควรให้ความสนใจและตระหนักในการใช้สื่อในการเรียนการสอนที่สามารถช่วยให้นักเรียนสามารถเรียนรู้จดจำคำศัพท์หมวดต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ธีร์วรา ปลาตะเพียนทอง และภัทร์ธีรา เทียนเพิ่มพูน (2563) กล่าวว่า สำหรับการเรียนการสอนใน รายวิชาภาษาอังกฤษ ครูผู้สอนควรมุ่งเน้นไปที่การสอนให้ผู้เรียนมีพื้นฐานด้านคำศัพท์เป็นอันดับแรก เพราะคำศัพท์เป็นพื้นฐานสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถสร้างประโยคง่ายๆ ในการสื่อสาร เพื่อพัฒนา ไปสู่การสร้างประโยคในระดับสูงต่อไป

การใช้เกมประกอบการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ เป็นการสร้างแรงจูงใจและกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจในการเรียนภาษาอังกฤษเพิ่มขึ้น เกมถือได้ว่าเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษได้ในระดับดี เกมยังช่วยในการออกเสียงคำศัพท์ การบอกความหมายของคำศัพท์ การนำคำศัพท์ไปใช้ในประโยค เพราะเกมจะช่วยกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความพยายามที่จะเรียนรู้ เกมยังทำให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนได้ฝึกออกกำลังเพื่อใช้บำบัดความตรึง

เครียดทางกายและปราสาทได้ สร้างบรรยากาศให้นักเรียนเกิดความสนุกสนานและมีความสนใจที่อยากจะเรียนภาษาอังกฤษมากขึ้น การฝึกภาษาโดยใช้เกมจะได้เรียนรู้ ทั้งกฎเกณฑ์ ไวยากรณ์ คำศัพท์และทักษะต่างๆ (ประไพศรี สงวนวงศ์, 2553) การใช้เกมเป็นฐานในการดำเนินจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ครูผู้สอนต้องช่วยให้นักเรียนมีความกล้าแสดงออกทางด้านภาษาให้มากที่สุด เช่น การคัดเลือกเกมให้เหมาะสมกับระดับช่วงวัยของนักเรียน และส่งเสริมให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเกมภาษาที่ได้เรียนรู้กิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้เกมในการสรุปบทเรียน ซึ่งทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้คำศัพท์วิชาภาษาอังกฤษสูง อาจมีผลมาจากเกมมีความสอดคล้องกับเนื้อหาตรงตามวัตถุประสงค์ มีวิธีการเล่นไม่ยุ่งยากสับซ้อน นักเรียนเกิดการยอมรับที่จะเล่นตามกฎกติกาจึงทำให้นักเรียนมีความมุ่งมั่นและมีความสนใจในการเข้าร่วมทำกิจกรรมที่ครูผู้สอนจัดประสบการณ์ให้ สนใจอยากเรียนเพิ่ม ไม่เบื่อหน่าย มีความสนุกสนาน ได้มีส่วนร่วมลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ก่อให้เกิดการพัฒนาทักษะทางภาษา พบว่านักเรียนที่ได้รับการสอนตามรูปแบบการสอนโดยใช้เกมเป็นฐานมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ตามงานวิจัยที่ผู้วิจัยได้ศึกษาสอดคล้องกับแนวคิดของนวลชนก นิลขำ และมนัสนิต ใจดี ได้ทำวิจัยเรื่องการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เรื่องคำศัพท์ภาษาอังกฤษ โดยใช้เกมการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนของนักเรียนที่ใช้เกมการศึกษาสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.00 และระดับความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อเกมการศึกษาอยู่ในระดับมาก (นวลชนก นิลขำ และมนัสนิต ใจดี, 2560)

จากหลักการและความสำคัญ ประกอบกับสภาพการณ์ของปัญหาดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นครูผู้สอนภาษาอังกฤษในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้ตระหนักและเล็งเห็นความสำคัญในการแก้ปัญหาและพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยจึงศึกษารูปแบบการสอนโดยใช้เกมเป็นฐานมาพัฒนาการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทั้งนี้เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษระหว่างการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีสอนแบบปกติกับวิธีสอนโดยใช้เกมเป็นฐาน ว่าวิธีสอนแบบใดมีผลสัมฤทธิ์ที่สูงขึ้นจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและจะเป็นแนวทางในการพัฒนาต่อยอดด้านการเรียนต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการสอนโดยใช้เกมเป็นฐาน

2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยวิธีการสอนแบบปกติ

3. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษก่อนเรียนและหลังเรียนระหว่างการสอนโดยใช้เกมเป็นฐานกับวิธีการสอนแบบปกติ

4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีผลต่อการการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษด้วยการสอนโดยใช้เกมเป็นฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ที่เน้นกระบวนการค้นหาความจริง หลักการ ทฤษฎี องค์ความรู้และเทคโนโลยีใหม่ๆ โดยมุ่งเน้นการศึกษาความเปลี่ยนแปลงของตัวแปร ที่เกี่ยวข้องภายใต้เงื่อนไขที่มีการควบคุมโดยกระบวนการวิจัยเพื่อศึกษาพฤติกรรมหรือสถานการณ์ว่า เป็นสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงนั้นหรือไม่ โดยวิธีการเปรียบเทียบความแตกต่างของตัวแปรที่เปลี่ยนไปกับพฤติกรรมที่เกิดขึ้น ในสภาพที่ถูกควบคุมและทำการสรุปผลความจริงที่ค้นพบและสามารถนำไปอธิบายพฤติกรรมต่างๆ ในเชิงเหตุผลได้ ประกอบด้วย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ 1) ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสุเหร่าใหม่ แขวงหนองจอก เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 2 ห้อง รวมทั้งสิ้น 52 คน 2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/2 โรงเรียนสุเหร่าใหม่ สำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 2 ห้องเรียน จำนวน 52 คน ซึ่งได้จากการสุ่มอย่างง่าย โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มทดลอง นักเรียน 26 คน ได้รับการสอนด้วยการใช้เกมเป็นฐาน กลุ่มควบคุม นักเรียน 26 คน ได้รับการสอนแบบปกติ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้โดยวิธีสอนแบบปกติ แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน แบบทดสอบวัดผลการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษก่อน-หลังเรียน และแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการสอนด้วยเกมคำศัพท์ โดยมีการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อสอบ (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษทั้ง 3 ท่าน อยู่ที่ระดับ 0.5-1.0 ได้ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 0.91 ซึ่งสามารถนำมาใช้ได้ และเมื่อนำมา Try out กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ได้ค่าความเชื่อมั่นอยู่ที่ .92 และรูปแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของแผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งผ่านการตรวจสอบคุณภาพความเที่ยงตรงโดยผู้เชียวชาญทั้ง 3 ท่าน ซึ่งมีค่าเฉลี่ย อยู่ที่ 4.65 และแบบประเมินความพึงพอใจ ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษทั้ง 3 ท่าน อยู่ที่ระดับ 0.5-1.0 ได้ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 1.0

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยได้ลงมือเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยเริ่มจากการประสานและขออนุญาตคณะผู้บริหารโรงเรียนในสถานศึกษาที่ข้าพเจ้าทำงานเพื่อแจ้งวัตถุประสงค์ในการเก็บข้อมูลงานวิจัยกับนักเรียนเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาและแก้ไขผู้เรียนต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยมีการหาค่าทางสถิติ ดังนี้ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ การทดสอบหาค่าความเที่ยงตรง ค่าความยากง่าย (P) ค่าอำนาจจำแนก (R) ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตร KR-20 และการทดสอบทางสถิติ t-test

5. ลำดับขั้นตอนดำเนินการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ลำดับขั้นตอน

1. ชี้แจงวัตถุประสงค์ให้ทราบ และดำเนินการตามแผนที่วางไว้

2. ทำแบบทดสอบก่อน-หลังเรียน กับกลุ่มควบคุมนักเรียนชั้น ป.6/1 เวลาทำแบบทดสอบ 2 ชั่วโมง จากนั้นนำมาเปรียบเทียบแสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร้อยละ และค่าที (t-test) ของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนของกลุ่มควบคุม

3. ทำแบบทดสอบก่อน-หลังเรียน กับกลุ่มทดลองนักเรียนชั้น ป.6/2 เวลาทำแบบทดสอบ 2 ชั่วโมง จากนั้นนำมาเปรียบเทียบแสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร้อยละ และค่าที (t-test) ของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนของกลุ่มทดลอง

4. นำผลการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษหลังเรียนระหว่างกลุ่มทดลองที่ได้รับการสอนโดยใช้เกมเป็นฐานกับกลุ่มควบคุมที่ได้รับวิธีการสอนแบบปกติสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 นำมาเปรียบเทียบแสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร้อยละ และค่าที (t-test)

5.ให้นักเรียนทำแบบประเมินความพึงพอใจ พร้อมค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่าการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษด้วยวิธีการสอนแบบปกติสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีรายละเอียดดังที่ปรากฏในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร้อยละ และค่าที (t-test) ของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนของกลุ่มควบคุม ซึ่งได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการสอนแบบปกติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การทดสอบทางสถิติ t-test ในการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อน-หลังเรียนด้วยวิธีการสอนแบบปกติ

การทดสอบ	N	μ	σ	Percent	T	P
ก่อนเรียน	26	16.96	2.81	56.54	6.330	0.00
หลังเรียน	26	18.46	2.67	61.54		

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .00

จากตารางที่ 1 พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษก่อน-หลังเรียนโดยวิธีการสอนแบบปกติ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของกลุ่มควบคุมมีค่าคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 18.46 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.67 คิดเป็นร้อย 61.54 ซึ่งมีค่าคะแนนสูงกว่าคะแนนสอบก่อนเรียนมีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 16.96 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.81 คิดเป็นร้อยละ 56.54 ผลปรากฏว่า เมื่อมีการเปรียบเทียบคะแนนสอบก่อน-หลังเรียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีค่าคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .00

2.จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่าการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษด้วยการสอนโดยใช้เกมเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีรายละเอียดดังที่ปรากฏในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร้อยละ และค่าที (t-test) ของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนของกลุ่มทดลอง ซึ่งได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยการสอนโดยใช้เกมเป็นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 การทดสอบทางสถิติ t-test ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อน-หลังเรียนด้วยวิธีการสอนโดยใช้เกมเป็นฐาน

การทดสอบ	N	μ	σ	Percent	T	P
ก่อนเรียน	26	17.85	3.29	59.49	16.950	0.00
หลังเรียน	26	24.31	2.39	81.03		

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .00

จากตารางที่ 2 พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษก่อน-หลังเรียนด้วยวิธีการสอนโดยใช้เกมเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของกลุ่มทดลองมีค่าคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 24.31 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.39 คิดเป็นร้อย 81.03 ซึ่งมีค่าคะแนนสูงกว่าคะแนนสอบก่อนเรียนมีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 17.85 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.29 คิดเป็นร้อยละ 59.49 ผลปรากฏว่า เมื่อมีการเปรียบเทียบคะแนนสอบก่อน-หลังเรียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีค่าคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .00

3. จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่าการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษหลังเรียนระหว่างกลุ่มทดลองที่ได้รับการสอนโดยใช้เกมเป็นฐานกับกลุ่มควบคุมที่ได้รับวิธีการสอนแบบปกติสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 6 มีรายละเอียดดังที่ปรากฏในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร้อยละ และค่าทีของคะแนนวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนระหว่างกลุ่มทดลองที่ได้รับการสอนโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยการใช้เกมเป็นฐานกับกลุ่มควบคุมซึ่งได้รับการสอนโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนแบบปกติ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 การทดสอบทางสถิติ t-test ในการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อเปรียบเทียบผลการเรียนระหว่าง 2 กลุ่ม

การทดสอบ	N	μ	σ	Percent	T	P
กลุ่มทดลอง	26	24.31	2.39	81.03	8.306	0.00
กลุ่มควบคุม	26	18.46	2.67	61.54		

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .00

จากตารางที่ 3 พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษหลังเรียนด้วยวิธีการสอนโดยใช้เกมเป็นฐานของกลุ่มทดลอง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีค่าคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 24.31 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.39 คิดเป็นร้อย 81.03 ซึ่งมีค่าคะแนนสูงกว่าคะแนนสอบหลังเรียนด้วยวิธีการสอนแบบปกติของกลุ่มควบคุม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 18.46 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.67 คิดเป็นร้อยละ 61.54 ผลปรากฏว่าเมื่อมีการเปรียบเทียบคะแนนสอบหลังเรียนทั้งสองกลุ่ม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มทดลองที่เรียนเรียนด้วยเกมเป็นฐานมีค่าคะแนนหลังเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่เรียนด้วยวิธีการสอนแบบปกติความแตกต่างกันมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .00

4. จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 พบว่าการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีผลต่อการเรียนภาษาอังกฤษโดยใช้เกมเป็นฐาน มีรายละเอียดดังที่ปรากฏในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงผลความพึงพอใจของนักเรียนที่มีผลต่อการเรียนภาษาอังกฤษโดยใช้เกมเป็นฐาน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ข้อที่	รายการ	μ	σ	แปลผล
ความพึงพอใจด้านครูผู้สอน				
1	ครูผู้สอนมีความรู้ที่ชำนาญในเนื้อหาที่สอน	4.80	0.41	มากที่สุด
2.	ครูผู้สอนแจ้งกติกา วัตถุประสงค์ หรือสิ่งที่นักเรียนทำก่อนเล่นเกมอย่างชัดเจน โดยใช้คำอธิบายที่เข้าใจง่ายๆ ไม่ซับซ้อนคลุมเครือ	4.70	0.46	มากที่สุด
ความพึงพอใจด้านการใช้เกมคำศัพท				
3.	เกมที่นำมาใช้ในขั้นนำเข้าสู่บทเรียนมีความน่าสนใจ และช่วยส่งเสริมกระตุ้นให้คิด	4.80	0.41	มากที่สุด
4.	คำศัพท์แต่ละคำมีภาพประกอบช่วยให้เกิดความน่าสนใจ	4.80	0.41	มากที่สุด
5.	รูปแบบของเกม มีความหลากหลายเต็มไปด้วยความน่าสนใจในการเรียนรู้	4.85	0.36	มากที่สุด
ความพึงพอใจด้านผลลัพธ์				
6.	การเรียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้กับทักษะอื่นๆ ได้แก่ ทักษะการฟัง พูด อ่าน และเขียน	4.83	0.38	มากที่สุด
7.	เกมคำศัพท์ภาษาอังกฤษที่คัดเลือกมามีความเหมาะสมกับระดับความรู้ของนักเรียน	4.80	0.41	มากที่สุด
8.	เกมคำศัพท์ภาษาอังกฤษช่วยให้นักเรียนจดจำคำศัพท์ได้ดีขึ้น	4.88	0.33	มากที่สุด
9.	เกมคำศัพท์ภาษาอังกฤษช่วยพัฒนาความรู้ในด้านความหมายของคำศัพท์	4.90	0.30	มากที่สุด
10.	เกมคำศัพท์ภาษาอังกฤษช่วยให้นักเรียนสามารถนำคำศัพท์ไปประยุกต์ใช้ในประโยคได้	4.88	0.33	มากที่สุด
μ		4.82		
σ		0.26		

จากการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 4 พบว่า ระดับความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภายหลังจากได้รับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เกมคำศัพท์ภาษาอังกฤษเป็น

ฐาน อยู่ในระดับ “มากที่สุด” โดยมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจเท่ากับ 4.82 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.26 ซึ่งแสดงให้เห็นว่านักเรียนส่วนใหญ่มีทัศนคติเชิงบวกต่อการเรียนรู้รูปแบบดังกล่าว รวมทั้งตอบสนองต่อกิจกรรมด้วยความสนใจและความพึงพอใจอย่างสูง จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่านักเรียนมีความพึงพอใจด้านผลลัพธ์เป็นลำดับที่ 1 โดยเรียงลำดับรายการประเมินดังนี้คือ รายการประเมินที่ 9 เกมคำศัพท์ภาษาอังกฤษช่วยพัฒนาความรู้ในด้านความหมายของคำศัพท์ มีคะแนนการประเมินสูงที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.90 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.30 รายการประเมินที่ 8 เกมคำศัพท์ภาษาอังกฤษช่วยให้นักเรียนจดจำคำศัพท์ได้ดีขึ้น มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.88 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.33 รายการประเมินที่ 10 เกมคำศัพท์ภาษาอังกฤษช่วยให้นักเรียนสามารถนำคำศัพท์ไปประยุกต์ใช้ในประโยคได้ มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.88 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.33 รายการประเมินที่ 8-10 มีค่าคะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากัน รายการประเมินที่ 6 การเรียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษสามารถนำไประยุกต์ใช้ได้กับทักษะอื่นๆ ได้แก่ ทักษะการฟัง พูด อ่าน และเขียน มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.83 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.38 รายการประเมินที่ 7 เกมคำศัพท์ภาษาอังกฤษที่คัดเลือกมามีความเหมาะสมกับระดับความรู้ของนักเรียน มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.80 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.41 ความพึงพอใจด้านการใช้เกมคำศัพท์มาเป็นลำดับที่ 2 โดยเรียงลำดับรายการประเมินดังนี้ รายการประเมินที่ 5 รูปแบบของเกม มีความหลากหลายเต็มไปด้วยความน่าสนใจในการเรียนรู้ มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.85 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.36 รายการประเมินที่ 3 เกมที่นำมาใช้ในขั้นนำเข้าสู่บทเรียนมีความน่าสนใจ และช่วยส่งเสริมกระตุ้นให้คิด มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.80 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.41 รายการประเมินที่ 3 คำศัพท์แต่ละคำมีภาพประกอบช่วยให้เกิดความน่าสนใจ มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.80 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.41 รายการประเมินที่ 3-4 มีค่าคะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากัน ความพึงพอใจด้านครูผู้สอนมาเป็นลำดับที่ 3 โดยเรียงลำดับรายการประเมินดังนี้ รายการประเมินที่ 1 ครูผู้สอนมีความรู้ที่ชำนาญในเนื้อหาที่สอน มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.80 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.41 รายการประเมินที่ 2 ครูผู้สอนแจ้งกติกา วัตถุประสงค์ หรือสิ่งที่ นักเรียนทำก่อนเล่นเกมอย่างชัดเจน โดยใช้คำอธิบายที่เข้าใจง่ายๆ ไม่ซับซ้อนคลุมเคลือ มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.70 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.46

จากผลการประเมินโดยรวม พบว่า นักเรียนมีระดับความพึงพอใจต่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษผ่านการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เกมเป็นฐานอยู่ในระดับ “มากที่สุด” ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า การนำเกมมาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้มีประสิทธิภาพในการกระตุ้นความสนใจและส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนได้อย่างดีเยี่ยม

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้เกมเป็นฐานกับวิธีการสอนแบบปกติ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในกลุ่มควบคุมซึ่งได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนแบบปกติ ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า นักเรียนในกลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนแบบปกติ มีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าคะแนนก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .00 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ การจัดการเรียนรู้ในรูปแบบดังกล่าวยึดตามเนื้อหาในหนังสือเรียน ซึ่งครูสามารถนำมาปรับใช้ได้อย่างเหมาะสมกับบริบทของผู้เรียน ส่งผลให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ตรงตามตัวชี้วัดที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับแนวคิดของนีรบล อนุกูล และคณะ ได้ทำการวิจัยเรื่องการเปรียบเทียบการสอนภาษาแบบเน้นภาระงานกับการสอนภาษาแบบปกติที่มีผลต่อพัฒนาการด้านการเรียนรู้คำศัพท์ โดยศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบปกติ ซึ่งเป็นกระบวนการสอนที่ครูเป็นผู้เตรียมเนื้อหาจากหลากหลายแหล่งเรียนรู้ พร้อมทั้งมุ่งเน้นการถ่ายทอดความรู้ผ่านการบรรยาย และใช้สื่อประกอบการสอนเป็นองค์ประกอบสำคัญ ลักษณะการดำเนินกิจกรรมในชั้นเรียนมีความใกล้เคียงกับการสอนตามขั้นตอนหรือแนวทางที่ระบุไว้ในคู่มือการสอน (นีรบล อนุกูล และคณะ, 2561) จากผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การสอนแบบปกติสามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ อีกทั้งยังตอบสนองต่อเป้าหมายการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ได้อย่างเหมาะสม และสามารถปรับใช้ได้จริงในบริบทของห้องเรียน

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษของกลุ่มทดลองที่ใช้แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .00 ตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดของนวลชนก นิลขำ และมนัสนิต ใจดี ได้ทำวิจัยเรื่องการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เรื่องคำศัพท์ภาษาอังกฤษ โดยใช้เกมการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนของนักเรียนที่ใช้เกมการศึกษาสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.00 และระดับความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อเกมการศึกษาอยู่ในระดับมาก (นวลชนก นิลขำ และมนัสนิต ใจดี, 2560) จากผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษผ่านเกมช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและสร้างความสนใจในการเรียนของนักเรียนอย่างชัดเจน

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษหลังเรียนด้วยวิธีการสอนโดยใช้เกมเป็นฐานของกลุ่มทดลอง และวิธีการสอนแบบปกติของกลุ่มควบคุม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า เมื่อมีการเปรียบเทียบคะแนนสอบหลังเรียนทั้งสองกลุ่มของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มทดลองที่เรียนเรียนด้วยเกมเป็นฐานมีค่าคะแนนหลังเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่เรียนด้วยวิธีการสอนแบบปกติความแตกต่างกันมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .00

ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดของฐปนนท์ สุวรรณกนิษฐ์ เกมนี้มีส่วนสำคัญสามารถช่วยกระตุ้นเร้าความสนใจหรือดึงดูดให้นักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี (ฐปนนท์ สุวรรณกนิษฐ์, 2560) จากผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การสอนโดยใช้เกมเป็นฐานช่วยให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้คำศัพท์สูงกว่าการสอนแบบปกติอย่างชัดเจน ทั้งยังเพิ่มความสนใจและการมีส่วนร่วมของนักเรียนในชั้นเรียน

4. ผลการประเมินความพึงพอใจ พบว่า นักเรียนมีระดับความพึงพอใจต่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษผ่านการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 พบว่าอยู่ในระดับ “มากที่สุด” ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า การนำกิจกรรมเกมมาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้มีความเหมาะสมและสามารถสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งยังช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น ผลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของนวลชนก นิลขำ และมนัสนิต ใจดี ซึ่งได้ดำเนินการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาภาษาอังกฤษ เรื่องคำศัพท์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้เกมการศึกษาเป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .00 และนักเรียนยังมีระดับความพึงพอใจต่อการใช้เกมในการเรียนรู้อยู่ในระดับมากอีกด้วย (นวลชนก นิลขำ และมนัสนิต ใจดี, 2560) จากผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษผ่านเกมสร้างความพึงพอใจสูงสุดให้กับนักเรียน ช่วยกระตุ้นแรงจูงใจและส่งเสริมการมีส่วนร่วมในชั้นเรียน ทำให้กระบวนการเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

จากการพัฒนาสร้างองค์ความรู้ใหม่ของงานวิจัย จะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เกมคำศัพท์เป็นฐานซึ่งผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น ผู้วิจัยขอนำเสนอองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน ส่งผลดีอย่างมีนัยสำคัญต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ และสร้างความพึงพอใจให้กับผู้เรียนในระดับมากที่สุด และสามารถนำมาประยุกต์ต่อยอดใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมพัฒนาการจัดการเรียนรู้ได้ในชั้นเรียนอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 การสร้างองค์ความรู้ใหม่ของงานวิจัย

บทสรุป

ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ว่า การใช้เกมคำศัพท์เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในด้านคำศัพท์ภาษาอังกฤษเพิ่มสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ อีกทั้งยังช่วยพัฒนาและเสริมสร้างทักษะที่หลากหลาย อาทิ ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการใช้ภาษา และทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ เกมคำศัพท์ยังมีบทบาทสำคัญในการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนุกสนานและผ่อนคลาย ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความสุขและความเพลิดเพลินในการเรียนรู้ โดยสามารถนำกิจกรรมเกมมาใช้เป็นเครื่องมือในการทบทวนบทเรียน และเป็นแรงเสริมทางบวกที่ช่วยกระตุ้นความสนใจและแรงจูงใจในการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. การจัดการเรียนการสอนที่ใช้เกมเป็นฐาน เป็นแนวทางหนึ่งที่ส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมที่สนุกสนาน โดยมักใช้อุปกรณ์ประกอบการเรียนที่สร้างขึ้นเอง เช่น เกมบิงโก เกมจับคู่คำศัพท์ เกมทายคำ หรือเกมบันไดงู ซึ่งมีลักษณะเป็นสื่อรูปธรรมที่นักเรียนสามารถสัมผัสและใช้งานได้โดยง่าย ช่วยเพิ่มความน่าสนใจและความมีส่วนร่วมในห้องเรียน อย่างไรก็ตาม สื่อประเภทนี้อาจมี

ข้อจำกัดในด้านความคงทน โดยเฉพาะเมื่อนำไปใช้กับกลุ่มนักเรียนจำนวนมาก อาจเกิดความเสียหายหรือชำรุดได้ง่าย

2. การจัดการเรียนการสอนโดยใช้เกมเป็นฐานผ่านสื่อดิจิทัล เช่น แอปพลิเคชัน Kahoot และ Wordwall เป็นรูปแบบที่ช่วยกระตุ้นความสนใจและมีส่วนร่วมของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตาม การใช้งานสื่อประเภทนี้จำเป็นต้องมีอุปกรณ์ที่รองรับ เช่น โทรศัพท์มือถือหรือคอมพิวเตอร์พร้อมสัญญาณอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง เพื่อให้นักเรียนสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้อย่างราบรื่น หากจัดการเรียนการสอนในห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ ครูผู้สอนควรให้คำแนะนำเกี่ยวกับการใช้อุปกรณ์อย่างเหมาะสม และคอยดูแลการใช้งานอย่างใกล้ชิดเพื่อความปลอดภัยและประสิทธิภาพในการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาและสำรวจผลของการใช้เกมประกอบการเรียนการสอน ว่ามีอิทธิพลต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้ในด้านใดบ้าง เพื่อให้เข้าใจถึงประสิทธิภาพและข้อจำกัดของแนวทางดังกล่าว จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้มาเปรียบเทียบกับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เกมเป็นฐานในกลุ่มสาระวิชาอื่นๆ เพื่อให้เห็นภาพรวมของผลลัพธ์ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละกลุ่มสาระวิชาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ควรมีการทดลองและเปรียบเทียบระหว่างการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เกมเป็นฐานกับวิธีการสอนแบบปกติ ในหลากหลายระดับชั้นเรียน เพื่อศึกษาผลกระทบที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในแต่ละช่วงวัย การศึกษาในลักษณะนี้จะช่วยให้เห็นภาพที่ชัดเจนยิ่งขึ้นว่าแนวทางใดส่งเสริมการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด และแต่ละระดับชั้นมีความเหมาะสมต่อการใช้เกมประกอบการเรียนการสอนในลักษณะใดบ้าง

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

ฐปนนท์ สุวรรณกนิษฐ์. (2560). การออกแบบเกมการ์ด เพื่อสร้างความเข้าใจในการเรียนหลักสูตรออกแบบสื่อสาร. *การประชุมวิชาการระดับชาติ นเรศวรวิจัย วิจัยและนวัตกรรมกับการพัฒนาประเทศ ณ อาคารเอกาทศรถ ครั้งที่ 13 ประจำปี 2560 (น. 1700-1715).* พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ธีร์วรา ปลาตะเพียนทอง และภัทร์ธีรา เทียนเพิ่มพูล. (2563). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ด้านคำศัพท์และความคงทนโดยใช้เทคนิคช่วยจำร่วมกับสมุดภาพคำศัพท์สำหรับนักเรียนชั้น

ประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลนครปฐม. *วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 3(3):* 533-547.

นวลชนก นิลขำ และมนัสนิต ใจดี. (2560). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เรื่องคำศัพท์ภาษาอังกฤษ โดยใช้เกมการศึกษา. *การประชุมวิชาการระดับชาติ "พัฒนางานวิจัย สร้างสรรค์อุดมศึกษาไทย ก้าวไกลสู่ Thailand 4.0" ครั้งที่ 9 ประจำปี 2560 (น. 320-327).* นครปฐม: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

นีรบล อนุกูลและคณะ. (2561). การเปรียบเทียบการสอนภาษาแบบเน้นภาระงานกับ การสอนภาษาแบบปกติที่มีผลต่อพัฒนาการด้านการเรียนรู้คำศัพท์. *วารสารศิลปะศาสตร์มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 14(2):* 27-49.

ประไพศรี สงวนวงศ์. (2553). *กิจกรรมเสริมการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ.* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ. ไทยวัฒนาพานิช.

Cameron, L. (2001). *Teaching Languages to young learners*. Cambridge: Cambridge University Press.

Hass, G. (1980). *Curriculum Planning: A New Approach*. Boston: Allyn and Bacon. Inc.

สุนทรียศาสตร์ที่ปรากฏในภาพจิตรกรรมมงคล 38: กรณีศึกษาวัดสุทธิวราราม

An Analytical Study of Aesthetics in the Thirty-Eight Maṅgala Sutta Paintings: A Case Study of Wat Suthiwararam

[1*]**พระเกรียงศักดิ์ ศรีโชติ** Phra Kriengsak Srichot
[2**]**พระจาตุรงค์ ชูศรี** Phra Jaturong Choosri
[3***]**พระมหาพรชัย ศรีภักดี** Phramaha Pornchai Sripakdee
[4****]**พระมหายงยุทธ พลมั่น** Phramaha Yongyut Polman
[1,2,3,4]บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
[1,2,3,4] Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University
[*]First author, e-mail: kriengsak.sri@mcu.ac.th
Corresponding author, e-mail: [**]jaturong.choo@mcu.ac.th [***]pornchai.sri@mcu.ac.th
[****]yongyut.pol@mcu.ac.th

Received August 27, 2025; **Revised** September 8, 2025; **Accepted:** December 21, 2025

บทคัดย่อ

บทความความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) ศึกษาแนวคิดสุนทรียศาสตร์ 2) เพื่อศึกษาภาพจิตรกรรมมงคล 38 วัดสุทธิวราราม 3) เพื่อเสนอคุณค่าทางสุนทรียศาสตร์ที่ปรากฏในภาพจิตรกรรมมงคล 38 วัดสุทธิวราราม การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) รวบรวมเอกสาร หนังสือ ตำราทางวิชาการ ชั้นปฐมภูมิและทุติยภูมิ 2) ลงสำรวจและเก็บข้อมูลในพื้นที่วิจัย 3) สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านศาสนา ปรัชญา และศิลปะ 4) วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า สุนทรียศาสตร์เป็นสาขาหนึ่งของปรัชญาที่พูดถึงเรื่องคุณค่าความงาม ประสบการณ์ทางสุนทรียะ และคุณค่าทางศิลปะ โดยมีทั้งทฤษฎีศิลปะ 3 แนวทาง ได้แก่ ทฤษฎีการเลียนแบบ ทฤษฎีรูปทรง และทฤษฎีการแสดงออก รวมถึงทฤษฎีความงาม 3 ทรรศนะ ได้แก่ อัตนัยนิยม ปรนัยนิยม และสัมพัทธนิยม ซึ่งทั้งหมดช่วยให้การวิเคราะห์และตีความภาพจิตรกรรมมงคล 38 มีความลึกซึ้งยิ่งขึ้น ภาพจิตรกรรมมงคล 38 ที่ประดับบนเพดานอุโบสถชั้น 1 ของวัดสุทธิวราราม สร้างด้วยเทคนิคลงรักปิดทองบนแผ่นไม้แบบ

ประเพณีนิยมไทย ถ่ายทอดมงคลสูตร 38 ประการของพระพุทธศาสนาในลักษณะสัญลักษณ์ เช่น การใช้คน สัตว์ สิ่งของ และท่าทางเพื่อสื่อความหมายแห่งสิริมงคลตามหลักพุทธธรรม เมื่อพิจารณาตามทฤษฎีความงาม พบว่าภาพจิตรกรรมเหล่านี้ มีคุณค่าเชิงอัตนัยจากการรับรู้ที่แตกต่างกันของผู้ชม เชิงปรนัยจากโครงสร้างและองค์ประกอบศิลป์ที่งดงามในตัว และเชิงสัมพัทธ์ที่สัมพันธ์กับบริบทวัฒนธรรมไทยและคติทางพุทธศาสนาเถรวาท ดังนั้น ความงามของภาพจิตรกรรมจึงเป็นความงามเชิงพหุนิยมทางสุนทรียศาสตร์ ที่ผสานมิติศิลปะ อารมณ์ และวัฒนธรรมเข้าด้วยกัน ซึ่งไม่ได้เป็นเพียงงานศิลปกรรมเชิงรูปแบบ แต่ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางเชื่อมโยงสุนทรียศาสตร์ ศาสนา และจิตวิญญาณ ความงามที่ปรากฏไม่เพียงมอบประสบการณ์ทางสุนทรียะแต่ยังสร้างแรงบันดาลใจแก่ผู้ชมให้ดำเนินชีวิตตามหลักพุทธธรรม อันเป็นสิริมงคลทั้งในระดับปัจเจกและสังคม

คำสำคัญ: ภาพจิตรกรรม; มงคล 38 ประการ; วัดสุทธิวราราม; สุนทรียศาสตร์

Abstract

This research article has three objectives: 1) to study aesthetic concepts, 2) to examine the Thirty-Eight Maṅgala Sutta Paintings at Wat Suthiwararam, and 3) to propose the aesthetic values that appear in the Thirty-Eight Maṅgala Sutta Paintings. The study employed a qualitative research methodology. The tools used for data collection include: (1) the review of primary and secondary sources such as documents, books, and academic texts; (2) field surveys and data collection conducted at the research site; (3) interviews with experts in religion, philosophy, and art; and (4) data analysis to synthesize and establish the body of knowledge derived from the study. The results show that aesthetics is a branch of philosophy that discusses the values of beauty, aesthetic experience, and artistic significance. Three major art theories are considered: the theory of represent (imitation), the theory of form, and the theory of expression, as well as three perspectives on beauty: subjectivism, objectivism, and relativism. frameworks help deepen the analysis and interpretation of the Thirty-Eight Maṅgala Sutta Paintings. The murals, located on the ceiling of the first floor of the ordination hall at Wat Suthiwararam, were created using the traditional Thai technique of gilded lacquer on wooden panels. They symbolically represent the Thirty-Eight Auspicious Blessings of Buddhism through depictions of people, animals, objects, and gestures that convey auspicious meanings in accordance with Buddhist principles. When considered through aesthetic theories,

the murals embody subjective value through the varied perceptions of viewers, objective value through their structural beauty and artistic composition, and relative value through their relevance to the Thai cultural context and Theravāda Buddhist beliefs. Therefore, the beauty of these paintings can be described as pluralistic aesthetics, combining artistic, emotional, and cultural dimensions. They are not merely artistic works in terms of form but also serve as a medium connecting aesthetics, religion, and spirituality. The beauty they embody not only provides aesthetic experience but also inspires viewers to live in accordance with Buddhist principles, bringing auspiciousness at both individual and societal levels.

Keywords: Paintings; Thirty-Eight Maṅgala Sutta; Wat Suthiwararam; Aesthetics

บทนำ

วัดสุทธิวราราม แขวงยานนาวา เขตสาทร กรุงเทพมหานคร เป็นวัดที่เก่าแก่วัดหนึ่งที่เริ่มสร้างตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรี (พระสุธีรัตนบัณฑิต, 2562) และเป็นวัดที่อยู่คู่กับถนนสายดังเดิมของประเทศไทยคือ ถนนเจริญกรุงที่สร้างขึ้นในปี พ.ศ. 2404 (เจ้าพระยาทิพากรวงศ์, 2548) ซึ่งถือว่าเป็นถนนสายแรกของประเทศที่สร้างขึ้นอย่างเป็นทางการจึงทำให้ตลอดสองฝั่งถนนของถนนเจริญกรุงมีอาคารสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ควรค่าแก่การศึกษา ปัจจุบันวัดสุทธิวรารามเป็นศาสนสถานหนึ่งในย่านถนนเจริญกรุง ที่มีการรวบรวมและจัดแสดงผลงานทางด้านพุทธศิลป์ทั้งจิตรกรรมและปฏิมากรรม ซึ่งมีทั้งแบบประเพณีนิยมและแบบร่วมสมัย (Contemporary Arts) และงานศิลปะที่น่าสนใจชุดหนึ่งที่ถูกจัดแสดงภายในวัดสุทธิวรารามคือ ภาพจิตรกรรมมงคล 38 ประการ ที่ทางวัดได้จัดแสดงไว้เป็นงานศิลปะแบบถาวรติดไว้บนเพดานภายในอุโบสถชั้น 1 นอกจากนั้นยังมีภาพจิตรกรรมมงคล 108 จัดแสดงปะปนอยู่ด้วย โดยประเพณีนิยมการสร้างภาพมงคล 108 มักจะพบปรากฏรวมอยู่ในการสร้างพุทธประติมากรรม เช่น รอยพระพุทธบาทในสมัยสุโขทัย (จีราวรรณ แสงเพ็ชร, 2550) รอยพระพุทธบาทสมัยอยุธยา (นันทนา ชุติวงศ์, 2533) รวมถึงรอยพระพุทธบาทในสมัยรัตนโกสินทร์ ที่ปรากฏอยู่ในพระบาทของพุทธประติมากรรมพระพุทธรูปปางไสยาสน์ วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม กรุงเทพมหานคร แต่ภาพมงคล 108 ที่ทางวัดสุทธิวรารามนั้นต่างออกไปจากรูปแบบประเพณีนิยม คือ การวาดลงบนแผ่นไม้และติดไว้ในตารางบนเพดานของอุโบสถแทน และภายในตารางภาพมงคล 108 นี้เองที่ทางวัดได้สอดแทรกภาพมงคล 38 สลับกันกับภาพมงคล 108 โดยมีวัตถุประสงค์ให้เป็นภาพปริศนาธรรมมงคล ทั้ง 38 ภาพ การนำภาพจิตรกรรมมงคล 38 และภาพจิตรกรรมมงคล 108 มารวมไว้บนเพดานของอุโบสถวัดสุทธิวราราม เป็นความต่างจากการทำ

แบบประเพณีนิยมหรือไม่ และถ้ามีความต่างจากกรอบคิดแบบประเพณีนิยม ภาพจิตรกรรมมงคล 38 สุทธิวรารามสะท้อนคุณค่าทางสุนทรีย์อย่างไร

สุนทรียศาสตร์เป็นขาสาหนึ่งของปรัชญาที่สนใจศึกษาถึงคุณค่าของศิลปะและความงามที่ปรากฏอยู่ในผลงานทางศิลปะ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2543) และภาพจิตรกรรมมงคล 38 ของวัดสุทธิวราราม เมื่อมองจากทรรศนะทางสุนทรียศาสตร์จะก่อทำให้เกิดคุณค่าทางสุนทรีย์อย่างไร ซึ่งประเด็นนี้สามารถนำมาสู่ข้อถกเถียงทางทฤษฎีในสุนทรียศาสตร์ได้ และในทางสุนทรียศาสตร์มีถกเถียงบนทฤษฎีทางศิลปะหลัก 3 กลุ่ม คือกลุ่มที่มองว่าศิลปะคือการลอกเลียนแบบ (representation) จากสภาพที่ปรากฏ (Plato, 1977) ในโลกของความจริงที่สามารถรับรู้ได้ทางประสาทสัมผัส งานศิลปะใดๆถ้าไม่ลอกเลียนแบบโลกของความจริงแล้วงานนั้นก็ไม่สามารถตีความว่าเป็นงานศิลปะได้ กลุ่มต่อมาเห็นต่างไปจากกลุ่มแรกและแย้งว่าศิลปะเกิดจากรูปทรง (Form) ซึ่งรูปทรงที่แสดงออกในลักษณะทางรูปธรรมอาจมีความคล้ายคลึงกับรูปทรงทางเรขาคณิตในรูปแบบต่างๆ มารวมกันทำให้เกิดเป็นภาพต่างๆ เช่น ภาพของอาคารหลังหนึ่ง ที่มีรูปทรงสามเหลี่ยม สี่เหลี่ยม วงกลมและอื่นๆ มารวมกันเป็นต้น ส่วนปัญหาในสิ่งซึ่งเป็นนามธรรมกลุ่มนี้ตีความว่ารูปทรงดังกล่าวแสดงออกผ่านรูปทรงของสีในงานจิตรกรรม รูปทรงของเสียงในดนตรี รวมถึงจิตภาพ (Image) (จรูญ โกมุทรัตนานนท์, 2539) ก็นับว่าเป็นรูปทรงหนึ่งเช่นกัน ส่วนอีกกลุ่มมองว่าศิลปะเป็นการแสดงออกทางอารมณ์และความสึกของศิลปินและผู้เสพงานศิลปะ (Expressionism) (Carroll, 1999) ซึ่งการสัมผัสและรับรู้ของผู้สร้างงานและผู้เสพงานนั้นเป็นสารัตถะของงานศิลปะที่ทำให้มนุษย์เข้าใจในอารมณ์และความและความรู้สึกของกันและกันได้ นอกจากนั้นนักคิดในกลุ่มนี้ยังโต้แย้งถึงงานทางศิลปะที่ลอกเลียนแบบธรรมชาติของสิ่งซึ่งเป็นสภาพที่ปรากฏในโลกตามข้อยืนยันศิลปะของกลุ่มที่มองว่าศิลปะคือการลอกเลียนแบบว่า ไม่อาจนับเป็นกิจกรรมทางศิลปะได้ แม้นว่างานนั้นจะมีคุณภาพของทางศิลปะอยู่ แต่ก็ไม่ควรค่าแก่การยอมรับ (ลีโอ ตอลสตอย, 2551)

ข้อถกเถียงในทางสุนทรียศาสตร์ส่วนที่จะสามารถนำมาเป็นฐานในการวิเคราะห์ภาพจิตรกรรมมงคล 38 ของวัดสุทธิวราราม อีกประการ คือ คุณค่าที่ว่าด้วยความงาม เพราะภาพมงคล 38 ถูกนำมาจัดแสดงไว้บนเพดานอาจไม่ใช่ทรรศนะต่อการมองภาพที่ถูกต้องตามหลักทางสรีระวิทยาการมองของมนุษย์ที่มองในระดับราบขนานไปกับพื้น ซึ่งการจะมองภาพให้ครบทั้ง 38 ภาพ ผู้ชมต้องเงยหน้ามองดูข้างบนเพดานตลอดเวลา ทำให้เกิดปัญหาการรับรู้ทางสุนทรียะหรือไม่ต่อการชมภาพจิตรกรรมมงคล 38 แล้วภาพจิตรกรรมจะมีคุณค่าทางความงามแบบใดในทางสุทรียศาสตร์ ซึ่งนักปรัชญามีการถกเถียงเรื่องนี้เอาไว้สามทฤษฎีคือ ทฤษฎีอัตวิสัย (Subjective Theory) มองว่าความงามเป็นสิ่งซึ่งปรากฏอยู่ภายในจิตของปัจเจกบุคคลที่ให้คุณค่ากับศิลปวัตถุที่เขารับรู้ ซึ่งความงามไม่ได้เกิดขึ้นจากสิ่งซึ่งอยู่ภายนอกจิตของปัจเจกบุคคล ตัววัตถุไม่ได้มีหน้าที่ในการกำหนดคุณค่าของความงาม แต่จิตของปัจเจกบุคคลเป็นสิ่งที่กำหนดความงามของศิลปะวัตถุทั้งหลาย (ชะลูด

นิ่มเสมอ, 2557) ส่วนทฤษฎีปรวิสัย (Objective Theory) มองว่าความงามเป็นคุณสมบัติของวัตถุ ความงามเป็นสิ่งที่มีอยู่ในเนื้อวัตถุและติดมากับวัตถุ (ประเสริฐ ศีลรัตนา, 2542) และยืนยันว่าวัตถุมีความงามในตัวเอง เป็นบ่อเกิดหรือแหล่งกำเนิดของสุนทรียภาพ บุคคลเป็นเพียงผู้รับรู้เท่านั้น วัตถุจึงมีความงามอยู่ในตัวเองตลอดกาล แม้จะมีปัจเจกบุคคลให้ความสนใจหรือไม่ก็ตาม (กำจร สุนพงษ์ศรี, 2556) สุดท้ายคือ ทฤษฎีสัมพัทธวิสัย (Relative Theory) มองว่าลักษณะของคุณค่าทางความงามเป็นความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุกับจิต เพราะทั้งวัตถุและจิตต่างก็มีความเป็นจริงทั้งคู่

จากประเด็นปัญหาทางสุนทรียศาสตร์ในข้างต้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่า ถ้านำเอาทฤษฎีทางศิลปะและความงามในทางสุนทรียศาสตร์มาเป็นฐานรากในการวิเคราะห์ ตีความอธิบายภาพจิตรกรรมมงคล 38 วัดสุทธิวรารามที่จัดแสดงไว้บนเพดานของอุโบสถชั้น 1 ก็จะทำให้เกิดสิ่งซึ่งเป็นคุณค่าทางศิลปะและความงามกับพื้นที่ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาแนวคิดสุนทรียศาสตร์
2. เพื่อศึกษาภาพจิตรกรรมมงคล 38 วัดสุทธิวราราม
3. เพื่อเสนอคุณค่าทางสุนทรียศาสตร์ที่ปรากฏในภาพจิตรกรรมมงคล 38 วัดสุทธิวราราม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยใช้ระเบียนวิธีวิจัยได้แก่ ศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary) ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) ที่เกี่ยวกับสุนทรียศาสตร์ที่ปรากฏในภาพจิตรกรรมมงคล 38 วัดสุทธิวราราม มีรายละเอียดดังนี้

1. พื้นที่การวิจัย ได้แก่ วัดสุทธิวราราม แขวงยานนาวา เขตสาทร กรุงเทพมหานคร โดยทำการลงสำรวจข้อมูลและบันทึกภาพจิตรกรรมมงคล 38 ประการบนเพดานอุโบสถชั้นที่ 1 ทั้งหมด และศึกษาข้อมูลพื้นฐานทางด้านรูปแบบทางศิลปะและข้อมูลทางด้านเนื้อของจิตรกรรมมงคล 38 ประการ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) การสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) โดยการกำหนดเนื้อหาแบบสัมภาษณ์ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยการศึกษาข้อมูลจากแนวคิด ทฤษฎี หนังสือเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้ และนำเครื่องมือมาตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาให้มีความสอดคล้องกับประเด็นที่ต้องการศึกษา หลักจากนั้นนำเครื่องมือการวิจัยส่งให้คณะกรรมวิจัยในมนุษย์ของมหาวิทยาลัยเป็นผู้ตรวจสอบ ปรับแก้ตามมติคณะกรรม เพื่อใช้สำหรับการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลจาก ศิลปิน นักวิชากการทางศิลปะ นักวิชาการทางศาสนาและปรัชญา และนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา 2) วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ผู้วิจัยได้ใช้เทปบันทึกเสียง วีดีโอ และกล้องถ่ายรูปเป็นเครื่องมือในการศึกษา โดยทำการขออนุญาตผู้

สัมภาษณ์ขณะทำการสัมภาษณ์ แบบบันทึกการสังเกตไม่เป็นทางการ โดยผู้วิจัยบันทึกภาพกิจกรรมต่างๆ เพื่อเป็นหลักฐานเครื่องมือในการวิจัย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) รวบรวมเอกสาร หนังสือ ตำราทางวิชาการ ชั้นปฐมภูมิและทุติยภูมิที่เกี่ยวกับแนวคิดทางสุนทรียศาสตร์ที่ปรากฏในภาพจิตรกรรมมงคล 38 ประการ: กรณีศึกษาวัดสุทธิวราราม 2) ลงสำรวจและเก็บข้อมูลในพื้นที่วัดสุทธิวราราม เช่น การเก็บภาพถ่ายภาพจิตรกรรมมงคล 38 บนเพดานอุโบสถชั้นที่ 1 และข้อมูลอื่นที่เห็นว่าเกี่ยวข้องกับการวิจัย 3) เรียบเรียงข้อมูลและเนื้อหาที่ได้จากเอกสาร หนังสือ ตำราทางวิชาการ และข้อมูลจากพื้นที่ในประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์คุณค่าทางสุนทรียศาสตร์ที่ปรากฏในภาพจิตรกรรมมงคล 38 ประการ: กรณีศึกษาวัดสุทธิวราราม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ 1) วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากเอกสารเนื้อหา (Content Analysis) ที่เกี่ยวกับแนวคิดทางสุนทรียศาสตร์ด้วยวิธีการพรรณนา พร้อมการตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่เป็นทั้งปฐมภูมิ และทุติยภูมิ 2) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ (Interview) วิเคราะห์แบบอุปนัยนำเอาข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ เมื่อประเด็นใดวิเคราะห์แล้วไม่มีความชัดเจนก็จะตามไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นต่างๆ เหล่านั้น เพื่อตอบสนองคำถามหลักการตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อหาความเชื่อมโยง ความสัมพันธ์เชิงทฤษฎีต่างๆ จากงานวิจัย 3) วิเคราะห์สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัย

1. จากการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า สุนทรียศาสตร์ (Aesthetics) คือ สาขาหนึ่งของปรัชญาที่ศึกษาเรื่องความงาม ประสบการณ์ทางสุนทรีย์ และคุณค่าทางศิลปะเป็นการใคร่ครวญถึงลักษณะเงื่อนไข และเกณฑ์ในการตัดสินว่าอะไรคือสิ่งงามหรือมีคุณค่าในทางศิลปะ ไม่จำกัดอยู่เพียงศิลปะ และสุนทรียศาสตร์ยังตั้งคำถามว่า ความงามมีอยู่โดยวัตถุเองหรือขึ้นอยู่กับการรับรู้ของผู้ชม ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบ เนื้อหา และอารมณ์ที่ศิลปะถ่ายทอดออกมา อีกทั้งยังสะท้อนความเชื่อทางวัฒนธรรม ศาสนา และสังคมในแต่ละยุค การศึกษาสุนทรียศาสตร์จึงมิใช่เพียงเพื่อการเพลิดเพลิน หากยังเป็นการทำความเข้าใจธรรมชาติของความงาม บทบาทของศิลปะ และความหมายของการดำรงอยู่ของมนุษย์ผ่านมิติแห่งประสบการณ์ทางศิลปะและคุณค่าของความงาม ด้วยเหตุนี้จากการศึกษาพบว่า มีทฤษฎีที่เสนอว่าศิลปะและความงามควรเป็นอย่างไรที่มาจากทรรศนะของนักปรัชญาต่างๆ กล่าวคือ ในด้านทฤษฎีศิลปะมีข้อเสนอ 3 ทฤษฎี คือ 1) ทฤษฎีการลอกเลียนแบบ (Representation Theory) มีรากฐานจากเพลโตและอริสโตเติล เพลโตมองศิลปะเป็นการเลียนแบบธรรมชาติ เพราะธรรมชาติเป็นเพียงเงาของโลกอุดมคติ (Forms) ศิลปะจึงเป็นเพียงเงาซ้อนเงา และมีสถานะต่ำกว่าความจริง แต่อริสโตเติลมองต่างเพลโตโดยมีความเห็นว่าศิลปะคือ

การเลียนแบบการกระทำของมนุษย์ (imitation of action) ที่ช่วยให้ผู้ชมเข้าถึงความจริงที่เป็นไปได้ (the probable truth) ผ่านการชำระอารมณ์ 2) ทฤษฎีรูปทรง (Form Theory) โดยที่ทฤษฎีนี้ได้รับการพัฒนาเด่นชัดในยุคสมัยใหม่ โดยนักสุนทรียศาสตร์อย่าง คลีฟ เบลล์ ที่ยืนยันว่าคุณค่าศิลปะ อยู่ที่รูปทรงนัยยะ (Significant Form) ซึ่งหมายถึงการจัดวางเส้น สี รูป และจังหวะ ที่ปลุกเร้าอารมณ์สุนทรีย์โดยตรง โดยไม่จำเป็นต้องมีเนื้อหาเรื่องราวหรือเลียนแบบสิ่งใดและ 3) ทฤษฎีการแสดงออก (Expression Theory) ซึ่งทฤษฎีนี้ให้ความสำคัญกับ ศิลปินในฐานะผู้สร้างและผู้สื่อสาร ศิลปะคือการถ่ายทอดและแสดงออกซึ่งอารมณ์ ความรู้สึก หรือประสบการณ์ภายในของศิลปินไปยังผู้ชม และยังเห็นว่าศิลปะไม่ใช่การลอกเลียนแบบสิ่งภายนอก แต่คือการแปลงสภาวะภายในให้กลายเป็นสัญญะทางศิลปะ ในด้านทฤษฎีความงามมีข้อเสนอ 3 ทรรศนะ คือ 1) ลัทธิจิตวิสัยหรืออัตนัยนิยม (Subjectivism) ในทางสุนทรียศาสตร์ เป็นแนวคิดที่มองว่าความงาม (Beauty) มิได้ดำรงอยู่อย่างเป็นภววิสัย (Objective) ในตัวสิ่งนั้นเอง แต่เกิดจากการรับรู้ การตีความ และประสบการณ์ภายในของปัจเจกบุคคล กล่าวคือ ความงามเป็นผลลัพธ์ของปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัตถุทางศิลปะหรือธรรมชาติกับสภาวะทางจิตใจของผู้เสพ ความรู้สึกชื่นชม ความพึงพอใจ หรือความสะเทือนอารมณ์จึงกลายเป็นเกณฑ์สำคัญในการนิยามความงาม 2) ลัทธิวัตถุวิสัยหรือปรนัยนิยม (Objectivism) ในทางสุนทรียศาสตร์เป็นแนวคิดที่ถือว่าความงามมิได้ขึ้นอยู่กับรสนิยม ความรู้สึก หรือการตีความส่วนตัวของผู้เสพงานศิลป์เท่านั้น แต่ความงามดำรงอยู่อย่างเป็นจริงในวัตถุหรือปรากฏการณ์ทางศิลปะและธรรมชาติ กล่าวคือ ความงามมีคุณสมบัติภายในที่สามารถรับรู้และประเมินได้โดยอิสระจากอารมณ์หรืออคติของบุคคล แนวคิดนี้เน้นว่ามีมาตรฐานของความงามที่เป็นสากลและตรวจสอบได้ และความเหมาะสมเชิงวัตถุวิสัย 3) ทฤษฎีสัมพัทธนิยม (Relativism) ในทางสุนทรียศาสตร์เป็นแนวคิดที่มองว่าความงาม มิใช่สิ่งที่มีคุณค่าตายตัวหรือเป็นสากล หากแต่เป็นผลผลิตของบริบททางวัฒนธรรม ประสบการณ์ส่วนบุคคล สภาพสังคม และกรอบความคิดที่ผู้ประเมินคุณค่างานศิลป์ดำรงอยู่ กล่าวอีกนัยหนึ่ง ความงามไม่อาจถูกวัดด้วยมาตรฐานสากลเพียงหนึ่งเดียว แต่แปรเปลี่ยนไปตามกาลเวลา พื้นที่ และวิถีชีวิตของผู้คน

2. จากการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ภาพจิตรกรรมมงคล 38 วัดสุทธิวราราม เป็นภาพจิตรกรรมที่วาดด้วยการใช้เทคนิคการลงรักปิดด้วยทองคำเปลว บนแผ่นไม้วงกลมที่มีเส้นผ่านจุดศูนย์กลาง 1 เมตร แล้วไปติดไว้บนเพดานของอุโบสถชั้นที่ 1 โดยมีการวางผังภาพ ซึ่งจัดทำเป็นแบบตารางขนาน กว้าง x ยาว ด้านละ 1 เมตรที่ทอดยาวไปตามความกว้างและความความยาวของเพดานอุโบสถ ซึ่งภาพแต่ละช่องเป็นภาพที่แทนมงคลแต่ละมงคลทั้งหมด 38 ประการตามทรรศนะของพระพุทธศาสนา ในส่วนของลักษณะทางศิลปะภาพจิตรกรรมมงคล 38 วัดสุทธิวราราม เป็นศิลปะไทยแบบประเพณีนิยมที่ใช้เทคนิคการลงรักปิดด้วยทองคำเปลว โดยภาพเขียนสื่อถึงเนื้อหาของหลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนาผ่านการเล่าเรื่องมงคลต่างๆ โดยฉากที่ปรากฏในภาพมีลักษณะ

การแสดงออกในทางสัญลักษณ์ โดยใช้ คน สัตว์ สิ่งของ ลักษณะทางท่าทาง ในทางศิลปะไทยประเพณีนิยม เพื่อสื่อถึงลักษณะของความเป็นมงคลของชีวิตตามหลักการของพระพุทธศาสนาทั้งหมด 38 ประการ

3. จากการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า คุณค่าตามทฤษฎีศิลปะ เมื่อประเมินตามทฤษฎีการลอกเลียนแบบ (Representation Theory) ภาพจิตรกรรมงคล 38 วัดสุทธิวรารามไม่ได้เลียนแบบความจริงทางกายภาพของโลกปรากฏการณ์ตามกรอบคิดของนักปรัชญาสมัยโบราณอย่างเพลโต แต่เป็นการจำลองความจริงเชิงธรรมะและคุณค่าทางศีลธรรม เช่น การเคารพบิดามารดา การคบหากัลยาณมิตร และการฝึกฝนจิตใจให้มั่นคง ทำให้คำสอนที่ซับซ้อนในเชิงพุทธปรัชญาปรากฏขึ้นในรูปธรรมที่ผู้ชมสามารถเข้าถึงและตีความได้ง่าย ส่วนในทฤษฎีรูปทรง (Form Theory) การใช้ทองคำเปลวเป็นพื้นหลักสร้างมิติของความศักดิ์สิทธิ์และความรุ่งเรืองทางสายตา การจัดวางลวดลายไทยตามกรอบศิลปะประเพณีนิยม พร้อมการเล่นจังหวะของเส้นโค้งและเส้นตรง ก่อให้เกิดความสมดุลและความประณีต ผู้ชมจึงได้รับทั้งข้อมูลเชิงเนื้อหาและประสบการณ์อารมณ์สุนทรีย์ที่ลึกซึ้ง เช่น ความสงบ ความเลื่อมใส และความชื่นชมในความงามทางศิลป์ และในทฤษฎีการแสดงออก (Expression Theory) ภาพจิตรกรรมไม่เพียงถ่ายทอดความหมายเชิงเนื้อหา แต่ยังแสดงออกถึงอารมณ์กุศลที่สัมพันธ์กับคำสอนของมงคลสูตร ที่มีลักษณะทำให้ผู้ชมสัมผัสอารมณ์และสภาวะจิตที่ศิลปินต้องการสื่อหรือประสบการณ์ร่วมกับอารมณ์กุศลที่ฝังอยู่ในงานภาพจิตรกรรม ดังนั้นการประเมินคุณค่าทางด้านสุนทรียศาสตร์ที่ว่าทฤษฎีศิลปะทั้งสามทฤษฎีทำให้ภาพจิตรกรรมมงคล 38 มีคุณค่าซ้อนทับหลายชั้น เป็นตัวแทนของความจริงเชิงศีลธรรม ปลุกเร้าอารมณ์สุนทรีย์จากองค์ประกอบของรูปทรงทางพุทธศิลป์ และสะท้อนเนื้อหาของหลักพุทธธรรมออกมาเป็นรูปธรรม

คุณค่าตามทฤษฎีความงาม เมื่อประเมินตามทรรศนะลัทธิจิตวิสัย (Subjectivism) ความงามไม่มีอยู่ในตัววัตถุโดยตรง แต่เกิดจากการรับรู้และประสบการณ์ภายในของผู้ชม ภาพจิตรกรรมกระตุ้นอารมณ์สุนทรีย์ที่แตกต่างกันในแต่ละบุคคล ผู้ที่มีประสบการณ์ทางศาสนาอาจรู้สึกถึงความสงบและความเลื่อมใส ขณะที่ผู้ที่มีฐานประสบการณ์ทางศิลปะจะสัมผัสความงดงามของรูปแบบและลวดลาย ในทรรศนะของลัทธิวัตถุวิสัย (Objectivism) ความงามมีอยู่จริงในโครงสร้างและองค์ประกอบของงานภาพจิตรกรรมมงคล 38 การใช้สัญลักษณ์ไทยประเพณีนิยม การจัดเรียงอย่างมีแบบแผน การใช้สีทองจากทองคำเปลว และการมีระเบียบตามมาตรฐานเชิงช่างที่สืบทอดมา ทำให้ความงามถูกกำหนดไว้ในตัวงานเองและสามารถตระหนักได้โดยไม่จำเป็นต้องพึ่งประสบการณ์ส่วนตัว ในทรรศนะของทฤษฎีสัมพัทธนิยม (Relativism) ภาพจิตรกรรมมงคล 38 มีความงามที่สัมพันธ์กับบริบทวัฒนธรรม เวลา และเงื่อนไขของสังคม การผสมผสานคติพุทธศาสนาเถรวาทกับศิลปะไทยประเพณีนิยม การเลือกใช้โทนสีทองที่สื่อถึงความศักดิ์สิทธิ์และมงคล รวมทั้งการใช้สัญลักษณ์และลวดลายต่างๆ แสดง

ให้เห็นว่าความงามไม่ได้ถูกตัดสินโดยมาตรฐานสากลตายตัว แต่สัมพันธ์กับความหมายที่ชุมชนผู้ศรัทธามอบให้

คุณค่าตามทรรศนะพุทธสุนทรียศาสตร์ พบว่าภาพจิตรกรรมมงคล 38 มีความงามที่อยู่นอกกรอบการตีความแบบสุนทรียศาสตร์ตะวันตะตกด้วยการชื่นชมเชิงรูปทรงหรือประสบการณ์อารมณ์เท่านั้น แต่เป็นความงามที่มีลักษณะเฉพาะตามกรอบของพุทธสุนทรียศาสตร์ที่สามรถสื่อไปถึงสภาวะภายในของปัจเจกบุคคล นำไปสู่การตื่นรู้ ชี้นำสู่ความดี และเชื่อมโยงศิลปะเข้ากับวิถีแห่งการหลุดพ้น นอกจากนั้นความงามที่ปรากฏยังสัมพันธ์กับหลักพุทธธรรม ซึ่งมีมิติครอบคลุมทั้งสุนทรียะ ศิลปะ และธรรมะไปพร้อมกัน

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาพบว่า ผลการวิจัยสามารถตอบโจทย์วิจัยครบถ้วน กล่าวคือ ได้ให้คำจำกัดความของสุนทรียศาสตร์ว่าเป็นสาขาหนึ่งของปรัชญาที่ศึกษาเกี่ยวกับความงาม ประสบการณ์ทางสุนทรียะ และคุณค่าทางศิลปะและอธิบายแนวคิดสุนทรียศาสตร์ตามทฤษฎีศิลปะทั้ง 3 ทฤษฎี คือ ทฤษฎีการลอกเลียนแบบ ทฤษฎีรูปทรง และทฤษฎีการแสดงออก รวมทั้งทฤษฎีความงามอีก 3 ทฤษฎี คือ ทฤษฎีอัตนัยนิยม ทฤษฎีปรนัยนิยม และสัทฤษฎีมพัทธนิยม และยังนำไปประยุกต์ใช้กับการวิเคราะห์ภาพจิตรกรรมชุดมงคล 38 อย่างเป็นรูปธรรม ผลการศึกษายังชี้ให้เห็นว่า จิตรกรรมดังกล่าวไม่ใช่เพียงงานศิลปะเพื่อความงามทางรูปทรง แต่ยังเป็นสื่อที่สะท้อนและถ่ายทอดหลักพุทธธรรมและพุทธปรัชญา ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าได้ตอบโจทย์งานวิจัยอย่างชัดเจนในทางด้านทฤษฎี นอกจากนั้นผลวิจัยนี้ไม่เพียงตอบคำถาม แต่ยังขยายกรอบความเข้าใจต่อ พุทธสุนทรียศาสตร์และบทบาทของจิตรกรรมไทยในฐานะสื่อกลางเชื่อมโยงความงาม ศิลปะ และธรรมะเข้าด้วยกัน

ผลจากการวิจัยสะท้อนให้เห็นความหมายหลายระดับ กล่าวคือ 1) ในทางศิลปะ ภาพจิตรกรรมมงคล 38 ใช้เทคนิคการลงรักปิดทอง การจัดจังหวะเส้น และลวดลายไทยแบบประเพณีนิยม ทำให้เกิดความสมดุลและความงามที่จับต้องได้ ผู้ชมสามารถสัมผัสได้ถึงความศักดิ์สิทธิ์และความวิจิตรบรรจง 2) ในทางจิตวิญญาณ ความงามในจิตรกรรมไม่หยุดอยู่ที่การชื่นชม แต่กระตุ้นความรู้สึกสงบ ความเลื่อมใส และการตื่นรู้ ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของพุทธสุนทรียศาสตร์ที่เน้นความงามเพื่อการหลุดพ้น ไม่ใช่เพื่อความพึงพอใจเพียงอย่างเดียว 3) ในทางสังคมและวัฒนธรรม ผลงานภาพจิตรกรรมมงคล 38 วัดสุทธิวรารามสะท้อนบริบทของศาสนาและวัฒนธรรมไทย แสดงออกด้วยการใช้ทองคำเปลวและสัญลักษณ์แบบพุทธศิลป์ไม่เพียงสร้างความงามเชิงปรนัย หากยังเชื่อมโยงกับค่านิยมและความเชื่อร่วมของชุมชนพุทธศาสนาเถรวาทด้วย การตีความในงานวิจัยนี้ทำให้เกิดลักษณะคุณค่าทางสุนทรียศาสตร์ที่เรียกว่า “พหุนิยมทางสุนทรียศาสตร์” (Pluralistic Aesthetics) ที่ยอมรับว่าความงามมิใช่มีเพียงมิติเดียว แต่ประกอบจากมิติของรูปทรง อารมณ์ และบริบทผสานกัน

การเชื่อมโยงกับทฤษฎีผลการวิจัยสามารถเชื่อมโยงกับกรอบทฤษฎีได้อย่างเป็นระบบ กล่าวคือ ทฤษฎีการเลียนแบบ (Representation Theory) ภาพจิตรกรรมไม่ได้เลียนแบบโลกกายภาพ แต่เลียนแบบความจริงเชิงธรรมะเช่น การคบหากัลยาณมิตร หรือการฝึกจิต ทำให้ผู้ชมเข้าถึงคุณค่าศีลธรรมผ่านภาพที่จับต้องได้ ส่วนทฤษฎีรูปทรง (Form Theory) ความสมดุลของเส้น สีและองค์ประกอบทางศิลป์ทำให้เกิดอารมณ์สุนทรีย์ที่ไร้กาลเวลา ตามแนวคิดของคลีฟ เบลล์ ที่มองว่าคุณค่าศิลปะอยู่ที่รูปทรงทนัยยะ (Significant Form) และ การแสดงออก (Expression Theory) ภาพจิตรกรรมมงคล 38 ไม่ใช่เพียงสัญลักษณ์ แต่เป็นการถ่ายทอดอารมณ์กุศลและศรัทธาของศิลปินสู่ผู้ชม ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีที่มองศิลปะเป็นภาษาของอารมณ์ ในด้านทฤษฎีความงาม (Beauty Theories) งานวิจัยแสดงให้เห็นว่าความงามในจิตรกรรมนี้เป็นทั้ง อัตนัยนิยม (ขึ้นกับการรับรู้) ปรนัยนิยม (อยู่ในตัวงาน) และ สัมพัทธนิยม (ขึ้นกับบริบทวัฒนธรรม) การสังเคราะห์ทั้งสามจึงชี้ว่าความงามในงานนี้เป็นแบบองค์รวม

แม้งานวิจัยจะตอบปัญหาของการวิจัยได้ครบถ้วน แต่ยังมีข้อจำกัดหลายประการ กล่าวคือ 1) กรอบพื้นที่จำกัด เพราะศึกษาเฉพาะวัดสุทธิวราราม ซึ่งอาจไม่สะท้อนภาพรวมของจิตรกรรมมงคล 38 ในวัดอื่นๆ 2) เป็นการวิเคราะห์เชิงทฤษฎีมากกว่าประสบการณ์ผู้ชมจริง งานเน้นการใช้ทฤษฎีในการตีความ แต่ยังไม่เก็บข้อมูลเชิงประจักษ์จากผู้ชมที่สัมผัสงานศิลป์โดยตรง 3) มีการเปรียบเทียบทางวัฒนธรรมที่น้อยเกิน ถึงแม้จะเชื่อมโยงกับทฤษฎีตะวันตก แต่ยังไม่ได้เปรียบเทียบกับศิลปะเอเชียอื่น เช่น จีน หรือญี่ปุ่น อย่างเป็นระบบ และ 4) ประเด็นด้านกระบวนการสร้างงาน ข้อมูลเกี่ยวกับศิลปินผู้สร้างและแรงบันดาลใจอาจยังไม่ชัดเจนเพียงพอเนื่องจากมีข้อจำกัดของเวลาและทุนสำหรับการวิจัยและตัวศิลปินที่ไม่สามารถติดต่อได้ ในด้านความสอดคล้องของงานวิจัย เช่น นาวิน ปัญญาหาญ ที่เห็นว่าความงามในเชิงพุทธคือความงามของศีล สมาธิ ปัญญา (นาวิน ปัญญาหาญ, 2550) สอดคล้องกับการวิเคราะห์ภาพจิตรกรรมมงคล 38 ที่เสนอว่าความงามมิใช่เพียงทางรูปแบบ แต่เป็นความงามที่เชื่อมโยงกับพุทธธรรมและเป้าหมายสูงสุดคือการดับทุกข์ และสอดคล้องกับงานของอิสระ ตรีปัญญา เกี่ยวกับจิตรกรรมเซน ที่เน้นการหลอมรวมผู้รู้กับสิ่งถูกรู้เป็นหนึ่งเดียวเพื่อเข้าถึงความว่าง (อิสระ ตรีปัญญา, 2542) มีความสอดคล้องในเชิงวิธีคิดกับการอธิบายจิตรกรรมมงคล 38 ว่าเป็นศิลปะที่ไม่ได้หยุดอยู่ที่ความงามทางสายตา แต่เป็นพื้นที่เปิดให้ผู้ชมสัมผัสอารมณ์กุศลและเกิดความเลื่อมใส และสอดคล้องกับงานของพระมหาอุดม ปญฺญาโภ ที่เปรียบเทียบพุทธศิลป์กับทฤษฎีตะวันตก ชี้ว่าทฤษฎีตะวันตกอธิบายความงามได้เพียงในระดับสมมุติสัจจะ (พระมหาอุดม ปญฺญาโภ, 2547) ก็สอดคล้องกับผลการวิจัยที่เน้นว่าความงามในพุทธสุนทรียศาสตร์มีเป้าหมายสูงกว่าคือการนำจิตใจไปสู่ความสงบและการหลุดพ้นส่วนการอธิบายภาพจิตรกรรมด้วยกรอบคิดแบบ อัตนัยนิยม (Subjectivism) ปรนัยนิยม (Objectivism) สัมพัทธนิยม (Relativism) สอดคล้องกับงานของ

พระวิรัตน์ จนฺทโก ที่ใช้ทั้งสามทฤษฎีในการศึกษาลายสัก ทำให้เห็นว่าผลการวิจัยนี้อยู่บนฐานเดียวกันในแง่การใช้ทฤษฎีสุนทรียศาสตร์อย่างเป็นระบบ (พระวิรัตน์ จนฺทโก, 2550)

งานวิจัยนี้เมื่อประเมินแล้วยังเห็นถึงความไม่สอดคล้องจากงานวิจัยในลักษณะเดี่ยวกัน เช่น งานของ กัญญภัสสร ชาติชัยประเสริฐ ที่เน้นความงามเป็นคุณค่าพื้นฐานเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และสังคม (กรรณิการ์ ตั้งตุลานนท์, 2554) ยังไม่ได้ถูกเชื่อมโยงอย่างชัดเจนในผลการวิจัยเกี่ยวกับจิตรกรรมมงคล 38 ซึ่งมุ่งไปที่การตีความเชิงศิลปะศาสนามากกว่าเชิงสังคมและการพัฒนา หรืองานของอรพินทร์ คำสอน เรื่องสุนทรียศาสตร์แห่งความพ่ายแพ้ ที่ชี้ว่างามอยู่ในความจริงอันขมขื่นของชีวิต (อรพินท์ คำสอน, 2540) มีความต่างจากผลการวิจัยนี้ซึ่งเน้นมิติของความงามเชิงมงคลที่เสริมพลังบวกและศรัทธา มากกว่าการสะท้อนด้านลบหรือโศกนาฏกรรม และงานของ เดือนรุ่งฟ้า เพ็ญไพสิฐ ที่ศึกษาแนวคิดสุนทรียศาสตร์ในงานจิตรกรรมของทวี นันทขว้าง แม้จะคล้ายกันในวิธีการวิเคราะห์เชิงรูปแบบและเนื้อหา (เดือนรุ่งฟ้า เพ็ญไพสิฐ, 2553) แต่ต่างในแง่ฐานคิด เพราะงานจิตรกรรมมงคล 38 ยึดโยงกับคติศาสนา ขณะที่งานของทวี นันทขว้าง สะท้อนปรัชญาส่วนบุคคลและสังคมร่วมสมัยมากกว่า

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยขอเสนอองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยดังต่อไปนี้

1. องค์ความรู้ใหม่ การวิจัยครั้งนี้นำไปสู่การเสนอองค์ความรู้ใหม่ว่าความงามในภาพจิตรกรรมมงคล 38 วัดสุทธิวราราม มิได้ถูกกำหนดเพียงกรอบใดกรอบหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็น อัตนัยนิยม (subjectivism) ปรนัยนิยม (objectivism) หรือ สัมพัทธนิยม (relativism) แต่กลับผสมผสานเข้าด้วยกันจนเกิดเป็นสิ่งที่เรียกว่า “พหุนิยมทางสุนทรียศาสตร์” (Pluralistic Aesthetics) ความงามของจิตรกรรมเกิดขึ้นจากการรับรู้ของปัจเจก เช่น ผู้ศรัทธาอาจสัมผัสความสงบและเลื่อมใส ขณะที่ศิลปินหรือนักวิชาการศิลปะอาจเน้นความงดงามขององค์ประกอบทางทัศนศิลป์ นอกจากนั้น ความงามยังดำรงอยู่ในองค์ประกอบเชิงรูปทรง เช่น การใช้ทองคำเปลว ลวดลายไทย และการจัดวางที่สมดุล ซึ่งเป็นคุณค่าในตัวของศิลปวัตถุเอง ส่วนในด้านของความสัมพัทธ์สะท้อนว่าความงามขึ้นอยู่กับบริบทของวัฒนธรรมและศรัทธาของพุทธศาสนาเถรวาทไทย ที่มอบความหมายและคุณค่าพิเศษแก่งานศิลป์นี้ ดังนั้น องค์ความรู้ใหม่คือ การมองภาพจิตรกรรมมงคล 38 ไม่ใช่เพียงงานศิลป์เพื่อความงาม หากแต่เป็น พื้นที่ทางสุนทรียศาสตร์ที่บูรณาการศิลปะ ศาสนา และประสบการณ์ภายในจนความงามมิใช่เพียงสิ่งที่เห็น หากเป็นสิ่งที่ “เชื่อมโยง” ให้ผู้ชมเข้าถึงความหมายเชิงธรรมะและแรงบันดาลใจในการดำเนินชีวิตตามพุทธธรรม

2. มิติทางศิลปะ ภาพจิตรกรรมมงคล 38 ใช้เทคนิคลงรักปิดทองบนแผ่นไม้ เป็นศิลปะแบบประเพณีนิยมไทยที่มีความละเอียดประณีตและเปี่ยมด้วยสัญลักษณ์ การออกแบบองค์ประกอบทาง

ศิลปะสะท้อนแนวคิดของ ทฤษฎีรูปทรง (Form Theory) อย่างชัดเจน กล่าวคือ การจัดเรียงเส้น สี และลวดลายไทย ทำให้เกิดความสมดุลและความศักดิ์สิทธิ์ที่จับต้องได้ การใช้ ทองคำเปลวไม่เพียงสร้างความระยิบระยับทางสายตา แต่ยังทำหน้าที่เชิงสัญลักษณ์ถึงความรุ่งเรือง ความมงคล และพลังทางศาสนา การใช้กรอบประเพณีนิยมไทยหรือการจัดองค์ประกอบแบบตารางบนเพดานอุโบสถ ล้วนทำให้งานนี้มีคุณค่าในเชิงศิลปะไทยที่ยังคงความเป็นเอกลักษณ์และร่วมสมัยในเวลาเดียวกัน ในเชิงการเลียนแบบ (Representation Theory) งานนี้มิได้เลียนแบบความจริงเชิงกายภาพ แต่เลียนแบบและถ่ายทอด ความจริงเชิงธรรมะ ถือเป็นการนำคำสอนเชิงนามธรรมให้ปรากฏเป็นรูปธรรมที่ผู้ชมเข้าถึงได้ง่าย ในเชิงการแสดงออก (Expression Theory) ศิลปินได้ถ่ายทอดสภาวะทางจิตที่ประกอบด้วยศรัทธา ความเลื่อมใส และกุศลธรรมสู่ผู้ชม จึงไม่ใช่เพียงงานศิลปะเชิงรูปแบบ แต่เป็นศิลปะที่สื่อสารอารมณ์และความหมายเชิงศาสนาไปพร้อมกัน อาจกล่าวได้ว่า มิติทางศิลปะของงานนี้แสดงถึงการผสานรูปแบบ ความวิจิตร และความหมาย จนก่อให้เกิดคุณค่าที่มากกว่าความงามเชิงสายตา แต่เป็นความงามเชิงสัญญะและพุทธปรัชญา

3. มิติทางอารมณ์และจิตวิญญาณ หนึ่งในมิติสำคัญที่งานวิจัยชี้ให้เห็นคือ ความงามในจิตรกรรมมงคล 38 วัดสุทธิวราราม ไม่ได้หยุดเพียงที่การชื่นชมทางศิลปะ แต่ยังปลุกเร้าอารมณ์และภาวะจิตวิญญาณของผู้ชม ซึ่งผู้ชมเมื่อเงยหน้ามองเพดานอุโบสถ จะสัมผัสได้ถึงความเลื่อมใส ความสงบ ความศรัทธา และแรงบันดาลใจที่จะดำเนินชีวิตตามหลักธรรมะ ประสบการณ์เชิงสุนทรียะนี้ตรงกับสิ่งที่งานวิจัยเรียกว่า พุทธสุนทรียศาสตร์ (Buddhist Aesthetics) ซึ่งมองว่าความงามที่แท้จริงคือความงามที่นำไปสู่การตื่นรู้ การลดละกิเลส และการก้าวสู่ความหลุดพ้น จิตรกรรมจึงทำหน้าที่เป็นสื่อกลางทางจิตวิญญาณ ให้ผู้ชมได้สัมผัสพลังของกุศล ไม่ว่าจะเป็นความกตัญญู ความเพียร ความสงบ หรือการดำเนินชีวิตด้วยศีลธรรม ประสบการณ์นี้แตกต่างจากการชมศิลปะตะวันตกที่อาจเน้นความซาบซึ้งทางอารมณ์หรือความงามเชิงรูปทรง แต่ที่นี่ ความงามคือการเชื่อมโยงระหว่างสุนทรียะกับธรรมะ ดังนั้น มิติทางอารมณ์และจิตวิญญาณในงานนี้แสดงให้เห็นว่า ศิลปะมิใช่เพียงสิ่งที่มองเห็น แต่คือประตูสู่ภายในจิตใจ ที่เชื่อมโยงผู้ชมเข้ากับธรรมะและจิตวิญญาณแห่งพุทธศาสนา

4. มิติทางวัฒนธรรมและศาสนา ภาพจิตรกรรมมงคล 38 ไม่ได้มีคุณค่าในฐานะศิลปกรรมเพียงอย่างเดียว แต่ยังเป็น มรดกทางวัฒนธรรมและศาสนา ที่สะท้อนคติพุทธศาสนาเถรวาทของไทย งานศิลปะนี้ทำหน้าที่เสมือนแผนที่เชิงสัญลักษณ์ของการดำเนินชีวิตที่ดีงามตามมงคลสูตร 38 ประการ ในเชิงวัฒนธรรม จิตรกรรมสะท้อนรากเหง้าของศิลปะไทยประเพณีนิยม ทั้งการเลือกใช้ลวดลาย เครื่องสูง และสีทอง ซึ่งสะท้อนถึงความเชื่อเรื่องศักดิ์สิทธิ์และมงคลในสังคมไทย การจัดวางบนเพดานอุโบสถยังทำให้ผู้ชมต้องเงยหน้าเพื่อมองงาน ซึ่งสอดคล้องกับความหมายเชิงพิธีกรรมของการแหงนขึ้นสู่สิ่งสูงส่ง ส่วนในเชิงศาสนา จิตรกรรมมงคล 38 วัดสุทธิวราราม ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางการสอนธรรมะ ในรูปแบบที่เข้าใจง่ายและเข้าถึงใจผู้คนมากกว่าตัวอักษร เป็นการทำให้หลักธรรมที่

ซับซ้อนในพระพุทธศาสนาจับต้องได้ผ่านภาพที่สวยงามและศักดิ์สิทธิ์ ทำให้มิตินี้ตอกย้ำว่า ความงามในพุทธศิลป์ไทยมิใช่เพียงเพื่อการชื่นชม แต่เพื่อการดำรงอยู่ร่วมกันของสังคม ศรัทธา และการสืบทอดวัฒนธรรม

ดังนั้น องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยครั้งนี้คือ การมองจิตรกรรมมงคล 38 วัดสุทธิวรารามผ่านกรอบสุนทรียศาสตร์พหุนิยมที่ผสานทั้งศิลปะ อารมณ์ จิตวิญญาณ วัฒนธรรม และศาสนา เข้าด้วยกันความงามในงานนี้ไม่เพียงเป็นสิ่งที่ปรากฏต่อสายตา แต่เป็นพลังที่เชื่อมโยงผู้ชมเข้ากับความหมายเชิงธรรมะและแรงบันดาลใจในการดำเนินชีวิตนอกจากนั้นงานวิจัยนี้ได้ ขยายขอบเขตของสุนทรียศาสตร์จากกรอบคิดทางตะวันตกที่เน้นรูปทรงหรืออารมณ์ มาสู่ พุทธสุนทรียศาสตร์แบบไทยที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ เน้นความงามเพื่อการตื่นรู้และการดำเนินชีวิตที่ดีงามเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่สะท้อนทั้งความลึกซึ้งทางศิลปะและความหมายทางพุทธธรรม ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การมองจิตรกรรมมงคล 38 วัดสุทธิวรารามผ่านกรอบสุนทรียศาสตร์พหุนิยม

บทสรุป

การศึกษาวิจัยเรื่อง สุนทรียศาสตร์ที่ปรากฏในภาพจิตรกรรมมงคล 38: กรณีศึกษาวัดสุทธิวราราม แสดงให้เห็นอย่างเด่นชัดว่า ความงามในศิลปะไทยเชิงพุทธมิได้มีมิติเดียว หากแต่เป็นกระบวนการรับรู้ที่หลากหลายและซับซ้อน ซึ่งสามารถอธิบายได้ผ่านกรอบคิดสุนทรียศาสตร์ทั้งสามแนวทาง คือ ทฤษฎีการเลียนแบบ (Representation Theory), ทฤษฎีรูปทรง (Form Theory) และ

ทฤษฎีการแสดงออก (Expression Theory) ตลอดจนมุมมองความงามทั้งสาม ได้แก่ อัตนัยนิยม (Subjectivism) ปรนัยนิยม (Objectivism) และสัมพัทธนิยม (Relativism) งานวิจัยจึงได้ข้อสรุปว่า ความงามที่ปรากฏในจิตรกรรมมงคล 38 เป็น พหุนิยมทางสุนทรียศาสตร์ (Pluralistic Aesthetics) ที่ผสานศิลปะ อารมณ์ จิตวิญญาณ และวัฒนธรรมเข้าด้วยกัน ส่วนในด้านศิลปะ ภาพจิตรกรรมชุดนี้ใช้เทคนิคลงรักปิดทองบนแผ่นไม้ตามแบบประเพณีนิยมไทย โดยมีการจัดองค์ประกอบอย่างเป็นระเบียบสมดุล ใช้เส้น สี และลวดลายที่วิจิตรบรรจง พร้อมด้วยสีทองที่สื่อถึงความรุ่งเรืองและความศักดิ์สิทธิ์ จิตรกรรมจึงไม่เพียงแต่มีคุณค่าทางความงามเชิงรูปแบบ หากยังทำหน้าที่ถ่ายทอดความจริงเชิงธรรมะในลักษณะที่เข้าใจได้ง่าย ส่วนในด้าน อารมณ์และจิตวิญญาณ จิตรกรรมมงคล 38 สื่อความหมายเกินกว่าการรับรู้ด้วยสายตา หากแต่ปลุกเร้าอารมณ์สุนทรียะและศรัทธาในใจผู้ชม การเงยหน้ามองเพดานอุโบสถที่ประดับด้วยภาพเหล่านี้ ไม่เพียงก่อให้เกิดความซาบซึ้งใจ แต่ยังสร้างความสงบ ความเลื่อมใส และแรงบันดาลใจในการดำเนินชีวิตตามหลักธรรมะ นี่คือคุณค่าของพุทธสุนทรียศาสตร์ที่มุ่งเน้นความงามเพื่อการตื่นรู้และการหลุดพ้น มากกว่าความพึงพอใจเชิงสุนทรียะเพียงอย่างเดียว ในด้านทางวัฒนธรรมและศาสนาจิตรกรรมภาพมงคล 38 วัดสุทธิวรารามสะท้อนความเป็นเอกลักษณ์ของศิลปะไทยที่หยั่งรากในคติพุทธศาสนาเถรวาท โครงสร้างเชิงสัญลักษณ์ เช่น คน สัตว์ สิ่งของ และท่าทาง ล้วนทำหน้าที่เป็น “ภาษาภาพ” ที่สื่อถึงมงคล 38 ประการ ซึ่งถือเป็นหลักธรรมแห่งการดำเนินชีวิตที่ดีงามในสังคมพุทธ การวางไว้บนเพดานอุโบสถยังมีนัยยะทางพิธีกรรมและจิตวิญญาณ ที่สื่อถึงการแหงนหน้าขึ้นสู่สิ่งสูงส่งและศักดิ์สิทธิ์

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้

1.1 ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้ ในด้านวิชาการ งานวิจัยนี้ชิ้นนี้ช่วยขยายกรอบการศึกษาสุนทรียศาสตร์เชิงพุทธที่สามารถบูรณาการเข้ากับทฤษฎีสุนทรียศาสตร์ตะวันตก ได้อย่างเป็นระบบ ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่เป็นพหุนิยมทางสุนทรียศาสตร์ ซึ่งอาจใช้เป็นรากฐานสำหรับการวิจัยทางปรัชญา ศิลปะ และศาสนาในครั้งต่อไป และยังอาจเป็นกรอบทฤษฎีให้แก่นักวิจัยที่สนใจศึกษาศิลปะไทยและพุทธศิลป์ในมิติที่เชื่อมโยงกับปรัชญาสากลได้

1.2 ในด้านศิลปะและการอนุรักษ์วัฒนธรรม งานวิจัยชี้ให้เห็นถึงความงามในพุทธศิลป์ไม่ใช่เพียงการชื่นชมรูปทรง หากแต่สัมพันธ์กับหลักพุทธธรรมและการนำไปสู่การดับทุกข์ ข้อค้นพบนี้สามารถใช้เป็นแนวทางให้ศิลปินไทยร่วมสมัยสร้างสรรค์งานศิลป์ที่ผสานทั้งความงามและอารมณ์กุศล ขณะเดียวกันยังช่วยเสริมพลังให้การอนุรักษ์จิตรกรรมไทยประเพณีนิยมเป็นสิ่งที่ชุมชนเห็นคุณค่า ไม่ใช่แค่สมบัติทางศิลปะ แต่เป็นสมบัติทางจิตวิญญาณและศีลธรรม

1.3 ในด้านสังคมและชุมชน งานวิจัยสามารถประยุกต์ใช้เพื่อสร้างกิจกรรมเผยแผ่ศิลปะพุทธในชุมชนและสังคมพหุวัฒนธรรม เช่น การจัดนิทรรศการความสัมพันธ์ศิลปะกับศีลธรรม ที่เปิดโอกาสให้ผู้เข้าชมไม่เพียงชื่นชมงานศิลปะ แต่ยังได้เรียนรู้หลักธรรมเพื่อการดำเนินชีวิต สิ่งนี้สามารถสร้างสะพานเชื่อมระหว่างโลกศิลปะกับโลกศาสนา และช่วยกระตุ้นให้ผู้คนหันกลับมาตระหนักถึงคุณค่าทางจิตใจ

2. **ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งถัดไป** เพื่อขยายผลและแก้ข้อจำกัด ควรมีการศึกษาเพิ่มเติม ดังนี้

2.1 การวิจัยเชิงเปรียบเทียบ ศึกษาจิตรกรรมมงคล 38 ในวัดต่างๆ เพื่อดูความแตกต่างด้านรูปแบบและการตีความ

2.2 การเก็บข้อมูลเชิงประสบการณ์ผู้ชม ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เช่น สัมภาษณ์ผู้ชม พระสงฆ์และชุมชน เพื่อเข้าใจประสบการณ์สุนทรียะที่เกิดขึ้นจริง

2.3 การบูรณาการกับศาสตร์อื่น เช่น จิตวิทยา หรือสังคมวิทยา เพื่อศึกษาว่าประสบการณ์สุนทรียะเชิงพุทธส่งผลต่อสุขภาวะและการดำเนินชีวิตของผู้คนอย่างไร

เอกสารอ้างอิง

กำจร สุนพงษ์ศรี (2556). *สุนทรียสาสตร์: หลักปรัชญาศิลปะ ทฤษฎีทัศนศิลป์ ศิลปวิจารณ์*. (พิมพ์ครั้งที่ 2) กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กรรณิการ์ ตั้งตุลานนท์. (2554). ศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ปรากฏบนจิตรกรรมฝาผนังในพระอุโบสถ วัดทองธรรมชาติวรวิหาร. *พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา.* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

จรูญ โกมุทรัตนานนท์. (2539). *ศิลปะคืออะไร.* กรุงเทพมหานคร: ต้นอ้อ แกรมมี่.

จีราวรรณ แสงเพ็ชร (2550). รอยพระพุทะบาท: พุทธศิลปกรรมจากมรดกวัฒนธรรมร่วมสมัย. *รายงานการวิจัย.* ภาควิชาทัศนศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เจ้าพระยาทิพากรวงศ์. (2548). *พระราชพงศาวดาร กรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4*. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

ชะลูด นิ่มเสมอ. (2557). *องค์ประกอบของศิลปะ.* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์.

เดือนรุ่งฟ้า เพ็ญไพสิฐ. (2553). *การศึกษาวิเคราะห์สุนทรียศาสตร์ในผลงานจิตรกรรมของอาจารย์ทวี นันทขว้าง.* วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

นาวิน ปัญญาหาญ. (2550). สุนทรียศาสตร์เชิงพุทธในผ้าทอเมืองน่าน. *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต.* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

นันทนา ชุติวงศ์. (2533). *รอยพระพุทะบาทในศิลปะเอเชียใต้และเอเชียอาคเนย์*. กรุงเทพมหานคร: เมืองโบราณ.

ประเสริฐ ศีลรัตนา. (2542). *สุนทรียศาสตร์ทางทัศนศิลป์*. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.

พระมหาอุดม ปญฺญาโภ. (2547). การศึกษาวิเคราะห์พุทธศิลป์เชิงสุนทรียศาสตร์: ศึกษากรณีเฉพาะพระพุทธรูปสมัยอยุธยา. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา.* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระสุธีรัตนบัณฑิต. (2562). *ถนนเจริญกรุง: วัด บ้าน ชุมชน และถนนแห่งการเปลี่ยนแปลง*. นนทบุรี: นิติธรรมการพิมพ์.

พระวิรัตน์ จนฺทโก ศรีคำมนตรี. (2550). การศึกษาวิเคราะห์คุณค่าทางสุนทรียะในศิลปะลายสัก. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา.* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2543). *พจนานุกรมทรัพย์ปรัชญา: อังกฤษ-ไทย*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน.

ลีโอ ตอลสตอย. (2551). *ศิลปะคืออะไร (สิทธิชัย แสงกระจ่าง ผู้แปล).* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: openbooks.

อรพินท์ คำสอน. (2540). สุนทรียศาสตร์แห่งความพ่ายแพ้: การศึกษาเปรียบเทียบนวนิยายของกึนเทอร์ กราสส์กับชาติ กอบจิตติ. *วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต.* บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อิสระ ตรีปัญญา. (2542). สุนทรียทัศน์ในงานจิตรกรรมแบบเซน. *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต.* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

Carroll, N. (1999) *Philosophy of Art: A contemporary introduction*. New York: Routledge.

Plato. (1977). *the Republic*. Translation by Benjamin Jowett. *Edited by Scott Buchanan.* New York: Penguin Books.

การศึกษาองค์ประกอบของเพลงที่ส่งผลต่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ
A Study of the Elements of Songs that Influence English Vocabulary Learning

ปรียทรรศ์ คดีพิศาล Preeyatat Kadeepisal
คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยรามคำแหง
Faculty of Education, Ramkhamhaeng University
Corresponding author, e-mail: preeyatatpk@gmail.com

Received September 5, 2025; **Revised** September 22, 2025; **Accepted:** December 22, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบของเพลงที่ส่งผลต่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียน การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรจำนวน 475 คน และกลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวิสุทธิกษัตรี จำนวน 40 คน ที่ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถามมาตราส่วนลิเคิร์ต 5 ระดับ โดยใช้แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ส่วนที่ 2 องค์ประกอบของเพลง และส่วนที่ 3 ความพึงพอใจต่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษผ่านเพลง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 52.5) และมีอายุ 15 ปี (ร้อยละ 70.0) องค์ประกอบของเพลงที่มีผลต่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยรวมอยู่ในระดับ “มาก” (Mean = 4.24, SD = 0.78) โดยองค์ประกอบที่ได้คะแนนเฉลี่ยสูงสุดคือการใช้คำศัพท์ซ้ำในเพลง (Mean = 4.50, SD = 0.72) รองลงมาคือเนื้อหาในเพลง (Mean = 4.25, SD = 0.67) และจังหวะเพลง (Mean = 4.23, SD = 0.73) นอกจากนี้ ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการใช้เพลงเป็นสื่อประกอบการเรียนการสอนในระดับ “มาก” ถึง “มากที่สุด” (Mean = 4.32, SD = 0.80) โดยเฉพาะด้านที่เกี่ยวกับการช่วยลดความเบื่อหน่ายและการสร้างแรงจูงใจ (Mean = 4.53, SD = 0.75–0.85) สรุปได้ว่า เพลงเป็นสื่อการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพต่อการพัฒนาคลังคำศัพท์ภาษาอังกฤษของผู้เรียน อีกทั้งยังช่วยสร้างบรรยากาศการ

เรียนรู้ที่สนุกสนานในเชิงบวก ดังนั้นควรส่งเสริมให้นำเพลงมาใช้เป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: การเรียนรู้คำศัพท์; คำศัพท์ภาษาอังกฤษ; องค์ประกอบของเพลง

Abstract

This research article aimed to investigate the components of songs that influence English vocabulary learning among students. A quantitative research design was employed. The population consisted of 475 students, and the sample included 40 Grade 10 students from Wisutthikasatree School, selected through purposive sampling. Data were collected using a five-point Likert scale questionnaire, the questionnaire is divided into three sections: Part 1, demographic information; Part 2, song components; and Part 3, satisfaction with English vocabulary learning through songs. Descriptive statistics, including mean, standard deviation, and percentage, were used to analyze the data. The results showed that the majority of participants were male (52.5%) and aged 15 years (70.0%). Overall, the song components were perceived to have a high impact on English vocabulary learning (Mean = 4.24, SD = 0.78), with vocabulary repetition receiving the highest rating (Mean = 4.50, SD = 0.72), followed by song content (Mean = 4.25, SD = 0.67) and rhythm (Mean = 4.23, SD = 0.73). Students also reported high to very high satisfaction with using songs as a supplementary learning tool (Mean = 4.32, SD = 0.80), particularly in reducing boredom and enhancing motivation (Mean = 4.53, SD = 0.75–0.85). In conclusion, songs are an effective medium for promoting English vocabulary acquisition and creating a positive, engaging learning environment. Integrating songs into English language teaching is recommended to enhance students' vocabulary development and overall learning experience.

Keywords: Learning Vocabulary; English Vocabulary; Song Elements

บทนำ

ในยุคปัจจุบัน ภาษาอังกฤษเป็นภาษาสากลและสื่อกลางในการสื่อสารทั้งในด้านการศึกษา การทำงาน และการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารจากต่างประเทศ ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษอย่างคล่องแคล่วช่วยให้นักเรียนเข้าถึงแหล่งข้อมูลทางวิชาการ โอกาสในการทำงาน และโอกาสในการ

พัฒนาทักษะส่วนบุคคลและอาชีพมากขึ้น หลายประเทศจึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ โดยปรับปรุงวิธีการสอนและสื่อการเรียนรู้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการสื่อสารของประชากร ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศในภาพรวม ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษอย่างคล่องแคล่วจึงถือเป็นกุญแจสำคัญในการเปิดรับโอกาสทั้งส่วนบุคคลและระดับชาติ อย่างไรก็ตาม การเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษยังคงเป็นความท้าทายสำคัญสำหรับนักเรียนที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ อีกทั้งนักเรียนบางคนยังมีคลังคำศัพท์ที่จำกัดและขาดแรงจูงใจ ส่งผลต่อการนำไปใช้ในชีวิตจริงมีข้อจำกัด (Chacón-Beltrán, 2018; Palumbo et al., 2015; Willis & Ohashi, 2012)

หลักการและแนวคิดทางวิชาการชี้ให้เห็นว่า การเรียนรู้ผ่านเพลงสามารถช่วยแก้ปัญหาความจำคำศัพท์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพลงไม่เพียงแต่สร้างความสนุกสนานและบรรยากาศผ่อนคลายเท่านั้น แต่ยังมีโครงสร้างที่ช่วยเสริมการจดจำคำศัพท์ เช่น เนื้อเพลงที่สอดคล้องกับบริบทชีวิตจริง ทำนองและจังหวะที่น่าสนใจ การฟังซ้ำ และการมีส่วนร่วมของผู้เรียน (Chou, 2014; Deaner, 2021; Mannarelli & Serrano, 2022) นอกจากนี้การผสมผสานเพลงเข้ากับสื่อดิจิทัลที่นักเรียนคุ้นเคย เช่น MV, YouTube หรือ TikTok ช่วยให้การเรียนรู้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและน่าสนใจ (Mannarelli & Serrano, 2022) แนวคิดเหล่านี้สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีปฏิสัมพันธ์และการเรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสหลายช่องทาง ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนจดจำคำศัพท์ได้อย่างเป็นธรรมชาติและมีแรงจูงใจสูง

การศึกษาข้อมูลเชิงพื้นที่เกี่ยวกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่านักเรียนวัยนี้มีความสนใจในกิจกรรมที่สนุกสนานและสามารถมีส่วนร่วมได้ การใช้เพลงเป็นสื่อการเรียนการสอนตอบสนองต่อพฤติกรรมและความต้องการของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม การเรียนรู้คำศัพท์ผ่านเพลงช่วยให้ผู้เรียนจดจำคำศัพท์ได้ง่ายขึ้นสร้างแรงจูงใจ และเพิ่มความมั่นใจในการใช้ภาษาอังกฤษ นอกจากนี้ การใช้เพลงยังช่วยลดความวิตกกังวลและสร้างบรรยากาศการเรียนรู้เชิงบวก นักเรียนที่มีระดับความวิตกกังวลต่างกันต่างมองว่าการเรียนรู้ผ่านเพลงเป็นประสบการณ์ที่สนุกและสร้างแรงจูงใจ (Harris, 2011; Mang, 2007; Oesch, 2019) การเข้าใจองค์ประกอบของเพลง เช่น เนื้อเพลง ทำนอง และจังหวะ จะช่วยให้ครูสามารถเลือกสื่อและออกแบบกิจกรรมที่เหมาะสมกับนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาองค์ประกอบของเพลงที่ส่งผลต่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียน และศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการใช้เพลงเป็นสื่อการเรียนรู้ รูปแบบการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยใช้คือการจัดกิจกรรมเรียนรู้คำศัพท์ผ่านเพลงอย่างมีโครงสร้าง ประกอบด้วยการฟังเพลง การจดจำคำศัพท์ซ้ำ การทำกิจกรรมตอบสนองตามเนื้อเพลง และการใช้สื่อดิจิทัลประกอบ ซึ่งมีความเฉพาะตัวในการกระตุ้นความสนใจและสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ ผลที่คาดว่าจะ

ได้รับคือ การนำเสนอแนวทางการบูรณาการเพลงเข้ากับการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษที่สามารถประยุกต์ใช้ได้จริง ช่วยให้ครูพัฒนากิจกรรมและสื่อการสอนที่สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน ส่งเสริมทัศนคติที่ดีต่อการเรียนภาษาอังกฤษ เพิ่มความมั่นใจในการใช้คำศัพท์ และสนับสนุนการต่อยอดไปสู่ทักษะภาษาอื่นๆ ได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาว่าองค์ประกอบใดของเพลงส่งผลต่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่าองค์ประกอบใดของเพลงส่งผลต่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Scale) โดยมีวิธีการดำเนินการดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ 1) ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวิสุทธิกษัตรี จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 475 คน 2) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนจำนวน 40 คน โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. กระบวนการสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โครงสร้างของแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1: ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2: ความคิดเห็นต่อองค์ประกอบของเพลงที่ส่งผลต่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ

ส่วนที่ 3: ความพึงพอใจต่อการเรียนรู้คำศัพท์ผ่านเพลง

3. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย

ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity): แบบสอบถามทั้งหมด 14 ข้อได้รับการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 คน พบว่าแต่ละข้อมีค่า IOC = 1.00 แสดงว่าแบบสอบถามสอดคล้องกับวัตถุประสงค์วิจัย

การทดสอบในกลุ่มนำร่อง (Pilot Group): นำแบบสอบถามไปใช้กับนักเรียน 40 คน ตรวจสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือด้วย Corrected Item-Total Correlation พบว่า ความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability): ผลการวิเคราะห์ Corrected Item-Total Correlation พบว่าทุกข้อมีค่าเกิน 0.30 แสดงว่าแบบสอบถามมีคุณภาพ และคำนวณค่า Cronbach’s Alpha ค่า Cronbach’s Alpha = 0.80 อยู่ในระดับ “ดี” แสดงถึงความน่าเชื่อถือของเครื่องมือ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์และขั้นตอนการวิจัยให้นักเรียนเข้าใจ เปิดโอกาสให้ซักถามข้อสงสัย จากนั้น แจกแบบสอบถามในชั้นเรียน โดยกำหนดเวลาในการตอบ 15 นาที ผู้วิจัยตรวจสอบความครบถ้วนของแบบสอบถามที่นักเรียนตอบและบันทึกข้อมูลลงในฐานข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: SD) ร้อยละ (Percentage) ช่วงคะแนนต่ำสุด–สูงสุด โดยใช้เกณฑ์การแปลผลตาม Best (1977) ดังนี้

4.51–5.00 = มากที่สุด

3.51–4.50 = มาก

2.51–3.50 = ปานกลาง

1.51–2.50 = น้อย

1.00–1.50 = น้อยที่สุด

ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามถูกจัดเรียงในตารางและกราฟเพื่อวิเคราะห์ภาพรวมของความคิดเห็นต่อองค์ประกอบของเพลงที่ส่งผลต่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนและความพึงพอใจต่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษผ่านเพลง

ผลการวิจัย

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่าองค์ประกอบใดของเพลงส่งผลต่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบของเพลงทุกด้านมีผลต่อการเรียนรู้คำศัพท์ในระดับสูง โดยคะแนนเฉลี่ยของแต่ละข้ออยู่ระหว่าง 4.10–4.50 ในมาตราส่วน 5 ระดับ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) อยู่ระหว่าง 0.67–0.90 ซึ่งทั้งหมดสามารถตีความได้ว่าอยู่ในระดับ “มาก”ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ 4.50 แสดงถึงองค์ประกอบที่มีผลมากที่สุด รองลงมาคือข้อที่มีค่าเฉลี่ย 4.25, 4.23 และ 4.10 ตามลำดับ สรุปได้ว่าองค์ประกอบของเพลง เช่น การใช้คำซ้ำ เนื้อเพลงที่มีความหมาย และจังหวะเพลงที่น่าสนใจ ช่วยให้นักเรียนจำคำศัพท์ได้ง่ายขึ้น กระตุ้นความสนใจ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมในห้องเรียนโดยรวม การใช้เพลงเป็นสื่อการเรียนการสอนจึงเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพและได้รับความพึงพอใจจากนักเรียนสูง และมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

ลักษณะ	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
เพศ		
ชาย	21	52.5

ลักษณะ	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
หญิง	19	47.5
อายุ		
14 ปี	1	2.5
15 ปี	28	70.0
16 ปี	10	25.0
17 ปี	1	2.5

หมายเหตุ: n = 40

สรุปผล: จากตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 52.5) และมีอายุเฉลี่ยอยู่ที่ 15 ปี (ร้อยละ 70.0) ซึ่งถือว่าอยู่ในช่วงวัยรุ่นตอนต้นการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเสียงเพลง โดยเฉพาะในด้านการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษอาจส่งผลต่อการจดจำและแรงจูงใจ

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของเพลงที่ส่งผลต่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ

ข้อที่	**ค่าเฉลี่ย (Mean)**	**ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)**	**การแปลผล**
1 คำศัพท์ภาษาอังกฤษช่วยให้เรียนรู้คำศัพท์ใหม่	4.25	0.67	มาก
2 ทำนองของเพลงช่วยให้จดจำคำศัพท์ง่ายขึ้น	4.10	0.90	มาก
3 จังหวะที่สนุกทำให้อยากเรียนรู้คำศัพท์มากขึ้น	4.23	0.73	มาก
4 เพลงมีการใช้คำศัพท์ซ้ำหลายครั้งจนทำให้จำได้ง่าย	4.50	0.72	มาก
5 เพลงมีภาพประกอบ (MV/คลิป) ที่ช่วยให้เข้าใจความหมายของคำศัพท์ได้ดียิ่งขึ้น	4.10	0.90	มาก

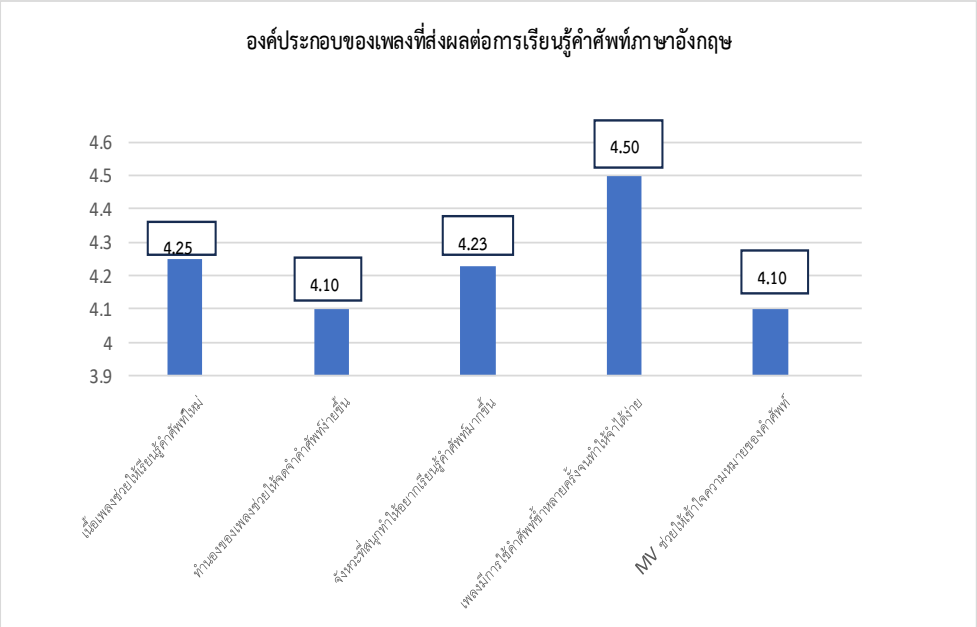

รูปภาพที่ 1 กราฟแท่งแสดงผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของเพลงที่ส่งผลต่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ

จากตารางที่ 2 และภาพที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เกี่ยวกับองค์ประกอบของเพลงที่ส่งผลต่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ พบว่าโดยรวมนักเรียนมีความคิดเห็นในระดับ “มาก” ต่อองค์ประกอบทุกข้อที่นำเสนอในแบบสอบถาม ซึ่งสะท้อน ให้เห็นว่าเพลงสามารถเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ เมื่อวิเคราะห์รายข้อพบว่า

ข้อที่ 4: *“เพลงมีการใช้คำศัพท์ซ้ำหลายครั้งจนทำให้จำได้ง่าย”* ได้รับค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ 4.50 แสดงว่านักเรียนส่วนใหญ่เห็นว่า การได้ยินคำศัพท์ซ้ำหลายครั้งในเพลงมีส่วนช่วยให้จดจำคำศัพท์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ถือเป็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลมากที่สุดต่อการเรียนรู้คำศัพท์

ข้อที่ 1: *“เนื้อเพลงช่วยให้เรียนรู้คำศัพท์ใหม่”* มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.25 แสดงถึงความเห็นเชิงบวกของนักเรียนว่าเนื้อหาของเพลงสามารถช่วยเปิดโอกาสให้ได้พบคำศัพท์ใหม่ ๆ ซึ่งส่งผลดีต่อการพัฒนาทางด้านคำศัพท์

ข้อที่ 3: *“จังหวะที่สนุกทำให้อยากเรียนรู้คำศัพท์มากขึ้น”* ได้ค่าเฉลี่ย 4.23 สะท้อนว่าองค์ประกอบด้านอารมณ์ เช่น ความสนุกสนานของจังหวะ มีผลต่อแรงจูงใจในการเรียนรู้คำศัพท์

ข้อที่ 2: *“ทำนองของเพลงช่วยให้จดจำคำศัพท์ง่ายขึ้น”* และข้อที่ 5: *“เพลงมีภาพประกอบ (MV/คลิป) ที่ช่วยให้เข้าใจความหมายของคำศัพท์”* ได้ค่าเฉลี่ยเท่ากันคือ 4.10 แม้จะมีคะแนนเฉลี่ย

น้อยกว่าข้ออื่นเล็กน้อย แต่ยังอยู่ในระดับ “มาก” ซึ่งแสดงว่าทั้งทำนองเพลงและสื่อภาพประกอบก็มีบทบาทในการช่วpให้ผู้เรียนเข้าใจและจดจำคำศัพท์ได้เช่นกัน

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการใช้เพลงในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ

ข้อที่	ค่าเฉลี่ย (Mean)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)	การแปลผล
1 ฉันรู้สึกสนุกเมื่อเรียนรู้คำศัพท์ผ่านเพลง	4.30	0.79	มาก
2 เพลงช่วยให้อยากเรียนรู้คำศัพท์มากขึ้น	4.13	0.79	มาก
3 เพลงช่วยให้อยากเรียนรู้คำศัพท์มากขึ้น	4.23	0.92	มาก
4 ฉันพอใจกับวิธีเรียนรู้คำศัพท์จากเพลงภาษาอังกฤษ	4.43	0.68	มาก
5 อยากให้มีการใช้เพลงในการเรียนภาษาอังกฤษบ่อยขึ้น	4.53	0.75	มากที่สุด
6 เพลงช่วยให้ฉันเรียนรู้คำศัพท์โดยไม่รู้สึกเบื่อหรือกดดัน	4.53	0.85	มากที่สุด
7 ฉันอยากให้ครูใช้เพลงประกอบการสอนคำศัพท์ในคาบเรียนมากขึ้น	4.53	0.82	มากที่สุด
8 ศัพท์ในเพลงที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ในชีวิตประจำวันช่วยให้เกิดการเรียนรู้	4.10	0.84	มาก
9 การเรียนรู้คำศัพท์ผ่านเพลงทำให้ฉันมีความมั่นใจมากขึ้นเมื่อใช้ภาษาอังกฤษ	4.03	0.80	มาก

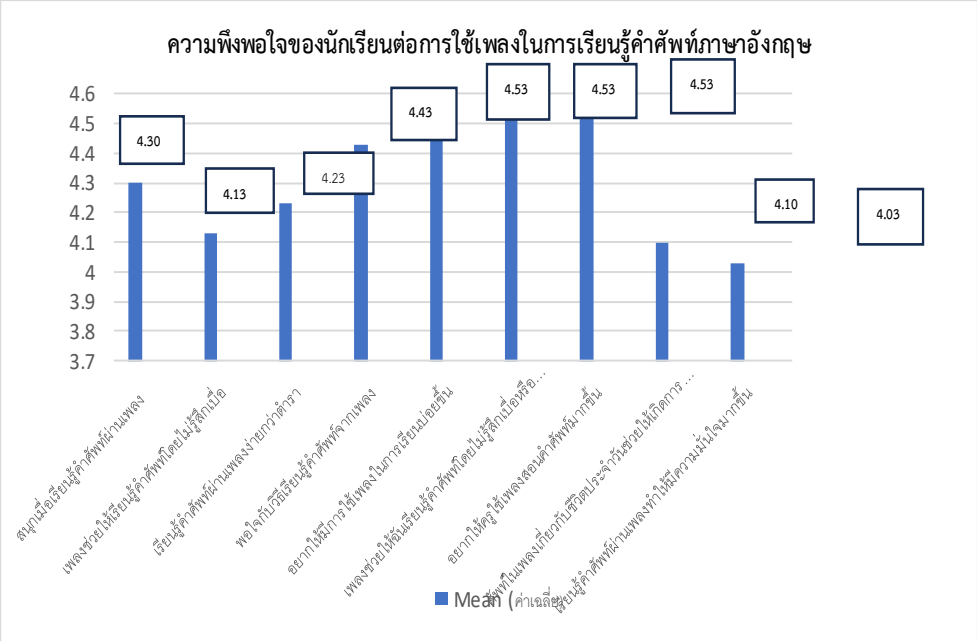

ภาพที่ 2 กราฟแท่งแสดงผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการใช้เพลงในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ

จากตารางที่ 3 และภาพที่ 2 ซึ่งใช้วัดความพึงพอใจของนักเรียนต่อการใช้เพลงในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ จำนวน 9 ข้อคำถาม พบว่า โดยรวม นักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมากและมากที่สุด ซึ่งชี้ว่าการนำเพลงมาใช้เป็นสื่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษนักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมากและมากที่สุดได้รับการตอบรับอย่างดีจากนักเรียน ทั้งในมิติของอารมณ์ ความสนใจ แรงจูงใจ รวมถึงความต้องการให้ครูนำไปประยุกต์ใช้จริงในห้องเรียนมากยิ่งขึ้น

ข้อคำถามที่ได้รับค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ข้อที่ 5, 6 และ 7 โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากันอยู่ที่ 4.53 ซึ่งอยู่ในระดับ “มากที่สุด” ตามเกณฑ์การแปลผลของ Best (1977) แสดงให้เห็นว่านักเรียนมีความพึงพอใจอย่างยิ่งต่อบทบาทของเพลงในกระบวนการเรียนรู้คำศัพท์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความต้องการให้มีการใช้เพลงในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษมากขึ้น (ข้อ 5 และ 7) และการรับรู้ว่าเพลงช่วยลดความรู้สึกเบื่อหรือกดดันในการเรียน (ข้อ 6) ซึ่งสะท้อนว่าเพลงมีบทบาทเชิงบวกทั้งในด้านอารมณ์และพฤติกรรมของผู้เรียน รองลงมาคือ ข้อที่ 4 (*“ฉันพอใจกับวิธีเรียนรู้คำศัพท์จากเพลงภาษาอังกฤษ”*) ซึ่งมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.43 แสดงถึงความพึงพอใจในระดับสูงต่อวิธีการเรียนรู้ที่ใช้เพลงเป็นสื่อหลักในการเรียนคำศัพท์ ข้อที่ 1, 2 และ 3 ซึ่งเกี่ยวข้องกับความสนุก ความต้องการเรียนรู้ และการเปรียบเทียบระหว่างการเรียนรู้จากเพลงกับตำรา ได้รับค่าเฉลี่ยอยู่ในช่วง 4.13–4.30 ซึ่งยังคงอยู่ในระดับ “มาก” แสดงให้เห็นว่านักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้คำศัพท์ผ่านเพลงในเชิงเปรียบเทียบกับวิธีการดั้งเดิม และรับรู้ถึงแรงจูงใจ ที่เพลงสามารถสร้างขึ้นได้ใน

กระบวนการเรียนรู้ ในส่วนของ ข้อที่ 8 (*“ศัพท์ในเพลงที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันช่วยให้เกิดการเรียนรู้”*) ได้ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.10 ขณะที่ ข้อที่ 9 (*“การเรียนรู้คำศัพท์ผ่านเพลงทำให้ฉันมีความมั่นใจมากขึ้น”*) มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.03 ซึ่งแม้จะต่ำกว่าข้ออื่น แต่ยังอยู่ในระดับ “มาก” สะท้อนถึงผลลัพธ์เชิงภาษาศาสตร์และจิตวิทยาที่ผู้เรียนได้รับจากการเรียนรู้คำศัพท์ผ่านบทเพลง

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยพบว่า เนื้อเพลงที่มีความหมายช่วยเชื่อมโยงคำศัพท์กับบริบทและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้คำศัพท์ใหม่ ทั้งนี้เพราะผู้เรียนสามารถตีความความหมายจากเรื่องราวในเพลงได้ง่ายขึ้น ทำให้การเรียนรู้เกิดขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติ สอดคล้องกับแนวคิดของ Leśniewska และ Pichette ที่อธิบายว่าเพลงช่วยสร้างความเข้าใจความหมายของคำศัพท์ในบริบทที่ใช้จริง (Leśniewska & Pichette, 2016)

ในส่วนของจังหวะเพลงนั้นพบว่า จังหวะเพลงที่สนุกสนานมีส่วนช่วยกระตุ้นความสนใจและสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ ทั้งนี้เพราะเพลงที่มีจังหวะดึงดูดจะช่วยให้ผู้เรียนมีสมาธิและมีความตั้งใจในการเรียนรู้มากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Mang ที่ชี้ว่าเพลงที่มีความสนุกสนานช่วยเสริมแรงจูงใจให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมภาษา (Mang, 2007)

ในแง่ของทำนองเพลงพบว่า ทำนองเพลงช่วยเสริมการจดจำคำศัพท์ ทั้งนี้เพราะทำนองทำให้การเรียนรู้มีความไพเราะและง่ายต่อการจำ สอดคล้องกับงานของ Oesch ที่กล่าวว่าทำนองเพลงมีบทบาทสำคัญต่อการเก็บรักษาข้อมูลทางภาษาในความจำระยะยาว (Oesch, 2019)

ด้านสื่อของภาพประกอบนั้นพบว่า สื่อภาพประกอบที่ใช้ร่วมกับเพลงช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและเพิ่มประสิทธิภาพในการจดจำคำศัพท์ ทั้งนี้เพราะภาพช่วยสร้างความสัมพันธ์ระหว่างความหมายกับคำศัพท์ได้อย่างเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ Mannarelli และ Serrano ที่ยืนยันว่าการใช้สื่อภาพควบคู่กับเพลงสามารถทำให้ผู้เรียนเข้าใจและจดจำคำศัพท์ได้ดียิ่งขึ้น (Mannarelli & Serrano, 2022)

ผลการวิเคราะห์เชิงสถิติพบว่า ค่าเฉลี่ยของแต่ละข้อเกี่ยวกับองค์ประกอบของเพลงอยู่ระหว่าง 4.10–4.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.67–0.90 และคะแนนสูงสุด–ต่ำสุดอยู่ระหว่าง 2–5 หรือ 3–5 ซึ่งทั้งหมดสามารถตีความได้ว่าอยู่ในระดับ “มาก” โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ “เพลงมีการใช้คำศัพท์ซ้ำหลายครั้งจนทำให้จำได้ง่าย” (Mean = 4.50, SD = 0.72) สะท้อนว่าองค์ประกอบการใช้คำศัพท์ซ้ำมีอิทธิพลมากที่สุดต่อการเรียนรู้คำศัพท์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Harris ที่ชี้ให้เห็นว่าการเรียนรู้จากเพลงเกิดผลชัดเจนเมื่อผู้เรียนได้รับคำศัพท์ซ้ำๆ ในหลายโอกาส (Harris, 2011)

ผลจากการวิเคราะห์แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ต่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษผ่านเพลง พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจในระดับสูง ค่าเฉลี่ยรวมอยู่ระหว่าง 4.03–4.53 โดยข้อที่ 5, 6 และ 7 ได้ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ 4.53 ซึ่งสะท้อนถึงความต้องการให้มีการใช้เพลงในการเรียนการสอนมากขึ้น ทั้งนี้เพราะนักเรียนรู้สึกว่าเพลงช่วยลดความเบื่อหน่ายและความกดดันในการเรียน สอดคล้องกับงานของ Deaner ที่อธิบายว่าเพลงช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ผ่อนคลายและเป็นมิตร (Deaner, 2021)

ผลจากการวิจัยยังพบว่า นักเรียนมีทัศนคติและความพึงพอใจต่อการเรียนรู้คำศัพท์ผ่านเพลงในระดับสูงโดยรวม ทั้งนี้เพราะเพลงเป็นสื่อที่สร้างแรงจูงใจ เพิ่มความมั่นใจ และสนับสนุนการมีส่วนร่วมของผู้เรียน สอดคล้องกับทฤษฎีของ Best ที่เน้นว่าเพลงสามารถใช้เป็นสื่อกลางในการสร้างความเพลิดเพลินและการมีส่วนร่วมของผู้เรียนในกระบวนการเรียนรู้ภาษา (Best, 1977) รวมทั้งสอดคล้องกับงานของ Chacón-Beltrán ที่กล่าวว่าเพลงเป็นเครื่องมือที่ช่วยส่งเสริมทักษะด้านคำศัพท์และการออกเสียง (Chacón-Beltrán, 2018) และงานของ Palumbo และคณะ ที่ชี้ว่าการใช้เพลงในห้องเรียนสามารถพัฒนาทั้งด้านคำศัพท์และทักษะการสื่อสารของผู้เรียนได้อย่างชัดเจน (Palumbo et al., 2015)

ข้อเสนอแนะมีดังนี้ 1. สำหรับครูผู้สอนควรนำเพลงที่มีคำศัพท์ซ้ำและจังหวะสนุกสนานเข้ามาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน เพื่อเพิ่มแรงจูงใจและประสิทธิภาพการเรียนรู้คำศัพท์ 2. สำหรับนักเรียนแนะนำให้ใช้เพลงเป็นสื่อเสริมการเรียนรู้คำศัพท์อย่างสม่ำเสมอ เพื่อช่วยให้จดจำคำศัพท์ได้ดีขึ้นและสนุกกับการเรียนภาษาอังกฤษ 3. สำหรับผู้วิจัยในอนาคตควรขยายกลุ่มตัวอย่างและศึกษาผลขององค์ประกอบเพลงต่อทักษะภาษาอื่นๆ เช่น การฟัง การพูด และการอ่าน เพื่อเพิ่มความเข้าใจในประสิทธิภาพของเพลงในบริบทการเรียนรู้ภาษาที่กว้างขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของเพลงและผลการเรียนรู้คำศัพท์ของนักเรียนอย่างชัดเจน โดยองค์ประกอบของเพลงแต่ละด้านทำงานเสริมซึ่งกันและกันอย่างมีประสิทธิภาพ เนื้อเพลงและการใช้คำซ้ำถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถจดจำคำศัพท์ได้อย่างมีประสิทธิผล การได้ยินคำซ้ำหลายครั้งช่วยเสริมสร้างความจำทั้งระยะสั้นและระยะยาว ทำให้ผู้เรียนสามารถนำคำศัพท์ไปประยุกต์ใช้ในบริบทต่างๆ ได้อย่างมั่นใจ นอกจากนี้เนื้อเพลงที่มีความหมายและสอดคล้องกับบริบทชีวิตจริงช่วยให้ผู้เรียนเชื่อมโยงคำศัพท์กับประสบการณ์ส่วนบุคคล ส่งผลให้เกิดความเข้าใจในความหมายของคำศัพท์อย่างเป็นระบบและลดความสับสนจากการเรียนรู้แบบแยกส่วน ขณะเดียวกัน จังหวะสนุกสนานและทำนองเพลงช่วยกระตุ้นแรงจูงใจและดึงดูดความสนใจของผู้เรียน การฟังเพลงที่มีจังหวะและทำนองที่น่าสนใจทำให้ผู้เรียนเกิดความเพลิดเพลินและมี

ส่วนร่วมกับกิจกรรมการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น ส่งผลให้การเรียนคำศัพท์ไม่ถูกมองว่าเป็นภาระ แต่กลายเป็นกิจกรรมที่สนุกสนานและท้าทาย การมีส่วนร่วมทางอารมณ์และความสนุกสนานนี้ยังสนับสนุนความจำเชิงกลไก (procedural memory) ซึ่งทำให้ผู้เรียนสามารถจดจำและใช้คำศัพท์ได้โดยไม่ต้องอาศัยการท่องจำเพียงอย่างเดียว

นอกจากนี้ สื่อภาพประกอบ เช่น มิวสิกวิดีโอ (MV) หรือคลิปสั้น ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจความหมายของคำศัพท์ได้อย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม เนื่องจากผู้เรียนสามารถเห็นภาพและบริบทของคำศัพท์ควบคู่ไปกับการฟังเพลง ทำให้เกิดการเรียนรู้แบบหลายประสาทสัมผัส (multi-sensory learning) การประสานระหว่างเสียงเนื้อเพลง และภาพช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการจดจำคำศัพท์อย่างเป็นระบบ ทั้งยังสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีปฏิสัมพันธ์ (Interactive Learning Theory) ซึ่งเน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนและการประมวลผลข้อมูลผ่านหลายช่องทาง โดยสรุป โมเดลนี้สะท้อนว่าองค์ประกอบทุกด้านของเพลง - เนื้อเพลง การใช้คำซ้ำ จังหวะ ทำนอง และสื่อภาพประกอบ - มีบทบาทสำคัญต่อทั้งการเรียนรู้และแรงจูงใจของผู้เรียน การประสานองค์ประกอบเหล่านี้ช่วยให้การเรียนรู้คำศัพท์เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ สนุกสนาน และมีประสิทธิภาพ ทำให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจในการใช้ภาษาอังกฤษและมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนภาษาในระยะยาว นอกจากนี้การเรียนรู้ผ่านเพลงยังช่วยเสริมสร้างแรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation) ของผู้เรียน ทำให้เกิดความปรารถนาในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ส่งผลให้การเรียนภาษาเป็นประสบการณ์ที่ยั่งยืนและสามารถเชื่อมโยงไปสู่การใช้ภาษาในชีวิตจริงอย่างแท้จริง

บทสรุป

การวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า เพลงสามารถใช้เป็นสื่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษได้อย่างมีประสิทธิภาพ นักเรียนที่เข้าร่วมการเรียนรู้ผ่านเพลงมีความคิดเห็นเชิงบวกและมีความพึงพอใจในระดับสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เพลงช่วย กระตุ้นความสนใจและแรงจูงใจ ให้ผู้เรียนรู้สึกสนุกไปกับกระบวนการเรียนรู้ นอกจากนี้ เพลงยังช่วยสร้าง ทัศนคติที่ดีต่อการเรียนภาษาอังกฤษ เนื่องจากผู้เรียนรู้สึกว่าการเรียนผ่านเพลง ไม่เครียด และสามารถจดจำคำศัพท์ได้อย่างเป็นธรรมชาติซึ่งกล่าวได้ว่า เพลงไม่เพียงแต่ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือเสริมความจำ แต่ยังช่วยส่งเสริม บรรยากาศการเรียนรู้ที่ผ่อนคลาย และความมั่นใจในการใช้ภาษาของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยก่อนหน้าในด้านการใช้ดนตรีและภาษา ทำให้เห็นว่าเพลงเป็นสื่อการเรียนรู้ที่มีคุณค่าทั้งต่อ การพัฒนาทักษะทางภาษาและการสร้างแรงจูงใจภายใน (Intrinsic motivation) ของผู้เรียนในระยะยาว

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. โรงเรียนควรสนับสนุนการใช้เพลงเป็นสื่อการสอนคำศัพท์ เนื่องจากผลการวิจัยพบว่าการใช้เพลงช่วยเพิ่มความสนใจและประสิทธิภาพการเรียนรู้ของนักเรียน

2. พัฒนาหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนที่ผสมผสานเพลงและเทคโนโลยี เพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนุกสนานและหลากหลาย รวมถึงลดความน่าเบื่อของนักเรียน

3. จัดอบรมครูผู้สอนภาษาอังกฤษเกี่ยวกับวิธีการเลือกเพลงและการนำเพลงมาใช้สอนคำศัพท์ เพื่อให้ครูสามารถประยุกต์ใช้เพลงในการเรียนการสอนอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ครูผู้สอน สามารถเลือกเพลงที่มีคำซ้ำและจังหวะสนุกมาใช้ประกอบการเรียนการสอน เพื่อช่วยให้นักเรียนจำคำศัพท์ได้ง่ายขึ้น และกระตุ้นความสนใจในการเรียน

2. นักเรียน สามารถฟังเพลงเป็นสื่อเสริมการเรียนรู้คำศัพท์อย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างทักษะการจดจำและการใช้คำศัพท์ในชีวิตประจำวัน

3. โรงเรียน สามารถจัดกิจกรรมเรียนรู้คำศัพท์ผ่านเพลงแบบกลุ่ม เพื่อส่งเสริมการทำงานร่วมกันและสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนุกสนาน

4. การนำผลวิจัยไปใช้ควรคำนึงถึงความแตกต่างด้านวัยและระดับความสามารถของนักเรียน โดยปรับเพลงและกิจกรรมให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาองค์ประกอบเพลงที่ส่งผลต่อทักษะภาษาอื่น เช่น การฟัง การพูด และการอ่าน เพื่อประเมินประสิทธิภาพของเพลงในมิติการเรียนรู้ภาษาที่กว้างขึ้น

เอกสารอ้างอิง

Best, J. W. (1977). *Research in Education*. (3rd ed.). Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

Chacón-Beltrán, R. (2018). Vocabulary learning strategies outside the classroom context: What adults learn in a technology-based learner-centred environment. *The Language Learning Journal, 46(6):* 682-693.

Chou, M. H. (2014). Assessing English vocabulary and enhancing young English as a Foreign Language (EFL) learners' motivation through games, songs, and stories. *Education 3-13, 42(3):* 284-297.

Deaner, R. G. (2021). Listening to learn: Using songs in the classroom to enhance skill acquisition for counselors-in-training. *Journal of Creativity in Mental Health, 17(1):* 616-629.

Harris, D. J. (2011). Shake, rattle and roll – Can music be used by parents and practitioners to support communication. *language and literacy within a pre-school setting? Education 3-13, 39(2):* 139-151.

Leśniewska, J., & Pichette, F. (2016). Songs vs. stories: Impact of input sources on ESL vocabulary acquisition by preliterate children. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism, 19(1):* 18-34.

Mannarelli, P., & Serrano, R. (2022). “Thank you for the music”: Examining how songs can promote vocabulary learning in an EFL class. *The Language Learning Journal, 52(1):* 1-15.

Mang, E. (2007). Speech-song interface of Chinese speakers. *Music Education Research, 9(1):* 49-64.

Oesch, N. (2019). Music and language in social interaction: Synchrony, antiphony, and functional origins. *Frontiers in Psychology, 10(1514):* 1-13.

Palumbo, A., et al. (2015). Teaching vocabulary and morphology in intermediate grades. *TESOL Quarterly, 49(1):* 109-115.

Willis, M., & Ohashi, Y. (2012). A model of L2 vocabulary learning and retention. *The Language Learning Journal, 40(1):* 125–137.

การจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนด้านทักษะชีวิต

Teaching Management in the 21st Century to Develop the Quality of Learner in Terms of Life Skills

[1*]**สุรชัย แก้วคูณ** Surachai Kaewkoon
[2**]**รสริน เจิมไธสง** Rossarin Jermtaisong
[3***]**สมชัย ศรีนอก** Somchai Srinok
[1,2,3]คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
[1,2,3]Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University
[*]First author, e-mail: kawkoon@gmail.com
Corresponding, author e-mail: [**]oon_ros@yahoo.com [***]Choo.sink@gmail.com

Received May 14, 2025; **Revised** June 4, 2025; **Accepted:** December 22, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนด้านทักษะชีวิต พบว่า การจัดการเรียนรู้ที่จะให้ผู้เรียนมีทักษะในศตวรรษที่ 21 ต้องให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์องค์ความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ประกอบด้วย 3 วิธี ดังนี้ วิธีที่ 1 การสร้างประเด็นในการค้นคว้าหาความรู้ วิธีที่ 2 การนำความรู้มาบูรณาการกับทักษะการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ความรู้ และวิธีที่ 3 การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามความสนใจ ทั้งนี้คุณภาพของผู้เรียนด้านทักษะชีวิตและการทำงานร่วมกันได้แก่ 1. ทักษะการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน 2. ทักษะการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ และ 3. ทักษะการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญให้มีลักษณะที่ต้องการอย่างได้ผล

คำสำคัญ: การจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21; คุณภาพของผู้เรียน; ด้านทักษะชีวิต

Abstract

This academic article aims to study the teaching management in the 21st century to develop the quality of learners in terms of life skills. It was found that: Learning management that will give learners 21st century skills must allow learners to practice by themselves through the process of analytical thinking, synthesizing knowledge to use in daily life. It consists of 3 methods as follows: Method 1: Creating a topic for knowledge seeking; Method 2: Integrating knowledge with analytical thinking skills and synthesizing knowledge; and Method 3: Organizing learning experiences according to interests. The quality of learners in terms of life skills and teamwork includes: 1. Learning skills that support learners' learning 2. Effective communication skills and 3. Learning skills that focus on learners to have the desired characteristics effectively.

Keywords: 21st Century Teaching Management; Student Quality; Life Skills

บทนำ

การศึกษาในศตวรรษที่ 21 เป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาประเทศเนื่องจากเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรบุคคล เพื่อเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างทักษะอาชีพ เนื่องจากสภาวะปัจจุบันนี้โลกกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม การเมือง และสังคมอย่างรวดเร็วอันส่งผลต่อวิถีชีวิตในการดำเนินชีวิตประจำวัน การที่ผู้คนเดินทางเข้ามาอาศัยอยู่รวมกันและทำงานร่วมกัน ก่อให้เกิดพหุวัฒนธรรมในการทำงานเพื่อให้เกิดทักษะต่างๆ ในการดำเนินชีวิตและทันต่อการเปลี่ยนแปลงผ่านการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนด้านทักษะชีวิตที่เต็มไปด้วยความรู้และข้อมูลที่เพิ่มมากขึ้น รวมทั้งต้องการวางแผนการผลิตก้าวทันต่อกระแสอาชีพในปัจจุบัน ดังที่กระทรวงศึกษาธิการมีหน้าที่หลักในการจัดระบบการศึกษาจะต้องพัฒนากำลังคนให้มีขีดความสามารถและศักยภาพที่ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงจึงได้มีแผนการปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบมีแผนการพัฒนาการศึกษา เพื่อเพิ่มศักยภาพด้านทักษะต่างๆของผู้เรียนเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของชาติในการพัฒนาคนอย่างยั่งยืน โดยการให้ความสำคัญกับทักษะ คือ ความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติมากกว่าเนื้อหาความรู้ตามตำรา หนังสือ โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ประกอบด้วย ทักษะ 3 ด้าน ได้แก่ ทักษะด้านพื้นฐาน เป็นทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ทักษะเพื่อการทำงาน เป็นทักษะพื้นฐานในการทำงานของทุกอาชีพ เช่น การสื่อสาร เทคโนโลยี และการทำงานเป็นทีม และทักษะอาชีพหรือทักษะชีวิต เป็นทักษะเบื้องต้นในการดำเนินชีวิตให้สอดคล้องกับคุณภาพหรือความสามารถ

ของตนเองหรืออาชีพของตนเองตามความต้องการ (สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย สพฐ, 2564)

การเปลี่ยนแปลงในโลกยุคใหม่ที่ส่งผลต่อการศึกษาทั้งในด้านเทคโนโลยี สังคม และการทำงาน เพื่อให้ผู้เรียนได้มองเห็นภาพงานตามอาชีพต่าง ๆโดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดการสำรวจตนเองตามความถนัดของผู้เรียนผ่านการวางแผนในการร่วมมือของสถานศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนให้มีเกิดทักษะศักยภาพด้านร่างกายและจิตใจ ด้านการทำงาน ด้านทักษะชีวิต เช่น ขยัน อดทน ซื่อสัตย์ และรับผิดชอบ ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมด้านสมรรถนะของผู้เรียนผ่านกระบวนการสร้างความสามารถของผู้เรียนและกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ เช่น ความสามารถการสื่อสาร การคิดแก้ไขปัญหา ทักษะชีวิต รวมถึงการค้นคว้าหาความรู้ การสร้างประเด็นคำถาม การสร้างกระบวนการค้นคว้าข้อมูล รวบรวมข้อมูลผ่านการลงมือปฏิบัติร่วมกันหลังจากนำความรู้ที่ได้รับมาแลกเปลี่ยนกับเพื่อนในชั้นเรียน ดังที่ Hunter & Cushenbery (2011) ได้กล่าวถึงทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เป็นทักษะความสามารถทางอาชีพและทักษะชีวิตที่มีความจำเป็น คือ ความสามารถด้านคณิตศาสตร์ การสื่อสาร การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหาส่วนบุคคล ตวามสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การจัดการข้อมูลทางเทคโนโลยีในการติดต่อสื่อสารซึ่งครูผู้สอนควรให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ประยุกต์ความรู้และทักษะในการสร้างองค์ความรู้ผ่านการจัดการเรียนการสอนตามความถนัดความสามารถของบุคคลและการบูรณาการเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการคิดวิเคราะห์และทักษะการคิดขั้นสูง และการใช้ปัญหาเป็นฐานการเรียนรู้ที่สำคัญ (inquiry-and problem-based approaches) (สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล, 2561)

การพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนเพื่อเตรียมความพร้อมสู่โลกอนาคต ต้องให้ความสำคัญกับทั้งระบบ โดยการบูรณาการจัดการเรียนการสอน การวัดและการประเมินผล หลักสูตรการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอน การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ และการพัฒนาครูผู้สอน เพื่อก่อเกิดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่จำเป็นและการพัฒนาผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่พึงประสงค์ ในการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 การให้ความสำคัญกับกิจกรรมเสริมหลักสูตรทั้งในระบบช่วยเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนได้เป็นอย่างดี (สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล, 2561) ดังนั้นการพัฒนาทักษะชีวิตด้านต่างๆของผู้เรียนผ่านการลงมือปฏิบัติให้เต็มความรู้ความสามารถ การทำงานเป็นทีม การทำงานร่วมกับผู้อื่น หรือการมีส่วนร่วมในการคิดแก้ปัญหาในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตและการอยู่ร่วมกันในสังคม การสร้างเสริมความสัมพันธ์ที่ดีในการจัดการกับปัญหาต่างๆ การปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง การรู้จักแยกแยะประเด็นต่างๆ อันจะส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น

ฉะนั้นผู้เขียนจึงสนใจที่จะศึกษาการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 เพื่อส่งเสริมคุณภาพของผู้เรียนด้านทักษะชีวิตตามแนวคิดและหลักการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนา

ทักษะการคิด วิเคราะห์ การแก้ไขปัญหา และ การทำงานร่วมกัน การสื่อสาร การนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน เช่น การใช้สื่อดิจิทัล เครื่องมือออนไลน์ และแอปพลิเคชั่นในการเรียนรู้ การพัฒนาทักษะการคิด ทักษะการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน การทำงานร่วมกับผู้อื่น การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และการประเมินผลและการติดตามพัฒนาการของผู้เรียน

การจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนด้านทักษะชีวิต

1. การจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21

การจัดการเรียนการสอนเพื่อมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะการคิด วิเคราะห์ การแก้ไขปัญหา และการทำงานร่วมกัน การสื่อสาร เป็นการการเรียนรู้หลายทางหรือเป็นการบูรณาการองค์ความรู้หลากหลาย ผู้เรียนสามารถตอบโต้กับผู้สอนได้รวมถึงการสื่อสารกับสิ่งที่เรียนรู้ได้ โดยเฉพาะการใช้เทคโนโลยีเข้ามาอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้และการติดต่อสื่อสารควบคู่กับการเรียนรู้ทักษะชีวิตและอื่นๆที่เป็นส่วนเนื้อหาที่นำมาใช้ในการประกอบอาชีพจะเป็นส่วนเสริมสร้างองค์ความรู้สมรรถะทั้ง 5 ด้าน เพื่อให้ผู้เรียนได้สามารถนำความรู้นั้นไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและการลงมือปฏิบัติและการบูรณาการหลายๆศาสตร์เข้าด้วยกันเพื่อเป็นแนวทางในการเติมเต็มศักยภาพด้านการสื่อสารถือว่าเป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาและสังคมตลอดจนการเลือกใช้วิธีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพนั้น จะต้องคำนึงถึงผลที่เกิดขึ้นกับตนเองและสังคม ดังนั้นการจะนำติดต่อสารอะไรนั้นจะรู้จักการวางแผน การคิด และการแก้ปัญหา ดังนั้นการคิดแก้ปัญหานั้นจะต้องคิดเป็นระบบเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการคิดสร้างสรรค์ รวมถึงการแสวงหาความรู้การประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อการป้องกันและแก้ปัญหาถูกต้องและเหมาะสม (IGNITE THAILAND, 2564) สอดคล้องกับแนวคิดของวิจารณ์ พานิช (2556) การศึกษาในศตวรรษที่ 21 นั้นเป็นการเตรียมทรัพยากรมนุษย์เพื่อเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว รุนแรง และคาดไม่ถึง ซึ่งมนุษย์ทุกคนจะต้องมีทักษะที่สูงในการเรียนรู้และปรับตัว ครูเพื่อศิษย์จะต้องรู้จักการพัฒนาตนเองให้มีความสามารถด้านการเรียนรู้ และจะต้องมีทักษะในการทำหน้าที่ครูที่สมบูรณ์ในศตวรรษที่ 21 เพราะว่าครูจะต้องประกอบด้วยความรู้ความสามารถ ทักษะการจัดกิจกรรม รวมถึงเป็นผู้อำนวยการสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เกิดทักษะองค์ความรู้ด้วยตนเอง

ดังนั้น การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 จะต้องให้ความสำคัญกับทักษะที่จำเป็นต่อการความสามารถของผู้เรียน จึงเป็นกุญแจสำคัญในการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้โดยร่วมกันสร้างแนวทางในการปฏิบัติที่เน้นองค์ความรู้ทักษะความเชี่ยวชาญที่เกิดขึ้นกับตัวผู้เรียนที่จะสามารถดำเนินชีวิตในสังคมแห่งการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีความสุข การจัดการศึกษาให้ประสบ

ผลสำเร็จตามแนวทางปฏิบัติแห่งทักษะในศตวรรษที่ 21 นั้นผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเป็นผู้สร้างคุณลักษณะที่จำเป็นต่อผู้เรียน (ชัยยนต์ เพาพาน, 2559) สอดคล้องกับบริบทโดยสามารถพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีศักยภาพด้านทักษะการดำเนินชีวิตในด้านต่างๆ เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตให้มีความสุข รู้จักคิดเป็น ทำงานเป็น แก้ไขปัญหาได้ รวมถึงความสามารถเอาตัวรอดได้ทุกสถานการณ์ เนื่องจากการเรียนรู้ในการฝึกทักษะที่สำคัญและจำเป็นต่อการพัฒนาสังคมและประเทศชาติผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะด้านการคิดเพื่อใช้เป็นแนวทางหรือเครื่องมือนำไปสู่การพัฒนาความเจริญก้าวหน้าในทุกๆ ด้าน (กุสิสรา จิตรชญาวณิช และเกศราพรรณ พันธุ์ศรีเกตุ คงเจริญ, 2563) เพราะฉะนั้นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคน พัฒนาสังคมจะต้องอาศัยการวางแผนทางนโยบายให้เกิดทักษะแห่งการเรียนรู้ ย่อมเป็นการส่งเสริมให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนตามสภาพความเป็นจริง ประกอบด้วย 4 ด้าน ดังนี้ (พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และพเยาว์ ยินดี, 2560)

1) ด้านหลักสูตร คือ หลักสูตรเป็นแกนหลักในการปรับพื้นฐานของสถานศึกษาให้เกิดความสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ท้องถิ่น และรายวิชาเพิ่มเติมตามความต้องการของผู้เรียนและความถนัดของผู้เรียน เพื่อให้สามารถนำไปพัฒนาศักยภาพด้านทักษะอาชีพของผู้เรียนได้รวมถึงการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

2) ด้านการจัดการเรียนการสอน คือ การมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ตามตัวชี้วัดโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผ่านกระบวนการสร้างสื่อการเรียนการสอนโดยอาศัยสภาพความเป็นจริงและการนำสื่อเทคโนโลยีมาปรับใช้ในการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้หลากหลายและประสบการณ์จริง ซึ่งการจัดการเรียนรู้จะส่งส่งเสริมทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ นำไปใช้ได้ในการดำเนินชีวิตเนื่องจากผู้เรียนสามารถคิดแก้ไขปัญหาเป็นจะเป็นการเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ในชั้นเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นแนวทางในการบริหารจัดการตัวเองอย่างมีความสุขต่อไป

3) ด้านการประเมินผล เป็นการจัดการเรียนตามสภาพความเป็นจริงโดยเน้นการประเมินตามสภาพความเป็นจริงในชั้นเรียนเพื่อให้ผลการเรียนรู้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ซึ่งการประเมินผลการเรียนรู้ผู้เรียนนั้นจะใช้แบบประเมินหลากหลายเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียน

4) ด้านการบริหารจัดการชั้นเรียน คือ การสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนเพื่อให้เกิดพฤติกรรมเรียนรู้หรือการคิดเชิงบวก รวมถึงการพัฒนาบุคลิกภาพของผู้เรียนตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐาน ซึ่งกระบวนการนี้เป็นแนวทางในการสร้างองค์ความรู้ผ่านชั้นเรียนสู่กระบวนการเรียนรู้เชิงทักษะอาชีพตามความต้องการของตลาดและบริบทของชุมชน

ครูจะต้องเริ่มพัฒนาด้านทักษะการสอนให้สอดคล้องกับทักษะสำคัญของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ซึ่งการดำเนินการจัดการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพนั้นครูผู้สอนจะต้องประกอบด้วยคุณลักษณะที่สำคัญ 10 ประการ ดังนี้ (ธราญา จิตรชญาวณิช, 2560)

1) เป็นผู้ที่มีศาสตร์การสอนต่างๆ รวมถึงมีความสามารถสอนบูรณาการองค์ความรู้ได้เป็นอย่างดี และรอบรู้ในศาสตร์การสอนต่าง

2) มีความรู้ความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยสามารถใช้วิธีการสอนหรือเทคนิคการสอนที่หลากหลาย เพื่อให้ห้องเรียนน่าเบื่อรวมถึงการบูรณาการชั้นเรียนให้มีความน่าเรียนตลอด

3) มีความรู้ความสามารถในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ สร้างสรรค์ และคิดอย่างมีวิจารณญาณ

4) มีความรู้สามารถในการสร้างองค์ความรู้ใหม่เพื่อนำมาใช้ในการแก้ปัญหาในชั้นเรียนและพัฒนาผู้เรียให้มีทักษะในการกระบวนการคิดวิเคราะห์ในการเรียนการสอน

5) มีความรู้ความสามารถใรการประยุกต์ใช้หลักสูตรต่างๆเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียน

6) เป็นผู้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

7) มีความสามารถในการออกแบบวัดและประเมินผลทางการเรียนรู้ถูกต้องตามหลักวิชาการ

8) ออกแบบการสอนให้ผู้เกิดความรู้ ควบคู่กับคุณธรรม จริยธรรม เกิดทักษะชีวิต การทำงานเป็นทีม การเรียนรู้ และทักษะอาชีพ

9) เป็นผู้มีจรรยาบรรณวิชาชีพ มีคุณธรรม จริยธรรม

10) มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีและเป็นผู้ที่แสวงหาความรู้ต่างๆ อยู่ตลอดเวลา

การนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน เช่น การใช้สื่อดิจิทัล เครื่องมือออนไลน์และแอปพลิเคชั่นในการเรียนรู้ เป็นทักษะที่สำคัญในการเรียนรู้ยุคปัจจุบันตามคุณลักษณะที่ต้องการรวมถึงการสร้างเทคนิคการแก้ปัญหา การสร้างสรรค์ การสื่อสาร การทำงานเป็นทีม การปรับตัว ความรับผิด ที่เป็นคุณลักษณะสำหรับผู้เรียนเพราะว่าการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้จะทำให้เกิดทักษะต่างๆ ในด้านพัฒนาศักยภาพและคุณภาพของผู้เรียนเกิดการพัฒนาการตามเป้าหมายที่ครูได้ออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้เกิดกระบวนการเรียนรู้ผ่านสื่อหรือกิจกรรมที่เป็นตัวเชื่อมโยงองค์ความรู้เดิมและองค์ความรู้ใหม่ผ่านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จากกระบวนการลงมือทำปฏิบัติจริงที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ครูสามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาและเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องและพัฒนาตนเองตามศักยภาพ (อรุณี ช่วยพัทลุง, 2565)

การสร้างนวัตกรรมทางเทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับเนื้อหารายวิชา จุดประสงค์การเรียนรู้ การจัดกระบวนการเรียนการสอน วิธีการสอน เทคนิคการสอน ตลอดจนสามารถเลือกใช้สื่อการสอนให้เหมาะสมกับชั้นเรียนและรายวิชานั้นๆ ดังที่อาภรณ์ ใจเที่ยง (2550) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ด้วยวิธีการต่างๆ ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนและการทำทุกสิ่งที่เกิดความร่วมมือ ระหว่างครูผู้สอนและผู้เรียนเพื่อให้การสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพรวมถึงผู้เรียนสามารถบรรลุเป้าประสงค์ของการจัด

กิจกรรมประสบการณ์หรือสถานการณ์ใดๆ ที่มีความหมากับผู้เรียนผ่านการลงมือปฏิบัติและปฏิสัมพันธ์ได้จากการสังเกต วิเคราะห์ ปฏิบัติ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดองค์ความรู้ในทุกด้าน (อรทัย มูลคำและสุวิทย์ มูลคำ, 2544)

การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางเป็นการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดสมรรถนะตามหลักสูตรแกนกลางจะต้องเริ่มจากการตัวผู้สอนได้ออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดทักษะด้านต่างๆ ทั้งด้านความรู้ ด้านการคิดวิเคราะห์ ด้านทัศนคติผ่านการลงมือปฏิบัติจริงด้วยเทคนิควิธีการสอนของครูกการถ่ายทอดความรู้และการเรียนรู้จะต้องเข้าใจในการเรียนการสอนในเนื้อหาหรือการฝึกทักษะ เพื่อให้ได้ความรู้นั้นๆ ด้วยตนเองจะเป็นการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางสามารถค้นหาความถนัดของตนเองด้วยวิธีการสอนเกิดผลลัพธ์ที่ได้รับจากการจัดการเรียนการสอนแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การสร้างกระบวนการสอนไปสู่เป้าหมาย แนวทางการเรียนการสอน ดังนี้ (Raja, 1991)

1) ผู้เรียนควรมีส่วนรวมในการกระบวนการเรียนการสอน การทดสอบจากการวัดระดับการมีส่วนร่วมและความมุ่งมั่นของผู้เรียนจากสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ กระบวนการสอนเป็นส่วนในการประเมินผลการเรียนรู้

2) กระบวนการเรียนรู้เกิดจากทฤษฎีและการประยุกต์ใช้ความคิดของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องความรู้ที่เกิดจากการลงมือกระทำมีความสำคัญและการประยุกต์ใช้จะช่วยส่งเสริมความสามารถในการปรับตัวเพื่อสร้างองค์ความรู้เป็นวิธีการที่สร้างสรรค์ในการแก้ปัญหา

3) ความรู้เกิดจากการวิธีการสอนที่ต้องการใช้กระบวนการบูรณาการระหว่างความรู้ทั่วไปหับความรู้เฉพาะด้านเชื่อมโยงแบบสหวิทยา

4) วิธีการหาความรู้ของการเรียนรู้ เช่น การระดมความคิด การมีส่วนร่วม เป็นต้น แหล่งความรู้ผู้สอนจะต้องให้ผู้เรียนค้นคว้าจากแหล่งความรู้แหล่งอื่นๆ ด้วยตนเองหรือการสร้างความร่วมมือภายในกลุ่ม แบ่งปันหน้าที่ในการสร้างองค์ความรู้ร่วมกัน

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้ที่จะให้ผู้เรียนมีทักษะในศตวรรษที่ 21 ต้องให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ศึกษาหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์องค์ความรู้นำเสนอองค์ความรู้ที่ได้รับและประยุกต์ใช้องค์ความรู้ที่รวมถึงการบูรณาการองค์ความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน

2. ทักษะชีวิตที่สำคัญในศตวรรษที่ 21

การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี การสื่อสารการหล่อหลอมความคิดและความเชื่อของคนในสังคมไทยในยุคปัจจุบันภายใต้ยุทธศาสตร์ของการจัดการเรียนการสอนยุคใหม่ที่เน้นให้ผู้เรียนเก่งดีมีความสุข และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในศตวรรษที่ 21 ทักษะชีวิตถือว่าเป็นทักษะการเรียนรู้ สารสนเทศสื่อ เทคโนโลยี เป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องได้รับการพัฒนาเพื่อความสำเร็จด้านการทำงานและการดำเนิน

ชีวิต ดังนั้น ครูผู้สอนต้องมีความตื่นตัวและเตรียมความพร้อมในการจัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนเกิดทักษะสำหรับการเรียนการสอนและการนำทักษะที่ผู้เรียนต้องมีในศตวรรษที่ 21 ประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนตามสภาพบริบท การดำรงชีวิต เช่น ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการทำงาน และทักษะชีวิตถือเป็นหัวใจสำคัญในการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเกิดทักษะที่แตกต่างกัน มนุษย์ทุกคนจำเป็นต้องมีทักษะการเรียนรู้ควบคู่ไปกับการสร้างทักษะชีวิตให้เกิดขึ้นกับตนเอง ทักษะชีวิตเป็นการเรียนรู้ที่จะต้องใช้ชีวิตให้อยู่รอดในสังคมได้อย่างมีความสุข (เบญจพร เอกจิตร, 2564) ในการเตรียมรับกับสภาพของปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตนำไปสู่การเรียนรู้ในการดำเนินชีวิตอย่างไรให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ในทุกแนวคิดในการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน ประกอบด้วย 3 กระบวนการ ดังนี้

1) การสร้างประเด็นในการค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับแนวทางในการดำเนินชีวิต เพื่อพัฒนาทักษะการค้นหาความรู้จากหลายๆ แหล่งเรียนรู้

2) การนำความรู้มาบูรณาการกับทักษะการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ความรู้ให้เกิดขึ้นเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันรวมถึงกระบวนการเรียนรู้

3) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามความสนใจ ความสามารถของผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนมีศักยภาพในการเรียนรู้พัฒนาตนเองได้

การพัฒนากระบวนการในการนำองค์ความรู้เพื่อเชื่อมโยงกับข้อมูลจากประสบการณ์เพื่อสร้างทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และความสามารถในการเรียนการสอน ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน (ทิศนา แขมมณี, 2557; นพมาศ ปลัดกอง, 2562; สุจินดา ประเสริฐ, 2554) ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การจัดกิจกรรมเชิงรุกช่วยสนับสนุนผู้เรียนให้เกิดความรู้มือกันอย่างมีประสิทธิภาพในการร่วมมือกันปฏิบัติงานและทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความสามารถเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในการร่วมกิจกรรมตามความสนใจและถนัดของตนเองให้เกิดผลสำเร็จขึ้น

ขั้นตอนที่ 2 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นเรื่องกระบวนการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการพัฒนาการเรียนรู้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้ความถนัด ความสามารถของตนเองเกิดจากกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อช่วยเสริมแรงให้เกิดทักษะการเรียนรู้ขึ้น

ขั้นตอนที่ 3 แนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกถือว่าเป็นกระบวนการที่ริเริ่มจากความต้องการการเรียนการสอนของตนเอง การจัดหาแหล่งเรียนรู้ การเลือกใช้เทคนิควิธีการสอน กลยุทธ์ที่หลากหลาย และจัดตารางตรงกับความต้องการของผู้เรียนมีเป้าหมายชัดเจนในการสร้างองค์ความรู้

ขั้นตอนที่ 4 ขั้นสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองสามารถของผู้เรียนแนวทางค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง เข้าใจเนื้อหาสาระที่ต้องการรู้และก่อให้เกิดความผิดชอบของผู้เรียนเอง การให้รางวัลตนเองเกิดความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเอง และการถ่ายทอดองค์ความรู้ไปสู่การดำเนินชีวิต

ขั้นตอนที่ 5 ขั้นประเมินผลองค์ความรู้ การเรียนการสอนที่เกิดขึ้นได้ในสถานการณ์ต่างๆเกิดจากสถานการณ์การเรียนการสอนในชั้นเรียนโดยมีครูเป็นผู้อำนวยการสร้างและเกิดจากผู้เรียนได้วางแผนการเรียนรู้ด้วยตนเอง จนกระทั่งการสร้างสถานะผู้เรียนนำตนเอง สิ่งที่ช่วยในการส่งเสริมให้เกิดการเรียนด้วยตนเองขึ้นอยู่กับคุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้เรียน เช่น เจตคติ คุณค่า ความเชื่อและความสามารถของผู้เรียน เนื่องจากผู้เรียนสามารถเลือกจุดมุ่งหมาย เลือกกิจกรรม สื่อประกอบ และแหล่งเรียนรู้ซึ่งเป็นความพยายามในการเรียนรู้หลังจากนั้นเป็นการประเมินองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นในระหว่างเรียนนำความรู้ได้รับไปใช้ในการดำเนินชีวิตได้

ขั้นตอนที่ 6 การทบทวนองค์ความรู้ที่เกิดขึ้น และทบทวนผลการเรียนรู้อยู่เสมอ เพื่อเปิดความรู้ความสามารถของตนเองที่สมบูรณ์ และประสบการณ์ในระหว่าง สิ่งที่เกิดขึ้นผู้รับผิดชอบในการเรียนรู้ การทำกิจกรรมต่างๆ และการแสวงองค์ความรู้เพิ่มเติมมากยิ่งขึ้นเรียนรู้ที่มีความเหมาะสมและพร้อมที่จะปรับรุงกระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้โดยรอบด้าน

3. การจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน

การออกแบบกิจกรรมได้กำหนดการจัดกิจกรรมที่สามารถบูรณาการอย่างเป็นขั้นตอน เพื่อให้ได้กิจกรรมที่สามารถนำไปสู่การพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ทั้งเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเกิดคุณภาพของผู้เรียนด้านทักษะชีวิตและการทำงานร่วมกัน ได้แก่

1. ทักษะการเรียนรู้เกิดจากการออกแบบบูรณาการสอน โดยเริ่มจากการวางแผนการสอนการเลือกเนื้อหาสาระที่ทันสมัยรวมถึงกิจกรรมการเรียนการสอนสามารถเชื่อมโยงเนื้อหาที่ผู้เรียนสนใจผ่านกระบวนการเรียนรู้ใหม่ๆ ดังที่ วัชรา เล่าเรียนดี (2553) กล่าวว่า แนวทางการการสอนที่เกิดจากการสร้างองค์ความรู้นั้นถือว่าเป็นการดำเนินการสอนให้บรรลุเป้าหมายและประสบผลสำเร็จซึ่งจะอยู่ในรูปของกระบวนการเช่นเดียวกับวิธีการสอนและเทคนิคการสอนปรากฏอยู่ด้วย รวมถึงการวางแผนการจัดการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติที่ใช้เทคนิควิธีการสอนแบบมีส่วนร่วมและใช้สื่อประกอบการสอนที่หลากหลายเหมาะสมกับผู้เรียนและเนื้อหาที่สอนเน้นสมรรถนะผู้เรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน

2. ทักษะการสื่อสารกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดการสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ จะต้องทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ที่หลากหลายและไม่น่าเบื่อในระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนผ่านกระบวนการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน การทำงานเป็นกลุ่ม รวมถึงการสร้างค่านิยม ความสนใจ และจูงใจแก่ผู้เรียน เป็นการบูรณาการแบบหน่วยการเรียนเชื่อมโยงกับเนื้อหาให้เป็นแหล่งการเรียนรู้หลากหลายที่ผสานกันผ่านการฝึกให้ผู้เรียนได้ค้นหาคำตอบจากคำถามที่ครูมอบให้เน้นให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในประสบการณ์จริง หรือกิจกรรมที่เกิดผลลัพธ์ในระหว่างการเรียนการสอนตามวัตถุประสงค์และเสริมสร้างกิจกรรมต่างๆ ที่เหมาะสม อีกทั้งสอดคล้องกับบริบทการเรียนรู้ของสังคมอย่างสมดุล มีความหมายแก่ผู้เรียนโดยใช้วิธีสอนหลายวิธี จัดกิจกรรมต่างๆ ในการสอนเนื้อหาสาระที่เชื่อมโยงกัน

ตลอดจนมีการฝึกทักษะที่หลากหลาย (สิริพัชร์ เจษฎาวิโรจน์, 2546) หรือการรวบรวมสิ่งหนึ่งเข้ากับสิ่งหนึ่งทำให้เกิดองค์ความรู้และสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ถือว่าเป็นการเชื่อมโยงกันให้เกิดประโยชน์ต่อกัน (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2556) และให้มีชีวิตดำรงอยู่และดำเนินไปด้วยดีในระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

3. ทักษะการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นการเรียนรู้ที่สามารถนำความรู้ที่ได้เกิดจากการลงมือปฏิบัติระหว่างเรียนที่ทำให้ผู้เรียนเกิดองค์ความรู้ที่ได้นำเอาความรู้ไปปฏิบัติจริงผ่านการออกแบบประสบการณ์ของผู้เรียนเพื่อให้สอดคล้องกับผู้เรียนที่มีส่วนร่วมโดยการเชื่อมโยงหรือบูรณาการเข้าด้วยกัน เช่น การจัดกิจกรรมกลุ่ม การเปิดโอกาสให้ลงมือทำ และครูใช้กระบวนการสอนที่หลากหลายที่มีความสามารถในการออกแบบกลยุทธ์การสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนบรรลุตามผลการเรียนรู้ (Smith & Lynch, 2010) และการปลูกฝังเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์พัฒนาทักษะการสอนให้เกิดเป็นสมรรถนะสำคัญที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียนได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) รวมถึงการส่งเสริมให้ผู้เรียน รู้จักเรียนรู้ด้วยตนเองเต็มที่ซึ่งแนวคิดการจัดการศึกษาเป็นแนวคิดที่มีรากฐานจากทฤษฎีการเรียนรู้ต่างๆ ที่ได้พัฒนาผู้เรียนให้มีลักษณะที่ต้องการอย่างได้ผล (วัฒนาพร ระงับทุกข์, 2552)

ดังนั้นการเรียนรู้ในสถานการณ์จริงตามสถานการณ์ของแต่ละคนไม่เหมือนกัน จึงต้องเอาผู้เรียนแต่ละคนเป็นตัวตั้ง ครูจัดให้นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ กิจกรรมและการทำงานสู่การพัฒนาผู้เรียนครบทุกด้านเริ่มจากความต้องการและมีส่วนร่วมของผู้เรียนทุกขั้นตอน โดยเฉพาะในการสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ร่วมกันเลือกสรรจัดสร้างความพอใจในพื้นที่การเรียนรู้และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความถนัดและความสนใจผ่านการประเมินที่หลากหลาย เช่น การประเมินจากการทำงานกลุ่ม การประเมินจากการสะท้อนผล การสร้างความร่วมมือระหว่างครู นักเรียน และชุมชนในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้านทักษะชีวิตในการการพัฒนาครูมีทักษะในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นทักษะชีวิต

องค์ความรู้ใหม่

ผู้เขียนได้นำเสนอองค์ความรู้ใหม่จากการศึกษาได้ว่า การจัดการเรียนรู้ที่จะให้ผู้เรียนมีทักษะในศตวรรษที่ 21 ต้องให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ศึกษาหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ นำเสนอองค์ความรู้ที่ได้รับผ่านการบูรณาการองค์ความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ประกอบด้วย 3 วิธี ดังนี้ วิธีที่ 1 การสร้างประเด็นในการค้นคว้าหาความรู้ วิธีที่ 2 การนำความรู้มาบูรณาการ และ วิธีที่ 3 การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเกิดคุณภาพของผู้เรียนด้านทักษะชีวิตและการทำงานร่วมกัน ได้แก่ 1) ทักษะการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม 2) ทักษะการสื่อสารกระบวนการเรียนรู้

ให้เกิดการสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ 3) ทักษะการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และได้แสดงองค์ความรู้ใหม่ดังภาพที่ 1

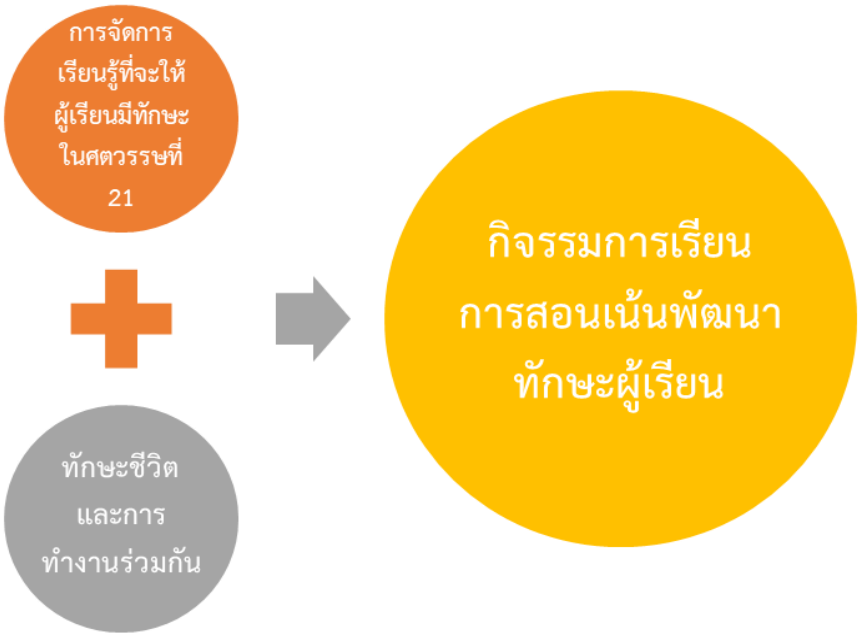

ภาพที่ 1 กระบวนการพัฒนาผู้เรียนผ่านกิจกรรมการเรียนการสอน

บทสรุป

การจัดการเรียนรู้ที่จะให้ผู้เรียนมีทักษะในศตวรรษที่ 21 ต้องให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ศึกษาหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์องค์ความรู้ นำเสนอองค์ความรู้ที่ได้รับและประยุกต์ใช้องค์ความรู้ที่รวมถึงการบูรณาการองค์ความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ในการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน ประกอบด้วย 3 วิธี ดังนี้ วิธีที่ 1 การสร้างประเด็นในการค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับแนวทางในการดำเนินชีวิต เพื่อพัฒนาทักษะการค้นหาความรู้จากหลายๆ แหล่งเรียนรู้ วิธีที่ 2 การนำความรู้มาบูรณาการกับทักษะการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ความรู้ให้เกิดขึ้นเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันรวมถึงกระบวนการเรียนรู้ และวิธีที่ 3 การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามความสนใจ ความสามารถของผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนมีศักยภาพในการเรียนรู้พัฒนาตนเองได้

ดังนั้นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเกิดคุณภาพของผู้เรียนด้านทักษะชีวิตและการทำงานร่วมกัน ได้แก่ 1) ทักษะการเรียนรู้เกิดจากการออกแบบบูรณาการสอนโดยใช้เทคนิควิธีการสอนแบบมีส่วนร่วมและใช้สื่อประกอบการสอนที่หลากหลายเหมาะสมกับผู้เรียนและเนื้อหาที่สอนเน้นสมรรถนะผู้เรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน 2) ทักษะการสื่อสารกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดการสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ จะต้องทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ที่หลากหลาย และให้มีชีวิตดำรงอยู่และดำเนินไปด้วยดีใน

ระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ 3) ทักษะการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยการเปิดโอกาสให้ลงมือทำ และครูใช้กระบวนการสอนที่หลากหลายที่เสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามขั้นตอนการพัฒนาผู้เรียนให้มีลักษณะที่ต้องการอย่างได้ผล

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กุสิสรา จิตรชญาวณิช และเกศราพรรณ พันธุ์ศรีเกตุ คงเจริญ. (2563). *วิธีการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2556*). การคิดเชิงวิเคราะห์.* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: ซัดคเซสมีเดีย.

ชัยยนต์ เพาพาน. (2559). ผู้บริหารโรงเรียนยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21. *วารสารคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์, 1(1):* 301-312.

ทิศนา แขมมณี. (2557). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. (พิมพ์ครั้งที่ 18). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธราญา จิตรชญาวณิช. (2560). *การศึกษาและความเป็นครูไทย*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นพมาศ ปลัดกอง. (2562). การศึกษาการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคนั่งร้านเสริมเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนในระบบการศึกษาทางไกล. *ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาจิตวิทยาประยุกต์.* มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

เบญจพร เอกพร. (2564). การบูรณาการทักษะชีวิตในวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยีสู่การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษาแพร่เขต 2. *การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 7 “วิถีพุทธ วิถีชุมชน รากฐานชีวทัศน์เชิงสังคมล้านนาในสังคมวิถีใหม่” (น. 196-208).* วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และพเยาว์ ยินดีสุข. (2560). *ทักษะ 7 C ของครู 4.0.* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วัชรา เล่าเรียนดี. (2553). *การนิเทศการสอนสาขาหลักสูตรและการนิเทศ.* นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.

วัฒนาพร ระงับทุกข์. (2552). *แผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง.* กรุงเทพมหานคร: คอมพิวเตอร์กราฟ.

วิจารณ์ พานิช. (2556). *การสร้างการเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มูลนิธิสยามกัมมาจล.

สิริพัชร์ เจษฎาวิโรจน์. (2546). *การจัดการเรียนการสนอแบบบูรณาการ.* กรุงเทพมหานคร: บุ๊คพอยท์.

สุจินดา ประเสริฐ. (2554). ผลการการพัฒนาแรงจูงใจภายในในการเรียนรู้และความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองที่มีต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม. *วิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์.* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนรินทรวิโรฒ.

สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล. (2561, 30 มีนาคม). *ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21*. https://www.trueplookpanya.com/dhamma/content/66054

สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย สพฐ. (2564). *แนวทางการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนมาตรฐานสากล ฉบับปรับปรุง (พ.ศ.2565).* กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.

อรทัย มูลคำ และสุวิทย์ มูลคำ. (2544). *การบูรณาการหลักสูตรและการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ.* กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์.

อรุณี ช่วยพัทลุง. (2565). แนวทางการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 เครือข่ายศิลาธาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา.* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

อาภรณ์ ใจเที่ยง. (2550). *หลักการสอน.* กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.

Hunter, S. T., & Cushenbery, L. (2011). Leading for innovation: Direct and indirect influences. *Advances in Developing Human Resources*, 13, 248-265.

IGNITE THAILAND. (2564, 30 กันยายน). *บทบาทของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ที่ต้องมี.* https://www.ignitethailand.org/content/7357/ignite

Raja. R.S. (1991). *Education for the twenty-first century: Asia-Pacific perspective*. Bangkok: UNESCO.

Smith, R., & Lynch, D. (2010). *Rethinking teacher education: Teacher education in the knowledge age.* Sydney: AACLM.

อัตตสัมมาปณิธิ: การตั้งจิตมุ่งหมายนำตนไปถูกทาง

Attasammāpaṇidhi: Setting the Mind to Lead Oneself on the Right Path

พระกอบชัย เขมานนฺโท Phra Kobchai Khemannato
นักวิชาการอิสระ
Independent Academic
Corresponding author, e-mail: Kobchai.ueng@mcu.ac.th

Received September 28, 2025; **Revised** November 23, 2025; **Accepted:** December 23, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอัตตสัมมาปณิธิ ในมงคลสูตรและจักร 4 ว่า ธรรมทั้ง 2 หมวดนั้นเป็นเสมือนการเตรียมความพร้อมสำหรับการดำเนินชีวิตที่สำเร็จประโยชน์อย่างแท้จริงได้ โดยศึกษาจากหนังสือและเอกสารทางวิชาการ ผลการศึกษาพบว่า ทั้งมงคลสูตรเองก็กล่าวถึงธรรมปฏิบัติที่นำชีวิตไปสู่ความสุข ความก้าวหน้าแห่งชีวิตอย่างเป็นลำดับขั้นตอน ตั้งแต่เริ่มต้นที่การไม่เสวนาคนพาล จัดว่าเป็นประโยชน์ในปัจจุบันและเบื้องหน้าเรื่อยมาถึงความมีจิตเกษม คือ ปราศจากกิเลส ซึ่งจัดว่าเป็นประโยชน์สูงสุดแห่งชีวิต หรือแม้ในหมวดธรรมจักร 4 เองก็ได้กล่าวถึง อัตตสัมมาปณิธิ การตั้งตนไว้ชอบก็เป็นข้อธรรมที่ได้เน้นให้เห็นความสำคัญของกัลยาณมิตรหรือการเสวนาสัตบุรุษ และสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ที่จะเป็นที่พึ่งพื้นฐานในการรองรับการตั้งตนหรือจิตของบุคคลให้เกิดความเจริญ มั่นคงในชีวิต ดังนั้น จึงทำให้เรามองเห็นว่าหลักธรรมที่ได้กล่าวมานี้ อำนวยประโยชน์ให้แก่ชีวิตบุคคลผู้ดำเนินตามได้ ทั้งในระดับโลกียธรรม หรือทั้งในระดับโลกุตรธรรมด้วยเช่นกัน

คำสำคัญ: จักร 4; มงคลสูตร; อัตตสัมมาปณิธิ

Abstract

This article aims to study Attasammāpaṇidhi indicated in Maṅgala Sutta and four virtues wheel that dharma the second group is like preparing for a life that was

truly helpful By studying from books and academic documents, the results of the study found that The maṅgala sutta was said to dharma practices that lead to a happy life. The advancement of the life stages. From the beginning of a not to associate with fool. That is benefit now and, in the future, afterwards khemacitta to have the mind which is secure which is considered benefit of life. Or even in dharma four virtues wheel has also mentioned. Attasammāpaṇidhi is setting oneself in the right course It is dharma to emphasize the importance of good company or associate with gentleman. And the physical environment It is based on the person's mind. The prosperity Stable life, so we see that the principles mentioned above. Provides benefits to individuals who practice it. Both mundane or supermundane is dharma which releases one from the world as well.

Keyword: Cakka 4; Maṅgala Sutta; Attasammāpaṇidhi

บทนำ

หลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนามีรูปแบบและเนื้อหาอันหลากหลายในคัมภีร์ต่างๆ เช่น พระไตรปิฎก อรรถกถา และฎีกา ซึ่งล้วนมาจากพระธรรมเทศนาของพระพุทธองค์และธรรมภาษิตจากพระอรหันต์สาวก สาระสำคัญของหลักธรรมเหล่านี้มุ่งหมายเพื่อให้ผู้ปฏิบัติตามและบรรลุประโยชน์ (อัตถะ) ตั้งแต่ระดับประโยชน์ปัจจุบัน (ธรรมิกัตถะ) ประโยชน์เบื้องหน้า (สัมปรายิกัตถะ) จนถึงประโยชน์สูงสุด (ปรมัตถะ) ในจำนวนหลักธรรมที่ทรงแสดงเพื่อความก้าวหน้าสู่ประโยชน์นั้น มงคลสูตร เป็นหนึ่งในพระสูตรสำคัญที่กล่าวถึงหลักมงคล 38 ประการ เพื่อคลายความสงสัยของเทวดาและมนุษย์ต่อเรื่องมงคลหรือสิ่งที่เป็นคุณประโยชน์ต่อชีวิต

มงคลสูตรซึ่งปรากฏในพระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ขุททกปาฐะ ได้กล่าวถึงการปฏิบัติธรรมที่นำไปสู่ความสุขและความก้าวหน้าของชีวิตอย่างเป็นลำดับขั้นตอน เริ่มต้นจากการไม่คบคนพาล ไปจนถึงการมีจิตเกษมคือปราศจากกิเลส ซึ่งจัดเป็นประโยชน์สูงสุดแห่งชีวิต มงคลข้อหนึ่งที่ถูกจัดอยู่ในลำดับต้นๆ และมีความสำคัญยิ่งคือ อัตตสัมมาปณิธิ (การตั้งตนไว้ชอบ) ซึ่งเป็นมงคลข้อที่ 6 ในคาถาที่ 2 ของมงคลสูตร นอกจากนี้ อัตตสัมมาปณิธิยังเป็นข้อธรรมที่ปรากฏในหมวดจักร 4 (ธรรมนำชีวิตไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง) เป็นลำดับที่ 3 ข้อธรรมนี้จึงเป็นหลักการสำคัญในการสร้างความพร้อมสำหรับการฝึกตนเอง เพื่อบรรลุเป้าหมายของชีวิตที่เจริญก้าวหน้าและมีประโยชน์

อัตตสัมมาปณิธิ แปลตามรูปศัพท์ภาษาบาลีคือ "การตั้งตนหรือใจให้ถูกต้อง" ซึ่งหมายถึงการดำรงตนอยู่ในศีลธรรมและดำเนินไปในวิถีทางที่ดีงาม ท่านผู้รู้ได้อธิบายขยายความไว้ เช่น พระสิริมังคลาจารย์ในคัมภีร์มังคลัตถทีปนีได้ระบุถึงการตั้งตนไว้ชอบว่า คือการยังตนผู้ทุศีลให้ตั้งอยู่ในศีล ยังตน

ผู้ไม่มีศรัทธาให้ตั้งอยู่ในความถึงพร้อมด้วยศรัทธา และยังตนผู้ตระหนี่ให้ตั้งอยู่ในความถึงพร้อมด้วยการบริจาค ขณะที่พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช) อธิบายว่าหมายถึง การตั้งจิตไว้ในศรัทธา ศีล สุตะ จาคะ และปัญญา การตั้งใจใฝ่ดี การประพฤติดี และการวางตัวได้เหมาะสม โดยรวมแล้ว อัตตสัมมาปณิธิเน้นย้ำความสำคัญของปัจจัยพื้นฐานทั้งด้านกัลยาณมิตร สิ่งแวดล้อม และการตั้งจิตมุ่งหมายของบุคคลให้เกิดความเจริญมั่นคงในชีวิต

ด้วยเหตุนี้ บทความนี้จึงมุ่งเน้นนำเสนอหลักธรรมเรื่องอัตตสัมมาปณิธิ ซึ่งเป็นบทมงคลธรรมเพื่อการพัฒนาชีวิต โดยวิเคราะห์และศึกษาจากคัมภีร์สำคัญทางพระพุทธศาสนา อาทิ มงคลสูตร และมังคลัตถทีปนี การศึกษาจะนำเสนอความหมายตามรูปศัพท์ คำอธิบายของนักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนา และพิจารณาความเชื่อมโยงกับหมวดธรรมอื่น เช่น จักร 4 อันจะนำไปสู่การเห็นถึงคุณค่าและประโยชน์ของหลักธรรมนี้ ทั้งในระดับโลกียธรรมและโลกุตรธรรม และสามารถนำมาปรับใช้ในการพัฒนาตนเองเพื่อให้ชีวิตบรรลุความเจริญและประโยชน์ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้อย่างเหมาะสม

แนวคิดเรื่องอัตตสัมมาปณิธิที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา

1. บ่อเกิดของอัตตสัมมาปณิธิในมังคลัตถทีปนี

แนวคิดอัตตสัมมาปณิธิเป็นแนวคิดที่พบในมงคลสูตร เป็นพระสูตรที่มีปรากฏในพระไตรปิฎก พระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ขุททกปาฐะ พระสูตรที่ 5 เล่มที่ 25 (พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย เล่มที่ 25 ข้อที่ 4 หน้าที่ 7, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ได้กล่าวถึงหลักมงคล 38 ประการ ตามที่ได้ทรงแสดงแก่เทวดาที่มาถวายอภิวาทแล้วยืนทูลถามปัญหาเรื่องมงคลด้วยคำกราบทูลว่า “มนุษย์เป็นอันมาก ต่างมุ่งหวังความสวัสดี ต่างคิดถึงเรื่องมงคล ขอพระองค์ตรัสบอกมงคลอันสูงสุดด้วยเถิด” (พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย เล่มที่ 25 ข้อที่ 2 หน้าที่ 7, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

ในระหว่างเวลาปฐมยามคืนหนึ่ง ขณะเมื่อพระพุทธองค์ ประทับ ณ วัดเชตวันมหาวิหาร เมืองสาวัตถี แคว้นโกสล พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสให้ทราบว่า มงคลมีอยู่ 38 มงคล ด้วยพระคาถา 10 คาถาแห่งมงคล เป็นต้นว่า

อเสวนา จ พาลานํ ปณฺฑิตานญฺจ เสวนา
ปูชา จ ปูชะนียานํ เอตมฺมงฺคลมุตฺตมํ ฯลฯ

พระพุทธองค์ทรงแสดงมงคล 38 ด้วยพระคาถานี้ อีกทั้งยังได้ทรงแสดงอานิสงส์ของมงคลไว้ในคาถาสุดท้าย คือ คาถาที่ 11 ว่า “เทวดาและมนุษย์ทั้งหลายกระทำมงคลทั้งหลายดังนี้แล้ว เป็นผู้ไม่พ่ายแพ้ในที่ทั้งปวง ย่อมถึงความสวัสดีในที่ทุกสถาน ข้อนั้นเป็นมงคลอันสูงสุดของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลายเหล่านั้น”

ดังนั้น พระบรมศาสดา เมื่อได้ทรงตรัสหลักมงคลสูตร เพื่อเป็นการอนุเคราะห์แก่มนุษย์และเทวดาที่กำลังแสดงหาความหมายอันแท้จริงแห่งมงคล ที่คนทั่วไปขณะนั้นมั่วทุ่มเถียงกัน กล่าวถึงแต่มงคลภายนอก ซึ่งไม่ได้ส่งเสริมให้เกิดประโยชน์แก่ชีวิตผู้คนแต่อย่างใด หากแต่พระพุทธองค์ได้ตรัสถึงมงคลอันสูงสุด (เอตมฺมงฺคลมุตฺตมํ) ซึ่งเป็นมงคลธรรมอันประกอบด้วยไปด้วยประโยชน์เกื้อกูล สวัสดีแก่ทั้งแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลายด้วย

2. มังคลัตถทีปนี: วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาของพระสิริมังคลาจารย์

ในยุคที่การศึกษาพระปริยัติธรรมรุ่งเรือง พระสิริมังคลาจารย์ แห่งล้านนา เป็นผู้รจนาคัมภีร์ภาษามคธที่ทรงคุณค่าไว้หลายเล่ม ปัจจุบันพบหลักฐานอยู่ในหอสมุดแห่งชาติ 4 คัมภีร์ ได้แก่ เวสสันตรทีปนี จักกวาลทีปนี ฎีกาสังขยาปกาสก และมังคลัตถทีปนี (ลิขิต ลิขิตตานนท์, 2523) ซึ่งแต่ละเล่มว่าด้วยเนื้อหาทางพุทธศาสนาที่ลุ่มลึก เช่น การอธิบายชาดก จักรวาล เครื่องนับ และมงคลสูตร โดยแต่งในช่วงพุทธศตวรรษที่ 21 ทั้งสิ้น

ในจำนวนคัมภีร์ทั้งหมด มังคลัตถทีปนี ถือเป็นผลงานสำคัญที่สุด โดยอธิบายมงคล 38 ประการจากมงคลสูตร รจนาที่เชียงใหม่เมื่อ พ.ศ. 2067 เนื้อหาได้รวบรวมคำอธิบายจากอรรถกถา ฎีกา และอนุฎีกา พร้อมคำบรรยายของผู้แต่ง ใช้รูปแบบทั้งร้อยแก้วและร้อยกรองผสมกันอย่างงดงาม เชื่อมโยงเรื่องราวจากพระสูตร ชาดก และสุภาษิตธรรม จนได้รับการยกย่องว่าเป็นวรรณคดีบาลีชั้นเอก และเป็นอมตกรรมของพระสิริมังคลาจารย์

คัมภีร์มังคลัตถทีปนีแพร่หลายอย่างกว้างขวาง ได้รับการคัดลอกจากใบลานเป็นหนังสือและแปลเป็นอักษรไทยใช้สืบต่อมาในวงการพระปริยัติธรรม เป็นหลักสูตรบาลีสนามหลวง ตั้งแต่เปรียญธรรม 4 ถึง 7 ประโยคทั่วประเทศ พระมหาเปรียญธรรม ล้วนคุ้นเคยกับคัมภีร์นี้ อีกทั้งยังเป็นหนังสือเทศน์ที่พระสงฆ์ใช้สั่งสอนพุทธศาสนิกชนมาแต่โบราณ เพราะเนื้อหาเข้าใจง่าย ลึกซึ้ง และใช้เทศน์ต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นจึงสรุปได้ว่า ความสำคัญของคัมภีร์มังคลัตถทีปนีมีหลายประการ ดังที่ได้กล่าวมานั้นแสดงให้เห็นถึงคุณค่าที่ปรากฏในด้านที่เป็นงานวิจัยในทางพุทธศาสนาที่มีหลักฐานอ้างอิงที่ชัดเจน อีกทั้งเป็นหลักสูตรแบบเรียนภาษาบาลีของคณะสงฆ์ไทย ที่ทรงคุณค่าและการกล่าวถึงว่าเป็นวรรณกรรมทางพุทธศาสนาที่ขยายความพุทธพจน์ได้อย่างไพเราะเหมาะสม พร้อมทั้งในด้านอัตถะและพยัญชนะ ที่มีประโยชน์คุณค่าต่อการศึกษาหลักพุทธธรรมเป็นอย่างยิ่ง ดังในบทความนี้ได้หยิบยกข้อธรรม มาวิเคราะห์ศึกษาหาประเด็นที่น่าสนใจ สามารถนำมาปรับใช้ในชีวิตปัจจุบันได้อย่างสอดคล้องพอดี

3. ความหมายของอัตตสัมมาปณิธิ

การศึกษาหลักธรรมทางพุทธศาสนา โดยเฉพาะหลักมงคล 38 ประการ ให้ครบถ้วนทุกประเด็น ก็อาจต้องมีเนื้อหาประกอบจากคัมภีร์อื่นๆ อีกมาก ดังนั้น ในส่วนของบทวิเคราะห์นี้จะเลือก

นำเสนอ เพียงมงคลในข้อที่ 6 คือ อัตตสัมมาปณิธิ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2564) ที่เป็นเสมือนหลักการสร้างความพร้อมในการฝึกตนเอง เพื่อบรรลุเป้าหมายของการประพฤติธรรม หรือการดำเนินชีวิตเจริญก้าวหน้าและมีประโยชน์ (อัตถะ) ของแต่ละปัจเจกบุคคล ดังนั้น เพื่อจะเห็นที่มาได้ชัด จึงยกคาถาที่ 2 จากมงคลสูตร

ปฏิรูปเทสวาโส จ ปุพฺเพ จ กตปุญฺญตา
อตฺตสมฺมาปณิธิ จ เอตมฺมงฺคลมุตฺตมํ

หากศึกษาหาความหมายตามรูปศัพท์ภาษาบาลี อันประกอบไปด้วยคำว่า อตฺต+สมฺมา+ปณิธิ โดยสามารถแปลแต่ละศัพท์ เป็นความหมายภาษาไทยได้ ก็คือ

อตฺต ป. 1. อาตมา, ตัว, จิต, วิญญาณ; 2. ค.พุ่ง, ซัด, ยิง (พระอุดรคณาธิการ (ชวินทร์ สระคำ) และจำลอง สารพัดนึก, 2530) สมฺมา ก. วิ. โดยชอบ. (พระอุดรคณาธิการ (ชวินทร์ สระคำ) และจำลอง สารพัดนึก, 2530) ปณิธิ ป. การตั้งความปรารถนา, การตั้งใจแน่วแน่, การตั้งสินใจเด็ดเดี่ยว. (พระอุดรคณาธิการ (ชวินทร์ สระคำ) และจำลอง สารพัดนึก, 2530)

เมื่อพิจารณาตามรูปศัพท์ที่แยกมาแล้วก็สามารถรวมเป็นความหมาย “อัตตสัมมาปณิธิ” นั้น ก็คือ “การตั้งตนหรือใจให้ถูกต้อง” ซึ่งก็ได้มีการอธิบายตามความหมายที่ท่านผู้รู้ นักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนาได้ให้ไว้ เช่น พระสิริมังคลาจารย์ ท่านรจนา เรียบเรียงไว้ในคัมภีร์มังคลัตถทีปนี ในกถาว่าด้วยการตั้งตนไว้ชอบ (สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร), 2552)

จิต 1 ชื่อว่า ตน, อีกนัยภาพทั้งหมด ชื่อว่าตน. จริงอยู่ จิตและอัตภาพทั้ง 2 นั้น เรียกว่า ตน เพราะอรรถว่าไป ได้แก่ แล่นไปสู่ภพน้อยภพใหญ่ ถึง คือประสบทุกข์ในสงสารต่างโดยชาติและชรา เป็นต้นติดต่อกัน. อตฺต ธาตุ เป็นไปในความไปโดยความติดต่อ, ความไปไม่ขาดระยะ ชื่อว่า ความไปโดยความติดต่อ

อนึ่ง ด้วยสามารถความอื่น จิตและอัตภาพทั้ง 2 นั้น เรียกว่าตน เพราะอรรถว่า มานะว่า เราตั้งลงแล้วในอัตภาพนี้ และเพราะอรรถว่า กิน ได้แก่ เสวยสุขและทุกข์. จะกล่าวชื่อความตั้งตนไว้ชอบ. บุคคลบางคนในโลกนี้ ยังตนผู้ทุศีลให้ตั้งอยู่ในศีล ยังตนผู้ไม่มีศรัทธาให้ตั้งอยู่ในความถึงพร้อมด้วยศรัทธา ยังตนผู้ตระหนี่ให้ตั้งอยู่ในความถึงพร้อมด้วยการบริจาคนี้เรียกว่า การตั้งตนไว้ชอบ

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้อธิบายความหมาย “อัตตสัมมาปณิธิ” ไว้ว่า การตั้งตนไว้ชอบ คือ ดำรงตนอยู่ในศีลธรรม และดำเนินแน่วแน่ในวิถีทางที่จะนำไปสู่จุดหมายที่ดีงาม (ข้อ 3 ในจักร 4) (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2564)

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช) ได้ให้คำอธิบายความหมาย “อัตตสัมมาปณิธิ” ไว้ว่า กอัตตสัมมาปณิธิ แปลว่า ตั้งตนไว้ชอบ คือ ตั้งใจใฝ่ดี, การประพฤติดี, การวางตัวได้เหมาะสมกอัตตสัมมาปณิธิ หมายถึง การตั้งจิตไว้ในศรัทธา ศีล สุตะ จาคะ และปัญญา การตั้งใจใฝ่ฝันในทางที่ชอบ การตั้งเป้าหมายอนาคตชีวิตที่ดีไว้ ตั้งใจมั่นคงที่จะทำสิ่งที่ดีเป็นสุจริต การปฏิบัติดำเนินไปตามที่ตั้งใจ

ไว้โดยวิถีทางที่สุจริตเว้นวิถีทางที่สุจริต การทำตัวเหมาะสมแก่ภาวะหน้าที่ของตน รวมไปถึงความฉลาดรู้ในการวางตัวและประมาณตัวในที่ต่าง ๆ เช่น ควรนั่งตรงไหน ควรทำอะไร ควรพูดอย่างไร เป็นต้น อัตตสัมมาปณิธิ เป็นธรรมที่จะนำไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง ดุจล้อนำรถไปถึงที่หมาย (พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), 2548)

พระสมชาย ฐานวุฑฺโฒ ผู้เรียบเรียง หนังสือ มงคลชีวิต ได้ให้คำอธิบายไว้ว่า ตั้งตนชอบ หมายถึง การตั้งเป้าหมายชีวิต ทั้งทางโลกและทางธรรมไว้ถูกต้อง แล้วประคับประคองตนให้ดำเนินชีวิตไปตามเป้าหมายนั้นด้วยความระมัดระวัง (พระสมชาย ฐานวุฑฺโฒ, 2540)

ปิ่น มุทุกันต์ ได้อธิบายความหมาย “อัตตสัมมาปณิธิ” ไว้เช่นกันว่า มงคลข้อนี้ภาษาบาลีว่า อตฺตสมฺมาปณิธิ แปลตามสำนวนนักศึกษาธรรมะว่า การตั้งตนไว้ชอบ หมายความว่าคนที่จะเจริญก้าวหน้าต่อไปนั้น จักต้องเป็นคนตั้งตนไว้ชอบ และในทางตรงกันข้าม การตั้งตนไว้ไม่ชอบก็เป็นอัปมงคล...หากจะแปลให้ถึงใจของคนทุกชั้นทุกคนต้องแปลว่า การตั้งตัวถูก (ปิ่น มุทุกันต์, 2502)

พระพุทธองค์ทรงแสดงธรรมปรารภถึง คำว่า “มงคลอันสูงสุด” ซึ่งเป็นประเด็นที่มีการโต้เถียงขณะนั้น ด้วยต่างฝ่ายก็พยายามหาเหตุผลมาสนับสนุนความเชื่อของกลุ่มต่างๆ ในสมัยครั้งนั้นได้เกิดเหตุการณ์ขยายลุกลาม เป็นความแตกแยกทางความเชื่อ ความเห็น (ทิฏฐิ) กระจายไปถึงเทวดาและพรหมชั้นอกนิฏฐภพ ในเรื่อง “ความเป็นมงคล” โดยได้จำแนกออกเป็น 3 กลุ่มด้วยกัน โดยมีตัวแทนเป็นชายหนุ่มที่มีชื่อ ตามความเชื่อของตน อันได้แก่ ทิฏฐมังคลิกะ (ผู้ถือว่ารูปเห็นแล้วเป็นมงคล)สุตมังคลิกะ (ผู้ถือว่าเสียงที่ได้ยินแล้วเป็นมงคล) มุตมังคลิกะ (ผู้ถือว่าอารมณ์ที่ทราบแล้วเป็นมงคล) (สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร), 2552)

เพื่อเป็นหลักการฝึกและศึกษาเพื่อชีวิตที่ดีงามตามหลักพระพุทธศาสนา หรือตามที่มีท่านพระพรหมคุณาภรณ์ ได้กล่าวไว้ถึงเรื่องการฝึก ศึกษาและพัฒนาตนบนพื้นฐานแห่งพุทธธรรมไว้ว่า การที่มนุษย์เราจะมีชีวิตที่ดีงาม เราจะต้องศึกษาฝึกฝนพัฒนาตัวเองให้ดีขึ้นไป ในระบบการดำเนินชีวิตของเรา ซึ่งประกอบด้วยพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา เมื่อเราฝึกฝนพัฒนา มีการศึกษา ก็ทำให้การดำเนินชีวิตของเราดีขึ้น แต่ถ้าเราไม่เรียนรู้ ไม่ฝึก เราจะดำเนินชีวิตให้ดีไม่ได้เลย ทั้งนี้เพราะมนุษย์อยู่ด้วยสัญชาตญาณอย่างเดียวไม่พอ

หลักการของพระพุทธศาสนาสอนตามธรรมชาติว่า มนุษย์เป็นสัตว์ที่ต้องฝึกและฝึกได้ ฝึกไปทำไม ก็ฝึกให้ดำเนินชีวิตได้ดียิ่งขึ้นไป จะได้มีชีวิตที่ดีงาม มีความสุข เป็นอิสระ และอยู่ร่วมกันได้อย่างมีสันติสุขในสังคมและในโลก ทำไมจึงต้องฝึก เพราะชีวิตของเราที่เกิดมาตั้งแต่เริ่มต้น เราได้เรียนรู้มาได้ฝึก ได้หัดมา เราจึงอยู่รอดมาได้ และอยู่ได้ด้วยดี (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2543)

สรุปคำอธิบาย “อัตตสัมมาปณิธิ” หมายถึงการตั้งตนไว้ชอบ คือการทำให้จิตและอัตภาพ-ซึ่งเรียกว่า “ตน” เพราะเป็นสิ่งที่ไหลเวียนเปลี่ยนไปในวัฏสงสารและเป็นที่ตั้งของความรู้สึกสุขทุกข์-ดำรงอยู่ในทางที่ถูกต้อง เช่น ทำผู้ทุศีลให้ตั้งอยู่ในศีล ผู้ไม่มีศรัทธาให้ตั้งอยู่ในศรัทธา ผู้ตระหนี่ให้

ตั้งอยู่ในการให้ ทั้งนี้ครอบคลุมถึงการตั้งใจใฝ่ดี การประพฤติดี การวางตัวเหมาะสม ตั้งใจแน่วแน่ในศรัทธา ศีล สุตะ จาคะ และปัญญา รวมถึงการกำหนดเป้าหมายชีวิตที่ถูกต้องทางโลกและทางธรรม แล้วดำเนินชีวิตไปตามเป้าหมายนั้นอย่างมั่นคงสุจริต ดังนั้น “อัตตสัมมาปณิธิ” จึงคือการตั้งตัวให้ถูกต้องเพื่อนำไปสู่ความเจริญก้าวหน้าในชีวิตทั้งปวง

การศึกษาพุทธศาสนาในเชิงวิชาการจากคัมภีร์ปกรณ์ หรือแม้การอภิปรายกันตามรูปแบบแห่งการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ในสมัยปัจจุบัน ก็ควรมีหลักการ วิธีการ และเป้าหมายเพื่อความเข้าใจเข้าถึง ในหลักพระสัทธรรมอย่างครบถ้วน ชัดเจนหรือที่เรียกว่า ในฝ่ายปริยัติ ปฏิบัติและปฏิเวธ ยิ่งในส่วนหลักปริยัติที่เป็นเสมือนรากแก้วสำคัญของการรักษาพระศาสนาให้มั่นคงซึ่งจะเป็นประโยชน์ที่ยั่งยืนต่อพระศาสนาสืบไป

4. อัตตสัมมาปณิธิ: บทมงคลธรรมเพื่อการพัฒนาชีวิต

ความเป็นมงคลทางพุทธศาสนา ทั้งจากพระไตรปิฎกหรือคัมภีร์มังคลัตถทีปนี หรือจากหนังสือที่มีผู้เป็นปราชญ์ทางพระพุทธศาสนาได้เรียบเรียงไว้ เช่น มงคลชีวิต เป็นต้น เน้นไปที่การปฏิบัติเพื่อสนับสนุนให้เกิดกุศลกรรม อันเป็นประโยชน์ทั้งตน (กายและใจ) และต่อบุคคลรอบใกล้ ที่เกี่ยวข้องกัน โดยให้เป็นไปตามลำดับขั้นตอนเพื่อเป็นการพัฒนาตนเองนั้น ไปให้ถึงป้าหมาย คือ จิตที่ปราศจากธุลี คือกิเลส หมายเอา อริยผล อันเกิดจากการดำเนินชีวิตไปตามครรลองแห่ง มงคลธรรม 38 ประการ ตามความหมายที่ท่านผู้รู้ นักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนาก็ได้ให้ไว้ เช่น สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้ให้ความหมาย “มงคล” ไว้ว่า มงคล (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2564) สิ่งที่ทำให้มีโชคดี, ตามหลักพระพุทธศาสนา หมายถึง ธรรม ที่นำมาซึ่งความสุขความเจริญ, มงคล 38 ประการ หรือเรียกเต็มว่า อุดมมงคล (มงคลอันสูงสุด) 38 ประการ ที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในมงคลสูตร (พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย เล่มที่ 25 ข้อที่ 5 หน้าที่ 3, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช) ได้อธิบายความหมาย “มงคล” ไว้ว่า มงคล แปลว่า เหตุนำความสุขความเจริญมาให้ คือสิ่งที่นำความโชคดี ความสวัสดี และความสุขมาให้ตามที่ปรารถนา มงคลมี 2 อย่างคือ “มงคลทางโลก” กับ “มงคลทางธรรม”

มงคลทางโลก คือ สิ่งที่เป็นวัตถุซึ่งชาวโลกถือว่าเป็นมงคล ได้แก่ สิ่งของ สัตว์ และต้นไม้บางชนิด เช่นมงคลแผด ของขลัง ช้างเผือก ใบเงินใบทอง รวมถึงชื่อ อักษร กาลเวลาหรือฤกษ์ยามเป็นต้น เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า มงคลนอก

มงคลทางธรรม คือ มงคลที่เป็นข้อปฏิบัติ ต้องทำต้องปฏิบัติให้ได้จริงจึงจะเป็นมงคล มี 38 ประการ เช่นไม่คบคนพาล คบแต่บัณฑิต การให้ทาน การประพฤติธรรม ความกตัญญู เป็นต้น เรียกอีกอย่างว่า มงคลใน หรือ มงคล 38 หรือ มงคลชีวิต ก็เรียก (พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), 2548)

วิเคราะห์อัตตสัมมาปณิธิกับการประยุกต์ใช้ในชีวิต

อัตตสัมมาปณิธิ หรือการตั้งตน ที่หมายถึง จิตหรือการตั้งเป้าหมายเพื่อการพัฒนาชีวิต (ขันธ์ 5) ให้บรรลุเป้าหมายในทางโลกียธรรมหรือโลกุตรธรรม เราสามารถศึกษาคำอธิบายได้จากงานวิจัยทางพุทธศาสนาที่มีอยู่ในรูปวรรณกรรมทางพุทธศาสนาดั้งเดิม คัมภีร์ปกรณ์ที่เน้นเฉพาะไปที่มังคลัตถทีปนี คัมภีร์ที่แต่งขยาย อธิบายความแห่งมงคลสูตร ในพระไตรปิฎก หรือรวมไปถึงวรรณกรรมธรรมะร่วมสมัยที่มีสาระเกี่ยวกับมงคล 38 ประการ ดังปรากฏเป็นชื่อที่เราพบทราบบ่อยๆ เช่น มงคลชีวิต, นิทานมงคลธรรม ฯลฯ เป็นต้น ซึ่งเราจะสังเกตพบว่าการตั้งชื่อวรรณกรรมหนังสือมงคลนั้น มักมีประเด็นว่าต้องนำมาเชื่อมโยงกับชีวิตด้วยเสมอ เราไม่สามารถอธิบาย โดยขาดมิติใดมิติหนึ่งได้ระหว่างมงคลกับชีวิตได้ เราศึกษาธรรมในคัมภีร์ปกรณ์ ทั้งที่เป็นฉบับดั้งเดิมและวรรณกรรมร่วมสมัย ซึ่งประเด็นที่เราจะพึงตระหนักเสมอก็คือ การประยุกต์กับชีวิตปัจจุบันได้ด้วยความหมายที่แท้จริงของมงคล หรือการอธิบายความด้วยเหตุผลที่เหมาะสมสำหรับบุคคลที่ปรารถนาความสำเร็จตามที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้

การศึกษาธรรมในทางพุทธศาสนาทุกประเด็น แม้ในมงคลสูตรเอง ก็เป็นหมวดธรรมที่กล่าวได้ว่ามีการอ้างอิงถึงเสมอ เมื่อจะมีการอธิบายธรรมที่เป็นบาทฐานแห่งการครองตน ครองงาน และครองชีวิตให้สำเร็จประโยชน์ มงคลข้อธรรมมีอยู่มากถึง 38 ประการ ดังนั้น การอธิบายธรรมจึงนิยมการอธิบายเป็นข้อๆ ตามแบบอย่างคัมภีร์มังคลัตถทีปนี หรือการจัดหมวดการอธิบายธรรมตามพระคาถาก็ถือว่าเป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการอธิบายมงคลสูตร ที่ปรากฏในวรรณกรรมธรรมะร่วมสมัยมาถึงการอธิบายธรรมในมงคลสูตร โดยเราจะถือข้อความจากคัมภีร์มังคลัตถทีปนี ที่บทความนี้นำมาเป็นหัวข้อศึกษา ก็คือ อัตตสัมมาปณิธิ ดังมีข้อความอธิบายในเบื้องต้นว่า กถาว่าด้วยการตั้งตนไว้ชอบ (สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร), 2552)

จิต 1 ชื่อว่า ตน, อีกนัยภาพทั้งหมด ชื่อว่าตน จริงอยู่ จิตและอัตภาพทั้ง 2 นั้น เรียกว่า ตน เพราะอรรถว่าไป ได้แก่ แล่นไปสู่ภพน้อยภพใหญ่ ถึง คือประสบทุกข์ในสงสารต่างโดยชาติและชราเป็นต้นติดต่อกัน อตฺต ธาตุ เป็นไปในความไปโดยความติดต่อ, ความไปไม่ขาดระยะ ชื่อว่า ความไปโดยความติดต่อ อนึ่ง ด้วยสามารถความอื่น จิตและอัตภาพทั้ง 2 นั้น เรียกว่าตน เพราะอรรถว่ามานะว่า เรา ตั้งลงแล้วในอัตภาพนี้ และเพราะอรรถว่า กิน ได้แก่ เสวยสุขและทุกข์

จะกล่าวชื่อความตั้งตนไว้ชอบ บุคคลบางคนในโลกนี้ ยังตนผู้ทุศีลให้ตั้งอยู่ในศีล ยังตนผู้ไม่มีศรัทธาให้ตั้งอยู่ในความถึงพร้อมด้วยศรัทธา ยังตนผู้ตระหนี่ให้ตั้งอยู่ในความถึงพร้อมด้วยการบริจาค นี้เรียกว่า การตั้งตนไว้ชอบ

จากข้อความในคัมภีร์มังคลัตถทีปนี ว่าด้วยการตั้งตนไว้ชอบนั้นได้มุ่งเน้น ถึงความสมบูรณ์ในธรรมอันเป็นประโยชน์ของชีวิตในปัจจุบัน คือ ศีล, ศรัทธา และจาคะ (ปัญญา) ซึ่งเป็นธรรมที่เราสามารถทำความเข้าใจได้ด้วยหลักโยนิโสมนสิการ พิจารณาโดยแยบคาย ด้วยเหตุผลอย่างเป็นระบบ

เพื่อเข้าถึงความจริงแท้แห่งชีวิตหรือการบรรลุประโยชน์ในปัจจุบันดังกล่าว ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของประเด็นที่เราศึกษากันด้วย

หากพิจารณาถึงความเชื่อมโยงในหมวดธรรมที่เกี่ยวเนื่องกันกับ อัตตสัมมาปณิธิ หมายถึง การตั้งตนไว้ชอบนั้น ก็จะมีหมวดหนึ่งก็คือ จักร 4 ประการหรือหมายถึง ล้อ, ล้อรถ, ธรรมนำชีวิตไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง ดุจล้อนำรถไปสู่ที่หมาย มี 4 อย่าง คือ

1. ปฏิรูปเทสวาสะ อยู่ในถิ่นที่เหมาะ
2. สัปปุริสูปัสสยะ สมาคมกับคนดี
3. อัตตสัมมาปณิธิ ตั้งตนไว้ชอบ
4. ปุพเพกตปุญญตา ได้ทำความดีไว้ก่อน (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2564)

ทั้งในหมวดธรรมของมงคลสูตรและจักร 4 ซึ่งก็ปรากฏมีข้อธรรมและคำอธิบายเรื่อง อัตตสัมมาปณิธิเช่นกัน ดังได้ยกตัวอย่างมาเป็นตารางเปรียบเทียบ ดังนี้ว่า

ลำดับ	คาถา	มงคล	จักร 4
1.	**คาถาที่ 1**	อเสวนา จ พาลานํ	
2.		ปณฺฑิตานญฺจ เสวนา	สัปปุริสูปัสสยะ (2)
3.		ปูชา จ ปูชนียานํ	
4.	**คาถาที่ 2**	ปฏิรูปเทสวาโส จ	ปฏิรูปเทสวาส (ข้อที่ 1)
5.		ปุพฺเพ จ กตปุญฺญตา	ปุพเพกตปุญญตา (ข้อที่ 4)
6.		**อตฺตสมฺมาปณิธิ จ**	**อัตตสัมมาปณิธิ (ข้อที่ 3)**

องค์ความรู้ใหม่

ผู้เขียนได้นำเสนอองค์ความรู้ใหม่จากการศึกษา ดังนี้ การศึกษาที่ได้เข้าถึงหลักแห่งอัตตสัมมาปณิธิ จะต้องประกอบด้วยองค์ธรรมหลายประการ ตามที่ได้กล่าวถึงมาแล้วในเบื้องต้น ดังนั้นจึงได้ยกตัวอย่างเป็นแผนผังสรุปได้ดังนี้

“การตั้งตนไว้ชอบ” หรือการตั้งจิตคิดมุ่งหมายนำตนไปถูกทางนั้น สามารถอธิบายขยายประเด็นของ อัตตสัมมาปณิธิ เมื่อนำมาเชื่อมโยงกับจักร 4 ที่เป็นกระบวนการประพฤติธรรม พัฒนากาย วาจาและจิต (ขันธ์ 5) และหลักธรรม อัตตสัมมาปณิธิเอง ทั้งเป็นเป้าหมายของการปฏิบัติมงคลธรรมที่ควรใส่ใจ มนสิการในเบื้องต้นตามวิถีลำดับแห่งมงคลสูตร จากหัวข้อของการศึกษาว่าเราต้องคำนึงถึงชีวิต (ขันธ์ 5) และหลักธรรม (อัตตสัมมาปณิธิ) ดังกล่าวที่เราศึกษานั้น ว่ามีความหมายที่อธิบายถึงประโยชน์ในระดับต่างๆ ให้แก่ชีวิตผู้ปฏิบัติมากน้อยอย่างไร เมื่อชีวิต ก็คือ ขันธ์ทั้ง 5 (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2543) ที่ประกอบทั้งรูปและนามหรือ จิตและอัตภาพ เป็นระบบ

โครงสร้างการทำหน้าที่ และเป็นการทำงานเพื่อเกื้อกูลแก่การดำรงอยู่ต่อเนื่องของชีวิต แต่หากเป็นอยู่ได้เฉพาะเพียงขันธ์ 5 โดยปราศจากธรรมปฏิบัติเพื่อการตั้งตนไว้ชอบบนฐานแห่งกุศลธรรม เช่น จักร 4 เป็นต้นแล้ว ก็อาจไม่สามารถบรรลุเป้าหมายแห่งชีวิตอันเกษม (เขมํ) ได้ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 อัตตสัมมาปณิธิ: การตั้งจิตมุ่งหมายนำตนไปถูกทาง

บทสรุป

เราได้เห็นการเปรียบเทียบและวิเคราะห์ข้อธรรม อัตตสัมมาปณิธิ ในมงคลสูตรและจักร 4 ว่าธรรมทั้ง 2 หมวดนั้นเป็นเสมือนการเตรียมความพร้อมสำหรับการดำเนินชีวิตที่สำเร็จประโยชน์อย่างแท้จริงได้ ทั้งมงคลสูตรเองก็กล่าวถึงธรรมปฏิบัติที่นำชีวิตไปสู่ความสุข ความก้าวหน้าแห่งชีวิตอย่างเป็นลำดับขั้นตอน ตั้งแต่เริ่มต้นที่การไม่เสวนาคนพาล จัดว่าเป็นประโยชน์ในปัจจุบันและเบื้องหน้าเรื่อยมาถึง ความมีจิตเกษม คือ ปราศจากกิเลส การตั้งจิตมุ่งหมายนำตนไปถูกทาง ซึ่งจัดว่าเป็นประโยชน์สูงสุดแห่งชีวิต หรือแม้ในหมวดธรรมจักร 4 เองก็ได้กล่าวถึง อัตตสัมมาปณิธิ การตั้งตนไว้ชอบ ก็เป็นข้อธรรมที่ได้เน้นให้เห็นความสำคัญของกัลยาณมิตรหรือการเสวนาสัตบุรุษ และสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ที่จะเป็นที่พึ่งพื้นฐานในการรองรับการตั้งตนหรือจิตของบุคคลให้เกิดความเจริญ มั่นคงในชีวิต ดังนั้น จึงทำให้เรามองเห็นว่าหลักธรรมที่ได้กล่าวมานี้ อำนวยประโยชน์ให้แก่ชีวิตบุคคลผู้ดำเนินตามได้ ทั้งในระดับโลกียธรรม หรือทั้งในระดับโลกุตรธรรมด้วยเช่นกัน

ดังนั้น การเปรียบเทียบข้อธรรม “อัตตสัมมาปณิธิ” ในมงคลสูตรและจักร 4 แสดงให้เห็นว่าเป็นหลักธรรมสำคัญสำหรับการเตรียมความพร้อมของชีวิตให้ก้าวสู่ความสำเร็จอย่างแท้จริง โดยใน

บทมงคลสูตร ชี้ลำดับการพัฒนาตั้งแต่การไม่คบคนพาลไปจนถึงความมีจิตเกษม ส่วนจักร 4 เน้นบทบาทของกัลยาณมิตรและสิ่งแวดล้อมที่เกื้อกูลต่อการตั้งตนไว้ชอบ ซึ่งล้วนเกื้อหนุนการเจริญทั้งทางโลกียะและโลกุตระ เมื่อการตั้งจิตมุ่งหมายนำตนไปถูกทาง คือ หลักธรรมอัตตสัมมาปณิธิ จึงเป็นทั้งเป้าหมายและเครื่องมือของการพัฒนากาย วาจา ใจ ให้ชีวิต คือขันธ์ 5 ดำเนินไปบนฐานแห่งกุศลธรรม เพื่อให้บรรลุความเกษมอันเป็นจุดหมายสูงสุดของชีวิต.

เอกสารอ้างอิง

ปิ่น มุทุกันต์. (2502). *มงคลชีวิต ภาค 1-3*. กรุงเทพมหานคร: คลังวิทยา.

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). (2548). *พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ ชุด คำวัด.* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เลี่ยงเชียง.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2543). *เล่าเรียน-ทำงานกันไป ชีวิตได้อะไร.* (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระสมชาย ฐานวุฑฺโฒ. (2540). *มงคลชีวิต ฉบับ ธรรมทายาท.* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สโนกาโปรดักชั่น.

พระอุดรคณาธิการ (ชวินทร์ สระคำ) และจำลอง สารพัดนึก. (2530). *พจนานุกรม บาลี-ไทย*. (พิมพ์ครั้งที่ 2) กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ลิขิต ลิขิตตานนท์. (2523). *ยุคทองวรรณกรรมแห่งพุทธศาสนาของล้านนาไทย พุทธศาสนาในล้านนาไทย*. เชียงใหม่: องค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก.

สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร). (2552). *พระสิริมังคลาจารย์.* กรุงเทพมหานคร: บริษัทอมรโปรดัคส์ จำกัด.

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2564). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. (พิมพ์ครั้งที่ 35). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สหธรรมิก.